

การประชุมทางวิชาการ
การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 12
The 12th National Symposium on
Educational Research

15-16 พฤศจิกายน 2550
ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ สุขุมวิท กรุงเทพฯ

โดย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

คำนำ

การยกระดับการศึกษาของประเทศ มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ มุ่งพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ประชาชนมีคุณธรรมนำความรู้ มีคุณภาพ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างสังคมคุณธรรม สังคมฐานความรู้ และขึ้นหัตถ์ในเวทีโลกบนพื้นฐานของความเป็นไทย สิ่งสำคัญของการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายของการยกระดับการศึกษา คือ การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมการศึกษาใหม่ ที่จำเป็นและสามารถนำไปพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคน สังคม และประเทศให้เจริญก้าวหน้าโดยมีคุณธรรมนำความรู้ ทั้งนี้ การวิจัยจะเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมการศึกษาใหม่ๆ อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ เชื่อถือได้ และได้รับการยอมรับในสากลโลก

รัฐให้ความสำคัญกับการวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยทางการศึกษา และใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้า มีมาตรฐาน และสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ ดังนั้น จึงส่งเสริมให้มีการนำกระบวนการวิจัยและพัฒนามาใช้เพื่อสร้างสรรค์ ประยุกต์ และต่อยอดความรู้ใหม่ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการสร้างนวัตกรรมและผลผลิตทางการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นองค์กรการศึกษาที่มีหน้าที่กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานทางการศึกษา มีพันธกิจด้านการพัฒนาระบบวิจัยทางการศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อเป้าหมายความสำเร็จตามนโยบายและยุทธศาสตร์การปฏิรูปราชการกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดการประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 12 ขึ้น ระหว่างวันที่ 15-16 พฤศจิกายน 2550 ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ กรุงเทพฯ เพื่อเป็นเวทีวิชาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การวิจัยทางการศึกษา นำเสนอ เผยแพร่ และส่งเสริมให้มีการนำผลวิจัยที่มีคุณภาพ เป็นความรู้และนวัตกรรมการศึกษาใหม่ๆ ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมนำความรู้ รวมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายประชาคมการวิจัยทางการศึกษาให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยการยกย่องและส่งเสริมขวัญกำลังใจให้สร้างสรรค์งานวิจัยทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เป็นการรวบรวมผลงานวิจัยทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ที่นำเสนอในการประชุม จำนวน 73 เรื่อง จากผู้ส่งผลงานวิจัยเข้ามารับการคัดเลือก จำนวน 407 เรื่อง และบันทึกข้อมูลผลงานวิจัยทั้งหมดไว้ในฐานข้อมูลผลงานวิจัย www.thaiedresearch.go.th ซึ่งเป็นเว็บไซต์ของสำนักงานฯ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับนักวิจัยได้ใช้ความรู้จากงานวิจัยเพื่อต่อยอดการวิจัยและพัฒนาการศึกษาต่อไป

สำนักงานฯ ขอขอบคุณคณะกรรมการจัดประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12 ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีคุณค่ามาให้แนวคิด แนวทาง ขอบเขต และประเด็นการวิจัย ตลอดจนคัดเลือกผลงานวิจัยที่นำเสนอในการประชุม และขอบคุณนักวิจัยที่ส่งผลงานมายังสำนักงานฯ คณาจารย์ นักวิชาการ ผู้ทำการวิจัย ผู้นำเสนอผลงานวิจัย รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือสนับสนุนการจัดประชุมทางวิชาการในครั้งนี้ จนประสบความสำเร็จด้วยดี

(นายอำรุง จันทวานิช)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
ผลงานวิจัยทางการศึกษา	
การวิจัยที่มุ่งสร้างคุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ของคนไทย	1
โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย	1
ศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช	
รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์	14
สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์	
มาราศรี มีโชค	
รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน	23
อาชีวศึกษาเอกชน	
ดร.พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์	
การศึกษาการตระหนักรู้ทางสังคม และการสร้างโมเดลการให้คำปรึกษากลุ่ม	30
เพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทย	
พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์	
การศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	41
ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา 1	
นาคน้อย บุตรประเสริฐ	
การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม	49
รายงานการสังเคราะห์งานการวิจัยคุณลักษณะ และกระบวนการปลูกฝัง	49
คุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่างๆ	
ดร.เจื้อจันท์ จงสถิตอยู่, ดร.รุ่งเรือง สุขากิริมย์	
กระบวนการขัดเกลาจริยธรรมให้แก่นักเรียน โดยใช้กิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนา	54
สมจิตร เสาร์ศรีจันทร์	

รูปแบบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน สุดา เนตรสว่าง	61
การพัฒนาคุณธรรมด้านความกตัญญูของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ด้วยกิจกรรม “รักแม่ที่สุดในโลก” คณูชา ปนคำ	69
นวัตกรรมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน	76
การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์ อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม รองศาสตราจารย์สมจิต สวธน์ไพบุลย์ และคณะ	76
การพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตชุมชนกลุ่มน้ำ โดยใช้กระบวนการ 5 ขั้น ปิยะพร ศรีพลาวงษ์	83
การพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ กุสุมา ชำนาญศรี	88
พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทฤษฎีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมา ปพร ชนินทร์เศรษฐ์	94
พัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่อง การปลูกผักไร้สารพิษตามแนวคิดวิถีพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของ โรงเรียนในสังกัดชุมชนชาวอโศก ใจกลั่น นาวาบุญนิยม	100
นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม	108
ผลของการนำกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของแกนนำนักเรียนหญิง ในการแก้ไขปัญหาเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น ดร.ปิ่นฉัตร ชัชวรัตน์	108

การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ	118
โดยใช้กิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริง กับกิจกรรม ที่มีการประเมินผลปรกติ	
รณชัย บุญลือ	
ผลการใช้โครงการธนาคารคุณธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	126
ในตัวผู้เรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ	
ศูนย์วิจัยและพัฒนา โรงเรียนพนัชการราชดำเนินธนบุรี	
ผลการฝึกความสามารถด้านการรู้จักและความสามารถ	134
ด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีต่อทัศนคติต่อพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา	
ศุคใจ บุญอารีย์	
รูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้	139
รองศาสตราจารย์ ดร.รสสุคนธ์ มกรมณี	
การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม	145
ผลลัพธ์ของการปรับทัศนคติและมุมมองของผู้เรียน	145
ในโครงการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสุขภาวะชุมชนของ	
สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข	
สุริยะ วงศ์คงคาเทพ	
รูปแบบการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ:	153
กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำแม่ลาว อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย	
มาลี ไพรसन	
รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ	164
การศึกษาการปฏิบัติดีแบบข้ามกรณีในจังหวัดอ่างทอง	
วรินทร์า ปั่นงาม	
ผลการพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน	171
ด้านวินัย และความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนกันกงบ้านลี่สามัคคี	
อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ	
มนัส ชาติประมง	
การวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ	177
จังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นคุณธรรมนำความรู้	

แนวโน้มการบริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ. 2548-2558 สะการิยา แวโซะ	177
การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา : มุ่งมั่นพัฒนาหุปัญญาและเสริมสร้าง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ จิรภรณ์ มั่นเศรษฐวิทย์	182
การวิจัยและการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม” ค่านิยมและความสมานฉันท์ของโรงเรียนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย โดยการใช้เพลงพื้นบ้าน “ดีเกิร์ฮูตุ อุไรรัตน์ ยามาเร็ง	189
การพัฒนากิจกรรมแนะแนวที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เชิงบวกด้านจริยธรรมรักไทยรักถิ่น สำหรับเยาวชนในจังหวัดยะลา นิตยา เรืองแป้น	195
รายงานการวิจัยเรื่องประเมินผลรูปแบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ สรินญา ปุติ	202
การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเด็กปฐมวัย	209
โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย เรื่องศักดิ์ ปิ่นประทีป	209
ผลการจัดประสบการณ์เยี่ยมนิทานพระมหากษัตริย์ที่มีผลต่อ ความรับผิดชอบเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ สุภาพร ไชยแก้วเมรั	217
การพัฒนาการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือ และแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย ศรียอน เนียมนาค	223
ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ รัชนก แสงขำ	228

การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในระบบการศึกษาไทย	233
รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	233
รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี	
การพัฒนารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษา สำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทย	240
รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เศษะคุป	
การคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียนที่เรียนด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดของทรัพยากรมนุษย์	246
รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชัยเจริญ	
พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์โดยการจัดการเรียนรู้บูรณาการ แบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดตากโดยการกำหนด ฉันทาคี สืบอำ	255
การจัดการเรียนรู้โดยใช้สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เสนจิต กิตตินานนท์	259
การส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย	267
การจัดการศึกษาเทียบเท่าเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในประเทศไทย	267
รองศาสตราจารย์ ดร.สนอง โลหิตวิเศษ	
การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต	287
อัมพร พงษ์กัสนนันท์	
การพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง ตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงบูรณาการ ว่าที่ร้อยตรีจิรัชย์ บุรณะฤทธิ์ทวี	294
รูปแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนเฉลิมพระเกียรติวัดโพธิ์การาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ร่วมมิตร คำผา	299

รูปแบบการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในสถาบันอุดมศึกษา	307
ดร.ทิพย์อนงค์ เลื่อนพุกวัฒน์	
การพัฒนาคุณภาพครู ณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม	312
จิตสำนึกครูภาค 1 : องค์ประกอบใหม่ของจิตสำนึกครูของนักศึกษา	312
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี	
ดร.นิภา พงศ์วิรัตน์	
การศึกษาบทบาทของครูในการถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมให้แก่นักเรียน	325
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในยุคโลกาภิวัตน์ : กรณีศึกษา 3 โรงเรียน	
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา	
ดร.วาสนา กังวาลเลิศ	
รูปแบบการนิเทศที่ใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาการสอนของครู	339
โรงเรียนชอยแอนเนกซ์ (กาญจนภิเษก 2)	
นภัสวรรณ ทัศนัญชลี	
แม่แบบพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์ในทัศนะของนักศึกษา	348
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตเพาะช่าง	
กัลยา นามสงวน	
การพัฒนาบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย	355
เพื่อเสริมสร้างมาตรฐานและ จริยธรรมทางวิชาชีพ : วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค	
และแนวทางการพัฒนาระดับบุคคล	
สุชาดา แสงดวงดี	
การวัดและประเมินผลผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม	364
การพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	364
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นรา บุรณรัช	
การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และพลเมืองดี	369
ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา	
จิราพร พรายมณี	
การประเมินจริยธรรมทางคลินิกโดยวิธีการสอบ OSCE สำหรับนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6	373
นายแพทย์วิเชียร เทียนจรรูวัฒนา	

การประเมินผลการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา	383
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนาณรงค์	
การพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และเสริมสร้างความเข้มแข็งของการบริหารสถานศึกษา	393
จิตวิญญาณของผู้บริหาร ในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาดั้งแบบ	393
ดร.อำนาจ อยู่คำ	
การพัฒนารูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	400
สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11	
ศักดิ์จิต มาศจิตต์	
ประสิทธิผลการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	409
รองศาสตราจารย์ ดร.ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์	
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็ง	415
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	
พิเชษฐ์ จับจิตต์	
การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน	422
เทคนิคการสอนคุณธรรมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่	422
รองศาสตราจารย์นภาพร ณ เชียงใหม่	
วิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น	430
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภา มลินทวิสมัย	
การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม	436
สำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ	
ณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์	
การศึกษาการใช้รูปแบบการเรียนแบบแก้ปัญหาของพิชฉินี	441
ในรายวิชาฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน 2 (พบ. 487 ข.)	
ประยดา แสงอัสภวิริยะ	
การผลิตและพัฒนากำลังคนยึดคุณธรรมนำความรู้	448
ผลของการปฏิบัติธรรมสายวิชาธรรมกายที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์	448
และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	
มนัส โกมลทา	

ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค กับความรับผิดชอบในงานของนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ พรสุภา วสุนธรา	454
การนำเสนอรูปแบบการพัฒนามาตรฐานสมรรถนะรายวิชาเทคโนโลยีระบบไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์โดยบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี วีระยุทธ สดุดสมบูรณ์	462
แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ชุมชนในวิชาการศึกษาทั่วไป ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) ดร.จรีพร กาญจนการุณ	473
การพัฒนาความตระหนักด้านคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ จิวเจริญสกุล	477
ผลงานวิจัยทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้นำเสนอในรูปแบบแผ่นป้าย	483
การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกระบวนการมีส่วนร่วม สมโภชน์ หลักฐาน	483
รายงานผลการใช้นวัตกรรมแผนการสอน เรื่องฉลาดรู้ ฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ด้านการบริโภคศึกษา ศรียรรณ ชูรินทร์	494
พลวัตวัฒนธรรมย่อยที่สัมพันธ์กับ เหล้า เช็กซ์ พนันบอล ยุทธศิลป์ ชุมณี	505
รูปแบบพื้นฐานและแนวคิดสินค้าโอท็อปด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อการปรับและพัฒนางานในจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดใกล้เคียง รองศาสตราจารย์บุศราคำ เรืองโกสุม	514
การพัฒนาเยาวชนเมธีด้วยกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน บรรชกร กล้าหาญ	523

ผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ห้องเรียนสีเขียวกับการอนุรักษ์พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง สุวรรณา จุ้ยทอง	530
ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีต่อ การปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 ปีการศึกษา 2549 พวงทิพย์ สิริเจริญ	536
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาโดยการจัดทำ โครงการงานวิทยาศาสตร์ พูลทรัพย์ สุภา	543

การวิจัยที่มุ่งสร้างคุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ของคนไทย

ชื่อเรื่อง

โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย

**An Accelerated Project for Building Good Character of Thai
Children and Youth**

ผู้วิจัย

ศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวาณิช
รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพียงใจ สุขโรจน์
ดร.กมลวรรณ ตั้งชนกานนท์
ดร.วิษณุ ทรัพย์สมบัติ
ดร.วราภรณ์ แยมทิม
ดร.สมพงษ์ ปิ่นหู่
ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ
ศุภัญญ์รัตน์ คงงาม

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ด้วยความก้าวหน้าทางสังคมที่เน้นวัตถุนิยมและเจริญเติบโตอย่างไม่หยุดยั้ง มีงานวิจัยมากมายที่ชี้ให้เห็นถึงสังคมที่เป็นอันตราย ล่อแหลม ทำให้เด็กและเยาวชนของไทย หมกมุ่น ชื่นชม หลงใหลกับค่านิยมทางสังคมที่เน้นวัตถุนิยมมากเกินไปจนเกิดความพอดี จนละเลยการยึดมั่นในศาสนาธรรม กระบวนการควบคุมปัจจัยสิ่งแวดล้อมรอบข้างที่เป็นพิษต่อเยาวชน นับวันจะกระทำได้อย่างยิ่งยั้ง จนหลายเรื่องไม่สามารถควบคุมได้ จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องพัฒนาคุณภาพคน โดยเน้นการสร้างคุณลักษณะที่ดีของบุคคล (good character) ให้เป็นคนมีคุณธรรม

การวิจัยครั้งนี้มีที่มาจากปัญหาของสังคมแวดล้อมรอบข้างเด็กและเยาวชนไทย ที่นับวันจะเป็นสังคมไม่น่าอยู่ หากไม่มีกระบวนการพัฒนาการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณธรรมแก่คนในสังคม แนวทางการแก้ปัญหาของสังคมที่ผ่านมาส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการเผชิญหน้ากับความล้มเหลว แล้วจึงทำการวิเคราะห์หาสาเหตุ และหาวิธีการแก้ไข (fail & fix) แต่การสร้างสังคมยุคใหม่ต้องเน้นการทำนายและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น (predict & prevent) สภาพของสังคมปัจจุบัน สามารถคาดการณ์ได้ว่ามนุษย์ในสังคมหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับสังคมยุคใหม่ไม่ได้แล้ว เยาวชนไทยมีความเสี่ยงสูงที่จะมีปัญหาด้านการประพฤติตนให้อยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี หากไม่หาทางป้องกันโดยการสร้างภูมิคุ้มกันด้านที่เด็กคนในสังคมจะเสื่อมคุณภาพมากขึ้น การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย จึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพที่สามารถช่วยสังคมและประเทศชาติให้ดำรงอยู่ได้อย่างมี

ความสุข การพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย จึงเป็นวาระเร่งด่วนที่ประเทศชาติต้องให้ความสำคัญและพัฒนาให้เกิดขึ้นโดยเร็ว

การพัฒนาคุณลักษณะที่ดีต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งจากบ้าน โรงเรียน และสังคม แต่การวิจัยนี้จะกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานอยู่ที่ “ครู” ในโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) ที่สามารถขับเคลื่อนองค์กรได้รวดเร็วที่สุด เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีโอกาสและเวลามากที่สุดในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้กับผู้เรียน และโรงเรียนยังเป็นศูนย์กลางสำคัญของการรวมพลังจากบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะครอบครัวที่สามารถผลักดันแนวคิดใหม่ๆ ให้เกิดผลเป็นองค์ประกอบสำคัญ

แนวคิด ทฤษฎี

คุณลักษณะ

คำว่า “คุณลักษณะ” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายแยกตามคำที่มาสมากันไว้ว่า คำว่า “คุณ-” หมายถึง ความที่มีอยู่ประจำในสิ่งนั้น หรือความเกื้อกูล และคำว่า “ลักษณ” หรือ “ลักษณะ” หมายถึง สภาพหรือเครื่องแสดงให้เห็นว่าสิ่งหนึ่งต่างกับอีกสิ่งหนึ่ง หรือคุณภาพ ดังนั้น เมื่อรวมความหมายของคำสองคำดังกล่าว คุณลักษณะ (character) จึงหมายถึง สภาพหรือสิ่งที่มีอยู่ประจำในบุคคลที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นใน “โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย” นี้ คำว่า คุณลักษณะหรือคุณลักษณะที่ดี (good character) จึงหมายถึงสภาพหรือสิ่งที่มีประจำในเด็กและเยาวชนไทยซึ่งแสดงถึงความแตกต่างของความเหมาะสม ดึงมา นั่นเอง การวิจัยครั้งนี้จะใช้คำว่าคุณลักษณะและคุณลักษณะในความหมายเดียวกันดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

คุณลักษณะศึกษา

“คุณลักษณะศึกษา” มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “character education” ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและคล้ายคลึงกับ “moral education” และ “virtue education” คำเหล่านี้มักจะใช้แทนกันและใช้ในความหมายเดียวกันในเชิงการจัดการศึกษา หรือกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลให้มีพฤติกรรมและความคิดที่ดีงามตามอุดมคติที่สังคมพึงประสงค์

Webster’s Ninth New Collegiate Dictionary (1991) นิยามความหมายของคุณลักษณะศึกษาไว้ว่าเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝัง หรือสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตใจ หรือความรู้สึกลึกซึ้ง และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจริยธรรมให้แก่บุคคลผ่านการสอน และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างเพื่อให้บุคคลมีคุณลักษณะต่างๆ ที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองดี

McBrien และ Brandt (1997) ให้นิยามคำว่า คุณลักษณะศึกษาว่า เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสอนเด็กเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานของมนุษย์ รวมถึงความซื่อสัตย์ ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเป็นอิสระ ความเสมอภาค และความเคารพนับถือผู้อื่น

Educational Materials Center (2003) ให้ความหมายของคุณลักษณะศึกษาว่า เป็นกระบวนการในการพยายามอย่างมุ่งมั่นในการช่วยเด็กและเยาวชนให้เข้าใจและใส่ใจกับค่านิยมและจริยธรรม ตลอดจนปฏิบัติตนให้ดำรงอยู่ในหลักจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

นิยามของ “คุณลักษณะศึกษา” โดยสรุปหมายถึง กระบวนการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มุ่งพัฒนาความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมที่ดีในบุคคลเพื่อสร้างสรรค์สังคมที่ดีต่อไป นิยามข้างต้นชี้ให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทยมีขอบข่ายครอบคลุมแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และพฤติกรรม ตามกรอบของค่านิยม จารีต ประเพณี คุณธรรม ศีลธรรมตามหลักศาสนา มาตรฐาน กฎเกณฑ์และข้อบังคับต่างๆ ในสังคม ตลอดจนสภาพในอุดมคติที่ควรจะเป็นทั้งในระดับบุคคลคือในเด็กและเยาวชน ตลอดจนในระดับสังคมและประเทศต่อไป

คุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทย

คุณลักษณะที่ดีของคนไทยที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดในมาตรฐานการศึกษาชาติคือ คุณธรรมและจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก โดยคนไทยต้องมีการดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาจาสุจริต และมโนสุจริต และหากยึดหลักของคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากการวิเคราะห์ของไกรยุทธ ธีรตยา คินันท์ ซึ่งใช้เป็นกรอบในงานวิจัยของสุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย (2543) พบว่าคุณธรรมระดับบุคคล ซึ่งหมายรวมถึงเด็กและเยาวชนไทยเพื่อความสำเร็จในการดำเนินชีวิตมี 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะด้านคุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นสภาพความดีงามในด้านต่างๆ ประกอบด้วย 4 ชุด ได้แก่

1.1 คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยเร่งรัดให้กระทำการใดๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความสามารถพึ่งตนเอง และ ความมีวินัย

1.2 คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยเร่งรัดให้กระทำการใดๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างต่อเนื่อง เช่น ฉันทะ สัจจะ ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่ และ ความกตัญญู

1.3 คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้ง หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยยึดประวิงหรือดักเตือนให้กระทำการใดๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เช่น ความมีสติและรอบคอบ และความตั้งใจให้ดี

1.4 คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยส่งเสริมให้กระทำการใดๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เช่น ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อต่อกัน ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่เอาเปรียบผู้อื่น ความอะลุ่มอล่วยถ้อยทีถ้อยอาศัย

2. คุณลักษณะด้านสังคม หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความมีกิริยามารยาท การปรับตัว ความตรงต่อเวลา ความสุภาพ การมีสัมมาคารวะ การพูดจาไพเราะ และความอ่อนน้อมถ่อมตน

3. คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหาความรู้ การทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ เช่น ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความรักโรงเรียน และความรักการอ่าน

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชน

Gholar (2006) เสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก โดยจัดศูนย์คุณลักษณะศึกษา (character education center) เพื่อการศึกษาและสร้างกิจกรรมต่างๆ ที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน นอกจากนี้ยังเน้นการเสริมสร้างการยอมรับตนเอง (self-esteem) ให้แก่เด็ก แนวคิดดังกล่าวเน้นการพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมทั้งทางสติปัญญา (cognitive area) ในด้านความรู้ความเข้าใจในคุณลักษณะที่ดี ตลอดจนการพัฒนาด้านจิตใจ (affective area) ของผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการประพฤติ การปฏิบัติตนของเด็ก แนวทางนี้หมายรวมถึงการบูรณาการการสอนและการสอดแทรกเรื่องคุณลักษณะที่ดีในการสอนวิชาต่างๆ ให้กับเด็กด้วยกิจกรรมที่บูรณาการและสอดแทรกเข้ากับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนปกติ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของเด็ก มีลักษณะที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองจากกิจกรรมการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ที่หลากหลาย ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) การแสดงบทบาทสมมติ (role playing) กิจกรรมที่เน้นการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) และกลยุทธ์ต่างๆ ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดระหว่างบุคคล

Character Education Partnership (2005) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนว่า ไม่มีทางใดทางหนึ่งเพียงทางเดียวในการจัดคุณลักษณะศึกษาให้มีประสิทธิภาพ แต่มีหลักการสำคัญ 11 ประการในการจัดคุณลักษณะศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่ควรยึดถือซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

หลักการที่ 1 ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับค่านิยมเชิงจริยธรรม โดยทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการมีจริยธรรมเป็นคุณสมบัติของคนดีหรือคนที่มีคุณลักษณะที่ดี

หลักการที่ 2 ให้นิยามคำว่า “คุณลักษณะหรือคุณลักษณะ (character)” ให้เข้าใจง่ายโดยรวมความหมายในเชิงความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมเข้าเป็นองค์ประกอบของคุณลักษณะต่างๆ ด้วย

หลักการที่ 3 ใช้วิธีการพัฒนาคุณลักษณะที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองโดยตรง อยากรอบด้าน และมีประสิทธิภาพ

หลักการที่ 4 สร้างเครือข่ายโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน

หลักการที่ 5 เปิดโอกาสและจัดประสบการณ์การแสดงออกในทางคุณธรรมให้แก่ผู้เรียน

หลักการที่ 6 สนับสนุนการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนเข้ากับหลักสูตรวิชาการที่สอน

หลักการที่ 7 พยายามเสริมแรงจิตใจในตัวผู้เรียน

หลักการที่ 8 จัดให้บุคลากรทางการศึกษามีโอกาสพัฒนาคุณลักษณะที่ดี เช่นเดียวกันกับที่พัฒนาผู้เรียน

หลักการที่ 9 ส่งเสริมการเป็นผู้นำในด้านคุณธรรมของผู้เรียน และให้การสนับสนุนการจัดคุณลักษณะศึกษาอย่างต่อเนื่อง

หลักการที่ 10 จัดให้สมาชิกในครอบครัว ชุมชน มีส่วนร่วมในการสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่ผู้เรียน

หลักการที่ 11 ประเมินคุณลักษณะต่างๆ ของนักเรียนทั้งโรงเรียน และการดำเนินการของบุคลากรของโรงเรียนในการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เรียน

Ryan (2002) เสนอแนวทางการจัดคุณลักษณะศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ (The Six E's of Character Education) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การยกตัวอย่างและปฏิบัติเป็นแบบอย่าง (Example) แนวทางการยกตัวอย่างของการประพฤติปฏิบัติที่สะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนเพื่อยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี พร้อมผลของการปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการประวัตินตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีของครูเพื่อให้ผู้เรียนเห็นด้วย การปฏิบัติตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีถือเป็นการยกตัวอย่างที่ดีที่สุดที่นักเรียนสามารถเห็นและเลียนแบบการกระทำหรือ ความประพฤติต่างๆ ได้โดยตรง

2. การใช้เหตุผล (Explanation) ต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน จากเดิมที่ควบคุมความประพฤติโดยเน้นการท่องกฎแล้วปฏิบัติตามกฎโดยขาดเหตุผล มาเป็นการใช้เหตุผลและผลในการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ กระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์หรือสนทนาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีและไม่ดี พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ เพื่อสร้างความตระหนักและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันสะท้อนถึงคุณลักษณะของเด็กออกมา

3. การเชิญชวนให้ทำความดี (Exhortation) การพัฒนาคุณลักษณะที่ดีอีกวิธีการหนึ่งคือการชี้แนะ เชิญชวน โดยใช้การเสริมแรงทางบวกควบคู่กับการพัฒนาความกล้าหาญเชิงจริยธรรม (moral courage development) ความกล้าหาญเชิงจริยธรรมเป็นความกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่อายหรือกลัวที่จะทำในสิ่งที่ควร

4. การจัดสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรม (Ethos or Ethical Environment) การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่มีสิ่งยั่วยุให้ไปในทางเสื่อม โดยเฉพาะในห้องเรียนซึ่งเป็นสังคมย่อยเล็กๆ ที่นักเรียนจะต้องสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ครูสามารถจำลองสังคมใหญ่ภายในห้องเรียนได้ สร้างบรรยากาศเชิงคุณธรรม

5. การจัดประสบการณ์ (Experience) การเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสสังคมภายนอกอย่างจริงจัง นอกโรงเรียน จะช่วยให้เด็กเรียนรู้และซึมซับแนวคิดในการประพฤติปฏิบัติตนอย่างพึงประสงค์

6. การคาดหวังความเป็นเลิศ (Expectations of Excellence) การวางเป้าหมายของตนเองของเด็กเป็นเสมือนการกำหนดหลักชัยในการพัฒนาคุณลักษณะของตนเองให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

Educational Materials Center (2003) เสนอกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (best practice) ของการจัดคุณลักษณะศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนไว้ 10 ประการ โดยแยกการปฏิบัติด้วยวิธีการต่างๆ ออกเป็น 4 กลุ่ม รายละเอียดมีดังนี้

กลุ่มที่ 1 การนำหลักสูตรคุณลักษณะศึกษาเพิ่มเติมเข้าไปกับความรู้ที่ครูสอน และสนับสนุนการเข้าใจคุณลักษณะต่างๆ อย่างแท้จริง

กลุ่มที่ 2 การจัดกิจกรรมการสอนทักษะต่างๆ ให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มที่ 3 การจัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพในตัวเองและการยอมรับตนเองของผู้เรียน

กลุ่มที่ 4 การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนช่วยสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยนี้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย โดยมีการศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนานวัตกรรมคุณลักษณะศึกษา (Character education) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดีแก่นักเรียน มีการนำนวัตกรรมที่ครูพัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในโรงเรียนนำร่องและประเมินผลความสำเร็จ

ประเด็นการวิจัย

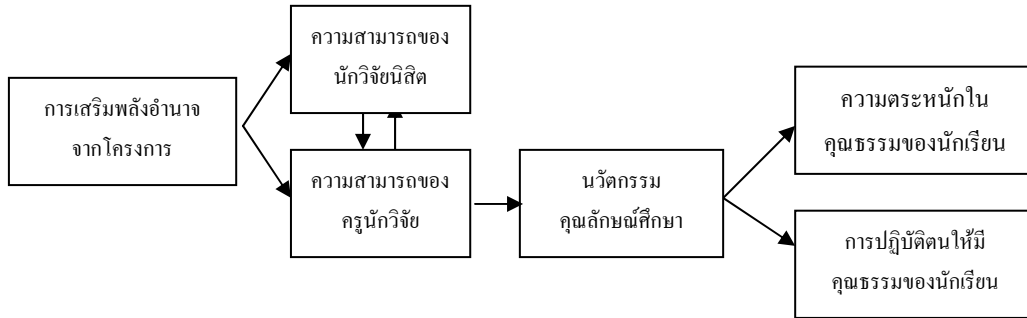
1. การเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย โดยเน้นการศึกษารูปแบบและแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยการให้ครูเป็นผู้พัฒนานวัตกรรมการพัฒนาคุณลักษณะศึกษา และทดลองปฏิบัติกับนักเรียน

2. การผลิตและพัฒนาศักยภาพครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม โดยในโครงการวิจัยนี้ได้สร้างนักวิจัย 3 ระดับ คือ (1) นักวิจัยที่เป็นอาจารย์รุ่นใหม่ของคณะครุศาสตร์ซึ่งทำงานร่วมกับนักวิจัยอาวุโส (2) นักวิจัยที่เป็นนิสิตปริญญาเอกที่ร่วมทำวิจัยกับนักวิจัยหลัก และ (3) นักวิจัยที่เป็นครูในโรงเรียนที่ทำวิจัยในชั้นเรียน ภายใต้การทำงานร่วมกันกับนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการ นักวิจัยที่เป็นนิสิต นักวิจัยทุกระดับเหล่านี้ได้เรียนรู้การทำงานแบบมีส่วนร่วม และมีความช่วยเหลือเกื้อกูลในกระบวนการวิจัย

กรอบความคิดของการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง โครงการวิจัยนี้มีกรอบความคิดของการวิจัยดังแผนภาพที่ 1 โดยตัวแปรหลักของการวิจัย ได้แก่ ตัวแปรทดลองคือ นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาซึ่งเป็นกิจกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนซึ่งครูในโรงเรียนพัฒนาขึ้น อันเป็นผลจากการเสริมพลังอำนาจจากโครงการ ผ่านนักวิจัยที่เป็นนิสิตและนักวิชาการ

ตัวแปรที่เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ จำแนกออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความสำเร็จระดับนักเรียน วัดจากความตระหนักและการปฏิบัติตนของผู้เรียนตามคุณลักษณะที่กำหนด ความสำเร็จระดับครู นักวิจัยในโรงเรียน วัดจากความสามารถของครูในการคิดค้นพัฒนานวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน และความสำเร็จระดับนักวิจัยในพื้นที่วัดจากความสามารถในการพัฒนาครูให้มีทักษะความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน

แผนภาพที่ 1 กรอบความคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยและพัฒนา (Research and development)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ทำการศึกษากับครูและนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) กระทรวงศึกษาธิการ และสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร (กทม.) รวมมีโรงเรียนในโครงการวิจัยนี้ทั้งหมด 25 โรงเรียน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ (1) กลุ่มนักเรียนจำนวน 10,490 คนจากนักเรียนทั้งหมดประมาณ 30,780 คน คิดเป็นร้อยละ 33.98 (2) กลุ่มผู้บริหารและครูอาจารย์ในโรงเรียนจำนวน 319 คน จากครูทั้งหมด 1,767 คน คิดเป็นร้อยละ 18.05 (3) กลุ่มนักวิจัยจากส่วนกลางที่ทำหน้าที่พิเศษกำกับติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนจำนวน 28 คน (4) กลุ่มผู้บริหารจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ให้ข้อมูลจากการสำรวจจำนวน 103 เขตพื้นที่การศึกษาจากทั้งหมด 175 เขต คิดเป็นร้อยละ 58.86 และ (5) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีสองกลุ่ม กลุ่มแรกจะเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาเด็กจากการปฏิบัติจริงจำนวน 15 คน กลุ่มนี้ได้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมแก่เด็ก กลุ่มที่สอง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการทำงานเกี่ยวกับการศึกษา การพัฒนาเด็ก ครอบครัว ชุมชน จำนวน 16 คน กลุ่มนี้ได้ให้ข้อมูลโดยการเข้าร่วมประชุมระดมความคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์สำหรับการพัฒนาคุณลักษณะแก่นักเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรทดลองคือ ลักษณะของนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาซึ่งครูในโรงเรียนพัฒนาขึ้น

ตัวแปรที่เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ จำแนกออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความสำเร็จระดับนักเรียน วัดจากความตระหนักและการปฏิบัติตนของผู้เรียนตามคุณลักษณะที่กำหนด ความสำเร็จระดับครูนักวิจัยในโรงเรียน วัดจากความสามารถของครูในการคิดค้นพัฒนานวัตกรรมคุณลักษณะศึกษา และ ความสำเร็จระดับนักวิจัยในพื้นที่ วัดจากความสามารถในการพัฒนาครูให้มีทักษะความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักของการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม คุณภาพของเครื่องมือมีค่าความเที่ยงระหว่าง 0.95 - 0.98 นอกจากนี้ยังมีการสร้างแบบสำรวจข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อสำรวจโรงเรียนที่มีการปฏิบัติดีด้านการพัฒนาคุณลักษณะแก่นักเรียน และกำหนดแนวการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะแก่ผู้เรียน

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีช่วงระยะเวลาในการดำเนินงานในภาคปลาย ปีการศึกษา 2548 และช่วงภาคต้น ปีการศึกษา 2549 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนดำเนินการแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมที่จัดโดยนักวิจัยจากส่วนกลาง และกิจกรรมที่จัดโดยโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมในหรือนอกโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ความสำเร็จของการดำเนินโครงการประเมินจากตัวบ่งชี้ 4 ระดับ คือ ระดับนักเรียน ระดับครูอาจารย์ ระดับนักวิจัย และระดับโครงการ การเก็บข้อมูลใช้วิธีผสม ในขั้นสำรวจใช้การเก็บข้อมูลทางไปรษณีย์ ส่วนในขั้นการทดลองนวัตกรรมใช้การเก็บข้อมูลด้วยตนเองในพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากแบบสอบถามนักเรียน ครูอาจารย์ นักวิจัยจากส่วนกลาง โดยใช้การวิเคราะห์สถิติทั้งภาคบรรยายและภาคสรุปอ้างอิง ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบความแปรปรวน และการนำเสนอข้อมูลในรูปกราฟ นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลเชิงคุณภาพด้วย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสรุปเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของครูในโรงเรียน

1.1 คุณลักษณะที่โรงเรียนมุ่งพัฒนา

(1) โรงเรียนนำร่องจำนวน 25 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมรวมทั้งหมดคิดเป็น 93 กิจกรรม ในจำนวนนี้เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรม คิดเป็นร้อยละ 41 รองลงมา คือกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะด้านสังคม คิดเป็นร้อยละ 27 และกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะด้านการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 18 ที่เหลือประมาณร้อยละ 14 เป็นกิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะแบบองค์รวม

(2) กิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมส่วนใหญ่ เป็นการพัฒนาด้านระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร และความมั่นใจ ส่วนกิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะด้านสังคมส่วนใหญ่ เป็นการพัฒนากิริยามารยาท การมีจิตสาธารณะ (บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประหยัดพลังงาน) การสื่อสาร การพูด การใช้ภาษา และการทำงานกลุ่ม และกิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะด้านการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาทักษะการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการแสวงหาความรู้

1.2 รูปแบบของกิจกรรม

โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย แต่ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการให้ผู้เรียนได้มีการฝึกปฏิบัติโดยการทำงานเป็นกลุ่ม และประเมินผลพฤติกรรมตนเอง คิดเป็นร้อยละ 27 รองลงมา เป็นรูปแบบการประกวดหรือแข่งขันกันในการทำความคิดเป็นร้อยละ 20 รูปแบบการพัฒนาตนเองคิดเป็นร้อยละ 18 และรูปแบบการฝึกอบรมพัฒนาการ คิดเป็นร้อยละ 16 นอกนั้นเป็นรูปแบบการแสดงบทบาทสมมติ การจัดกิจกรรมค่าย การรณรงค์ขอความร่วมมือ และการฝึกสมาธิ

1.3 จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

การจัดกิจกรรมจะมีนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในจำนวนที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปแต่ละกิจกรรมมีจำนวนผู้เข้าร่วมประมาณ 100 – 500 คน เฉลี่ยแล้วแต่ละกิจกรรมมีนักเรียนเข้าร่วมประมาณ 485 คน

2. ผลสรุปเกี่ยวกับความสำเร็จของการดำเนินโครงการ

การประเมินความสำเร็จของผลการดำเนินงานโครงการนี้สามารถจำแนกออกได้เป็น 5 ประการ คือ ความสามารถของครูในการพัฒนานวัตกรรมคุณลักษณะศึกษา ความสำเร็จของนักเรียน ครู นักวิจัย และโครงการ โดยสรุปรวมตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษา (Character Education Innovation)

ผลการดำเนินโครงการทำให้ครูอาจารย์ในโรงเรียน ได้มีการพัฒนานวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาซึ่งสามารถจำแนกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

(1) Integration Curriculum Innovation การจัดกิจกรรมบูรณาการแบบเน้นคุณธรรม (moral-focused activity) โดยการสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรมระหว่างการพัฒนาทักษะความสามารถของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดในหลักสูตร

(2) In Trend Innovation การจัดกิจกรรมใช้การสร้างกระแสหรือการนำค่านิยมที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นมาใช้เป็นสื่อในการออกแบบกิจกรรมเพื่อดึงความสนใจของผู้เรียน หรือการกำหนดกิจกรรมที่มีลักษณะการแข่งขัน เพื่อลดช่องว่างระหว่างสถานภาพของบุคคลหรือชนชั้น

(3) Integrated Process Innovation การจัดกิจกรรมที่มีการบูรณาการกระบวนการดำเนินงานของนักเรียนในกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ มิใช่จัดกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งแล้วหยุด แล้วเริ่มทำกิจกรรมอื่นต่อไปที่ไม่สัมพันธ์กับกิจกรรมเดิม

(4) 108 Student Initiations Innovation การจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนเป็นผู้คิดริเริ่มและออกแบบกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะ

(5) Institutionalized Innovation การจัดกิจกรรมที่กำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานในระดับสูง และทำให้เป็นภารกิจปกติของโรงเรียนโดยกำหนดเป็นแผนงานหลัก

(6) Service Learning-Based Innovation การจัดกิจกรรมที่จัดโอกาสให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการทำงานที่เป็นการให้บริการแก่สังคม

(7) Forum Innovation การจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการประชุมในรูปแบบของสมัชชาหรือการเสวนา เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน

(8) Living Values Innovation การจัดกิจกรรมโดยใช้แนวคิด “คุณค่าเพื่อชีวิต” ซึ่งพัฒนาโดยนักวิชาการชาวตะวันตก บนพื้นฐานแนวคิดของการพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้มีความสงบ และเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า

(9) Routine Habit Innovation การจัดกิจกรรมโดยครูเป็นผู้กำหนดคุณลักษณะที่จำเป็นต้องพัฒนาในตัวผู้เรียนและฝึกปฏิบัติเป็นนิสัยในชีวิตประจำวัน

(10) Self-Development Innovation การจัดกิจกรรมโดยการฝึกให้นักเรียนรู้จักประเมินตนเอง และมีการพัฒนาตนเองในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรมการเผากิเลส ให้นักเรียนเขียนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่ตนเองได้ปฏิบัติบนกระดาษ

(11) Real World Application Innovation การจัดกิจกรรมโดยการนำพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงมาใช้ในการแสดงพฤติกรรมในโรงเรียน

2.2 ความสำเร็จระดับนักเรียน

(1) นักเรียนเข้าร่วมโครงการ มีความตระหนักรู้ในคุณค่าของการปฏิบัติตน ในทิศทางที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะการตั้งสัจจะเพื่อพัฒนาตนเอง ความประพฤติและการปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีคุณลักษณะที่ดีสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการในทุกคุณลักษณะ อัตราการเปลี่ยนแปลงจากระดับที่มีอยู่เดิมอยู่ในช่วงประมาณร้อยละ 26-37 และนักเรียนมีความพอใจที่ได้มีโอกาสได้รับการพัฒนาคุณลักษณะของตนเอง

(2) นักเรียนประมาณร้อยละ 42 - 51 มีพฤติกรรมหรือมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระดับปานกลาง และประมาณร้อยละ 17 - 31 มีระดับสูง ผู้ที่ยังมีคุณลักษณะในระดับที่ต้องปรับปรุงมีปริมาณร้อยละ 29 - 36 ส่วนใหญ่เป็นคุณลักษณะด้านการเรียนรู้

(3) ในมุมมองของนักวิจัย กิจกรรมที่มีรูปแบบการรณรงค์ขอความร่วมมือประสบความสำเร็จมากที่สุด รองลงมาคือ รูปแบบการแข่งขัน/การประกวด การฝึกให้นักเรียนมีการทดลองปฏิบัติโดยใช้กระบวนการกลุ่ม การตั้งสัจจะ การทัศนศึกษา/กิจกรรมค่าย การแสดงบทบาทสมมติ การอบรม และการฝึกสมาธิ

2.3 ความสำเร็จระดับครู

(1) โครงการนี้สามารถสร้างความตระหนักในการพัฒนาคุณลักษณะแก่ครู ในระดับที่น่าพอใจ ครูได้แสดงความสามารถในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะแก่ผู้เรียนได้ดี และมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการต่อเนื่อง แม้โครงการนี้จะสิ้นสุดลง

(2) ครูที่เข้าร่วมโครงการได้พัฒนาคุณลักษณะทั้ง 3 ด้าน โดยคุณลักษณะด้านคุณธรรมที่เห็นได้ชัดเจน คือ ความรับผิดชอบในการทำงาน ความพยายามในการคิดสร้างนวัตกรรม ส่วนคุณลักษณะด้านสังคม ครูมีการทำงานแบบร่วมมือกันระหว่างเพื่อนร่วมทีม และสามารถทำงานได้ดีกับนักวิจัยจากส่วนกลาง ส่วนคุณลักษณะด้านการเรียนรู้ พบว่าครูมีความสนใจใฝ่รู้ เข้าร่วมโครงการโดยตลอดด้วยความตั้งใจ

(3) หลังเข้าร่วมโครงการ ผู้บริหารและครูมีการประพฤติและปฏิบัติตามคุณลักษณะที่ดีสูงกว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกคุณลักษณะ โดยครูประมาณร้อยละ 30 - 43 มีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระดับสูง และประมาณร้อยละ 30 - 43 มีระดับปานกลาง สำหรับผู้ที่มีคุณลักษณะระดับต้องปรับปรุงมีประมาณร้อยละ 4 - 8

2.4 ความสำเร็จระดับนักวิจัยในพื้นที่

(1) นักวิจัยในพื้นที่มีความสามารถในการคิดนวัตกรรม / กิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน ในระดับปานกลาง มีคุณลักษณะสูงด้านจิตสำนึกในการตอบแทนบุญคุณของแผ่นดิน ความรับผิดชอบในการทำงาน

(2) นักวิจัยในพื้นที่ยังมีความต้องการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะเกี่ยวกับทักษะการให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน การเจรจาต่อรอง

2.5 ความสำเร็จโดยรวมของโครงการ

(1) ทุกฝ่ายมีความเห็นสอดคล้องกันว่าโครงการวิจัยนี้ มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน ควรสนับสนุนให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญยังเป็นโครงการที่ช่วยพัฒนาคุณลักษณะของผู้เกี่ยวข้องคือ ครูและผู้บริหารในโรงเรียน และนักวิจัยในพื้นที่ครบถ้วนทั้งสามด้าน

(2) ผู้เกี่ยวข้องในโครงการทั้งผู้บริหาร/ครูและนักวิจัยในพื้นที่ต่างมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมค่อนข้างมาก และนักเรียนมากกว่าครึ่งต้องการให้จัดกิจกรรมประเภทนี้ต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการระดมความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน หลังการดำเนินโครงการ สามารถสังเคราะห์กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ดังต่อไปนี้

(1) การสร้างตัวแบบ/ผู้นำ การพัฒนาคุณลักษณะต้องมีการสร้างตัวแบบที่ดี ทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ หรือบุคคลตัวอย่างในสังคม

(2) การพัฒนาคุณธรรมและคุณลักษณะอื่นๆ ให้เป็นวิถีชีวิต สอดคล้องกับธรรมชาติ ตอกย้ำให้พัฒนาตนเองต่อเนื่อง โดยมีกระบวนการพัฒนาที่บูรณาการสอดแทรกอยู่ในชีวิตการเรียน การปฏิบัติงาน เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม และคนกับธรรมชาติ โยงความสัมพันธ์ระหว่างสังคม วัฒนธรรมกับการเรียนการสอน

(3) การพัฒนาตัวตนของผู้เรียน ด้วยการจัดพื้นที่สร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชน ได้แสดงออกถึงความสามารถ ศักยภาพ และการปฏิบัติตนตามความเชื่อ ตามแนวทางที่ตนเองคิด สร้างสรรค์ และอยู่ในบริบทของการทำความดี มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคม ให้เด็กมีการปฏิบัติและพัฒนาตนเองอย่างเข้าใจความหมาย เห็นบทบาทและคุณค่าของตนเองมากขึ้น

(4) การสร้างระบบค่านิยมให้เด็กและเยาวชนเห็นได้ชัดเจนว่าแก่นของเด็กไทยคืออะไร ต้องประพฤติและปฏิบัติตนอย่างไร กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาชัดเจนและดึงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก ทำให้เด็กมีการปรับเปลี่ยนวิถีคิด ปรับเปลี่ยนจริยธรรม เช่น การสำรวจพฤติกรรมการปฏิบัติตนของตนเองในแต่ละวัน และต้องยอมรับว่าค่านิยมต้องมาจากตัวแบบที่ดี

(5) การสร้างความร่วมมือรวมพลังทั้งจากผู้บริหาร/ครูอาจารย์ในโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองในครอบครัว ชุมชน สังคม ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย กำหนดคุณธรรมที่เป็นเป้าหมาย การให้ครอบครัว ชุมชนมีการทำกิจกรรมร่วมกัน

(6) การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของเด็กและเยาวชน ต้องสอดคล้องกับลักษณะของโรงเรียน ธรรมชาติ บริบท และช่วงวัยของเด็ก

(7) การสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน และซึมซับวิถีคิดและการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันผ่านกระบวนการเป็นธรรมชาติในระบบของชุมชน

(8) โรงเรียนต้องมีนโยบายที่ไม่เน้นวิชาการอย่างเดียว โรงเรียนมีครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดึงชุมชนเข้ามา สร้างชุมชนที่สร้างสรรค์ ซึ่งให้เห็นปัญหาของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อบุตรหลาน

(9) ต้องมีการสร้างแนวร่วม มีเครือข่ายที่ช่วยเสริมกำลังใจให้เด็กทำความดี เด็กที่เราทำให้เขาดีไปแล้ว ก็มีเด็กรุ่นใหม่เรื่อยๆ ต้องสร้างเครือข่าย การให้รางวัลไม่จำเป็นต้องเป็นเงิน เพียงแค่คำชมก็ได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านการพัฒนาคุณลักษณะของเด็กและเยาวชน ด้านองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยซึ่งปรากฏในรูปของผลผลิตของโครงการ ด้านการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะแก่เด็กและเยาวชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

การวิจัยนี้มีเป้าหมายหลักอยู่ที่การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนั้นหลังจากที่มีโครงการวิจัยนี้เกิดขึ้น กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการพัฒนาผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนและ

โครงการจัดทำขึ้นย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทิศทางที่เหมาะสมกว่าเดิม ทั้งคุณลักษณะด้านคุณธรรม คุณลักษณะด้านสังคม และคุณลักษณะด้านการเรียนรู้

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับครู

1. โครงการวิจัยนี้กำหนดให้กลุ่มครูเป็นศูนย์กลางของการรวมพลังระหว่างบ้าน โรงเรียน สังคมและชุมชน จึงเป็นโครงการที่ส่งเสริมให้ครูมีโอกาสและมีทักษะความสามารถในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนตามแนวคิดของตนเอง และการทำให้ครูเกิดความตระหนักว่าเรื่องของการพัฒนาคุณธรรมและคุณลักษณะอื่นๆ เป็นหน้าที่ที่ครูต้องทำไปพร้อมกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. โครงการนี้มีการเสริมพลังอำนาจ (empower) ครูให้เป็นครูนักวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการคุณลักษณะศึกษา (character education) นักวิจัยส่วนกลางทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitators) ให้กับครูในการคิดค้นนวัตกรรม และสนับสนุนการนำแนวคิดสู่การปฏิบัติหลังสิ้นสุดโครงการนี้ ครูในโรงเรียนนำร่องที่เข้าร่วมโครงการจะมีทักษะความสามารถด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นการสนองตอบนโยบายที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้วย

3. โครงการนี้ได้มีการจัดทำเอกสารที่เป็นผลผลิต ซึ่งสามารถใช้ในการจัดกิจกรรมของครูในโรงเรียน และสามารถนำไปเผยแพร่ขยายผลต่อไปยังโรงเรียนอื่นได้อีก ผลผลิตดังกล่าวประกอบด้วยแนวคิดการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งนักวิจัยได้จากการสังเคราะห์เอกสาร จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จากการสังเคราะห์กิจกรรมที่ครูในโรงเรียนได้จัดทำขึ้น และจากการเรียนรู้ของกลุ่มนักวิจัยในโครงการผ่านกระบวนการจัดการความรู้ (knowledge management) เพื่อให้ได้ความรู้หลังสิ้นสุดการปฏิบัติงาน

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับคณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

1. คณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา ในฐานะองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนาครู จะได้บทเรียนสำคัญจากการวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการคุณลักษณะศึกษาที่ผ่านทดลองใช้เรียบร้อยแล้ว ข้อค้นพบที่ได้รับจะช่วยในการผลิตและพัฒนานิสิตนักศึกษาครูและครูประจำการด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน

2. คณะนักวิจัยซึ่งเป็นนักวิชาการในคณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา ได้เรียนรู้ยุทธวิธีที่ใช้ในกระบวนการเสริมพลังอำนาจครู (teacher empowerment) ให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการทำให้ครูเปลี่ยนความเชื่อเดิมที่ไม่ชอบการทำวิจัยมาเป็นความเชื่อใหม่ว่าวิจัยสามารถเกิดขึ้นได้เป็นวิถีชีวิต และทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิชาการในมหาวิทยาลัยกับครูในฐานะผู้ปฏิบัติการในโรงเรียน ภายใต้หลักการร่วมมือรวมพลังแบบเท่าเทียมกัน

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร และโรงเรียนสาธิตที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จะได้รูปแบบของแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลต่อไป
2. ผลการวิจัยในโครงการนี้ ได้นำไปใช้ในการจัดทำข้อเสนอเชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนานวัตกรรมและการใช้นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาที่ยั่งยืน และการนำบทเรียนที่เรียนรู้จากโครงการนี้ไปพัฒนาต่อยอดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่าเดิม
3. ในโครงการนี้ได้มีการคัดเลือกโรงเรียนที่สามารถเป็นกรณีตัวอย่างการปฏิบัติที่ดี (good practices) ซึ่งสามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่ขยายผลให้เกิดประโยชน์ในวงกว้าง

ชื่อเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์
สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์
**The Model of Required Moral, Ethical and Quality Development
for Kanchanapisekwittayalai Phetchabun School Students**

ผู้วิจัย มาราศรี มีโชค
ศุรศักดิ์ มีโชค
รัชณี เหลืองทอง
วงษ์รัตน์ เพชรบูรณ์

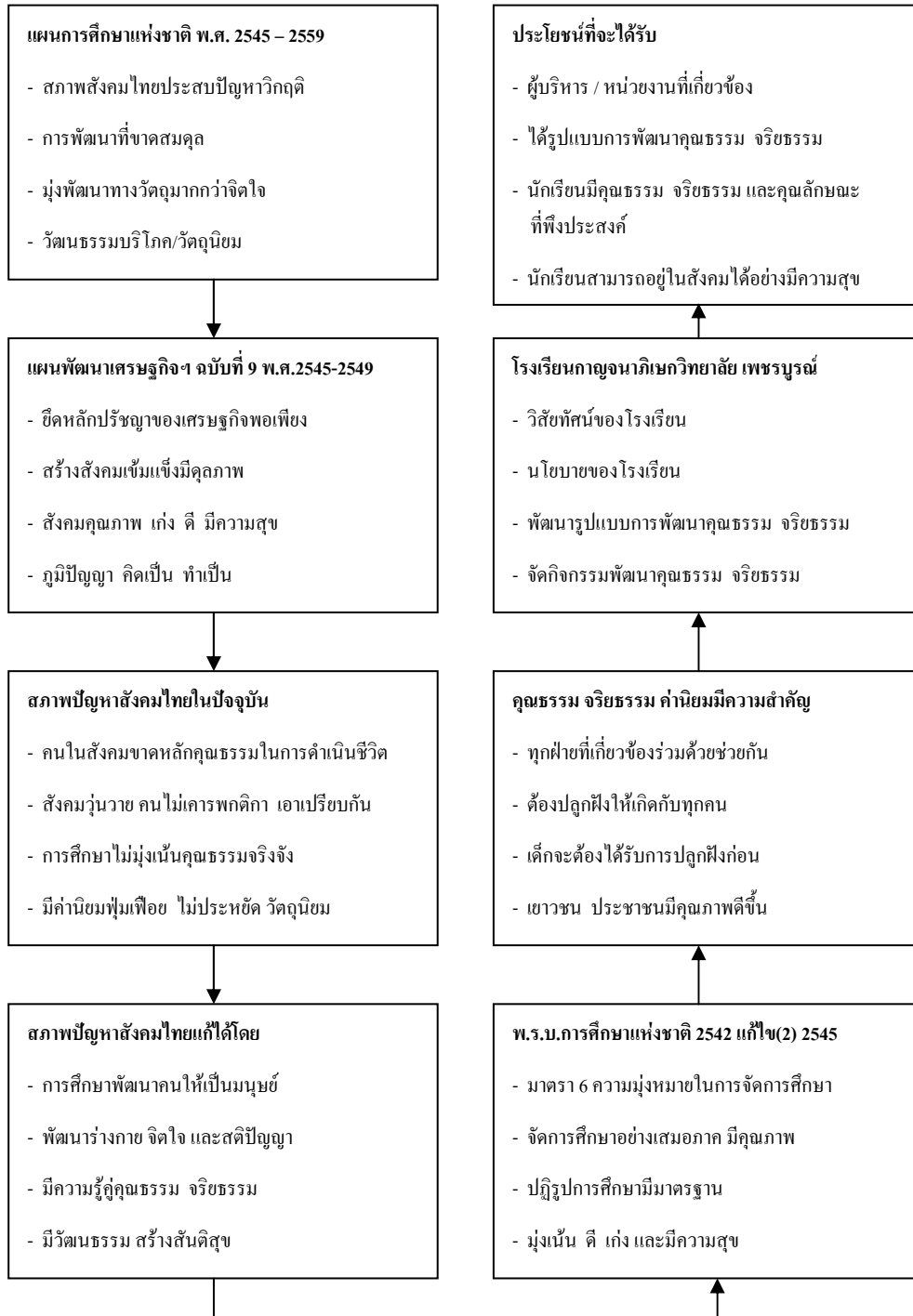
ปีที่ทำวิจัยเสร็จ ปี พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

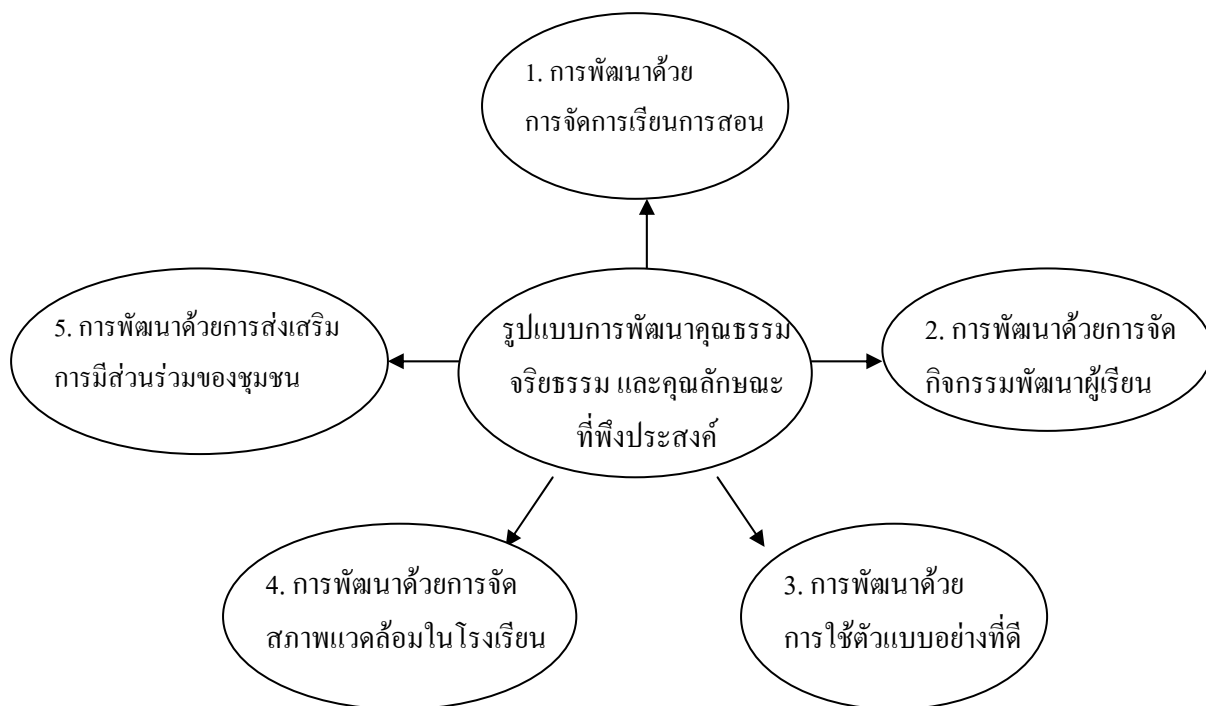
การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักฟังตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งการพัฒนาคนให้มีคุณภาพนั้นจะต้องพัฒนาให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย ในด้านจิตพิสัย ถือว่าเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพอย่างแท้จริงจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตพิสัยของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐาน

การศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา หลักการ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถสรุปความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ขั้นการศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ ประชากร คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ซึ่งไม่ทราบจำนวนแน่นอน เนื่องจากมีจำนวนมาก การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่าง ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 10 คน ตามคุณสมบัติที่กำหนด
2. ขั้นการศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ ประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณาครู โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์

จำนวนทั้งสิ้น 97 คนกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 79 คน ทำการสุ่มแบบสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ดังนี้

สถานภาพ	จำนวนบุคลากร (คน)	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. ผู้บริหาร โรงเรียน	4	4
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	15	15
3. ครูระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	13	10
4. ครูระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	13	10
5. ครูระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	13	10
6. ครูระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	13	10
7. ครูระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	13	10
8. ครูระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	13	10
รวม	97	79

ตัวแปรที่ศึกษา

1. รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์
2. ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์
3. ความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

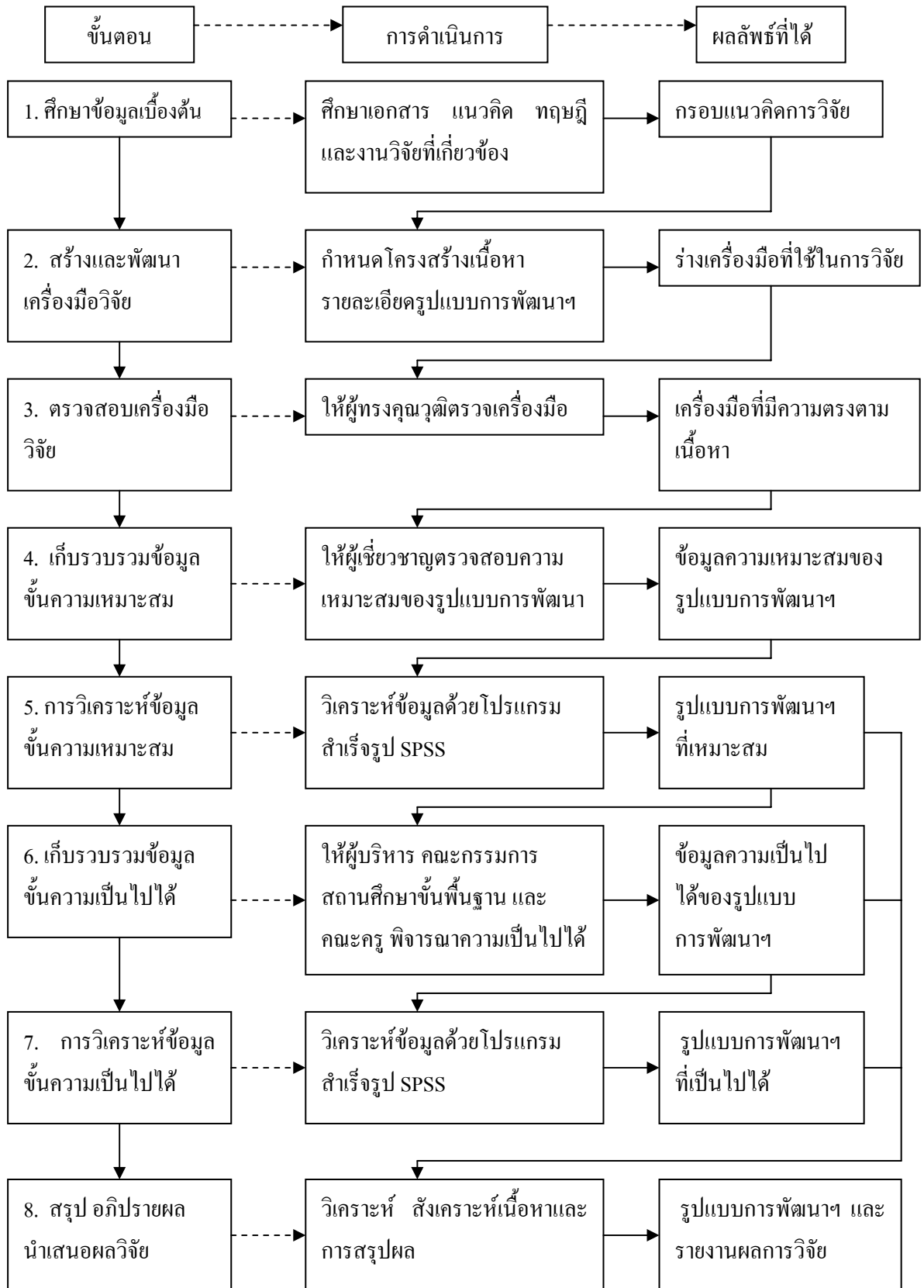
1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ ร่างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกจากผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์การทำงานด้านการบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 15 ปี จำนวน 5 คน

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้ครอบคลุมเนื้อหาของรูปแบบการพัฒนาฯ ที่พัฒนาขึ้น แล้วนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วมาปรับปรุงแก้ไข นำไปใช้เก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับความเหมาะสมไปใช้เป็นแบบสอบถามความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งนำไปเก็บข้อมูลกับผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะครู

วิธีการดำเนินการวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและคณะได้ดำเนินการนำรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พร้อมแบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญและรับคืนด้วยตนเอง และนำแบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ แจกผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะครูโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ พร้อมทั้งเก็บแบบสอบถามทั้งหมดด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ขึ้นการศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

1.2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นความเหมาะสมของ รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ใช้สถิติค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์ (Interquatile range) ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยกำหนดเกณฑ์ความเหมาะสมในระดับที่ยอมรับ คือ รายละเอียดความเหมาะสมของกิจกรรมข้อใดมีค่ามัธยฐาน 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์มีค่าไม่เกิน 2.00 ผู้วิจัยถือว่ารายละเอียดของกิจกรรมข้อนั้นมีความเหมาะสมที่ยอมรับได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ขึ้นการศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

2.2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นความเป็นไปได้ของ รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าเฉลี่ยด้วย t - Test ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 โดยกิจกรรมที่จะถือว่ามีความเป็นไปได้ ต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป

สรุปผลการวิจัย

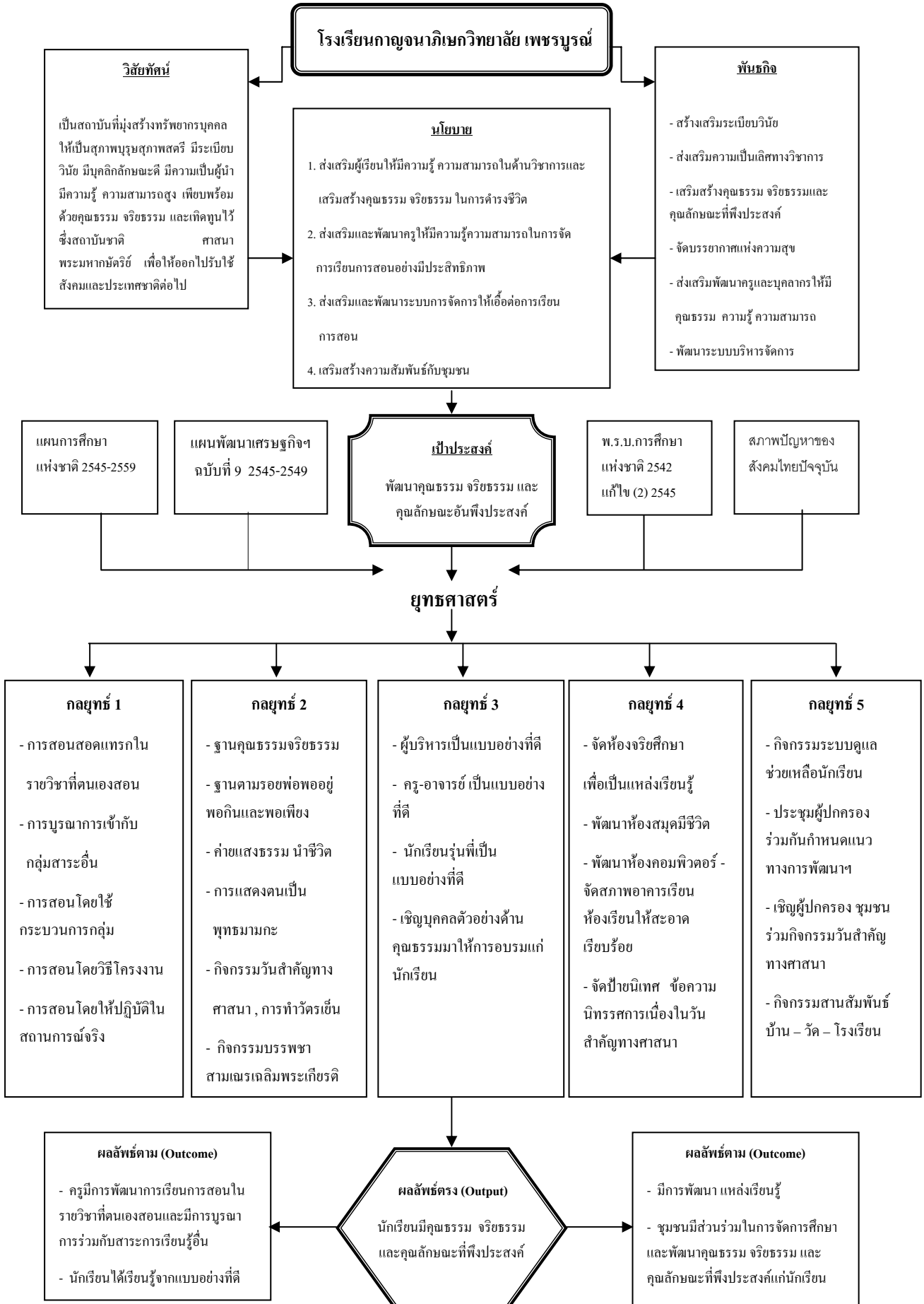
1. จากผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถนำมากำหนดเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ คือ

1) การพัฒนาด้วยการจัดการเรียนการสอน

- 2) การพัฒนาด้วยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 3) การพัฒนาด้วยการใช้ตัวแบบอย่างที่ดี
- 4) การพัฒนาด้วยการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน
- 5) การพัฒนาด้วยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

2. จากการศึกษาคู่มือที่เหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน พบว่า กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในแต่ละกลยุทธ์ทั้งในรายละเอียดทุกกิจกรรมและโดยภาพรวม มีความเหมาะสมสอดคล้องตรงกับสภาพบริบท และความต้องการของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ ในระดับที่ยอมรับได้ทุกรายการ

3. จากการศึกษาวเคราะห์ความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะครูโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ จำนวน 79 คน พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่พัฒนาขึ้น ทั้งในรายละเอียดทุกกิจกรรมการพัฒนาและโดยภาพรวม มีความเป็นไปได้ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงภายใต้สภาพบริบทของโรงเรียน ในระดับที่ยอมรับได้ทุกรายการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. โรงเรียนควรนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพ
2. ผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียนต้องมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. สามารถนำไปปรับใช้สำหรับสถานศึกษาทั้งที่ไม่ใช่โรงเรียนประจำ และโรงเรียนประจำ เพราะสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนได้อย่างแท้จริง
2. เป็นรูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน เพราะเป็นสิ่งที่ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอนรวมถึงผู้ปกครองส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในระหว่างการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดป้ายนิเทศให้ความรู้ การประชุมผู้ปกครองเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนานักเรียนในด้านต่างๆ

ชื่อเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน
อาชีวศึกษาเอกชน
**Model for the Desired Habit Development of Private Vocational
Students**

ผู้วิจัย ดร.พรสันต์ เลิศวิทยาวีวัฒน์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ.2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

จากการสังเกตและประสบการณ์ที่ผู้วิจัยทำงานในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน มาตลอดระยะเวลา 10 ปีเห็นว่า นักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ซึ่งมีอายุระหว่าง 15-17 ปี เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความสนใจ ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ นักเรียนต้องการ

ความเป็นอิสระ ต้องการพึ่งพาตนเอง ชอบแสดงความสามารถ บางครั้งก็อยากลองดีและคิดต่อต้านครู อาจารย์ ในเวลาเดียวกันจะเห็นว่านักเรียนวัยนี้เป็นวัยที่ต้องเผชิญกับปัญหาการปรับตัว รวมถึงท่าทีและ บทบาทต่างๆ ทางสังคม นักเรียนช่วงวัยนี้เป็นวัยแห่งการพัฒนาเสริมสร้างในทุกด้านเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ ของผู้อื่น ในขณะที่โรงเรียนยังขาดรูปแบบในการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ ชัดเจน และขาดการมีส่วนร่วมกันอย่างจริงจังระหว่างผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียนเพื่อพัฒนา คุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษา ที่สอดคล้องกับวัยและความต้องการของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน โดยอาศัยความร่วมมือของผู้ปกครอง และครูที่ปรึกษาช่วยกันประคับประคองส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ ของตนเองได้อย่างเหมาะสม และยังเป็นการตอบสนองต่อแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงในสถานศึกษาในการสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียนอีก ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน อาชีวศึกษาเอกชน

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกเกิร์ต (Kemmis & McTaggart, 1988 cited in Hopkins, 2002, p. 46) ที่ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Act) การ สังเกต (Observe) และการสะท้อนกลับ (Reflect) เพื่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึง ประสงค์ของนักเรียน และเป็นวิธีปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) โดยผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างร่วมกัน ศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน ด้วยวิธีการสังเกตสนามวิจัย เหตุการณ์และการเข้าร่วมกิจกรรมที่สำคัญ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบ ไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาเอกสารบันทึกต่างๆ โดยละเอียดจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว

ผู้วิจัยใช้การเปรียบเทียบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulations) ด้วยเทคนิควิธีที่แตกต่างกันและ หลากหลายในการเก็บข้อมูลจากนักเรียน ผู้ปกครองและครูที่ปรึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลต่างเวลากันถึง 3 ครั้งคือในเดือน กรกฎาคม - สิงหาคม - พฤศจิกายน โดยมีเก็บข้อมูลในสนามที่ศึกษาจริงทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียนด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต และการรวบรวมหลักฐานเอกสาร นอกจากนั้น ยัง ได้รับความร่วมมือกับผู้ช่วยนักวิจัยในการเก็บข้อมูลที่ต่างเวลากัน เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลกระบวนการที่ เกิดขึ้น และผลที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันพัฒนา ทั้งนี้ ผู้วิจัยและทีมงานได้ใช้ระยะเวลาอยู่ในสนามที่ศึกษา

ตลอดระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่ มีนาคม 2549 ถึง มีนาคม 2550 ทำให้ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นมีความน่าเชื่อถือ (Internal Validity)

ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะบริบทของสนามที่ศึกษาเกี่ยวกับสถานที่ กิจกรรมประจำวันของนักเรียนที่โรงเรียน และที่บ้านหลังเลิกเรียน การแบ่งประเภทของนักเรียนทั้งด้านหลักสูตรและด้านความประพฤติ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับครูที่ปรึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองและระเบียบการควบคุมพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียน ให้ปรากฏชัดเจนเพื่อให้โรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับบริบทที่ศึกษานี้ สามารถนำผลการวิจัยไปเปรียบเทียบกับทดลองใช้กับสถานที่ศึกษาที่มีบริบทที่ใกล้เคียงกันนี้ (External Validity)

ประชากร

นักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. โรงเรียนลำปางเทคโนโลยี่ (แลมปี-เทค)

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนระดับ ปวช. 10 คน ผู้ปกครอง 10 คน และครูที่ปรึกษา 3 คน เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ กลุ่มนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนและพฤติกรรมมากที่สุด (จากสถิติข้อมูลของฝ่ายคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนลำปางเทคโนโลยี่ ปีการศึกษา 2548) ซึ่งวิจัยดังกล่าวเป็นวิจัยของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความคิด ความรู้สึกและอารมณ์ เป็นวิจัยที่ต้องเผชิญกับปัญหาในการปรับตัว และอยากแสดงความสามารถเพื่อการเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น สำหรับกลุ่มผู้ปกครองใช้วิธีการคัดเลือกจากความสมัครใจ ยินดีสละเวลาให้ความร่วมมือกับครูที่ปรึกษา และประสงค์ให้ความช่วยเหลือ ติดตามนักเรียนอย่างใกล้ชิด และสำหรับกลุ่มครูที่ปรึกษาได้คัดเลือกจากการทำบทบาทหน้าที่ครูที่ปรึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับนักเรียน วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจึงเป็นวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และเนื่องจากรูปแบบของการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงอาศัยความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีลักษณะทั่วไปเช่นเดียวกับนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนทั่วไป จึงสามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนอื่นๆ ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

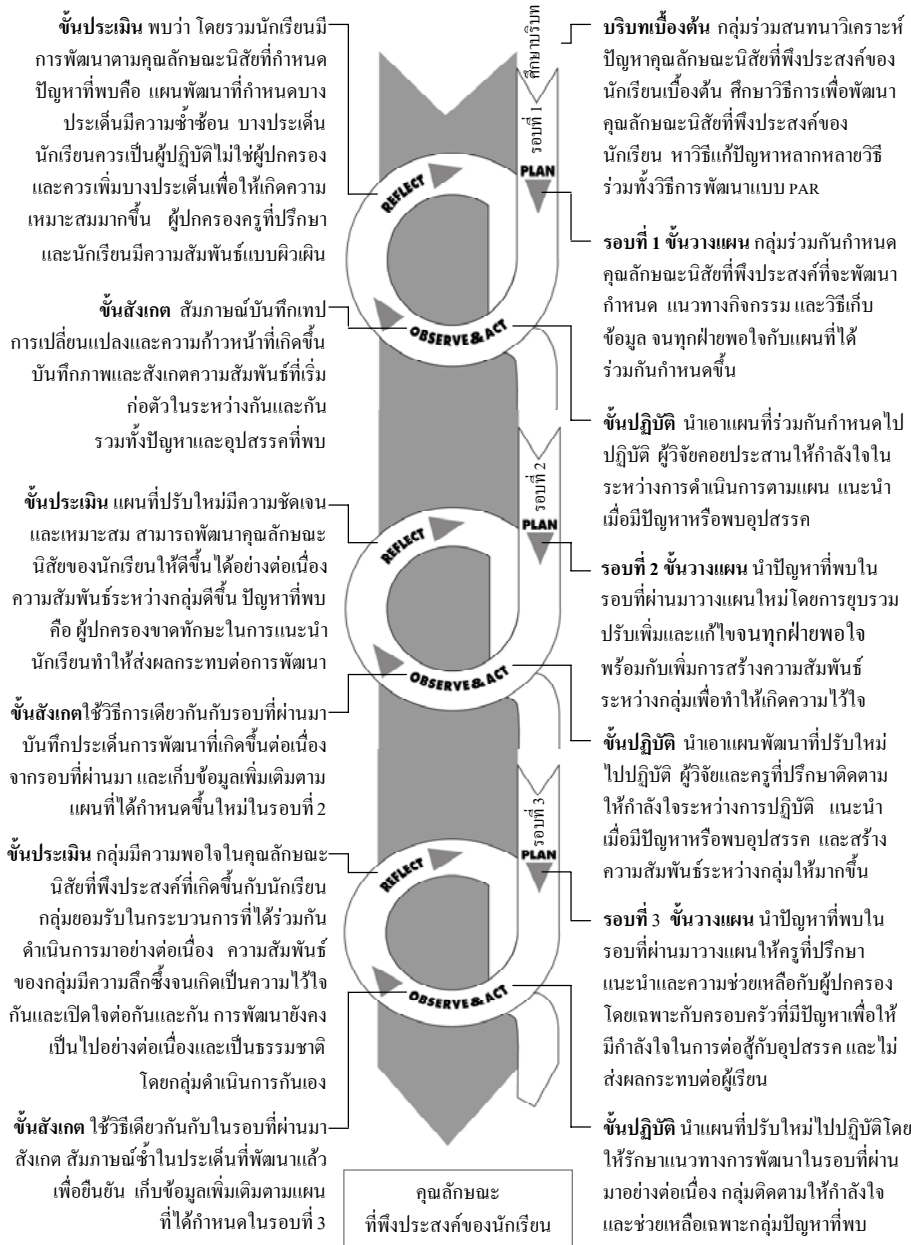
ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย กรอบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ที่เห็นว่าสำคัญกับกลุ่มตัวอย่าง เหตุผลของการเลือกคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์นั้น กระบวนการ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผลที่เกิดขึ้น และการประเมินผลเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น เครื่องมือที่เป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ตัวผู้วิจัยเอง ที่ต้องมีความรู้สึกร่วมกับกลุ่ม (Empathy) เป็นที่ยอมรับเชื่อถือไว้ใจได้ (Credible) เป็นมิตรและจริงใจ (Friendly/Heartfelt) มองโลกในแง่ดี (Positiveness) ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ (Cooperative / Helpful) ระมัดระวังอากัปกริยา (The Use of Gestures) ยิ้มแย้ม (Smiling)

เป็นผู้ฟังที่ดี (Good Listener) เปิดใจกว้างรับฟัง (Open Mind) เปิดเผย (Openness) เคารพนับถือผู้อื่น (Respectful) และให้เสมอภาคกับทุกคน (Equality)

นอกจากนั้น มีการใช้เครื่องบันทึกเสียง อุปกรณ์การจัดกิจกรรมกลุ่ม กล้องวิดีโอ กล้องถ่ายภาพ ดิจิทัล และเครื่องมือช่วยจดบันทึก ปากกา สมุดจด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำมาดำเนินการเก็บข้อมูลแบบผสมผสาน ขึ้นอยู่กับสถานที่ สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศของการสนทนาในขณะนั้น ส่วนแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนั้นได้นำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อให้แบบสัมภาษณ์นั้นมีความตรงตามเนื้อหาในการวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

1. จัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อสร้างความเข้าใจและความชัดเจนของประเด็นปัญหาในกลุ่ม
2. จัดเวทีเพื่อร่วมกันกำหนดแผนพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน
3. ดำเนินการตามแผนการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน
4. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต วิธีการสัมภาษณ์ และวิธีการบันทึก
5. วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแผนเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น หรือปรับปรุงกระบวนการดำเนินการที่ยังไม่สามารถพัฒนาขึ้นได้ โดยดำเนินการเป็นวงจรในข้อ 2 – 5 จนกลุ่มพอใจกับผลที่เกิดขึ้น (ดังภาพ)
6. สร้างรูปแบบและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ

**ภาพวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์
ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนแบบมีส่วนร่วม**

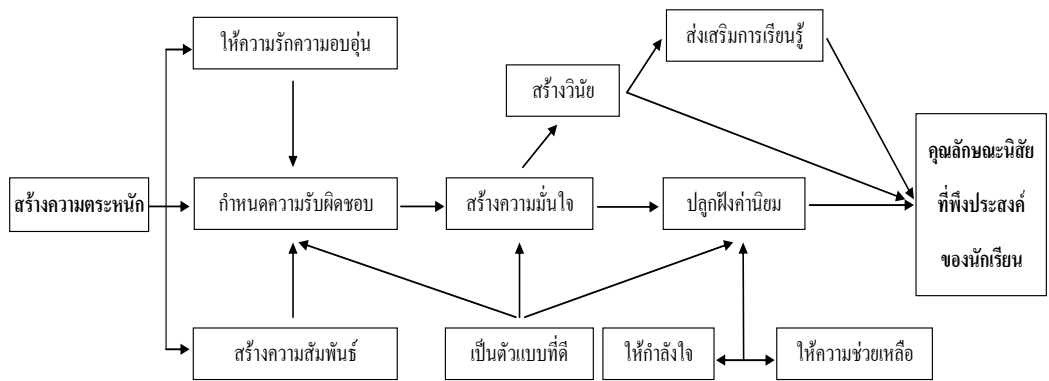
การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้มาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และหลักฐานเอกสารต่างๆ เพื่อหาความหมาย เหตุผล และเจตนาที่แท้จริงของปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างในบริบทของสนามที่ศึกษา จนกระทั่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมมานั้นอิ่มตัว (Saturation) อันนำไปสู่ข้อสรุปของเหตุการณ์ตามลำดับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างสมเหตุสมผล และเชื่อมโยงข้อสรุปไปสู่การค้นพบรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในที่สุด

วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กระทำด้วยการจัดการแบ่งประเภทข้อมูลหลักและข้อมูลย่อย (Categories) แบ่งเป็นความคิด (Concepts) แยกเป็นหัวข้อใหญ่ (topics) และประเด็นย่อย (themes) ตามความคิดของกลุ่มที่ศึกษา (Emic) หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดรหัสของข้อมูลเบื้องต้นจากการจัดการข้อมูลจนกระทั่งทำให้เกิดเป็นข้อเสนอเบื้องต้น (Etic) จนนำไปสู่การเชื่อมโยงเป็นรูปแบบที่เข้าใจได้อย่างเป็นลำดับและสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล ตามลักษณะของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปนัย (Inductive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการสังเคราะห์กระบวนการขั้นตอนสำคัญ ตัวบ่งชี้ และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุเป็นผล สรุปผลการวิจัยได้ว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เริ่มต้นจากการสร้างความตระหนักถึงผลดีที่จะเกิดขึ้นกับกลุ่ม จากนั้นผู้เกี่ยวข้องทุกคนร่วมกันกำหนดความรับผิดชอบพื้นฐานที่นักเรียนควรปฏิบัติ ในขณะที่ผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาเสริมแรงด้วยการให้ความรักความอบอุ่นและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นกับนักเรียนควบคู่กันไป จนกระทั่งนักเรียนเกิดความมั่นใจในตนเองมากขึ้น จึงจะทำการปลูกฝังค่านิยมและสร้างการมีวินัยเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยมีผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาคอยเป็นตัวอย่างที่ดีให้นักเรียน พร้อมกันให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจซึ่งกันและกันอย่างเหมาะสมต่อเนื่อง จนนักเรียนสามารถแสดงคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ตามที่ร่วมกันกำหนดไว้ได้อย่างเป็นที่พอใจ สรุปเป็นรูปแบบได้ ดังภาพ

ประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ มีประสิทธิผลสูงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยสามารถพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียนได้ 12 คุณลักษณะ คือ 1) ความประหยัด 2) ความเสียสละ 3) ความมั่นใจในตนเอง 4) ความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย 5) การแต่งกายเรียบร้อย 6) หลีกเลียงอบายมุข 7) มาเรียนสม่ำเสมอ 8) เข้าเรียนตรงเวลา 9) มีอุปกรณ์พร้อมเรียน 10) กล้าแสดงความคิดเห็น 11) การซักถามเมื่อไม่เข้าใจ และ 12) การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะในระดับนโยบายโรงเรียน

- โรงเรียนควรประยุกต์รูปแบบการพัฒนาที่เกิดขึ้นและหลักของการพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีผลประโยชน์ร่วมกันทั้งผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษา นักเรียน และโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางด้านวิชาการ หรือกิจการนันทนาการ
- โรงเรียนควรกำหนดนโยบายเชิงรุกในการให้ความช่วยเหลือผู้ปกครองที่ประสบปัญหา กับนักเรียน อาทิ การอบรมจิตวิทยาวัยรุ่นในการอบรมเลี้ยงดูลูก เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติ

- ควรกำหนดโครงการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนนี้ ให้เป็นส่วนหนึ่งในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
- ควรสร้างเจตนาให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม ในการสนับสนุนการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยของนักเรียน อาจเริ่มจากการกระตุ้นให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในประเด็นเร่งด่วน เช่น ในเรื่องของความรุนแรง อบายมุข หรือเพื่อนต่างเพศ เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ควรนำผลการวิจัยไปศึกษาต่อเนื่องเชิงปริมาณ เพื่อขยายผลและยืนยันองค์ประกอบที่เกิดขึ้น
- ควรนำวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไปใช้ในกระบวนการป้องกันปัญหา ที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนในด้านพฤติกรรม หรือเพื่อสร้างคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์เฉพาะ มากกว่าการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งบางครั้งยากที่สร้างคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียนได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. นักเรียนมีการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ ที่สอดคล้องกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน หรือป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ดังนั้น นักเรียนรู้จักประหยัด เสียสละและช่วยเหลือกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมสำคัญทางศาสนา มั่นใจในการแสดงออก ส่งงานที่ได้รับมอบหมาย แต่งกายเรียบร้อย หลีกหนีจากอบายมุขทั้งปวง เข้าแถวทันเวลาที่โรงเรียนกำหนด เข้าเรียนตรงเวลาในแต่ละวิชา มีอุปกรณ์การเรียนครบตามลักษณะรายวิชา แสดงความคิดเห็นและนำเสนอหน้าชั้นเรียน ชักถามเมื่อไม่เข้าใจบทเรียนและอ่านหนังสือและค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น
2. กระบวนการวิจัยนี้เป็นการสร้างระบบป้องกัน (Preventive System) ที่เข้มแข็งให้กับผู้เรียน มิให้ตกอยู่ในสภาพของปัญหา ซึ่งช่วยส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ได้ดีกว่าวิธีการ

แก้ไขปัญหา (Corrective System) ซึ่งเป็นระบบที่พบกันบ่อยๆ ในแนวทางการปฏิบัติจริงของโรงเรียนซึ่งค่อนข้างยากที่จะสร้างคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนได้

3. การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน จะเกิดผลดีกว่าหากเป็นกระบวนการบูรณาการร่วมกันระหว่างครูที่ปรึกษา นักเรียน และผู้ปกครอง ในการพัฒนาเป้าหมายและบทบาทร่วมกัน (Interrelation) ที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นพลวัต (Dynamic)

4. ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียนมีความสัมพันธ์ (Relationship) ระหว่างกลุ่มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนถึงระดับที่ดีมาก และทำให้เกิดความไว้วางใจต่อกันและเปิดใจต่อกันในที่สุด อันเป็นพื้นฐานของการไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนได้

5. ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียนมีการช่วยเหลือร่วมมือกัน (Collaborative) อย่างจริงจังมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้ปกครองหรือนักเรียนที่ประสบปัญหา เพื่อเอาชนะอุปสรรคที่พบไม่ว่าจะเป็นของนักเรียนหรือของผู้ปกครองก็ตาม

ชื่อเรื่อง การศึกษาการตระหนักรู้ทางสังคม และการสร้างโมเดลการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทย
A Study of Social Awareness and Group Counseling Model Construction for Developing Social Awareness of Thai Adolescents

ผู้วิจัย พัทธภรณ์ ศรีสวัสดิ์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ในการพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญก้าวหน้า สิ่งสำคัญที่สุดคือต้องมีการพัฒนาคนที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาประเทศ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข ซึ่งคนในสังคมต้องมีความใส่ใจ สนใจกับบุคคลและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งต้องมีการตระหนักรู้ทางสังคม เพราะการตระหนักรู้ทางสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการรู้สำนึก และความสามารถของบุคคลในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม (Pongpan, 1991: 2) สอดคล้องกับ กรีนสแพน และ คริสคูล (Langone & Black 1997: online ; citing Greenspan & Driscoll, 1997) ที่กล่าวว่า การตระหนักรู้ทางสังคม เป็นความสามารถของบุคคลในการเข้าใจคน เข้าใจสถานการณ์ทางสังคม และเข้าใจถึงกระบวนการในการเข้าไปควบคุมสถานการณ์ทางสังคม นอกจากนี้ แลนคอน และ แบล็ค (Langone & Black, 1997: online) ได้ให้ความหมายของการตระหนักรู้ทางสังคม ว่าเป็นกระบวนการคิดที่เป็นความสามารถของบุคคลในการ

เข้าใจผู้อื่น ดังนั้นการตระหนักรู้ทางสังคมจึงเป็นความสามารถของบุคคลในการเข้าใจผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการตระหนักรู้ทางสังคม ส่วนมากมีการศึกษาในต่างประเทศ อาทิเช่น แบล็ค และโรจิวสกี (Black & Rojewski. 1998: online) ได้ศึกษาบทบาทของการตระหนักรู้ทางสังคมในความสำเร็จของการทำงานของวัยรุ่นที่ปัญญาอ่อน โดยได้กำหนดองค์ประกอบของการตระหนักรู้ทางสังคมตามแนวคิดของกรีนสแปน (Melissa. 1984: 11-12; citing Greenspan. 1979, 1981a) ที่กำหนดไว้ 3 ด้าน คือ ความรู้สึกไว (Sensitivity) การหยั่งรู้ (Insight) และการสื่อสาร (Communication) นอกจากนี้ แลนกอง และแบล็ค (Langone & Black 1997: online) ยังได้สรุปถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการตระหนักรู้ทางสังคมไว้ 3 องค์ประกอบ คือ การรับรู้ (Perception) เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม การตีความ (Interpretation) และการกระทำ (Action) หรือการแสดงออกเกี่ยวกับสถานการณ์นั้นๆ

เนื่องจากในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาในเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงได้สำรวจข้อมูลเบื้องต้นกับกลุ่มวัยรุ่นไทย โดยใช้แบบสอบถามกับวัยรุ่นไทย และการสนทนากลุ่ม ได้องค์ประกอบของการตระหนักรู้ทางสังคมที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ความรู้สึกไวต่อสังคม ความเข้าใจสังคม การสื่อสารทางสังคม การแก้ไขปัญหาสังคม และการมีส่วนร่วมในสังคม และในการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคม ผู้วิจัยได้สร้างโมเดลในการให้คำปรึกษากลุ่ม โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ทางสังคม และทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษากลุ่ม เพื่อนำมาบูรณาการเป็นโมเดลการให้คำปรึกษากลุ่ม เพื่อพัฒนาแต่ละองค์ประกอบของการตระหนักรู้ทางสังคม เนื่องจากการให้คำปรึกษากลุ่มเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลในกลุ่ม ที่กลุ่มเปรียบเสมือนสังคมจำลองที่ช่วยให้สมาชิกมีการปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทย
2. เพื่อสร้างโมเดลการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวม และรายด้านของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับคำปรึกษาใดๆ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนในการศึกษา คือ ขั้นตอนแรก การศึกษาองค์ประกอบของการตระหนักรู้ทางสังคม และขั้นตอนสอง เป็นการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมโดยการใช้โมเดลการให้คำปรึกษากลุ่ม ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นวัยรุ่นไทยที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6) ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ กรุงเทพและปริมณฑล จำนวน 934,608 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,097 คน จาก 6 จังหวัด 11 เขตการศึกษา 11 โรงเรียน 33 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมโดยใช้โมเดลการให้คำปรึกษากลุ่ม ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาขั้นแรก โดยพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนเฉลี่ยการตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวมตั้งแต่ 25 เปอร์เซนต์ลงมา จำนวน 16 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 8 คน กลุ่มทดลองเข้ารับการให้คำปรึกษากลุ่ม เพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคม ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้ารับการให้คำปรึกษาใดๆ

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบการตระหนักรู้ทางสังคม ได้แก่
 - 1 ความรู้สึกไวต่อสังคม
 - 2 ความเข้าใจสังคม
 - 3 การสื่อสารทางสังคม
 - 4 การแก้ไขปัญหาสังคม
 - 5 การมีส่วนร่วมในสังคม
2. ตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคม ได้แก่
 - 1 ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ การให้คำปรึกษากลุ่ม
 - 2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การตระหนักรู้ทางสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคม เป็นแบบคำถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการตระหนักรู้ทางสังคม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูแนะแนวและนักเรียน ช่วงชั้นที่ 4 ได้คำถามทั้งหมด 60 ข้อ นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านตรวจสอบ มีค่า IOC 0.40 – 0.80 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 100 คน นำมาหาค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง .2146 ถึง .6069 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบัท (Cronbach) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .9086

2. โมเดลการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่ม นำมาสร้างโมเดลทั้งหมด 12 ครั้ง แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อ 6 ท่าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.53 – 0.83 แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 2 โปรแกรม จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปใช้ทดลอง

การรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาองค์ประกอบการตระหนักรู้ทางสังคม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มวัยรุ่นตัวอย่าง 1,097 คน
2. การศึกษาการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมโดยทดลองโมเดลการให้คำปรึกษากลุ่มทดลอง 12 ครั้ง 5 สัปดาห์ มีการดำเนินการเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล 1 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามการตระหนักรู้ทางสังคม
2. วิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามการตระหนักรู้ทางสังคม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
3. วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation: r_{XY})
4. วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยรวมและรายด้านของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบัค
5. วิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคม ด้วยโปรแกรม LISREL 8.54 (Joreskog & Sorbom.1999)
6. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผล โดยใช้สถิติ F – test โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two – Way ANOVA repeated measurement)

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ประกอบการตระหนักรู้ทางสังคม

ตาราง 1 ค่าดัชนีทดสอบประสิทธิภาพของโมเดลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน
ของแบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทย

	ค่าดัชนี
χ^2	39.228
P	0.370
df	37
ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์	1.060
ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI)	0.994
ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI)	0.998
ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI)	1.000
ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR)	0.001
ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประเมินค่า (RMSEA) (90%)	0.007

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 1 พบว่า ผลการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล
โครงสร้างการตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทย มีค่า χ^2 เท่ากับ 39.228 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ
0.370 จะเห็นได้ว่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความ
สอดคล้องกับโมเดลโครงสร้างของผู้วิจัย เมื่อพิจารณาค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative chi-square) มีค่า
เท่ากับ 1.060 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2.000 แสดงว่า โมเดลโครงสร้างมีลักษณะสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
ในระดับที่น่าพึงพอใจ (Camines & Mclver. 1981)

ตาราง 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) และผลการทดสอบความเหมาะสมของโมเดล
การตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทย

การตระหนักรู้ทางสังคม	b	SE	t	R ²
1. ความรู้สึกไวต่อสังคม	0.852	0.062	13.793*	0.805
2. ความเข้าใจสังคม	0.894	0.073	12.169*	0.794
3. การสื่อสารทางสังคม	0.981	0.040	24.435*	0.938
4. การแก้ไขปัญหาสังคม	0.922	0.040	22.906*	0.879
5. การมีส่วนร่วมในสังคม	0.846	0.046	18.539*	0.793

ผลการทดสอบความเหมาะสม Chi-Square = 39.228 df = 37 P = 0.370 GFI = 0.994
AGFI = 0.988 RMR = 0.001

*p < .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 2 พบว่า โมเดลการตระหนักรู้ทางสังคม มีน้ำหนักองค์ประกอบย่อยในแต่ละด้านมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าองค์ประกอบย่อยทั้ง 5 องค์ประกอบ สามารถวัดองค์ประกอบของการตระหนักรู้ทางสังคมได้ และ ยืนยันโมเดลการตระหนักรู้ทางสังคมตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยทั้ง 5 ตัวมีค่าเป็นบวก ตั้งแต่ 0.846 ถึง 0.981 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัว แสดงว่าองค์ประกอบย่อยทั้ง 5 ด้านเป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการพิจารณาการตระหนักรู้ทางสังคม

2. การสร้างโมเดลการให้คำปรึกษากลุ่มพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคม

การพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมโดยโมเดลการให้คำปรึกษากลุ่ม ผู้วิจัยได้สร้างโมเดลจากการบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษากลุ่ม โดยมีขั้นตอนในการให้คำปรึกษา 3 ขั้นตอนคือ ขั้นเริ่มต้นกลุ่ม ผู้วิจัยใช้ทักษะผู้นำกลุ่ม และทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้สมาชิกเกิดความไว้วางใจ รู้สึกปลอดภัย พร้อมทั้งจะเปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆ ในกลุ่ม ดังคำกล่าวของ คอร์รี่ (Corey.2004 : 458) ที่กล่าวว่า ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสัมพันธภาพ คือ ทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง จะทำให้สมาชิกเกิดความไว้วางใจ และเต็มใจในการเข้าไปเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ในกลุ่ม ขั้นที่สอง คือ ขั้นตอนการให้คำปรึกษากลุ่ม ผู้วิจัยพัฒนาองค์ประกอบของการตระหนักรู้ทางสังคม คือ พัฒนาความรู้สึกไวต่อสังคม ใช้ทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีเกสตัลท์ พัฒนาความเข้าใจสังคมใช้ทฤษฎีเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม พัฒนาการสื่อสารทางสังคมใช้ทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีการวิเคราะห์การสื่อสารระหว่างบุคคล พัฒนาการแก้ไขปัญหาสังคม ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ทักษะการแก้ไขปัญหา

ความขัดแย้ง และพัฒนาการมีส่วนร่วมในสังคม ใช้ทฤษฎีเผชิญความจริง ขั้นที่สาม คือ ขั้นยุติกลุ่ม ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม เพื่อให้สมาชิกมีแรงเสริมในการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

3. การเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวมและรายด้านของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับคำปรึกษาใดๆ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผล

เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคม โดยการให้คำปรึกษากลุ่มกับกลุ่มทดลอง ครอบคลุมกำหนด ผู้วิจัยเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล 1 เดือนหลังจากการทดลอง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ดังแสดงในตาราง 3 – 4

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวมและรายด้านของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผล

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
การตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวม					
ระหว่างกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม	1989.188	1	198.188	21.079*	0.000
ผลการให้คำปรึกษากลุ่ม	1648.720	2	824.396	18.782*	0.000
ปฏิสัมพันธ์	1044.825	2	522.438	11.903*	0.000
ด้านความรู้สึกลัวต่อสังคม					
ระหว่างกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม	33.333	1	33.333	6.739*	0.021
ผลการให้คำปรึกษากลุ่ม	105.500	2	52.750	16.977*	0.000
ปฏิสัมพันธ์	28.167	2	14.083	4.533*	0.020
ด้านความเข้าใจสังคม					
ระหว่างกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม	70.083	1	70.083	13.643*	0.002
ผลการให้คำปรึกษากลุ่ม	35.042	2	17.521	4.358*	0.023
ปฏิสัมพันธ์	7.042	2	3.521	0.876	0.428

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ด้านการสื่อสารทางสังคม					
ระหว่างกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม	93.521	1	93.521	25.948*	0.000
ผลการให้คำปรึกษากลุ่ม	102.875	2	51.438	16.570*	0.000
ปฏิสัมพันธ์	75.542	2	37.771	12.168*	0.000
ด้านการแก้ไขปัญหาสังคม					
ระหว่างกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม	114.083	1	114.083	15.998*	0.001
ผลการให้คำปรึกษากลุ่ม	76.792	2	38.396	6.009*	0.007
ปฏิสัมพันธ์	88.292	2	44.146	6.909*	0.004
ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม					
ระหว่างกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม	102.083	1	92.915	16.522*	0.000
ผลการให้คำปรึกษากลุ่ม	78.167	2	39.083	8.167*	0.002
ปฏิสัมพันธ์	47.167	2	23.583	4.928*	0.015

*p < .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 3 พบว่า การตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวมและรายด้านทุกด้าน เมื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีการตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า การให้คำปรึกษากลุ่มมีผลให้การตระหนักรู้ทางสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า การให้คำปรึกษากลุ่มมีผลทำให้การตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผลมีความแตกต่างกัน จึงนำค่าเฉลี่ยการตระหนักรู้ทางสังคมมาเปรียบเทียบรายคู่ ด้วยวิธี Scheffe' ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผล

ตัวแปรตาม	กลุ่ม	ผลการให้คำปรึกษากลุ่ม ที่นำมาเปรียบเทียบ	ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย	P
การตระหนักรู้ ทางสังคมโดยรวม	ทดลอง	หลังทดลอง – ก่อนทดลอง	11.188*	0.000
		หลังติดตาม – ก่อนทดลอง	12.875*	0.001
		หลังทดลอง - หลังติดตาม	1.688	0.729
	ควบคุม	หลังทดลอง - ก่อนทดลอง	1.500	0.191
		หลังติดตาม – ก่อนทดลอง	3.625	0.462
		หลังทดลอง - หลังติดตาม	2.125	0.627
ความรู้สึกลัวต่อสังคม	ทดลอง	หลังทดลอง – ก่อนทดลอง	3.625*	0.000
		หลังติดตาม – ก่อนทดลอง	1.625*	0.037
		หลังทดลอง – หลังติดตาม	2.000*	0.008
	ควบคุม	หลังทดลอง – ก่อนทดลอง	2.000	0.088
		หลังติดตาม – ก่อนทดลอง	0.000	1.000
		หลังทดลอง – หลังติดตาม	2.000	0.243
ความเข้าใจสังคม	ทดลอง	หลังทดลอง – ก่อนทดลอง	1.831*	0.027
		หลังติดตาม – ก่อนทดลอง	1.813*	0.031
		หลังทดลอง - หลังติดตาม	0.000	1.000
	ควบคุม	หลังทดลอง – ก่อนทดลอง	0.875	1.000
		หลังติดตาม – ก่อนทดลอง	1.375	0.926
		หลังทดลอง – หลังติดตาม	0.500	1.000
การสื่อสารทางสังคม	ทดลอง	หลังทดลอง – ก่อนทดลอง	2.938*	0.000
		หลังติดตาม – ก่อนทดลอง	3.250*	0.000
		หลังทดลอง – หลังติดตาม	0.313	0.679

ตัวแปรตาม	กลุ่ม	ผลการให้คำปรึกษากลุ่ม ที่นำมาเปรียบเทียบ	ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย	P
การแก้ไขปัญหาลังคม	ควบคุม	หลังทดลอง – ก่อนทดลอง	0.375	0.612
		หลังติดตาม - ก่อนทดลอง	0.500	0.573
		หลังทดลอง – หลังติดตาม	-0.125	0.889
	ทดลอง	หลังทดลอง – ก่อนทดลอง	1.938*	0.011
		หลังติดตาม – ก่อนทดลอง	3.063*	0.007
		หลังทดลอง – หลังติดตาม	1.125	0.285
การมีส่วนร่วมในสังคม	ควบคุม	หลังทดลอง – ก่อนทดลอง	-1.000	0.557
		หลังติดตาม – ก่อนทดลอง	0.250	1.000
		หลังทดลอง – หลังติดตาม	-1.250	1.000
	ทดลอง	หลังทดลอง – ก่อนทดลอง	1.625*	0.027
		หลังติดตาม – ก่อนทดลอง	3.125*	0.004
		หลังทดลอง – หลังติดตาม	1.500	0.064
ควบคุม	หลังทดลอง – ก่อนทดลอง	0.750	0.511	
	หลังติดตาม – ก่อนทดลอง	1.500	0.469	
	หลังทดลอง - หลังติดตาม	-2.250	0.154	

*p < .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 4 พบว่ากลุ่มทดลองมีการตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวมและรายด้านทุกด้านหลังการทดลอง และก่อนการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และติดตามผลแตกต่างกับก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านความรู้สึกไวต่อสังคม ยังพบว่า หลังทดลองกับติดตามผลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มควบคุมไม่พบความแตกต่าง แสดงให้เห็นว่า การให้คำปรึกษากลุ่มพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมของกลุ่มทดลองให้ดีขึ้น ดังคำกล่าวของ คอร์เรย์ (Corey, 2004 : 5) ที่กล่าวว่า การให้คำปรึกษากลุ่มเป็นกระบวนการระหว่างบุคคลที่ให้ความสำคัญกับความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ทำให้บุคคลมีการพัฒนาที่ดีขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทย พบว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการตระหนักรู้ทางสังคม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความรู้สึกไวต่อสังคม ด้านความเข้าใจสังคม ด้านการสื่อสารทางสังคม ด้านการแก้ไขปัญหาสังคม และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม มีค่าความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถวัดองค์ประกอบของการตระหนักรู้ทางสังคมได้

2. โมเดลการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้นกลุ่ม ขั้นการให้คำปรึกษากลุ่ม และขั้นยุติการให้คำปรึกษากลุ่ม โดยมีการบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษากลุ่ม มาใช้ในการพัฒนาองค์ประกอบของการตระหนักรู้ทางสังคม โดยพิจารณาตามแนวคิดของ คอร์เรย์ (Corey, 2004: 457) โดยใช้ 3 ปัจจัย คือ ความคิด ความรู้สึกและการกระทำ ประกอบด้วย ทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีเกสตัลท์ ทฤษฎีเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการวิเคราะห์การสื่อสารระหว่างบุคคล และทฤษฎีเผชิญความจริง

3. การตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวมและรายด้านทุกด้านของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวม และรายด้านของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโมเดลการให้คำปรึกษากลุ่มและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าโมเดลการให้คำปรึกษากลุ่มมีผลให้การตระหนักรู้ทางสังคมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. แบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคม สามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการวัดการตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นได้เนื่องจากมีความเที่ยงตรงในระดับสูง ดังนั้นควรนำไปใช้กับกลุ่มวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 4 หากจะนำไปใช้กับกลุ่มอื่น อาทิเช่น กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้ใหญ่ แนวทางการตอบหรือการให้คะแนนอาจมีความแตกต่างจากกลุ่มวัยรุ่น

2. จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มมีการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาให้วัยรุ่นมีการตระหนักรู้ทางสังคมสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรติดตามการตระหนักรู้ทางสังคม ทุก 3 เดือน หรือ 6 เดือน

2. ควรมีการศึกษารูปแบบในการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมกับกลุ่มประชากรอื่น
3. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอื่นๆ เช่น เพศ การเห็นคุณค่าในตนเองกับการตระหนักรู้ทางสังคม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนำมาพัฒนาให้วัยรุ่นเกิดความตระหนักรู้ทางสังคมมากยิ่งขึ้น

ชื่อเรื่อง การศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา 1
**A Study of Buddhism and Moral Reasoning of Students in Mathayom
Suksa 1 for Buddhist 1**

ผู้วิจัย นาคน้อย บุตรประเสริฐ

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2548

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

สภาพสังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้สังคมไทยได้รับกระแสอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่ผ่านเข้ามาทางสื่อมวลชน และเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบต่างๆ และคนไทยได้นำวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิต และดำรงชีวิตโดยขาดการกั่นกรอง และเลือกใช้ประโยชน์อย่างมีเหตุผล อีกทั้งคนไทยยังไม่สามารถสร้างเทคโนโลยีได้เอง ทำให้คนไทยตกอยู่ภายใต้การครอบงำของวัฒนธรรมต่างชาติ และสังคมไทยเบี่ยงเบนจากเอกลักษณ์วัฒนธรรมที่ดีงาม และคุณค่าชีวิตแบบไทยดั้งเดิมมายึดติดกับกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ทำให้เกิดความขัดแย้งและสับสนทั้งในเรื่องความคิด ความเชื่อ ค่านิยม บทบาทหน้าที่ มีการเอาัดเอาเปรียบผู้อื่นเพื่อการเป็นผู้ชนะ แข่งขันชิงดีชิงเด่นอย่างขาดการประนีประนอมและเกื้อกูลต่อกัน จนทำให้ระเบียบวินัยและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในชาติถูกละเลยและเริ่มออกห่างจากศาสนา มีความหย่อนยานในศีลธรรมและจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 22) อนาคตของประเทศขึ้นอยู่กับเด็กและเยาวชนในวันนี้ แต่เด็กและเยาวชนยังไม่ได้การพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ขาดการปลูกฝังลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การใฝ่รู้ใฝ่เรียน การคิดวิเคราะห์และใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 38)

การจัดการเรียนการสอนผ่านมานั้น เน้นการท่องจำโดยไม่ฝึกให้คิด คือมีสูตรสำหรับข้อมูล แต่ไม่มีจินตนาการ คือ ไม่มีการคิดวิเคราะห์ เด็กไทยคิดแบบตรรกะไม่เป็น (พระราชวรมุณี. 2543: 18) และธีระ ชัยยุทธชรรยง (2535: 46-47) ได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญเนื่องมาจากจุดอ่อนของการจัดการศึกษาในด้านการปลูกฝังจริยธรรม ซึ่งเกิดขึ้นภายในระบบการศึกษา การใช้วิธีสอนที่ครูมีบทบาทและมีอำนาจเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งบูรชัย ศิริมหาสาร (2541: 20) กล่าวว่า การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของไทยไม่ได้รับการเอาใจใส่เรื่องของการปฏิบัติที่ดีงาม การใช้สติปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินปัญหาต่างๆ ผู้เรียนจึงมักใส่อารมณ์ที่เกิดขึ้นตัดสินปัญหาเป็นหลัก และไม่ได้สอนให้ทำ หรือสอนให้เชื่อมากกว่า

สอนให้ชัดเจน สอนเนื้อหามากกว่ากระบวนการแสวงหาความรู้ มิได้ดึงเอาศักยภาพของผู้เรียนออกมาใช้ แต่เป็นการปิดกั้นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างสิ้นเชิง ฉะนั้นปัญหาที่ตามมาก็คือผู้เรียน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตมีความบกพร่องทางจริยธรรม จึงควรที่ทุกๆ ฝ่ายต้องเร่งดำเนินการหาทางแก้ไข และเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เยาวชน

การสอนที่จะช่วยเสริมสร้างจริยธรรม ควรจะเป็นวิธีที่ให้นักเรียนช่วยกันคิดวิเคราะห์ ฝึกหัดการคิด การสำรวจ รู้จักตัดสินใจ โดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มร่วมกันทำงาน (พะยอม แก้วกำเนิด. 2531: 9) การสอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม ควรเป็นการเรียนรู้เชิงกระบวนการโดยมีเนื้อหาสาระเป็นเครื่องมือในการฝึกฝนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพและสมรรถภาพ (ลาวัณย์ วิทยาอุทพิกุล. 2533: คำนำ)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยอาศัยกระบวนการ จะช่วยพัฒนาความคิดของผู้เรียนได้ เพราะในแต่ละกระบวนการจะมีขั้นตอนของการคิดตามลำดับ โดยใช้เหตุผลในการพิจารณา จะได้ไม่หลงเชื่ออะไรง่ายๆ โดยไม่มีเหตุผล (อารี ภูสุวรรณ 2538: 8) ผู้วิจัยจึงได้หาทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว และเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการและนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาหลายๆ วิธีมาปรับใช้ในการสอนเนื้อหาแต่ละเรื่อง เช่น กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้ความเข้าใจ กระบวนการสร้างความตระหนัก กระบวนการสร้างค่านิยม การศึกษานอกสถานที่ การสอนแบบอภิปราย กรณีตัวอย่าง การสอนตามแนวพุทธศาสตร์ การสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกวิธีการคิดวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล ก็จะทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง และเข้าใจผู้อื่นได้มากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา 1 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการและนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น มาปรับใช้ในการเรียนการสอน และเพื่อที่จะศึกษาว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จะทำให้นักเรียนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยแผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา 1 ที่สร้างขึ้นก่อนกับหลังเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบแผนการวิจัย One group pretest posttest design

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ปีการศึกษา 2548 จำนวน 11 ห้องเรียน รวม 419 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ปีการศึกษา 2548 ได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลากจากห้องเรียน ได้แก่ ม.1/10 มา 1 ห้อง จำนวน 42 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา 1

ตัวแปรตาม ได้แก่ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา 1
2. แบบทดสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา 1 ที่สร้างขึ้น

1 ศึกษาวิจัยทัศนคติ คุณภาพผู้เรียน สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้รายชั้นและ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 สาระการเรียนรู้หลักสูตรสถานศึกษา ผลการเรียนรู้รายปีวิชาพระพุทธศาสนา 1

2 ศึกษาปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จากรายงานวิจัยสังเคราะห์การใช้หลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2545 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และจากรายงานวิจัย ตลอดจนบทคัดย่องานวิจัยทางการศึกษา ของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

3 ศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 1 และสังเกตในห้องเรียน การสนทนาซักถามเพื่อนครูอาจารย์

4 เข้าร่วมประชุมอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

5 ศึกษาวิธีสอนแบบต่างๆ เช่น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ การเรียนรู้ความเข้าใจ กระบวนการสร้างความตระหนัก การสอนตามแนวพุทธศาสตร์ การสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา การสอนแบบเทคนิคกรณีตัวอย่าง การสอนแบบบูรณาการ เป็นต้น โดยศึกษาขั้นตอน วิธีการ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากวิธีสอนแบบนั้นๆ ตลอดจนศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 สารการเรียนรู้หลักสูตรสถานศึกษา ผลการเรียนรู้รายปี และคำอธิบายรายวิชาพระพุทธศาสนา 1 เพื่อพิจารณาว่าจะนำเนื้อหาใดมาสอนหรือควรจะสอดแทรกเนื้อหาใด และเพื่อพิจารณาว่าพฤติกรรมใดควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน ตลอดจนการเขียนสาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (จุดประสงค์การเรียนรู้: จุดประสงค์ปลายทาง จุดประสงค์นำทาง)

7 กำหนดโครงสร้างของเนื้อหาที่จะสอน โดยพิจารณาจากคำอธิบายรายวิชาและตารางการวิเคราะห์มาตรฐานประกอบ

8 ผู้วิจัย และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวม 5 คน ร่วมกันวิเคราะห์ความสำคัญระหว่างเนื้อหา พฤติกรรมการเรียนรู้ เพื่อกำหนดเป็นจำนวนคาบการสอน

9 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จากตำรา เอกสารบุคคลในท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มารวบรวมและเรียบเรียง

10 ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 37 แผน โดยจัดการเรียนการสอนบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ใช้เวลา 76 ชั่วโมง แต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ จะมีลำดับขั้นตอนการสอนตามเทคนิควิธีสอนแต่ละวิธี และในภาพรวมจะมียุทธศาสตร์ประกอบของแผนครบถ้วนดังนี้คือ สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ / แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล บันทึกผลหลังสอน (ข้อสังเกตจากการเรียนการสอน ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ /การแก้ไขปัญหา) ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่จะใช้กระบวนการกลุ่มจัดการเรียนรู้เป็นสำคัญ ดังนั้นก่อนเรียนจะมีการฝึกทักษะกระบวนการกลุ่มก่อน

11 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านคือ ดร.พระมหาศุภชัย ปญฺญาวชิโร พระมหาณรงค์ฤทธิ์ ญาณวิสิฎฺฐ โคร.อรพิน ศิริสัมพันธ์ นายวิริยะ มาโนช นางจิตรา ใจทัศน์กุล ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนความสอดคล้องระหว่างขั้นตอนต่างๆ ของแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข

12 รวบรวมและจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ เช่น ใบความรู้ ใบงาน วัสดุทัศน ภาพทัศนประกอบเสียง แบบประเมินการทำงานกลุ่ม เอกสารเพิ่มเติมสำหรับครู เป็นต้น

13 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วใช้สอนนักเรียนห้องอื่นๆ ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา 1 ส31111 และไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องในการใช้ภาษา ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนและทำการปรับปรุง

14 นำแผนการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วใช้สอนห้องที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

15 ดำเนินการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้เมื่อพบปัญหา

2. แบบทดสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

2. นิยามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในรูปนิยามเชิงปฏิบัติการ
3. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือวัดจริยธรรมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และผู้วิจัยได้นำแบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จากงานวิจัยของปราณี สมสกุล (2538 : 172-183) มาหาคุณภาพอีกครั้ง
4. ข้อคำถามเป็นสถานการณ์ทางด้านจริยธรรม 25 เรื่อง ในแต่ละเรื่องจะลงท้ายด้วยปัญหาหรือคำถามที่ต้องการให้ตอบ ซึ่งในการตอบผู้ตอบจะต้องตัดสินใจและให้เหตุผลว่า ถ้าเขาเป็นบุคคลในเรื่อง เขาควรตัดสินใจอย่างไร และมีเหตุผลอย่างไรที่เขาตัดสินใจอย่างนั้น
5. นำแบบสอบถามวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจด้านภาษา และเวลาที่ใช้สอบเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข
6. นำแบบสอบถามวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ไปทดลองใช้ครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน นำแบบสอบถามวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมาตรวจให้คะแนน วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ t-test แบ่งกลุ่มสูง 25 เปอร์เซนต์ กลุ่มต่ำ 25 เปอร์เซนต์ เปรียบเทียบกันแล้วคัดเฉพาะข้อที่มีอำนาจจำแนกสูง มีค่าตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป เอาไว้ใช้ 20 ข้อ ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถามวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีค่าอำนาจจำแนก 3.59-7.80
7. หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมโดยใช้สูตร Alpha-Coefficient (ลี้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531: 170-172) การวิจัยครั้งนี้แบบสอบถามวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความเชื่อมั่น .82
8. การตรวจคำตอบของแบบสอบถามวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการตัดสินใจ ใช้การตัดสินใจตามขั้นทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก คือ ถ้าอยู่ในขั้นที่ 1 ได้ 1 คะแนน ถ้าอยู่ในขั้นที่ 6 ได้ 6 คะแนน แต่ละข้อมีคะแนนอยู่ระหว่าง 1-6 คะแนน จากนั้นนำคะแนนของทุกข้อมารวมกันเป็นคะแนน แสดงการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของแต่ละคน เกณฑ์ในการตัดสินใจว่าผู้ใดมีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นดังนี้

คะแนน	20-30	มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 1
คะแนน	31-50	มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 2
คะแนน	51-70	มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 3
คะแนน	71-90	มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4
คะแนน	91-110	มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5
คะแนน	111-120	มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 6

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

- (0) วิศุทธิ์ช่วยครูทำงานบริการที่ห้องสมุด เห็นประสิทธิ์ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทแอบฉีกหนังสือของห้องสมุด ถ้าข้าพเจ้าเป็นวิศุทธิ์จะบอกให้ครูที่เป็นบรรณารักษ์ทราบ เพราะ
- ก. ถ้าครูทราบทีหลังจะถูกตำหนิได้ว่าบกพร่องต่อหน้าที่
 - ข. ครูจะได้ชมว่า ข้าพเจ้าเป็นคนดีมีความรับผิดชอบ
 - ค. หนังสือห้องสมุดมีไว้ให้ใช้ร่วมกัน ทุกคนมีหน้าที่ต้องช่วยกันรักษา
 - ง. นักเรียนคนอื่นๆ ที่พบคนฉีกหนังสือของห้องสมุดก็มาแจ้งให้ครูทราบเช่นกัน
 - จ. เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่จะต้องช่วยกันป้องกันรักษาไม่ให้นักเรียนฉีกหนังสือของห้องสมุด
 - ฉ. ทุกคนที่ฉีกหนังสือของห้องสมุด สมควรได้รับการลงโทษ

การรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการทดลองได้ดำเนินการดังนี้

1. เลือกกลุ่มตัวอย่างมา 1 กลุ่ม เป็นกลุ่มทดลอง (1 ห้องเรียน)
2. ทำการทดสอบก่อนเรียน (pretest) กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบสอบถามวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม แล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล
3. ดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ใช้ระยะเวลาทดลอง 38 สัปดาห์
4. หลังจากจบการเรียนเนื้อหาทั้งหมดแล้วทำการทดสอบอีกครั้งหนึ่ง (posttest) โดยใช้แบบสอบถามวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ชุดเดียวกับที่สอบก่อนการทดลอง
5. ตรวจสอบคำตอบของนักเรียนจากแบบสอบถามวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม นำคะแนนมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมุติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ภายในกลุ่มทดลองโดยใช้ $t - test$ แบบ Dependent Group โดยใช้สถิติพื้นฐานคือ คะแนนเฉลี่ย, ค่าความแปรปรวนของคะแนน และสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาความเชื่อมั่นของแบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา และเปรียบเทียบความแตกต่างด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดสอบ โดยใช้ $t - test$ แบบ Dependent group

สรุปผลการวิจัย

จากผลการทดลอง พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา 1 ที่สอนโดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่จะนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัยนี้ ไปใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้สอนต้องคำนึงว่า นอกจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จัดเป็นระบบ เป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องแล้ว การเตรียมตัวของผู้สอนในเรื่องขั้นตอนการสอนที่ดี การใช้คำถาม การสร้างแรงจูงใจ ความเป็นกัลยาณมิตร ต้องมีความพร้อมด้วย การจัดสถานที่เรียนให้มีความสะอาด เป็นระเบียบ รวมถึงการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเนื้อหา ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

2. ความเป็นกัลยาณมิตรของครูผู้สอน เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน โดยเฉพาะการให้ความรักความเมตตาและเอาใจใส่แก่นักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทางการฝึกฝนอบรมที่ถูกต้อง ชี้ให้เห็นถึงตัวแบบที่ดีและไม่ดี แล้วให้ผู้เรียนพิจารณาตัดสินใจที่จะเลือกปฏิบัติตามตัวแบบที่ดีนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีมีความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความมีศรัทธาต่อครูผู้สอนและจะศรัทธาต่อการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าครูอาจจะเป็นได้ทั้งผู้สร้างและผู้ทำลายบรรยากาศที่จะนำไปสู่ความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นใฝ่ใจที่จะเรียนรู้ หรือรู้สึกเครียด อึดอัด ไม่อยากเรียน

3. ก่อนการสอนนอกจากจะแนะนำเรื่องที่จะเรียน กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ เกณฑ์การวัดผล ประเมินผลแล้ว ครูผู้สอนควรชี้แจงวิธีการเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนของครู ควรฝึกทักษะกระบวนการกลุ่มก่อนเพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงการทำงานร่วมกัน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการนำเอาแนวการสอนที่เน้นกระบวนการ และการนำเอาแนวคิดกรรมการสอนสังคมศึกษามาปรับใช้ ผู้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้จะต้องศึกษาวิธีสอนแต่ละวิธีว่ามีหลักการแนวคิดพื้นฐานอย่างไร มีหลักจิตวิทยาทางการศึกษาอะไรที่รับรอง มีกระบวนการหรือขั้นตอนการสอนอย่างไร วิธีสอนดังกล่าวจะเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างไร และที่สำคัญวิธีการดังกล่าวนอกจากจะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว ยังปลูกฝังคุณลักษณะอะไรที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน การศึกษาวิธีสอนและเทคนิควิธีจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลเป็นแบบอย่างแก่ครูอาจารย์โดยทั่วไป

4. คาบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็น 2 คาบต่อเนื่องกัน (100 –120 นาที) เพื่อให้ นักเรียนร่วมกันทำงานกลุ่ม มีการอภิปรายกลุ่ม และเสนอมติกลุ่มหน้าชั้นเรียน และสรุปประเด็นที่ศึกษา ซึ่งใช้เวลามาก

5. ครูควรเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับความรู้ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อที่จะ สามารถให้คำแนะนำกับนักเรียนในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้ นอกจากนี้ในการปฏิบัติงานของ นักเรียนครูจะต้องให้การดูแลอย่างทั่วถึง เพราะในระหว่างการลงมือปฏิบัติจริง อาจจะมีอุปสรรคต่างๆ และต้องการความช่วยเหลือจากครู

6. สารการเรียนรู้ส่วนใหญ่ในวิชาพระพุทธศาสนาเป็นนามธรรม หากที่ผู้เรียนจะเข้าใจ เพื่อ เป็นการเร้าความสนใจผู้เรียน ครูควรนำสื่อที่หลากหลายมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ภาพทัศน วิดีทัศน์ รูปภาพ ซีดี. ข่าว และข้อมูลต่างๆ ซึ่งควรเป็นข้อมูลในปัจจุบันที่ทันต่อเหตุการณ์

7. กิจกรรมการเรียนการสอนยึดนักเรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย แสดงความคิดเห็น ซึ่งในระยะแรกของการเรียนการสอน นักเรียนมักจะไม่กล้าแสดงความคิดเห็นและกลัวว่าสิ่งที่คิด จะผิด ครูผู้สอนต้องให้การเสริมแรงและกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นของตนภายในกลุ่มอย่าง สม่ำเสมอ ซึ่งในระยะต่อมานักเรียนจะเกิดความกล้าและคุ้นเคย จะทำให้นักเรียนสนุกสนานกับการได้ แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

8. กิจกรรมบางกิจกรรมที่ต้องใช้ความสามารถในการอ่าน ผู้เรียนที่อ่านหนังสือไม่คล่อง (ผู้เรียนที่เรียนค่อนข้างอ่อน) จะเกิดความเบื่อหน่ายได้ จึงควรใช้เนื้อหาสาระสั้นๆ หรือจัดทำเป็นเรื่องที่น่า อ่าน เช่น การ์ตูน บรรยาย เมื่อแบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำกิจกรรม ควรมีการจัดกลุ่มแต่ละกลุ่มที่มีนักเรียนเก่ง ปานกลาง อ่อน เพื่อให้มีการช่วยเหลือกันของสมาชิกในกลุ่ม และเมื่อนักเรียนทำกิจกรรมครูควรดูแลอย่าง ทั่วถึง เพื่อให้คำปรึกษา ชี้แนะ และควรมีการสลับเปลี่ยนหน้าที่กันภายในกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้การเป็นผู้นำ ผู้ตาม และส่งเสริมความกล้าในการแสดงความสามารถ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

1. ครูผู้สอนที่จะนำนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษามาปรับใช้ ควรได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ วิธีสอนเพิ่มเติม เช่น วิธีสอนใช้บทเรียนสื่อประสม การเรียนแบบร่วมมือ การสอนแบบไตรสิกขา การ สอนแบบอริยสัจ การสอนโดยใช้ชุดกิจกรรม 4 MAT เป็นต้น เพื่อจะได้นำเทคนิคที่พบมาพัฒนาเป็น นวัตกรรมการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาในชั้นเรียนต่อไป

2. ควรศึกษาตัวแปรหรือคุณลักษณะอื่นๆ ที่ต้องการปลูกฝัง เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา การควบคุมตนเอง ความมีวินัยในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ

ประโยชน์ของงานวิจัย

ผลของการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับครู ในการนำเอาการจัดการเรียนการสอนและนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษามาใช้ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

ชื่อเรื่อง รายงานการสังเคราะห์งานการวิจัยคุณลักษณะ และกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่างๆ
Research Synthesis on Characteristics Process of Moral/Ethics Socialization : International Experiences

ผู้วิจัย ดร.เจือจันทร์ จงสถิตอยู่
ดร.รุ่งเรือง สุขากิริมย์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) ได้ดำเนินการสังเคราะห์รายงานการศึกษาคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่างๆ รวม 10 ประเทศ แยกเป็นประเทศในเอเชีย 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ได้หวัน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ศรีลังกา และอินเดีย ในยุโรป 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ และแคนาดาในทวีปอเมริกาเหนือ และประเทศนิวซีแลนด์ในแถบแปซิฟิกใต้ การเลือกประเทศดังกล่าวมีลักษณะการกระจายทั้งในด้านสถานที่ตั้ง ศาสนา วัฒนธรรม และระดับของการพัฒนาประเทศ มีภาพลักษณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นรูปธรรม อีกทั้งมีคุณลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะหรือน่าสนใจ

การสังเคราะห์รายงานการศึกษาคุณลักษณะ และกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศทั้ง 10 ประเทศ ที่มีสภาพบริบทที่แตกต่างกัน และในกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศใดที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จ ซึ่งอาจเป็นบทเรียนหรือแบบอย่างของการเรียนรู้ ผลการศึกษาดังกล่าว จะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการนำมาสังเคราะห์ร่วมกับผลการศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาว่า ภายใต้สภาพบริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของ 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ใต้หวัน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ศรีลังกา อินเดีย ฟินแลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ แคนาดา และประเทศนิวซีแลนด์ มีคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมใดบ้างที่เป็นคุณลักษณะร่วมสำคัญ และมีคุณลักษณะใดที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศ และในแต่ละประเทศมีกระบวนการใดหรือปัจจัยใดที่เป็นตัวร่วมสำคัญหรือแตกต่างกัน ในการถ่ายทอดหรือต่อย้ายคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ของประเทศ

2. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอด กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศ ว่ามีบทเรียนหรือความสำเร็จใดบ้างในการสื่อสารคุณธรรมจริยธรรมไปสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างได้ผล เพื่อเป็นข้อเสนอแนะเบื้องต้นในกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเอกสาร

กลุ่มตัวอย่าง

รายงานผลการศึกษาค้นคว้าคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ใต้หวัน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ศรีลังกา อินเดีย ฟินแลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ แคนาดา และประเทศนิวซีแลนด์

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการสังเคราะห์ มีกรอบการสังเคราะห์ ดังนี้ ศึกษากระบวนการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมของแต่ละประเทศ โดยศึกษาบทบาทของสถาบันต่างๆ ต่อไปนี้ ว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมของประชากรแต่ละประเทศเหมือนหรือแตกต่างเพียงใด

- บุคคลเป็นศูนย์กลางแห่งศรัทธา บทบาทผู้นำ
- สถาบันศาสนา/ลัทธิ ความเชื่อ
- สถาบันครอบครัว
- สถาบันการศึกษา
- บทบาทของรัฐ
- บทบาทของสื่อมวลชน ชุมชนและสังคม

โดยพิจารณาครอบคลุมถึงสภาพบริบทและปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ปรัชญา ความเชื่อ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและการเปิดรับกระแสโลกาภิวัตน์

การรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสารของแต่ละประเทศทั้ง 10 ประเทศที่ศูนย์คุณธรรมฯ ได้จัดทำขึ้น โดยดึงประเด็นและสาระสำคัญตามกรอบการสังเคราะห์ เป็นรายประเทศ เพื่อใช้เป็นฐานในการสังเคราะห์ภาพรวมของทุกประเทศ
2. สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้ง 10 ประเทศ (ตามข้อ 1.) เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม และบทบาทของสถาบันต่างๆ ที่มีบทบาทในกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งได้เพิ่มเติมข้อมูลด้านคุณลักษณะของต่างประเทศที่มีผู้ศึกษาไว้บ้าง เช่น ของประเทศญี่ปุ่น ไปด้วย
3. นำผลการสังเคราะห์เสนอต่อที่ประชุมซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เกี่ยวข้องและนักวิจัยที่ศึกษาทั้ง 10 ประเทศ แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

Content Analysis

สรุปผลการวิจัย

1. คุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานสำคัญๆ ที่ประเทศส่วนใหญ่มี ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อเป็นฐานที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ร่วมกันพัฒนาความเจริญและความมั่นคงของประเทศชาติได้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ อดทน ซื่อสัตย์ มีวินัย เคารพในระเบียบ ความรับผิดชอบ รู้หน้าที่ และประหยัด รวมทั้งพบว่า คุณลักษณะเด่นของคนเอเชียคือความกตัญญู ความรักชาติ ความอ่อนน้อม ขณะที่คุณลักษณะเด่นของคนในยุโรป อเมริกาเหนือ และแปซิฟิกใต้ มีจุดเด่นเรื่องการยอมรับในความแตกต่างและความหลากหลาย
 2. บทเรียนของประเทศต่างๆ ชี้ว่า แม้ประเทศจะเสียหายทางวัตถุหรือจะมีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเพียงใดก็ตาม ทุกประเทศยังอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งดีงามให้คงอยู่ต่อเนื่อง แต่แตกต่างกันออกไปในการให้ความสำคัญ
 3. ศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม ศาสนาพุทธนิกายมหายานและคำสอนของขงจื้อมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณลักษณะและคุณธรรมจริยธรรมเด่น เรื่อง ความซื่อสัตย์ ความเคารพในอาวุโส การจัดระเบียบของสังคม ความสัมพันธ์และหน้าที่ระหว่างสมาชิกในครอบครัว องค์กร และสังคมโดยรวม ในเกาหลี ใต้หวันและเวียดนาม ส่วนคำสอนของศาสนาพุทธเถรวาทส่งผลให้ชาวพุทธสิงหลเป็นคนอ่อนน้อม ซื่อสัตย์ และศาสนาฮินดูและกัมภีร์พระเวทส่งผลให้คนอินเดียเคร่งในศาสนาประเพณีและวัฒนธรรม เชื่อในโชคชะตา มุ่งทำกรรมดี
- ปัจจัยต่างๆ รวมทั้งศาสนามีผลต่อคุณลักษณะของคนในยุโรป อเมริกาเหนือ และแปซิฟิก โดยไม่สามารถระบุชัดเจนว่ามีผลจากศาสนาเด่นด้านใดหรืออย่างน้อยเพียงใด แม้ว่าผู้นับถือศาสนาคริสต์ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ยังนิยมไปโบสถ์ในวันอาทิตย์

4. สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่ทุกประเทศยังให้ความสำคัญในการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน

ประเทศในเอเชีย ข้อมูลชี้ไว้อย่างเด่นชัด ครอบครัวถ่ายทอดค่านิยมจากศาสนา ลัทธิ และความเชื่อต่างๆ ผ่านพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่สู่ลูกหลาน ที่ช่วยหล่อหลอมคุณลักษณะเด่นชัดมากโดยเฉพาะเรื่องความเคารพในอาวุโส ความอ่อนน้อม ความกตัญญู ส่วนในประเทศในยุโรป อเมริกาเหนือ ครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวประกอบด้วยพ่อและแม่ เลี้ยงดูลูกที่หล่อหลอมคุณลักษณะด้านการช่วยเหลือตนเอง ความมีวินัย และความมีระเบียบ

สำหรับการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมผ่านสถาบันการศึกษาบางประเทศ มีทั้งการจัดสอนเป็นรายวิชา ซึ่งมีทั้งวิชาทางด้านศาสนาโดยตรงหรือวิชาอื่นที่มีเป้าหมายสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่วนประเทศที่มีประชากรนับถือศาสนาหลากหลาย จะไม่สอนวิชาศาสนาโดยตรงในโรงเรียน วิชาที่ใช้สอนเพื่อหล่อหลอมคุณลักษณะ ได้แก่ วิชาว่าด้วยการเป็นพลเมืองดี วิชาปรัชญาชีวิต แต่พบว่า การเรียนการสอนที่สำคัญและได้ผลดีในหลายประเทศ ได้แก่ การสอนผ่านกระบวนการกิจกรรมที่เชื่อมโยงชีวิตจริง สิ่งรอบข้างและสภาพแวดล้อม การสอนให้คิดวิเคราะห์ รู้จักเหตุและผล การยอมรับความแตกต่าง การเคารพในสิทธิผู้อื่น ฯลฯ

5. ปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละประเทศ คือ ผู้นำประเทศ หรือผู้นำศาสนา นักคิด นักปราชญ์ บทบาทของสื่อมวลชนและสื่อต่างๆ การมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กร มูลนิธิ บทบาทของรัฐ การออกกฎหมายหรือระเบียบ ประวัติศาสตร์และสภาพภูมิศาสตร์ อิทธิพลของปัจจัยเหล่านี้แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ บางปัจจัยเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ หรือโดยไม่ได้ตั้งใจ แต่บางประเทศได้ใช้ปัจจัยบางด้านเป็นยุทธศาสตร์หลักในการหล่อหลอมคุณลักษณะของประชากรในประเทศ เช่น นำประวัติศาสตร์ของประเทศ หรือคำสอนของผู้นำเป็นรากฐานในการกระตุ้นให้คนในชาติมีความสามัคคี มีความรักชาติ หรือการใช้/การควบคุมสื่อมวลชนในการถ่ายทอดคำสอน การสนับสนุนองค์กร มูลนิธิให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อเด็กและเยาวชน ประชาชน ด้วยวัตถุประสงค์ในการช่วยหล่อหลอมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นต้น

6. ข้อมูลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องและใช้เวลา และให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต รัฐที่เข้ามามีบทบาทดำเนินการหรือสนับสนุนภาคส่วนต่างๆ ในสังคมด้วยรูปแบบต่างๆ จะเป็นผลดีต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ด้วยข้อสรุปจากข้อค้นพบดังกล่าว มีข้อเสนอแนะเบื้องต้นที่ควรนำมาพิจารณา เพื่อเสริมสร้างการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นดังนี้

1. ให้เร่งดำเนินการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านการสร้างเสริมคุณธรรมของรัฐบาลไทย โดยมิหลักการสำคัญในการดำเนินการ คือ การบูรณาการงานของกระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้องกับ “คน” ให้

สอดคล้องกันและกัน โดยวางระบบการบริหารจัดการในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกันทุกระบบ ประสานเชื่อมโยงและมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน มีแนวทางชัดเจนเพื่อนำนโยบายสู่การปฏิบัติให้ได้ รวมทั้งมีระบบการกำกับติดตามที่ดีและการเชื่อมโยงพลังทางสังคม พลังวิชาการความรู้ พลังทางคุณธรรม และพลังทางการเมือง เป็นเครือข่ายขับเคลื่อน

2. สืบทอดหลักคิดและคำสอนศูนย์รวมแห่งศรัทธาของประเทศ ได้แก่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ผู้นำศาสนา เช่นท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านพระธรรมปิฎกฯลฯ สู่การปฏิบัติ โดยวางกลไกการถ่ายทอดผ่านสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว สื่อและสื่อมวลชน และเครือข่ายประชาสังคม

3. เร่งฟื้นฟูและสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ให้มีบทบาทสำคัญในการกล่อมเกลาลี้ภัยบุตรหลานด้านคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมไทยควบคู่ไปกับพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งนี้รัฐควรมีมาตรการสนับสนุนด้านต่างๆ เช่น การจัดหลักสูตรฝึกอบรมแก่พ่อแม่หรือองค์กรเตรียมความพร้อมก่อนมีบุตร การลดภาษีเพื่อการเลี้ยงดูลูก การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนเด็กและครอบครัว เป็นต้น

4. ปรับการเรียนการสอนในการศึกษาระดับต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียน เน้นการสอนคิดวิเคราะห์ รู้เหตุรู้ผล รู้แยกผิดถูก และให้การเรียนการสอนถ่ายทอดแนวคิดคำสอนของศูนย์รวมแห่งศรัทธาของประเทศสู่การปฏิบัติ การเรียนการสอนอาจมีได้ทั้งในการสอนวิชาศาสนาโดยตรง และในวิชาที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น วิชาความเป็นพลเมืองดี หรือหน้าที่พลเมือง การเรียนสอนควรเน้นการเรียนผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับสภาพการณ์ หรือสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงให้มากที่สุด

5. สนับสนุนสถาบันศาสนาและพัฒนาศาสนบุคคล รวมทั้งอาจารย์ที่เป็นหลักในสถานศึกษา เพื่อขยายผล ให้เป็นหลักในการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมจากฐานศาสนาสู่สังคม

เร่งพัฒนาโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีมาตรฐานและภาพลักษณ์ เพื่อดึงดูดให้เด็กและเยาวชน ใช้เวลาวันอาทิตย์ให้เป็นประโยชน์ ส่งเสริมโรงเรียนวิถีพุทธให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตลอดจนพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพได้มาตรฐานทั้งด้านศาสนาและวิชาการทั่วไป รวมทั้งการปรับปรุงการสอนของโรงเรียนสอนศาสนาต่างๆ ให้มีคุณภาพเช่นกัน

6. รัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร มูลนิธิ อาสาสมัคร หรือการรวมตัวในชุมชนที่มีจุดมุ่งหมายในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและประชาชนทั่วไป ด้วยกลไกของรัฐที่มีอยู่หรือสร้างเพิ่มขึ้น

7. รัฐควรมีมาตรการกำกับ ดูแลสื่อมวลชนอย่างเหมาะสม แทนการปล่อยเสรีเงินเกินไป อีกทั้งควรจัดสรรเวลาผ่านสื่อมวลชนของรัฐเพื่อการเผยแพร่หลักธรรมคำสอน การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตดีงามของไทยมากขึ้นและในเวลาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และรัฐควรสนับสนุนให้มีช่องการศึกษาและศาสนาโดยตรง 1 ช่องเป็นอย่างน้อย

8. ควรดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมไทยผ่านสถาบันสังคมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการวิจัยเพื่อติดตามการดำเนินงานของศาสนสถาน บุคลากรทางศาสนา องค์กร มูลนิธิ หน่วยงานของรัฐและเอกชนอื่นๆ และสืบค้นแบบอย่างที่เป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะและขยายผลในวงกว้าง

ท้ายที่สุด ศูนย์คุณธรรมควรเป็นหลักในการจัดเวทีอภิปรายระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง และภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้ได้นโยบายและมาตรการที่นำสู่การปฏิบัติให้ได้ผลและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

ชื่อเรื่อง กระบวนการขัดเกลาจริยธรรมให้แก่นักเรียน
โดยใช้กิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนา
**A Moral Socialization Process for Students by Lanna Activity Place
Alms in an Alms - Bowl**

ผู้วิจัย สมจิตร เสาร์ศรีจันทร์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

จริยธรรม (Morality) คือแนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม จริยธรรมไม่ใช่กฎหมาย จึงไม่มีบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน การเกิดจริยธรรมมาจากแรงจูงใจ โดยมีกฎหมายเป็นแรงหนุนภายนอกให้คนมีจริยธรรม โดยทั่วไปจริยธรรมมักจะอิงกับศาสนา ทั้งนี้เพราะคำสอนทางศาสนามีส่วนสร้างระบบจริยธรรมให้สังคม และยังมีร่องรอยอยู่บนขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สำคัญคือจริยธรรมเป็นเรื่องของการฝึกนิสัย หากได้ฝึกบ่อยๆ ทำบ่อยๆ ซ้ำๆ จนเป็นนิสัยกลายเป็นคุณธรรม เป็นการริเริ่มจากภายนอกเข้าสู่ภายใน และเกิดเป็นลักษณะนิสัย เป็นคุณลักษณะที่ดีในจิตใจ นอกจากนี้จริยธรรมยังเป็นเรื่องระบบคุณค่าคือ ความดี - เลว - ถูก - ผิด - เหมาะสม - ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นเรื่องที่ตัดสินกันในภาวะนิสัย ดังนั้น การพัฒนาจริยธรรมโดยเฉพาะการพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียนไม่บังคับมุ่งมั่นเน้นด้วยการใช้ระเบียบข้อบังคับทางกฎหมาย แต่ควรใช้กิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจึงจะเกิดมรรคเกิดผล

จริยธรรมเป็นเรื่องของการพัฒนาคุณธรรมต่างๆ ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล และบุคคลใดสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง นับว่าเป็นผู้ควรได้รับการยกย่อง แต่การปฏิบัติเช่นนี้นับเป็นการยากยิ่งสำหรับคนจำนวนมาก เพราะบุคคลส่วนใหญ่ยังขาดความสามารถในการควบคุมและเอาชนะใจตนเอง แต่อย่างไรก็ตามเชื่อว่าบุคคลสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผลสำเร็จตามเป้าหมายและก้าวไปสู่การควบคุมและเอาชนะตนเองได้ โดยทั่วไปในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองสามารถเริ่มต้นทำได้ โดยวิธีการสำรวจตนเองจากการคิดวิเคราะห์ว่า ตนเองมีปัญหาสิ่งใด มีอะไรที่

ต้องการปรับปรุงหรือพัฒนาให้เกิดขึ้น วิธีการเช่นนี้จะทำให้บุคคลรู้ถึงสถานภาพหรือลักษณะของตนเองว่าเป็นอย่างไร น่าพึงพอใจหรือไม่ แต่ขณะเดียวกัน ก็ยังมีจุดอ่อน คือไม่ทราบจุดบอดของตนเอง ฉะนั้นวิธีการที่ผู้อื่นช่วยมองตัวเรา ให้ข้อมูล และข้อเสนอแนะ จึงเป็นวิธีที่จะทำให้บุคคลรับรู้ถึงปัญหาของตนเอง ดังนั้นในโรงเรียนทุกโรงเรียน ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องช่วยดูแลพฤติกรรมของนักเรียน ให้ข้อมูล เป็นที่ปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะในทางที่ถูกต้อง และที่สำคัญที่สุดโรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันสร้างมนุษย์ จะต้องมีนโยบาย แนวปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมให้ชัดเจน

แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัจจุบันมุ่งเน้นนำเอาคุณธรรมนำความรู้ และสังคมก็คาดหวังว่า การปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมจะเป็นวิถีทางสำคัญในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ของชาติให้มีคุณลักษณะตามที่ต้องการ และสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเป็นปกติสุข ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้รับผิดชอบทุกคนที่จะช่วยกันปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมให้แก่สมาชิกของตนเอง ดังนั้นโรงเรียนในฐานะที่เป็นสถานศึกษา และเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องทำหน้าที่สร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ได้รับการคาดหวังจากสังคมให้ดำเนินการระบบบาทอันชอบด้วยเหตุผลในการปลูกฝัง ปลูกเร้าให้นักเรียนเป็นคนที่มีคุณภาพในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เกิดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ของมนุษยชน มีความเข้าใจในหลักแหล่งความจริงที่ชอบด้วยเหตุและผล โรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีจุดหมายในการถ่ายทอดองค์ความรู้ พัฒนาสติปัญญา และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน แต่จากสภาพความเป็นจริง โรงเรียนส่วนมากยังมีจุดมุ่งหมายเน้นสติปัญญาความรู้ มากกว่าการเน้นคุณธรรมจริยธรรม หากกระบวนการในการจัดการศึกษายังเป็นเช่นนี้อยู่ คุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในอนาคตก็คงไม่แตกต่างไปจากปัจจุบัน คือประชากรของประเทศมีความรู้ มีสติปัญญา มีความสามารถในเทคโนโลยีต่างๆ แต่บกพร่องด้านคุณธรรมจริยธรรม

โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่เป็นสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษา ยึดมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข โดยเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า คิดวิเคราะห์ สืบเสาะแสวงหาองค์ความรู้ด้วยตนเอง และที่ถือว่าสำคัญที่สุด คือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน โดยมีความเชื่อว่าคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานแห่งการเรียนรู้ และเป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่จะต้องผลักดันให้เกิดสัมฤทธิ์ผล เพื่อสร้างให้นักเรียนมีลักษณะของการเป็นผู้ใฝ่รู้บนพื้นฐานแห่งความใฝ่ดี ทั้งนี้โรงเรียนได้เลือกใช้วิธีการในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เช่น การจัดกระบวนการเรียนการสอน บูรณาการคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในการสอนวิชาต่างๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในจำนวนกิจกรรมทั้งหลายที่โรงเรียนจัดขึ้น มีกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนที่เด่นชัด มีผลเชิงประจักษ์เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปคือ การใส่บาตรแบบล้านนา ที่มีวัตถุประสงค์เน้นการพัฒนาการเรียนรู้ด้านจริยธรรม ฝึกปฏิบัติด้านศาสนพิธี ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ชาวพุทธในท้องถิ่นปฏิบัติกัน ให้แก่นักเรียนในลักษณะที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างสูง

จากการดำเนินการตามกิจกรรมดังกล่าว ปัจจุบันโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่จึงเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนวิถีพุทธ ได้รับความสนใจจากชุมชน หน่วยงาน จากโรงเรียนต่างๆ มาเยี่ยมชมโรงเรียนตลอดเวลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการจริยธรรมให้แก่นักเรียนโดยใช้กิจกรรมใ้บาตรแบบล้านนา
2. เพื่อศึกษาผลของการจัดการจริยธรรมให้แก่นักเรียนโดยใช้กิจกรรมใ้บาตรแบบล้านนา

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เหตุผลที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะมุ่งเน้นการศึกษาถึงพฤติกรรมหมายถึงจริยธรรมอันเป็นลักษณะนิสัยของบุคคล ซึ่งมีการแสดงออกโดยผ่านการคิด และการพิจารณาของแต่ละบุคคล อาจจะเหมือนกันหรือแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของบุคคล เป็นเรื่องละเอียดอ่อน มีลักษณะพลวัต (Dynamic) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครอบคลุมในหลายมิติ จึงได้เลือกวิธีวิจัยดังกล่าว

ประชากร

นักเรียนโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2,400 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่หมุนเวียนเปลี่ยนกันประกอบกิจกรรมทำบุญใ้บาตรแบบล้านนาทุกวันตลอดฤดูกาลพรรษา ปี 2547 - 2549

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยมุ่งศึกษารายละเอียดจากผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ได้เลือกวิธีการหาข้อมูล (Key Informant) ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของกลุ่มนักเรียนที่ร่วมกิจกรรมทำบุญใ้บาตรแบบล้านนา จำนวน 70 คน ได้คัดเลือกจากกลุ่มประชากรจำนวนทั้งสิ้น 2,400 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการกำหนดคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และเมื่อพบหน่วยประชากรที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับที่กำหนดไว้ก็นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมทำบุญใ้บาตรแบบล้านนา

ตัวแปรตาม คือ นักเรียนมีระเบียบวินัย มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถปฏิบัติศาสนพิธีตามหลักพุทธศาสนาแบบล้านนาซึ่งเป็นวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นได้ถูกต้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวผู้วิจัย ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือวิจัยอย่างหนึ่ง เพราะการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายให้คนสัมผัสกับคน คือตัวผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นจึงต้องสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลก่อนที่จะสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความเป็นจริง

2. **แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง** เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อที่ทำการศึกษาไว้กว้างๆ ล่วงหน้า เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึก การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เป็นหน้าที่ของผู้วิจัยในการซักถามรายละเอียดจากผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ได้กำหนดหัวข้อของการศึกษาไว้ 2 ประเด็น ได้แก่

- กระบวนการจัดเทศกาลจริยธรรม ได้แก่ ขั้นตอนกิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ และบทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการทำบุญใส่บาตรแบบล้านนา
- ผลของการจัดเทศกาลจริยธรรม โดยใช้กิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนา มีผลต่อความคิด ความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนอย่างไร

3. **การสนทนากลุ่ม (Focus Group)** โดยการคัดเลือกเชิญผู้ปกครองนักเรียน ครูในโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ และผู้เกี่ยวข้องมาสนทนาเกี่ยวกับกิจกรรมทำบุญใส่บาตรแบบล้านนา มีผลต่อระบบคิด และการแสดงพฤติกรรมอย่างไร

4. **แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม** เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อบันทึกรายละเอียดที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง

5. **สมุดรายงาน** นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนา เมื่อยุติการประกอบกิจกรรมหลังการออกพรรษาแล้ว จะต้องเขียนรายงานให้ครูผู้รับผิดชอบโครงการ

การรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและไม่มีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 70 ราย โดยการใช้ความสัมพันธ์ทางสังคมส่วนตัวในการสนทนาพูดคุยในเรื่องราวทั่วไปอย่างไม่เป็นทางการในโอกาสต่างๆ เช่น การพูดคุยในระหว่างการพักผ่อน หรือการร่วมกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อศึกษาข้อมูลทางอ้อม

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการจัดกลุ่มสนทนา ระหว่างกลุ่มตัวแทนผู้ปกครองของนักเรียนจำนวน 20 ราย กลุ่มตัวแทนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนาจำนวน 20 ราย กลุ่มตัวแทนครูประจำชั้นที่พานักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 20 ราย และกลุ่มพระสงฆ์ที่มารับบิณฑบาตจำนวน 5 รูป ซึ่งทำให้ได้มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างกัน

3. การสังเกตทางกายภาพ การสังเกตพฤติกรรมแสดงออกของนักเรียนในขณะร่วมกิจกรรมทำบุญใส่บาตรแบบล้านนา และในเวลาว่างกิจกรรมอื่นๆ ของโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้กระทำไปพร้อมๆ กับช่วงเวลาเก็บข้อมูล และมีการบันทึกแยกหมวดหมู่ของข้อมูล เพื่อโยงใยถึงความสัมพันธ์และความน่าเชื่อถือของปัจจัยต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนตามประเด็นที่กำหนดไว้ จึงสรุปผลการวิจัยใน 2 ประเด็น คือกระบวนการจัดเทศกาลจริยธรรมโดยใช้กิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนา และผลการจัดเทศกาลจริยธรรมโดยใช้กิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนา โดยการ

โยงผลการวิจัยที่ได้รับกับความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา รวมทั้งโยงโยให้เห็นความสัมพันธ์ว่า การที่กิจกรรมการทำบุญใส่บาตรแบบล้านนาได้รับความสนใจและยอมรับจากนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และผู้เกี่ยวข้อง เป็นผลเนื่องมาจากเน้นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวพุทธล้านนา เน้นกิจกรรมที่ อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และที่สำคัญยังสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ประกอบกับกระบวนการในการดำเนินงาน ทั้งส่วนที่เป็นพิธีกรรม เนื้อหา สื่อ อุปกรณ์ ล้วนมีความ สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตและสภาวะของสังคมคนล้านนา

สรุปผลการวิจัย

กระบวนการดำเนินงาน

1. ในเทศกาลเข้าพรรษา 3 เดือน โรงเรียนได้กำหนดให้มีกิจกรรมทำบุญใส่บาตรแบบล้านนา ทุกวัน เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกัน ใส่บาตรวันละ 40 คน (1 ห้องเรียน) เริ่มตั้งแต่เวลา 07.15 น. - 08.00 น. พระสงฆ์ที่มารับบิณฑบาตเป็น พระที่นิมนต์จากวัดใกล้โรงเรียน หรือในบางปีเป็นพระนิสิตที่มาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2. นักเรียนจะเตรียมดอกไม้ รูปเทียน ข้าวตอกดอกไม้ น้ำหยาด และอาหารสำหรับใส่บาตรมาจากบ้าน บางคนจะมีผู้ปกครองเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย

3. พระสงฆ์ 3 – 5 รูป นั่งบนอาสนะที่จัดไว้ในหอกิตติธรรม

4. พระสงฆ์และครูฝึกนักเรียนเป็นประธานจุดรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย และฝึกเป็น มรรคทายกคือ ผู้นำประกอบพิธีกรรม

5. การดำเนินกิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนา มีขั้นตอนโดยสรุป ดังนี้

- นักเรียน กราบพระประธานแบบเบญจางคประดิษฐ์ พร้อมกัน 3 ครั้ง
- นักเรียนกราบพระสงฆ์แบบเบญจางคประดิษฐ์ พร้อมกัน 3 ครั้ง
- นักเรียนนำข้าวตอกดอกไม้รูปเทียน ใส่ขันแก้วตั้งสาม ชันนำทาน ชันขอศีล
- นักเรียนประธานห้องจุดรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
- มรรคทายกนำกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัยและกล่าวคำไหว้พระสวดมนต์
- มรรคทายกประเคนขันขอศีลและนำกล่าวคำอาราธนาศีล
- นักเรียนสมาทานศีล
- มรรคทายกนำกล่าวคำโยงข้าวบาตร
- พระสงฆ์ทุกรูปสวดพุทธมนต์ นักเรียนนำอาหารใส่ลงไปในบาตร และขันโตกที่

จัดเตรียมไว้

- มรรคนายก ยกขันโตก บาตรอาหาร ขันแก้วตั้งสาม ขันน้ำทาน และน้ำดื่ม วางเตรียมพร้อมสำหรับประเคนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระสงฆ์ ตามลำดับ

- มรรคนายกนำกล่าวคำถวายอาหารบิณฑบาตและกล่าวคำถวายสังฆทาน

- มรรคนายกและนักเรียนช่วยกันประเคน ขันโตก บาตรอาหาร ขันแก้วตั้งสาม ขันน้ำทาน แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และประเคนบาตรอาหาร น้ำดื่ม แต่พระสงฆ์

- พระสงฆ์ให้ธรรมะและให้พร นักเรียนทุกคนพนมมือฟังและรับพร

- นักเรียนกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล

- นักเรียนนั่งสมาธิ 1 นาที

- นักเรียนพนมมือ มรรคนายกและพระสงฆ์นำกล่าวคำอธิษฐานจิต และคำแผ่เมตตาภาษาล้านนา

- นักเรียนทุกคนนั่งแบบเบญจางคประดิษฐ์ หันหน้าไปทางพระประธาน พระสงฆ์และมรรคนายกนำกล่าวคำวันทาหลวง

- นักเรียนทุกคนนั่งแบบเบญจางคประดิษฐ์หันหน้าไปทางพระสงฆ์ มรรคนายกนำกล่าวคำวันทาน้อย

- นักเรียนนั่งพับเพียบกล่าวคำลาพระสงฆ์ตามมรรคนายก กราบเบญจางคประดิษฐ์พระประธาน 3 ครั้ง และพระสงฆ์ 3 ครั้ง ก่อนลงไปจากหอกิตติธรรม ตั้งแถวเดินแถวเข้าห้องเรียนอย่างมีระเบียบวินัย เพื่อเรียนในห้องเรียนตามปกติ

6. เนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรมที่นักเรียนได้รับการอบรมไปพร้อมๆ กับกิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนา ได้แก่

- มารยาทในการอยู่ร่วมกัน

- มารยาทในการนั่งต่อหน้าพระพุทธรูปและพระสงฆ์

- การกราบพระและกราบพระสงฆ์

- การใส่ขันแก้วตั้งสาม ขันน้ำทาน ขันช่อศีล และน้ำดื่ม

- การจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

- การอาราธนาศีล การสมาทานศีล

- การโยงข้าวบาตร การใส่บาตร การประเคน

- การแผ่เมตตา การกล่าวคำวันทาหลวง วันทาน้อย และคำลาพระสงฆ์ เป็นภาษาล้านนา

- ชลธรรมะข้อคิดประจำวัน
- ภาษาที่ใช้กับพระสงฆ์
- เบญจศีล - เบญจธรรม
- ความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ
- ความประหยัด - เศรษฐกิจพอเพียง

ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนจากการเข้าร่วมกิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนา

1. นักเรียนมีการพัฒนาลักษณะพฤติกรรมและค่านิยมที่สะท้อนให้เห็นว่า เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย มีความสามัคคี เข้ากับคนอื่นได้ มีความเชื่อฟัง มีเมตตาธรรม มีจิตใจเอื้ออาทรต่อเพื่อนๆ และสัตว์ต่างๆ มีความประหยัด ตระหนักรู้ในคุณค่าแห่งการทำความดีหรือทำบุญ และโทษแห่งการทำบาป

2. นักเรียนให้ความสนใจและกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรมใส่บาตร บางคนจะรีบเข้าห้องผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ทำให้เกิดสังคมการเรียนรู้ มีกัลยาณมิตรระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ก่อให้เกิดเป็นพลวัตรของกระบวนการกลุ่มในการพัฒนาจริยธรรมร่วมกัน

กระบวนการจัดเทศกาลจริยธรรมโดยใช้กิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนาดังกล่าว ได้รับการยอมรับจากนักเรียน คณะครูในโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องว่า สามารถจัดเทศกาลพัฒนาจริยธรรมให้แก่นักเรียนอย่างได้ผล และยังสอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะ

ในการจัดเทศกาลจริยธรรมแก่นักเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างจริงจังนั้น โรงเรียนจะต้องกำหนดเป็นนโยบายที่จะพัฒนานักเรียนให้มีจริยธรรมอย่างชัดเจน และน่านโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจัง จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และมีการวิเคราะห์ผล มีการประเมินผล เพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

สิ่งที่สำคัญในการจัดเทศกาลจริยธรรมแก่นักเรียน คือครูภายในโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร ครูพิเศษ ครูประจำชั้น ต้องเป็นตัวอย่าง เป็นแม่แบบในความเป็นผู้มีจริยธรรมที่ดีงามให้แก่ นักเรียนได้เห็น พฤติกรรม การแสดงออกของครูทั้งด้านกายกรรม วาจกรรม มโนกรรม จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนมาก และสิ่งสำคัญอีกอย่างก็คือ โรงเรียนควรมีการประสานงานและร่วมมือกันระหว่างบุคลากรทุกฝ่ายทั้งโรงเรียน บ้าน วัด และชุมชน

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนา ทำให้นักเรียนเกิดความตระหนัก เกิดความรักในมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ได้เรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีจากการ

เกี่ยวพันทางบ้าน ไม่ชอบให้ผู้อื่นมายุ่งเกี่ยวเรื่องส่วนตัว เช่น การแต่งกาย การคบเพื่อน การเที่ยวเตร่ รัก และต้องการเพื่อนมาก ต้องการอยู่กับเพื่อนมากกว่าอยู่บ้าน เชื่อเพื่อนมากกว่าเชื่อพ่อแม่ เลียนแบบซึ่งกัน และกัน ทั้งทางด้านการแต่งกาย บุคลิกลักษณะ การพูดจา การแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้เพื่อนในกลุ่ม ยอมรับเข้าเป็นสมาชิก และในภาวะปัจจุบันที่มีความผันผวนทางสังคม เศรษฐกิจซึ่งนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ที่ บุคคล ทุกเพศ ทุกวัย ต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เราจะพบเห็นปัญหาของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะ วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียน พบว่านักเรียนบางส่วนเริ่มมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น หนีเรียน ยุ่ง เกี่ยวกับสารเสพติด การติดเกม การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งปัญหาต่างๆ เป็นต้นเหตุของปัญหา อื่นๆ อีกหลายปัญหา รวมไปถึงการฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ การปฏิบัติตนที่เกินความพอดีตามสถานภาพของ นักเรียน (สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2549, หน้า 17-18)

จากการสังเกตของผู้วิจัยเห็นว่า สถานการณ์และปัญหาเด็กในสังคมไทยนับวันจะมีความซับซ้อน วิกฤติ และรุนแรงมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเชิงตลาด การแข่งขันแบบเสรี การเร่งรีบและการกระตุ้น ในลักษณะบริโภคนิยมผ่านสื่อต่างๆ รวมทั้งวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้โครงสร้างทางสังคม อ่อนแอ ทุนทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นห่างเหินและถูกปฏิเสธจากเด็กและ เยาวชน เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งจึงได้รับการหล่อหลอมจากบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ไม่ สร้างสรรค์ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ล่อแหลมต่อการกระทำผิดกฎหมาย หมั่นหม่อม ต่อการปฏิบัติตนในทางเสื่อมเสียศีลธรรม มีค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การมั่วสุมเล่นการพนันและเกม คอมพิวเตอร์ การทะเลาะวิวาท ขกพวกตีกัน การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การมีรักร่วมเพศ การนิยม ซื่อสัตย์คาราคาแพง การเสพและดื่มของมึนเมา การเที่ยวกลางคืนตามสถานบันเทิง การใช้ความรุนแรง การ แข่งรถชิง รวมทั้งการขี้ขลาด เร่งรีบจากสื่อ เพื่อให้เด็กและเยาวชน มีนิสัยบริโภคนิยมฟุ้งเฟ้อ สุร่ยสุร่าย แฝงชั้นโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ซึ่งเด็กและเยาวชนดำรงชีวิตประจำวันอยู่ในท่ามกลางสภาพแวดล้อมทาง สังคมที่เสี่ยงต่อการประสบปัญหา อีกทั้งยังขาดการดูแลคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยจากสังคม อย่างจริงจัง

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยทำงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดตลอดระยะเวลากว่า 30 ปี เห็นว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีอายุระหว่าง 15-17 ปี เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความสนใจ ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ นักเรียนต้องการความเป็นอิสระ ต้องการพึ่งพาตนเอง ชอบ แสดงความสามารถ บางครั้งก็อยากลองดีและคิดต่อต้านครูผู้สอนในเวลาเดียวกัน จะเห็นว่า นักเรียนวัยนี้ เป็นวัยที่ต้องเผชิญกับปัญหาการปรับตัว รวมถึงท่าทีและบทบาทต่างๆ ทางสังคม นักเรียนช่วงวัยนี้เป็นวัย แห่งการพัฒนาเสริมสร้างในทุกด้านเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ในขณะที่โรงเรียนยังขาดรูปแบบการ พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ และขาดการให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมต่างๆ ข้าพเจ้าในฐานะผู้บริหารโรงเรียนจึงมี ความสนใจที่จะทำการศึกษาเพื่อค้นหาว่ารูปแบบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ให้แก่นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้เกิดจิตสำนึกใน การประพฤติดี ปฏิบัติดี มีรูปแบบอย่างไร จึงเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการ

นักเรียน ของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วม
ดำเนินการ และร่วมประเมินผลร่วมกัน เพื่อทำการศึกษาสภาพการต่างๆ ที่ตอบคำถามในการทำวิจัย
ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม
ที่พึงประสงค์ของนักเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม

กลุ่มตัวอย่าง

เลือกโดยวิธีเจาะจงจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม จำนวน 20 คน
เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ กลุ่มนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
ปีการศึกษา 2548 และศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม
ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนซึ่งมีวัยที่อยู่ในวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความสนใจ ความคิด ความรู้สึก
และอารมณ์ เป็นวัยที่ต้องเผชิญกับปัญหาในการปรับตัว อยากแสดงความสามารถเพื่อการเป็นที่ยอมรับ
ของผู้อื่นและยินดีสมัครใจเข้าร่วมการพัฒนาในครั้งนี้

กลุ่มครู กลุ่มผู้ปกครอง ใช้วิธีการคัดเลือกจากความสมัครใจในการเสียสละเวลาให้ความร่วมมือ
กับผู้วิจัย และประสงค์ให้ความช่วยเหลือ ติดตามนักเรียนอย่างใกล้ชิด

ตัวแปรที่ศึกษา

- ตัวแปรต้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม จำนวน 20 คน
- ตัวแปรตาม ความฉลาดทางอารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ ของกรมสุขภาพจิต
2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ระดับลึก
3. แบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม
4. แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ (Credibility)
ของผลการวิจัย โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบ

แหล่งข้อมูลด้านเวลา แหล่งข้อมูลด้านสถานที่ โดยการตรวจสอบว่าข้อมูลเรื่องเดียวกันต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ และข้อมูลด้านบุคคล โดยการตรวจสอบว่าบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ข้อมูลที่ได้รับไม่มีความมั่นใจ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูล โดยเปลี่ยนผู้สังเกตและตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือไม่ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยเริ่มเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แล้วนำมาบันทึก รวมทั้งพิจารณาการทำทาง พฤติกรรม บรรยากาศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับผลการถอดเทป และการบันทึกภาคสนามในหลายๆ วิธี และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธี นำข้อมูลที่ได้ นำกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลักอ่าน หรือกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลหลักซ้ำอีก (Reflecting) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด เมื่อได้ข้อมูลในแต่ละครั้ง ได้ทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อสร้างข้อมูลชั่วคราว และตรวจสอบยืนยันผลสรุปที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสนามจริง

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ส่งผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา
2. การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ กิจกรรมในการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลหลัก และบทบาทของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นการเข้าไปอยู่และปฏิบัติตนให้เป็นส่วนหนึ่งของสนามที่ศึกษา ซึ่งเป็นการสังเกตด้วยตัวผู้วิจัยเอง โดยผู้วิจัยเลือกการมีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้สังเกต (Participant as Observation) เข้าร่วมในกิจกรรมและเปิดเผยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ด้านการวิจัยของตนเอง
4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการศึกษาข้อมูลตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เป็นพลวัตของกลุ่ม (Group Dynamic) จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้แต่ละคนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นและทัศนะของตนออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจ โดยผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มนี้ มีคุณลักษณะพื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน (Homogeneous) ในส่วนที่จะมีผลต่อความเห็นหรือทัศนะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา เพื่อให้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้จุดประเด็นการสนทนาและกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาพูดคุยกันในหัวข้อที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ล่วงหน้า โดยที่ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามที่ใช้ในการดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม ในลักษณะของแนวคำถามที่ถามถึงความรู้สึกรู้สียง

ความคิด การตัดสินใจ การใช้เหตุผล แรงจูงใจหรือสถานการณ์ต่างๆ โดยความคิดเห็นของคนๆ หนึ่งในกลุ่ม อาจจะกระตุ้นให้คนอื่นๆ ในกลุ่มพูดและแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมา โดยกลุ่มที่ผู้วิจัยเจาะจงในการสนทนากลุ่มคือ 1) กลุ่มคณะกรรมการนักเรียน 2) กลุ่มตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการศึกษาการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน โดยใช้เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ ของกรมสุขภาพจิต ที่ให้นักเรียนประเมินตนเองก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และให้นักเรียนประเมินตนเองหลังจากที่เข้าร่วมกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว จากนั้นนำแบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ไปวิเคราะห์ ตามเกณฑ์การให้คะแนน และเกณฑ์ในการแปลความหมาย

แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (2002, p. 46) ที่ประกอบด้วยการวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Act) การสังเกต (Observe) และการสะท้อนกลับ (Reflect) โดยใช้เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย

1. ผู้วิจัย นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญเพราะเป็นการสัมผัสกับคนโดยตรง โดยผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมให้กับตนเอง ประกอบด้วย การศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีในการวัดความฉลาดทางอารมณ์ แบบประเมินพฤติกรรม การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ บริบทของสนามที่ศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวทางของ Kemmis & McTaggart ที่ประกอบด้วยการวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Act) การสังเกต (Observe) และการประเมิน (Reflect) และงานวิจัยเชิงคุณภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ ศึกษาคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นนักวิจัยเชิงปฏิบัติการ และตระหนักถึงการพัฒนาคุณลักษณะเหล่านี้ในตัวผู้วิจัย อันได้แก่ การมีความรู้สึกร่วมกับกลุ่ม (Empathy) การเป็นที่ยอมรับเชื่อถือไว้วางใจได้ (Credible) การเป็นมิตรและจริงใจ (Friendly/Heartfelt) การมองโลกในแง่ดี (Positiveness) การให้ร่วมมือและช่วยเหลือ (Cooperative/Helpful) การระมัดระวังเรื่องอากัปกริยา (The Use of Gestures) การยิ้มแย้ม (Smiling) การเป็นผู้ฟังที่ดี (Good Listener) การเปิดใจกว้างรับฟัง (Open Mind) เปิดเผย (Openness) การเคารพนับถือผู้อื่น (Respectful) และการให้เสมอภาคกับทุกคน (Equality)

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นคำถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์

3. เครื่องมือช่วยจดบันทึก สำหรับบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มซึ่งช่วยในการบันทึกคำพูด บรรยากาศ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูล และช่วยให้ถอดเทปได้สะดวกและเร็วขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยได้พบปรากฏการณ์ของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน สรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ของนักเรียนมัธยมศึกษา สรุปเป็นขั้นตอนสำคัญ 8 ขั้นตอน คือ สร้างสมาธิ กำหนดความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามประเพณี สร้างการมีวินัย ปลูกฝังความอดทน เสียสละ มีความซื่อสัตย์ มีความขยัน และมีสัมมาคารวะ

2. ขั้นตอนสำคัญของรูปแบบมีความสัมพันธ์กันส่งผลต่อกันและกัน และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ดังประกอบด้วย

2.1 การสร้างสมาธิส่งผลโดยตรงต่อความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตนตามประเพณี สร้างการมีวินัย ความรักความอบอุ่นและความสัมพันธ์ที่ดีของผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาต่อนักเรียน ซึ่งส่งผลทางอ้อมทำให้เกิดความรับผิดชอบในตัวนักเรียน

2.2 ความรับผิดชอบเป็นผลมาจากการสร้างความตระหนัก การเป็นตัวแบบที่ดีของผู้ปกครองและครูส่งผลโดยตรงทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในตนเองและเกิดวินัยและค่านิยมที่ดี

2.3 ความรักความอบอุ่นและความสัมพันธ์เป็นผลมาจากการสร้างความตระหนัก ซึ่งส่งผลสนับสนุนโดยตรงที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบในตัวนักเรียน

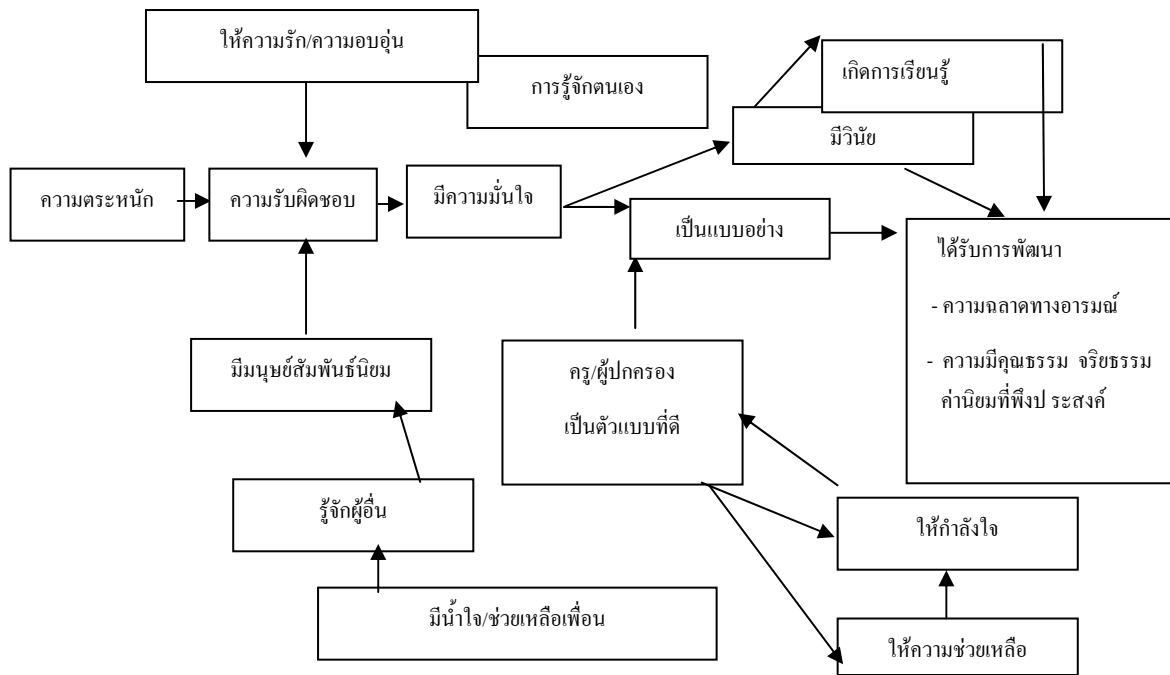
2.4 การเป็นตัวแบบที่ดีของผู้ปกครองและครูที่ปรึกษา ส่งผลสนับสนุนโดยตรงต่อนักเรียนทำให้เกิดความรับผิดชอบ ความมั่นใจในตนเองและค่านิยมที่ดีในตัวนักเรียน

2.5 ความมีวินัยเป็นผลมาจากความมั่นใจในตัวนักเรียน และส่งผลโดยตรงต่อนักเรียนทำให้เกิดการเรียนรู้และส่งผลทางอ้อมต่อคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์

2.6 การเรียนรู้เป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินของนักเรียน เป็นการสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักเรียน

จากการสังเคราะห์กระบวนการขั้นตอนสำคัญ ตัวบ่งชี้ และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุเป็นผล สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการนักเรียน เริ่มต้นจากการสร้างความตระหนักถึงผลดีที่จะเกิดขึ้นกับกลุ่มจากการร่วมกันกระทำ จากนั้นผู้เกี่ยวข้องทุกคนร่วมกันกำหนดความรับผิดชอบพื้นฐานที่นักเรียนควรปฏิบัติ ในขณะที่ตัวแทนผู้ปกครองและตัวแทนครูเสริมแรงด้วยการให้ความรักความอบอุ่นและมีความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นกับนักเรียนพร้อมๆ กันไป จนกระทั่งนักเรียนรู้จักตนเอง โดยมีครู ผู้ปกครองเป็นตัวแบบที่ดี โดยการให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือ ทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในตนเอง มีวินัยในตนเองมากขึ้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ จึงจะก่อให้เกิดการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ การพัฒนาคุณธรรม

จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ได้อย่างเป็นที่พอใจ ซึ่งสรุปเป็นรูปแบบได้ ดังภาพประกอบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในระดับนโยบายโรงเรียน

1 โรงเรียนควรประยุกต์หลักของการพัฒนาเชิงปฏิบัติการอย่างแท้จริง โดยมีผลประโยชน์ร่วมกันทั้งผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษา นักเรียน และโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางด้านวิชาการ หรือกิจการนักเรียน หรือประเด็นใดก็ตามที่เห็นว่าเหมาะสมตามความพร้อมและความสนใจของกลุ่มที่มีอยู่จริง การร่วมค้นหาปัญหา ร่วมคิดแนวทางปฏิบัติ การร่วมกระทำและร่วมสังเกตผลที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ และป้องกันปัญหาหลายอย่างที่อาจเกิดขึ้นได้

2 โรงเรียนควรกำหนดนโยบายเชิงรุกในการให้ความช่วยเหลือผู้ปกครองที่ประสบปัญหา กับนักเรียน อาทิ การอบรมจิตวิทยาวัยรุ่นในการอบรมเลี้ยงดูลูก พร้อมกับจัดให้มีศูนย์บริการช่วยเหลือให้คำปรึกษากับผู้ปกครองอย่างทันสมัย อาทิ การเปิดสายด่วนเฉพาะทางในการให้คำปรึกษากับผู้ปกครอง เมื่อผู้ปกครองมีปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน

3 โรงเรียนควรจัดประชุมฝึกร่วมเชิงปฏิบัติการจริง ให้กับบุคลากรครูในการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา

ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติ

1. ควรจัดตั้งกรรมการในการดำเนินการด้านการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน และครูฝ่ายดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้เข้าร่วมโครงการ โดยให้ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษา และนักเรียนได้ร่วมในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ก่อนแล้วมาเป็นกรรมการร่วมด้วย

2. ควรกำหนดโครงการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา คุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนนี้ ให้เป็นส่วนหนึ่งในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

3. ควรจัดให้ครูที่ปรึกษาดูตามเยี่ยมบ้านนักเรียนไม่เฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาเท่านั้น แต่ควรติดตามเยี่ยมบ้านนักเรียนที่เรียนดี ประพฤติดีด้วย เพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับผู้ปกครองได้เข้าใจในการเอาใจใส่ของครูต่อนักเรียน

4. ควรสร้างเงื่อนไขให้ผู้ปกครองเข้าร่วมมือ ในการสนับสนุนการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน อาจเริ่มจากการกระตุ้นให้ผู้ปกครองเข้ามารับรู้ร่วมกันในประเด็นเร่งด่วน เช่น ในเรื่องของความรุนแรง อบายมุข หรือเพื่อนต่างเพศ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำผลการวิจัยไปศึกษาต่อเนื่องเชิงปริมาณเพื่อขยายผลและยืนยันองค์ประกอบที่เกิดขึ้น
2. ควรนำวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการไปใช้ในกระบวนการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนในด้านพฤติกรรมมากกว่าการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว
3. ควรมีการวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีปัญหาด้านการเรียนหรือด้านพฤติกรรมเฉพาะประเด็น

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมสู่ความเป็นคนดีของสังคม และนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ มีพฤติกรรมสู่ความเป็นคนดีของสังคมได้จริง

ชื่อเรื่อง **การพัฒนาคุณธรรมด้านความกตัญญูของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**
โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนา
การศึกษา ด้วยกิจกรรม “รักแม่ที่สุดในโลก”
Gratitude Development of Fifth Grade Student of Kasetsart
University Laboratory School, Center for Educational Research
and Development, Using Activities on “My Utmost Love to
Mother”

ผู้วิจัย **คณูชา ปน**

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ **พ.ศ. 2550**

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

วันที่ 12 สิงหาคม “วันแม่แห่งชาติ” ของทุกๆ ปี หน้าที่ของครูจะต้องจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ นักเรียนระลึกถึงพระคุณแม่ กิจกรรมที่มีมักจะจัด ได้แก่ การจัดป้ายนิเทศ การเขียนเรียงความหรือการเขียน กลอนพระคุณแม่ การทำการ์ดวันแม่ การประดิษฐ์ดอกมะลิ การอภิปรายถึงพระคุณของแม่

เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2550 ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมสัมมนาเรื่อง “คุณธรรมนำความรู้ ครู ทำได้” จัดโดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม ร่วมกับคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และมูลนิธิพุทธรณีจี้ ได้เห็นในประเทศไทย ให้แก่บุคลากรด้านการศึกษา และผู้สนใจ สาเหตุสำคัญของการประชุมสัมมนา คือ การแนะนำกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้กับนักเรียนโดยคณะครูชาวไต้หวัน ของมูลนิธิพุทธรณีจี้ ซึ่งเป็นองค์กรทางพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ตั้งอยู่ในไต้หวัน มีภารกิจหลัก 4 ภารกิจ คือ การทำกิจกรรม สังคมสงเคราะห์ การจัดบริการรักษาพยาบาล การจัดการศึกษา และการส่งเสริมวัฒนธรรม

กิจกรรมที่ผู้วิจัยสนใจ คือ กิจกรรมที่ครูชาวไต้หวันให้นักเรียนอายุประมาณ 9 ขวบ นำลูกโป่งที่ เป่าแล้วใส่ไว้ในเสื้อพลศึกษาตลอด 1 วัน เพื่อให้นักเรียนซึมซับความรู้สึกของคุณแม่ขณะตั้งครรภ์ และ การจัดกิจกรรมให้นักเรียนสำนึกบุญคุณของคุณพ่อ คุณแม่ โดยใช้นิทานเรื่อง “กตัญญู”

ผู้วิจัยจึงนำกิจกรรมดังกล่าวมาปรับใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/7 และศึกษาผลที่เกิดขึ้น จากการจัดกิจกรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณธรรมด้านความกตัญญูของนักเรียน
2. เพื่อพัฒนากิจกรรม “รักแม่ที่สุดในโลก”

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดกิจกรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/7 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 40 คน
2. ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/7 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวแปรที่ศึกษา

1. คุณธรรมด้านความกตัญญูของนักเรียน
2. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรม “รักแม่ที่สุดในโลก” ซึ่งพัฒนามาจากกิจกรรมของครูชาวไต้หวัน มูลนิธิพุทธนิจี ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 2 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมย่อยที่ 1 เปี่ยมด้วยรักและห่วงใย แบ่งเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 ลูกน้อยอยู่ในครรภ์

ช่วงที่ 2 ทารกน้อยของแม่

ช่วงที่ 3 ลูกน้อยสู่โลกกว้าง

กิจกรรมย่อยที่ 2 รักของแม่ ... รักแท้ รักบริสุทธิ์

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมมีรายละเอียดดังนี้

1. กิจกรรมย่อยที่ 1 เปี่ยมด้วยรักและห่วงใย

ช่วงที่ 1 ลูกน้อยอยู่ในครรภ์

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียน เรียนรู้ ว่าขณะที่ลูกอยู่ในครรภ์ คุณแม่จะทำอะไร ไม่สะดวก และต้องระมัดระวังไม่ให้ลูกที่อยู่ในครรภ์ได้รับอันตราย

การดำเนินกิจกรรม ให้นักเรียนเป่าลูกโป่งให้มีขนาดใหญ่พอสมควร ใช้ยางวงใหญ่รัด แล้วใส่ไว้ในเสื้อเป็นเวลา 2 ชั่วโมง ตั้งแต่ 13.00 – 15.00 น. อธิบายคิดว่านักเรียนต้องดูแลลูกโป่งเป็นอย่างดี ไม่ให้หั่น ไม่ให้แตก แล้วจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามตารางเรียนปกติ คือการเรียน

ภาษาไทย เรื่อง คำควบกล้ำและคำอักษรนำ ซึ่งนักเรียนต้องวิ่งเข้าวิ่งออก จากที่นั่งมาที่กระดานดำ เพื่อแข่งขันกันเขียนคำควบกล้ำและเขียนคำอักษรนำบนกระดานดำ

ช่วงที่ 2 ทารกน้อยของแม่

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียน เรียนรู้ ว่า ช่วงที่ ลูก ยัง เป็น ทารก ช่วย เลือ คน เอง ไม่ได้ นั้น คุณแม่ ต้อง ดูแล ลูก อย่าง ใกล้ชิด ต้อง คอย ระวัง ระวัง อย่าง ไม่ คลาด สายตา เพื่อ ให้ ลูก ปลอดภัย

การดำเนินกิจกรรม ให้ นักเรียน นำ ลูก โป่ง ออกจาก ห้อง มา ใส่ ไว้ ที่ ซ้อม มือ แล้ว เรียน ตาม ปกติ ก่อน กลับ บ้าน ผู้ วิจัย ตกลง กับ นักเรียน ว่า จะ ต้อง นำ ลูก โป่ง กลับ บ้าน ไป ดูแล ต่อ โดย ห้าม นำ ออกจาก ซ้อม มือ ไม่ ว่า จะ เป็น ละคร รับ ประทาน อาหาร อาบน้ำ แต่ง ตัว ทำ การ บ้าน ฯลฯ ยก เว้น กรณี จำ เป็น จริง ๆ แล้ว นำ กลับ มา ที่ โรงเรียน ใน วัน รุ่ง ชื่น และ ใส่ ไว้ ที่ ซ้อม มือ ตลอด การ เรียน คาบ ที่ 1 – คาบ ที่ 2 กิจกรรม นี้ ใช้ เวลา ตั้งแต่ เวลา 15.00 น. ถึง 10.00 น. ของ วัน รุ่ง ชื่น

ช่วงที่ 3 ลูกน้อยสูโลกกว้าง

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียน เรียนรู้ ความ รู้ สึก ของ คุณแม่ ใน ขณะ ที่ ไม่ได้ อยู่ กับ ลูก ว่า แม่ จะ ต้อง แยก จาก กัน แต่ ก็ ยัง คง เป็น ห่วง ลูก อยู่ ตลอด เวลา

การดำเนินกิจกรรม ให้ นักเรียน นำ ลูก โป่ง ออกจาก ซ้อม มือ เก็บ ไว้ ที่ โต๊ะ เรียน ของ ตนเอง แล้ว ไป ทำ กิจกรรม และ เรียน ตาม ปกติ คือ การ ดื่มนม การ เรียน วิช างาน บ้าน การ รับ ประทาน อาหาร กลาง วัน การ เรียน คณิต ศาสตร์ และ การ เรียน ภาษาอังกฤษ กิจกรรม นี้ ใช้ เวลา ตั้งแต่ 10.00 น. ถึง 15.00 น.

2. กิจกรรมย่อยที่ 2 รักของแม่... รักแท้ รักบริสุทธิ์

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียน ซาบ ซึ้ง ว่า แม่ รัก และ ดูแล นักเรียน อย่าง เต็มใจ ตลอด เวลา โดย ไม่ หวัง สิ่ง ตอบ แทน

การดำเนินกิจกรรม แจก นิทาน เรื่อง “กตัญญู” ให้ นักเรียน นำ กลับ ไป อ่าน กับ แม่ ที่ บ้าน และ สนทนา กับ แม่ ถึง ความ คิด เห็น ของ คุณแม่ ที่มี ต่อ นิทาน เรื่อง นี้ และ ให้ แม่ เล่า เกี่ยว กับ การ ดูแล ลูก ของ แม่

นิทานเรื่อง “กตัญญู” มีเนื้อเรื่องโดยย่อว่า แม่กำลังยุ่งกับการทำงานบ้าน ลูกกำลังดูโทรทัศน์อยู่ที่โซฟา เรียกให้ลูกช่วยเปิดประตูบ้าน ช่วยทิ้งขยะ ลูกรู้สึกหงุดหงิดที่ถูกรบกวนเวลาดูการ์ตูนอย่างมีความสุข

พอแม่ทำงานบ้านเสร็จ ลูกถือบิลค่าจ้างที่ลูกเขียนขึ้นมาขอเบิกเงินจากแม่ ในบิลค่าจ้างมีรายละเอียด ดังนี้ ค่าจัดห้องของหนู 10 บาท ค่าทิ้งขยะ 10 บาท ค่าเลี้ยงน้อง 10 บาท ทั้งหมด 30 บาท รวมกับที่ค้างไว้เมื่ออาทิตย์ก่อนอีก 70 บาท ทั้งหมด 100 บาท

แม่จึงเล่าให้ลูกฟังว่าตั้งแต่รู้ว่าตั้งท้อง พ่อกับแม่ดีใจมาก ตอนที่ลูกอยู่ในท้องแม่ต้องอดทนกับอาการแพ้ท้อง เวลานอนก็ไม่สะดวกสบาย ท้องที่โตขึ้นทำให้แม่ปวดเมื่อยเอว หลัง เท้าบวม พอลูกคลอดออกมา พ่อ แม่ และยายดีใจที่ได้สมาชิกใหม่ ช่วยกันเลี้ยงดูลูกอย่างดีที่สุด พ่อกับแม่ก็อดหลับอดนอนเลี้ยงลูก เมื่อลูกเจ็บป่วย ทุกคนในบ้านก็เป็นห่วง กังวลใจ ไม่อยากให้ลูกเป็นอะไรมาก

แม่บอกต่อไปว่า “ความรักของแม่ ไม่คิดเงิน การดูแลเมื่อลูกไม่สบาย ไม่คิดเงิน ช่วยเช็ดน้ำมูกให้ ไม่คิดเงิน น้ำตาที่ร้องไห้กังวลใจเวลาลูกป่วย ไม่คิดเงิน ของกิน ของเล่น เสื้อผ้า ไม่คิดเงิน ค่านม ค่ายา ค่าเทอม ไม่คิดเงิน ...”

แม้อย่างพูดไม่จบลูกร้องไห้และขอโทษแม่ที่ผิดไปแล้ว และสำนึกว่าสิ่งที่พ่อกับแม่ทำให้ลูกตั้งแต่เด็กจนโตเป็นความรักบริสุทธิ์ เป็นความรักที่เสียสละ แม้ทั้งชีวิตของลูกที่ใช้กินไม่หมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

หลังจากกิจกรรมย่อยที่ 1 เปี่ยมด้วยรักและห่วงใย เสร็จ สิ้นสุดกิจกรรม ผู้วิจัยให้นักเรียนเขียนความรู้สึกของนักเรียนขณะทำกิจกรรมทั้ง 3 ช่วง แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าความถี่และค่าร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้สึกต่างๆ ได้ดังนี้

ช่วงที่ 1 ลูกน้อยอยู่ในครรภ์ ขณะนำลูกไปงใสไว้ในเสื้อ ค่าความถี่และค่าร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้สึกต่างๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ สนุก 35 คน(ร้อยละ 87.5) ทำกิจกรรมไม่สะดวก 32 คน (ร้อยละ 80) กลัวลูกโป่งแตก 29 คน(ร้อยละ 72.9) อยากเอาออก 23 คน (ร้อยละ 57.5) อึดอัด หายใจไม่ออก 22 คน (ร้อยละ 55) รำคาญ 20 คน (ร้อยละ 50) ต้องคอยระวังอยู่ตลอดเวลา 19 คน (ร้อยละ 47.5) ร้อน 18 คน(ร้อยละ 45) ปวดหลัง 9 คน (ร้อยละ 22.5) เจ็บ 3 คน(ร้อยละ 7.5)

ช่วงที่ 2 ทารกน้อยของแม่ เมื่อนำลูกโป่งใส่ไว้ที่ข้อมือ ค่าความถี่และค่าร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้สึกต่างๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ ต้องระวังตลอดเวลา 36 คน(ร้อยละ 90) สบายตัวขึ้นกว่าตอนอยู่ในเสื้อ 31 คน (ร้อยละ 77.5) ทำงานไม่เหน็ด 27 คน(ร้อยละ 67.5) เป็นภาระต้องดูแล 27 คน (ร้อยละ 67.5) กลัวลูกโป่งแตก 24 คน(ร้อยละ 60) รำคาญ 22 คน(ร้อยละ 55) รัก ผูกพันกับลูกโป่ง 20 คน (ร้อยละ 50) สนุก 11 คน (ร้อยละ 27.5)

ช่วงที่ 3 ลูกน้อยสุดโลกกว้าง เมื่อนำลูกโป่งออกจากข้อมือเก็บที่โต๊ะเรียน แล้วไปทำกิจกรรมที่อื่นๆ ค่าความถี่และค่าร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้สึกต่างๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ กังวลกลัวลูกโป่งหาย หรือ แตก 23 คน (ร้อยละ 57.5) ดีใจที่ไม่ต้องใส่ไว้ที่ข้อมือแล้ว 20 คน (ร้อยละ 50) อยากเลิกดูแลลูกโป่ง 12 คน (ร้อยละ 30) อยากเอาลูกโป่งไปทำกิจกรรมต่างๆ ด้วย 10 คน (ร้อยละ 25)

เมื่อผู้วิจัยให้เทียบเคียงความรู้สึกของนักเรียนขณะที่ทำกิจกรรม กับความรู้สึกของคุณแม่ในช่วงเวลาต่างๆ ตั้งแต่ตั้งครรภ์ จนคลอด และการเลี้ยงดูนักเรียนจนโต ค่าความถี่และค่าร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้สึกต่างๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ รู้ว่าแม่เหนื่อยและลำบากมาก 22 คน (ร้อยละ 55) เข้าใจความรู้สึกของคุณแม่มากขึ้น และ รู้ว่าคุณแม่เป็นห่วงเราตลอดเวลา 14 คน (ร้อยละ 35) รักแม่มากขึ้นกว่าเดิม สำนึกในบุญคุณของแม่ 11 คน (ร้อยละ 27.5) รู้ว่าแม่ต้องดูแลเราตลอดเวลา 9 คน (ร้อยละ 22.5) เข้าใจว่าแม่ต้องอดทนมาก 8 คน (ร้อยละ 20) แม่ต้องเสียสละความสะดวกสบาย 6 คน (ร้อยละ 15) ขอบคุณแม่ที่ทำให้มีวันนี้ 4 คน (ร้อยละ 10) แม่มีคำมหาศาล แม่มีความสำคัญ 3 คน (ร้อยละ 7.5) ตอนทำกิจกรรมเราลำบากมาก แต่แม่ลำบากกว่าเรา 100 เท่า และ สงสารแม่ 2 คน (ร้อยละ 5)

นักเรียนหลายคนเทียบเคียงความรู้สึกของตนเองกับความรู้สึกของคุณแม่ได้น่าสนใจ เช่น

ด.ช. พลาวัธล์ วานิชสมบัติ “...ผมอยากบอกแม่ว่า ขอบคุณมากที่ทำให้ผมมีวันนี้ ผมอยากกอดแม่ ... ตอนที่ลูกโป่งอยู่ในท้องทำให้ผมรู้ว่าแม่ต้องลำบากมาก พอลูกโป่งออกมาข้างนอกทำให้ผมรู้ว่าแม่ต้องดูแลผมตลอดเวลาแม้แต่ตอนกินข้าว หรือตอนพักผ่อน ... ผมรู้ว่าผมไม่ค่อยมีความอดทนและขี้รำคาญ ผมจะอดทนและลดความขี้รำคาญลง เพราะผมรู้ว่าแม่ไม่เคยรำคาญผม”

ด.ช.นพน เสริมสุข “... ผมคิดได้ว่า ที่ผมอึดอัดกับลูกโป่งนั้น แม่ก็อึดอัดกว่าผมหลายเท่า ผมจะเป็นเด็กดีให้พ่อกับแม่ดีใจและหายเหนื่อยครับ...”

ด.ญ.ชวิตา ขรขันธ์ “...หลังจากที่อาจารย์เฉลยกิจกรรมลูกโป่ง ดิฉันรู้สึกตกใจมาก เพราะไม่เคยรู้ถึงความรู้สึกของแม่เลย หลังจากทำกิจกรรมนี้แล้ว ดิฉันก็รู้สึกรักแม่มากกว่าเดิม และดิฉันคิดว่าจะปรับปรุงตนเองเพื่อไม่ให้แม่เหนื่อยอีกต่อไป...”

ด.ช.ธนธิป แสงกุล “...แม้เวลาของกิจกรรมจะสั้น แต่ก็ทำให้ผมรู้สึกได้ว่าแม่ลำบากแค่ไหนกว่าจะคลอดลูก และเลี้ยงดูเราจนโตได้เท่านี้ ผมรู้ว่าแม่เหนื่อยกับผมและน้องมาก ผมอยากทำทุกอย่างตอบแทนแม่เพื่อให้แม่เหนื่อยน้อยลง ... ผมจะคือให้เหนื่อย...”

หลังจากกิจกรรมย่อยที่ 2 รักของแม่ ... รักแท้ รักบริสุทธิ์ เสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยให้นักเรียนเขียนสิ่งที่นักเรียนจะตั้งใจทำเพื่อคุณแม่ แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา ได้ค่าความถี่และค่าร้อยละของนักเรียนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ จะดูแลแม่ยามแก่ หาสิ่งดีๆ ให้แม่ จะดูแลแม่เหมือนที่แม่ดูแลเรา 23 คน (ร้อยละ57.5) จะเป็นเด็กดี เป็นลูกที่ดี เชื่อฟังคุณพ่อ คุณแม่ 22 คน (ร้อยละ55) จะตั้งใจเรียน 20 คน (ร้อยละ50) จะช่วยทำงานบ้านให้มากขึ้น 19 คน (ร้อยละ47.5) จะทำให้พ่อ แม่ ภูมิใจ 13 คน (ร้อยละ32.5) จะปรับปรุงตนเอง 13 คน (ร้อยละ32.5) จะทำให้แม่หายเหนื่อย เหนื่อยน้อยลง และ จะคือเหนื่อยลง 12 คน (ร้อยละ30) อยากขอโทษคุณแม่ที่เคยทำให้เสียใจ 4 คน (ร้อยละ10)

นักเรียนทุกคนต่างมีความรู้สึกที่ดี และตั้งใจทำสิ่งดีๆ เพื่อพ่อ แม่ ดังตัวอย่างข้อเขียนของนักเรียน เช่น

ด.ญ.ณัฐชยา อุณรัตน์ “...ดิฉันนึกถึงเวลาที่คุณแม่ใช้เราแล้วเราบ่น แต่คุณแม่ไม่เคยบ่นเลย แม่ทำให้เราทุกอย่าง ดิฉันคิดว่าทุกสิ่งที่คุณแม่ทำให้เราเป็นสิ่งที่มีความค่าที่สุดในชีวิต ดิฉันอยากให้ทุกคนบนโลกนี้รักแม่...”

ด.ช.ภูริณัฐ วงศ์มณีโรจน์ “...แม่สำคัญมากกว่าสิ่งอื่นใด สำหรับผมแม่มีค่ามหาศาล...”

ด.ญ.ยุวภรณ์ สายบัวทอง “...ทำให้ฉันได้เข้าใจแม่ และรักแม่มากขึ้นกว่าเดิม ... ฉันเคยคิดว่าทำไมแม่ต้องเสียสละให้เราขนาดนี้ ทำไมต้องคอยดูแลอุปการะ สอนเรา ฉันรู้แล้วว่าความรักที่แม่มีให้เรามีวันเปลี่ยนแปลง ...สิ่งที่ฉันทำให้แม่น้อยเกินไปสำหรับพระคุณของแม่ที่มีให้ ฉันจะตั้งใจเรียน เป็นเด็กดีทำให้พ่อแม่ภาคภูมิใจในตัวฉันให้ได้ค่ะ...”

ด.ญ.ดวงพร วิวัฒน์ปฐม “... ความรู้สึกที่แม่มีต่อดิฉันเป็นความรู้สึกห่วงใย เป็นความรักที่บริสุทธิ์โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน...”

ผู้วิจัยสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อกิจกรรม “รักแม่ที่สุดในโลก” ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ คุณแม่ 31 คน คุณพ่อ 20 คน และอื่นๆ (ยาย ป้า น้า และพี่) 7 คน รวม 62 คน เมื่อนำข้อเขียนของผู้ปกครองมาวิเคราะห์เนื้อหา ได้พบว่าผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อกิจกรรม เรียงลำดับความถี่และค่าร้อยละของผู้ปกครอง ได้ดังนี้ กิจกรรมทำให้ลูกสำนึกและซาบซึ้งในความรัก ความห่วงใย ความ

ปรารถนาดีของแม่ 33 คน (ร้อยละ 53.2) กิจกรรมมีความสร้างสรรค์ มีประโยชน์ 25 คน (ร้อยละ 40.3) กิจกรรมปลูกจิตสำนึก เตือนสติลูกให้ปรับปรุง พัฒนาตนเองและมีแนวทางในการดำเนินชีวิต 18 คน (ร้อยละ 29) กิจกรรมทำให้ลูกรู้ว่าพ่อ แม่ ยากลำบากในการเลี้ยงลูก 15 คน (ร้อยละ 24.2) กิจกรรมทำให้ลูก รักแม่มากขึ้น กิจกรรมทำให้ลูกเข้าใจดีกว่าการพูด และ กิจกรรมทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว 3 คน (ร้อยละ 4.8)

ตัวอย่างความคิดเห็นของคุณพ่อ คุณแม่ ที่มีต่อกิจกรรม มีดังนี้

คุณพ่อ ด.ช.ศิริพัชร ร่มแก้ว “... เป็นกิจกรรมที่ดีมาก แม้ว่าเด็กจะไม่รู้สึกเท่าที่แม่รู้สึก แต่ก็ได้ ปลูกสำนึกแก่เด็กบ้าง และเขาจะจดจำดียิ่งกว่าคำพูด...”

คุณพ่อ ด.ช.เพชรพล ชุมสิน “...กิจกรรมนี้ทำให้เด็กรับรู้ถึงความรักของพ่อ แม่ และรู้ที่จะให้ ความรักพ่อ แม่ ไม่ว่าจะได้ประโยชน์ในระยะสั้นหรือยาว ก็นับว่าเป็นประโยชน์ทั้งสิ้น...”

คุณพ่อ ด.ช.ชัชชนนท์ เกียรติศักดิ์วัฒนา “...นักเรียนสามารถจดจำและคิดถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้น ขณะดูแอลลูกโป่ง และทำให้คุณพ่อ คุณแม่สามารถอ้างอิงหรือยกเป็นตัวอย่างในการกล่าวตักเตือนสติของ ลูกได้เป็นอย่างดีเมื่อไม่เชื่อฟังหรือทำตัวไม่น่ารัก...”

คุณพ่อ ด.ญ.อรัชพร ตรงศิริวัฒน์ “...อรัชพรรู้สึกถึงความรักของแม่ที่ยอมเจ็บและลำบาก โดย บอกว่าตัวเองดูแอลลูกโป่งแค่ 2 วัน แต่คุณแม่ต้องตั้งท้องตั้ง 9 เดือน...”

คุณแม่ ด.ช.ธนธิป แสงกุล “ลูกได้เข้าใจความรู้สึกของแม่เป็นอย่างดี รู้สึกว่าจะทำตัวน่ารักขึ้น ด้วย”

นอกจากนี้คุณพ่อ คุณแม่ยังได้ใช้กิจกรรมนี้เป็นโอกาสที่จะได้พูดคุยกับลูกถึงความรักและความ ปรารถนาดีที่มีให้ลูก เช่น คุณแม่ ด.ช.สุธิพงษ์ ศรีพิลัยฐ์ อธิบายให้ลูกฟังว่า “...แม่แต่ลูกโป่ง ยังต้องดูแล อย่างดี ดังนั้นถ้าเป็นลูก ไม่ว่าจะอยู่ในครรภ์ หรือลืมตาคลอดแล้ว คุณแม่ยังจะต้องดูแล ประคบประหงม มากกว่าดูแลลูกโป่งหลายร้อยเท่า...”

ในขณะที่คุณพ่อ คุณแม่เองก็ได้ข้คิดในการดูแลลูกอีกด้วย เช่นข้อเขียนของคุณแม่ ด.ช.อัญฐรัตน์ สุนทรวิภาต ที่ว่า “...กิจกรรมนี้ทำให้ได้คุยกับลูก ได้ข้อเตือนใจตนเองว่าบางครั้งเราลืมไป ว่าลูกก็รักเรา และลูกพยายามทำเพื่อพ่อแม่แล้ว แต่เพราะเขายังเด็ก เขาอาจทำได้ไม่ดีเท่าที่เราต้องการแต่ เขาก็พยายามทำเต็มที่แล้ว...”

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรม “รักแม่ที่สุดในโลก” จบลงด้วยความซาบซึ้งใจของลูกที่มีต่อความรัก ความห่วงใย และ ความหวังดี ของ คุณพ่อ คุณแม่ จบลงด้วยความรู้สึกมุ่งมั่นของลูกที่จะเป็นเด็กดีให้คุณพ่อคุณแม่ชื่นใจ จบ ลงด้วยความรัก ความเมตตา ความเอ็นดูที่คุณพ่อ คุณแม่ มีให้ลูก และที่สำคัญจบลงด้วยความภาคภูมิใจ ของครูว่าได้ทำหน้าที่ครูในการกระตุ้นสำนึกคุณธรรม “ความกตัญญู” ต่อบุพการีของนักเรียน

กิจกรรม “รักแม่ที่สุดในโลก” เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า โอกาสในการสอนคุณธรรมแก่นักเรียนนั้นมีอยู่เสมอ ครู จะต้องมองให้เห็นโอกาสนั้น และรีบฉกฉวยทุกโอกาสจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงเพื่อพัฒนาคุณธรรมสู่ความเป็นคนที่สมบูรณ์ มากกว่าเป็นเพียงการจัดกิจกรรมตามเทศกาลเท่านั้น

**นวัตกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์
เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน**

ชื่อเรื่อง การวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์
อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม
**Research and Development Innovation on Learning Packages
for Morality and Ethics in Science**

ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์สมจิต สวชนไพบูลย์ และคณะ

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2548

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกสาขาวิชา

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545) กำหนดแผนการพัฒนาการศึกษาในระยะ 15 ปีข้างหน้า โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริสององค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ยึดทางสายกลางบนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลกเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อให้คนไทย มีความสุข พึ่งตนเอง และก้าวทันโลก โดยยังรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทยไว้ สามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าเหมาะสม มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี มีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งและมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในอนาคต 20 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การสร้างสังคมคุณภาพ ที่ยึด

หลักความสมดุล ความพอดี สามารถสร้างคนทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุขอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี

ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์มีทั้งส่วนที่เป็นความรู้ และกระบวนการของการค้นคว้าหาความรู้ จากธรรมชาติ การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีความสำคัญยิ่ง ในการปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งทางด้านเป็นคนดี คนเก่ง และเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข อันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และกระบวนการคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลทั้งทางด้านความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการนำวิทยาศาสตร์ไปใช้ในลักษณะของวิทยาศาสตร์ประยุกต์และเทคโนโลยี

การใช้วิทยาศาสตร์ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องด้านความรู้ และเทคโนโลยีนั้นๆ หากขาดการตระหนักถึงคุณธรรม จริยธรรมย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่องสังคม ซึ่งจะเห็นตัวอย่างในสังคมมากมาย เช่น การใช้สารพิษปราบแมลงศัตรูพืช การเพิ่มสารสร้างฮอร์โมนในอาหารสัตว์ การใช้ปุ๋ยเคมีสำหรับการบำรุงและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งก่อให้เกิดสารพิษตกค้างในพืชและสัตว์ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาทางสังคม และเศรษฐกิจของชุมชนอย่างมากมาย ส่งผลกระทบต่อผู้สังคมเป็นทอดๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ให้ผู้เรียนรู้เท่าทันถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้วิทยาศาสตร์ ด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ด้วยนวัตกรรมชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม ด้วยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์
2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม กับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ก่อนการทดลอง สูง ปานกลาง และต่ำ
3. เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้ข้อมูลจากผลการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้

สมมติฐานการวิจัย

1. ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ระดับช่วงชั้นที่ 2 ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80 / 80
2. สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรมแตกต่างกัน ทั้งภาพรวมและจำแนกรายกลุ่ม ดังนี้
 - 2.1 สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรมกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 65

2.2 สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ด้านความรู้ ด้านปฏิบัติการ และด้านคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรมกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 65

2.3 สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรมกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 65

2.4 สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ด้านความรู้ ด้านปฏิบัติการ และด้านคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรมกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 65

2.5 สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรมกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 65

2.6 สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ด้านความรู้ ด้านปฏิบัติการ และด้านคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรมกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 65

2.7 สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ด้านความรู้ ด้านปฏิบัติการ และด้านคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำระดับช่วงชั้นที่ 2 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม

2.8 สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ด้านความรู้ ด้านปฏิบัติการ และด้านคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำระดับช่วงชั้นที่ 3 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม

2.9 สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ด้านความรู้ ด้านปฏิบัติการ และด้านคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำระดับช่วงชั้นที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นป.4-ป.6) โรงเรียนวัดธรรมมงคล ช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นม.1 – ม.3) โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ และนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นม.4 – ม.6 หรือเทียบเท่า) โรงเรียนอัสวีเสาวภา

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดธรรมมงคล จำนวน 3 ห้องเรียนๆ ละ 25 คน รวมนักเรียนทั้งหมด 75 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน

ชนพรั้งซีเซเวียร์ จำนวน 3 ห้องเรียนๆ ละ 25 คน รวมนักเรียนทั้งหมด 75 คน และนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 (ปวช.) โรงเรียนเสาวภา จำนวน 3 ห้องเรียนๆ ละ 25 คน รวมนักเรียนทั้งหมด 75 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมนักเรียน 225 คน แล้วสุ่มแบบแบ่งชั้น แบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่มคือ

กลุ่มสูง เป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ในเกณฑ์สูง (มีคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป)

กลุ่มปานกลาง เป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ในเกณฑ์ปานกลาง (มีคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 66-74 ขึ้นไป)

กลุ่มต่ำ เป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ในเกณฑ์ต่ำ (มีคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 65)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม มี 3 ชุด จำแนกเป็นรายช่วงชั้น ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 (ชั้น ป.4- ป.6)
2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 (ชั้น ม.1- ม.3)
3. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 (ชั้น ม.4- ม.6 หรือเทียบเท่า)

ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ มี 3 ด้าน

1. ด้านความรู้ทางวิทยาศาสตร์
2. ด้านปฏิบัติการ
3. ด้านคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ : การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ระดับช่วงชั้นที่ 3 และระดับช่วงชั้นที่ 4
2. แบบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ มี 3 ด้าน ดังนี้
 - 2.1 แบบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ด้านความรู้
 - 2.2 แบบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ด้านปฏิบัติการ

2.3 แบบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ด้านคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์: การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

การรวบรวมข้อมูล

1. จัดประชุมเตรียมจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์ อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม
2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์ อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม
3. เมื่อสิ้นสุดการทดลองการใช้ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม แล้วทดสอบหลังเรียน (Post-test)
4. ตรวจสอบผลการปฏิบัติกิจกรรม และผลการทดสอบ
5. นำคะแนนจากการปฏิบัติกิจกรรม และการทดสอบมารวมกันตามอัตราส่วนที่กำหนด แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ
6. จัดประชุมสรุปผลการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent sample
3. การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance: ANCOVA) โดยใช้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ก่อนการทดลองมาเป็นตัวแปรร่วม

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 3 และ 4 ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 3 และ 4

ชุดการเรียนรู้	จำนวนคน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ประสิทธิภาพ
ช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4)	25	40 / 45	35.23 / 36.48	88.09 / 81.07
ช่วงชั้นที่ 3 (ม. 2)	25	40 / 45	33.91 / 38.44	84.78 / 85.42
ช่วงชั้นที่ 4 (ปวช.)	25	40 / 50	32.70 / 40.60	81.76 / 81.20

จากตาราง 1 พบว่าประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 3 และ 4 มีค่า 88.09 / 81.07 84.78 / 85.42 และ 81.76 / 81.20 ตามลำดับ

2. การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 3 และ 4 โดยการเปรียบเทียบผลการใช้ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 3 และ 4 ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 (ซึ่งมีคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ก่อนการทดลอง สูง ปานกลาง และต่ำตามลำดับ) ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม โดยมีคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ก่อนการทดลองเป็นตัวแปรร่วม นำเสนอเฉพาะคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ที่ปรับแล้ว ดังตาราง 2

ตาราง 2 คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ที่ปรับแล้วของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 3 และ 4 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม

ชุดการเรียนรู้	จำนวนคน	คะแนนเต็ม	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4)	75	100	79.44	73.46	83.42
ช่วงชั้นที่ 3 (ม.2)	75	100	79.08	75.79	71.24
ช่วงชั้นที่ 4 (ปวช.)	75	100	75.19	76.67	73.26

จากตาราง 2 พบว่านักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4) ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม มีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ที่ปรับแล้วกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และ กลุ่มทดลองที่ 3 มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 79.44 73.46 และ 83.42 ตามลำดับ

นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ม.2) ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม มีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ที่ปรับแล้ว กลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และ กลุ่มทดลองที่ 3 มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 79.08 75.79 และ 71.24 ตามลำดับ

นักเรียนช่วงชั้นที่ 4 (ปวช.) ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม มีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ที่ปรับแล้ว กลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และ กลุ่มทดลองที่ 3 มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 75.19 76.67 และ 73.26 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. มีโครงการเผยแพร่และขยายผลด้วยการอบรมครูวิทยาศาสตร์ทั้งช่วงชั้นที่ 2 (ชั้น ป.4 - 6) ช่วงชั้นที่ 3 (ชั้น ม.1 - 3) และช่วงชั้นที่ 4 (ชั้น ม.4 - 6) หรือเทียบเท่า เพื่อการใช้ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม

2. จัดโครงการประชุมปฏิบัติการเพื่อการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรมกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ สามารถขยายผลได้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในแต่ละระดับช่วงชั้น ซึ่งต้องคอบงบประมาณสนับสนุนการวิจัย

3. สามารถจัดทำโครงการเป็นค่ายวิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมทางวิทยาศาสตร์โดยใช้ชุดการเรียนรู้

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. ได้นวัตกรรมที่เป็นชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม จำนวน 3 ชุด ชุดที่ 1 มีประสิทธิภาพ 88.09 / 81.07 ชุดที่ 2 มีประสิทธิภาพ 84.78 / 85.42 และชุดที่ 3 มีประสิทธิภาพ 81.76 / 81.20 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (80 / 80) โดยใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ (รูปแบบ พสว.) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นส่งเสริมความรอบรู้ 2) ขั้นปฏิบัติการดี มีประโยชน์ต่อสังคม 3) ขั้นพัฒนาและเผยแพร่ผลงาน

2. ได้ตัวอย่างนวัตกรรมทางการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ใช้การบูรณาการกิจกรรม คือ

2.1 กิจกรรมด้านการพัฒนาศักยภาพสมอง ได้แก่ 1) กิจกรรม รู้ใหม่: ฉลาดรู้ 2) กิจกรรม ลองทำดูเพื่อรู้จริง 3) กิจกรรม สืบสวนค้นหา 4) กิจกรรม สนุกกับการคิด 5) กิจกรรม ชวนคิดชวนทำ 6) กิจกรรม สรุปส่วนสำคัญ 7) กิจกรรม ประเมินผลตนเอง

2.2 กิจกรรมหลักกิจกรรมสัปดาห์ปฐมนิเทศ 7 (คุณธรรมของความเป็นคนที่สมบูรณ์) คือ 1. ความเป็นผู้รู้จักเหตุ 2. ความเป็นผู้รู้จักผล 3. ความเป็นผู้รู้จักตน 4. ความเป็นผู้รู้จักประมาณ 5. ความเป็นผู้รู้จักกาล 6. ความเป็นผู้รู้จักสังคม (ชุมชน) และ 7. ความเป็นผู้รู้จักเลือกคบบุคคล

2.3 กิจกรรมด้านคุณธรรม คือ รอบรู้ รู้คุณ รู้โทษ รู้ประโยชน์ และรู้ผลกระทบ

2.4 กิจกรรมด้านทักษะการเรียนรู้ คือ สุ จิ ปุ ลิ และทักษะทางวิทยาศาสตร์

3. ได้พัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านปฏิบัติการ และด้านคุณลักษณะทางคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.2) และช่วงชั้นที่ 4 (ปวช.) จำนวน 225 คน โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม

4. ผลของการใช้ชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม สามารถพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้ทั้ง 3 กลุ่ม (กลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3) ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อนตามเกณฑ์การจำแนกของงานนี้

ชื่อเรื่อง **การพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำ
โดยใช้กระบวนการ 5 ขั้น**
**The Development of Learning Science linking to community.
Life on Riverside by Using 5 steps Process.**

ผู้วิจัย ปิยะพร ศรีพลวงษ์
 รัตนา ฉายะเจริญ
 อำนวย บัวโต
 ลัดดาวัลย์ แสงสำลี
 ผาณิต ไวปรีศรี

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

สาระที่เกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 โดยแนวทางการจัดการศึกษาในหมวด 4 มาตรา 22 : หลักการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 23 สาระการเรียนรู้เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมตลอดจนประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย การเมือง และการปกครอง ความรู้ และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีรวมทั้งเรื่องการจัดการด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษา การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขการใช้และการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้

ความสำคัญที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนจึงต้องจัดให้สอดคล้องและเป็นไปตามมาตรา 24: ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ใช้ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการทำงาน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสาน สาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระ ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้

เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ นอกจากนี้มาตรฐานการศึกษาของการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และมาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปะ และวัฒนธรรมที่งดงามของไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ความรู้จากการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำโดยใช้กระบวนการ 5 ขั้น KWL
2. เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการ 5 ขั้น KWL จากวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำท้องถิ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาเอกสารพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ว่าด้วยหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้มาตรา 29 ยังกล่าวไว้ว่าให้สถานศึกษา ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน และได้ศึกษามาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง คณะผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยและพัฒนาตามโครงการ “การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำโดยใช้กระบวนการ 5 ขั้น KWL”

2. ได้ร่วมกันระดมความคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมและทดลองใช้นวัตกรรมเรื่อง กระบวนการ 5 ขั้น KWL

ขั้นที่ 1 สร้างสรรค์ก่อนเรียนรู้

สร้างสัมพันธ์

อยากรู้อะไรเรียนอะไร

วางแผนก่อนเรียนรู้

ขั้นที่ 2 นำสู่ประเด็นปัญหา

สำรวจปัญหา

จัดลำดับความสำคัญ

เลือกประเด็นที่สนใจ

ขั้นที่ 3 สร้างปัญหาหาข้อเท็จจริง

วางแผนการเรียนรู้

ตั้งสมมุติฐาน

ลงมือปฏิบัติ

สรุปองค์ความรู้

นำเสนอผลงาน

ขั้นที่ 4 เชื่อมโยงบูรณาการวิถีชีวิต

ความสำคัญ

วัฒนธรรมประเพณี / วิถีชีวิตชุมชน

วิเคราะห์เชิงวิทยาศาสตร์

ประโยชน์/การนำไปใช้

ขั้นที่ 5 อนุรักษ์แบ่งปันความรู้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

คุณค่า /ตระหนัก

กลยุทธีมิตรแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน (ครู /นักเรียน / ชุมชน)

สร้างเครือข่ายการเรียนรู้

มหกรรมแห่งการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน

3. นำนวัตกรรมหาค่า IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

4. นำนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น KWL ไปใช้ใน 5 กลุ่มน้ำ ได้แก่ บริเวณลุ่มน้ำเพชรบุรี อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ลุ่มน้ำน้อย อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลุ่มน้ำแม่กลอง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ลุ่มน้ำท่าจีน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และลุ่มน้ำเจ้าพระยา เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาวิทยาศาสตร์ในเรื่อง กายภาพ ชีวภาพ และวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำ

5. จัดทำประวัติแหล่งเรียนรู้จากการถอดบทเรียนทั้ง 5 กลุ่มน้ำ และวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิธีการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น KWL

6. ร่วมกันประเมินผลการใช้นวัตกรรม กลุ่มตัวอย่าง กระบวนการเรียนรู้ เจตคติทางวิทยาศาสตร์ และแหล่งเรียนรู้ สิ่งอื่น ๆ ที่มีผลต่อการวิจัย

- วิเคราะห์ผลงานเชิงประจักษ์
 - ชิ้นงาน/โครงการของกลุ่มตัวอย่าง
 - ผลงานเชิงประจักษ์
 - ข้อคิดเห็นของคณะผู้วิจัย /นักเรียน/ชุมชน/ครู

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาการเรียนรู้อิทธิพลของวิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำ โดยการใช้กระบวนการ 5 ขั้น พบว่าทั้ง 5 โรงเรียนผู้เรียนมีความรอบรู้ในหลักการ ทฤษฎี และข้อเท็จจริงของกลุ่มน้ำทั้ง 5 กลุ่มน้ำ คิดเป็นร้อยละ 86.15 ค่าเฉลี่ย 3.44 ค่า S.D. เท่ากับ 0.43 มีทักษะแสดงถึงปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้ง 5 กลุ่มน้ำ คิดเป็นร้อยละ 89.40 ค่าเฉลี่ย 3.57 ค่า S.D. เท่ากับ 0.28 และมีความสามารถด้านกระบวนการเรียนรู้ การสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการนำไปประยุกต์ใช้ 5 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 83.65 ค่าเฉลี่ย 3.34 ค่า S.D. เท่ากับ 0.43

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

จากผลของการวิจัย การสอนสาระวิทยาศาสตร์โดยใช้กระบวนการ 5 KWL และใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นสื่อ สามารถพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ของท้องถิ่นได้ดี ซึ่งจะพบว่าใน 5 โรงเรียน ได้ใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งน้ำสายสำคัญของจังหวัด และให้นักเรียนเรียนในสิ่งที่ตนเองอยากเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ตามความสนใจของตนเอง เมื่อเกิดความสนใจแล้ว นักเรียนก็จะพยายามค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งสืบค้นข้อมูลต่างๆ เช่น จากวารสารวิทยาศาสตร์ จากอินเทอร์เน็ต หรือจากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อพยายามสรุปองค์ความรู้ของตนเองได้ กระบวนการดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับกระบวนการทางปัญญาของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ที่กล่าวว่ากระบวนการทางปัญญาประกอบด้วยภารกิจแก่ผู้เรียนที่สำคัญ 10 ขั้นตอน คือ 1. ฝึกสังเกต 2. ฝึกบันทึก 3. ฝึกการนำเสนอ 4. ฝึกการฟัง 5. ฝึกปุจฉา-วิสัชนา 6. ฝึกตั้งสมมติฐาน 7. ฝึกการค้นหาคำตอบ 8. ฝึกการวิจัย 9. ฝึกเชื่อมโยงบูรณาการ 10 ฝึกการเขียนเรียบเรียงทางวิชาการ เป็นต้น

กระบวนการดังกล่าวนี้ ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติการเรียนรู้ จะใช้ทักษะดังกล่าวอยู่เสมอ ทำให้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองอย่างภาคภูมิใจ ดังนั้นในด้านของเนื้อหา องค์ความรู้ นักเรียนจะต้องค้นพบด้วยตนเอง

ส่วนในด้านกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งพบว่านักเรียนในแต่ละจังหวัด เมื่อได้เนื้อหาองค์ความรู้แล้วยังได้ปฏิบัติกิจกรรมการทดลองในเชิงวิทยาศาสตร์ โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์จากที่เรียนมา เช่น การทดลองเรื่อง การจม การลอย ของแพจากโรงเรียนอนุบาลกาญจนบุรี การทดลองหาค่า pH ของน้ำ การสังเกตความขุ่น ความใสของน้ำ การกลั่นน้ำจากกลุ่มน้ำท่าจีน โรงเรียนประถมฐานบิน การทดลองหาค่า pH ของน้ำ การทดลองหาความเป็นกรด เบสของน้ำ จากกลุ่มน้ำเพชรบุรี และยังสามารถศึกษาพฤติกรรมของสัตว์ระบบนิเวศในป่าชายเลน นำมาสร้างเป็นบทละครเรื่องกว่าจะได้เกิดเป็นหอยแครง ไปแสดงตามหมู่บ้าน

เพื่อปลูกกระแสประชาชนในชุมชนให้ร่วมกันอนุรักษ์ป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่ง โรงเรียนบ้านแหลม นอกจากนี้ นักเรียนบางกลุ่มยังได้ปฏิบัติกิจกรรมในเชิงของความคิดสร้างสรรค์ เป็นการฝึกทักษะของการแสดงความคิด เช่น การจินตนาการขจัดน้ำจากแพอาหารมาทำเป็นของใช้ ที่คั้นกระดาษ การทำกระชังปลาจำลอง แปะจำลองของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองของโรงเรียนอนุบาลกาญจนบุรี การประดิษฐ์ของเล่น เช่น กังหันน้ำ ว่าวไทย ของโรงเรียนบ้านแหลม การประดิษฐ์เรือโบราณของกลุ่มน้ำทำจิน กระบวนการปฏิบัติดังกล่าวมานี้ สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ 13 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย การสังเกต การทดลอง การตั้งสมมติฐาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทักษะกระบวนการของ สงบลักษณ์ (2524) ที่กล่าวถึงทักษะกระบวนการ 9 ขั้นตอน เป็นกระบวนการปฏิบัติที่เริ่มจากตระหนักในปัญหาและความจำเป็น กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ ประโยชน์หรือโทษของปัญหา ความจำเป็นที่ต้องแก้ปัญหาต่างๆ

ส่วนในด้านของจิตสำนึก วิถีชีวิต และภูมิปัญญา กระบวนการสอนวิทยาศาสตร์ 5 ขั้นตอน KWL ได้ส่งผลให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกรักในความเป็นท้องถิ่นของตนเองมากที่สุด เพราะนักเรียนได้มีโอกาสไปศึกษา เรียนรู้ สัมผัสกับสิ่งที่เป็นจริง แทนห้องเรียนสี่เหลี่ยมที่พบเห็นประจำ การเปิดวิธีการเรียนรู้สู่โลกกว้าง จึงอำนวยความสะดวกให้นักเรียนได้สัมผัสกับทรัพยากรธรรมชาติ สัมผัสกับวิถีชีวิตที่มีสายน้ำสำคัญ โยงใยให้เห็นถึงความเป็นอยู่ ที่นับวันสิ่งเหล่านี้จะหายไปจากสังคมไทย สอดคล้องกับคำที่กล่าวว่า กระบวนการทัศน์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นสำคัญ เปลี่ยนบทบาทของครูเป็น “ผู้จัดการเรียนรู้” หรือ “ผู้อำนวยความสะดวก”แก่ผู้เรียน ดังนั้นครูวิทยาศาสตร์ควรที่จะได้จัดทำโรงเรียน หรือ แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้โรงเรียนให้ป็นห้องเรียนทางวิทยาศาสตร์ให้ได้ โดยยึดหลักที่สำคัญคือการเรียนรู้ทางกายภาพ ชีวภาพ และวิถีชีวิต ส่วนสำคัญทั้ง 3 ด้านนี้ จะเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้อย่างมีความหมาย และก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เป็นการจัดการการเรียนรู้ที่พัฒนาวิทยาศาสตร์พัฒนาผู้เรียนได้อย่างวิเศษและสมบูรณ์

ชื่อเรื่อง การพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์
The Development of Procedural Skills and Attitude in Mathematics Learning Among Student in Lower Secondary Level Using The Mathematics Learning Camp

ผู้วิจัย กุสุมา ชำนาญศรี

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนต้องตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไม่น้อยไปกว่าเนื้อหาคณิตศาสตร์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในแนวความคิด หลักการ กฎและทฤษฎีทางคณิตศาสตร์ มีทักษะในการค้นคว้าหาความรู้สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่เหมาะสม และนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ตลอดจนปลูกฝังให้มีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์จึงเป็นการเตรียมบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยเข้าใจถึงหลักคณิตศาสตร์พื้นฐานที่เขาจะต้องใช้ใน ชีวิตประจำวันและสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้นักเรียนนั้นเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ดังนั้นผู้สอนคณิตศาสตร์จะต้องเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ซึ่งสามารถทำได้โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์นอกชั้นเรียน มีโอกาสทดลอง ค้นคว้า แก้ปัญหา หาความรู้ด้วยตนเองและได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น

ผู้วิจัย เป็นครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ได้จัดการเรียนการสอนโดยเลือกวิธีสอนที่หลากหลายให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหา และสภาพทั่วไปในท้องถิ่นพบว่า มีข้อจำกัดหลายประการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียน เช่น เวลาเรียน การจัดกิจกรรม สื่อการเรียนรู้และสถานที่จัดกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ได้ไม่เต็มศักยภาพเท่าที่ควร ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมองคณิตศาสตร์เป็นสิ่งที่ยากและไกลตัว ทำให้มีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เห็นความสำคัญของทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และเจตคติทางคณิตศาสตร์ว่าเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน โดยคำนึงถึงการนำไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันซึ่งเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวผู้เรียนมากที่สุด จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของผู้เรียน ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้โดยใช้กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ ใช้รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยผู้เรียนจะสร้างแนวคิด ความรู้ที่อยู่ตลอดเวลาจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ สังเกต สืบค้น และใช้ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์เพื่อหาทางแก้ปัญหาเอื้อต่อการสร้างสรรค์ผลงาน ได้เห็นผลงานของตนเองมีความหมาย ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ ให้โอกาสผู้เรียนที่จะได้รับความรู้ใหม่ๆจากการลงมือปฏิบัติมีมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เป็นวิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์
2. เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย

คณิตศาสตร์

3. เพื่อพัฒนาเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์

ระเบียบวิธีการวิจัย

เป็นการออกแบบการวิจัยแบบการศึกษาแบบกลุ่มเดียว (One Shot Case Study)

การศึกษาแบบกลุ่มเดียวเป็นการให้กลุ่มตัวอย่างได้รับการทดลอง (Intervention) ตามระยะเวลาที่กำหนด เมื่อจบแล้วจะวัดผลการทดลองเลย มีรูปแบบง่ายๆดังนี้

$$X \rightarrow O_2$$

เมื่อ X = การทดลอง

O_2 = การวัดผลหลังการทดลอง

การศึกษาแบบกลุ่มเดียวนี้ ไม่มีกลุ่มเปรียบเทียบ และไม่มีการเปรียบเทียบกับก่อนทดลอง

ฉะนั้น จึงมีลักษณะเป็นการสาธิตสิ่งที่น่าสนใจที่นำมาทดลองมากกว่าจะเป็นการวิจัยเชิงทดลอง

ผลการวิจัยเทียบกับเกณฑ์ การแปลผลของคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์

กำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้

ร้อยละ	แปลผล
มากกว่า 70	ดี
50 – 70	ปานกลาง
น้อยกว่า 50	ปรับปรุง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนสตรีชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์จำนวน 290 คน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 10 กลุ่ม แต่ละกลุ่มเข้าทำกิจกรรม 10 ฐาน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนสตรีชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2550 จำนวน 150 คน ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ 5 ทักษะ และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หลักสูตรการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ค่ายคณิตศาสตร์ 10 แผน มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

2. ผู้วิจัยจัดประชุมชี้แจงหลักการเหตุผล และเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์รวมทั้งวางแผนการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้รูปแบบการสร้างของ สมวงษ์ แปลงประสพโชค (2544) ซึ่งผู้วิจัยและผู้วิจัยร่วม จำนวน 2 คน ได้พัฒนาหลักสูตรกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ มีขั้นตอน ดังนี้

1) กำหนดชื่อค่ายคณิตศาสตร์

2) กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรค่ายคณิตศาสตร์

3) กำหนดระยะเวลาการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์

4) วิเคราะห์เนื้อหา ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิธีดำเนินกิจกรรม เวลา กิจกรรมนันทนาการ และอื่นๆ ที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ให้สอดคล้องกับระยะเวลาที่กำหนด

5) หาความแม่นยำของหลักสูตรกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ที่สร้างขึ้น โดยจัดทำและนำเสนอโครงสร้างของหลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาตรวจสอบ (Face Validity) ในประเด็นเกี่ยวกับความตรงเชิงเนื้อหา จุดประสงค์ วิธีดำเนินการจัดกิจกรรม และเวลา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

6) จัดทำเอกสารหลักสูตรการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสตรีชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแบบ Rating Scale จำนวน 10 ข้อ โดยได้ทดลองใช้กับนักเรียนจำนวน 30 คน คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - Coefficient) แบบ Cronbach ได้เท่ากับ 0.84 ใช้สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนหลังจากเสร็จสิ้นการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์

แบบวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์โดย การปฏิบัติจริงและบันทึกผลในแบบบันทึกการวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ จำนวน 5 ข้อ ขณะ ปฏิบัติกิจกรรมในฐานความรู้วิชาการ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

- ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และจัดทำแบบวัดทักษะ กระบวนการทางคณิตศาสตร์ 5 ทักษะ จำนวน 5 ข้อ
- จัดพิมพ์เป็นแบบวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์

แบบวัดเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแบบ Rating Scale จำนวน 4 ข้อ ใช้วัดเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์หลังจากเสร็จสิ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ โดยผู้วิจัยนำ แบบวัดเจตคติซึ่งพัฒนาโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมวงษ์ แปลงประสพโชค มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดย ได้ทดลองใช้กับนักเรียนจำนวน 30 คน คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) แบบ Cronbach ได้เท่ากับ 0.62

การรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ดำเนินการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ที่โรงเรียนสตรีชัยภูมิ โดยใช้หลักสูตร กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมฐาน การเรียนรู้ 10 แผน ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยพัฒนาขึ้น ในวันที่ 1 – 2 กันยายน 2550 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ดำเนินการวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ขณะที่นักเรียนทำกิจกรรมในฐานแต่ละฐาน เมื่อเสร็จ สิ้นกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์แล้วจึงสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน และวัดเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน (ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ) ของ คะแนนความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ คะแนนทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และคะแนนเจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์
2. ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ one sample t – test เทียบกับเกณฑ์ 70%

สรุปผลการวิจัย

จากการนำกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์มาใช้ เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และ เจตคติทางคณิตศาสตร์กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า หลักสูตรกิจกรรม ค่ายคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหลักสูตรที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการ พัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของ นักเรียน นำเสนอกิจกรรมฐานการเรียนรู้ด้านวิชาการและนันทนาการ เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

คณิตศาสตร์ เน้นการออกแบบกิจกรรมฐานการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยการจัดกิจกรรมเน้นประสบการณ์มาเป็นกรอบในการพัฒนากิจกรรม ลักษณะของกิจกรรมจะมีความหลากหลาย นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ฝึกทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เสริมสร้างเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ตลอดจนเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนทุกคน ประกอบด้วยกิจกรรมฐานการเรียนรู้ทางวิชาการ 10 ฐาน และกิจกรรมนันทนาการ จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนพบว่า มีความสุขสนุกกับการเรียนรู้ที่ให้อิสระทางความคิดและการดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองตามความเหมาะสม

นอกจากนั้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ทำหน้าที่วิทยากรประจำฐาน ยังได้ฝึกทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ทั้งในด้านความสามารถในการแก้ปัญหา การให้เหตุผล ความสามารถในการสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์และการนำเสนอ การเชื่อมโยงความรู้ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อ คือ ข้อ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ หลังจากผู้วิจัยจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ และสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน ผลปรากฏว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 89.60 ($\bar{x} = 4.48$) ซึ่งอยู่ในระดับดี ข้อ 2) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หลังจากผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์และวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์แล้ว ผลปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยทักษะด้านการแก้ปัญหา พบว่าอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 82.20 ($\bar{x} = 4.11$) ด้านการให้เหตุผล พบว่าอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 79.00 ($\bar{x} = 3.95$) ด้านการสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ พบว่าอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 74.80 ($\bar{x} = 3.74$) ด้านการเชื่อมโยงความรู้ พบว่าอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 77.40 ($\bar{x} = 3.87$) ด้านความคิดสร้างสรรค์ พบว่าอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 76.20 ($\bar{x} = 3.81$) ในภาพรวมคะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน พบว่าอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 78.00 ($\bar{x} = 3.90$) ข้อ 3) เพื่อพัฒนาเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ หลังจากผู้วิจัยจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์และวัดเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์แล้ว ผลปรากฏว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 89.40 ($\bar{x} = 4.47$) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ค่ายคณิตศาสตร์ จะต้องเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของนักเรียน และเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด อันก่อให้เกิดทักษะประสบการณ์ และเจตคติทางคณิตศาสตร์อย่างยั่งยืน ซึ่งนักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการเข้าค่ายคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2. ควรมีการวิจัยผลการใช้หลักสูตรกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์กับนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ โดยปรับปรุงเนื้อหาสาระทางคณิตศาสตร์ วิธีการแสวงหาความรู้ เกม กิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสม มีความยากง่ายเหมาะสมกับประสบการณ์ ความรู้และความสนใจของนักเรียน

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการเรียนในชั้นสูงต่อไป
2. เป็นแนวทางสำหรับครูในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรคณิตศาสตร์โดยใช้กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์

ชื่อเรื่อง **การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทฤษฎีแก้ปัญหาคณิตศาสตร์
สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
วิทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมา**

**Development of a Learning Activities Package on Mathematical
problem Solving Strategies for Vocational Certificat Students at
Nakhonratchasima Vocational Education College**

ผู้วิจัย ปพร ชนินทร์เศรษฐ์

ปีที่ทำวิจัยสำเร็จ พ.ศ. 2548

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

การแก้ปัญหาเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับมนุษย์ เพราะในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละวัน จะต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ผู้ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ได้ดี จะทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นกลไกอย่างหนึ่ง ที่มนุษย์นำมาใช้ในการปรับตัวและแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ที่เผชิญอยู่ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหานี้ มนุษย์สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการฝึกฝนโดยอาศัยวิชาการแขนงต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาคณิตศาสตร์ ความคิดในการแก้ปัญหานี้ สามารถถ่ายโยงจากปัญหานึงไปยังอีกปัญหานึงได้ จากศาสตร์แขนงหนึ่งไปยังศาสตร์อีกแขนงหนึ่งได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหามานานในชีวิตประจำวัน (ปรีชา เนาว์เย็นผล, 2537: 5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการแก้ปัญหา โดยสรุปได้ดังนี้ “การแก้ปัญหาเป็นความสามารถพื้นฐานของมนุษย์ มนุษย์ต้องใช้ความสามารถในการแก้ปัญหายอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถปรับตัวอยู่ใน

สังคมได้ การที่มนุษย์สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นผู้ที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างชาญฉลาด รวดเร็วทันเหตุการณ์และมีประสิทธิภาพ การแก้ปัญหาทำให้เกิดการค้นพบความรู้ใหม่ ทั้งในเชิงเนื้อหาและวิธีการ และการแก้ปัญหาเป็นความสามารถที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน”

ดังนั้น ความสามารถในการแก้ปัญหาจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาในส่วนของจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยระบุให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญปัญหา และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 13)

ถึงแม้ว่าความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถเฉพาะตัว ซึ่งถือว่าเป็นความสามารถพื้นฐานของมนุษย์ก็ตาม หากไม่ได้รับการฝึกฝนความสามารถในการแก้ปัญหาที่มีอยู่ก็จะไม่ได้รับการพัฒนา บาร์เน็ต (Barnett, 1975) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหามิสามารถพัฒนาได้โดยการเรียนการสอนเกี่ยวกับภาษา การคำนวณ การดำเนินการ และกระบวนการปฏิบัติโดยตรง

จากประสบการณ์สอนที่ผ่านมาพบว่า นักศึกษาส่วนมากมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ต่ำ ทำให้ผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจในการที่จะพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้เกิดขึ้นในตัวนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมา การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการพัฒนา เนื่องจากนักศึกษาวិทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมาเป็นผู้ที่ไม่มีประสบการณ์หรือไม่เคยฝึกทักษะในการแก้ปัญหามาก่อน และนำเสนอในรูปแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรในคาบกิจกรรม โดยจัดทำเป็นชุดกิจกรรม เน้นการร่วมมือกันแก้ปัญหาเป็นกลุ่มย่อย และฝึกทักษะเป็นรายบุคคล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลังเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมา แผนกการบัญชี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 300 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมา แผนกการบัญชี ที่อาสาสมัครเข้าเป็นสมาชิกกิจกรรมชมรมคณิตศาสตร์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 30 คน คิดเป็น ร้อยละ 10 ของประชากร

ตัวแปรที่ศึกษา

- ตัวแปรต้น การเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหา
- ตัวแปรตาม ความสามารถในการแก้ปัญหา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- ชุดกิจกรรมการเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกอบด้วย แผนการสอน เอกสารเสริมสำหรับครู จำนวน 9 แผน แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จำนวน 2 ชุด มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00
- แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบอัตนัยจำนวน 2 ฉบับ ฉบับละ 5 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการดังนี้

1. ปฐมนิเทศนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และทำความเข้าใจให้นักศึกษาระหว่างถึงประโยชน์และคุณค่าที่จะเกิดกับตัวผู้เรียน ในการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้
2. ให้ความรู้และแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอนของโพลยา
3. ทดลองสอนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ชุดที่ 1 - 4 ประกอบด้วย (1) ยุทธวิธีเดาและตรวจสอบ (2) ยุทธวิธีสร้างตาราง (3) ยุทธวิธีค้นหาแบบรูป (4) ยุทธวิธีเขียนภาพ แผนภูมิ และสร้างแบบจำลอง ใช้เวลา 4 สัปดาห์ๆ ละ 2 คาบ รวม 8 คาบ พร้อมให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างหาเวลาว่างทำแบบฝึกทักษะแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ชุดที่ 1 จำนวน 6 ปัญหา
4. ทดสอบครั้งที่ 1 เพื่อวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ชุดที่ 1 - 4 โดยแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาชุดที่ 1 จำนวน

5 ข้อ เป็นการวัดความสามารถในการแก้ปัญหา การใช้ยุทธวิธีที่เรียนจากชุดกิจกรรมชุดที่ 1 - 4 ใช้เวลา 2 คาบ

5. ทดลองสอนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ยุทธวิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ชุดที่ 5 - 8 ประกอบด้วย (5) ยุทธวิธีใช้ตัวแปร (6) ยุทธวิธีแบ่งกรณี (7) ยุทธวิธีทำย้อนกลับ (8) ยุทธวิธีสร้างปัญหาขึ้นใหม่ ใช้เวลา 4 สัปดาห์ๆ ละ 2 คาบ รวม 8 คาบ พร้อมให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างหาเวลาว่างทำแบบฝึกทักษะแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ชุดที่ 2 จำนวน 5 ปัญหา

6. ทดสอบครั้งที่ 2 วัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ชุดที่ 5 - 8 โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ชุดที่ 2 จำนวน 5 ข้อ เป็นการวัดความสามารถในการแก้ปัญหา การใช้ยุทธวิธีที่เรียนจากชุดกิจกรรมชุดที่ 5 - 8 ใช้เวลา 2 คาบ

7. ตรวจให้คะแนน นำใบกิจกรรมทุกยุทธวิธี แบบฝึกทักษะทั้ง 2 ชุด และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทั้ง 2 ฉบับ ตรวจให้คะแนน

8. วิเคราะห์ข้อมูล นำคะแนนและผลงานของกลุ่มตัวอย่างไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ยุทธวิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในการหาค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ยุทธวิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ใช้การหาค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน เปรียบเทียบกับค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหา ใช้การหาค่าร้อยละของคะแนนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของคะแนนสอบ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

3. ศึกษาพฤติกรรมกรแก้ปัญหาและวิเคราะห์ผลงานระหว่างเรียน วิเคราะห์ใบกิจกรรม แบบฝึกทักษะ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหา โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ยุทธวิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 76.15 / 74.00

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหา

1) นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย

มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 74.00 เมื่อพิจารณาความสามารถเป็นรายบุคคล ปรากฏว่า มีนักศึกษาจำนวน 19 คนที่มีคะแนนสอบสูงกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม คิดเป็นร้อยละ 63.33 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2) พฤติกรรมการแก้ปัญหาของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวม พบว่านักศึกษามีความสามารถแสดงแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาตามกระบวนการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอน ของโพลยาได้ดี หลังเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์แต่ละยุทธวิธี สามารถดำเนินการแก้ปัญหาโดยใช้ยุทธวิธีที่เรียนมาได้อยู่ในเกณฑ์ดี มีบางยุทธวิธีใช้เวลาในการแก้ปัญหามาก ได้แก่ ยุทธวิธีค้นหาแบบรูป ยุทธวิธีแบ่งกรณี และยุทธวิธีสร้างปัญหาขึ้นมาใหม่ การทำแบบฝึกทักษะหลังเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา นักศึกษาสามารถเลือกใช้ยุทธวิธีแก้ปัญหาได้เหมาะสม ดำเนินการแก้ปัญหาได้ถูกต้องสมบูรณ์ มีนักศึกษาบางส่วนมีร่องรอยที่ปรากฏว่าพบแนวทางในการแก้ปัญหาได้ถูกต้อง แต่ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้สำเร็จ การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ระยะเวลาๆ นักศึกษายังนำเสนอได้ไม่ชัดเจน แต่สามารถสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจแนวคิดของตนได้ การอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน ระยะเวลาๆ นักศึกษาไม่ค่อยกล้าอภิปราย ผู้สอนต้องพยายามใช้คำถามกระตุ้นให้นักศึกษาพยายามแสดงความคิดเห็น โดยมีผู้สอนช่วยเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ มีนักศึกษาบางกลุ่มสามารถใช้ความรู้จากประสบการณ์เรียนเรื่องลำดับและอนุกรม เรื่องสมการมาใช้ในการแก้ปัญหา และมีนักศึกษาหลายกลุ่มสามารถนำหลายๆ ยุทธวิธี อันได้แก่ ยุทธวิธีเดาและตรวจสอบ กับยุทธวิธีใช้ตัวแปร มาใช้ร่วมกันในการแก้ปัญหาในบางปัญหาได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ชุดกิจกรรมในงานวิจัยนี้ เป็นกิจกรรมที่สอนยุทธวิธีแก้ปัญหาสำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งมีความรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ต่ำถึงระดับปานกลาง และยังไม่มีความสามารถในการเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหา การนำชุดกิจกรรมนี้ไปใช้ควรพิจารณาถึงคุณสมบัติของผู้เรียน ทั้งนี้หากนำไปใช้กับนักศึกษาที่มีความรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์ที่อยู่ในเกณฑ์ดี และมีประสบการณ์ในการเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหามาแล้ว ควรมีการปรับปรุงสถานการณ์ปัญหาให้มีความซับซ้อนและท้าทายมากขึ้น

2. การนำชุดกิจกรรมนี้ไปใช้ ผู้สอนต้องศึกษาและทำความเข้าใจในกระบวนการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอนของโพลยา ศึกษายุทธวิธีแก้ปัญหา และแนวทางในการแก้ปัญหา ในกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละแผนการสอนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ สำหรับเอกสารเสริมสำหรับครู เป็นเอกสารที่ช่วยให้ครูได้มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาในกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละแผนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนเตรียมตัวได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ขั้นตอนการนำเสนอแนวคิด/วิธีการแก้ปัญหา ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอหน้าชั้นเรียนหรือในใบกิจกรรม ซึ่งแสดงถึงการสื่อความหมายในการคิดแก้ปัญหา การเลือกใช้ยุทธวิธีแก้ปัญหา ครูควรจดบันทึกไว้เนื่องจากเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับใช้ในการพัฒนาชุดกิจกรรมแก้ปัญหาและปรับปรุงการสอนในอนาคตต่อไป

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลอง เป็นนักศึกษาที่อาสาสมัครเรียนด้วยความสมัครใจ ซึ่งส่วนมากเป็นนักศึกษาที่มีความสนใจในกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ น่าจะเป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ มีความสนใจในการคิดแก้ปัญหา ซึ่งเป็นความรู้สึที่ดีต่อการเรียนยุทธวิธีแก้ปัญหาในการทดลองในครั้งนี้ เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความตั้งใจ อดทน พยายามแสดงศักยภาพของตนอย่างเต็มความสามารถ ความรู้สึกที่ดีต่อการคิดแก้ปัญหาถือเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหา เป็นแรงจูงใจที่ส่งผลให้ผู้แก้ปัญหาประสบผลสำเร็จได้ บารูดี้ (Baroody, 1993: 2 – 10) ปรีชา เนาว่าเขียนผล (2537: 81 – 82) หากนำชุดกิจกรรมนี้ไปใช้กับนักศึกษาที่มีความสนใจทางคณิตศาสตร์ หรือมีความสนใจในการแก้ปัญหาน้อย ผู้สอนจะต้องใช้ความพยายามและความอดทนในการดำเนินกิจกรรมมากขึ้น ต้องคอยให้คำชี้แนะอย่างใกล้ชิด และต้องทำหน้าที่ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจขึ้นภายในตัวผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาดังต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรเน้นการแก้ปัญหาแบบร่วมมือในกลุ่มย่อย ให้มีการอภิปรายสรุปร่วมกัน เพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มได้นำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหากลุ่ม ซึ่งเป็น การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน ได้ทำงานร่วมกัน การได้อภิปรายร่วมกันทำให้นักศึกษาได้พบจุดอ่อนและจุดเด่นของตน ช่วยให้นักศึกษาสามารถคิดวิเคราะห์และพิจารณาตัดสินใจได้ดีขึ้น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการช่วยกันคิดแก้ปัญหา เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฮาร์ท (Hart, 1991 : 169 – 170) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในกลุ่มย่อย พบว่า องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีมี 3 ประการคือ ความร่วมมือกันในกลุ่ม ความช่วยเหลือกันในกลุ่ม และปทัสสถานทางสังคมในกลุ่มย่อย

2. ในการแก้ปัญหานึงๆ ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาอย่างเหมาะสมในการคิดแก้ปัญหา เพราะผู้แก้ปัญหามองต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจในปัญหา สืบค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหา และตรวจสอบคำตอบที่ได้ โดยเฉพาะปัญหาที่ยังไม่รู้วิธีแก้ปัญหามองต้องใช้เวลาเพิ่มมากขึ้น ถ้าการแก้ปัญหามุ่งเน้นที่ความเร็ว รูปแบบ และความเป็นระเบียบ อาจทำให้นักศึกษาที่ถนัดมีความรู้สึว่าการแก้ปัญหามองเป็นเรื่องยาก ควรควรให้โอกาสนักศึกษาได้คิดอย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และเกิดการเรียนรู้ยุทธวิธีต่างๆ ในการแก้ปัญหา อันส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ได้ดีขึ้น

3. การสอนยุทธวิธีแก้ปัญหา ควรเริ่มจากยุทธวิธีที่เป็นพื้นฐานและไม่ซับซ้อนมากนัก จะช่วยทำให้ผู้เรียนค่อยๆ เรียนรู้วิธีการและกระบวนการแก้ปัญหา ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาจากยุทธวิธีหลายๆ ยุทธวิธี อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้มีความรู้ มีประสบการณ์และมีมุมมองที่หลากหลายในการแก้ปัญหา สามารถเลือกวิธีที่ตนเองถนัดและเหมาะสมได้

4. การเลือกสถานการณ์ปัญหา ควรใช้สถานการณ์ปัญหาที่ง่ายในการเริ่มต้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้คุ้นเคยกับยุทธวิธีที่เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถประสบผลสำเร็จในการแก้ปัญหาได้ซึ่งเป็นการเสริม

กำลังใจให้กับผู้เรียน และใช้ปัญหาที่ยากขึ้นเพื่อท้าทายให้ผู้เรียนได้พยายามแสดงศักยภาพของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวและสนุกสนานในการคิดแก้ปัญหา และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีความมั่นใจในการแก้ปัญหาอื่นๆ

5. ผู้สอนต้องคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด แสดงออกในความสามารถของตน โดยมีการพูด อภิปราย ตั้งคำถามและการแสดงออกในการสื่อความคิดต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาทั้งของตนเองและของเพื่อน ได้ดี ทำให้รู้จักพิจารณาและตัดสินใจได้ดีขึ้น

6. ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้นักศึกษาได้มีโอกาสพบทวนและได้ตรวจสอบทำความเข้าใจในยุทธวิธีที่เรียนมา สามารถถ่ายโยงประสบการณ์นำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่แตกต่างออกไปได้ และควรเป็นการฝึกทักษะจากปัญหาที่หลากหลาย ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาได้เรียนรู้ มีประสบการณ์และมีมุมมองที่หลากหลายในการแก้ปัญหา ส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถเลือกวิธีการที่ตนเองถนัดและเหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. ได้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ยุทธวิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนได้ โดยอาจจะนำไปใช้เป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนเรียน

2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในการปรับปรุงการสอน เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยมุ่งเน้นกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาการสอนวิชาคณิตศาสตร์โดยเฉพาะเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. เป็นแนวทางให้นักศึกษาได้เรียนรู้ขั้นตอน กระบวนการคิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และสามารถนำยุทธวิธีในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาที่เกี่ยวกับวิชาชีพ และนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น

ชื่อเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่อง การปลูกผักไร้สารพิษตามแนวคิดวิถีพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของ โรงเรียนในสังกัดชุมชนชาวอโศก
The Development of a Training Package on Organic Vegetable Planting According to Buddhist Principles for Level 3 Students in Asoke Community Schools

ผู้วิจัย ไจกลั่น นาวานุกุลนิม

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก การเกษตรได้มีพัฒนาการเป็นลำดับจากการเกษตรแบบดั้งเดิมที่อาศัยแรงงานคนและปัจจัยทางธรรมชาติ มาเป็นการเกษตรแผนใหม่ที่ใช้เครื่องทุ่นแรง เครื่องจักรกลทางการเกษตร การใช้ปุ๋ยเคมี และการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ซึ่งการใช้สารเคมีดังกล่าวนี้วันยิ่งจะเพิ่มมากขึ้นทำให้เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นและมีผลกระทบที่ตามมาคือ สารเคมีเหล่านี้ตกค้างอยู่ในธรรมชาติทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม และเกิดมลพิษต่อ ดิน น้ำ อากาศ เป็นพิษต่อร่างกาย

ปัจจุบันผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความตื่นตัวด้านสุขภาพมากขึ้น โดยหันมานิยมรับประทานอาหารสุขภาพซึ่งประกอบด้วยพืชผัก ผลไม้ต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากพืชผักต่างๆเป็นแหล่งที่มาของวิตามิน แร่ธาตุ เส้นใยและธาตุอาหารอื่นๆ ที่จำเป็นต่อร่างกายของมนุษย์ ช่วยในการเจริญเติบโตและช่วยสร้างภูมิคุ้มกันของร่างกาย การบริโภคผักเป็นประจำจะทำให้ระบบย่อยอาหารและระบบขับถ่ายเป็นปกติ มีสุขภาพดี และผิวพรรณผ่องใส อย่างไรก็ตามผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังคงวิตกกังวลในการบริโภคผักเพราะกลัวสารกำจัดศัตรูพืชที่มีสารพิษตกค้างอยู่ พืชผักที่ได้รับการรับรองว่าปลอดภัยจากสารกำจัดศัตรูพืชจึงเป็นที่นิยมของผู้บริโภคมากขึ้น และได้ราคาดีกว่าผักที่ปลูกแบบปกติ แต่การปลูกผักที่ปลอดภัยจากสารพิษนั้น หากจะได้ผลผลิตที่ดีมีประสิทธิภาพ ผู้ปลูกจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจหลักการอยู่ร่วมกันของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ และเรียนรู้วิธีการเทคโนโลยีในการผลิตที่ถูกต้อง ซึ่งในเรื่องนี้ ชุมชนชาวโศกนับเป็นชุมชนที่สั่งสมภูมิปัญญาในเรื่องปลูกผักไร้สารพิษ มาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนเมื่อพุทธศักราช 2515 และกระทำต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ชาวโศกเรียกผลผลิตจากการทำกิจกรรมธรรมชาติในชุมชนว่า “ผักไร้สารพิษ” ซึ่งแตกต่างจากผักปลอดสารพิษที่เรียกกันทั่วไป เนื่องจากผักปลอดสารพิษหมายถึงผักที่ปลูกโดยใช้วิธีการป้องกันการกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสานร่วมกับการปลูกผักโดยใช้มุ้งตาข่ายในล่อน มีการควบคุมการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชเท่าที่จำเป็น และการเก็บผักโดยวิธีเว้นระยะที่ปลอดภัย จึงยังคงมีสารพิษตกค้างอยู่บ้างแต่ไม่เกินค่าเอ็มอาร์แอล (MRL = Maximum Residue Limit) หรือค่าสารพิษตกค้างตามมาตรฐานประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 163 พ.ศ. 2538 ลงวันที่ 28 เมษายน 2538 การที่ชุมชนชาวโศกประสบผลสำเร็จในเรื่องนี้เนื่องมาจากเป็นชุมชนที่นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ การปลูกผักไร้สารพิษนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพแล้วยังเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมและพัฒนาจิตใจ

ชุมชนปฐมมโศกเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้การอบรมแก่เกษตรกรด้านปลูกผักไร้สารพิษ ร่วมกับหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน อาทิ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (สสส.) และ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น ในปัจจุบันมีโรงเรียนต่างๆ ให้ความสนใจส่งนักเรียนมาเข้ารับอบรม รวมถึงมาศึกษาดูงานที่ชุมชนปฐมมโศกมากขึ้น การฝึกอบรมนักเรียนที่ผ่านมามีทั้งที่จัดให้กับนักเรียนในชุมชนเองและ นักเรียนจากโรงเรียนภายนอก ยังไม่มีการจัดทำหลักสูตรที่ชัดเจน และขาดการรวบรวมความรู้ให้เป็นหมวดหมู่ในรูปแบบของเอกสารที่นักเรียนจะใช้ศึกษาค้นคว้า อีกทั้งวิทยากรยังขาดคู่มือ

ในการเตรียมการฝึกอบรม ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นวิทยากรการปลูกผักไร้สารพิษของชุมชนปฐมอโศก จึงเห็นควรที่จะพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง การปลูกผักไร้สารพิษตามแนวคิดวิถีพุทธขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการดำเนินการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพตรงตามหลักการและแนวคิดวิถีพุทธอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง การปลูกผักไร้สารพิษตามแนวคิดวิถีพุทธ สำหรับนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดชุมชนชาวอโศก
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรม 2 ด้าน คือ ด้านความรู้ และด้านทักษะการปลูกผักไร้สารพิษ และศึกษาคุณลักษณะด้านจิตใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมด้านความรู้ และคุณลักษณะด้านจิตใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรม

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาชุดฝึกอบรม

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเรื่องการปลูกผักไร้สารพิษตามแนวคิดวิถีพุทธ ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามหลัก 3 ข้อ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

1. การปลูกผักไร้สารพิษมีความจำเป็นอย่างไร
2. ขั้นตอนกระบวนการปลูกผักไร้สารพิษเป็นอย่างไร
3. แนวคิดวิถีพุทธจะนำมาสร้างชุดฝึกอบรมเรื่องการปลูกผักไร้สารพิษได้อย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ใช้วิธีการค้นคว้าเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 7 คน

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบชุดฝึกอบรม

การออกแบบชุดฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดการพัฒนาชุดฝึกอบรม ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นองค์ประกอบของชุดฝึกอบรมดังนี้

เล่มที่ 1 คู่มือการใช้ชุดฝึกอบรม เพื่อให้แนวทางการใช้ชุดฝึกอบรมมีสาระสำคัญในการแนะนำให้ผู้ใช้งานชุดฝึกอบรมรู้จักลักษณะ โครงสร้างของชุดฝึกอบรม กระบวนการฝึกอบรม แผนการจัดการฝึกอบรม

เล่มที่ 2 หน่วยที่ 1 ทำไมต้องปลูก “ผักไร้สารพิษ”

เล่มที่ 3 หน่วยที่ 2 เพื่อพระแม่ธรณี

เล่มที่ 4 หน่วยที่ 3 ระบบนิเวศกับหลักเมตตาธรรม

เล่มที่ 5 หน่วยที่ 4 เทคโนโลยีการปลูกผักไร้สารพิษ

เล่มที่ 6 หน่วยที่ 5 เทคโนโลยีการผลิตจุลินทรีย์และปุ๋ยหมักชีวภาพ

ภายในชุดฝึกอบรมตั้งแต่เล่มที่ 2 ถึงเล่มที่ 6 ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้ 1) จุดประสงค์ของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทราบว่า เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษาหน่วยการฝึกอบรมดังกล่าวจบแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรมีความสามารถอย่างไร 2) คำบรรยายประกอบการนั่งสมาธิในแต่ละหน่วยในชุดฝึกอบรมเพื่อกล่อมเกลาคจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในการทำความคิด มีเมตตา เอาใจใส่รักสิ่งแวดล้อม และเอาใจใส่ในการทำงาน 3) แบบทดสอบก่อนเรียน เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในลักษณะปรนัยมีตัวเลือก 4 ข้อ ซึ่งแบบทดสอบนี้ สอดคล้องกับจุดประสงค์ของแต่ละหน่วย เพื่อทดสอบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุดฝึกอบรมนี้มากน้อยเพียงใด 4) ปัญหาภาคคิด เป็นการนำคำถามที่น่าสนใจจากบทเรียนมาถามเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความคิดเห็นและได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน 5) เอกสารความรู้ เป็นเอกสารที่ผู้วิจัยนำเสนอไว้ในชุดฝึกอบรมแต่ละหน่วย 6) ใบกิจกรรม เป็นเอกสารที่ผู้วิจัยออกแบบให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ตรวจสอบความรู้ของตนเอง หลังจากการศึกษาเอกสารความรู้ มีกิจกรรมที่หลากหลายในแต่ละหน่วย ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถปฏิบัติได้ขณะฝึกอบรม 7) วิดีทัศน์และโปรแกรมนำเสนอแบบสำเร็จรูป เป็นสื่อประกอบการฝึกอบรมที่ใช้ศึกษาหรือชมในชุดฝึกอบรม 8) แบบทดสอบหลังการฝึกอบรม เป็นเอกสารชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรมเพื่อตรวจสอบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นเพียงใด

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและการประเมินชุดฝึกอบรม

ดำเนินการสร้างชุดฝึกอบรมตามที่ได้ออกแบบไว้ในขั้นตอนที่สอง นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความสอดคล้องของชุดฝึกอบรมและประเมินคุณภาพของชุดฝึกอบรม เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้คือ แบบประเมินชุดฝึกอบรมสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ สร้างเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ พร้อมทั้งสอบถามความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ รวม 6 ประเด็นคือ 1) ด้านแผนการจัดการฝึกอบรม 2) ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ 3) ด้านสาระการเรียนรู้ 4) ด้านสื่อและกิจกรรมการอบรม 5) ด้านการวัดประเมินผล 6) ด้านแหล่งเรียนรู้ นำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้ชุดฝึกอบรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้ชุดฝึกอบรม

ในการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวมีการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม (The one Group pretest posttest design) (Best 1981: 81)

ขั้นตอนที่ 5 การพัฒนาและปรับปรุงชุดฝึกอบรม

การทดลองใช้ชุดฝึกอบรมพบว่า ประเด็นที่ควรปรับปรุงชุดฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้เพิ่มเติมดังนี้ 1) เพิ่มระยะเวลาในการใช้ชุดฝึกอบรม หน่วยที่ 2 และหน่วยที่ 4 จากเดิม 5 ชั่วโมง เป็น 6 ชั่วโมง เพื่อให้ระยะเวลาเหมาะสมกับกิจกรรม 2) เพิ่มรูปภาพประกอบคำบรรยายในเอกสารชุดฝึก

อบรม หน่วยที่ 4 และ หน่วยที่ 5 เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจและเข้าใจได้ดีขึ้น 3) ปรับปรุงใบกิจกรรมให้มีเนื้อที่สำหรับการเขียนตอบให้มากขึ้น

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนในเครือข่ายของชุมชนชาวโศกที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ รวม 10 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 260 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จากโรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมโศก ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 20 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

จากหลักการแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น

ชุดฝึกอบรมเรื่องการปลูกผักไร้สารพิษตามแนวคิดวิถีพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดชุมชนชาวโศก

ตัวแปรตาม

ผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรม

1. ด้านความรู้
2. ด้านทักษะการปลูกผักไร้สารพิษ

ผลการประเมินคุณลักษณะด้านจิตใจ

1. มีจิตใจดีงาม เมตตา กรุณาต่อสัตว์
2. มีจิตใจเอาใจใส่ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. มีจิตใจเอาใจใส่ในการทำงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ทดลองคือ ชุดฝึกอบรมเรื่องการปลูกผักไร้สารพิษตามแนวคิดวิถีพุทธ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ 1) แบบทดสอบประเมินผลสัมฤทธิ์ในการอบรม 2) แบบประเมินทักษะการปลูกผักไร้สารพิษ 3) แบบประเมินคุณลักษณะด้านจิตใจ

การรวบรวมข้อมูล

โดยการทดลองใช้ การทดสอบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม และการสังเกตพฤติกรรมขณะอบรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดฝึกอบรม ได้คู่มือการใช้ชุดฝึกอบรม 1 เล่ม และชุดฝึกอบรม 5 ชุดดังนี้

1.1 คู่มือการใช้ชุดฝึกอบรม 1 เล่ม ประกอบด้วย แนวคิดในการพัฒนาชุดฝึกอบรม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของชุดฝึกอบรม โครงสร้างของชุดฝึกอบรม บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการใช้ชุดฝึกอบรม กระบวนการฝึกอบรม แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการอบรม เฉลยแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม เฉลยใบกิจกรรม

1.2 ชุดฝึกอบรม 5 ชุด ประกอบด้วย

ชุดฝึกอบรมหน่วยที่ 1 ทำไมต้องปลูก “ผักไร้สารพิษ” ประกอบด้วยเอกสารความรู้เป็น ความเรียง และนิทานคำกลอน วิดีทัศน์ของเครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษ 2 เรื่อง คือเรื่องเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติ และ 20 ปีชุมชนปฐมอโศก แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และใบกิจกรรม

ชุดฝึกอบรมหน่วยที่ 2 เพื่อพระแม่ธรณี ประกอบด้วยเอกสารความรู้ อุปกรณ์การทดสอบดิน PowerPoint เรื่องการทดสอบดิน 1 แผ่น วิดีทัศน์เรื่องดินที่มีชีวิต 1 แผ่น เพลงแม่ธรณี 1 แผ่น แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และใบกิจกรรม

ชุดฝึกอบรมหน่วยที่ 3 ระบบนิเวศกับหลักเมตตาธรรม ประกอบด้วยเอกสารความรู้ และ อุปกรณ์การสำรวจระบบนิเวศ PowerPoint เรื่องเมตตาธรรมคำจูนโลก แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และใบกิจกรรม

ชุดฝึกอบรมหน่วยที่ 4 เทคโนโลยีการปลูกผักไร้สารพิษ ประกอบด้วยเอกสารความรู้ และ อุปกรณ์การปลูกผัก วิดีทัศน์เรื่องการปลูกผักไร้สารพิษของสวนสามมาลีศึกษา PowerPoint เรื่อง ปัจจัยในการเจริญเติบโตของพืช แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และใบกิจกรรม

ชุดฝึกอบรมหน่วยที่ 5 เทคโนโลยีการผลิตจุลินทรีย์และปุ๋ยหมักชีวภาพ ประกอบด้วย เอกสารความรู้ อุปกรณ์การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ อุปกรณ์การทำน้ำหมักชีวภาพ และวีดิทัศน์เรื่องการผลิตน้ำหมักชีวภาพของชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และใบกิจกรรม

2. ผลการดำเนินการพัฒนาชุดฝึกอบรม ประเมินผลโดยใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประเมินค่า มี 5 ระดับ (Rating scale) ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าชุดฝึกอบรมมีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51

3. ผลการทดลองใช้ชุดฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมด้านความรู้หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมด้านทักษะการปลูกผักไร้สารพิษ พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะในการปลูกผักไร้สารพิษอยู่

ในระดับดีและมีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 3.26 และ ผลการประเมินคุณลักษณะด้านจิตใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำผลการวิจัยเรื่องการปลูกผักไร้สารพิษตามแนวคิดวิถีพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดชุมชนชาวอโศกไปใช้นั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ก่อนนำชุดฝึกอบรมไปใช้ วิทยากรหรือผู้เกี่ยวข้องควรศึกษารายละเอียดต่างๆของชุดฝึกอบรมให้เข้าใจ เพื่อสามารถนำชุดฝึกอบรมไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมมากที่สุด

2. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการทดลองให้พอเพียงกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนและทุกกลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนได้ฝึกทักษะในการเรียนรู้ที่ครบพร้อมสมบูรณ์

3. ควรปรับระยะเวลาในการฝึกอบรมให้มากขึ้นตามอายุของผักที่ปลูก และควรจัดการฝึกอบรมให้เว้นช่วงคือ ฝึกอบรม 2 วัน เว้นช่วง 1 สัปดาห์ ฝึกอบรม 2 วัน เว้นช่วงอีก 1 สัปดาห์ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อรอการเจริญเติบโตของพืช และเพื่อให้ได้ใช้น้ำหมักชีวภาพได้ครบทุกกระบวนการ

4. เมื่อนำชุดฝึกอบรมไปใช้ควรทำการประเมินผลทุกครั้ง เพื่อจะได้นำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. การนำชุดฝึกอบรมไปใช้ ควรคำนึงถึงบริบทของสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน และควรปรับการใช้ให้เข้ากับบริบทของสภาพชุมชนและวัฒนธรรมชุมชน ตามศาสนาที่ชุมชนนับถือ ตามวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน หรือตามสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกัน ลักษณะพืชที่เหมาะสมในการปลูกที่แตกต่างกัน

6. ชุดฝึกอบรมนี้สามารถนำไปปรับปรุงใช้กับนักเรียนในโรงเรียนทั่วไป หรือแม้กระทั่งนำไปใช้ฝึกอบรมกับกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน และบุคคลทั่วไปที่ใส่ใจเรื่องสุขภาพและสิ่งแวดล้อม โดยใช้ชุมชนชาวอโศกที่มีอยู่ในขณะนี้เป็นสถานที่อบรม หรือใช้สถานที่อื่นๆ ซึ่งมีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม มีสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศเหมาะสมในการฝึกอบรม จึงจะประสบผลสำเร็จในการฝึกอบรม

7. การฝึกอบรมเรื่องการปลูกผักไร้สารพิษตามแนวคิดวิถีพุทธให้ได้ผลนั้น สถานศึกษาควรให้ชุมชน และผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อจะได้พัฒนาให้นักเรียนให้บรรลุเป้าหมายตรงตามความต้องการของชุมชน และสังคม ประเทศชาติ ตามลำดับ และผู้บริหารสถานศึกษาควรประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ หรือชุมชน และหาโอกาสเผยแพร่ผลงานของนักเรียนให้เป็นที่รู้จักและเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ในการพัฒนาหลักสูตรหรือชุดฝึกอบรมใด ควรบูรณาการกับหลักธรรมวิถีพุทธ หรือหลักธรรมตามศาสนาในท้องถิ่น ที่ชุมชนนั้นนับถือร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความสำคัญทางด้านคุณธรรมศีลธรรม ให้เยาวชนได้สัมผัสกับเรื่องของศาสนามากขึ้น เพื่อโน้มน้าวจิตใจของเยาวชนให้อยู่ในทำนองคลองธรรม
2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องอันตรายจากสารเคมีที่ผู้บริโภคได้รับในยุคปัจจุบัน เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนมิให้ผู้บริโภคเกิดความประมาทในการบริโภค
3. ควรมีการวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรมในเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพ หรือการรักษาวัฒนธรรมชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป เพื่ออำนวยความสะดวกต่อวิทยากร หรือผู้สอนให้ดำเนินการฝึกอบรม หรือดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องการทำไร่นาสวนผสม การวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องการเกษตรทฤษฎีใหม่ การวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. ด้านผลผลิต การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ชุดฝึกอบรม เรื่อง การปลูกผักไร้สารพิษตามแนวคิดวิถีพุทธ ของชุมชนปทุมโมศกที่มีคุณภาพ ซึ่งโรงเรียนในสังกัดชุมชนชาวโศกและโรงเรียนอื่นๆ รวมถึงผู้สนใจสามารถนำชุดฝึกอบรมไปใช้ได้ หรือนำผลผลิตไปเป็นแนวทางในการดำเนินการฝึกอบรมได้
2. ด้านผลการพัฒนา นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้ความเข้าใจการปลูกผักไร้สารพิษ ได้รับการพัฒนาทักษะการปลูกผักไร้สารพิษ และคุณลักษณะด้านจิตใจที่ดีงาม สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในชีวิตจริงได้
3. ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ในการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เรื่อง ไตรสิกขา อริยสัจสี่ และอิทธิบาทสี่ มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องปลูกผักไร้สารพิษ ซึ่งเป็นงานริเริ่มอันจะเป็นพื้นฐานในการนำแนวคิดวิถีพุทธไปใช้ในการพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องอื่นๆ ต่อไป
4. เป็นงานวิจัยที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นการส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงของรัฐบาลให้เป็นรูปธรรม เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของกลุ่มเยาวชนที่สนใจในเรื่องงานด้านสิ่งแวดล้อม งานกิจกรรมชมรมชาติ พร้อมกับการสอดแทรกคุณธรรมตามวัยของผู้เรียนอย่างทันสมัย แปลกใหม่ และเพื่อการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

ชื่อเรื่อง ผลของการนำกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของแกนนำนักเรียนหญิงในการแก้ไขปัญหาเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น
Effects of Participatory Learning Process to Build Capacity of Female-Teen Leaders in Solving Youth's Sexual Problems

ผู้วิจัย ดร.ปณณธร ชัชวรัตน์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

การมีเพศสัมพันธ์โดยที่ไม่พร้อมเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้มีการแพร่ระบาดของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยจะเริ่มมีความรู้สึกทางเพศเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติของมนุษย์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้กับทุกคน จะเกิดขึ้นบ่อยแค่ไหนหรือมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ธรรมชาติของวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีความรู้สึกพึงพอใจหรือรู้สึกรักใคร่กับ “คนพิเศษ” ความรู้สึกเช่นนี้อาจนำไปสู่การสร้างสัมพันธ์ทางเพศที่ลึกซึ้ง อาจถึงขั้นมีเพศสัมพันธ์ด้วยก็ได้ (สุมิตรา เดชะพะ โลกุล, 2548) จากรายงานสถานการณ์พฤติกรรมทางเพศของเด็กและเยาวชนอายุ 6 ถึง 24 ปี ที่ศึกษาในจังหวัดภาคเหนือ ระหว่างปี พ.ศ. 2532 ถึงปี พ.ศ. 2542 พบว่านักเรียนมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุ 12 ปี จำแนกเป็นผู้ชายร้อยละ 35.1 ผู้หญิงร้อยละ 8.8 (สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรคติดต่อกระทรวงสาธารณสุข, 2547) และจากรายงานผลการเฝ้าระวังปัจจัยเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี พบว่าอัตราการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาทั้งชายและหญิงเพิ่มขึ้น แต่อัตราการใช้ถุงยางอนามัยกับคู่นอนที่เป็นเพื่อนหรือคนรักลดลงร้อยละ 10.9 โดยพบว่าการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกกับเพื่อนหรือคนรักมีการใช้ถุงยางอนามัยเพียงร้อยละ 1.5

วัยรุ่นไทยมีทัศนคติเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนว่าเป็นเรื่องปกติ โดยเด็กเริ่มมีคนรักตั้งแต่อายุ 10 ปี มีการแสดงความรักโดยการสัมผัส และต้องตัวกัน อยู่กันตามลำพังกับเพื่อนหรือคนรัก เคยได้รับสื่อลามกอนาจาร (สมศักดิ์ สินธุอุไร และคณะ, 2548) จากการศึกษาถึงค่านิยมทางเพศของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย พบว่า มีความคิดเรื่องความบริสุทธิ์ของผู้หญิงไม่ใช่เรื่องสำคัญ การแสดงความรักในที่สาธารณะ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน การมีคู่นอนหลายคนเพื่อความสนุกสนาน ตื่นเต้น เป็นเรื่องปกติ รวมทั้งการมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนหรือคนรักคิดว่าไม่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี (วรรณวิมล สุรินทร์ศักดิ์, 2546) แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นไม่มีความตระหนักถึงผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้เตรียมความพร้อม เช่น การเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ต่างๆ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่ง การติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ การตั้งครรถ์ก่อนแต่งงานที่นำมาสู่การทำแท้ง และการทอดทิ้งทารกแรกคลอดที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม เป็นต้น

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น ประกอบด้วย ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะที่พึงอาศัย สถานภาพสมรสของบิดา มารดา สถานภาพการทำงานของบิดา มารดา ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การได้รับการอบรมสั่งสอนเรื่องเพศจากครอบครัว ความมีอิสระจากการควบคุมของบิดามารดา ความสัมพันธ์ในครอบครัว การยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานในกลุ่มเพื่อน พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเพื่อนสนิท การรับสิ่งกระตุ้นทางเพศ ปัจจัยด้านค่านิยม ได้แก่ การทำกิจกรรมในเวลาว่าง การนิยมใช้สินค้าฟุ่มเฟือย การใช้สารเสพติด การเที่ยวแหล่งสถานบันเทิง การเลียนแบบค่านิยมต่างประเทศและค่านิยมเรื่องเพศที่ไม่ถูกต้อง (วรรณวิมล สุรินทร์ศักดิ์, 2546 สมศักดิ์ สินธุอุไร และคณะ, 2548) จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญต่อการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นคือ ปัจจัยส่วนบุคคลและค่านิยมของวัยรุ่น ร่วมกับการรับรู้จากสังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งตัวแบบซึ่งได้แก่ บิดา มารดาและเพื่อนๆ ซึ่งหากวัยรุ่นรับรู้สิ่งที่ผิดๆ จากบิดา มารดาและเพื่อน รวมทั้งได้รับสิ่งกระตุ้นทางเพศจากสังคมและสิ่งแวดล้อม ก็อาจส่งเสริมให้ความอยากรู้ อยากลองมีเพศสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น หากต้องการลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น จึงควรต้องมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ควรมีส่วนร่วมน่าจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดีในการเสริมสร้างศักยภาพให้แก่วัยรุ่น

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา เป็นสถาบันการศึกษาที่มีเป้าหมายในการบริการวิชาการ และร่วมรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาสังคม อันจะก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่วัยรุ่น ซึ่งเป็นอนาคตของชาติต่อไปในภายหน้า ได้ตระหนักถึงปัญหาของการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น ที่ก่อให้เกิดผลกระทบและผลเสียต่อสังคมเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการตั้งครรถ์ในวัยรุ่น การทำแท้ง และการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ของวัยรุ่น จึงได้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของแกนนำนักเรียนหญิงในการแก้ไขปัญหาเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน อันนำมาซึ่งการขยายเครือข่ายและปรับเปลี่ยนทัศนคติของนักเรียนหญิงอื่นๆ ในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพแกนนำนักเรียนหญิงในการแก้ไขปัญหาเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น
2. เพื่อศึกษาผลของกระบวนการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมของนักศึกษาพยาบาลและแกนนำนักเรียนหญิงในการแก้ไขปัญหาเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

ประชากร

นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา ชั้นปีที่ 2 จำนวน 67 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 504 คน ประกอบด้วย นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นชั้นปีที่ 1 – 3 ชั้นละ 30 คน โรงเรียนละ 90 คน จาก 3 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 270 คน นักเรียนและนักศึกษาสาขาอาชีพชั้นปีที่ 1 เขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา รวม 234 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม และการเสริมสร้างศักยภาพของแกนนำนักเรียนหญิง ในการแก้ไขปัญหาเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือดำเนินการวิจัย ซึ่งนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยาเป็นผู้จัดทำขึ้น ประกอบด้วย

- แผนการสอนเรื่อง การมีเพศสัมพันธ์ ผลกระทบที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ตั้งใจและการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย เพื่อให้ความรู้แก่แกนนำนักเรียนหญิง วิธีการให้ความรู้เป็นรูปแบบสาระบันเทิง (Edutainment) โดยใช้สื่อผสมต่างๆ ได้แก่ การแสดงละคร บทบาทสมมติ การสาธิต เกมส์ และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

- วิธีดีเป็นสื่อการสอน เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ผลกระทบที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ตั้งใจ และการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย

เครื่องมือได้รับการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการพยาบาลสูติศาสตร์ และด้านเทคโนโลยี จำนวน 5 ท่าน

2. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

- แบบสอบถามความเสี่ยงทางเพศ ที่ผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของ สมศักดิ์ สินธุโรและคณะ จำนวน 23 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน พิจารณาดังนี้ คำนิยมทั่วไปและค่านิยมทางเพศ ถ้าได้คะแนนมากกว่า 50 % ถือว่ามีความเสี่ยงทางเพศ ส่วนพฤติกรรมทางเพศ ถ้าได้คะแนนมากกว่า 1 ข้อ ถือว่ามีความเสี่ยงทางเพศ

- แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน พิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ด้านเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย จะต้องตอบข้อที่มีความสำคัญที่สามารถป้องกันไม่ให้มีผลกระทบหลังจากการมีเพศสัมพันธ์ จึงจะถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ถูกต้องเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย

เครื่องมือทั้ง 2 แบบนี้ ได้รับการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นด้วย สถิติ ครอนบาค – อัลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.85

การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินสถานการณ์ (Assessment)

การประเมินสถานการณ์ (Assessment) ปัญหาทางเพศและความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยของวัยรุ่นหญิง จำนวน 100 คน โดยผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลโดยสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงทางเพศ และความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย จากวัยรุ่นหญิง โดยใช้แบบสอบถามความเสี่ยงทางเพศ และแบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย เพื่อประเมินสภาพการณ์ของปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น และเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างภาคีการทำงานร่วมกันกับโรงเรียน (Establishing contact create commitment)

การสร้างภาคีการทำงานร่วมกันกับโรงเรียน โดยการประชุมวางแผนการทำงานระหว่างวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา กับผู้รับผิดชอบของโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมการศึกษารั้งนี้ ประกอบด้วย โรงเรียนสายสามัญ 3 แห่ง โรงเรียนสายอาชีพ 1 แห่ง และวิทยาลัยสายอาชีพ 1 แห่ง กิจกรรมประกอบด้วย

1. อธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการ และนำเสนอผลการประเมินสถานการณ์ (Assessment) ปัญหาทางเพศและความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยของวัยรุ่นหญิง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ให้กับผู้บริหารและอาจารย์ที่รับผิดชอบงานกิจการนักเรียนและนักศึกษา
2. ร่วมกันประเมินปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในโรงเรียน ผลกระทบ และการดำเนินการแก้ไข ปัญหาของโรงเรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม
3. ขอความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนการสร้างเสริมศักยภาพของแกนนำนักเรียนหญิง ในการแก้ไขปัญหาระหว่างเพศ
4. การคัดเลือกแกนนำนักเรียนหญิงเข้าร่วมโครงการ

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเสริมศักยภาพของกลุ่มเป้าหมาย (Capacity Building)

การวางแผนสร้างเสริมศักยภาพของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ระหว่างนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 และแกนนำนักเรียนหญิง กิจกรรมประกอบด้วย

1. การเตรียมศักยภาพให้กับกลุ่มผู้ให้ความรู้ ได้แก่ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา

2. การเตรียมความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์และความรู้ เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย ในวิชาการพยาบาลมารดาและทารก และวิชาครอบครัวและชุมชน
3. การเตรียมทักษะการสอนและการให้คำแนะนำ ในวิชาการสอนและการให้คำปรึกษา
4. การจัดทำแผนการสอนโดยนักศึกษา ภายใต้การดูแลและชี้แนะของผู้วิจัย
5. การฝึกการสอนในชั้นเรียนวิชาการสอนและการให้คำปรึกษา
6. การเตรียมกลุ่มผู้รับความรู้ ประกอบด้วย นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เขตอำเภอเมือง จำนวน 270 คน และนักศึกษาสายอาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 1 โรงเรียน และวิทยาลัยเทคนิค 1 แห่ง เขตอำเภอเมือง รวม 234 คน โดยโรงเรียนเป็นผู้คัดเลือกตามความเห็นของครูแนะแนวและครูกิจการนักเรียน
7. ให้นักเรียนหญิงทำแบบสอบถามความเสี่ยงทางเพศ และแบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย เพื่อประเมินความเสี่ยงทางเพศ และความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้มีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาทางเพศ (Implementation)

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาทางเพศ (Implementation) เป็นความร่วมมือระหว่างนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา และแกนนำนักเรียนหญิงของแต่ละโรงเรียน กิจกรรมประกอบด้วย

1. การให้ความรู้เกี่ยวกับผลของการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน และความรู้การมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย (Safe Sex) โดย นักศึกษาพยาบาลศาสตร์

1) กิจกรรมการให้ความรู้ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์เสนอความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนและความรู้การมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย (Safe Sex) ในรูปแบบสารบันเทิง (Edutainment) โดยใช้สื่อผสมต่างๆ ได้แก่ การแสดงละคร บทบาทสมมติ การสาธิต เกมส์ วีซีดี

2) เรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่วิทยาลัยพยาบาล แกนนำนักเรียนหญิงได้เรียนรู้ประสบการณ์จริง ผลกระทบที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ป้องกัน ได้แก่ การตั้งครรภ์วัยรุ่น การทำแท้ง และการติดเชื้อเอชไอวี จาก สื่อวีซีดี ภาพยนตร์

- 3) สรุปผลการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักศึกษาพยาบาลศาสตร์และนักเรียนแกนนำ

2. จัดเวทีเสวนา (Forum) เพื่อกำหนดแนวทางในการรณรงค์ปัญหาทางเพศในวัยเรียน

จัดเวทีเสวนา (Forum) โดยระดมความคิดเห็นจากแกนนำนักเรียนหญิงจากโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย และนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา ในการกำหนดแนวทางการรณรงค์ปัญหาทางเพศในวัยเรียนของแต่ละโรงเรียน เพื่อความต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหา ประกอบด้วย

1) การจัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการดำเนินกิจกรรมวัยรุ่นต้นแบบที่ดีของสังคม แกนนำนักเรียนหญิงแต่ละโรงเรียน คัดเลือกคณะกรรมการรับผิดชอบในแต่ละโรงเรียนเพื่อจัดทำกิจกรรมวัยรุ่นต้นแบบที่ดีของสังคม

2) ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมวัยรุ่นต้นแบบที่ดีของสังคม เพื่อขยายผลความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนและความรู้การมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย (Safe Sex) ให้แก่นักเรียน รุ่นพี่และรุ่นน้อง ให้ตระหนักถึงปัญหาทางเพศและผลการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน เพื่อนำเสนอแก่อาจารย์ผู้รับผิดชอบ

3. การจัดกิจกรรมวัยรุ่นต้นแบบที่ดีของสังคม

แกนนำนักเรียนหญิงดำเนินการจัดกิจกรรมวัยรุ่นต้นแบบที่ดีของสังคมตามที่ได้นำเสนอแก่อาจารย์ที่รับผิดชอบงานกิจการนักศึกษา โดยมีนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยาเป็นที่เลี้ยง เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนและความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยให้แก่เพื่อนนักเรียนในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (Evaluation)

คณะผู้วิจัย นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 และแกนนำนักเรียนหญิงแต่ละโรงเรียน ได้ร่วมกันประเมินผลกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. การประเมินความเสี่ยงทางเพศ และความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย ของแกนนำนักเรียนหญิงแต่ละโรงเรียน เพื่อเปรียบเทียบกับผลก่อนกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

2. การประเมินผลการดำเนินงาน ความเข้มแข็ง และพัฒนาการของแกนนำนักเรียนหรือนักศึกษาด้วยการอภิปรายกลุ่มของแกนนำนักเรียนหญิงแต่ละโรงเรียนร่วมกับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการเสริมสร้างศักยภาพของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์และแกนนำนักเรียนหญิง ประกอบด้วย

1.1 ผลการประเมินปัญหาทางเพศและความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย ของนักเรียนวัยรุ่นหญิงในจังหวัดพะเยา ใช้สถิติความถี่ร้อยละ

1.2 การสร้างภาคีการทำงานร่วมกันกับโรงเรียน โดยการประชุมวางแผนการทำงานระหว่างวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยากับผู้รับผิดชอบของโรงเรียน ใช้การพรรณนา (Descriptive)

1.3 การเสริมสร้างศักยภาพนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา ในบทบาทผู้ให้ความรู้ และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และนักศึกษาสาขาอาชีพศึกษา ในบทบาทผู้รับความรู้ ใช้การพรรณนา (Descriptive)

2. ผลของกระบวนการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วม ประกอบด้วย

2.1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มเป้าหมาย ใช้สถิติความถี่ร้อยละ

2.2. ประเมินความเสี่ยงทางเพศและความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย ก่อนและหลังกระบวนการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ใช้สถิติความถี่ ร้อยละ

2.3 ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของนักศึกษาพยาบาล นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ใช้การพรรณนา (Descriptive)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การเสริมสร้างศักยภาพแกนนำนักเรียนหญิง

1) การประเมินสถานการณ์

ผลการประเมินสถานการณ์ ปัญหาทางเพศ และความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย ของวัยรุ่นหญิง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ปรากฏว่า วัยรุ่นหญิงมีความเสี่ยงของค่านิยมทั่วไป ร้อยละ 35 ความเสี่ยงของค่านิยมทางเพศ ร้อยละ 36 และมีพฤติกรรมทางเพศ ถึง ร้อยละ 43 ส่วนความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นหญิงที่มีความรู้ไม่ถูกต้อง ร้อยละ 94 และผู้ที่มีความรู้ถูกต้อง เพียงร้อยละ 6

2) การสร้างภาคีการทำงานร่วมกันกับโรงเรียน

ผลของการสร้างภาคีการทำงานร่วมกันกับโรงเรียน โดยการประชุมวางแผนการเสริมสร้างศักยภาพของนักศึกษาพยาบาลและแกนนำนักเรียน/นักศึกษาหญิง ผู้วิจัยจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กับผู้รับผิดชอบของโรงเรียนและวิทยาลัยเทคนิค ปรากฏว่า ทุกโรงเรียนมีความยินดีที่ร่วมเป็นภาคีส่งเสริมให้มีกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของแกนนำนักเรียนในการแก้ไขปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน และเพื่อความยั่งยืนภายหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ จะนำกิจกรรมที่นักเรียนร่วมกันคิดและดำเนินการบรรจุไว้ในแผนการศึกษา เพื่อจัดกิจกรรมนี้ให้แก่เพื่อนและน้องๆ ต่อไป

3) การเสริมสร้างศักยภาพ

ผลเสริมสร้างศักยภาพนักศึกษาพยาบาล พบว่า ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านความรู้ ด้านจิตใจและสังคม เพราะนอกจากจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์และความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยเพิ่มมากขึ้นแล้ว ยังได้ฝึกทักษะการเป็นผู้นำด้านสุขภาพ มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การทำงานเป็นทีม การติดต่อประสานงาน การวางตัวและปรับตัวในสังคม ทักษะการเป็นวิทยากรที่ต้องเป็นผู้มีความรู้จริง และต้องพัฒนาตนเองในหลายเรื่อง โดยเฉพาะการสอนเรื่องเพศสัมพันธ์ที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อน

ผลเสริมสร้างศักยภาพแกนนำนักเรียน/นักศึกษาหญิง มีความคิดเห็นว่า การเรียนรู้เรื่องเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องที่น่าสนใจและตื่นเต้น เป็นเรื่องสำคัญที่วัยรุ่นควรมีความเข้าใจอย่างถูกต้อง เพราะ

เรื่องเพศเป็นเรื่องใกล้ตัว และยังได้รับข้อคิดดีๆ แบบอย่างที่ดีจากนักศึกษาพยาบาล กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นทำให้ผู้เรียนมีความสุขและสนุกในการเรียนรู้มาก นอกจากนี้การเรียนกับนักศึกษาพยาบาลทำให้กล้าซักกล้าถามมากกว่าเรียนกับครูหรือผู้ใหญ่

ตอนที่ 2 ผลของกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และนักศึกษาสายอาชีพศึกษา

1) การประเมินพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยของแกนนำนักเรียน ปรากฏว่า แกนนำทุกคนมีความเสี่ยงทางเพศลดลงและมีความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย ภายหลังเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

2) ผลของกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ทำให้นักศึกษาพยาบาลและแกนนำนักเรียนมีความยินดี มีความสุขและภาคภูมิใจ ที่ได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทางเพศ และมีส่วนช่วยให้นักเรียนหญิงได้รับความรู้การมีเพศสัมพันธ์ ผลกระทบที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ตั้งใจ และการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้กับตนเองและบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี ได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพในทุกๆด้าน ทั้งด้านการติดต่อประสานงาน การวางแผนการทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ การเสียสละ การจงใจ การวางตัวในสังคม การแสดงออกในที่ชุมชนอย่างเหมาะสม การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การเป็นวิทยากร การเป็นผู้นำ และการเป็นพี่เลี้ยงแก่แกนนำนักเรียนหญิง ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพอย่างมีประสิทธิภาพ

3) การจัดกิจกรรมวัยรุ่นต้นแบบที่ดีของสังคม ประกอบด้วย การจัดตั้งชมรมรณรงค์ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน การจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ และกิจกรรมการรณรงค์เพื่อการแก้ไขปัญหาทางเพศ ได้แก่ การเดินขบวนรณรงค์ปัญหาทางเพศ การจัดนิทรรศการ การฉายวีซีดีให้ความรู้ การประกวดแต่งคำขวัญรณรงค์แก้ไขปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน แจกแผ่นพับให้ความรู้ จัดกิจกรรมนันทนาการ เช่น ร้องเพลง เล่น เต้นรำ เกมต่างๆ การแข่งขันการตอบปัญหา และการจัดเสียงตามสายสำหรับโรงเรียนสายอาชีพได้จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุ เพื่อขยายกลุ่มผู้ฟังเพิ่มมากขึ้น

การวิจัยนี้สรุปได้ว่า นักศึกษาพยาบาล นักเรียน/นักศึกษา มีศักยภาพในการรณรงค์และแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน หากได้มีการพัฒนาศักยภาพและมีกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของนักเรียนและนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางเพศที่กลุ่มเสี่ยงมักจะเล่าให้เพื่อนฟังมากกว่าครูหรือผู้ปกครอง นอกจากนี้การสร้างภาคีเครือข่ายจะสามารถช่วยให้เกิดการกระจายนวัตกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่กลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคีการทำงานร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องที่พร้อมจะร่วมมือในการแก้ไขปัญหาสังคม ดังนั้นการเตรียมความพร้อมแก่แกนนำนักเรียนหญิง ควรคำนึงถึงสถานการณ์ปัญหาและความต้องการที่แท้จริง จะสามารถทำให้เด็กวัยรุ่นมีความรู้ ความเข้าใจทัศนคติและวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดูแลตนเอง การมีความตระหนักในการป้องกันปัญหาทางเพศรวมทั้งสามารถขยายผลไปยังกลุ่มเพื่อน ครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง

เกณฑ์ในการเลือกแกนนำนักเรียนหญิง และกลยุทธ์และวิธีการในการพัฒนาแกนนำนักเรียนหญิงให้มีศักยภาพในการเป็นผู้นำและเป็นตัวแบบที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ผลการทำวิจัยเรื่อง “ผลของการนำกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของแกนนำนักเรียนหญิงในการแก้ไขปัญหาเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น” ทำให้ได้บทเรียนและข้อเสนอแนะดังนี้

สถานศึกษา

ผู้บริหาร

1) ตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้อย่างแท้จริง มีการกำหนดเป็นนโยบายและบูรณาการเข้าไปในระบบการจัดการศึกษา โดยบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอนและหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้บุคลากรทุกระดับได้ดำเนินงานอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

2) เตรียมความพร้อมโดยประเมินศักยภาพของบุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่ และนำศักยภาพที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการเสริมความรู้ ความเข้าใจเรื่องเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3) สร้างกลยุทธ์ในการปรับกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับวัยรุ่น เพื่อสามารถเปลี่ยนวิธีคิด จากการชี้นำครอบงำ เป็นการทำงานร่วมกับวัยรุ่น ให้วัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ผู้ที่ทำงานกับวัยรุ่นต้องเชื่อมั่นในความสามารถ และศักยภาพของวัยรุ่นอย่างแท้จริง เปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้แสดงศักยภาพของตนเองออกมาได้อย่างเต็มที่

ครู อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้อง

1) สนับสนุนการเกิด และการดำเนินงาน ร่วมเป็นกรรมการที่ปรึกษาเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ตลอดจนให้การสนับสนุนทุกด้าน

2) ประสาน และสร้างองค์รภากร่วมกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นๆ

3) สนับสนุนให้มีเครือข่ายผู้ปกครอง ที่จะช่วยในการเสนอความคิดเห็น และร่วมสนับสนุนเข้าร่วมกิจกรรมของบุตรหลาน และนำแนวคิดในการดำเนินงานต่อเนื่องที่บ้าน

4) ส่งเสริมให้ผู้ปกครองตระหนักถึงความต้องการของบุตรหลานที่มีต่อผู้ปกครอง และสร้างความเข้าใจความต้องการของวัยรุ่น และการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ความเข้าใจและร่วมกันปฏิบัติ และแก้ไขปัญหของบุตรหลานได้อย่างเหมาะสม

วิทยาลัยพยาบาล

1. ผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล ควรจัดให้มีการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาพยาบาล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้มีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการ เพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำทางสุขภาพของนักศึกษาพยาบาล ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนานักศึกษาพยาบาลในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะในรั้วของวิทยาลัย ประสบการณ์และการเรียนรู้ที่ได้รับจะส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลสามารถเป็นพยาบาลที่ดีในอนาคตได้

2. นำกระบวนการเรียนรู้มีส่วนร่วมของนักเรียน นักศึกษา มาปรับใช้ในการแก้ปัญหาและภาวะเสี่ยงอื่นๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการเล่นเกมส์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ประโยชน์ของการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมไปใช้

- การพัฒนาศักยภาพแกนนำนักเรียนในระดับวัยรุ่น เป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแกนนำนักเรียนที่สามารถพัฒนาต่อเนื่องเป็นแกนนำรุ่นพี่ที่มีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ในการเป็นตัวแทนที่ดีแก่แกนนำรุ่นน้องต่อไปในอนาคต และช่วยให้แกนนำนักเรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเป็นผู้นำ เป็นผู้ที่มีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบในระดับสูง มีความเสียสละ อุทิศตนในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม

- การเตรียมความพร้อมของวัยรุ่น โดยคำนึงถึงสถานการณ์ปัญหาและความต้องการที่แท้จริง สามารถทำให้เด็กวัยรุ่นมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและวิถีปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดูแลตนเองในเรื่องปัญหาทางเพศ รวมทั้งสามารถขยายผลไปยังกลุ่มเพื่อน ครอบครัว และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- วิธีการให้ความรู้โดยใช้สื่อผสมในรูปแบบสาระบันเทิง (Edutainment) เช่น การแสดงละคร บทบาทสมมติ เกมส์ การสาธิต สื่อภาพยนตร์ กิจกรรมที่สื่อความหมายโดยใช้ประสาทสัมผัส รวมทั้งการได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นวิธีการที่สร้างความสนใจ มีพลังในการสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายสำหรับกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งแกนนำนักเรียนได้นำวิธีการให้ความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมขยายผลในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

- แกนนำนักเรียนสามารถมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและเรื่องเพศสัมพันธ์ ผลกระทบที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ตั้งใจ และการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย ไปสู่นักเรียนอื่นๆ ในโรงเรียนได้ภายหลังจากที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ อย่างไรก็ตาม ความต่อเนื่องของการเสริมสร้างศักยภาพเป็นสิ่งสำคัญและมีคุณค่า จึงควรมีการสร้างศักยภาพแกนนำนักเรียนที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการทำหน้าที่เป็นวิทยากรแกนนำนักเรียนให้สามารถเสริมสร้างศักยภาพ ความสามารถให้แก่กันเรียนหญิงในโรงเรียนในวงกว้างต่อไปในอนาคต โดยการสนับสนุนของสถานบันการศึกษา หน่วยงานและองค์กรต่างๆ

- วิทยากรแกนนำเยาวชนสามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาศักยภาพแกนนำนักเรียนของโรงเรียนต่างๆ โดยการมีส่วนร่วมของนักศึกษาพยาบาลและ

แก่นนำนักเรียนในการพัฒนาศักยภาพตนเอง และการสนับสนุนประคับประคองจากผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นการพัฒนาเยาวชนไทยให้สามารถใช้ชีวิตอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถสร้างองค์ความรู้ และนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีของความเป็นผู้มีควมรับผิดชอบ มีจริยธรรม มีสติสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ที่พึงมีต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

ชื่อเรื่อง **การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อ โดยใช้กิจกรรม**
ที่มีการประเมินผลตามสภาพจริง กับกิจกรรมที่มีการประเมินผลปรกติ
The Development Behavior of Democracy in Responsibilities using
Activities of Authentic Assessment As Activities of Normal
Authentic

ผู้วิจัย รณชัย บุญลือ

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2548

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

สภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันนี้ มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมากมาย คนมีความต้องการทางด้านวัตถุเพิ่มขึ้น พร้อมกับสภาพจิตใจของคนทุกๆ ไปต้องพบปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินชีวิตเพื่อความอยู่รอด จะเห็นได้ว่าการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น เอารอดเอาเปรียบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม มีความคิดที่จะกระทำดีน้อยลง ขาดความรับผิดชอบต่อ ทำให้สังคมเกิดความสับสนวุ่นวาย ทั้งนี้ เนื่องจากพฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ในสังคมไม่ปฏิบัติตามแนวทางเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ จึงทำให้เกิดปัญหาตามมา พฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อก็เป็นจริยธรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ควรปลูกฝังเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น ดังที่ สนธยา นัตรมาศ (2532 : 4) ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อเป็นลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมืองดี ช่วยในการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่นและสงบสุข ความรับผิดชอบต่อมีหลายประการ เช่น ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อชุมชน และความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ เป็นต้น ความรับผิดชอบต่อทั้ง 6 ด้านนี้ เป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญและควรปลูกฝังให้กับนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบต่อเหล่านี้ จะมีผลต่อตนเองและสังคมเสียหายได้ คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบนี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่คิดตัวมาแต่เกิด และไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ ความรับผิดชอบต่อมีการปลูกฝังให้แก่เด็กอย่างช้าๆ ใช้เวลาในการพัฒนา จะต้องมีการฝึกหัดจนเป็นนิสัยทุกวัน ให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก และใช้เวลาในการพัฒนา ความรับผิดชอบต่อบังคับให้เกิดขึ้นไม่ได้ มันเกิดจากภายในตัวเด็กเอง จากการที่ได้รับการพุ่มพักไห้องกามขึ้นโดยพ่อแม่ที่บ้านและ

จากสังคมทั่วไป (กิโนติ. 2526 : 62) ดังนั้น การปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสามารถที่จะกระทำได้ ถ้าทุกฝ่ายประสานความคิดและให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง นับตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันโรงเรียน สถาบันสังคม ซึ่งสถาบันเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลในการสร้างเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนทั้งสิ้น

ความรับผิดชอบเป็นคุณธรรมที่สำคัญที่ควรได้รับการปลูกฝังและพัฒนาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว เพราะพลเมืองที่มีความสำนึกในคุณธรรมด้านความรับผิดชอบเท่านั้นที่จะสามารถดำเนินกิจการของตนเองให้เกิดผลอันน่าชื่นชม เป็นกำลังอันสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้ชาติไทยได้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น (ปรีชา ชัยนิยม. 2542 : 2) ซึ่งโรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่พึงามควบคู่ไปกับการให้ความรู้ต่างๆ ให้เกิดกับเยาวชน ดังนั้น โรงเรียนจึงเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป และถือเป็นหน้าที่สำคัญของครูในโรงเรียนที่ต้องสร้างและพัฒนาพฤติกรรมที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมด้านต่างๆ โดยเฉพาะพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบที่ดีให้แก่ นักเรียน โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ และกระบวนการประเมินผลตามสภาพจริง เพื่อเป็นการปลูกฝัง ส่งเสริม และพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบที่ดีให้กับนักเรียน

จากความสำคัญดังกล่าวนี้ ความรับผิดชอบถือว่าเป็นจริยธรรมสำคัญที่นักเรียนจะต้องได้รับการปลูกฝังและพัฒนา เพราะการที่นักเรียนจะประสบผลสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเรียนหรือการทำงานใดๆ นั้น ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบต่องานนั้นเป็นสำคัญ แต่การปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนยังมีปัญหาและอุปสรรค ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งปัญหาในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนในระดับประถมศึกษาชั้นนี้ ก็คือ ครูมีความเข้าใจในจริยธรรมด้านความรับผิดชอบไม่ตรงกัน ไม่รู้ว่าการพัฒนาให้นักเรียนมีความรับผิดชอบนั้น มีอะไรบ้าง ครูส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าจะพัฒนาหรือปลูกฝังจริยธรรมด้านความรับผิดชอบด้วยวิธีการหรือกิจกรรมในรูปแบบใด ซึ่งส่วนใหญ่ นักเรียนจะได้รับการอบรมคุณธรรมจริยธรรมในวิชาจริยศึกษา ซึ่งโรงเรียนจัดให้นักเรียนได้เรียนน้อยมากเมื่อเทียบกับการเรียนในวิชาอื่นๆ โดยจัดให้นักเรียนได้เรียนเพียง 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือใช้การอบรมในชั้นเรียน ในหอประชุม หรือหน้าเสาธงตอนเช้าแถวเคารพธงชาติ ซึ่งใช้ระยะเวลาเพียงสั้นๆ หรือบางครั้งก็มีมนต์พระสงฆ์มาเทศน์ในเรื่องที่นักเรียนทำความเข้าใจได้ยาก ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย และไม่เห็นความสำคัญ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปลูกฝังจริยธรรมเป็นอย่างมาก

ส่วนด้านการวัดและประเมินผลในรายวิชาต่างๆ นั้น ก็ยังไม่เป็นระบบและถูกต้องตามวิธีการวัดและประเมินผลมากนัก กำหนดคะแนนด้านจิตพิสัยไว้้น้อยมากเมื่อเทียบกับคะแนนเต็มในรายวิชานั้นๆ และในแต่ละรายวิชาที่มีวิธีการวัดและประเมินผลที่แตกต่างกัน บางวิชาที่ใช้งานเพียงไม่กี่ชิ้นหรือใช้คะแนนจากแบบทดสอบเป็นเกณฑ์ในการกำหนดคะแนนด้านจิตพิสัย ซึ่งเป็นการวัดและประเมินผลที่ไม่ครอบคลุม การใช้แบบทดสอบในการวัดผลนั้นมีข้อจำกัดหลายอย่าง เนื่องจากแบบทดสอบที่ ผู้สอนสร้างนั้นมักเป็นแบบทดสอบปรนัย ซึ่งวัดได้ไม่ครอบคลุมพฤติกรรมทุกด้าน และข้อจำกัดในด้านจำนวนครั้ง

ของการทดสอบที่ทำการทดสอบได้เพียงไม่กี่ครั้ง ผลการประเมินไม่สามารถให้ผลที่ครอบคลุมความสามารถทุกด้าน (สมนึก นนธิจันทร์, 2540 : 74) การวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ จึงไม่ได้วัดและประเมินสภาพที่แท้จริงของผู้เรียน ไม่สามารถประเมินกระบวนการและผลผลิตที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ดังนั้น จึงไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริงได้ (สุวิทย์ มูลคำ, 2541 : 18) บางครั้งใช้แบบวัดจริยธรรมไปสอบกับนักเรียน แล้วสรุปว่านักเรียนที่ได้คะแนนจากการสอบสูง เป็นผู้ที่มีจริยธรรมด้านนั้นสูง ส่วนนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำก็สรุปว่าเป็นคนที่มีจริยธรรมต่ำ หรือบางครั้งจะพิจารณาจากการส่งการบ้าน โครรงาน หรือรายงาน การมาเรียน และความสนใจในการเรียนเท่านั้น ซึ่งไม่ค่อยได้มีการสังเกตหรือประเมินที่นอกเหนือจากนี้เป็นระบบ ดังนั้นคะแนนที่ให้นักเรียนจะเป็นคะแนนที่ผู้สอน นึกหรือคาดการณ์เองว่า นักเรียนได้พัฒนาหรือมีจริยธรรมในด้านต่างๆ ดีขึ้น ซึ่งไม่เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบและเชิงจริยธรรมในด้านต่างๆ ด้วย จึงทำให้นักเรียนมีโอกาสได้รับการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมน้อยมาก ซึ่งยังมีปัญหาที่พบมากกับนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนในระดับประถมศึกษา คือ นักเรียนยังขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ขาดความเอาใจใส่ต่อการทำงานและการทำกิจกรรมการเรียน ส่งงานไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด พุดเท็จ ไม่รักษาคำพูด เกิดความเบื่อหน่ายเมื่อถูกทำโทษ ไม่อยากเรียน ขาดเรียนบ่อย และไม่รักษาทรัพย์สินสมบัติของตนเองและส่วนรวม จากปัญหาที่พบกับนักเรียนแสดงให้เห็นถึงการขาดความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคม ดังนั้น การวัดและประเมินผลจะต้องวัดให้ครอบคลุมทุกส่วน และครูกับนักเรียนจะต้องร่วมกันประเมินผลตามสภาพที่เกิดขึ้นจริง เพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้สามารถนำไปสู่การเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาที่อยู่ในวัยกำลังเจริญเติบโต เป็นพลเมืองอันมีค่าของชาติ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำกิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริงมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบของนักเรียน เพื่อให้ปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาลดน้อยลงหรือหมดไปในที่สุด และเป็นแนวทางในการประเมินผลด้านจิตพิสัยที่ถูกต้อง เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเป็นเยาวชนที่มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ต่อสังคม ต่อประเทศชาติ และสามารถที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบโดยใช้กิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริง
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบระหว่างการใช้กิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริงกับกิจกรรมที่มีการประเมินผลปรกติ

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 8 ห้องเรียน โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา สำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร รวมนักเรียนทั้งหมด 328 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา สำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน รวมนักเรียน 80 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling unit) มีขั้นตอนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. จากประชากรทั้งหมดมีจำนวน 8 ห้องเรียน ผู้วิจัยได้ทำการวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบด้วยการสังเกต และวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยแบบทดสอบ ปรากฏว่า มี 6 ห้องเรียนที่มีคะแนนการวัดทั้งสองแบบไม่แตกต่างกัน จากนั้นจึงสุ่มกลุ่มตัวอย่างมา 2 ห้องเรียน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

2. สุ่มห้องเรียนทั้ง 2 ห้องเรียน เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยวิธีการจับสลาก

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริง
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสังเกตพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่
 - 1.1 แบบสังเกตที่ 1 แบบสังเกตพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียน จำนวน 9 พฤติกรรม
 - 1.2 แบบสังเกตที่ 2 แบบสังเกตพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อการทำเวรประจำวัน จำนวน 7 พฤติกรรม
 - 1.3 แบบสังเกตที่ 3 แบบสังเกตพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติตนในการเรียน จำนวน 11 พฤติกรรม
2. แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อการยอมรับผลการกระทำของตนเอง จำนวน 18 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลอง (The experimental design) แบบ Randomized Control – Group Pretest – Posttest Design

การดำเนินการทดลอง

1. เลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 80 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
2. กำหนดระยะเวลาในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ซึ่งกำหนดระยะเวลาในการพัฒนา จำนวน 8 สัปดาห์
3. ชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงรายละเอียดและขั้นตอน พร้อมทั้งข้อตกลงในการดำเนินการวิจัย
4. เริ่มพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน จากการประเมินกิจกรรมประจำวัน โดยครูประจำชั้นและเพื่อนนักเรียน โดยใช้แบบสังเกตที่ 1 และ 2
5. สังเกตพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาดนตรี นาฏศิลป์ ของทุกวันที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยครูประจำวิชา โดยใช้แบบสังเกตที่ 3 เพื่อนำข้อมูลไปสรุปผลการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
6. ให้นักเรียนเลือกเพื่อนคู่สัญญา 1 คน เพื่อเป็นผู้คอยดูแลเตือนและช่วยเหลือกันในการทำกิจกรรมต่างๆ แล้วให้นักเรียนบันทึกพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของตนเองในแบบบันทึกพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อเป็นการประเมินตนเอง และมีเพื่อนคู่สัญญาและครูเป็นผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นในแบบบันทึกนั้น
7. ใช้กิจกรรมพิเศษเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบให้นักเรียนทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในช่วงกิจกรรมโฮมรูมและกิจกรรมแนะแนว ควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรมประจำวันและกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
8. เมื่อสิ้นสุดในแต่ละสัปดาห์ ผู้วิจัยนำผลการประเมินจากแบบสังเกตและการทำกิจกรรมต่างๆ แจ้งให้นักเรียนทราบถึงข้อบกพร่องและข้อควรแก้ไขต่างๆ พร้อมทั้งแนวทางในการแก้ไขที่ชัดเจนและให้ปรับปรุงแล้วรายงานผลให้ทราบอีกครั้ง ประเมินด้วยขั้นตอนและวิธีการเดิมในสัปดาห์ต่อไป
9. นำผลการประเมินเสนอผลข้อมูลย้อนกลับให้นักเรียนได้ทราบ โดยจัดทำในรูปของการเสนอผลการประเมินจากแบบสังเกต และแบบประเมินตนเองของนักเรียนทุกคน มีการจัดอันดับนักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสูงสุด พร้อมทั้งชมเชยและให้รางวัลสำหรับนักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสูงที่สุดในครั้งนั้น แล้วรายงานผลการประเมินนั้นให้ผู้ปกครองทราบ

10. ดำเนินกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบตามลำดับขั้นตอนที่กล่าวมาจนถึงสัปดาห์ที่ 8 แล้วประเมินผลและนำเสนอผลงานทั้งหมดของนักเรียนอีกครั้งหนึ่งและแจ้งผลให้นักเรียนทราบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบของนักเรียนและคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อการยอมรับผลการกระทำของตนเอง โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ก่อนและหลังทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การทดสอบ t - test แบบ Dependent และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การทดสอบ t - test แบบ Independent และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

4. เปรียบเทียบคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อการยอมรับผลการกระทำของตนเองก่อนและหลังทดลอง ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การทดสอบ t - test แบบ Dependent และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อการยอมรับผลการกระทำของตนเอง ระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การทดสอบ t - test แบบ Independent และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

1. คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบก่อนทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 145.78 ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 148.98 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียน ด้านการทำเวรประจำวัน และด้านการปฏิบัติตนในการเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 52.90, 26.50 และ 66.38 ตามลำดับ ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 55.10, 26.50 และ 67.38 ตามลำดับ

สำหรับคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบหลังทดลอง พบว่า โดยรวมนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 221.25 ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 158.08 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 79.00, 46.00 และ 96.25 ตามลำดับ ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 58.95, 29.25 และ 69.88 ตามลำดับ

2. คะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อการยอมรับผลการกระทำของตนเอง ก่อนทดลอง

โดยรวม นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.53 ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.50 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำเวรประจำวันในโรงเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย ด้านการแต่งกายตามกฎระเบียบของโรงเรียน ด้านการให้ความร่วมมือต่อการทำกิจกรรมต่างๆ ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ด้านการเข้าเรียนตามกำหนดเวลา ด้านการทำการบ้านหรือแบบฝึกหัด ด้านการส่งงานหรือแบบฝึกหัด และด้านการนำวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มาเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 , 2.10 , 2.93 , 2.05 , 3.25 , 3.23 และ 2.15 ตามลำดับ ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 , 2.08 , 5.38 , 1.93 , 3.08 , 3.20 และ 1.85 ตามลำดับ

สำหรับคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อการยอมรับผลการกระทำของตนเองหลังทดลอง พบว่า โดยรวม นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.78 ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 20.18 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 7 ด้าน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.30 , 3.48 , 5.65 , 3.55 , 5.43 , 5.13 และ 3.53 ตามลำดับ ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 , 2.33 , 3.50 , 1.98 , 3.10 , 3.30 และ 2.30 ตามลำดับ

3. คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังทดลอง ทั้งโดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังทดลอง ทั้งโดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบก่อนและหลังทดลอง ระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ทั้งโดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. คะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อการยอมรับผลการกระทำของตนเองของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังทดลอง ทั้งโดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. คะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อการยอมรับผลการกระทำของตนเองของนักเรียนกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังทดลอง ทั้งโดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นในด้านการเข้าเรียนตามกำหนดเวลา ด้านการทำการบ้านหรือแบบฝึกหัดและด้านการส่งงานหรือแบบฝึกหัดที่ไม่แตกต่างกัน

8. คะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อการยอมรับผลการกระทำของตนเอง ก่อนและหลังทดลอง ระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ทั้งโดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การวิจัยในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ โดยใช้กิจกรรมต่างๆ ที่มีการประเมินผลตามสภาพจริงนั้น สามารถพัฒนาพฤติกรรมและเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบได้ ซึ่งควรมีการส่งเสริมให้ครูนำกิจกรรมต่างๆ ที่มีการประเมินผลตามสภาพจริงนี้ไปพัฒนาเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบและด้านอื่นๆ อย่างมีรูปแบบและเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

2. การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนนั้น ต้องใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมนานๆ ซึ่งถ้าหากมีข้อจำกัดในด้านเวลาแล้ว ก็อาจจะทำให้ไม่สามารถพัฒนาให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากเป็นเพราะว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบไม่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ในระยะเวลาสั้น ต้องพัฒนาและสะสมประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงหรือการร่วมกิจกรรมต่างๆ และมีการประเมินติดตามพฤติกรรมเชิงจริยธรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งนักเรียนเกิดพฤติกรรมและมีความรู้สึกที่ดีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้นๆ อย่างมีเหตุผลด้วย จึงจะถือว่าประสบผลสำเร็จ

3. ในการพัฒนาให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบนั้น นอกจากจะเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริงแล้ว สิ่งที่คุณดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ควรคำนึงถึงเป็นสำคัญคือ นักเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ เพราะการที่นักเรียนจะให้ความสนใจและสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้ถูกต้องนั้น นักเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างดี ดังนั้น กิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจจึงควรจัดควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริงอยู่เสมอ

4. ผู้ที่นำกิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริง ไปใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ตลอดจนหลักการและวิธีการในการจัดกิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริง ดังนี้

4.1 ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดกิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริง ควรเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ทางด้านการศึกษาหรือพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งจะต้องรู้จักเทคนิคและวิธีการในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน

4.2 ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดกิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริง จะต้องมีความพร้อมและมีความตั้งใจจริงที่จะฝึกอบรมหรือพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน

4.3 สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ควรมีความเป็นสัดส่วน มีบรรยากาศที่ดีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมและร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างอิสระ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามและประเมินผลพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบของนักเรียน หลังจากเข้าร่วมการพัฒนาพฤติกรรมไปแล้วต่ออีกเป็นระยะๆ เพื่อศึกษาความคงทนของผลการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ โดยใช้กิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริง
2. ควรมีการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบโดยใช้กิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริงกับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ ด้วย
3. ควรมีการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ด้านอื่นๆ ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริง เช่น ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา ความเสียสละ เพื่อส่วนรวม การเห็นคุณค่าในการรักษาสาธารณสมบัติ การเห็นคุณค่าในทรัพย์สินของตนเอง การอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียน และควรมีสัมมาคารวะ เป็นต้น

ประโยชน์ของงานวิจัย

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงผลของการใช้กิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริงที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อนักเรียนที่เข้าร่วมการกิจกรรม และเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ รวมทั้งเป็นแนวทางในการประเมินผลตามสภาพจริงด้านจริยธรรมของนักเรียน นอกจากนี้ ยังสามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลการศึกษาให้เหมาะสมและมีคุณภาพ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบหรือด้านอื่นๆ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ชื่อเรื่อง ผลการใช้โครงการธนาคารคุณธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
ในตัวผู้เรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ
The Moral Constitution Project

ผู้วิจัย ศูนย์วิจัยและพัฒนา โรงเรียนพนิชยการราชดำเนิน-ธนบุรี

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

สรรพสิ่งที่มีชีวิตในโลกไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ จะต้องมีการศึกษาและได้รับการศึกษาตลอดชีวิต ทั้งนี้เพราะการศึกษาคือชีวิตและชีวิตคือการศึกษา เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะทุกชีวิตต้องศึกษาเพื่อความเจริญงอกงามและความอยู่รอดของชีวิต หรือเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของเผ่าพันธุ์ของคนสำหรับผู้ที่เกิดมา

เป็นมนุษย์ การศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อชีวิตและตลอดชีวิต เพราะการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาจนกว่าจะได้รับความสมบูรณ์ถึงที่สุด

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ได้มีการระบุพันธกิจหลักในการพัฒนาคนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพพร้อมคุณธรรมและรอบรู้อย่างเท่ากัน มีสุขภาวะที่ดี อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้คุณภาพของความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (พระราชบัญญัติการศึกษา 2542:5) แต่ภายใต้การศึกษาในระบบที่มีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ในช่วงที่ผ่านมามีความรับผิดชอบของครอบครัวในการจัดการศึกษาถูกลดทอนลง การดูแลในเรื่องการเรียนรู้ของเด็กทั้งหมดถูกโอนไปไว้ให้กับโรงเรียน ครอบครัวหรือพ่อแม่จะเป็นแต่เพียงผู้ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเท่านั้น ต่อมาผลจากการปฏิรูปสังคม ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับโรงเรียนมีแนวโน้มที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่โรงเรียนเป็นฝ่ายกำหนดความต้องการทั้งหมด ปรับเปลี่ยนมาเป็นการมีส่วนร่วม (Participation) คือ การมีส่วนร่วมในการคิด การทำ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน จึงทำให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน ที่จะก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวพัฒนาไปทุกส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมทั้งหมด (วารสารการศึกษาไทย.2550: 26) และด้วยความมุ่งมั่นอันเต็มเปี่ยมของพลังการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่ายเร่งปรับแนวคิดและวิธีการ ตลอดจนการสร้างสรรคนวัตกรรมที่หลากหลายในโลกยุคข่าวสารและเทคโนโลยี เพื่อหวังจะเห็นความสำเร็จความเจริญก้าวหน้าของการศึกษาไทย ซึ่งจะส่งผลให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ ตามความมุ่งหวังของการจัดการศึกษา โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา หรือการสร้างผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขนั้น ผู้ที่มีภารกิจในการจัดกระบวนการเรียนรู้มีความจำเป็นจะต้องรู้ และเข้าใจองค์ประกอบความเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดหลักคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักและสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้ “คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้” เชื่อมโยงกับความร่วมมือของสถาบันหลัก คือ ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา ปรับการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และให้กระชับขึ้น โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดี มีสุข ดังนั้นการศึกษาถือเป็นปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนให้เป็นไปในแนวทางที่พึงปรารถนา และเรื่อง “คุณธรรม” ไม่ได้วัดกันที่ที่มีความรู้คุณธรรมมากน้อยเพียงแค่นั้น คงต้องวัดกันว่าพฤติกรรมที่แสดงออก ที่เป็นส่วนหนึ่งของการยึดคิดเป็นคุณค่าที่อยู่ในตัวตนของคนมากน้อยแค่ไหน และสิ่งนี้ไปกำกับให้มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีคุณธรรมมากน้อยเพียงใด เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญที่วิธีการ ถ้าปรับหลักสูตรเสร็จ ทำการสอนแบบเดิม คือการท่องจำคุณธรรมกัน คงจะทำให้การ

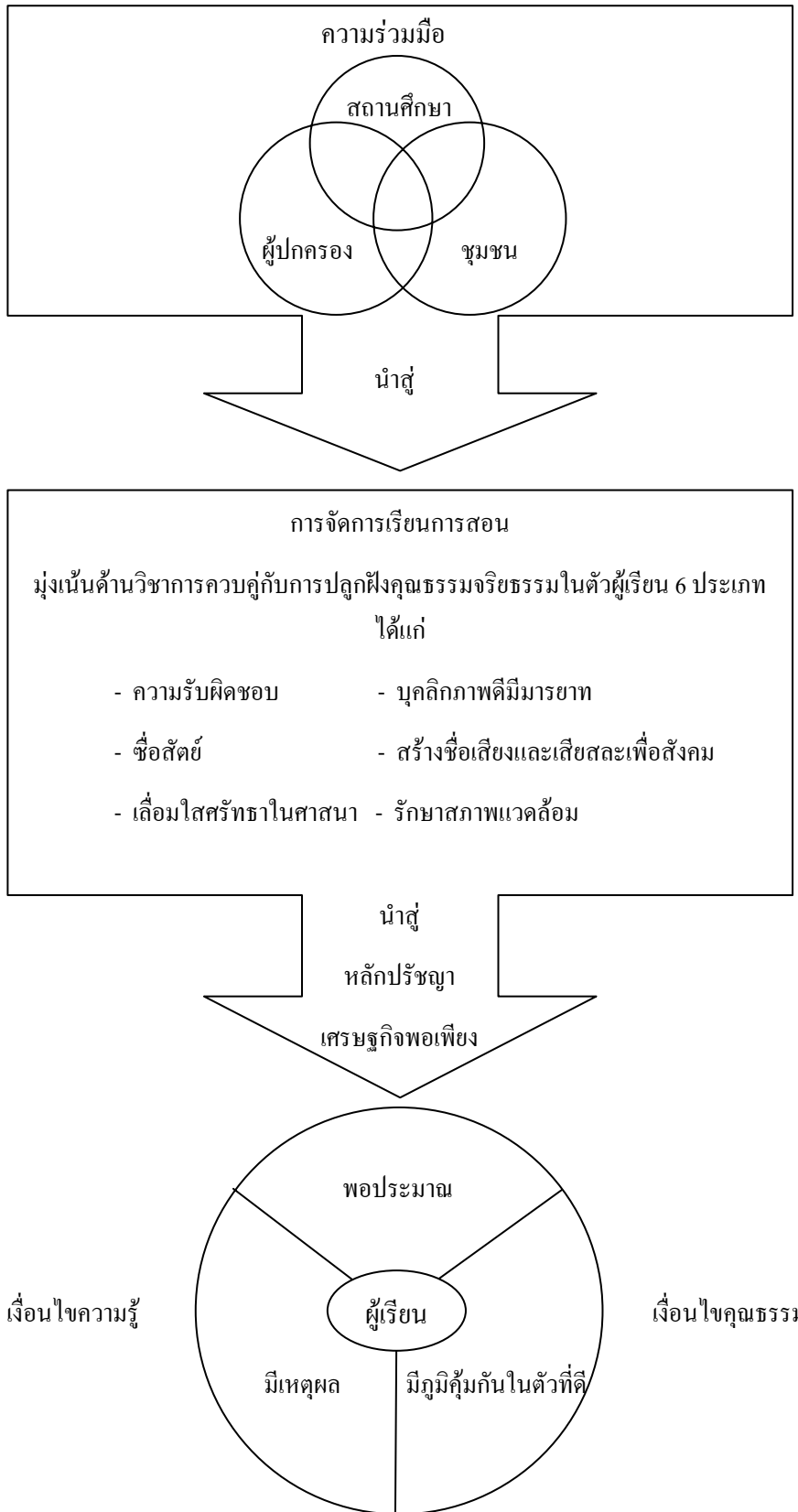
พัฒนาด้านคุณธรรมประสบความสำเร็จได้ยาก ซึ่งการพัฒนาด้านคุณธรรมให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ควรให้ความสำคัญในเชิงการปฏิบัติ คือการปฏิบัติเหมือนสถานการณ์จริง

จากเหตุปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น ทางโรงเรียนพณิชยการราชดำเนินธนบุรี เป็นสถานศึกษาที่ผลิตนักเรียนนักศึกษาออกสู่ตลาดแรงงาน จึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาเยาวชนผู้ซึ่งเป็นกำลังที่พัฒนาชาติในอนาคต ให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อมไปด้วยความสามารถทางด้านวิชาการ วิชาชีพและเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการใช้ชีวิตในสังคมทุกสังคมอย่างมีความสุข โดยวิถีทางในการพัฒนาจะต้องเกิดจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน และเพื่อเป็นการนำแนวคิดในการพัฒนาผู้เรียนดังกล่าว ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดหวังไว้ ทางโรงเรียนพณิชยการราชดำเนินธนบุรีจึงได้มีการจัดดำเนิน โครงการธนาคารคุณธรรม ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการใช้โครงการธนาคารคุณธรรมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ

แผนผังกรอบแนวความคิดของธนาคารคุณธรรม

ระเบียบวิธีการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากับกลุ่มประชากร นักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 3 โรงเรียนพณิชยการราชดำเนินชลบุรี แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งหมด 1,900 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ โครงการธนาคารคุณธรรม

ตัวแปรตาม คือ คุณธรรมจริยธรรมในตัวผู้เรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. โครงการธนาคารคุณธรรม
2. สมุดฝากธนาคารคุณธรรม (แบบประเมินคุณธรรมในตัวผู้เรียน)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างโครงการธนาคารคุณธรรม

1. ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อจัดเตรียมการดำเนินโครงการ
2. ประสานงานผู้ปกครอง ชุมชนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์
3. คณะกรรมการดำเนินงาน ตัวแทนผู้ปกครองเครือข่าย และชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ซึ่งมีตัวบ่งชี้ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในด้านคุณธรรมจริยธรรม 6 ประเภท ได้แก่ ประเภทความรับผิดชอบ ประเภทบุคลิกภาพดีมีมารยาท ประเภทซื่อสัตย์ ประเภทสร้างชื่อเสียงและเสียสละเพื่อสังคม (คุณธรรมพิเศษ) ประเภทเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา ประเภทรักษาภาพแวดล้อม
4. คะแนนที่ได้จากการฝากธนาคารคุณธรรมจะนำไปใช้เป็นคะแนนด้านจิตพิสัยของผู้เรียน ซึ่งคุณธรรมในแต่ละประเภทจะมีคะแนนประเภทละ 3 คะแนน รวมเป็น 15 คะแนน โดยอาจารย์ประจำวิชาผู้ปกครอง ชุมชน จะเป็นผู้ลงลายมือชื่อรับรองในสมุดรับรองตามตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีเกณฑ์การให้รับรองการฝากดังนี้ (ดังแสดงใน ตาราง 1)

ตาราง 1 : เกณฑ์ธนาคารคุณธรรม

ลำดับ	ประเภท และคุณสมบัติผู้ฝาก	ผู้รับรอง	เกณฑ์การประเมินรายคุณสมบัติผู้ฝาก	เกณฑ์การให้คะแนน
1	ความรับผิดชอบ			5 หัวข้อ : 3 คะแนน
	1.1 เข้าเรียนตรงเวลา	ผู้สอน	ร้อยละ 100	3-4 หัวข้อ : 2 คะแนน
	1.2 มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	ผู้สอน	ร้อยละ 70	1-2 หัวข้อ : 1 คะแนน
	1.3 ตั้งใจเรียนสม่ำเสมอ	ผู้สอน	ร้อยละ 80	
	1.4 รู้จักบริหารเวลาในการทำงาน	ผู้สอน	ร้อยละ 80	
	1.5 เลิกเรียนกลับบ้านตรงเวลา	ผู้ปกครอง	ร้อยละ 100	
2	บุคลิกภาพดีมีมารยาท			4 หัวข้อ : 3 คะแนน
	2.1 มีสัมมาคารวะอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่	ผู้สอน	ร้อยละ 100	2-3 หัวข้อ : 2 คะแนน
	2.2 แต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน	ผู้สอน	ร้อยละ 100	1 หัวข้อ : 1 คะแนน
	2.3 มีมนุษยสัมพันธ์	ผู้สอน	ร้อยละ 80	
	2.4 มีกิริยาสุภาพเหมาะสมกับกาลเทศะ	ผู้สอน	ร้อยละ 100	
3	ซื่อสัตย์			3 หัวข้อ : 3 คะแนน
	3.1 ซื่อสัตย์ในหน้าที่	ผู้สอน	ร้อยละ 100	2 หัวข้อ : 2 คะแนน
	3.2 ไม่นำสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตน	ผู้สอน	ร้อยละ 100	1 หัวข้อ : 1 คะแนน
	3.3 พูดแต่ความจริง	ผู้สอน	ร้อยละ 100	
4	สร้างชื่อเสียงและเสียสละเพื่อสังคม			(คุณธรรมพิเศษ)
	4.1 เสียสละเพื่อส่วนรวมและสังคม	ชุมชน	ร้อยละ 100	
	4.2 สร้างความรักและความสามัคคีต่อหมู่คณะและสถาบัน	ผู้สอน	ร้อยละ 100	

ตาราง 1 (ต่อ) : เกณฑ์ธนาคารคุณธรรม

ลำดับ	ประเภท และคุณสมบัติผู้ฝาก	ผู้รับรอง	เกณฑ์การประเมินรายคุณสมบัติผู้ฝาก	เกณฑ์ผ่านในแต่ละประเภท
	4.3 ใฝ่รู้ กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง	ผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน	ร้อยละ 100	
	4.4 มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	ผู้สอน	ร้อยละ 100	
5	เลื่อมใสศรัทธาในศาสนา			5 หัวข้อ : 3 คะแนน
	5.1 ไม่มัวเมาในอบายมุข	ผู้สอน	ร้อยละ 100	3-4 หัวข้อ : 2 คะแนน
	5.2 มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเห็นใจผู้อื่น	ผู้สอน	ร้อยละ 100	1-2 หัวข้อ : 1 คะแนน
	5.3 มีค่านิยมในการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักศาสนา	ผู้สอน	ร้อยละ 75	
	5.4 มีความประพฤติดีอยู่ในโอวาทของผู้ปกครองและครูอาจารย์	ผู้สอน	ร้อยละ 100	
	5.5 มีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์	ผู้สอน	ร้อยละ 100	
6	รักษาสภาพแวดล้อม			3 หัวข้อ : 3 คะแนน
	6.1 รู้จักใช้น้ำ ใช้ไฟอย่างประหยัด	ผู้ปกครอง	ร้อยละ 100	2 หัวข้อ : 2 คะแนน
	6.2 รักษาความสะอาดและไม่ทำลายสาธารณสมบัติ	ผู้สอน	ร้อยละ 100	1 หัวข้อ : 1 คะแนน
	6.3 รู้จักนำวัสดุเหลือใช้มาทำประโยชน์	ผู้สอน	ร้อยละ 50	

หมายเหตุ : คะแนนธนาคารคุณธรรมมีทั้งหมด 15 คะแนน ประกอบด้วยประเภทคุณธรรมดังต่อไปนี้

คุณธรรมประเภทบังคับ	- ประเภทความรับผิดชอบ	3	คะแนน
	- ประเภทบุคลิกภาพดีมีมารยาท	3	คะแนน
	- ประเภทซื่อสัตย์	3	คะแนน

- ประเภทเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา 3 คะแนน
- ประเภทรักษาสภาพแวดล้อม 3 คะแนน
- คุณธรรมพิเศษ - ประเภทสร้างชื่อเสียงและเสียสละเพื่อสังคม

สมุดฝากธนาคารคุณธรรม (แบบประเมินคุณธรรมในตัวผู้เรียน)

นำตัวบ่งชี้ที่ได้กำหนดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน สังคม สร้างเครื่องมือการประเมินโดยอาจารย์ ซึ่งธนาคารคุณธรรมจะประกอบไปด้วย สมุดรับรอง และสมุดฝาก

สมุดฝากและสมุดคู่มือฝากธนาคารคุณธรรม

การรวบรวมข้อมูล

1. ประชุมอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และการปฏิบัติตนของผู้เรียน ในการเข้าร่วมตามที่กำหนดในขั้นเตรียมการ
2. อาจารย์ที่ปรึกษาชี้แจงรายละเอียดและวิธีการปฏิบัติตัวของผู้เรียนในการเข้าร่วมโครงการธนาคารคุณธรรมโดยนวัตกรรมโครงการธนาคารคุณธรรม
3. อาจารย์ผู้สอนทำการประเมินผู้เรียนในสมุดรับรองธนาคารคุณธรรม
4. ผู้เรียนนำสมุดธนาคารคุณธรรมฝาก ณ ธนาคารคุณธรรม
5. คณะกรรมการดำเนินงานสรุปผลการเข้าร่วมโครงการธนาคารคุณธรรมของผู้เรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติพื้นฐาน คือ การหาค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการสรุปผลการประเมินผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน โดยอาจารย์ผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชน ในโครงการธนาคารคุณธรรม พบว่าผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม 6 ประเภท

- ประเภทความรับผิดชอบ
- ประเภทบุคลิกภาพดีมีมารยาท
- ประเภทซื่อสัตย์
- ประเภทสร้างชื่อเสียงและเสียสละเพื่อสังคม
- ประเภทเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา
- ประเภทรักษาสภาพแวดล้อม

ข้อเสนอแนะในการนำโครงการธนาคารคุณธรรมไปใช้

1. ควรมีการพัฒนาตัวบ่งชี้ไปตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา
2. สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชนในการร่วมมือดูแลและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการ

1. ตัวบ่งชี้ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ควรมีการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

ประโยชน์ของงานวิจัย

1. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดในธนาคารคุณธรรม
2. ผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษามีความร่วมมือในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่ถึงพร้อมทั้งด้านความรู้ด้านวิชาการ ความถนัดด้านวิชาชีพ ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมและจรรยาบรรณ
3. เกิดนวัตกรรมและวิธีการในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรม

ชื่อเรื่อง ผลการฝึกความสามารถด้านความรู้คิดและความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีต่อทัศนคติต่อพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา
The Effect of Training of Cognitive Ability and Moral Reasoning on Attitude towards Moral Behavior of Students

ผู้วิจัย สุดใจ บุญอารีย์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2546

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

จริยธรรมเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ สังคมใดประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าวจำนวนมาก ย่อมสงบสุขและเอื้อต่อการพัฒนา ในทางตรงกันข้ามสังคมใดประกอบด้วยผู้มีจริยธรรมต่ำจำนวนมากสังคมนั้นจะยุ่งเหยิง รุนแรง และอาจนำไปสู่ความวิบัติได้ สำหรับสภาพในสังคมไทยในยุคปี ค.ศ. 2000 กล่าวได้ว่าอยู่ในภาวะวิกฤติทางจริยธรรม ทั้งนี้เนื่องมาจากความล้มเหลวทางเศรษฐกิจขั้นรุนแรงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ความซับซ้อนของปัญหาเหล่านี้จะยังคงอยู่หากไม่มีการพัฒนาคุณภาพด้านจริยธรรมของบุคคล จริยธรรมอาจมีหลายองค์ประกอบ ในทางจิตวิทยาจำแนกเป็นด้านพฤติกรรม ความรู้ ทักษะ และเหตุผล เป็นต้น การจำแนกนี้จำเป็นมากสำหรับผู้ที่จะทำหน้าที่ปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรม

ประมาณ 20 ปีที่ผ่านมาได้มีการวิจัย การสังเคราะห์งานวิจัย และการประมวลทฤษฎี หลักการ ทั้งของไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวกับสาเหตุทางจิตใจที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการเป็นคนดี และคนเก่ง จนพบว่ามีลักษณะทางจิตใจ หรือ จิตลักษณะอย่างน้อย 8 ด้าน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ร่วมกันส่งผลให้บุคคลกระทำพฤติกรรมดีได้อย่างมั่นคง จิตลักษณะ 8 ด้านนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ได้แก่ ลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้าน และสาเหตุทางจิตใจของพฤติกรรมอีก 5 ด้าน ลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ ได้แก่ 1) สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ซึ่งหมายถึงความสามารถในการคิด 2) การมีประสบการณ์ทางสังคมอย่างเพียงพอ ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเราหรือการหยิ่งลึกทางสังคม และ 3) การมีสุขภาพจิตดี ส่วนสาเหตุทางจิตใจของพฤติกรรมอีก 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะ คุณธรรม ค่านิยมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ดี 2) เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งหมายถึง เจตนาก่อนการกระทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน 3) ลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งหมายถึงควบคุมตนให้รู้จักอดได้รอได้อย่างเหมาะสม 4) ความเชื่ออำนาจในตน ซึ่งหมายถึง ความเชื่อว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว และ 5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งหมายถึง ความมานะบากบั่นฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย

การที่ได้พบลักษณะของจิตใจดังกล่าว ทำให้ได้ทราบว่าต้องพัฒนาลักษณะใดบ้าง และพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอนอย่างไรจึงจะเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เปรียบเสมือนต้นไม้ที่จะออกดอกผลงดงามได้ต้องประกอบด้วยรากและลำต้นซึ่งสมบูรณ์แข็งแรงเป็นรากฐานเสียก่อน ด้วยเหตุนี้จึงเรียกทฤษฎีนี้ว่า ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2543 : 1 - 16) โครงสร้างของการเกิดพฤติกรรมจริยธรรม แสดงว่าต้องพัฒนาในส่วนที่เปรียบเสมือนรากก่อน เมื่อครบถ้วนที่รากแล้วจึงไปพัฒนาลักษณะที่อยู่บนลำต้นจึงจะเกิดผลดี ได้แก่ ดอก ใบและผล แต่การพัฒนาไปสู่เป้าหมายด้านพฤติกรรมนั้นปัจจุบันยังไม่สามารถทำได้ครบถ้วน จิตลักษณะที่ยังมีการส่งเสริมในคนไทยน้อย ได้แก่ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม 2) ลักษณะมุ่งอนาคต และ 3) ความเชื่ออำนาจในตน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2543 : 12)

เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) เป็นความคิดที่บุคคลใช้เป็นหลักในการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำในกรณีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางจริยธรรม ดังนั้นจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นสิ่งชี้เจตนาในการกระทำ ทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นทฤษฎีของชาว

ตะวันตก แต่มีการศึกษาวิจัยพบว่าพัฒนาการในชั้นต่างๆ นั้นเป็นสากล (Arbuthnot and Faust, 1981: 80 - 81) กล่าวคือในทุกวัฒนธรรม การขยายพัฒนาการจะเป็นไปตามขั้นตอนเดียวกัน

โดยทั่วไปหากบุคคลมีพื้นฐานทางด้านจิตใจเป็นปกติ และได้รับประสบการณ์ทางสังคมที่เหมาะสม บุคคลนั้นจะสามารถพัฒนาโดยธรรมชาติ (Kohlberg, 1980 : 20 - 49) แต่ในสังคมไทยมีการวิจัยพบว่าพัฒนาการหยุดชะงักอย่างไม่เหมาะสมกับวัย (ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์, 2522 ; ฤกาจ ช่วยโต และดวงเดือน พันธมนาวิน, 2533 ; จินตนา บิลมาศ และคณะ, 2529) กล่าวคือ ผู้ใหญ่จำนวนหนึ่งซึ่งสมควรพัฒนาการใช้เหตุผลไปถึงขั้นสูงแล้วแต่ยังหยุดชะงักอยู่ที่ขั้นต่ำ เช่น ยังยึดหลักแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง เป็นต้น บุคคลเหล่านี้จึงควรที่จะได้รับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยตรง ดังนั้นจึงมีความพยายามที่จะพัฒนาจิตลักษณะดังกล่าว โดยแบล็ตและโคลเบอร์กผู้เป็นเจ้าของทฤษฎีได้ทำการทดลอง จนสามารถสร้างรูปแบบการฝึกฝนได้สำเร็จ (Arbuthnot and Faust, 1981 : 101 - 260) ต่อมามีการนำไปทดลองฝึกและใช้ได้ผลดี สำหรับในประเทศไทยมีการทดลองพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยวิธีการต่างๆ หลายวิธี แต่ยังไม่พบว่าได้มีการนำรูปแบบซึ่งแบล็ตและโคลเบอร์กเป็นผู้ริเริ่มและใช้ได้ผลแล้วเป็นอย่างดีมาศึกษาในประเทศไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่ารูปแบบการฝึกอันเป็นต้นแบบนี้ จะใช้ได้ดีในสังคมไทยหรือไม่ อย่างไร

นอกจากนี้ยังมีจิตลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งบนลำดับของทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมคือ ทศนคติ (Attitude) ซึ่งมีความสำคัญเนื่องจากเป็นสิ่งที่แสดงความพร้อมและทิศทางของพฤติกรรม ด้วยเหตุนี้การศึกษาครั้งนี้จึงได้ศึกษาผลการฝึกที่มีต่อทศนคติต่อพฤติกรรมจริยธรรมด้วย

จากทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมจะเห็นว่าความเฉลียวฉลาด ประสบการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิตเป็นลักษณะที่ประกอบกันเปรียบเทียบเหมือนรากของต้นไม้ บุคคลที่มีลักษณะทั้งสามนี้สูงในคนเดียวกันเปรียบได้กับบัวสีเหล่าในพุทธศาสนาที่ใช้จำแนกคนเป็น 4 ประเภท ผู้มีความพร้อมทางจิตใจมากด้านย่อมมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากกว่าผู้มีความพร้อมทางจิตใจน้อยด้าน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำจิตลักษณะทั้งสาม คือ การรู้คิด (ความเฉลียวฉลาด) การหยั่งลึกทางสังคม (ประสบการณ์ทางสังคม) และสุขภาพจิตมาร่วมศึกษาด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลอิสระโดยตรงของการฝึก และผลที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของการฝึกจิตลักษณะ (ลักษณะทางจิตใจ) 2 ด้านคือ การฝึกการรู้คิดและการฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงจิตลักษณะ 2 ประการคือ เหตุผลเชิงจริยธรรม และทศนคติต่อพฤติกรรมจริยธรรม
2. เพื่อศึกษาว่านักศึกษาประเภทใดที่จะได้รับผลดีจากการฝึกครั้งนี้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
3. เพื่อหาเปอร์เซ็นต์การทำนายและตัวทำนายสำคัญของจิตลักษณะทั้งสอง

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

นักศึกษาศาสนาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นชั้นปีที่ 1 และปีที่ 3

กลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาศาสนาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 281 คน ซึ่งเข้าร่วมโครงการโดยสมัครใจ

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรเชิงสาเหตุ ได้แก่ 1) การฝึกการรู้จัก 2) การฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรม 3) จิตลักษณะเดิมก่อนการฝึก 5 ด้านที่ใช้อธิบายสาเหตุ ได้แก่ สุขภาพจิต การหยิ่งถือทางสังคม การรู้จักเหตุผลเชิงจริยธรรม และทัศนคติต่อพฤติกรรมจริยธรรมซึ่งวัดก่อนการฝึก 4) สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศและระดับชั้นปี

ตัวแปรตาม คือ ตัวแปรที่เป็นผลของการฝึก ในการวิจัยนี้ได้แก่ จิตลักษณะ 2 ด้าน คือ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม 2) ทัศนคติต่อพฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งทำการวัด 3 ครั้ง คือ วัดก่อนการฝึก วัดทันทีหลังการฝึก และวัดหลังการฝึก 6 เดือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) เครื่องมือที่ใช้ทดลอง ได้แก่ ชุดฝึกอบรม 2 ประเภท ได้แก่ ชุดฝึกอบรมการรู้จัก และชุดฝึกอบรมเหตุผลเชิงจริยธรรม
- 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดจิตลักษณะ 5 ด้านคือ การรู้จัก เหตุผลเชิงจริยธรรม ทัศนคติต่อพฤติกรรมจริยธรรม สุขภาพจิต และการหยิ่งถือทางสังคม

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในการทดลองด้วยตนเอง โดยนำแบบวัดทั้ง 5 ชุด ไปทำการวัดก่อนการทดลอง 2 สัปดาห์และนำแบบวัดดังกล่าวไปวัดหลังการทดลอง 1 วัน หลังจากนั้นอีก 6 เดือนจึงวัดจิตลักษณะดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way Analysis of Variance) การวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทาง (Three way Analysis of Variance) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อให้ผลการวิจัยชัดเจนขึ้นอีกด้วย

สรุปผลวิจัย

1) เมื่อวัดทันทีหลังการฝึกพบว่า การฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ผลดีต่อตัวแปรตามทั้งสองมากกว่าการฝึกการรู้คิด แต่เมื่อวัดหลังการฝึก 6 เดือน พบผลกลับกัน 2) เมื่อเปรียบเทียบผลการฝึกควบกับการไม่ฝึกทั้งสองด้าน พบผล 2 ประการคือ ก) เมื่อวัดทันทีหลังการฝึก พบผลดีต่อเหตุผลเชิงจริยธรรมในนักศึกษา 2 ประเภทคือ นักศึกษาที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเดิมและการหยิ่งลึกลับทางสังคมเดิมต่ำในคนเดียวกัน และนักศึกษาหญิงที่มีทัศนคติต่อพฤติกรรมจริยธรรมเดิมดีมาก ข) เมื่อวัดทันทีหลังการฝึก พบผลดีต่อทัศนคติต่อพฤติกรรมจริยธรรมในนักศึกษาชั้นปีที่ 3 แต่เมื่อวัดหลังการฝึก 6 เดือนได้พบผลกลับกัน 3) นักศึกษาที่ได้รับผลดีที่สุดในการฝึกทั้งสองด้านคือ นักศึกษาหญิง ซึ่งพบว่านักศึกษาหญิงที่ได้รับการฝึกมีคะแนนสูงกว่าผู้ไม่ได้รับการฝึกอย่างชัดเจน ในการวัดทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว 4) เมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อหาตัวทำนายของตัวแปรตามทั้งสอง พบว่าตัวทำนายสำคัญของเหตุผลเชิงจริยธรรมมี 4 ตัวได้แก่ การรู้คิดทั้งสูงและต่ำ เพศหญิง สุขภาพจิตที่ดี และการหยิ่งลึกลับทางสังคมสูง ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายได้ถึง 50.6% ส่วนตัวทำนายทัศนคติต่อพฤติกรรมจริยธรรมพบว่า มีตัวทำนายสำคัญ 3 ตัวคือ การหยิ่งลึกลับทางสังคมสูง เพศหญิง และสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายจิตลักษณะดังกล่าวได้ถึง 57.9%

ข้อเสนอแนะ

1) จากผลการวิจัยที่พบว่าการฝึกการรู้คิดและการฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรม ต่างส่งผลดีต่อนักศึกษาแต่ละประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกการรู้คิดซึ่งส่งผลดีต่อเหตุผลเชิงจริยธรรมในระยะยาว ดังนั้นในการฝึกนักศึกษาเพื่อให้เกิดผลที่เหตุผลเชิงจริยธรรม อาจฝึกเพียงการรู้คิดซึ่งจัดกระทำได้ง่ายกว่าการฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรม

2) จากผลการวิจัยที่พบผลดีในนักศึกษาที่มีความพร้อมทางจิตลักษณะบางประการ และไม่พบผลดีในนักศึกษาที่มีความพร้อมทางจิตลักษณะบางประการ ดังนั้น การพัฒนาจิตใจของนักศึกษาควรพัฒนาจากพื้นฐานเดิมในลักษณะต่อยอดมากกว่าการเริ่มต้นใหม่ ดังนั้นคณาจารย์ควรได้รับการฝึกในการศึกษานักศึกษาเป็นรายบุคคล (Case Study) เพื่อให้เข้าใจพัฒนาการทางจิตใจของนักศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1) ควรนำสถานการณ์ปัจจุบัน การอบรมเลี้ยงดู หรือการฝึกฝนในอดีตมาร่วมศึกษาเพื่อให้ทราบปัจจัยที่ร่วมเป็นสาเหตุให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2) วิธีการฝึกทั้งสองด้านควรเผยแพร่ให้มีการใช้ในนักศึกษาอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษานหญิง

3) ควรฝึกการรู้คิดก่อน แล้วถึงระยะให้ได้รับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันประมาณ 2 สัปดาห์ก่อนที่จะฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรม แต่ช่วงระยะห่างไม่ควรเกิน 6 เดือน

ยื่นชั้นเชิงวิชาการที่น่าเชื่อถือและมีความแม่นยำ ซึ่งปรากฏว่าได้ผลลัพธ์ตามที่มุ่งหวัง โดยรูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาชีวิตและปัญหาการเรียนของนักศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบ ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ออกแบบและพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้
3. หาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบการวิจัยเทคโนโลยีการศึกษาแบบพัฒนา ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบสิ่งๆ ที่คิดค้นใหม่หรือนวัตกรรม เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริงมีประสิทธิภาพ โดยทำการศึกษาในสภาพที่เป็นจริงตามธรรมชาติ ผสมผสานกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร

นักศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รหัส 41-44 จำนวนรวมทั้งสิ้น 146 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ทำการศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรต้นคือ รูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ และตัวแปรตามคือ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับตอบคำถามข้อ 1 เรื่องการออกแบบและพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. แบบวิเคราะห์ระบบ สำหรับประเมินระบบโครงสร้างของรูปแบบฯ ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อพิจารณาตรวจสอบความครบถ้วนขององค์ประกอบภายในระบบ ตรวจสอบความสัมพันธ์และหน้าที่ขององค์ประกอบย่อยๆ ภายในระบบ โดยพิจารณาตามหลักของทฤษฎีระบบ
2. แบบประเมินคู่มือจัดการเรียนรู้ สำหรับประเมินความเหมาะสมของคู่มือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้รูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบฯ ที่สร้างขึ้น โดยกำหนดตัวบ่งชี้ความเหมาะสมของแต่ละองค์ประกอบต่างๆ ที่อยู่ในคู่มือดำเนินการฯ ซึ่งจัดทำขึ้นโดยใช้แนวทางการออกแบบการเรียนการสอนของ Gerlach & Ely

3. แบบบันทึกการใช้รูปแบบ สำหรับให้ผู้จัดการเรียนรู้ทำการจดบันทึกประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการใช้รูปแบบการแก้ปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับนำไปปรับแก้หรือยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบฯ มีลักษณะเป็นบันทึกประจำวันแบบปลายเปิด

4. แบบสอบถามความคิดเห็น สำหรับสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบฯ หลังจากนักศึกษาผ่านการเรียนรู้ไปแล้ว เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบฯ และเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบฯ มีประเด็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวนรวมทั้งสิ้น 18 ข้อ และคำถามแบบปลายเปิด 1 ข้อ

เครื่องมือสำหรับตอบคำถามข้อ 2 เรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. แบบประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับประเมินว่านักศึกษามีความสามารถใช้ขั้นตอนทั้ง 7 ของรูปแบบฯ ในการแก้ปัญหาได้ดีเพียงใด โดยพิจารณาผลลัพธ์ในการทำภารกิจทั้งหมด ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 16 งาน โดยกำหนดค่าคะแนนสำหรับการประเมินเชิงปริมาณไว้ดังนี้คือ 1-2.49=น้อยที่สุด 2.50-4.49=น้อย 4.50-6.49=ปานกลาง 6.50-8.49=มาก และ 8.50-10=มากที่สุด

2. แบบตรวจสอบติดตาม สำหรับจดบันทึกความก้าวหน้าในการทำงานของนักศึกษาตามที่กำหนดเวลาไว้ สร้างขึ้นในลักษณะตารางตรวจสอบรายการ (checklist)

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ สำหรับสอบถามความรู้สึกลึกของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบฯ เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว มีประเด็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับคือ พอใจมากที่สุด พอใจมาก พอใจปานกลาง พอใจน้อย พอใจน้อยที่สุด จำนวนรวมทั้งสิ้น 10 ข้อ และคำถามแบบปลายเปิด 1 ข้อ

4. แบบวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ รายงาน/เพิ่มสะสมงาน บันทึกการปฏิบัติงาน เรียงความ โดยมีประเด็นหลักในการวิเคราะห์ 5 ด้านคือ จำนวนของโครงการแบ่งตามประเภท ลักษณะปัญหาในแต่ละประเภทของโครงการ ความสำเร็จในการแก้ปัญหาคความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และความสมบูรณ์ของการปฏิบัติโครงการ

5. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ สำหรับวัดผลการเรียนรู้ของนักศึกษาเมื่อสิ้นสุดการเรียน เป็นข้อสอบแบบอัตนัยจำนวน 2 ข้อ กำหนดให้นักศึกษาแก้ไขปัญหาคการใช้รูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบฯ จากกรณีศึกษาที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต 1 เรื่อง และกรณีศึกษาที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้อ 1 เรื่อง

6. แบบประเมินการประยุกต์ใช้ สำหรับประเมินความสามารถในการนำรูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบฯ ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่จัดให้ภายหลังจากนักศึกษาผ่านการเรียนรู้รูปแบบฯ ไปแล้ว 1 ภาคเรียน ประกอบด้วย

7. แบบประเมินตนเอง เป็นแบบสอบถามที่มีประเด็นคำถามให้นักศึกษาประเมินตนเองโดยใช้

มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มีประเด็นคำถามจำนวน 7 ข้อ และคำถามปลายเปิดจำนวน 1 ข้อ

8. แบบประเมินโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากการประยุกต์ใช้รูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบๆ ของนักศึกษา แสดงความคิดเห็นที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการประยุกต์ใช้ โดยมีประเด็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวนรวมทั้งสิ้น 8 ข้อ และคำถามแบบปลายเปิดจำนวน 1 ข้อ

การหาความตรงและความเชื่อถือได้ของเครื่องมือเหล่านี้ก่อนการนำไปใช้ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คนร่วมพิจารณา

การรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ประกอบด้วย

ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากสภาพจริงในการสอนวิชาวิธีระบบทางเทคโนโลยีการศึกษา ซึ่งเก็บรวบรวมไว้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นมา ประกอบด้วย ผลงานนักศึกษา แบบฝึกหัด ข้อสอบ สมุดบันทึกคะแนนผลการเรียน แผนการสอน สื่อการสอน เอกสารประกอบการสอน ตำราและหนังสือประกอบการเรียน

ข้อมูลความรู้จากเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิรูปการศึกษา ทฤษฎีการสร้างสรรค์ด้วยปัญญา รูปแบบต่างๆ ในการแก้ปัญหา และรูปแบบต่างๆ ของการออกแบบการเรียนการสอน

ระยะที่ 2 ประกอบด้วย

จัดการเรียนรู้รูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบๆ ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 2 ครั้ง

จัดการเรียนรู้รูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบๆ ในปีการศึกษา 2546 จำนวน 4 ครั้ง

ทั้งนี้ บริบทที่ใช้ในวิจัยมี 2 ลักษณะคือ 1) การเรียนรู้ในรายวิชาที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับรูปแบบที่สร้างขึ้น เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบ และ 2) การเรียนรู้ในรายวิชาที่ไม่มีเนื้อหาสาระโดยตรงเกี่ยวข้องกับรูปแบบที่สร้างขึ้น จำนวน 2 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ มีทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง คำตอบในแบบสอบถาม และบริบทในการดำเนินงานนั้น ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การจำแนกประเภทข้อมูล (typological analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย (descriptive statistics)

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะของรูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ มีโครงสร้างแบบเส้นตรง ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 7 ขั้นตอน คือ 1) รู้ลึกถึงปัญหาเกี่ยวกับตนเอง 2) ระบุปัญหาของตนเอง และมองหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา 3) แจกแจงทางเลือกสำหรับการใช้ในการแก้ปัญหา 4) ตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหา 5) ออกแบบ/วางแผนโครงการเพื่อนำทางเลือกในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดไปปฏิบัติ 6) นำโครงการไปปฏิบัติ และ 7) ตรวจสอบผลการปฏิบัติ

องค์ประกอบย่อยมี 16 ภารกิจ คือ 1) วิเคราะห์กิจวัตรประจำวัน 2) ทำตารางสรุปกิจวัตร 3) เขียนเรียงความ 4) เขียนประเด็นปัญหา 5) มองหาสาเหตุ 6) ระบุปัญหา 7) แจกแจงทางเลือก 8) เขียนร่างวิธีแก้ไข 9) การตัดสินใจ 10) เขียนโครงการ 11) เขียนแผนปฏิบัติการ 12) กำหนดวิธีการและเครื่องมือ 13) ปฏิบัติโครงการและเก็บหลักฐาน 14) เขียนบันทึกประจำวัน 15) สรุปปฏิบัติการแก้ปัญหา และ 6) จัดทำรายงาน/แฟ้มสะสมงาน

โครงสร้างของระบบการเรียนรู้ มี 8 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) สารการเรียนรู้ 3) วิธีการเรียนรู้ 4) การจัดเวลาเรียน 5) การจัดกลุ่มผู้เรียน 6) สถานที่เรียน 7) สื่อ และ 8) การประเมินผล การเรียนรู้

คู่มือผู้จัดการเรียนรู้ มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ข้อตกลงเบื้องต้นสำหรับผู้สอน 2) แผนจัดการเรียนรู้ 3) รายละเอียดการดำเนินงาน และ 4) การประเมินผล

ลักษณะของรูปแบบฯ มีความสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ใช้การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และวางบทบาทผู้สอนให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

2. รูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลระดับมาก โดย

- นักศึกษามีความสามารถในการใช้ขั้นตอนทั้ง 7 โดยมีผลการเรียนรู้จากคะแนนการทำภารกิจในระดับดีมากที่สุดจำนวน 5 ภารกิจ ระดับดีมากจำนวน 10 ภารกิจ และระดับปานกลาง 1 ภารกิจ (N=146)

- นักศึกษาร้อยละ 85.33 สามารถปฏิบัติงานได้ตามกำหนดเวลา (N=146)

- นักศึกษามีความพึงพอใจระดับมากที่สุดในด้านความรู้ต่อการทำโครงการ และประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ พึงพอใจระดับมากในด้านบรรยากาศของการเรียนรู้ รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ ผลการดำเนินงานแก้ปัญหา การอำนวยความสะดวกจากผู้สอน และการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน พึงพอใจปานกลางในด้านปริมาณงานที่ได้รับมอบหมาย และเวลาที่กำหนดให้ในการทำภารกิจ (N=146)

- นักศึกษามีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง โดยมีการทำโครงการที่ต้องการแก้ปัญหา/พัฒนาคุณภาพชีวิต ร้อยละ 67.12 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับ สุขภาพร่างกาย ร้อยละ 40.81 ความสัมพันธ์ในครอบครัว ร้อยละ 25.51 บุคลิกภาพ ร้อยละ 15.31 งานอดิเรก/การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ร้อยละ 12.24 และ การเงิน/เศรษฐกิจ ร้อยละ 6.13 (N=146)

- นักศึกษามีการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง โดยมีการทำโครงการที่ต้องการแก้ปัญหา/พัฒนาการเรียนรู้ ร้อยละ 32.87 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับภาษา ร้อยละ 29.16 คอมพิวเตอร์ร้อยละ 25.00 ศิลปหัตถกรรม ร้อยละ 20.84 การอ่าน ร้อยละ 10.41 การทำอาหาร ร้อยละ 6.25 ดนตรี ร้อยละ 4.17 และเครื่องดนตรี ร้อยละ 6.13 (N=146)

- นักศึกษาประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหา ร้อยละ 100.00 (N=146)

- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการทำโครงการแก้ปัญหานักศึกษามีความพึงพอใจต่อโครงการร้อยละ 100.00 (N=96)

- นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบ ร้อยละ 81.35 (N=146)

- นักศึกษาประเมินตนเองว่า มีความสามารถในการประยุกต์ใช้รูปแบบการแก้ปัญหายุทธศาสตร์ที่ 1-4 อยู่ในระดับมากที่สุด ชั้นตอนที่ 5-6 อยู่ในระดับมาก และชั้นตอนที่ 7 อยู่ในระดับปานกลาง (N=96)

- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการประยุกต์ใช้รูปแบบฯ ของนักศึกษา ประเมินความสามารถในการประยุกต์ใช้ของนักศึกษาว่า มีความสามารถระดับมากที่สุดในด้านจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็นจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนทำเป็น จัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาเป็น ระดับมากในด้านการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหาเชิงระบบ และแสดงทัศนคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ระดับปานกลางในด้านจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ความมีระบบชัดเจนในการมอบหมายงานและความสามารถในการสื่อสารสาระการเรียนรู้กับผู้เรียน (N=269)

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. ครูอาจารย์มีรูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบ ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต อาทิ สุขภาพร่างกาย ความสัมพันธ์ในครอบครัว บุคลิกภาพ งานอดิเรก/การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การเงิน/เศรษฐกิจ ฯลฯ และคุณภาพการเรียนรู้ อาทิ ภาษา คอมพิวเตอร์ ศิลปหัตถกรรม การอ่าน การทำอาหาร ดนตรี เครื่องดนตรี ฯลฯ ให้แก่นักศึกษาของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. นักศึกษาที่ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ตามขั้นตอนต่างๆ ของรูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต ปัญหาการเรียนรู้ หรือปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ด้วยตนเองอย่างเป็นผลสำเร็จ

3. ครูอาจารย์มีแนวทางใหม่สำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะคิดเป็นแก้ปัญหาเป็น ให้แก่นักเรียนนักศึกษา

การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม

ชื่อเรื่อง ผลลัพธ์ของการปรับทัศนคติและมุมมองของผู้เรียน
ในโครงการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสุขภาวะชุมชนของ
สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข
**Effect of Change in Learner's Attitude and Perspective within the
Project of Education Reform for Community Health under
Praboromarajchanok Institute, the Ministry of Public Health**

ชื่อผู้วิจัย สุริยะ วงศ์คงคาเทพ

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

สถาบันพระบรมราชชนก เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขมาโดยลำดับกว่า 60 ปี โดยมีวิทยาลัยในสังกัด 38 แห่ง ได้พัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์และสาธารณสุขศาสตร์แบบบูรณาการและเน้นชุมชน เพื่อสร้างบัณฑิตที่นอกจากมีความรู้และสมรรถนะทางวิชาชีพแล้ว ยังต้องเข้าใจผู้อื่นและรู้จักความเป็นจริงในสังคม มีคุณธรรมจริยธรรมสามารถนำความรู้และทักษะของตนไปสนับสนุนให้ประชาชนมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม

หลักสูตรบูรณาการ เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นให้เข้าใจความเป็นมนุษย์ (Humanistic) กระบวนการสอนจึงเป็นการนำแนวคิดของสุขภาพแนวใหม่ ที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางและให้บริการเป็นองค์รวม ตลอดจนนำศาสตร์ทางสังคมและความเป็นมนุษย์ (Social Science & Humanity) บูรณาการเข้าสู่การศึกษาตลอดทั้งหลักสูตร ดังนั้นจำเป็นต้องมีการปรับการเรียนการสอนใหม่ ที่แต่เดิมเป็นการเรียนการสอนที่เน้นแต่เนื้อหาความรู้และสมรรถนะเชิงวิชาชีพเป็นสำคัญ มานี้เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิตและความเป็นจริงในสังคม ผสมผสานกับความรู้ทางวิชาการและทางวิชาชีพ เพื่อเป็นฐานในการจัดบริการสุขภาพที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง ตลอดจนเพื่อพัฒนาศักยภาพการดูแลตนเองของประชาชน

ในส่วนของกระบวนการเรียนรู้เพื่อเข้าใจความเป็นมนุษย์และสังคมนั้น จะเป็นการเรียนรู้ที่ต้องปรับทัศนคติและมุมมองสภาวะตามความจริง และเข้าใจผู้อื่น โดยการลดอคติในตัวผู้เรียนเอง ซึ่งจะใช้ชีวิต

จริงของคนในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านข้อมูลที่ได้รับมาได้มา โดยครูจะเป็นผู้กระตุ้นและชี้ประเด็นให้เกิดการเรียนรู้ความจริงที่เกิดขึ้นกับชีวิตคน การปรับทัศนคติและมุมมองของผู้เรียนมีผลต่อความคิดความเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น ซึ่งเป็นรากฐานเชิงคุณธรรมและจริยธรรมของการดูแลผู้ป่วยด้วยความเอื้ออาทร และด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการปรับทัศนคติและมุมมองของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์และศึกษาศาสตร์ในสังคม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสอนแบบบูรณาการของสถาบันพระบรมราชชนก
2. เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ได้ผ่านกระบวนการปรับทัศนคติและมุมมอง
3. เพื่อสรุปบทเรียนและพัฒนาแนวคิดของการสอนแบบบูรณาการ

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

อาจารย์ผู้สอนจำนวน 1,959 คน และนักศึกษา 15,000 คน ของวิทยาลัยพยาบาลและวิทยาลัยการสาธารณสุขในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก จำนวน 38 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง

อาจารย์ผู้สอน 202 คน และนักศึกษา 3,227 คนของวิทยาลัยพยาบาล 17 แห่ง และวิทยาลัยการสาธารณสุขจำนวน 1 แห่งในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1.) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
- 2.) แบบประเมินศักยภาพตนเองของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
- 3.) แบบสัมภาษณ์อาจารย์ เกี่ยวกับการปรับทัศนคติและพัฒนาความคิด
- 4.) แบบบันทึก ทั้งแบบบันทึกการสอนของอาจารย์ บันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษา และรายงานกรณีศึกษาต่างๆ ของนักศึกษา

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตั้งแต่เริ่มโครงการโดยการสัมภาษณ์อาจารย์ นักศึกษาและผู้บริหารวิทยาลัย การศึกษานันทนาการของอาจารย์ และบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษา รายงานกรณีศึกษาของนักศึกษา รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลจากการนิเทศ ติดตามการดำเนินงานของวิทยาลัย และการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สรุปผลวิจัย

ผลการวิจัยเชิงพัฒนา ที่สรุปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์อุปสรรคของการเรียนรู้ที่เกิดจากทัศนคติและมุมมองของนักศึกษา

การวิจัยพบว่า อุปสรรคของการเรียนรู้ที่เกิดจากทัศนคติและมุมมอง พบได้ 2 ลักษณะ คือ

1.1 การมีกรอบในการรับรู้เรื่องราวความจริง

พบว่าลักษณะการมอง การพิจารณาเรื่องราว หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของนักศึกษา เกิดจากอารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเชิงเหตุผลเดิมที่ได้รับการปลูกฝังมา นักศึกษาจึงมองสรรพสิ่งต่างๆ ตามมุมมองของตัวเอง โดยไม่เข้าใจชีวิตจริงของผู้คน ดังนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องให้ความสนใจกับการปรับทัศนคติในการมองเห็นความเป็นจริงของผู้เรียนไปตลอดการเรียนการสอน เพื่อเปิดโลกทัศน์ของผู้เรียน ผลการวิจัยที่สะท้อนทัศนคติและมุมมองของนักศึกษาในการรับรู้ความจริงที่พบเห็นบ่อยๆ ได้แก่

- การเลือกมอง เลือกฟัง เลือกศึกษา หรือเลือกรายงานข้อมูลเฉพาะเรื่องที่ตนเองสนใจ เช่น สนใจแต่เรื่องความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสุขภาพ แต่กลับมองไม่เห็นวิถีชีวิตของคน เช่น ครอบครัวบ้านนี้อบอุ่น รักใคร่กันดี ตกเย็นนั่งล้อมวงทานข้าวด้วยกัน ฯลฯ นักศึกษาส่วนใหญ่ยังใช้ความคิดความรู้สึกของตนเองไปตัดสินผู้อื่น จึงทำให้ได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อน ส่งผลให้นักศึกษาไม่เห็นความคิดคน และยังไม่เข้าใจชีวิตคน

- การใช้ตำรา ทฤษฎี กรอบความคิดสุขภาพ หรือประสบการณ์เดิมของตนเองเป็นพื้นฐานในการอธิบาย แปลความ หรือสรุปสิ่งที่เห็นมาเพียงบางส่วน โดยไม่เข้าใจสภาพความเป็นจริงในสังคม เช่น สรุปว่าชาวบ้านที่นอนป่วยอยู่กับบ้านไม่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของตนเอง โดยไม่เข้าใจสภาพของความเป็นจริงในขณะนั้น และไม่เข้าใจความเชื่อมโยงกับบริบทแวดล้อม

- การเกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตามเรื่องราวหรือสถานการณ์ต่างๆ เช่น ความประทับใจ ความสงสาร หรือความเห็นอกเห็นใจ โดยคิดว่าตนเองเข้าใจสถานการณ์นั้นๆ ดีแล้ว จึงมองข้ามความจริงที่ซ่อนอยู่ เช่น เกิดความประทับใจกับความอดทนของคนที่ต้องต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ จนกระทั่งประสบความสำเร็จในชีวิต ทำให้มองข้ามกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาของเขา

1.2 การตระหนักในคุณค่าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

หมายถึง มุมมองหรือความคิดของนักศึกษาที่เกิดขึ้นเมื่อนักศึกษาได้ผ่านเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่กระทบต่อการรับรู้ของตนเอง แล้วเกิดความตระหนักว่าตนเองยังไม่รู้ วิเคราะห์และลำดับสาเหตุของการที่ไม่รู้ และนำไปสู่การเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการเรียนรู้ จนเกิดความพอใจและอยากเรียนรู้ต่อไป อุปสรรคที่จำกัดด้วยการไม่เห็นคุณค่าของการเรียน ได้แก่

- การเรียนที่มุ่งหาคำตอบหรือความสำเร็จของงาน จนทำให้วิตกกังวลกับตัวผลงานมากกว่าการเรียนรู้

- ไม่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้จากสภาพจริง เพราะยึดคำสอนของครูและตำราเป็นที่ตั้ง นักศึกษาขาดความเชื่อมั่นว่าตนเองเรียนรู้ได้เอง และชีวิตของผู้คนเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ไม่สิ้นสุด โดยคิดว่าความรู้ต้องมาจากปากคำของผู้รู้ และต้องมีคำตอบที่เหมือนในตำราหรือทฤษฎี

- แม้ว่านักศึกษามีความประทับใจที่ได้เรียนรู้ชีวิตของกรณีศึกษา รู้สึกอิสระในการเรียน หรือมีสัมพันธภาพที่ดีกับชาวบ้าน แต่ส่วนมากยังต้องการคำชี้แนะ หรือคำตอบจากครู (ฟังครูมากกว่าการเรียนรู้ด้วยตนเอง) จะมีคำถามอยู่เนืองๆว่า ครูต้องการอะไร หรือไม่รู้จะคุยอย่างไรกับกรณีศึกษา กลัวชาวบ้านไม่ให้การต้อนรับ

2. พัฒนาการของทัศนคติและมุมมองของนักศึกษาจากการเรียนรู้ในสภาพจริง

ภายหลังจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการสอนแบบบูรณาการ ที่เน้นการปรับทัศนคติและมุมมองของนักศึกษา และการเรียนรู้ในสภาพจริงในวิชามนุษย์ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ และวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้านสุขภาพและการพยาบาล พบว่านักศึกษามีพัฒนาการด้านทัศนคติและมุมมองในเชิงบวก ดังนี้

- 1.) นักศึกษาเกิดการยอมรับมากขึ้นว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงนั้น ต้องพยายามไม่นำความคิดความรู้สึกของตนเองไปตัดสินผู้อื่น พยายามมองสรรพสิ่งอย่างเป็นจริงและเข้าใจมากขึ้น

- 2.) นักศึกษาเห็นประจักษ์ในความแตกต่างระหว่างความคิดของชาวบ้าน กับความคิดของตนมากขึ้น ซึ่งเป็นความคิดที่มาจากประสบการณ์ จากการเรียนการสอนที่ผ่านมา หรือการเป็นบุคลากรสาธารณสุข เช่น ชาวบ้านไม่ได้คิดเรื่องสุขภาพมาเป็นลำดับแรก แต่คิดเรื่องทำมาหากินและความอยู่รอดมากกว่า

- 3.) นักศึกษาพึงพอใจและมีความสุขกับการเรียนรู้จากสภาพจริง มีความกล้าและมั่นใจตนเองมากขึ้น รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลิกภาพของตนเองด้วย

3. ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์

พบว่าการสอนแบบบูรณาการในระยะแรกนั้น อาจารย์ส่วนใหญ่ยังมีจุดอ่อนหลายประการ ได้แก่

1. อาจารย์ยึดกรอบความคิดและวิธีการสอนแบบเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เช่น เคยชินกับการสอนบรรยายในชั้นเรียน การตั้งโจทย์และให้คำตอบสำเร็จรูป และเน้นสาระในรายวิชามากกว่าการเรียนรู้จากชีวิตจริง

2. อาจารย์ยังมีทัศนคติและมุมมองที่เป็นกรอบของตนเองเช่นเดียวกับนักศึกษา จึงไม่สามารถประเมินทัศนคติหรืออ่านความคิดของนักศึกษาได้ ทำให้มองข้ามปัญหาทัศนคติของนักศึกษา ผลก็คือการสอนของอาจารย์จึงขาดเป้า หรือมองเห็นเป้าแต่ขาดน้ำหนัที่จะกระตุ้นให้นักศึกษามองเห็นกรอบของตัวเองและอยากเรียนรู้

3. ความเข้าใจของอาจารย์ในสาระเกี่ยวกับมนุษย์และสังคมตามความเป็นจริงยังมีข้อจำกัดด้วยมุมมองและฐานประสบการณ์ที่น้อย จึงไม่สามารถวิเคราะห์และชี้ประเด็นจากกรณีศึกษาให้เกิดการเรียนรู้กับนักศึกษาได้

4. อาจารย์ยังขาดทักษะในการชี้ประเด็นที่เชื่อมโยงไปสู่ความคิดและปรับทัศนคติของนักศึกษา แต่มักสนใจรายละเอียดของข้อมูลที่เก็บมาได้มากกว่า อาจารย์บางคนเกรงว่านักศึกษาจะไม่ได้สาระเนื้อหา จึงบรรยายให้ความรู้ในตำราที่ได้เรียนมาแทน เนื่องจากไม่สามารถสอนสดจากชีวิตจริงของกรณีศึกษาได้

4. การประเมินผลการสอน

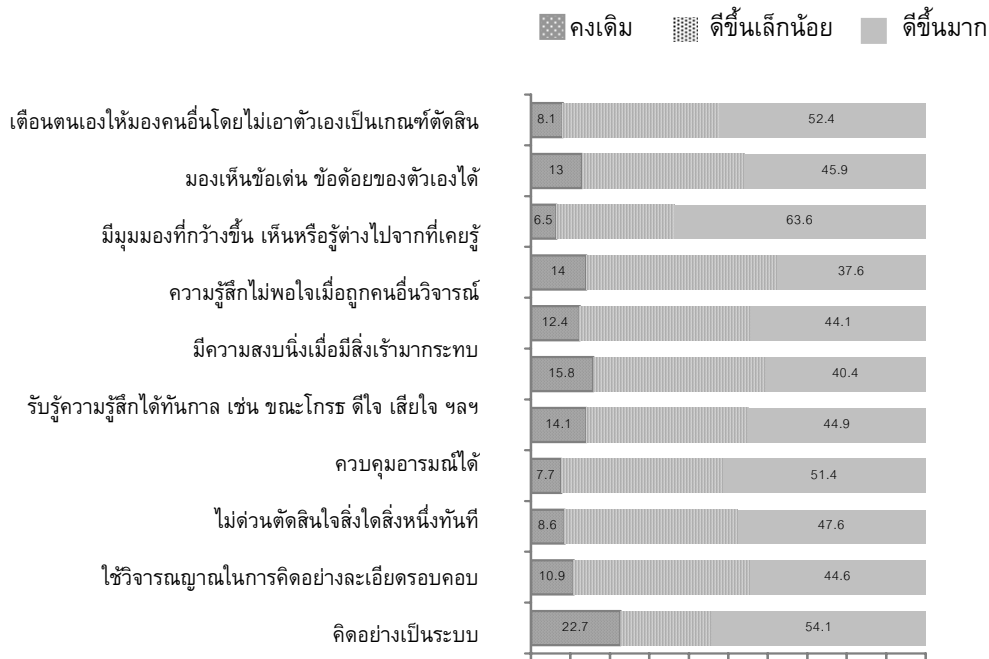
โครงการได้จัดให้มีการวิจัยประเมินผลภายในการดำเนินงานทั้งสิ้น 3 ชิ้นงาน ประกอบด้วย วิจัยการประเมินศักยภาพของอาจารย์และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (2549) วิจัยประเมินผลการพัฒนาอาจารย์ตามแนวทางสาธารณสุขแนวใหม่ (2550) และวิจัยประเมินผลผู้เรียนกับการสอนบูรณาการ (2550) สรุปสาระสำคัญดังนี้

4.1 ผลของอาจารย์ผู้สอนประเมินตนเอง

การเปลี่ยนแปลงด้านความคิดและทัศนคติต่อตนเอง

ในบรรดาสาระข้อมูลสถานการณ์ต่างๆในด้านความคิดและทัศนคติ พบว่า การเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้นมากที่สุด ได้แก่ การมีมุมมองที่กว้างขึ้น เห็นหรือรู้ต่างไปจากที่เคยรู้ รองลงมา ได้แก่ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และเตือนตนเองให้มองคนอื่นโดยไม่เอาตัวเองเป็นเกณฑ์ตัดสิน ไม่ด่วนตัดสินใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งทันที

รูปที่ 1 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงที่อาจารย์ประเมินตนเองด้านความคิดและทัศนคติ (ตัวอย่าง 202 คน)

การเปลี่ยนแปลงด้านการใฝ่รู้

การประเมินสาระที่แสดงถึงการใฝ่รู้ เช่น ความใส่ใจ การกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ ทั้งด้านการพัฒนาตนเองหรือการเรียนรู้จากภายนอกเพื่อสร้างทักษะให้กับตนเอง อาจารย์รายงานว่าคงเดิมไม่แตกต่างกันระหว่างร้อยละ 8-10 และทุกสาระรายงานว่าเพิ่มขึ้นมากเกินครึ่ง ยกเว้นประเด็นกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ด้านวิชาการรายงานต่ำสุดร้อยละ 48 (รูปที่ 2)

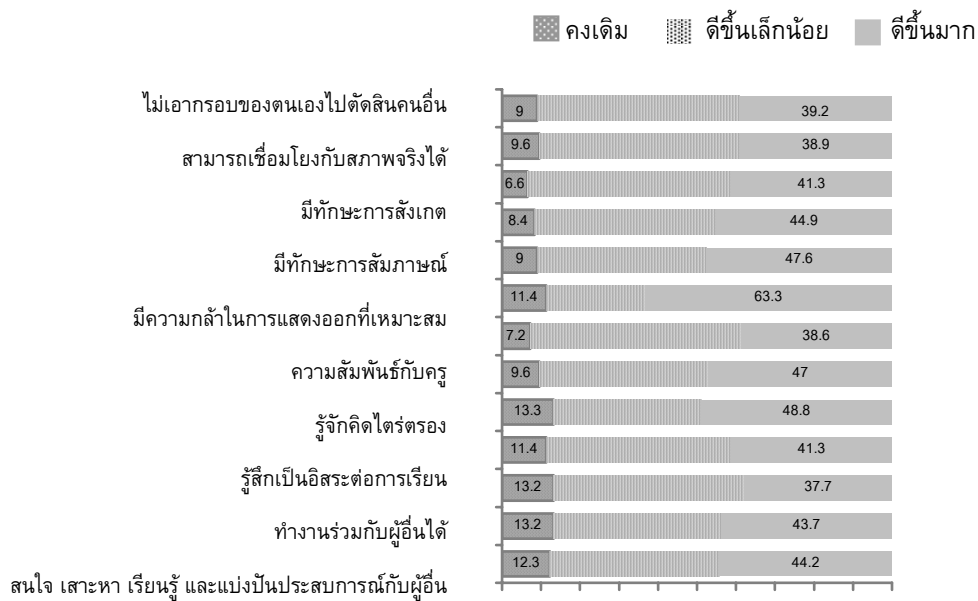
รูปที่ 2 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงที่อาจารย์ประเมินตนเองด้านความใฝ่รู้ (ตัวอย่าง 202 คน)

4.2 ผลของอาจารย์ผู้สอนประเมินนักศึกษา

การรับรู้ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนแต่ละประเด็นรายงานว่าคงเดิมระหว่างร้อยละ 7-13 และดีขึ้นมาก รายงานไม่เกินครึ่ง ยกเว้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับครูรายงานว่าดีขึ้นมาก สูงมากถึงร้อยละ 63 และรายงานว่าคงเดิมด้วยอัตราร้อยละ 11 ซึ่งค่อนข้างสูงกว่าอีกหลายประเด็น สาระในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออก ได้แก่ มีความกล้าในการแสดงออกที่เหมาะสม รู้สึกเป็นอิสระต่อการเรียน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รายงานว่าดีขึ้นมากประมาณครึ่งหนึ่ง (รูปที่ 3)

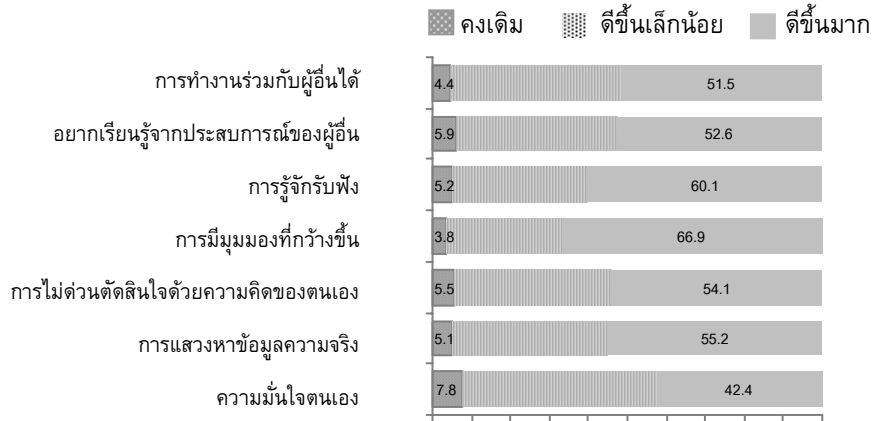
รูปที่ 3 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงที่อาจารย์ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน (ตัวอย่าง 202 คน)

4.3 ผลของนักศึกษาประเมินตนเอง

ผลการประเมินความคิดเห็น พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความประทับใจและสามารถเรียนรู้ในกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมได้ดี ได้แก่ การเข้าไปพูดคุยกับชาวบ้าน การทำงานเป็นกลุ่ม การเก็บข้อมูลโดยไม่มีการสัมภาษณ์ และการสรุปอธิบายข้อมูลที่ได้อีกมา ในส่วนการพัฒนาตนเองจากการเรียนแบบบูรณาการ ส่วนใหญ่ประเมินดีขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่พัฒนามากที่สุดคือการมีมุมมองที่กว้างขึ้น และการรู้จักรับฟัง ความเห็นต่อบทบาทของครูพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ให้คะแนนในส่วนความตั้งใจและเอาใจใส่อย่าง เป็นกันเองของอาจารย์ผู้ดูแลดีมาก (รูปที่ 4)

รูปที่ 4 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงที่นักศึกษาประเมินตนเอง (ตัวอย่าง 3,227 คน)

ข้อเสนอแนะ

1. หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนแนวใหม่ จะต้องเป็นกระบวนการที่ผสมผสานรูปแบบการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย บูรณาการทั้งการเรียนรู้โดยทฤษฎีและการเรียนรู้จากสภาพจริง กระบวนการเรียนรู้จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักการแสวงหาความรู้ในท้องถิ่น มีความเข้าใจมนุษย์และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม

2. การปรับทัศนคติและมุมมองของผู้เรียน เป็นตัวแปรที่มีผลต่อความสำเร็จของการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งอาศัยการเรียนรู้ในสภาพจริงเป็นฐาน หากผู้สอนไม่ได้ตระหนักในอิทธิพลของทัศนคติ อันได้แก่ การมีกรอบในการรับรู้เรื่องราวความจริง และการขาดความใฝ่รู้ ไม่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ในวิถีทางข้างต้น

3. กระบวนการปรับทัศนคติและมุมมอง เป็นการสร้างสำนึกในจิตที่มองสรรพสิ่งตามความเป็นจริง โดยไม่ยึดติดกับความคิดและความเป็นตัวตนของผู้เรียน การลอคอคติต้องทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการประกายในอคติของตน และสร้างความใฝ่รู้ด้วยการกระตุ้นให้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนั้น ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและอาจารย์ที่ได้ปรับทัศนคติไปข้างแล้วสามารถประเมินพัฒนาการได้อย่างเป็นรูปธรรม

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันพระบรมราชชนก ซึ่งเป็นงานที่พัฒนาขึ้นเพื่อศึกษาและสังเคราะห์รูปแบบและวิธีการจัดการสอนแนวใหม่ ภายใต้กรอบของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสุขภาวะ โดยมีการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับอาจารย์และผู้เรียนเป็นระยะๆ อีกทั้งเป็นงานวิจัยที่ดำเนินงานภายในขอบเขตและข้อจำกัดขององค์กร บุคลากร ระบบการทำงาน และทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งย่อมแตกต่างจากบริบทของสถาบันระดับอุดมศึกษาอื่นๆ ดังนั้น การนำผลงานวิจัยไปใช้ให้ได้ประโยชน์ จึงควรทำความเข้าใจในแนวคิด หลักการ องค์ประกอบ และกระบวนการที่สำคัญ

โดยเฉพาะความสำคัญของการปรับทัศนคติและมุมมองของผู้เรียนที่มีผลการกระบวนกรเรียนรู้ และควรศึกษาสภาพเงื่อนไขข้อจำกัดต่างๆ ในแต่ละสถาบัน จากนั้นจึงนำแนวคิดและกระบวนกรต่างๆ ในงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพและบริบทของสถาบันนั้นๆ

ชื่อเรื่อง รูปแบบการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ:
กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำแม่ลาว อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
A Model of Local Educational Reformation in a Buddhist Way :
A Case Study of the Lao Watershade Community amphur Wiang
Pa Pao, Chiang Rai

ผู้วิจัย มาลี ไพрсอน

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ.2548

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

โลกกำลังเผชิญวิกฤตการณ์ทางอารยธรรม โดยเฉพาะในด้านความรุนแรงที่มนุษย์กระทำต่อมนุษย์ และมนุษย์กระทำต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดวิกฤตทางอารยธรรมคือการขาดฐานคิดที่ถูกต้องต่อเป้าหมายการดำรงชีวิต การพัฒนาใดๆ จึงมุ่งตอบสนองแต่ด้านกายและวัตถุ แต่ขาดการพัฒนาด้านจิตใจ ผลของการพัฒนาจึงนำไปสู่ภาวะล่มสลาย พุทธทาสภิกขุได้ให้โอวาทธรรมเตือนชาวโลกไว้นานหลายทศวรรษแล้วว่า “ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ” ในทำนองกลับกัน คุรุบาธรรมสาริตแห่งเวียงกาหลงได้เสนอวาทะที่มีความหมายสืบเนื่องกันว่า “ถ้าศีลธรรมกลับมา โลกจะร่มเย็น” ระบบคิดทางพุทธศาสนาดังกล่าวชี้ให้เห็นแนวทางการพัฒนาอย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่ การใช้ศาสนธรรมเป็นเครื่องมือการพัฒนา การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่จิตใจและผลของการพัฒนานั้นคือสันติภาวะอันเกิดแต่การใช้ปัญญาในทางที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่นำทางการกระทำทั้งหมด กระบวนทัศน์เช่นนี้สอดคล้องกับอริยมรรคซึ่งเป็นองค์ธรรมหนึ่งในอริยสัจ 4 ซึ่งท่านพุทธทาสได้ชี้แนะว่าด้วยการปฏิบัติตามหลักแห่งพุทธธรรมดังกล่าว มนุษย์จึงจะสามารถสร้างสรรค์และดำรงสันติภาพยั่งยืนแก่โลกและชีวิตได้

สังคมไทยภายใต้การครอบงำของกระแสอารยธรรมใหม่ ได้ก่อให้เกิดภาวะที่เรียกว่า “วิกฤตแห่งการทำลายตัวเอง” สังคมไทยจึงถูกคุกคามความสงบสุขด้วยสภาวะความรุนแรงนานาประการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะของคนไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้การจัดการศึกษาที่ถูกต้องทำหน้าที่หล่อหลอมกลมกล่อมเกลาอย่างถูกต้อง รัฐบาลไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้มุ่งเน้นการนำ “วิถีพุทธ” เป็นนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญเพื่อตอบสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยเฉพาะในด้านลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ ตามมาตรา 6 กล่าวว่า “ลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ : เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มี

จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ในทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลได้จริงนั้น จำเป็นที่จะต้องมีเงื่อนไขปัจจัย หรือองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวนโยบายดังกล่าว

พื้นที่ลุ่มแม่น้ำลาว อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นเขตเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เคยงดงามอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ แต่ปัจจุบันกลับกลายเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากกระแสอารยธรรมใหม่ และการพัฒนาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมของโลกเช่นเดียวกับพื้นที่อื่นๆ ในประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านสิ่งแวดล้อม สภาพการดำรงชีพ และระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ ซึ่งหน่วยที่ถูกกระทบกระทำเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสำคัญของสภาพการดำรงอยู่ของผู้คนในเขตนี้ และแน่นอนว่าผู้ที่ต้องรับผลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือเยาวชนผู้อยู่ในความคุ้มครองดูแลของครอบครัวและชุมชนนั่นเอง

อย่างไรก็ตามในอีกด้านหนึ่ง พื้นที่นี้บางส่วนก็ยังคงสามารถดำรงรักษาสืบทอดระบบคุณค่าที่สำคัญทางวัฒนธรรมของตนไว้ได้อย่างเข้มแข็ง นั่นคือการมีสถาบันพุทธศาสนาเป็นพลังขับเคลื่อนทางวัฒนธรรมที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดวิถีพุทธอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์พัฒนาศีลธรรมเวียงกาหลง ซึ่งบูรณาการสามัคคีผู้เป็นประธานและผู้ริเริ่มก่อตั้ง ได้เสนอวาตะแสดงอุดมการณ์ลือกันกับวาตะของพุทธทาสภิกขุข้างต้นว่า “ ถ้าศีลธรรมกลับมา โลกจะร่มเย็น” เพื่อเน้นให้สังคมได้พำนักตระหนักว่ามนุษย์จะสามารถกอบกู้วิกฤตทางอารยธรรมได้ด้วยปฏิบัติการเชิงพุทธ สถาบันพุทธศาสนาท้องถิ่นดังกล่าวไม่เพียงแต่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ ฝึกฝนอบรมจิต-ปัญญาแก่ศาสนิกชนในวัยผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ยังสามารถจัดระบบการถ่ายทอดการศึกษาวิถีพุทธรูปแบบต่างๆ แก่เยาวชนอีกด้วย องค์ประกอบของชุมชนลักษณะนี้นับว่าหาได้ยากในพื้นที่ทั่วไป จึงกล่าวได้ว่าท่ามกลางวิกฤตทางศีลธรรมเช่นนี้ ชุมชนลุ่มน้ำแม่ลาว อำเภอเวียงป่าเป้า ยังคงมีสถาบันค้ำจุนสังคมที่เข้มแข็ง โรงเรียนบางแห่งที่ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญได้นำนักเรียนเข้าไปเรียนรู้วิถีพุทธตามแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวบ่อยครั้งขึ้น

ด้วยสภาพปัญหาและเงื่อนไขปัจจัยของชุมชนในลักษณะดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าหากชุมชนอันประกอบด้วย โรงเรียน บ้าน และวัดหรือ สถาบันพุทธศาสนา นำเอาวิถีพุทธเข้าไปบูรณาการการเรียนรู้ของนักเรียนหรือบุตรหลานของตนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะทำให้ชุมชนสามารถคิดค้นกระบวนการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความเป็นจริง และเอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนได้หรือไม่ อย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดประชุมหารือกับตัวแทนโรงเรียน ชุมชนและวัดหาวิธีการแก้ปัญหาพร้อมกัน โดยมีผู้บริหารและคณะทำงานจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยภาคเหนือเข้าร่วมสังเกตการณ์ด้วย ผลการประชุมในครั้งนั้นทำให้ที่ประชุมได้ตระหนักว่าชุมชนกำลังเผชิญปัญหาที่เป็นประเด็นทางวัฒนธรรมคล้ายกัน นั่นคือปัญหาด้านคุณธรรมของผู้เรียนที่สร้างความเป็นทุกข์กังวลใจ ห่วงใยแก่คณะครูและชุมชนเป็นอันมาก หากไม่ได้รับการเยียวยาแก้ไขและป้องกันจะเป็นปัญหาสังคมที่รุนแรงได้ในอนาคต พระสงฆ์จากวัดคู่แก้วธรรมาราม และวัดพระเจ้าหลวงที่เข้าร่วมประชุมด้วย ต่างพิจารณาเห็นว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาด้านศีลธรรมซึ่งต้องแก้ไขหรือพัฒนาที่ “ใจ” ด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา แต่การพัฒนาเด็กให้ได้ผลนั้น ผู้ใหญ่ต้อง

สามารถกระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้ได้ก่อน ในที่สุดผู้บริหารและคณะกรรมการรวมทั้งตัวแทนผู้ปกครองในที่ประชุม ก็ตัดสินใจที่จะแก้ปัญหาร่วมกันด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม บนฐานคิดทางพุทธศาสนาและนโยบายการปฏิรูปการศึกษาเป็นหลัก

จากนั้นผู้วิจัยและชุมชนได้ร่วมกันพัฒนาโจทย์การวิจัย จนกระทั่งแต่ละชุมชนสามารถชี้ชัดในประเด็นปัญหาของตนๆ ได้ชัดเจน และร่วมกันคิดค้นแนวทางการวิจัยในรูปแบบคล้ายชุดโครงการ โดยการหนุนเสริมของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏโพธิ์สัตยา ประกอบด้วยโครงการหลักของผู้วิจัยและโครงการย่อยของชุมชน 3 เครือข่าย โดยแต่ละกลุ่มมีโจทย์วิจัยของตนเองตามลักษณะเฉพาะของปัญหาที่แตกต่างกัน กระบวนการวิจัยของทุกโครงการจะตอบโจทย์ปัญหาทั้งในส่วนในพื้นที่ของตนและโจทย์ปัญหาหลักของโครงการหลัก โดยให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาในฐานะที่เป็นเครื่องมือหล่อหลอมกล่อมเกลาคือความเป็นมนุษย์ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดและสร้างสรรค์อารยธรรมของตน และเห็นว่าพุทธศาสนาเป็นขุมพลังทางปัญญาที่คาดหวังว่าจะสามารถทั้งเยียวยาและป้องกันความวิบัติล่มสลายของชุมชน ทั้งเป็นกระบวนการฟื้นฟูสันติภาพให้เกิดขึ้นในชุมชนอย่างยั่งยืนได้ ทั้งนี้ชุมชนยังมีความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาท้องถิ่น และพร้อมที่จะร่วมกันขุดค้น ต่อยอด และสืบทอดให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีต่อไป

ดังนั้น เพื่อให้สามารถมองเห็นพลังขับเคลื่อนของชุมชนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โครงการวิจัยหลักของผู้วิจัยจึงจะทำหน้าที่สนับสนุนแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของชุมชนเครือข่ายนี้ เพื่อให้ทราบว่าจะอะไรคือปัญหาที่แท้จริงของชุมชน ชุมชนมีวิธียมองปัญหานั้นอย่างไร ชุมชนมีภาพอุดมคติที่ปรารถนาอย่างไรต่อการสร้างสรรค์บ่มเพาะอนุชนของตน องค์ความรู้ที่ชุมชนสังเคราะห์ขึ้นมาใช้แก้ปัญหาที่มีลักษณะอย่างไร มีกระบวนการนำไปใช้อย่างไร ใช้อย่างไร ได้ผลอย่างไร อะไรเป็นปัจจัยให้ได้ผลอย่างนั้น ท้ายที่สุด ผู้วิจัยเชื่อว่าด้วยกระบวนการที่สนักการแก้ปัญหาจากภายในด้วยฐานคิดจากพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับต่างๆ ตลอดจนวิธีวิทยาการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมรูปแบบนี้ จะนำไปสู่การค้นพบองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่น ซึ่งก็คือการพัฒนาคุณภาพและคุณลักษณะประชากรที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางการฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชุมชนวิถีพุทธให้เข้มแข็ง สามารถดำรงอยู่ได้ในท่ามกลางการคุกคามของกระแสอารยธรรมใหม่ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสันติภาพของชุมชนและโลกมนุษย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธของชุมชน
2. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธของชุมชน
3. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธที่เหมาะสมกับชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะคือ ระยะเตรียมการและระยะดำเนินการ ระยะเตรียมการเริ่มจากการที่ผู้วิจัยเริ่มเข้าไปสร้างความคุ้นเคยและสร้างความตระหนักรู้ผ่านเวทีชุมชนในพื้นที่ จนเมื่อชุมชนเกิดการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการแล้วจึงประสานแหล่งทุนและจัดกิจกรรมพัฒนาโครงการวิจัยร่วมกัน โดยการหนุนช่วยในลักษณะเวทีระดมสมองและการให้คำปรึกษาระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ใช้ระยะเวลา 12 เดือนจึงพัฒนาโครงการได้สำเร็จ เกิดเป็นชุดโครงการวิจัยเพื่อการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นขึ้นมา 1 โครงการหลักและ 3 โครงการย่อยจาก 3 ชุมชน ส่วนระยะดำเนินการใช้วิธีการหนุนช่วยหลากหลายลักษณะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการวิถีพุทธและจัดการอบรมแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ การจัดเวทีเครือข่าย การติดตามกระตุ้นและให้คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหาในระหว่างการดำเนินกิจกรรมการวิจัยและพัฒนาของชุมชนทั้ง 3 โครงการ และระยะที่ 2 การติดตาม กระตุ้น หนุนเสริมโดยการพบปะสนทนากลุ่ม และแลกเปลี่ยนรายบุคคล เวทีเครือข่ายและการเข้าร่วมกิจกรรม

ประชากร

กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน คณะสงฆ์/นักบวช ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนในพื้นที่ดำเนินการวิจัยภายใต้โครงการย่อย 3 โครงการ คือ

1) โครงการวิจัยของชุมชนแม่ชะจาน : การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อสร้างเสริมวินัยของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลแม่ชะจาน ตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

2) โครงการวิจัยของชุมชนสันมะเค็ด : การศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านสันมะเค็ดสันจี้เหล็กห้วยฝายพัฒนา ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

3) โครงการวิจัยของชุมชนบ้านดงป่าसान : รูปแบบการเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีพุทธเพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนบ้านดงป่าसान ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

กลุ่มตัวอย่าง

เป็นกลุ่มตัวอย่างตามที่ปรากฏในโครงการวิจัยย่อยของชุมชน โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างทั้งแบบเจาะจงและแบบสุ่มเลือก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้เครื่องมือ 2 ลักษณะ คือ ผู้วิจัยใช้ตนเองเป็นเครื่องมือในการวิจัยและสร้างแบบบันทึกข้อมูลตามรูปแบบกิจกรรม สร้างแบบสัมภาษณ์/หัวข้อสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง

การรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากกระบวนการขับเคลื่อนของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ทั้งในส่วนที่ผู้วิจัยให้การหนุนเสริมและในส่วนที่เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน รวมทั้งระหว่างที่โครงการย่อยดำเนินการชั้นทดลองใช้ในวัดธรรมการเรีนรูู้ 3 โครงการ รวม 27 กิจกรรม กิจกรรมถอดบทเรียนรวม 1 กิจกรรม รวมทั้งสิ้น 43 กิจกรรม โดยการสังเกตการณ์ร่วมทุกกิจกรรม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสนทนาแบบมีหัวข้อทั้งรายบุคคลและการสนทนาดกลุ่ม และสุดท้ายคือการคืนความรู้สู่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนวิพากษ์ผลการวิจัยและสรุปบทเรียนชุมชน บันทึกข้อมูลตามแบบบันทึกรายกิจกรรม

การสังเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการพิจารณาเชื่อมโยงข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษาและคัดสรรกลั่นกรอง เป็นชุดความรู้แล้วเทียบกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และมีการแลกเปลี่ยนผ่านเวทีรายงานความก้าวหน้า เวทีชุมชน และผู้เชี่ยวชาญ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปตามวัตถุประสงค์มี 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการศึกษาของชุมชน แนวทางการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธของชุมชน และรูปแบบการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับชุมชน ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการศึกษาของชุมชน

ปัจจัยที่ 1 ปัจจัยต้นทาง

ปัจจัยต้นทางเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านบริบทชุมชน สถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา และความต้องการของชุมชน

1. ปัจจัยบริบทชุมชน ทั้ง 3 ชุมชนมีบริบทที่แตกต่างกัน แต่แต่ละชุมชนมีสภาพบริบทที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางด้านคุณธรรมของผู้เรียน แต่ในขณะเดียวกันคุณลักษณะหลายประการของชุมชนก็ยังมีศักยภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนอยู่อีกมาก แต่ยังคงขาดกระบวนการนำมาใช้ในการพัฒนาทางการศึกษา

2. ปัจจัยสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา สถานการณ์ปัญหาในมุมมองของชุมชนแม่ชะจานเป็นปัญหาคุณธรรมด้านวินัย ส่วนชุมชนดงป่าसानเป็นปัญหาการล่วงละเมิดทางศีลธรรม และชุมชนสันมะเค็ดมองว่าเป็นปัญหาการแสดงออกทางกายวาจาใจไม่เหมาะสม โดยภาพรวมแล้วสภาพปัญหาทั้ง 3 ชุมชนนั้นเกี่ยวข้องกับวิถีการประพฤติปฏิบัติของครอบครัว วัด โรงเรียน/ครู และชุมชนรวมทั้งตัวนักเรียนเองด้วย

3. ปัจจัยความต้องการของชุมชน ชุมชนดงป่าसानต้องการให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านดงป่าसानให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือเป็นผู้ครอง

ตนอยู่ในเบญจศีลเบญจธรรม และรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ด้วยการส่งเสริมให้เรียนรู้วัฒนธรรมวิถีพุทธ ชุมชนแม่จะงานต้องการให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง ด้านความมีเมตตา กรุณา การมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่และความเป็นผู้มีสัมมาทิฐิ และชุมชนสันมะเก็ดต้องการพัฒนาคุณธรรมให้นักเรียนเป็นผู้ที่ประพฤติดี ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ

ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยเกื้อหนุน

ปัจจัยเกื้อหนุนแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในทำหน้าที่เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนา ส่วนปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยเสริมให้ชุมชนเกิดความมั่นใจในศักยภาพของตนเอง ดังนี้

1. **ปัจจัยภายใน** ได้แก่ ปัจจัยทุนทางสังคมที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่ชุมชนนำมาพัฒนาแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ประมวลได้ดังนี้คือ ปัจจัยแนวคิดและองค์ความรู้ในการจัดการศึกษา ปัจจัยแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวม ปัจจัยการบริหารจัดการและการวางแผนงานเชิงระบบ ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด ปัจจัยทุนเดิม/ประสบการณ์วิชาชีพครู ปัจจัยองค์ความรู้หลักธรรมวิถีพุทธทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ปัจจัยทุนวัฒนธรรม/ภูมิปัญญา/องค์ความรู้ท้องถิ่น/ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ปัจจัยคุณลักษณะบุคลากรทางการศึกษาและแกนนำชุมชน และปัจจัยสถาบันพุทธศาสนา/องค์กรสงฆ์ท้องถิ่น/สื่อบุคคลวิถีพุทธ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยแกนหลักในการสนับสนุนพลังการเรียนรู้วิถีพุทธของทั้ง 3 ชุมชน

2. **ปัจจัยภายนอก** ได้แก่ ปัจจัยนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของรัฐ ปัจจัยแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ ปัจจัยผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญฝ่ายฆราวาสจากสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ปัจจัยผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญฝ่ายบรรพชิต ปัจจัยแนวคิดและองค์ความรู้ ปัจจัยแหล่งสนับสนุนทุนและแนวทางการวิจัย

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธของชุมชน

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธของชุมชนมีขั้นตอนการดำเนินการทั้งหมด 7 กระบวนการ คือ การสร้างความตระหนักและการวางแผนร่วมกัน การศึกษาบริบท/จุดเด่น/ข้อจำกัด การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา/ตัดสินใจร่วมกัน การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง/พัฒนาแนวคิดการจัดการศึกษาแนวพุทธ การพัฒนาคุณลักษณะบุคลากรทางการศึกษา การสร้างหลักสูตร/นวัตกรรม การทดลองปฏิบัติการในสถานการณ์จริงและประเมิน/ปรับปรุง ซึ่งแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ดังเคราะห์ได้ 2 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านนวัตกรรมการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ และด้านการเรียนรู้และการปรับตัวของชุมชนทุกระดับ

ผลการดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของชุมชน

ผลการดำเนินการวิจัยได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนในด้านนวัตกรรมการเรียนรู้ และด้านการเรียนรู้และการปรับตัวของชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่

1. **ด้านนวัตกรรมการเรียนรู้** ชุมชนสามารถสร้างสรรค์รูปแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ได้ถึง 27 นวัตกรรมหลัก และสังเคราะห์ตามฐานการเรียนรู้ได้ 6 รูปแบบ สามารถนำหลักธรรมในพุทธศาสนาไปใช้

เป็นสาระการเรียนรู้ได้ 8 หลักธรรม ซึ่งสนับสนุนหลักอริยสัจ 4 และสามารถค้นพบแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธได้ 6 แนวคิด

2. **ด้านการเรียนรู้และการปรับตัว** ชุมชนสามารถเกิดการเรียนรู้และการปรับตัวในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับระบบคุณธรรมทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม ที่มีแนวโน้มไปสู่ความดีงามและความสุขสันติได้ทุกระดับ เป็นที่พึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องและรับผลทุกฝ่าย รวมทั้งสามารถยกระดับสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบสำหรับผู้บริหารการศึกษาจากพื้นที่การศึกษาอื่นๆ เป็นจำนวนมาก

ข้อค้นพบจากการวิจัย

1. ข้อค้นพบด้านปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการ พบว่า

กระบวนการปฏิรูปการศึกษาของชุมชนครั้งนี้เป็นพลังที่ชี้ให้เห็นว่ากระบวนการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน และระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ทำให้หน่วย/องค์กรทางพุทธศาสนาได้มีช่องทางในการทำหน้าที่สมบูรณ์ขึ้นมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา การระดมทุนทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะทุนมนุษย์ ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ทุนศาสนสถานและศาสนบุคคล ทุนทรัพย์และทุนทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวมและการประสานทรัพยากรจากภายนอกเพื่อหนุนช่วยด้านต่างๆ

2. ข้อค้นพบด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ พบว่า

2.1 หลักสำคัญในการจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ ได้แก่ การพัฒนาผู้เกี่ยวข้องทุกคน โดยเฉพาะผู้เรียนให้สามารถเข้าถึงอริยสัจ 4 โดยให้ความสำคัญกับองค์ธรรมหรือที่สรุปรวมลงในระบบไตรสิกขา การพัฒนาศรัทธาหรือความเชื่อที่ถูกต้อง การบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต การปฏิบัติจริง การมีความต่อเนื่อง การมีกัลยาณมิตรที่ถึงพร้อมด้วยธรรมและจริยา การมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น การให้ผู้เรียนได้รับรู้จุดมุ่งหมายสูงสุด และจุดมุ่งหมายระหว่างทาง (ระดับวิถี)

2.2 การแก้ปัญหา (ทุกข์) เกี่ยวกับวินัยและคุณธรรมนักเรียนที่แท้จริง คือการขจัดความไม่รู้ (อวิชชา) ความอยาก ความยึดซึ่งเป็นอริยสัจฝ่ายเหตุที่พึงละ (สมุทัย) ออกไปจากจิตใจผู้เรียน ด้วยการเติมศีลเต็มธรรมอันเป็นอริยสัจฝ่ายเหตุที่ต้องสร้าง (มรรค) เข้าไปสู่จิตใจเด็ก จนให้เด็กได้สัมผัสความสุขสงบตั้งมั่นของจิตด้วยสมาธิด้วยรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับวัยและวิถีชีวิตของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนเกิดปัญญาเฉพาะคนที่จะวินิจฉัยผิดชอบชั่วดี บาปบุญคุณโทษ และความสามารถระงับยับยั้ง ควบคุมตัวเองให้อยู่เหนือทุกข์ (นิโรธ) ได้โดยลำดับ

2.3 การจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธสามารถเปลี่ยนแปลงความคิด และการกระทำของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะเกิดผลได้ทันตา หากมีวิธีการที่ถูกต้อง ชัด และตรงตามหลักพุทธธรรมที่แท้จริง โดยเฉพาะการดำเนินการอย่างเข้มข้นต่อเนื่อง และการมีกัลยาณมิตร ที่อุ้มด้วยคุณลักษณะแห่งผู้เข้าถึงวิถีพุทธอย่างแท้จริง การกำหนดหลักสูตรจึงควรระบุเป้าหมายสูงสุดของการเรียนรู้และเชื่อมต่อการพัฒนากาย จิต ปัญญา และสังขมในมิติพุทธให้ชัดเจน

2.4 การเชื่อมโยงกระบวนการแก้ปัญหา กับบริบทชุมชน และการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เกิดจากการร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำอย่างสัมพันธ์กับวิถีชุมชน ดังเช่น นวัตกรรมการเรียนรู้ที่ชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องกลมกลืน ทั้งในวิถีชีวิต วิถีครอบครัว วิถีโรงเรียน วิถีห้องเรียน วิถีชุมชน และวิถีค่ายคุณธรรม

3. ข้อค้นพบด้านหลักธรรมวิถีพุทธ พบว่า

3.1 อริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่จำเป็นสำหรับการปฏิรูปการเรียนรู้สู่สันติภาพที่ยั่งยืน โดยเฉพาะกระบวนการไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา และบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา ถือเป็นหลักธรรมที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน และเป็นหลักธรรมแม่บทของการเรียนรู้ อริยสัจ ซึ่งประกอบด้วยองค์ 4 ที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลซึ่งกันและกัน ได้แก่ สภาวะทุกข์ (ทุกข์) กับเหตุที่ต้องละ (สมุทัย) สภาวะไม่ทุกข์ (นิโรธ) กับเหตุที่ต้องสร้าง (มรรค) ทั้งหมดนี้เกิดอยู่ในจิตดวงเดียว ไม่มีใครทำให้ใครได้ บุคคลผู้ต้องการพ้นทุกข์ต้องเป็นผู้ละเองสร้างเอง

3.2 หลักธรรมวิถีพุทธทำให้ผู้เรียนรู้ เกิดความตระหนักและเคารพในคุณค่าของชีวิต ทั้งของตน และของผู้อื่น จึงนำไปสู่ความนอบน้อม ความไม่เบียดเบียน และการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ ทั้งเป็นเครื่องมือขัดเกลาอุปนิสัย จิตใจ ให้เป็นผู้เยือกเย็นรักสงบ กตัญญูรู้คุณ และมีเมตตาธรรม

3.3 วิถีพุทธเป็นองค์รวมแห่งการเรียนรู้ที่มีความประสานกลมกลืนระหว่างสาระ กระบวนการ และเป้าหมายการเรียนรู้จนประจักษ์ผล จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำรงตนอยู่ในวิถีโลกได้อย่างเป็นอิสระจากการครอบงำทั้งปวง

3.4 การใช้หลักธรรมว่าด้วยศรัทธา 4 คือ เชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อว่าบุญบาปมีจริง เชื่อผลของบุญบาป และเชื่อว่ากรรมเป็นของๆ ตน (เป็นผู้สร้างผู้ทำผู้รับผล) เป็นสาระการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ตั้งแต่ช่วงชั้นต้นๆ ตั้งแต่ปฐมวัย เป็นการเตรียมความพร้อมในด้านทัศนคติเข้าสู่สัมมาทิฐิเบื้องต้นที่ดี และสอดคล้องกับวัยที่กำลังอยากรู้อยากเห็น และต้องการความมีเหตุมีผล

3.5 การปฏิรูปการศึกษาตามแนววิถีพุทธสามารถเปลี่ยนแปลงระบบอำนาจ และการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก เข้าสู่กระบวนการแห่งเหตุผล ความมีสติ ปัญญาและเมตตาธรรมได้

3.5 หลักธรรมวิถีพุทธ ที่นำมาใช้ในการปฏิรูปการศึกษาต้องเป็นหลักธรรมแท้ ไม่ใช่หลักธรรมตาม “อัตโนมติ” หรือหลักธรรมปลอม ไม่เช่นนั้นจะเป็นการบิดเบือนแนวทางและทำให้การจัดการเรียนรู้ไม่ประสบผลสำเร็จตรงตามแนววิถีพุทธ

รูปแบบการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธที่เหมาะสมกับชุมชน

จากการวิจัยรูปแบบการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธของชุมชน และข้อค้นพบในด้านต่างๆ สามารถพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับชุมชนลุ่มน้ำแม่ลาว อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย มากขึ้น และชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียงกันสามารถนำไปเป็นแนวทางได้ ดังนี้

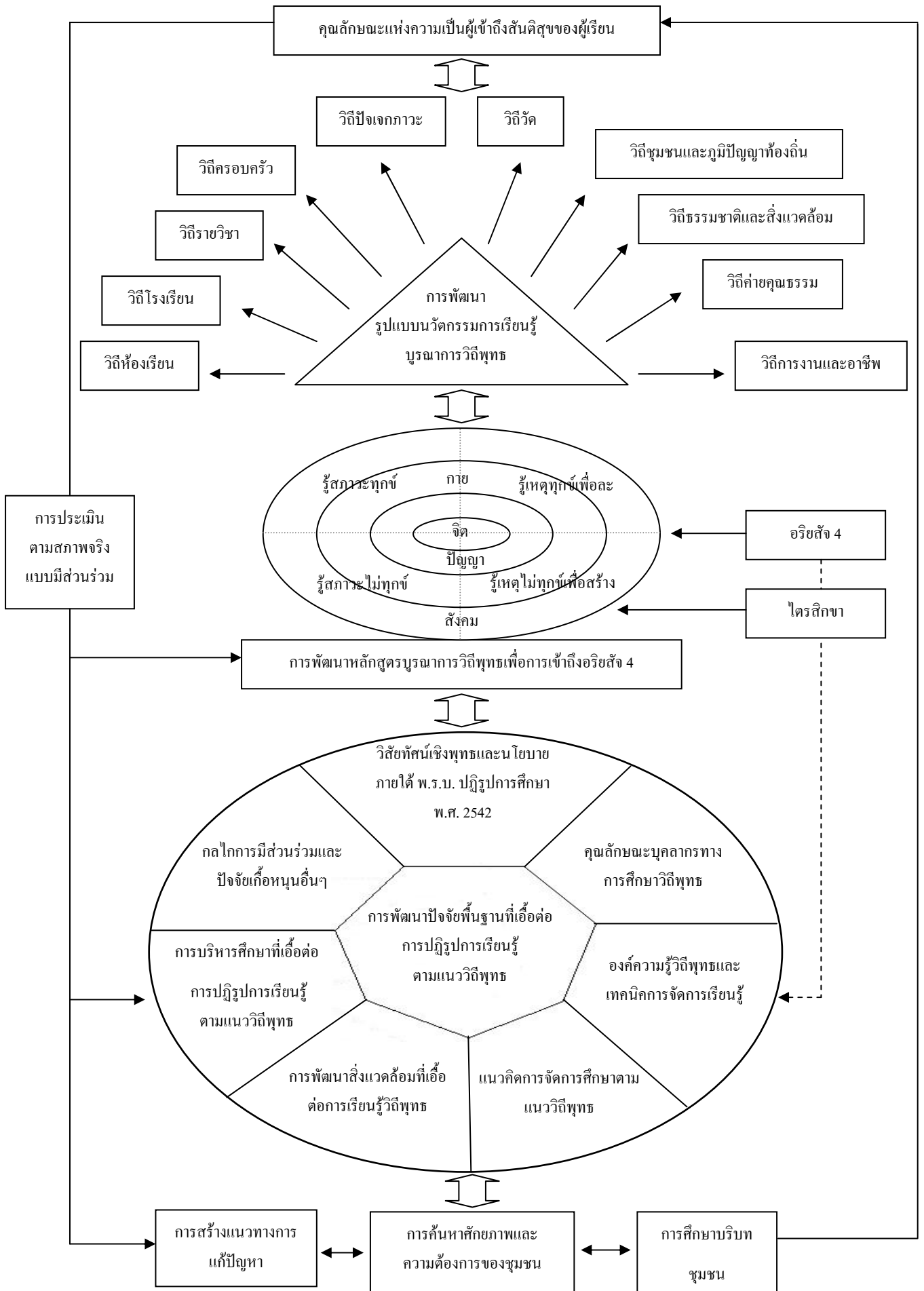
ขั้นที่ 1 การประสานความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 2 การศึกษาสถานการณ์ปัญหาและการสร้างทางเลือก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นที่ 3 การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ได้แก่ ปัจจัยสำคัญ 7 ด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาแนวคิดทางการศึกษานั้น ควรเป็นแนวคิดที่อยู่บนฐานคติที่เชื่อมั่นในมนุษยภาวะ มุ่งพัฒนาทั้งระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม กล่าวคือ พัฒนากาย จิต ปัญญา ของปัจเจกบุคคลให้เข้าถึงการพ้นทุกข์หรือเข้าถึงสันติสุขไปตามลำดับ และพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเกื้อกูลและสงบสุข เน้นศรัทธาที่ถูกต้อง จึงจะทำให้เกิดปัญญามีเหตุมีผลตามหลักพุทธศาสนา เน้นการปฏิบัติจริง หรือเน้นประสบการณ์ตรง เน้นการฝึกฝนปฏิบัติอยู่เนืองๆ เน้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับวิถีชีวิตในด้านต่างๆ อย่างกลมกลืน และเน้นให้ผู้เรียนได้รับรู้ถึงจุดมุ่งหมายระดับวิถีและระดับสูงสุด

ขั้นที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ ชุมชนลุ่มน้ำแม่ลาว ควรมีการกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรที่ตอบสนองการเรียนรู้อริยสัจ 4 โดยบูรณาการสาระที่ตอบสนองการพัฒนาองค์ประกอบของชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ กายที่ไม่ก่อให้เกิดโทษทุกข์ จิตที่อัมเข็นเป็นสุข ปัญญาที่รู้แจ้งเห็นจริงในอริยสัจ และสังคมสันติสุขปราศจากการเบียดเบียน ส่วนการวัดและประเมินผล ควรแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนกิจกรรม ระหว่างกิจกรรม และหลังกิจกรรม และควรเน้นวิธีการที่หลากหลาย เน้นการประเมินแบบมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 5 การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ ควรเน้นรูปแบบบูรณาการกับวิถีการเรียนรู้ตามฐานการเรียนรู้ต่างๆ อย่างกว้างขวาง

ภาพแสดงรูปแบบการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถึพุทธที่เหมาะสมกับชุมชนคุ่มน้ำแม่ลาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและพุทธศาสนา ควรร่วมมือกันสนับสนุนนโยบาย “1 พื้นที่การศึกษา 1 สถานปฏิบัติธรรมวิถิปุทธ” ที่มีบุคลากรและแนวปฏิบัติถูกต้องตรงตามหลักธรรมวินัยอย่างแท้จริง

1.2 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและควบคุมดูแลคณะสงฆ์ ควรดำเนินการปฏิรูปวัดและพระให้มี การปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยที่ถูกต้อง ชัด ตรง และจริง โดยร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่อุปถัมภ์ บำรุงวัดนั้นๆ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ที่เกื้อกูลชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมการศึกษาแนวพุทธ

1.3 หน่วยงานทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมพระวิทยากร ทั้งที่สังกัดในสถาบันการศึกษาของพระสงฆ์และที่สังกัดวัดทั่วไป ควรมีนโยบายส่งเสริมการให้พระเถระวิทยากรกระบวน การวิถิปุทธปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานอย่างเข้มข้น มีการตรวจสอบวินัยสงฆ์และจริยาวัตรอย่างเข้มงวด ก่อนการอนุญาตให้เป็นวิทยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ควรอนุญาตให้พระสงฆ์ที่มีจริยาเบี่ยงเบนทางเพศเป็นวิทยากรวิถิปุทธ

1.4 กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานสนับสนุนการวิจัย ควรสนับสนุนให้โรงเรียนวิถิปุทธใช้กระบวน การวิจัยเป็นเครื่องมือในการปฏิรูปการเรียนรู้อันทั้งผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษา

1.5 ฝ่ายรับผิดชอบดูแลงานด้านโรงเรียนวิถิปุทธควรมีการตรวจสอบความถูกต้อง แม่นตรงของสาระและแนวคิดที่เผยแพร่ไปยังโรงเรียนวิถิปุทธ และที่อื่นๆ เพื่อป้องกันการเข้าใจคลาดเคลื่อนต่อหลักพุทธธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

2.1 ด้านบุคลากร ควรมีการศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การเรียนรู้อันวิถิปุทธกับคุณภาพชีวิต และประสิทธิภาพการบริหารและจัดการเรียนการสอนตามแนววิถิปุทธของบุคลากรทางการศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นแขนงต่างๆ มาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณลักษณะผู้เรียน โดยบูรณาการเข้ากับหลักสูตรปกติ และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนากระบวน การเรียนรู้ ที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์กระบวน การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณลักษณะด้วยตนเองให้หลากหลายมากขึ้น

2.4 ควรมีการวิจัยเชิงประเมินแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ได้ดำเนินไปแล้วทั้งหมด เพื่อสร้างองค์ความรู้ในมิติอื่น เช่น ประเด็นการจัดการความรู้และรูปแบบการสื่อสารเพื่อการปฏิรูปการศึกษาตามแนววิถิปุทธ และวิถีศาสนาอื่นๆ ที่มุ่งพัฒนาการเรียนรู้อันดีภาพ เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่

3.1 หน่วยการจัดการศึกษาท้องถิ่นในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลาว ควรสร้างความร่วมมือกันในการวางแผนการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ ที่สามารถสร้างความ เชื่อมต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธทั้งสองระดับ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และฝังลึกจนเป็น วิถีชีวิตก่อนจะส่งต่อไปยังระดับอุดมศึกษาหรือการเผชิญชีวิตการทำงานอาชีพต่อไป

3.2 ชุมชนเครือข่ายวิจัยวิถีพุทธครั้งนี้ ควรร่วมมือกันจัดทำโครงการวิจัยและพัฒนาด้านวิถีพุทธ ในระดับลึกและขยายแนวกว้างออกไปอีกตามความสนใจและความจำเป็น เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งเชิง ระบบ และความยั่งยืน

ชื่อเรื่อง **รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ**
การศึกษาการปฏิบัติแบบข้ามกรณีในจังหวัดอ่างทอง
Patterns of Students' Virtue Development in Buddhist Concept
Schools: a Cross-Case Study of Good Practice in Angthong

ผู้วิจัย วรินทรา ปั่นงาม

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ.2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

สังคมในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเทคโนโลยี สภาพแวดล้อม การ หลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เกิดความเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้น จะเห็นว่าคนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับค่านิยมทางวัตถุมากขึ้น จนก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาบริโภคนิยม ปัญหาอบายมุข ปัญหาการขาดระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ เป็นต้น ประยุทธ์ ปยุตโต (2530) ได้กล่าวไว้ว่าปัญหาสังคมจะเป็นอะไรนั้นเกิดมาจากการแสดงออกของคน ซึ่งคนเป็น ตัวเชื่อมระหว่างการศึกษา กับสังคม การแสดงออกของคนเป็นผลมาจากการศึกษา หรือกล่าวได้ว่าสภาพ สังคมเป็นกระจกส่องของการศึกษา องค์กรต่างๆ รวมทั้งสถาบันการศึกษาได้ตระหนักและเห็น ความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ที่จะต้องปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรมอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะโรงเรียน จะต้องรับผิดชอบต่อการปลูกฝังจริยธรรมควบคู่ไปกับการให้ความรู้แก่นักเรียน ตลอดจนเตรียมนักเรียน ให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (พรตณฤณ เพชรวิวรรธน์, 2545)

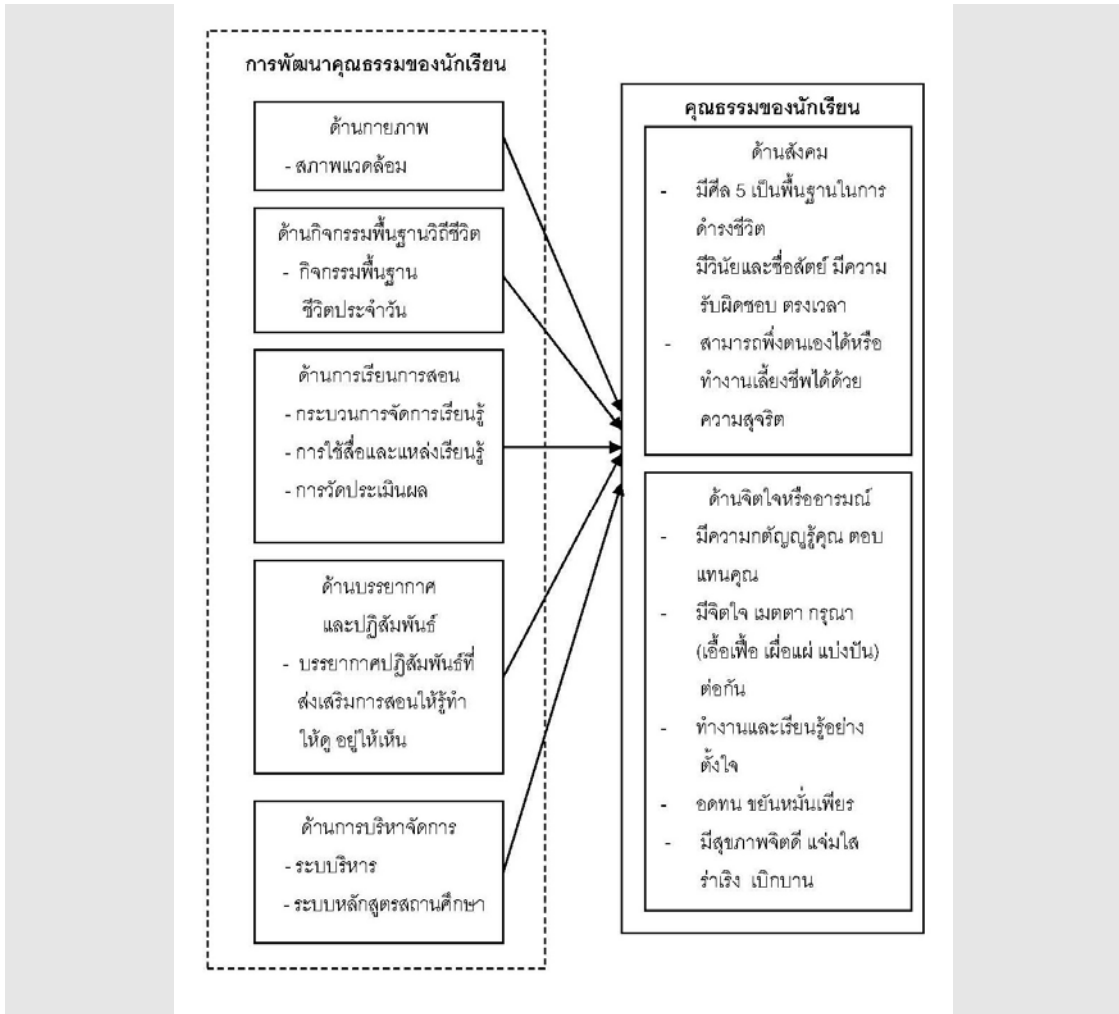
กระทรวงศึกษาธิการเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมนำความรู้ จึงมี แนวความคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำพุทธธรรมมาประยุกต์กับระบบการเรียนการสอน ใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติกำหนด โดยผ่านการดำเนินงานของโครงการ “โรงเรียนวิถีพุทธ” (สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2545) ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2547) ได้กล่าวถึงโรงเรียนวิถีพุทธว่าเป็นโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักไตรสิกขา เน้นการจัดสภาพทุกๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญาวัตรธรรม 4 ประการ ในปัจจุบันมีโรงเรียนทั่วประเทศที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธอยู่เป็นจำนวนมาก จังหวัดอ่างทองมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมากถึงร้อยละ 99 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทองตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนเช่นกัน จึงมีนโยบายให้ทุกโรงเรียนจัดการเรียนการสอนสอดแทรก “คุณธรรม นำความรู้” ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกโรงเรียนได้พยายามปรับการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ แต่ผลที่เกิดกับผู้เรียนในด้านการพัฒนาคุณธรรมนั้น หลายโรงเรียนยังไม่เด่นชัดนัก จะเห็นได้จากการที่ผู้เรียนบางส่วนยังขาดความเอาใจใส่ต่อการเรียน ขาดความใฝ่รู้ ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ

จากงานวิจัยต่างๆ พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมนักเรียนและโรงเรียนวิถีพุทธเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่จะมุ่งศึกษาในประเด็นปัญหาด้านคุณธรรมของนักเรียน การสร้างแบบวัดคุณธรรมด้านต่างๆ แนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งยังไม่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมในแง่ของโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธที่มีการปฏิบัติดี รวมทั้งวิเคราะห์ความแตกต่างของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธที่มีการปฏิบัติดีโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดอ่างทองว่ามีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เน้นไปที่รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม ซึ่งเป็นลักษณะการส่งเสริมและจัดสภาพการเรียนรู้อัน 5 ด้าน คือ (1) ด้านกายภาพ (2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต (3) ด้านการเรียนการสอน (4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ (5) ด้านการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อคุณธรรมของนักเรียนในด้านสังคมและด้านจิตใจหรืออารมณ์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547) แสดงดังแผนภาพ

แผนภาพรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน
 ในโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อคุณธรรมของนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธที่มีการปฏิบัติดี 2) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนระหว่างโรงเรียนวิถีพุทธที่มีการปฏิบัติดี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยคัดเลือกกรณีศึกษาแบบกำหนดเงื่อนไข เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจเยี่ยมเชิงประเมิน และวิเคราะห์ข้อมูลแบบข้ามกรณี

กรณีศึกษา

คัดเลือกกรณีศึกษาแบบกำหนดเงื่อนไขจำนวน 3 โรงเรียน โดยการจัดการสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทองที่ทำงาน

เกี่ยวข้องกับโรงเรียนวิถิปุทธ จำนวน 4 คน พระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนจากศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดอ่างทอง จำนวน 1 รูปและตัวแทนผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ร่วมกันคัดเลือกโรงเรียนกรณีศึกษาที่เป็นไปตามเกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกกรณีศึกษา มีดังนี้

- 1) เป็นโรงเรียนที่มีการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมอย่างชัดเจน ซึ่งพิจารณาจากผลการนิเทศติดตามโรงเรียนวิถิปุทธ ครั้งที่1/2549 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทองอยู่ในระดับพัฒนาได้ดีมาก
- 2) โรงเรียนมีลักษณะเป็นไปตามตัวบ่งชี้โรงเรียนที่ปฏิบัติดี ในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน
- 3) เป็นโรงเรียนที่ต่างสังกัดและต่างอำเภอเพื่อให้มีบริบทแตกต่างกัน
- 4) เป็นโรงเรียนที่ยินดีให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้สะดวก

ตัวบ่งชี้โรงเรียนที่ปฏิบัติดีในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน ได้แก่

- 1) มีหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานโดยบูรณาการพุทธธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 2) มีเป้าหมายของสถานศึกษาที่เน้นในการพัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธอย่างชัดเจน
- 3) บุคลากรมีความเข้าใจหลักสูตรและเป้าหมายของสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนตามหลักไตรสิกขา
- 4) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีการบูรณาการกับพุทธธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 5) จัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนต่างๆโดยใช้หลักการพัฒนาไตรสิกขา (ศีลสมาธิ ปัญญา)
- 6) ได้รับความสนับสนุนและมีความเป็นหุ้นส่วนกับผู้ปกครอง วัดและชุมชน (บวร)
- 7) มีการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธอย่างต่อเนื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย ประกอบไปด้วยประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกเหตุการณ์ แบบสังเกตสภาพแวดล้อม แบบสังเกตบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ แบบสังเกตสภาพชั้นเรียน แบบสังเกตการจัดกิจกรรม แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหาร แนวทางการสัมภาษณ์ครู แนวทางการสัมภาษณ์นักเรียน แนวทางการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง และแบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ผู้วิจัยได้สร้างแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาและตรวจสอบการใช้ภาษาในการสื่อความหมาย และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการตรวจเยี่ยมเชิงประเมิน (Evaluative Site Visit) ประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) 2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และ 3) การวิเคราะห์เอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนการตรวจเยี่ยม ระหว่างการตรวจเยี่ยม และระยะหลังการตรวจเยี่ยม มีรายละเอียดดังนี้

ระยะก่อนการตรวจเยี่ยม

- ติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลอย่างเป็นทางการ โดยการโทรศัพท์ติดต่อ
- แนะนำตัวแจ้งวัตถุประสงค์ มอบหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้โรงเรียน นัดวันตรวจเยี่ยมและมอบตารางการตรวจเยี่ยม

ระหว่างการตรวจเยี่ยม

- เก็บข้อมูลเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาเอกสาร
- เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิธิพุทธ การจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต การจัดการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร – ครูและนักเรียน ด้วยการศึกษาดูเอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์

ระยะหลังการตรวจเยี่ยม

- ตรวจสอบความพอเพียงและความถูกต้องของข้อมูลกับกรณีศึกษา
- ส่งรายงานการพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียนกรณีศึกษาให้กรณีศึกษาตรวจสอบความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามมาทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลซึ่งจะทำความเข้าใจกับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนสุดท้ายคือ นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แบบข้ามกรณีมานำเสนอเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในแต่ละกรณีศึกษา

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. การพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนกรณีศึกษาทั้งสามกรณี มีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้ 1) การจับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ธรรมะ ด้วยการจับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมสอดแทรกธรรมะเพื่อayaan เช่น การคิดตั้งเป้าหมายคุณธรรม รวมถึงป้ายนิเทศเกี่ยวกับ

วันสำคัญทางศาสนา 2) การปฏิบัติกิจทางศาสนา ด้วยการจัดกิจกรรมพานักเรียนทุกคนไปแสดงตนเป็น พุทธมามกะเป็นประจำทุกปี กิจกรรมการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน กิจกรรมอาราธนาศีล 5 ทุกวัน การ จัดให้มีการฟังเทศน์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันธรรมสวนะ และการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาร่วมกับวัดและชุมชน 3) การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณธรรม ด้วยการจัดกิจกรรมเรียนและสอบธรรมศึกษา นิมนต์พระสงฆ์ในชุมชนมาสอนนักเรียนล่วงหน้าก่อนการ สอบจริง กิจกรรมการฟังบรรยายธรรมจากพระสงฆ์ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร ค่ายพัฒนาคุณธรรมและ จริยธรรม กิจกรรมฝึกการเดินแถวไปทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมีสติ กิจกรรมพิเศษให้นักเรียนเลือกเข้าร่วม ตามความถนัดและความสนใจ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เช่น กิจกรรมดนตรี กิจกรรมนาฏศิลป์ และใช้ หลักการเสริมแรงในการส่งเสริมคุณธรรมด้วยการจัดกิจกรรมยกย่องชมเชยผู้ที่ประพฤติดี 4) การใช้ธรรมะ ในการปฏิบัติหน้าที่ในชีวิตจริง กิจกรรมการฝึกความรับผิดชอบต่อคุณครูและสถานศึกษาและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมรณรงค์ดูแลร้อนน้อมโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรม 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) การฝึกสัมนา อาชีพด้วยการหารายได้ระหว่างเรียน การให้ระลึกถึงผู้มีพระคุณ การฝึกแผ่เมตตาและ 5) การฝึกสมาธิ โดยการบริหารจิตเจริญปัญญา ด้วยการนั่งสมาธิ การสวดมนต์ และการท่องบทอาขยาน

2. ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา

จากการวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน พบว่ามี รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมด้านสังคม และด้านจิตใจหรืออารมณ์ ด้วยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม ที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีจุดเน้นของกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมแตกต่างกัน โดยมี จุดเน้นแบ่งเป็น 3 รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ 1 การสร้างบรรยากาศที่ “สะอาด สงบ” เน้นการสร้างบรรยากาศทางกายภาพที่สะอาด เพื่อนำไปสู่ความสงบ และฝึกให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบต่อคุณครูและสถานศึกษาและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังมีการสร้างบรรยากาศที่นำไปสู่การพัฒนาความสะอาดทางจิต ด้วยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมี ศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต อัน ได้แก่ กิจกรรมอาราธนาศีล 5 ทุกวัน กิจกรรมต้นไม้พุดได้ กิจกรรม บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน กิจกรรมฟังบรรยายธรรมจากพระสงฆ์ กิจกรรมการเรียนและสอบธรรม ศึกษา กิจกรรมค่ายพุทธบุตร กิจกรรมแสดงตนเป็นพุทธมามกะ กิจกรรมฟังเทศน์ในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา ส่วนการสร้างบรรยากาศที่สงบ ได้จัดกิจกรรมบริหารจิตเจริญปัญญา ประกอบด้วย การ นั่งสมาธิ การสวดมนต์ และการท่องบทอาขยานเป็นประจำทุกวัน

รูปแบบที่ 2 การพัฒนาแบบมุ่งเน้นพฤติกรรมทางสังคมโดย “ครู” เป็นแกนหลัก เน้นการ เสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีที่เป็นพฤติกรรมทางสังคม กิจกรรมส่วนใหญ่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน ของครูที่ใช้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้หลักไตรสิกขา เน้นให้เด็กรู้จักคิด ประพฤติตนอยู่ในศีล โดยมีครูเป็นแบบอย่าง กิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรก หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและคุณธรรมที่บูรณาการกับชีวิตจริง โดยฝึกให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี (โยนิโสมนสิการ) กิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อนำข้อมูล มาใช้พัฒนาพฤติกรรมนักเรียนได้เหมาะสมกับแต่ละคน ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

ด้วยการปฏิบัติตนให้อยู่ในศีล 5 และเมื่อพบนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ครูตักเตือนนักเรียนทันที อธิบายให้เห็นถึงโทษของพฤติกรรมนั้น

รูปแบบที่ 3 การพัฒนาจิตโดยใช้การปฏิบัติตามกิจของพุทธศาสนาเป็นหลัก เน้นการจัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเข้าถึงพระรัตนตรัย ใช้ธรรมะในการปฏิบัติหน้าที่ในชีวิตจริงรวมถึงการฝึกสมาธิ กิจกรรมสำคัญได้แก่ กิจกรรมระลึกถึงพระรัตนตรัย ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมแผ่เมตตา กิจกรรมฟังเทศน์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันธรรมสวนะ กิจกรรมอาราธนาศีล 5 กิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน กิจกรรมการฝึกความรับผิดชอบดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม กิจกรรมรณรงค์ดูแลร้อนน้อมโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรม 4 กิจกรรมฝึกสมาธิมาอาชีพด้วยการหารายได้ระหว่างเรียน การจัดกิจกรรมระลึกถึงผู้มีพระคุณ และกิจกรรมบริหารจัดการเจริญปัญญา ด้วยการนั่งสมาธิ การสวดมนต์ การท่องบทอาขยาน รูปแบบของกิจกรรมเน้นการซึมซับกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาคูณธรรมของนักเรียนมาจาก 3 ปัจจัย คือ ครู ผู้บริหาร และชุมชน โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมเสนอแนะ วางแผนและร่วมกันจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาคูณธรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
2. การจัดกิจกรรมพัฒนาคูณธรรมของนักเรียน โรงเรียนควรเน้นที่การพัฒนาจิต ด้วยการจัดกิจกรรมปฏิบัติกิจทางศาสนา กิจกรรมการใช้ธรรมะในการปฏิบัติหน้าที่ในชีวิตจริง และกิจกรรมการฝึกสมาธิให้นักเรียนซึมซับอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในโรงเรียนที่จัดกิจกรรมเน้นการพัฒนาจิตจะแสดงออกถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากกว่าโรงเรียนอื่น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาคูณธรรมของนักเรียนด้วย เนื่องจากการพัฒนานักเรียนนั้นจำเป็นอย่างหนึ่งที่ผู้ปกครอง และชุมชนต้องเข้ามามีบทบาทอย่างจริงจัง และผู้ปกครองเป็นผู้ที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด
2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในจังหวัดอ่างทองเท่านั้น ควรทำการศึกษาในจังหวัดอื่นที่มีสภาพสังคมที่แตกต่างกัน และเปรียบเทียบว่าสภาพสังคมที่แตกต่างกันจะมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาคูณธรรมหรือไม่

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. ได้ข้อสนเทศเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาด้านคุณธรรมของนักเรียนของ โรงเรียนวิถิพุทธ ที่มี การปฏิบัติ โรงเรียนอื่นๆ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคูณธรรมของนักเรียนต่อไป
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทองและสำนักพัฒนานวัตกรรมการศึกษา ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่แก่นักเรียนของโรงเรียนในสังกัด

ชื่อเรื่อง ผลการพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านวินัย
และความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนก้นกงบ้านลีสามัคคี
อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัย มนต์ชาติประมง
ประสาน จันทร์ทงษ์
สายทอง ชาติประมง
รุ่งนภา อารีชาติ
สนิท สมพงษ์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อย่างมากมาย คุณธรรมจริยธรรมของคนในชาติเสื่อมทรามลง ขาดวินัยและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เห็นประโยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่ ใ้ฐมากโกงมาก จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของคนตามหลักการ “คุณธรรมนำความรู้” คนต้องมีคุณธรรมจึงจะนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อใคร การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญต่อการพัฒนาสังคมให้เจริญรุ่งเรือง การจัดการศึกษาจึงต้องให้ความรู้ และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบ ให้เป็นพฤติกรรมที่แทรกอยู่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ดังนั้นในการดำเนินกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับตนเอง กับเพื่อน กับครอบครัว กับโรงเรียน กับชุมชน หรือกับประเทศชาติ จะสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับความมีวินัยและความรับผิดชอบต่อบุคคลที่ดำเนินกิจกรรมนั้นๆ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544: 6)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ว่า การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 7 มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องในการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ภาควินัยในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ และยังรวมถึงส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545: 26)

การมีวินัย ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตในสังคมและการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม การปลูกฝังวินัยจะทำให้บุคคลยอมรับกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด (ปราณี วิถีวัฒนา, 2533: 8) วินัยยังเป็น

วัฒนธรรมของสังคม ซึ่งเด็กเรียนรู้พฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ทำให้เด็กได้รับการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถควบคุมตนเองได้ มีคุณธรรมจริยธรรม มโนธรรมที่ดี และมีความมั่นคงทางอารมณ์ (Ausubel, 1968: 59 - 60) ด้วยเหตุนี้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและการเสริมสร้างความมีวินัยแก่คนในชาติเพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่บ้านเมืองนั้นควรเริ่มต้นที่เยาวชน โดยให้ประพฤติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย เพื่อที่จะได้เป็นผู้ใหญ่ที่มีวินัยในอนาคต (เปรม ติณสูลานนท์, 2527 : 15) นอกจากนี้วินัยเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อเด็ก เพราะวินัยเป็นเครื่องช่วยแนะแนวความประพฤติของเด็ก วินัยที่ดีต้องมีลักษณะที่เกิดจากแรงผลักดันภายในตัวเด็กมากกว่าแรงผลักดันภายนอก และไม่มีความขัดแย้งในตัวเอง จุดมุ่งหมายในการที่จะอบรมเด็กให้มีวินัยนั้น คือ ต้องให้เด็กสามารถควบคุมตนเองได้ และสามารถทำในสิ่งต่างๆ ได้เรียบร้อยมีประสิทธิภาพ (ศิริรัตน์ เหล่าวัฒนพงษ์, 2545 ไม่มีเลขหน้า ; อ้างอิงมาจาก นวลสิริ เปาโรหิต และคณะ 2520 : 177 - 179)

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านวินัยและความรับผิดชอบ หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ด้วยวิธีการให้คำปรึกษา แนะนำ หาเทคนิคและวิธีฝึกสอน ดูแลให้ความช่วยเหลือนักเรียนจนมีความสามารถควบคุมตนเอง และปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ครูต้องทำงานอย่างมีระบบ มีกระบวนการทำงาน มีหลักการปฏิบัติงาน มีเทคนิควิธีการ หรือการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะช่วยนักเรียนอย่างใกล้ชิด ทำให้ทราบความเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาได้ทันการณ์ เนื่องจากทุกปัญหาของเด็กนักเรียนล้วนมีสาเหตุและไม่ได้เกิดขึ้นทันทีทันใด แต่เป็นการสั่งสมประสบการณ์ที่มีผลในเชิงลบต่อพฤติกรรมทั้งด้านความคิด ความรู้สึก และการกระทำ หากไม่ได้รับความช่วยเหลือและการพัฒนาในเบื้องต้นแล้วปัญหาก็จะลุกลามมากขึ้นจนมีความซับซ้อนยากต่อการพัฒนาแก้ไขในที่สุด เมื่อนักเรียนอยู่ในโรงเรียนก็มีครูช่วยทำหน้าที่ดังกล่าวแทนพ่อแม่ในช่วงเวลาหนึ่ง (กรมสามัญศึกษา, 2542: 1 - 2)

ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนกันกงบ้านลีสามัคคี โดยการสังเกตและสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครองนักเรียน ศึกษาประวัติครอบครัวของนักเรียน พบว่านักเรียนร้อยละ 36 ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว มีพฤติกรรมก้าวร้าว แสดงกิริยามารยาทไม่สุภาพต่อเพื่อนนักเรียนและครู ชอบทะเลาะวิวาท และเล่นรุนแรง ข้าวของของโรงเรียนเสียหาย ทำความสกปรกในอาคารเรียนและบริเวณโรงเรียน แต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ไม่ตรงต่อเวลา ไม่รับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ขาดความเอาใจใส่ของครูและวางระบบการพัฒนาไม่ชัดเจนและไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้มีผลการเรียนต่ำกว่าเป้าหมายที่โรงเรียนตั้งไว้ ผู้วิจัยได้นำปัญหาด้านความมีวินัย และความรับผิดชอบของนักเรียนที่พบเห็นในโรงเรียนเข้าเป็นวาระการประชุมประจำเดือนของครู ครูทุกคนมีความห่วงใยต่อปัญหานี้เป็นอย่างมาก จึงสมัครใจเป็นผู้ร่วมวิจัย และพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยและรับผิดชอบของนักเรียน ครูประจำชั้นยินดีที่จะให้ความร่วมมือในด้านการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เช่น ประวัติของนักเรียนที่มีปัญหาด้านการแต่งกาย ด้านการแสดงความเคารพ การเข้าแถว และด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ สรุปได้ว่าปัญหา

การดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนกันกงบ้านลี่สามัคคี ได้แก่ ด้านความมีวินัย และความรับผิดชอบของนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนกันกงบ้านลี่สามัคคี ด้านความมีวินัยและรับผิดชอบของนักเรียน ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการแต่งกายให้ถูกต้องระเบียบของโรงเรียน ด้านการทำความเคารพต่อบุคคลและสถานที่ได้อย่างถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย ด้านการตรงต่อเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น และด้านความรับผิดชอบต่อนักเรียนในการดูแลรักษาความสะอาดห้องเรียนและเขตบริการที่โรงเรียนมอบหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อแก้ปัญหาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้านวินัย และความรับผิดชอบต่อโรงเรียนโรงเรียนกันกงบ้านลี่สามัคคี อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้านวินัย และความรับผิดชอบต่อโรงเรียนโรงเรียนกันกงบ้านลี่สามัคคี อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อพัฒนานักเรียนและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้านวินัย และความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ให้เป็นคนดี คนเก่ง และดำรงตนอยู่ในสังคมและประเทศชาติอย่างมีความสุข

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

นักเรียนโรงเรียนกันกงบ้านลี่สามัคคี จำนวน 111 คน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 47 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่
 - แบบสัมภาษณ์การระดมความคิด
 - แบบสัมภาษณ์การดำเนินกิจกรรมการแต่งกาย การทำความเคารพ การตรงต่อเวลาและความรับผิดชอบต่อหน้าที่
2. แบบสังเกต จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่
 - แบบสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีไทย
 - แบบสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมวันสุดท้าย

- แบบสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง
3. แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียน จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่
- แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนด้านการแต่งกาย
 - แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนด้านการทำความเคารพ
 - แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนด้านการตรงต่อเวลา
 - แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่

การรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงที่ 1 ตั้งแต่ วันที่ 1 มิถุนายน 2549 ถึง 31 ตุลาคม 2549 เป็นการดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากการจัดกิจกรรมในวงรอบที่ 1 และการเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงที่ 2 มีระยะเวลา ตั้งแต่ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2549 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2550 เป็นการดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากการจัดกิจกรรมในวงรอบที่ 2

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินการตามรายละเอียดในตาราง ดังนี้

ลำดับ	วิธีการรวบรวมข้อมูล	ผู้รับผิดชอบ การประเมิน	เครื่องมือที่ใช้ รวบรวมข้อมูล	เวลา ในการประเมิน
1	ประชุมระดมความคิดและ สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องถึงการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านความมีวินัยและความ รับผิดชอบ 4 ด้าน	ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย	แบบสัมภาษณ์ การระดมความคิด	สิ้นสุดวงรอบที่ 1
2	สังเกตการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนด้านความมีวินัย และความรับผิดชอบในระหว่าง ปฏิบัติกิจกรรมดนตรีไทย กิจกรรมอบรมวันสุดสัปดาห์และ กิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยตรง	ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย	แบบสังเกตการเข้า ร่วมกิจกรรม	สรุปการสังเกต สิ้นสุดวงรอบที่ 1, 2
3	สังเกตพฤติกรรมนักเรียนเกี่ยวกับ ความมีวินัยและความรับผิดชอบ ของนักเรียน 4 ด้าน	ผู้ร่วมวิจัย	แบบบันทึก พฤติกรรมนักเรียน	สรุปการสังเกต สิ้นสุดวงรอบที่ 1, 2

ลำดับ	วิธีการรวบรวมข้อมูล	ผู้รับผิดชอบ การประเมิน	เครื่องมือที่ใช้ รวบรวมข้อมูล	เวลา ในการประเมิน
4	ประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบ	ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย	แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก	ทุกวันสิ้นสุด สัปดาห์ของ วงรอบที่ 1, 2
5	นักเรียนประเมินตนเองเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านวินัยและความรับผิดชอบทั้ง 4 ด้าน	ผู้ร่วมวิจัย	แบบบันทึก พฤติกรรมนักเรียน	เริ่มการศึกษาและ สิ้นสุดวงรอบ
6	ครูประจำชั้นประเมินวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียนในชั้นเรียน	ครูประจำชั้น, ผู้ วิจัย, ผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูล	แบบบันทึก พฤติกรรมนักเรียน	ทุกวันสิ้นสุด สัปดาห์ของ วงรอบที่ 1, 2
7	ตรวจสอบการดำเนินงานจากแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและแบบบันทึก	ผู้ร่วมวิจัยและ ผู้ให้ข้อมูล	ใช้เครื่องมือ ตามข้อ 1, 2	สรุปทุกวันสิ้นสุด สัปดาห์ของ วงรอบที่ 1, 2

การวิเคราะห์ข้อมูล

- นำข้อมูลที่รวบรวมได้ด้วยเทคนิคต่างๆ จากการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมาจัดหมวดหมู่ตามกรอบการวิจัย โดยยึดหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation)
- วิเคราะห์และทำความเข้าใจข้อมูลทั้งหมดหลายๆ รอบ เพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูลแล้วสรุปผลตามกรอบการวิจัย โดยวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาก่อนดำเนินการพัฒนา สภาพปัจจุบัน วิเคราะห์วิธีการพัฒนา และวิเคราะห์ผลการพัฒนา
- สรุปผลการวิจัยโดยแบบวิธีการบรรยาย และพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้านวินัย และความรับผิดชอบของนักเรียน ด้านการแต่งกาย การทำความเคารพ การตรงต่อเวลาและการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน โรงเรียนก้นกบบ้านลีสามัคคี อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ได้ดำเนินการพัฒนาวินัยและความรับผิดชอบด้วยกิจกรรม 2 วงรอบ สรุปผลดังนี้

- การดำเนินงานการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนก้นกบบ้านลีสามัคคี อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ปรากฏว่าครูมีความรู้ความเข้าใจ และมีทิศทางในการพัฒนานักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในด้านการแต่งกาย ด้านการทำความเคารพ

ด้านการตรงต่อเวลาและด้านการรับผิดชอบต่อน้ำที่มากขึ้น ครูมีความเอาใจใส่นักเรียนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมด้านวินัยและรับผิดชอบอย่างจริงจัง ทำงานเป็นระบบ และมีความต่อเนื่อง ดังนั้นโรงเรียนจึงมีรูปแบบและมีวิธีการพัฒนาที่ชัดเจน

2. การพัฒนาการดำเนินงานการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้านวินัย และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนโรงเรียนกันกงบ้านลีสามัคคี อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา ส่งผลให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นทุกด้าน ด้านการแต่งกายมีระเบียบ การตรงต่อเวลา การทำความเคารพ การรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างวินัยและรับผิดชอบต่อหน้าที่ชัดเจน

3. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยใช้กลยุทธ์กิจกรรมดนตรีไทย กิจกรรมการอบรมวันศุกร์สัปดาห์ กิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนให้ลดความก้าวร้าว มีสมาธิที่ดี สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ สามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมด้านวินัยและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ใน 4 ด้านคือ การแต่งกาย การทำความเคารพ การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ นักเรียนประพฤติดีและปฏิบัติดีขึ้นทั้งขณะที่อยู่กับครอบครัว โรงเรียนและชุมชน จึงเป็นที่น่าพึงพอใจของครู โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. รูปแบบกิจกรรมที่ใช้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้านวินัยและรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนกันกงบ้านลีสามัคคี โดยเฉพาะกิจกรรมดนตรีไทย ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก และต้องมีครูที่มีความชำนาญเฉพาะทางด้านดนตรีไทย และเข้าใจในกระบวนการจัดกิจกรรมดนตรีไทย ที่มีความเหมาะสมกับช่วงชั้นเรียนด้วย เมื่อนำไปใช้สถานศึกษาต้องวางแผนงานด้านงบประมาณและบุคลากรด้านดนตรีไทยให้พร้อมก่อนการดำเนินการพัฒนา

2. ครูและผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้านวินัยและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

3. ผู้บริหารโรงเรียนควรให้การสนับสนุน ส่งเสริม กำกับ ติดตามให้ขวัญกำลังใจแก่นักเรียนครู และผู้ปกครองในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างใกล้ชิด

4. การดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้านวินัย และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนต้องใช้เวลาในการพัฒนาเป็นอย่างมาก ฉะนั้นทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องตั้งใจ อดทน เสียสละ เอาใจใส่ เพื่อที่จะให้เกิดการกระทำจนเป็นนิสัยหรือพฤติกรรมถาวรสืบไป

5. โรงเรียนควรติดตามพฤติกรรมด้านวินัยและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน ทั้งขณะอยู่ที่บ้าน โรงเรียนและชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของประเทศชาติในอนาคตต่อไป

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน ให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี ลดความก้าวร้าว มีสมาธิต่อการเรียนสูงขึ้น มีภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ
2. ได้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้านวินัยและความรับผิดชอบ ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการแต่งกาย ด้านการทำความเคารพ ด้านการตรงต่อเวลา และด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการเรียนดีขึ้น
3. นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ เป็นคนดี คนเก่งและสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
4. โรงเรียน ผู้ปกครอง หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียน ให้เป็นคนดี คนเก่ง และดำรงตนอยู่ในสังคมและประเทศชาติอย่างมีความสุข

การวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นคุณธรรมนำความรู้

ชื่อเรื่อง แนวโน้มการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ. 2548-2558
**Administrative Trends of the Islamic Private Schools in Three
Southern Border Provinces from B.E. 2548 to B.E. 2558.**

ผู้วิจัย สะการिया แวโซะ

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้พัฒนาจาก “ปอเนาะ” ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาตามจารีตประเพณีที่ใช้สร้างบูรณาการให้กับศาสนาและสังคมของมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยปัจจุบัน และได้กลายเป็นศูนย์กลางความสนใจ แม้กระทั่งความขัดแย้ง รวมทั้งความพยายามจากภายนอกและภายใน ที่จะสร้างความทันสมัยให้กับสถาบันการศึกษาศาสนาและสังคมอิสลาม (สุเทพ สุนทรเกษม, 2547 : 96) และมีมากในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามความนิยมของผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียน แม้จะมีโรงเรียนของรัฐทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาครอบคลุมทุกพื้นที่ เพราะเปิดสอนหลักสูตรควบคู่กันทั้งภาคศาสนาและภาคสามัญ

จากการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างขององค์ประกอบ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และ ภาษาอังกฤษของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอยู่ในระดับต่ำ จึงควรมีการพัฒนาการเรียน การสอนอย่างต่อเนื่อง (ชิดชนก เริงเซาว์ และคณะ, 2541 : 32) และพบอีกว่า การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของ โรงเรียนหลายแห่งไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน จึงทำให้โรงเรียนเหล่านั้นมีคุณภาพต่ำ ไม่เป็นไป ตามมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) กำหนด ดังนั้น สภาพ การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง กล่าวคือ สภาพการ เปลี่ยนแปลงของโรงเรียนควรสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ ในขณะเดียวกันรัฐควรกำหนดนโยบายที่ เอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ สามารถจัด การศึกษาสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคมได้อย่างเต็มที่ ตามที่ รุ่ง แก้วแดง (บรรยาย), 7 กันยายน 2547 ให้ทัศนะว่า “การส่งเสริมการศึกษาศาสนาอิสลามทั้งระบบที่เกี่ยวกับโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามทั้งโรงเรียนมาตรา 15(1) และมาตรา 15(2) โดยการส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลามเข้าสู่มาตรฐานทั้งด้านหลักสูตร ผู้บริหาร ครูผู้สอน การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล”

จากสภาพปัญหาการจัดการศึกษาที่พบเห็น ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมี ความเกี่ยวข้องกับการบริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จึงเล็งเห็นว่าจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงแนวโน้มการบริหารโรงเรียน เพื่อศึกษาภาพอนาคตของการบริหารโรงเรียน ประกอบกับผู้วิจัยในฐานะผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงแนวโน้มการบริหารโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลามตามมาตรา 15(1) ระดับมัธยมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ. 2548- 2558 โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) อันจักเป็นประโยชน์ต่อการกำหนด เป้าหมาย ตลอดจนนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคต โดยใช้ เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique)

ประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เชี่ยวชาญ (Experts) ซึ่งมีคุณสมบัติ ต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเอกชน
2. กลุ่มผู้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
3. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ หรือนักการศึกษา หรือนักวิชาการ

กลุ่มตัวอย่าง

มีจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 20 คน แยกเป็นดังนี้

1. ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเอกชน จำนวน 4 คน
2. ผู้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำนวน 10 คน
3. นักวิชาการหรือนักการศึกษาที่สนใจและมีความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม 3 รอบ

1. รอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-end Form) จากกรอบที่กำหนดไว้ ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญร่วมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ
2. รอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวทางการสร้างมาตราวัดเจตคติแบบลิเคิร์ต (Likert Scale)
3. รอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามเหมือนแบบสอบถามรอบที่ 2 แต่เพิ่มคำมัธยฐานของน้ำหนักคะแนนจากคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ช่วงพิสัยระหว่างควอไทล์ของคำตอบของผู้เชี่ยวชาญ และน้ำหนักคะแนนของคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญที่ตอบในรอบที่ 2 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้ทราบคำตอบและทบทวนก่อนที่จะตอบกลับมาอีกครั้ง

การรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ไปถึงผู้เชี่ยวชาญร่วมที่ได้คัดเลือก เพื่อขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญร่วม
2. ส่งแบบสอบถามรอบที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิดไปยังผู้เชี่ยวชาญร่วมโดยตนเอง และการรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาให้ได้ทั้งสิ้น 20 ฉบับ
3. จัดส่งแบบสอบถามรอบที่ 2 ไปยังผู้เชี่ยวชาญร่วมกลุ่มเดิม และรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาให้ได้ทั้งสิ้น 20 ฉบับเท่าเดิม
4. จัดส่งแบบสอบถามรอบที่ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบที่มีคำถามเหมือนแบบสอบถามในรอบที่ 2 แต่เพิ่มคำมัธยฐาน ช่วงพิสัยระหว่างควอไทล์ และน้ำหนักคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นๆ ตอบไปยังผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม และรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาได้ทั้งสิ้น 20 ฉบับเท่าเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูล

หาคำมัธยฐาน ฐานนิยม ความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และนำข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันมาอภิปราย และสรุปผลตามขอบเขตการวิจัย ที่เป็นแนวโน้มการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ. 2548-2558

อนึ่ง พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยอาจนำมาอภิปรายผลด้วยหากเป็น ประเด็นสำคัญและมีประโยชน์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขอบเขตการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็น สอดคล้องกันและมีแนวโน้มเป็นไปได้ มีดังนี้

1) วิสัยทัศน์ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ การเน้น ด้านภาษาอาหรับ อังกฤษ และภาษามลายู ควบคู่กับให้ความสำคัญภาษาไทยที่เป็นภาษาประจำชาติ และการเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ ควบคู่คุณธรรมและจริยธรรม ได้มาตรฐานคุณภาพการศึกษา

2) ด้านเป้าหมายของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือการจัดการศึกษามุ่งคุณภาพเป็นหลัก พร้อมกับส่งเสริมสมานฉันท์ “เข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา” และสำนึกใน ความเป็นประชารัฐที่มีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ

3) การบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ คือ การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องคุณธรรมและจริยธรรมทุกกลุ่มสาระอยู่เสมอ จะต้องสร้าง เอกถลักษณ์ จุดเด่นด้านคุณธรรม จริยธรรมศาสนาอิสลาม มีการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน และ สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และเร่งรัดในการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้อง กับหลักสูตรแกนกลาง สามารถสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น สอดคล้องกับวิถีชีวิต มุสลิมบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

4) ควรปรับปรุงการจัดองค์การ หรือโครงสร้างของการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลาม ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและสามารถ สอนองความต้องการของท้องถิ่น เช่น ปรับปรุงโครงสร้างระดับเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีกลุ่มงานหลัก คือ กลุ่มงานส่งเสริมการศึกษาเอกชนสามัญ กลุ่มงานส่งเสริมการศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และกลุ่ม งานบริหารทั่วไป เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารการศึกษาเอกชนทุกระดับ รวมถึงผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ช่วยสร้างความชัดเจนในเรื่องจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้ชัดเจนกว่าในปัจจุบัน เช่น ในเรื่องการเน้นด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาอาหรับ ภาษามลายู และภาษาอังกฤษ ควบคู่กับการให้ความสำคัญกับภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ การมุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา และการให้ความสำคัญด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15(1) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ. 2548 - 2558 มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2 ภารกิจหลักของโรงเรียน 4 ประการตามกฎหมาย โดยเฉพาะภารกิจสำคัญด้านวิชาการ ควรจะดำเนินให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน กล่าวคือ การพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควรจะดำเนินควบคู่กันระหว่างวิชาศาสนาและวิชาสามัญ จึงจะทำให้การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในทุกกลุ่มสาระและการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง ที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามรัฐยังเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินการภายใต้กรอบของการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

3 ควรเร่งรัดด้านการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทุกระดับ โดยเฉพาะระดับปฏิบัติให้มากขึ้น รวมถึงผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อสู่มืออาชีพโดยเร็ว

4 โครงสร้างการบริหารการศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรจะสอดคล้องกันทุกระดับตั้งแต่ระดับนโยบายสู่ระดับปฏิบัติรวมถึงระดับสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้สนใจจะทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1 ศึกษาสภาพการบริหารของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ครอบคลุมด้านต่างๆ คือ ด้านวิสัยทัศน์และเป้าหมาย ภารกิจของโรงเรียน โครงสร้างการบริหารงานและระบบบริหารประสิทธิภาพภายใน

2 วิจัยเชิงนโยบายเพื่อศึกษาผลกระทบและองค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อันจะเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อสังคม

3 ศึกษาเปรียบเทียบระบบบริหารการศึกษาที่เกี่ยวกับอิสลามในประเทศเพื่อนบ้าน หรือภูมิภาคอาเซียน เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการบริหารของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอนาคต

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1) ทราบถึงแนวโน้มของการบริหารของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15(1) ระดับมัธยมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ. 2548-2558 ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15(1) สามารถนำไปใช้ในการบริหารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญต่อผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย ตลอดจนนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ และการดำเนินการให้การศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเจริญก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) เป็นแนวทางและความรู้สำหรับบุคคลที่สนใจจะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15(1) ต่อไป

ชื่อเรื่อง การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาาระดับปฐมวัย โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา : มุ่งมั่นพัฒนาหุปัญญาและเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่

A Research and Development of the Early Childhood Curriculum in Schools under Yala Municipality City : Engaging Multiple Intelligences and Enhancing Good Characteristics Based on The Royal New Theory Concepts.

ผู้วิจัย จิรภรณ์ มั่นเศรษฐวิทย์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2548

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ด้วยเทศบาลนครยะลา ได้กำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วนในการพัฒนาและปรับปรุง คุณภาพการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา ที่เปิดสอนตั้งแต่ ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4 ปี ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5 จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 (บ้านสะเตง)โรงเรียนเทศบาล 2 (บ้านมลายูบางกอก) โรงเรียนเทศบาล 3 (วัดพุทธภูมิ) โรงเรียนเทศบาล 4 (ชนวิถิ) โรงเรียนเทศบาล 5 (บ้านตลาดเก่า) โรงเรียนเทศบาล 6 (วัดเมืองยะลา) เพื่อให้บริการแก่ประชาชนที่มีฐานะยากจนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครยะลาและอำเภอต่างๆ ของจังหวัดยะลา ซึ่งมีวิถีการดำรงชีวิตท่ามกลางวิกฤตและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่ผสมผสานระหว่างคนไทยนับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 10 และร้อยละ 90 เป็นคนไทยนับถือศาสนาอิสลาม

แม้การดำรงชีวิตตามแบบแผนวัฒนธรรมประเพณีจะปรากฏชัด แต่กระแสของการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีในด้านต่างๆกลับแทรกซึมและฝังลึกในการดำรงชีวิต จึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นสาเหตุของการใช้ชีวิตแบบไม่รู้จักประมาณ ขาดเหตุผล ขาดความพอเพียง ประสบปัญหาหนี้สิน ดิคาเสพติด จนก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม และความรุนแรงแบบต่างๆ อันเป็นผลกระทบมาจากการใช้ชีวิตที่ไม่พอเพียงนั่นเอง ความขาดแคลน หลงผิดและรับค่านิยมที่ผิดดังกล่าวจึงมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัยที่เข้าศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครยะลาส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ผู้ปกครองประสบปัญหาต่างๆ จึงอาจจัดเด็กปฐมวัยกลุ่มนี้ว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการรับรู้ เรียนแบบพฤติกรรมและอุปนิสัยที่ไม่เหมาะสมในการดำรงชีวิต ทั้งนี้เพราะขาดการเป็นแบบอย่างที่ดีด้วยความไม่รู้ ความไม่พร้อมที่จะให้การ อบรมสั่งสอน ของผู้ปกครอง ที่ต้องพยายามแก้ปัญหา ดิ้นรน และขวนขวายในการทำมาหากิน จึงได้มอบภาระกิจสำคัญนี้ให้กับครูและโรงเรียนในการอบรมดูแลเด็กปฐมวัย

จากสภาพปัญหาและความเป็นไปดังกล่าว เทศบาลนครยะลาจึงได้ทำโครงการความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อร่วมแก้ไขป้องกันปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น โดยใช้การจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยตระหนักถึงความสำคัญที่ต้องพัฒนาตั้งแต่ปฐมวัย โดยการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ซึ่งถือเสมือนเข็มทิศของการดำเนินการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย ที่ครูผู้สอนและผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและดำเนินการใช้หลักสูตร อันเป็นยุทธศาสตร์ของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาที่สามารถพัฒนา และบูรณาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อแก้ไขปัญหที่กำลังประสบอยู่ อีกทั้งส่งเสริมความสามารถและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสในการพัฒนาทุกด้าน เพื่อเป็นรากฐานอันสำคัญในการรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก เป็นเกราะคุ้มกันจิตใจให้กับเด็ก จะได้ไม่หลงผิดติดยึดในวัตถุและค่านิยมที่ผิด และสร้างเสริมศักยภาพทางปัญญาให้กับเด็กตั้งแต่ปฐมวัย ให้เด็กเหล่านี้สามารถนำไปใช้เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา ที่มุ่งมั่นพัฒนาหุปัญญาและเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 (อายุ 4 ปี) และระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 (อายุ 5 ปี)
2. เพื่อพัฒนาครูผู้สอนระดับปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา และนักศึกษาศาขการศึกษาศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาให้สามารถดำเนินการใช้หลักสูตรฯที่พัฒนาขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อประเมินคุณภาพของการใช้หลักสูตรฯที่มีต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามเกณฑ์มาตรฐานที่หลักสูตรฯ กำหนด

4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนระดับปฐมวัย และผู้ปกครองที่มีต่อการนำหลักสูตรฯ ที่พัฒนาขึ้นไปใช้

5. เพื่อเผยแพร่ผลการวิจัยและบริการวิชาการแก่ชุมชน โดยโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครยะลา เป็นโรงเรียนต้นแบบขยายผลให้กับโรงเรียนอื่นๆ ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

ระเบียบวิธีวิจัย

กระบวนการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ยึดหลักวิธีวิศวกรรมหลักสูตร (Curriculum Engineering) เป็นการวิจัยและพัฒนาที่บูรณาการการวิจัยทั้งทดลองและการวิจัยแบบปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมมาใช้ เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นให้ตอบสนองความต้องการของพัฒนาการ ความสนใจของเด็ก และส่งเสริมการพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมพัฒนาและดำเนินการ การดำเนินการวิจัยมี 5 ระยะ เริ่มดำเนินการศึกษาวิจัยและพัฒนาโครงการ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2547- เดือนกันยายน 2548 ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฯ ที่พัฒนาขึ้นในภาคเรียนที่ 1/2548 เป็นเวลา 4 เดือน การวิจัยและพัฒนาแต่ละระยะมีดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฯ

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา โดยทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความคิดเห็นของครูผู้สอนระดับปฐมวัย ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย ด้วยแบบสอบถาม แบบประเมินความคิดเห็น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรฯ

ระยะที่ 2 การยกร่างหลักสูตรฯ มีการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 การยกร่างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฯ ให้กับโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา และจัดตั้งคณะทำงานประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาปฐมวัย ครูผู้สอนระดับปฐมวัยของโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดยะลา มาทำการวิเคราะห์และวิพากษ์หลักสูตรฯ ร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฯ ตามข้อเสนอแนะ และนำเสนอหลักสูตรการศึกษา มีสาระการเรียนรู้ตลอดปีการศึกษา ชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4 ปี และชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5 ปี มีดังนี้

อนุบาลปีที่ 1	อนุบาลปีที่ 2
โครงการที่ 1 ยินดีต้อนรับนักเรียนอนุบาลคนใหม่	โครงการที่ 1 ยินดีต้อนรับนักเรียนอนุบาลรุ่นพี่
โครงการที่ 2 มารู้อักตัวเองกันเถอะ	โครงการที่ 2 มารู้อักตัวเองกันเถอะ
โครงการที่ 3 ธรรมชาติน่ารู้รอบตัวเรา	โครงการที่ 3 โลกสวยด้วยมือเรา

อนุบาลปีที่ 1	อนุบาลปีที่ 2
โครงการที่ 4 หนูเป็นเด็กดี ถวายแด่พระราชินีแม่ของแผ่นดิน	โครงการที่ 4 หนูเป็นเด็กดี ถวายแด่พระราชินีแม่ของแผ่นดิน
โครงการที่ 5 มารู้จักพลังงานและเทคโนโลยีกันเถอะ	โครงการที่ 5 มารู้จักเทคโนโลยีและการสื่อสารกันเถอะ
โครงการที่ 6 เกษตรกรตัวน้อย ตามรอยพระยุคลบาท	โครงการที่ 6 เกษตรกรตัวน้อย ตามรอยพระยุคลบาท
โครงการที่ 7 เรารักจังหวัดยะลา	โครงการที่ 7 เรารักจังหวัดยะลา
โครงการที่ 8 เรารักประเทศไทย	โครงการที่ 8 เรารักประเทศไทย
โครงการที่ 9 งานช่างแสนสนุก	โครงการที่ 9 กีฬาสัมพันธ์น้องเพื่อนูบาล
โครงการที่ 10 กีฬาสัมพันธ์น้องเพื่อนูบาล	โครงการที่ 10 เตรียมความพร้อมสู่ชั้นป.1
โครงการอิสระ เด็กและครูร่วมกันพัฒนา 2 โครงการ	โครงการอิสระ เด็กและครูร่วมกันพัฒนา 3 โครงการ

ระยะที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฯ

ขั้นที่ 1 การดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฯ และการวางแผนการทดลองใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้กับครูผู้สอน

ขั้นที่ 2 การวางแผนดำเนินการและการทดลองใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฯ โดยเริ่มดำเนินการทดลองวันจันทร์ที่ 16 พฤษภาคม – วันศุกร์ที่ 5 สิงหาคม 2548 รวม 12 สัปดาห์ โดยการทดลองแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฯ ภายในสัปดาห์ที่ 1 ทำการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย 17 มาตรฐาน

ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฯ ครั้งที่ 1 สัปดาห์ที่ 1-2-3 ทุกโรงเรียนดำเนินการโครงการเหมือนกัน คือ ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 โครงการยินดีต้อนรับนักเรียนอนุบาลคนใหม่ และระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โครงการยินดีต้อนรับนักเรียนอนุบาลรุ่นที่

ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฯ ครั้งที่ 2 สัปดาห์ที่ 4-5-6-7 แต่ละห้องได้รับการสุ่มโครงการในหลักสูตรฯ ทดลองจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย

ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฯ ครั้งที่ 3 สัปดาห์ที่ 8-9-10 แต่ละห้องเลือกทำโครงการอิสระโดยครูกับเด็กร่วมกันทำโครงการ

หลังการทดลองใช้หลักสูตรฯ ภายในสัปดาห์ที่ 11-12 ทำการประเมินพัฒนาการควบคู่ไปกับการจัดประสบการณ์ในโครงการที่กำหนดไว้ในหลักสูตรฯ ที่พัฒนาขึ้น

ระยะที่ 4 การประเมินคุณภาพหลักสูตรฯ และปรับปรุงหลักสูตรฯ

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยและคณะดำเนินการนิเทศติดตามผลการดำเนินการแต่ละโรงเรียน ร่วมกันพูดคุยถึงการดำเนินการสอนในหลักสูตรฯ

ขั้นที่ 2 ให้ครูผู้สอนประชุมและพูดคุยกันเป็นกลุ่ม จัดให้มีกิจกรรมเสริมในวันหยุดที่ครูผู้สอนแต่ละโรงเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตรฯ

ขั้นที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฯ โดยผู้บริหาร ครูผู้สอนปฐมวัย และ ผู้ปกครอง ทำการประเมิน

ขั้นที่ 4 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฯ ตามข้อค้นพบและข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้ต่อไป

ระยะที่ 5 การนำเสนอและเผยแพร่หลักสูตรฯ

โดยให้ครูผู้สอนระดับปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา นำเสนอผลการทดลองใช้หลักสูตรฯ และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยผู้วิจัยและครูผู้สอนระดับปฐมวัย ในการวิจัยครั้งนี้ให้การอบรมและคำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่พัฒนาขึ้น

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือเด็กปฐมวัย โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา รวมทั้งสิ้น 892 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) เด็กปฐมวัยจากโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา จำนวน 6 โรงเรียน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 /2548 ระดับชั้นอนุบาล ปีที่ 1 อายุ 4 ปี จำนวน 457 คน และ 2) เด็กปฐมวัยจากโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา จำนวน 6 โรงเรียน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 /2548 ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5 ปี จำนวน 435 คน

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ประชากรในการวิจัยคือเด็กปฐมวัย เพื่อการประเมิน คุณภาพหลักสูตร และใช้กลุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษาทัศนะของผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้ปกครองเด็กปฐมวัยต่อการใช้หลักสูตรฯ ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 106 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลาฯ มีตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

ตัวแปรอิสระ แบ่งออกเป็น 2 ตัวแปรคือ

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นระดับอนุบาลปีที่ 1 (อายุ 4 ปี)
2. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นระดับอนุบาลปีที่ 2 (อายุ 5 ปี)

ตัวแปรตาม คือ มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย 17 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1-12 ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และ มาตรฐานที่13-17 ที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัด เทศบาลนครยะลา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฯ
2. แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย 17 มาตรฐาน ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1
3. แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย 17 มาตรฐาน ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2
4. แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฯ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการ โดยผู้วิจัยทำการศึกษาและกำหนดกรอบและรายละเอียดของเครื่องมือแต่ละชุด ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและหาค่าค่าความเชื่อมั่นและความตรงเชิงเนื้อหาและโครงสร้าง และทำการปรับปรุงก่อนนำไปทดลองนำร่อง จากนั้นนำมาปรับปรุงอีกครั้งเพื่อนำไปใช้กับในการวิจัยครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการทดสอบค่าที (t-dependent test) และการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้ปกครองต่อการนำหลักสูตรไปใช้ ด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาโอกาสการพัฒนาความพร้อมของเด็กปฐมวัย 17 มาตรฐานที่เกิดจากการทดลองใช้หลักสูตรฯที่พัฒนาขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ การทดสอบสมมติฐานการวิจัยจากการประเมินความพร้อมของเด็กปฐมวัย โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครยะลา 17 มาตรฐาน ระยะก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฯ และระยะหลังการทดลองใช้หลักสูตรฯ พบว่า เด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 (อายุ 4 ปี) จาก 6 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา มีความพร้อมเพิ่มสูงขึ้นก่อนการทดลอง อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 (อายุ 5 ปี) จาก 6 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา มีความพร้อมเพิ่มสูงขึ้นก่อนการทดลอง อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพโอกาสการพัฒนาความพร้อม 17 มาตรฐาน ของเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครยะลา ที่ได้รับการจัดประสบการณ์ในหลักสูตรฯ พบว่า เด็กปฐมวัยได้รับประสบการณ์และพัฒนาความพร้อมในทุกมาตรฐานที่กำหนด เพราะหลักสูตรฯ มีการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเรียนรู้อย่างลึกซึ้งในโครงการต่างๆ อีกทั้ง ทำให้ครูผู้สอนได้พัฒนาการสอน และส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของเด็กเพิ่มขึ้น อีกทั้งพบว่า เด็กปฐมวัยและผู้ปกครองในชุมชน ให้การยอมรับการส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัยที่กำหนดไว้ใน

หลักสูตรฯ ที่พัฒนาขึ้น โดยร่วมกิจกรรมและน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ไปประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของหลักสูตรฯตามทัศนะของผู้บริหาร ครูผู้สอนระดับปฐมวัย และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา พบว่า ทุกโรงเรียนมีความเห็นว่าหลักสูตรฯ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมระดับมากในการพัฒนาและการนำไปใช้ที่ส่งเสริมและพัฒนาเด็กตามพัฒนาการ และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ด้านการนำไปใช้ หรือประยุกต์ใช้

1. กระบวนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฯ การใช้หลักสูตรฯในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ต้องอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายอย่างจริงจัง บนพื้นฐานของพัฒนาการเด็กปฐมวัย และความ เป็นจริงในชุมชนท้องถิ่น มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน ผู้ที่สนใจสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นสถานศึกษาได้

2. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นหลักสูตรที่มีความ สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 หลักสูตรฯ ที่พัฒนาขึ้นกำหนดทิศทางที่ชัดเจน คือ การพัฒนาเด็กตามความเหมาะสมของพัฒนาการ มีความเป็นสากล ด้วยการนำทฤษฎีปัญหามาใช้ และความเป็นท้องถิ่น ที่มีสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน อีกทั้งการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้กับเด็กปฐมวัย จึงสามารถนำไปใช้กับโรงเรียนที่เปิดสอนระดับปฐมวัยของพื้นที่จังหวัดยะลาได้ทุกโรง อีกทั้งโรงเรียนอื่นๆ ที่สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างง่ายดาย เพราะการเรียนรู้ในหลักสูตรฯทำให้เด็กปฐมวัยมีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถพัฒนาและสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรฯ ได้ง่าย ทำให้ครูผู้สอนไม่เบื่อหน่ายการสอน และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างแท้จริง

ด้านการวิจัย

1. ควรทำการวิจัยต่อเนื่องโดยการพัฒนาหลักสูตรฯ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ที่เน้นย้ำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าว เพื่อสร้างความชัดเจนในทิศทางการพัฒนาการศึกษาของผู้เรียนทุกระดับ

2. ควรทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะและความสามารถในการสอนของครูผู้สอนระดับปฐมวัยเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการสอนของครู เพื่อให้ครูมีพลังศรัทธาในวิชาชีพครูให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อไป

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. หน่วยงานที่ใช้ผลงานวิจัยคือ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา ทั้ง 6 โรงเรียน ที่เปิดสอนระดับปฐมวัย ได้ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นและสามารถต่อยอดองค์ความรู้ และประสบการณ์ที่ได้จากการดำเนินงานในโครงการวิจัย เพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองได้ และในปี พ.ศ 2549 โรงเรียนเทศบาล 4 ธนวิถี ผ่านการคัดเลือกเข้ารับรางวัลพระราชทานโรงเรียนดีเด่นระดับปฐมวัยขนาดใหญ่ของภาคใต้ โดยการดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ มีและใช้หลักสูตรเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในห้องถิ่นได้เหมาะสมกับพัฒนาการ มุ่งเน้นคุณธรรมนำความรู้ และสอดคล้องกับแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

2. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ได้พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาทั้งก่อนและประจำการให้เรียนรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้และประยุกต์ใช้ โดยการฝึกอบรมปฏิบัติการและให้คำแนะนำปรึกษา

3. การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ของการวิจัยครั้งนี้ มีเพียงการพัฒนาเด็กปฐมวัย แต่ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาวิถีคิดและการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ที่ยึดมั่นในความรักประเทศชาติ รักถิ่นฐาน รักงานการเกษตร มีความพอเพียง ประหยัดและออม มีความซื่อสัตย์สุจริตและจริงใจ จึงถือเป็นหัวใจสำคัญที่ถูกเน้นย้ำในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาบุคลากรและชุมชน

4. การดำเนินการพัฒนาและการใช้หลักสูตรครั้งนี้ถือประสบความสำเร็จและความภาคภูมิใจของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ท่ามกลางวิกฤตที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน อันส่งผลดีต่อชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมอีกโครงการหนึ่ง

ชื่อเรื่อง การวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และความสมานฉันท์ของโรงเรียนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย โดยใช้เพลงพื้นบ้าน “ดีเกร์ฮูลู”
The research and development for Moral, Values and harmonious organizing learning and teaching in the three Southern border provinces by Dikir Hulu based instruction.

ผู้วิจัย อุไรรัตน์ ยามาเรียง
เกษม ยามาเรียง
ภิญโญ เวชโช
เกสรี ลัดเลีย

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

สถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ที่เกิดขึ้น สาเหตุหนึ่ง คือ เกิดความขัดแย้งกันทางวัฒนธรรม เนื่องจากว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนี้ มีประเพณี วัฒนธรรม ภาษาที่แตกต่างกันอย่างเห็นชัดเจน ต่างก็เชื่อและศรัทธาในศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมของตน ขาดการประสานและการบูรณาการในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ทำให้เกิดการไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน ขาดความตระหนักในคุณค่าของกันและกัน ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้ง การใช้ความรุนแรงและการละเมิดสิทธิเสรีภาพที่พึงปฏิบัติต่อกันขึ้น

เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นสัญญาณบ่งบอกว่าสังคมกำลังขาดคุณธรรมจริยธรรมและความสมานฉันท์ ซึ่งหากพิจารณาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549 ซึ่งดำเนินการมาเป็นปีที่ 4 แล้ว จะเห็นว่าผลการดำเนินการยังไม่บรรลุผล เพราะแผนพัฒนาฉบับดังกล่าวได้กำหนดการพัฒนาสังคมไทยไปสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ เป็นสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของสังคมไทยที่พึงพา เกื้อกูลกันการดำเนินการแก้ปัญหาของการขาดความสมานฉันท์ก็คือการลดความขัดแย้งลงนั่นเอง ซึ่งเป็นการทราบคิดว่าทำได้ยาก เพราะต้องอาศัยความร่วมมือกันทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายที่ขัดแย้งกัน และฝ่ายผู้ดูแลทุกข์สุขของประชาชน ซึ่งหมายถึงการทำงานของภาครัฐ และภาคเอกชนรวมทั้งภาคประชาชน

แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการจัดการศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาในเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการป้องกัน เพราะเยาวชนของประเทศส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในสถานศึกษาเกินครึ่งของเวลาที่มี หากใช้การศึกษาเป็นเครื่องขัดเกลาและปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความสมานฉันท์อย่างยั่งยืนก็เป็นเรื่องที่เป็นไปได้สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าสามารถจัดการศึกษาที่มีความหมายสำหรับนักเรียนก็จะทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามที่พึงประสงค์ได้ดีมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ความสมานฉันท์ในโรงเรียนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยขึ้น และเห็นว่าดีเกิร์ฮูซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมเล่นและรู้จักกันดีในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้สามารถนำมาพัฒนาประยุกต์ใช้ โดยการแต่งเติมสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนได้อย่างดี ทั้งยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและความสอดคล้องกับท้องถิ่นอีกด้วย

การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และความสมานฉันท์ควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่ระดับชั้นที่ผู้เรียนยังเล็กๆ คือ ชั้นอนุบาล ช่วงชั้นที่ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 1 – 3) หากปล่อยไว้แล้วค่อยมาปลูกฝังตอนที่ผู้เรียนอายุมากขึ้น ก็จะทำให้ยาก ดังคำสุภาษิตที่ว่า ไม้อ่อนดัดง่ายไม้แก่ดัดยาก สำหรับในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าผู้เรียนในระดับชั้นเล็กๆ ยังมีปัญหาด้านการใช้ภาษาไทยเนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่อึดติดกับการใช้ภาษาเขมรซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่น ยังไม่มีความชำนาญในการใช้ภาษาไทย สำหรับช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6) ผู้เรียนเริ่มใช้ภาษาไทยได้ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์ของโรงเรียนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยโดย

การใช้เพลงพื้นบ้าน “ดีเกร์ฮูลู” นั้นควรเริ่มดำเนินการในช่วงชั้นที่ 2 มีความเป็นไปได้สูง ทั้งยังไม่สร้างความเครียดเกี่ยวกับปัญหาการใช้ภาษาให้กับผู้เรียน จึงได้เลือกทำการวิจัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมและความสมานฉันท์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการใช้เพลงพื้นบ้าน “ดีเกร์ฮูลู” สำหรับผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6) ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมและความสมานฉันท์ของโรงเรียนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อสร้างเพลงพื้นบ้านดีเกร์ฮูลู ประกอบการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมและความสมานฉันท์ สำหรับผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6)
3. เพื่อจัดทำแถบบันทึกเสียง และซีดีเพลงพื้นบ้านดีเกร์ฮูลู ประกอบการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมและความสมานฉันท์ สำหรับผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6)
4. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และความสมานฉันท์โดยใช้แถบบันทึกเสียงและซีดีเพลงพื้นบ้านดีเกร์ฮูลู
5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์ ระหว่างการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วๆ ไป กับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แถบบันทึกเสียงและซีดีเพลงพื้นบ้านดีเกร์ฮูลู
6. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และความสมานฉันท์ ระหว่างการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วๆ ไป กับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แถบบันทึกเสียงและซีดีเพลงพื้นบ้านดีเกร์ฮูลู
7. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครองในการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์โดยใช้ แถบบันทึกเสียงและซีดีเพลงพื้นบ้านดีเกร์ฮูลู

ระเบียบวิธีวิจัย

แผนการทดลอง แบบ Pretest - Posttest Control Group

ประชากร

เป็นนักเรียน ครู ระดับช่วงชั้นที่ 2 ที่เรียนในปีการศึกษา 2549 ใน 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2549 ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) เขตพื้นที่การศึกษาละ 4 โรงเรียน รวม 12 โรงเรียน แยกเป็นกลุ่มทดลอง 6 โรงเรียน จำนวน 100 คน และกลุ่มควบคุม 6 โรงเรียน จำนวน 100 คน

ครูผู้สอนระดับช่วงชั้นที่ 2 ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2549 ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) เขตพื้นที่การศึกษาละ 4 โรงเรียน รวม 12โรงเรียน แยกเป็นกลุ่มทดลอง 6 โรงเรียน จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุม 6 โรงเรียน 10 คน

ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 100 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น

1) การจัดการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์ โดยใช้แถบบันทึกเสียง และซีดีเพลงพื้นบ้านดีเก๋ฮูลู

2) การจัดการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์ตามแบบทั่วไป

ตัวแปรตาม

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์

บุคลิกภาพของผู้เรียนด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์

ความพึงพอใจของผู้เรียน ครู และผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์ โดยใช้ซีดีเพลงพื้นบ้านดีเก๋ฮูลู ฮูลู ชุด สร้างสรรค์สังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และความสมานฉันท์

2. แบบวัดบุคลิกภาพของผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมและความสมานฉันท์

3. แบบวัดความพึงพอใจของผู้เรียน ครู ผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ซีดีเพลงพื้นบ้านดีเก๋ฮูลู ชุด สร้างสรรค์สังคม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลองใช้แผนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ซีดีเพลงพื้นบ้านดีเก๋ฮูลู ชุดสร้างสรรค์สังคม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ขั้นตอน	กิจกรรม
การเตรียมการ	อบรมปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ซีดีเพลงพื้นบ้านดีเก๋ฮูลู ชุด สร้างสรรค์สังคม ให้แก่ครูผู้สอน ผู้บริหาร โรงเรียนกลุ่มทดลอง

ขั้นตอน	กิจกรรม
การเก็บรวบรวมข้อมูล	ผู้วิจัยและคณะ ใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบวัดบุคลิกภาพทดสอบ กลุ่มตัวอย่าง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนดำเนินการทดลองใช้แผนการจัด กิจกรรม
	ผู้สอนนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไปใช้ เป็นเวลา 3 เดือน
	ผู้วิจัยและคณะ ดำเนินการนิเทศติดตามให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ ระหว่าง ดำเนินการ และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะ
	ผู้วิจัยและคณะ ใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบวัดบุคลิกภาพทดสอบ กลุ่มตัวอย่าง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังดำเนินการทดลองใช้แผนการจัด กิจกรรม
	ประชุมปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน การประเมิน ผลการดำเนินงาน สรุปผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะ ต่างๆ ในการปรับปรุงระหว่างโรงเรียนกลุ่มทดลองด้วยกัน พร้อมเสนอแนวทาง ปรับปรุงพัฒนา วางแผนนำเสนอ เผยแพร่ผลงาน
คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล เพื่อนำไปวิเคราะห์	

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูล	การวิเคราะห์
ข้อมูลที่ได้จากการหาคุณภาพของเครื่องมือ	1. ค่า IOC 2. ค่าอำนาจจำแนก 3. ค่าความเชื่อมั่น 4. สัมประสิทธิ์แอลฟา
ข้อมูลจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์	1. ค่าเฉลี่ย 2. ค่าร้อยละ 3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4. t-test

ข้อมูลจากการทดสอบวัดบุคลิกภาพ	1. ค่าเฉลี่ย 2. ค่าร้อยละ 3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4. t-test
ข้อมูลที่ได้จากการวัดความพึงพอใจ	1. ค่าเฉลี่ย 2. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์โดยใช้ซีดีเพลงพื้นบ้านดีเก๋รสูลู มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 83.5 /81.5

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และความสมานฉันท์ ของผู้เรียนที่เรียนจากการสอนตามแผนการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และความสมานฉันท์โดยใช้ซีดีเพลงพื้นบ้านดีเก๋รสูลูหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์ หลังเรียน ของผู้เรียนที่เรียนจากการสอนตามแผนการจัดการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และความสมานฉันท์โดยใช้ ซีดีเพลงพื้นบ้านดีเก๋รสูลูสูงกว่าการเรียนตามแผนการจัดการเรียนการสอนทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. บุคลิกภาพด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์ หลังเรียน ของผู้เรียนที่เรียนจากการสอนตามแผนการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และความสมานฉันท์โดยใช้ ซีดีเพลงพื้นบ้านดีเก๋รสูลูสูงกว่าการเรียนตามแผนการจัดการเรียนการสอนทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียน การสอนคุณธรรมในระดับมาก

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. นักเรียนเห็นคุณค่าของการมีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและความสมานฉันท์
2. นักเรียนเห็นคุณค่าของเพลงพื้นบ้านดีเก๋รสูลู
3. โรงเรียนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้มีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และความสมานฉันท์ โดยใช้เพลงพื้นบ้าน “ดีเก๋รสูลู”

4. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรมสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตามอุดมการณ์ของมหาวิทยาลัย
5. ชุมชน ภูมิปัญญา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม และความสมานฉันท์

ชื่อเรื่อง **การพัฒนากิจกรรมแนะแนวที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวกด้านจริยธรรมรักไทยรักถิ่น สำหรับเยาวชนในจังหวัดยะลา**
Creating Guidance Activities on Local Thai Awareness Moral, Positive Behavior Development for the Youth in Yala Province

ผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา เรืองแป้น

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบโดยตรงต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย จริยธรรมและคุณธรรมของคนในสังคมถูกละเลยและเสื่อมลง ปัญหาต่างๆ ในสังคมมีมากขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คนไม่มีเวลาคิดถึงผู้อื่นไม่ว่าคิดถึงส่วนรวมหรือสังคมหลักศีลธรรมจริยธรรมต่างๆ จึงถูกละเลยหรือถูกมองว่าเป็นของไม่จำเป็น (ชาเลียง วุฒิจันทร์: 2524) นอกจากนี้ การหลั่งไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่ไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตไทย ผ่านสื่อทุกรูปแบบอย่างรวดเร็วทำให้สังคมไทยตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากขึ้น ค่านิยมถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทยอย่างรวดเร็ว เกิดปัญหาศีลธรรมเสื่อมวัฒนธรรมที่ดีงามของชาติถูกละเลย ครอบครัวขาดความอบอุ่น ชุมชนขาดความเข้มแข็ง ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมา (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 7)

คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและดูแลเด็กวัยรุ่น (2535, 9 - 16) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของเด็กวัยรุ่นหรือเยาวชนที่พึงประสงค์ในสังคมไทย ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ภาษาศาสตร์และเทคโนโลยี สรุปได้ 6 คุณลักษณะ คือ มีคุณภาพชีวิตและสุขภาพที่ดี มีการใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีคุณธรรมและมีน้ำใจ มีความรับผิดชอบ มีความรักไทยรักถิ่น และมีความรู้จักพึ่งตนเองในคุณลักษณะที่เกี่ยวกับการมีความรักไทยรักถิ่นนั้น เน้นให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความซาบซึ้งในความงามของมรดกวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีความเข้าใจและรู้จักเลือก รู้จักรับรู้วัฒนธรรมใหม่ๆ ที่เข้ามาในท้องถิ่นหรือสังคมไทยได้อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ มีความรักและภูมิใจในท้องถิ่นของตน สนใจที่จะทำประโยชน์เพื่อท้องถิ่นและสังคมไทย มี

ความเข้าใจในวัฒนธรรม และมีทักษะด้านภาษาต่างประเทศ อันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสร้างความสัมพันธ์กับนานาชาติ ดังนั้น การปลูกฝังสั่งสอน ให้การอบรมและให้ความรู้สร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนเพื่อให้เป็นคนที่มีความประพฤติดีของประเทศไทย เป็นเรื่องสำคัญและควรกระทำอย่างยิ่ง โดยจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชนสังคม เป็นการให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการมีบทบาทในการแนะแนวชีวิตและสังคม ตระหนักถึงปัญหา ตลอดจนช่วยกันหาทางป้องกัน แก้ไข และส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมแนะแนวเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในสังคม คือ เป็นคนดี คนเก่งและเป็นคนมีความสุข สอดคล้องตามมาตรา 6 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ” (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ยะลาเป็นหนึ่งในสามของจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิสัยทัศน์จังหวัดยะลา คือ “เมืองน่าอยู่ คู่สันติสุข รุกก้าวทันโลก” จุดแข็ง (strength) ของจังหวัดยะลา คือ 1) ผลผลิตทางการเกษตรมีปริมาณมาก เป็นศูนย์กลางการผลิตรวบรวมและกระจายสินค้า 2) เป็นจังหวัดที่มีคุณภาพอากาศดี คุณภาพน้ำจากต้นน้ำที่ดี คุณภาพดินดี และ 3) ความหลากหลายในวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น สำหรับจุดแข็งในประเด็นข้อ 3 นั้น เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม รวมถึงวัฒนธรรมของชาวจีน ก่อให้เกิดสถานที่ สิ่งก่อสร้าง วัฒนธรรมประเพณีหลากหลายที่ควรค่าแก่การศึกษา นำสู่โอกาส (opportunity) พัฒนาการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตามจังหวัดยะลายังมีจุดอ่อน (weakness) อีกหลายประการ จุดอ่อนที่เด่นชัดที่สุด คือ ภาพลักษณ์ความไม่สงบภายในความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากสถานการณ์ก่อการร้ายซึ่งนับตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2547 เป็นต้นมา มีเหตุการณ์ปล้นปืนในค่ายทหารจังหวัดนราธิวาส สื่อต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศก็ได้นำเสนอข่าวเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด รัฐบาล กลุ่มองค์กรต่างๆ ได้หาวิธีการเพื่อที่จะยุติเหตุการณ์ความรุนแรงหลากหลายวิธี แต่เหตุการณ์ยังคงมีต่อเนื่องและยังไม่มีเวลาของการสิ้นสุด มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมลงได้ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2525, 19 - 20) กล่าวว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านมีบทบาทและหน้าที่นานาประการ ที่สำคัญคือ ช่วยผดุงเสถียรภาพและเป็นกำลังสนับสนุนการแผ่ขยายของแบบอย่างการดำเนินชีวิต เป็นแบบฉบับควบคุมความประพฤติและให้การศึกษาแก่เยาวชน เป็นเครื่องกระตุ้นให้มวลชนรวมพลังอำนาจก่อให้เกิดสังคมเพิ่มความมั่นคงยิ่งขึ้นหรือในการตรงกันข้ามอาจช่วยยืดเวลาและเพิ่มความรุนแรงของความเกลียดชังและทำให้กล้าต่อการกบฏ และเนื่องจากวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่สังคมปกป้องรักษามาแต่อดีต ทำให้เราสามารถเข้าใจและหยั่งถึงความต้องการที่จำเป็นรวมทั้งความมุ่งมาดของสังคมนั้นๆ ตลอดจนสิ่งที่กีดกันให้เกิดปัญหาขัดขวางการอยู่ดีกินดี วัฒนธรรมพื้นบ้านจึงมีความสำคัญต่อกลุ่มชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นมรดกทางปัญญาที่ได้สร้างสรรค์สังคม และสืบสานต่อกันมาภายในกลุ่มชนนั้นๆ จึงเป็นสิ่งที่มิมีบทบาทในการกำหนดความคิด ความเชื่อและวิถีปฏิบัติของกลุ่มชน เป็นศักดิ์ศรีของคนในท้องถิ่น เป็นพื้นฐานและเครื่องมือในการแก้ปัญหาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยการ

พัฒนากิจกรรมแนะแนวที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวกด้านจริยธรรมรักไทยรักถิ่น สำหรับเยาวชนในจังหวัดยะลา เพื่อใช้จัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และชุมชน พัฒนาจริยธรรมรักไทยรักถิ่นเอื้อต่อการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของเยาวชนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนากิจกรรมแนะแนวที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวกด้านจริยธรรมรักไทยรักถิ่น สำหรับเยาวชนในจังหวัดยะลา และ ประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมแนะแนว

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR)

ประชากร

ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับท้องถิ่นจังหวัดยะลา และเยาวชนในจังหวัดยะลา

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับท้องถิ่นจังหวัดยะลา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครอง ครูแนะแนว ครูผู้สอนสาระวิชาสังคมศึกษา ครูที่ปรึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุงจังหวัดยะลา นักวิชาการ วิทยากรท้องถิ่น ประชาชนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลการประเมินผล เลือกจากกลุ่มประชากรข้างต้นด้วยการกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ ความเข้าใจและมีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวกับท้องถิ่นจังหวัดยะลา รวมจำนวน 40 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนในจังหวัดยะลา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุงจังหวัดยะลาโดยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากกลุ่มประชากรข้างต้น จำนวน 32 คน ด้วยการกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมและให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย มีความสนใจที่จะเข้าร่วมการทดลองกิจกรรมแนะแนวจนแล้วเสร็จ

ตัวแปรที่ศึกษา

- ตัวแปรต้น ได้แก่ กิจกรรมแนะแนวหน่วยเนื้อหา “ท้องถิ่นจังหวัดยะลา”
- ตัวแปรตาม ได้แก่ จริยธรรมรักไทยรักถิ่น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความคิด ด้านความรู้สึก ด้านการแสดงพฤติกรรมปฏิบัติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับท้องถิ่นจังหวัดยะลาเพื่อส่งเสริมจริยธรรมรักไทยรักถิ่น ได้แก่ คำถามปลายเปิดการสนทนากลุ่มเพื่อกำหนดกรอบความคิดในการจัดทำโครงสร้างหัวข้อเนื้อหา และแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับท้องถิ่นจังหวัดยะลา กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนในจังหวัดยะลา กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูแนะแนว ครูผู้จัดกิจกรรมแนะแนว ครูผู้สอนสาระวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล เพื่อให้ได้หน่วยเนื้อหาการจัดกิจกรรมแนะแนวท้องถิ่นจังหวัดยะลา และเครื่องมือที่เป็นการประเมินผล การเรียนรู้ของเยาวชนจังหวัดยะลา

การจัดทำแผนกิจกรรมแนะแนวท้องถิ่นจังหวัดยะลา เพื่อส่งเสริมจริยธรรมรักไทยรักถิ่น 3 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 แบบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นจังหวัดยะลา ชุดที่ 2 แบบประเมินการปฏิบัติการ กระบวนการกลุ่มและผลงานเชิงประจักษ์ของนักเรียน แบบประเมินการนำเสนอผลงาน “รักไทยรักถิ่น จังหวัดยะลา” และชุดที่ 3 แบบวัดเจตคติต่อท้องถิ่นจังหวัดยะลา สร้างขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของผู้วิจัย ผู้ช่วยผู้วิจัย และผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนท้องถิ่น ครูแนะแนว ครูผู้จัดกิจกรรมแนะแนว ครูผู้สอนสาระวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุงจังหวัดยะลา ซึ่งเครื่องมือทั้ง 3 ชุดนี้ จัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับการนำไปประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว มีการหาประสิทธิภาพด้วยการมีส่วนร่วมของผู้วิจัย ผู้ช่วยผู้วิจัย ประชุมเพื่อศึกษาวิเคราะห์ เครื่องมือและประเมินประสิทธิภาพร่วมกัน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างจริง และปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนนำไปใช้

การรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุม การจัดเวที การสนทนากลุ่ม (focus group interview) จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 คน ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา ครูแนะแนว – ครูผู้จัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2548 ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา นักวิชาการ / วิทยากรท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้ประกอบการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดยะลา และภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงบวก ด้านจริยธรรมรักไทยรักถิ่นจากกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา จำนวน 31 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการประชุม การจัดเวที การสนทนากลุ่ม (focus group interview) ใช้วิธีการสังเคราะห์เนื้อหา ได้โครงสร้างกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกด้านจริยธรรมรักไทยรักถิ่น กำหนดหน่วยเนื้อหาการจัดกิจกรรมแนะแนวที่เป็นหน่วยใหญ่และหน่วยย่อย และจัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว และข้อมูลการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะการปฏิบัติการ และด้านเจตคติต่อท้องถิ่นจังหวัดยะลา ใช้ค่าร้อยละเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมแนะแนวที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวก ด้านจริยธรรมรักไทยรักถิ่น สำหรับเยาวชนในจังหวัดยะลา ผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า

1. การพัฒนากิจกรรมแนะแนวที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวก ด้านจริยธรรมรักไทยรักถิ่น สำหรับเยาวชนในจังหวัดยะลา มี 7 ขั้นตอน ตามลำดับดังนี้

- **ขั้นการสร้างสัมพันธภาพ** เป็นการสร้างสัมพันธ์เพื่อขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายเดียวกันและการเกิดประสิทธิภาพร่วมกัน

- **ศึกษาศักยภาพของโรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลาและหน่วยงาน / บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย**

- **ศึกษาข้อมูลบริบทท้องถิ่นในจังหวัดยะลาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ**

- **พัฒนากิจกรรมแนะแนวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงบวก ด้านจริยธรรมรักไทยรักถิ่น โดยระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับท้องถิ่น จังหวัดยะลา ปัญหาจริยธรรมรักไทยรักถิ่นของเยาวชนในจังหวัดยะลาและการแก้ปัญหา ด้วยการจัดเวทีและการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการมีส่วนร่วม**

- **ขั้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ประชุมปฏิบัติการครูแนะแนว ครูผู้จัดกิจกรรมแนะแนว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา เพื่อการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานบริบทท้องถิ่นในจังหวัดยะลา โดยผู้วิจัย วิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน วิทยากรด้านการวัดผลและประเมินผลเป็นผู้ให้ความรู้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว แบบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นจังหวัดยะลา แบบประเมินการปฏิบัติการและแบบวัดเจตคติต่อท้องถิ่นจังหวัดยะลา**

- **ขั้นการจัดทำโครงสร้างการจัดกิจกรรมแนะแนว หน่วยเนื้อหาการจัดกิจกรรมแนะแนวและแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว เป็นการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกด้านจริยธรรมรักไทยรักถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของครูแนะแนว ครูผู้จัดกิจกรรมแนะแนวชั้นมัธยมศึกษา**

ปีที่ 4 ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา กำหนดหน่วยเนื้อหาการจัดกิจกรรมแนะแนวได้ 3 หน่วย คือ ยะลาน่ารู้ รัชชยะลา และภาคภูมิใจในยะลา รวม 12 ชั่วโมง เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child center) และจัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว 3 แผน

- ขั้นการสร้างเครื่องมือการวิจัยและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือการวิจัย 3 ชุด คือ

- แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ เรื่อง ท้องถิ่นจังหวัดยะลา

- แบบประเมินการปฏิบัติการ

- แบบสังเกตการปฏิบัติการ

- แบบประเมินการเสนอผลงาน

- แบบวัดเจตคติต่อท้องถิ่นจังหวัดยะลา และหาประสิทธิภาพของเครื่องมือทั้ง 3 ชุด ดำเนินการดังนี้ คือ

- การวิเคราะห์ สัมเคราะห์ร่วมกันของผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย

- ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พิจารณาความมีประสิทธิภาพ

- ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง

- ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

- ขั้นการทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวและรวบรวมข้อมูล เป็นการทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวและใช้เครื่องมือการวิจัยกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 31 คน

- ขั้นการสร้างเครือข่ายเผยแพร่เอกลักษณ์ความเป็นไทยของท้องถิ่นจังหวัดยะลา เป็นการนำผลงานเชิงประจักษ์จากการปฏิบัติงานกลุ่มของนักเรียน จำนวน 7 หมวดเนื้อหาเกี่ยวกับเอกลักษณ์ความเป็นไทยของจังหวัดยะลา เผยแพร่ในเว็บไซต์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา <http://www.yru.ac.th>.

2. ประสิทธิภาพของการพัฒนากิจกรรมแนะแนวที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวกด้านจริยธรรมรักไทยรักถิ่น สำหรับเยาวชนในจังหวัดยะลา

- เปรียบเทียบคะแนนการประเมินผลก่อน และหลังการใช้แบบการจัดกิจกรรมแนะแนวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา พบว่า มีความแตกต่างกัน นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวมากกว่า คะแนนก่อนการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว

- นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา มีคะแนนหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นจังหวัดยะลา ที่มากกว่าคะแนนก่อนการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา มีคะแนนหลังการใช้แผนกิจกรรมแนะแนวด้านปฏิบัติกระบวนการกลุ่มและคะแนนปฏิบัติการผลงานเชิงประจักษ์ที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก

- เปรียบเทียบเจตคติต่อท้องถิ่นจังหวัดยะลา ก่อน และหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยคะแนนเฉลี่ยของเจตคติหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว มากกว่าก่อนการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว

- เปรียบเทียบเจตคติต่อท้องถิ่นจังหวัดยะลา ด้านความคิด ความเชื่อ ก่อนและหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยคะแนนเฉลี่ยของเจตคติด้านความคิด ความเชื่อต่อท้องถิ่นจังหวัดยะลาหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว มากกว่าก่อนการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว

- เปรียบเทียบเจตคติต่อท้องถิ่นจังหวัดยะลา ด้านความรู้สีก ก่อนและหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยคะแนนเฉลี่ยของเจตคติด้านความรู้สีกต่อท้องถิ่นจังหวัดยะลา หลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวมากกว่าก่อนการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว

- เปรียบเทียบเจตคติต่อท้องถิ่นจังหวัดยะลา ด้านการปฏิบัติ ก่อนและหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยคะแนนเฉลี่ยของเจตคติด้านการปฏิบัติต่อท้องถิ่นจังหวัดยะลา หลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวมากกว่าก่อนการใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว

ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมแนะแนวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงบวกด้านจริยธรรมรักไทยรักถิ่น สำหรับเยาวชนในจังหวัดยะลา เป็นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนทุกภาคส่วน ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ทำให้มีการเรียนรู้กันอย่างกลมกลืน มีการเผยแพร่การเรียนรู้ทางเว็บไซต์ จึงสามารถสร้างเครือข่ายการพัฒนาเยาวชนในจังหวัดยะลาได้อย่างกว้างขวาง ควรมีการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ ในจังหวัดยะลาหรือจังหวัดอื่น โดยอาจจะมีการปรับเปลี่ยนข้อมูลให้เป็นที่ไปตามสภาพของจังหวัดนั้นๆ

2. ควรมีการประชาสัมพันธ์การเผยแพร่ข้อมูลเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นจังหวัดยะลาที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์ ซึ่งจะก่อให้เกิดเครือข่ายเยาวชนที่มากขึ้น และส่งผลต่อจริยธรรมรักไทยรักถิ่นยิ่งขึ้นด้วย

3. ควรมีการพัฒนาจริยธรรมในด้านอื่นๆ ให้แก่เยาวชนในจังหวัดยะลาโดยศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการที่สอดคล้องกับบริบทเพื่อการวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนา จริยธรรมด้านนั้นในลำดับต่อไป

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาคนและสังคมที่มี คุณภาพ และการพัฒนาประเทศ ผลงานการวิจัยนี้้นำสู่การใช้ประโยชน์ คือ การพัฒนากิจกรรมแนะแนวที่ ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงบวกด้านคุณธรรมจริยธรรมรักไทยรักถิ่นสำหรับเยาวชนในจังหวัดยะลา ที่เน้นการ มีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษา สามารถเป็นแบบอย่างในการพัฒนากิจกรรมแนะแนวด้านคุณธรรม จริยธรรมอื่นๆ หรือเป็นแบบอย่างในการพัฒนากิจกรรมแนะแนวในเขตพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

นอกจากนี้นักเรียนและครูแนะแนวที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในโครงการวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ได้มี ประสบการณ์ตรงในการจัดกิจกรรมแนะแนวที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีการปฏิบัติการแล้วรวบรวม ชิ้นงานเป็นแฟ้มสะสมงาน และได้รับการประเมินตามสภาพจริง

ชื่อเรื่อง รายงานการวิจัยเรื่องประเมินผลรูปแบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดที่ สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนใต้
Evaluating the Model of Drug Addicts Treatment with The Harmonious Culture of Three Southernmost Provinces

ผู้วิจัย สรินญา ปุติ
ผ่องพรรณ อินเล็ก
วิไลวรรณ สีสมาน
นิตยา จงไกรจักร

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ประเทศไทยประสบปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดมานานนับปี แม้รัฐบาลจะมีการกำหนด เป็นนโยบายระดับประเทศในการแก้ไขปัญหาและให้ความสำคัญมาโดยตลอด แต่ปัญหายาเสพติดก็ยังไม่ หหมดไป และดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะหากไม่มีการแก้ไขและยกเป็นปัญหาระดับประเทศ ตั้งตั้งแต่ ปี 2544 เป็นต้นมา รัฐบาลได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาเสพติดซึ่งถือเป็นนโยบาย ระดับประเทศ หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการอย่างจริงจัง ทั้งด้านการป้องกันปราบปราม บำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพจิตใจ โดยใช้ยุทธศาสตร์การป้องกันนำหน้าการปราบปราม ผู้เสพติดได้รับการ บำบัดรักษา ผู้ค้าต้องได้รับโทษอย่างเด็ดขาด มีการประกาศใช้ พ.ร.บ.ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

พ.ศ. 2545 เพื่อบังคับรักษาผู้ติดยาเสพติด มีการประกาศสงครามยาเสพติดและได้ประกาศชัยชนะเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2546 ไปแล้ว พบว่าในช่วงระยะเวลาที่มีการวางมาตรการดำเนินการทุกอย่างด้านอย่างจริงจัง จำนวนผู้เสพหรือผู้ที่รับการบำบัดรักษามีปริมาณลดลงอย่างมาก แต่เมื่อมาตรการดังกล่าวยุติลงหรือไม่จริงจังอย่างต่อเนื่อง ก็พบว่าผู้เสพยาเดิมก็จะกลับมาเสพยาเสพติดซ้ำ และมีผู้เสพยาใหม่เพิ่มขึ้นมา เนื่องจากเหตุผลของธรรมชาติของโรคติดยาเสพติดที่แม้จะได้รับการดูแลอย่างเต็มที่ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ อย่างเป็นองค์รวมแล้ว ก็ยังพบอัตราการกำเริบหรือการเสพยาซ้ำบ่อยมาก โดยพบสูงถึงร้อยละ 80 จึงเรียกผู้ติดยาเสพติดนี้ว่าเป็นผู้ป่วยโรคเรื้อรังและมีการเสพยาซ้ำสูงมาก (ดำรงค์ เวอาลี, 2546) ดังนั้นการบำบัดรักษาอาจไม่หายขาด อาจมีการเสพยาเป็นระยะๆ ฉะนั้นดัชนีชี้วัดผลการบำบัดคือระยะเวลาที่ปลอดการใช้ยา (Abstinence period) และการมีความสามารถทำหน้าที่ทั่วไป (Productivity) ผู้ติดยาอาจมีการเสพยาในช่วงระยะเวลาสั้นๆ โดยยังไม่เสียหายที่การทำงานมากนัก ผู้ติดยาเสพติดเป็นผู้ป่วยซึ่งเป็นการป่วยทางสังคมจิตใจ พบว่าประมาณ ร้อยละ 70 มีปัญหาทางจิตเวช เช่น โรคเครียด โรคซึมเศร้า โรคจิต โรคบุคลิกภาพผิดปกติ สติปัญญาบกพร่อง เป็นต้น ผู้ติดยาเสพติดมีโอกาสหรือความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายมากกว่าคนปกติหลายเท่า ซึ่งเป็นผลจากโรคทางจิตเวชเหล่านี้และผลจากยาเสพติดเอง เช่น เสพยาบ้า ทำให้มีอาการประสาทหลอนมีเสียงแว่วให้ทำร้ายตนเอง หรือกระโดดลงจากที่สูงเพื่อหนีอาการประสาทหลอน เป็นต้น

การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดทุกชนิด จึงต้องรักษาโรคหรือภาวะทางจิตใจที่แฝงอยู่ในตัว ซึ่งการรักษาโรคเหล่านี้อาจไม่จำเป็นต้องเป็นแพทย์หรือจิตแพทย์เท่านั้น สังคม ชุมชน โดยเฉพาะครอบครัวจะมีส่วนช่วยรักษาหรือผ่อนคลายภาวะเจ็บป่วยที่มีอยู่ ซึ่งมักเป็นสาเหตุที่ทำให้มีการเสพยาได้ การรักษาผู้ติดยาเสพติดจึงต้องมีเป้าหมายคือรักษาให้เขาสามารถหยุดยาได้นานที่สุด เป็นสัปดาห์ เป็นเดือน หรือเป็นปีเท่าที่สามารถจะหยุดได้ ครั้นเมื่อเขาผิดพลาดใหม่ก็พยายามทำให้ช่วงเวลาที่ใช้นั้นสั้นที่สุดคือผู้ป่วยรีบหยุดหรือมาบำบัดรักษาใหม่ให้เร็วที่สุด

หน่วยงานหลักที่ต้องดำเนินการด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดคือกระทรวงสาธารณสุข โดยเน้นระบบเสริมสร้าง การเฝ้าระวัง ควบคุม ป้องกัน โดยประชาชนมีส่วนร่วม เป้าหมายคือผู้ติดยาเสพติดได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ได้มาตรฐาน ในส่วนของกรมการแพทย์เน้นการพัฒนาการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี สังกัดกรมการแพทย์ เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ทำให้บริการการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีบทบาทหน้าที่ในการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด การศึกษาวิเคราะห์วิจัย ประเมินผลและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านยาเสพติด เปิดบริการตั้งแต่ พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา ปัจจุบันให้บริการบำบัดรักษาทั้งแบบผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน โดยใช้รูปแบบจิตสังคมบำบัดในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยนอก และใช้รูปแบบ FAST Model ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยในซึ่งใช้ระยะเวลา 4 เดือน และได้พัฒนารูปแบบในการบำบัดมาโดยตลอด แต่ในปัจจุบันพบว่าผู้ป่วยกลับไปเสพยาอีกเป็นจำนวนมากด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น

ลักษณะการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ กลุ่มผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวไทยมุสลิม จากสถิติผู้เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดที่ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี

ร้อยละ 77.74 และ ร้อยละ 80.9 ในปี พ.ศ. 2547 และ 2548 ตามลำดับ เป็นชาวไทยมุสลิม (งานผู้ป่วยใน 2 ศูนย์บำบัดรักษาเยาเสฟติดปัตตานี, 2549) ทั้งนี้เพราะประชากรในพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่ ร้อยละ 70-80 เป็นชาวไทยมุสลิม อีกทั้งยังพบว่ามุสลิมบางส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าขายเยาเสฟติดอีกด้วย อิสลามได้กล่าวถึงปัญหาเยาเสฟติดมากกว่า 1,400 ปีมาแล้ว มีบทบัญญัติชัดเจน มีหลักการทั้งด้านการป้องกัน การบำบัดรักษา ตลอดจนกำหนดบทลงโทษผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อให้มนุษย์รอดพ้นจากปัญหาดังกล่าว อิสลามมิได้เป็นเพียงศาสนาแต่เป็นทั้งศาสนาและวิถีทางในการดำเนินชีวิต (The way of life) ผู้ศรัทธา (มุสลิม) ทุกคนจะต้องดำเนินชีวิตในแนวทางของอิสลามตั้งแต่ลืมตาจนกระทั่งหลับตา ฉะนั้น อิสลามจึงได้กล่าวถึงกิจการทุกอย่าง ที่มนุษย์ต้องดำเนินในเรื่องกิจวัตรทั่วไป ตั้งแต่เกิดจนตาย มุสลิมทุกคนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อพระผู้เป็นเจ้า ต่อมนุษย์ด้วยกัน ต่อสังคม และต่อตนเอง อิสลามมีเจตนารมณ์ ในการปกป้องรักษาไว้ซึ่งอุดมการณ์ในเรื่องการรักษาศาสนา ชีวิต สติปัญญา ดังนั้น อิสลามจึงให้ความสำคัญต่อเยาเสฟติด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการบ่อนทำลายชีวิต สติปัญญา นำมาซึ่งความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม และคุณธรรม (ดำรงค์ เวอาลี, 2546)

จากเหตุผลปัญหาของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ กลุ่มผู้ติดยาเสฟติดและเข้าบำบัดรักษาส่วนใหญ่ เป็นชาวไทยมุสลิมดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ศูนย์บำบัดรักษาเยาเสฟติดปัตตานีจึงได้มีการพัฒนารูปแบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสฟติดให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ นำหลักการทางศาสนาอิสลามเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง ในกระบวนการบำบัดรักษา โดยมีการจัดทำคู่มือศาสนบำบัด ในปี พ.ศ. 2548 เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ การนำหลักการทางศาสนาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสฟติดนั้นถือได้ว่าเป็นการฟื้นฟูผู้ติดยาเสฟติดที่เกี่ยวข้องด้านจิตวิญญาณ เนื่องจากศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของจิตวิญญาณ จิตวิญญาณมีความสัมพันธ์กับศาสนาซึ่งไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด จึงนับว่าการนำหลักการทางศาสนาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสฟติดนั้นเป็นการพัฒนาการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสฟติดที่ดูแลผู้ติดยาเสฟติดอย่างครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ที่เป็นองค์รวม (Holistic Care)

คณะผู้วิจัยในฐานะที่มีประสบการณ์และทำงานเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับผู้ป่วยเยาเสฟติดมาโดยตลอด ได้เล็งเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประเมินรูปแบบดังกล่าว เพื่อให้สามารถนำหลักศาสนามาใช้ ในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสฟติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ป่วยที่นับถือศาสนาอิสลามสามารถนำหลักการต่างๆ มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาและเลิกละเยาเสฟติดได้อย่างยั่งยืนเมื่อกลับสู่สังคม และนับเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้บำบัดผู้ติดยาเสฟติดน่าจะได้เรียนรู้หลักการหรือแนวทางอิสลามในการฟื้นฟูผู้ป่วยติดยาเสฟติดมุสลิม และนำไปใช้ในการฟื้นฟูจิตใจและจิตวิญญาณของผู้ป่วยอย่างครอบคลุมต่อไป โดยการประเมินผลครั้งนี้ ใช้การประเมินผลที่เป็นระบบ ในรูปแบบชิป (CIPP Model) เนื่องจากเป็นการประเมินที่ทำการตรวจสอบอย่างมีระบบ ตรวจสอบทุกขั้นตอนของรูปแบบการบำบัดรักษา

คณะผู้วิจัยจึงหวังไว้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาเยาเสฟติดด้านการบำบัดรักษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ และจังหวัดอื่นๆ ที่มีลักษณะหรือศักยภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินปัจจัยความสำเร็จของการบำบัดรักษาของ FAST Model ภายใต้วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับกลุ่มประชากรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

ระเบียบวิธีการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเมินผล (Evaluational Research) การประเมินผลรูปแบบการบำบัดรักษาโดยใช้ CIPP โดยมีกระบวนการในการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาบริบทของหน่วยงานที่ทำการบำบัดรักษา (Context)
2. นำรูปแบบการบำบัด(คู่มือศาสนบำบัด)ไปทดลองใช้ (Input)
3. ดำเนินการทดลองโดยใช้รูปแบบการบำบัดที่กำหนดไว้ (Process)
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้ป่วยยาเสพติดที่เข้าบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยใน ของศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี เจ้าหน้าที่ในงานฟื้นฟูสมรรถภาพศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี และวิทยากรศาสนบำบัดของศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือผู้ป่วยชาวไทยมุสลิมที่เข้าบำบัดรักษาในศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี เจ้าหน้าที่ในงานฟื้นฟูสมรรถภาพศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี และวิทยากรศาสนบำบัดของศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี
3. การดำเนินการกิจกรรมศาสนบำบัด เดิมกำหนดให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกวันศุกร์ เวลา 10.30-12.00 น. งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมทุกวัน จันทร์-ศุกร์ คือ เวลา 13.30-15.00 น.ของวันจันทร์ อังคาร พุธ และพฤหัสบดี และเวลา 10.30 – 12.00 น. ของวันศุกร์ ในเดือน กรกฎาคม – สิงหาคม 2549
4. สถานที่ที่ดำเนินการกิจกรรมศาสนบำบัด คือ เดิมเป็นศาลาละหมาดของศูนย์
5. บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี งานวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้เป็นตึกกิจกรรมกลุ่มของผู้ป่วยระยะฟื้นฟูสมรรถภาพของศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี
6. วิทยากรที่ดำเนินการกิจกรรมศาสนบำบัดเป็นวิทยากรจากภายนอก ที่ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานีได้เชิญมา วิทยากรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลาม และเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำกิจกรรมศาสนบำบัดของศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็นชุดข้อมูลได้ 2 ชุด แต่ละชุดข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ ชุดที่ 1 สำหรับผู้ป่วย ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลคุณลักษณะของผู้ป่วย ส่วนที่ 2 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ เกี่ยวกับความคิดเห็นด้านความรู้ และพฤติกรรมด้านศาสนา ก่อนเข้าบำบัดรักษา ส่วนที่ 3 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ เกี่ยวกับความคิดเห็นด้านความรู้ และพฤติกรรมด้านศาสนา หลังเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนที่ 4 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ เกี่ยวกับความคิดเห็นด้าน ประโยชน์ ของหัวข้อกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงข้อเสนอแนะ ส่วนที่ 5 การสัมภาษณ์ด้านกิจกรรมการบำบัดรักษารูปแบบ FAST Model ชุดที่ 2 สำหรับวิทยากร/เจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่ที่ร่วมทำกลุ่มศาสนบำบัด และเจ้าหน้าที่ของศูนย์บำบัดรักษาเยาเสพติดปัตตานี มีด้วยกัน 5 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ของวิทยากร/เจ้าหน้าที่ที่ร่วมทำกลุ่มศาสนบำบัดและเจ้าหน้าที่ของศูนย์บำบัดรักษาเยาเสพติดปัตตานี ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของวิทยากร / เจ้าหน้าที่ที่ร่วมทำกลุ่มศาสนบำบัดและเจ้าหน้าที่ของศูนย์บำบัดรักษาเยาเสพติดปัตตานีด้านความสอดคล้องและความเหมาะสมของการดำเนินงานศาสนบำบัด ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ด้านความสอดคล้องและความเหมาะสมของการดำเนินงานกิจกรรมการบำบัดรักษารูปแบบ FAST Model ส่วนที่ 4 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับของวิทยากร / เจ้าหน้าที่ที่ร่วมทำกลุ่มศาสนบำบัด เกี่ยวกับความคิดเห็นด้านประโยชน์ของหัวข้อกิจกรรมการเรียนการสอนรวมถึงข้อเสนอแนะ ส่วนที่ 5 การสัมภาษณ์ด้านกิจกรรมการบำบัดรักษารูปแบบ FAST Model

การรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม / แบบสัมภาษณ์ / แบบตรวจสอบรายการกับประชากรกลุ่มตัวอย่างตามประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประเมินความรู้ด้านศาสนาและพฤติกรรมของผู้ป่วยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มศาสนบำบัด
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประเมินความรู้ด้านศาสนาและพฤติกรรมของผู้ป่วยหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มศาสนบำบัด ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามทันทีที่เข้าร่วมกลุ่มในแต่ละครั้ง
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์วิทยากร/เจ้าหน้าที่ที่ร่วมทำกลุ่มศาสนบำบัดและเจ้าหน้าที่ศูนย์บำบัดรักษาเยาเสพติดปัตตานี และนำคู่มือศาสนบำบัดไปใช้ เพื่อทราบความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และอุปสรรคต่างๆ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองโดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน กรกฎาคม – สิงหาคม 2549

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการประเมินผลโครงการ ครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอในรูปแบบตารางเพื่ออธิบายลักษณะประชากร

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และแปลความหมาย ดังนี้

3 หมายถึง มาก

2 หมายถึง ปานกลาง

1 หมายถึง น้อย

ด้านความแตกต่าง มีเกณฑ์ดังนี้

0.01 - 0.25 หมายถึง น้อย

0.26 - 0.55 หมายถึง ปานกลาง

0.56 - > 0.75 หมายถึง มาก

3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ภาพรวมของกลุ่มศาสนาบำบัดมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กร เป็นกลุ่มที่ควรจะได้รับส่งเสริมและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ควรกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนากิจกรรมศาสนาบำบัด ซึ่งเป็นจุดแข็งขององค์กรที่จะสามารถพัฒนางานให้บรรลุวิสัยทัศน์ได้ ในกลุ่มควรจะมีทีมงานเสริมด้านประสบการณ์ชีวิตจริง เพื่อให้ผู้ป่วยเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น ด้านความพร้อมของปัจจัยนำเข้ายังไม่เหมาะสม ทั้งด้านวิทยากรที่ไม่ได้มีการระบุคุณสมบัติไว้อย่างชัดเจน ควรจะมีการกำหนดคุณสมบัติของวิทยากรที่ทำกลุ่มศาสนาบำบัดให้ชัดเจน วิทยากรควรได้รับการเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ และมีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอนยังไม่พร้อม เนื้อหาสาระในกลุ่มไม่ได้บรรจุประสบการณ์จริง ไม่ได้เรียงเนื้อหาจากพื้นฐานสู่ระดับที่สูงขึ้น ไม่มีคู่มือสำหรับผู้ป่วย ด้านกระบวนการและวิธีการดำเนินกิจกรรม กิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมพอควร กิจกรรมภาคปฏิบัติมีน้อย เจ้าหน้าที่และวิทยากรยังไม่ได้ปฏิบัติงานไปในแนวทางเดียวกัน ขาดการประชุมร่วมกันก่อนดำเนินงาน ในขณะที่กิจกรรมกลุ่มควรให้เจ้าหน้าที่เข้าร่วมเป็นผู้ช่วยผู้นำกลุ่ม ด้านผู้ป่วยควรได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเข้าร่วมทำกลุ่มศาสนาบำบัด มีการจัดทำแบบประเมินความพร้อม หรือแบ่งกลุ่มผู้ป่วยให้ชัดเจน ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการดำเนินงาน ผู้ป่วยมีความพึงพอใจในการนำศาสนาบำบัดมาใช้ในกระบวนการบำบัดรักษา เนื้อหากิจกรรมควรเพิ่มเนื้อหาประวัติของฮาเซห์ อัลฮะดีส หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ โดยเฉพาะหลักศรัทธา หลักปฏิบัติควรเพิ่มเป็นบท

แรก วิทยากรยอมรับและพอใจกับผลการทำงาน ได้แสดงความคิดเห็นว่า กิจกรรมยังขาดการติดตามดูแล และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการดูแลพฤติกรรมที่ถูกต้องตามหลัก ศาสนา ควรเพิ่มการสอนอ่านอัลกุรอานทุกวัน ควรเพิ่มกิจกรรมภาคปฏิบัติให้มากขึ้น ปัจจัยความสำเร็จ ของการบำบัดรักษาของ FAST Model ภายใต้วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับกลุ่มประชากรในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนใต้ ได้แก่ กระบวนการชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) ที่นำศาสนาบำบัดมาใช้เป็น เครื่องมือ การทำกลุ่มประชุมเช้า การจัดกิจกรรมทางเลือกที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ป่วย โดยเฉพาะการฝึกอาชีพของผู้ป่วยที่ควรได้รับการส่งเสริม นอกจากนั้นแล้วปัจจัยอื่นๆ ที่จะส่งผลต่อ ความสำเร็จในการบำบัดรักษา ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัย ด้านสังคม บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่สามารถใช้ภาษามลายู ความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในวิถีชีวิตของ พื้นที่ และความยืดหยุ่นของกระบวนการในรูปแบบการบำบัดรักษาที่สามารถปรับเปลี่ยนได้

ข้อเสนอแนะ

เชิงบริหาร

- ผู้บริหารควรจัดให้มีผู้นำศาสนาที่ทำงานประจำอยู่ในหน่วยงาน
- ควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ในกิจกรรมกลุ่มศาสนาบำบัดให้ เป็นรูปธรรม

เชิงปฏิบัติการ

- ควรจัดทำคู่มือศาสนาบำบัดฉบับพกพาสำหรับผู้ป่วย
- ปรับหลักสูตรคู่มือศาสนาบำบัด โดยเสริมประสบการณ์ชีวิตจริง ให้เกิดการมีส่วนร่วมของ ผู้ป่วยมากขึ้น เนื้อหาในศาสนาบำบัด ควรจะสั้นและเข้าใจได้ง่าย ควรมีความจำเพาะเจาะจงกับผู้ที่มียุทธยา เสพติด
- จัดกิจกรรมศาสนาบำบัดในภาคปฏิบัติให้มากขึ้น
- จัดทำแบบประเมินผู้ป่วยเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มต่างๆ
- นำกระบวนการชุมชนบำบัดมาปรับใช้ในการบำบัดรักษาให้มากขึ้น
- ควรจัดทำหลักสูตรและอบรมการเป็นวิทยากรกลุ่มศาสนาบำบัดสำหรับผู้ป่วยยาเสพติด
- ควรจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่และวิทยากรศาสนาบำบัดในการนำ รูปแบบการบำบัดรักษาของ FAST Model ภายใต้วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับกลุ่มประชากรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1. นำผลการวิจัยกิจกรรมศาสนาบำบัดไปเป็นแนวทางในการสร้างจิตสำนึกที่ดี เปลี่ยน

2. นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปสนับสนุนและเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดบริการให้แก่ผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดรักษา
3. นำผลการวิจัยเสนอผู้บริหารเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจและกำหนดนโยบาย เรื่อง การจัดบริการในสถานบำบัดรักษาพยาบาล ทั้งในด้านกระบวนการ โครงสร้างและกิจกรรมอันเป็นรูปธรรม
4. นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้เป็นคู่มือที่มีมาตรฐาน
5. นำผลการวิจัยไปขยายผลสู่พื้นที่อื่นๆ ต่อไป

การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเด็กปฐมวัย

ชื่อเรื่อง โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม
จริยธรรมเด็กปฐมวัย
**Natural Learning Process Development Project for Moral Child
Development**

ผู้วิจัย เรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2547

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ในวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มักได้รับการดูแลจากพ่อแม่และเครือญาติที่
รวมกันอยู่ในครอบครัวใหญ่ เด็กจึงได้รับการดูแลทั้งทางร่างกายและจิตใจจนซึมซับมาเป็นวิถีของตนเอง
โดยธรรมชาติ ซึ่งวิถีเหล่านี้ คือวิถีแห่งการเกื้อกูลหนุนเอื้อ ถ้อยทีถ้อยอาศัย มีความรัก ความเมตตาและมี
น้ำใจไมตรีต่อกัน รวมถึงการอบรมสั่งสอนให้รู้ถึงทักษะการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่งดงาม ผ่านการใช้
ชีวิตร่วมกันในแต่ละวัน ที่ถือเป็นวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนไทยในวิถีแห่งคุณธรรมจริยธรรมโดย
แท้

แต่ปัจจุบันครอบครัวไทยทั้งในเมืองและชนบทเปลี่ยนแปลงวิถีไปจากเดิม สมาชิกของครอบครัว
ต่างทุ่มเวลาไปกับการทำมาหากิน จึงมีเวลาในการดูแลลูกน้อยลง สถานดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู
และผู้ดูแลเด็กจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการดูแลเด็กปฐมวัยในทุกด้านแทนครอบครัว จึงมีความจำเป็นอย่าง
ยิ่งของสังคมที่ต้องดูแลครูและผู้ดูแลเด็กให้มี “องค์ความรู้” ที่ทันสมัยบนฐานวิถีแห่งวัฒนธรรมดั้งเดิมของ
ไทยเพื่อสร้างความมั่นใจในการบ่มเพาะเด็กให้เป็นคนดีที่มีคุณธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา สร้าง และพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย โดยมีความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชุมชน
2. เพื่อขยายผลเชิงความคิดด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย

สมมติฐานงานวิจัย

1. บริบทรอบตัวเด็กมีผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย
2. โรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชนยังมีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพราะโดยความรู้สึกของชุมชนแล้ว โรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมิใช่เพียงสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่ยังมีลักษณะทางสังคมชนบทท้องถิ่นด้วย และที่สำคัญ คือ โรงเรียนมีครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีผู้ดูแลเด็กที่มีศักยภาพในการดูแลและส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เกิดการพัฒนาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในเด็กปฐมวัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

1. พี่เลี้ยงเด็กจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการดูแลขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็ก จำนวน 20 คน
2. ครูจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการดูแลขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็กจำนวน 2 แห่ง
2. โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 23 โรงเรียน

การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการศึกษาเพื่อการวิจัยชุดโครงการวิจัยชุดนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการเก็บข้อมูลจากครู เด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง และประชากรในชุมชนในวิธีการที่หลากหลาย คือ กระบวนการกลุ่ม (Group Process) การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) การระดมสมอง (Brain Storming) การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview)

สรุปผลการวิจัย

การจัดกระบวนการเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ มีความสำคัญต่อชีวิตเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวัยที่สิ่งแวดล้อมรอบตัวและผู้คนรอบข้างล้วนแล้วแต่มีผลให้เกิดการเรียนรู้ที่จะ

นำสู่การเกิดการพัฒนานี้เป็นรากฐานของบุคลิกภาพ อุนิสัย และการเจริญเติบโตของสมอง ส่งผลต่อสติปัญญา ความรู้สึกนึกคิด ทักษะชีวิต และความสามารถ เพราะเด็กช่วงปฐมวัย 0 - 6 ปี เป็นช่วงที่ระบบประสาท และสมองเจริญเติบโต ในอัตราที่สูงสุดถึงกว่าร้อยละ 80 ของวัยผู้ใหญ่ การอบรมปลูกฝังด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการพัฒนานี้ในทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม และเจริญเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำ เพราะการรับรู้ และการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญที่จะหยั่งรากฝังติดตัวเด็กตลอดไปชั่วชีวิต ดังนั้นการบ่มเพาะให้เด็กเป็นคนดี และมีความสุขได้ จึงขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้ในช่วงปฐมวัยเป็นสำคัญ

กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย เป็นอีกแนวทางหนึ่งของสังคม ในการเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัยอย่างเต็มที่และเต็มศักยภาพ ในบรรยากาศการเรียนรู้ เล่นๆ ที่มีกระบวนการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก และที่สำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ผ่านการเล่น เป็นกระบวนการพัฒนาเด็กที่ยิ่งใหญ่ และแบบยืด เพราะการเล่น ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมทั้งการพัฒนาทางกาย ทางใจ ทางสติปัญญา ทางอารมณ์ และทางสังคมของเด็ก อันจะนำไปสู่การสร้างวินัย และวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างเข้าอกเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการรู้เขารู้เรา รู้จักให้ รู้จักแบ่งปันพร้อมที่จะเสียสละ และให้อภัย ในฐานะของทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดี

กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก จำเป็นต้องคำนึงถึงการพัฒนาเด็กในทุกด้านคือ ด้านพฤติกรรม อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้นจึงจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิต และเสริมศักยภาพของเด็กที่จะได้คิด วิเคราะห์ ประเมิน และสังเคราะห์ สิ่งต่างๆ ที่ได้พบเห็นในชุมชนผ่านการแก้ไขปัญหาแล้วลงมือปฏิบัติด้วยตัวของตัวเอง เพราะเมื่อเด็กได้ลงมือทำจริงแล้ว เด็กจะเกิดความประทับใจจนเกิดเป็นแรงบันดาลใจอันเป็นจุดเริ่มของการสร้างสรรค์ที่ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติที่สุด

การจัดทำแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัยมีแนวความคิดอยู่บนฐานความคิดในการสร้างกระบวนการที่เด็กได้สัมผัสเป็นประสบการณ์ตรงที่จริง และดีต่อการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมอย่างสอดคล้องกันทั้งหลักสากล และเหมาะสมกับบริบทของวัฒนธรรมไทยที่หล่อหลอมชีวิตเด็ก

ขั้นตอนการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย

ขั้นตอนที่ 1: การพัฒนาครูและผู้ดูแลเด็ก

กระบวนการที่สำคัญยิ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย คือ การพัฒนาครูและผู้ดูแลเด็ก โดยเริ่มจากการหันกลับมาหยุดคิดแล้วจัดปรับบริบทของตนเองให้พร้อมเพื่อก้าวสู่ความเป็นครูโดยแท้จริง แล้วมุ่งสร้างกระบวนการให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยการสร้าง วิถีคิด การหากระบวนการวิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล กระบวนการคิดไตร่ตรอง การคิดอย่างสร้างสรรค์ นำสู่การวางแผน การปฏิบัติจริงอย่างมีความคิดแบบเชื่อมโยงได้ และที่สำคัญที่สุดคือ กระบวนการเรียนรู้ต้อง

เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กเกิดความรักและมีเมตตาต่อตนเองและผู้อื่น พอใจในสิ่งที่ตนมี ตนเป็น และรู้จักการเป็นผู้ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน

กระบวนการ

1. สร้างกระบวนการให้ครู และผู้ดูแลเด็กได้รู้จักชีวิตในท้องถิ่นจริงๆ เพื่อสัมผัสความเป็นจริงของชุมชนที่ถือเป็นความจริงของชีวิต ด้วยการเดินหน้าเข้าหาชุมชน และเรียนรู้ถึงปัญหาของเด็ก ครอบครัว และชุมชน จนครูและพี่เลี้ยงเด็กกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับวิถีชีวิตในชุมชน
2. พัฒนาความคิดของครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในประเด็นของแนวความคิดในการพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมถึงความคาดหวังในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
3. เปิดโลกทัศน์ด้านความคิดในการจัดกระบวนการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ด้วยการจัดหาข้อมูลเชิงความคิดด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามแนวความคิดของวิถิปุทธ Montesery Neo – Humanist Waldolf แนวบูรณาการ และอื่นๆที่มีรูปธรรมการดำเนินงาน
4. วิเคราะห์การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวม ด้วยการศึกษาวិเคราะห์ และสังเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์เพื่อนำสู่การสร้างแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย
5. สร้างแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย

ขั้นตอนที่ 2: การวางกรอบความคิดในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย

กรอบความคิดในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย มุ่งเน้นการจัดรูปแบบกระบวนการเรียนรู้โดยธรรมชาติเพื่อการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม โดยฐานการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปฏิบัติในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง กระตุ้นให้เกิดกระบวนการที่จะพัฒนาให้เด็กเรียนรู้อย่างเสริมปัญญา สร้างคุณธรรม จริยธรรม และมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ในทุกด้าน ด้วยการเรียนรู้อย่างถูกต้องในสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายรอบตัว โดยมีกรอบความคิดหลักดังนี้

1. ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ควรมีการเตรียมความพร้อมของครู เด็ก และบรรยากาศในการเรียนรู้ที่มีกระบวนการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กแต่ละคนผ่านกระบวนการเล่น
2. มีเป้าหมายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจน กระชับ และเข้าใจง่าย
3. มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายในบรรยากาศของการเรียนๆ เล่นๆ เพื่อให้เด็กสนุกสนานเพลิดเพลิน และมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรม
4. ใช้สื่อการเรียนรู้ที่วัสดุในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสำคัญ

5. ให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมการจัดการทำสื่อเพื่อสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ของเด็กเอง
6. มีความยืดหยุ่นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของวัย กลุ่มเด็ก และเด็กรายบุคคล
7. สื่อการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กนอกห้องเรียนคือ ตัวกระตุ้นเร้าที่สำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องเป็นกระบวนการทำให้เด็กตื่นตัวและสนุกสนานกับโลกกว้างที่สุนทรียมากกว่าในห้องเรียนเดิมๆ
8. นิทานคือ กระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุดในการปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรม
9. กระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กได้คิด วิเคราะห์ แสดงออก และนำเสนออย่างเป็นระบบ
10. กระบวนการเรียนรู้ที่ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง
11. กระบวนการเรียนรู้ที่ดึงความสามารถของเด็กแต่ละคนออกมานำเสนอเป็น “คุณค่า” ต่อตัวเด็กและเพื่อนพ้องน้องพี่
12. มีการต่อยอดความคิดของเด็กทุกคนในทุกประเด็น เพื่อให้เด็กได้คิดต่ออย่างสนุกสนาน ไม่กดดัน แล้วนำเสนอความคิดอย่างหลากหลายไม่สิ้นสุด
13. กระบวนการกลุ่มต้องมีขั้นตอนที่ชัดเจน

กรอบความคิดในการจัดกิจกรรม

มือน้อยๆ ก็ทำได้

การประดิษฐ์จากนักคิดตัวน้อย เป็นกระบวนการสร้างและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่เด็กได้สนุกกับการเรียนรู้ถึงขั้นตอนต่างๆ เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อ และการประสานสัมพันธ์ของการพัฒนาระหว่างตาและมือ ในกระบวนการประดิษฐ์ที่มีขั้นตอน ทำให้เด็กเกิดความพยายามทำในสิ่งที่ตนตั้งใจทำให้สำเร็จ เด็กเกิดความสุขและความภาคภูมิใจ

โลกกว้างใหญ่ สุนทรีย

สนามโล่ง ท้องฟ้ากว้าง ต้นไม้ที่ร่มครึ้ม คือห้องเรียนธรรมชาติที่กว้างใหญ่ ทำให้เด็กเพลิดเพลินกับการเรียนรู้ผ่านการตกต๋ายหมุ่มวลแมลง และสนุกสนานกับการเล่นกับต้นไม้ใบหญ้าอย่างเข้าใจธรรมชาติ และตระหนักรู้ว่าตัวเองคือส่วนหนึ่งของธรรมชาติที่งดงาม โดยไม่ต้องกล่าวอ้างถึงแง่คิดหรือทฤษฎีใดๆ เด็กๆ ก็รู้ได้ด้วยตัวเองว่าความสุนทรียที่ผ่านความสบายกาย สบายใจ ในบรรยากาศที่บริสุทธิ์จากธรรมชาติมีค่าอย่างยิ่งสำหรับชีวิต และที่สำคัญต่อเด็กได้เรียนรู้ว่าการเด็ดดอกไม้ 1 ดอก ดึงต้นไม้ 1 ต้น จะเป็นผลต่อวงจรชีวิตใดๆ อย่างมากมาย

แต้มลีเส้นสวย

การวาดรูป เล่นสี แต้มสี เป็นเส้นสวย เป็นกิจกรรมที่เด็กๆ โปรดปรานเสมอ เด็กจะได้เรียนรู้ผ่านจินตนาการที่สร้างสรรค์อย่างไม่จำกัด สี และลายเส้นที่สดสวย เป็นเรื่องธรรมดาของชีวิตเด็กๆ เหมือนการหายใจที่มีการแสดงออกที่มีความเป็นเฉพาะบุคคล โดยเฉพาะการปั้นที่จะช่วยฝึกทักษะกล้ามเนื้อนิ้วมือควบคู่ไปกับการคิดสร้างสรรค์ที่เด็กแสดงออกมาทางสุนทรียภาพ งานทุกชิ้นที่เด็กทำคือ นวัตกรรมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นและรู้คุณค่าในตนเอง

ฉลาดด้วยหนังสือ และนิทาน

นิทาน และการเล่าเป็นศิลปะการถ่ายทอดที่สืบทอดมายาวนาน และยังเป็นสิ่งบันเทิงที่เด็กทั่วโลกต้องการ ซึ่งกระบวนการและนิทานที่ดีจะนำสู่การส่งเสริมและกระตุ้นเร้าให้เด็กสนใจหนังสืออย่างมีจินตนาการ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และที่สำคัญคือนิทานมีบทบาทในการพัฒนาเด็กด้านลักษณะชีวิต ด้วยการนำเสนอแนวทางให้เด็กได้ซึมซับรับรู้ตั้งแต่ยังเล็ก และได้เรียนรู้ถึงลักษณะชีวิตที่ดีผ่านนิทานที่มีเนื้อหาและบรรยากาศของความปรารถนาที่จะให้เด็กเป็นคนที่มีพฤติกรรมที่สังคมพึงประสงค์

อยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร

สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยบรรยากาศการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และเกิดความสมดุลระหว่างเด็กกับพ่อแม่ผู้ปกครอง เด็กกับเด็ก เด็กกับครู รวมถึงครูกับครู ครูกับเด็ก และครูกับพ่อแม่ผู้ปกครองเรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์ที่ดี อยู่ร่วมกันอย่างพึงพิงอิงอาศัยกัน แบ่งปัน เอื้ออาทร เอาใจเขามาใส่ใจเรา เห็นใจและเข้าอกเข้าใจตนเองและผู้อื่น ทำดีและวางใจในความดีงามของผู้อื่น

ครั้นครังด้วยคณิตคิดสนุก

คณิตศาสตร์ คือศาสตร์แห่งความเป็นจริงที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ด้านอื่น เพราะคณิตศาสตร์คือกระบวนการเสริมทักษะเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา และที่สำคัญคือ กระบวนการแก้ปัญหาที่มีใช้วิถีการเดียว ซึ่งทักษะทางคณิตศาสตร์จะเสริมสร้างให้เด็กรู้จักและมีทักษะการสังเกต การจำแนกแยกแยะ การเปรียบเทียบ การจัดประเภท การเรียงลำดับ การเรียนรู้ตำแหน่งแห่งที่ การชั่ง ตวง วัด และการนับเลข

สุขสันต์บันเทิงใจ

เพลงและดนตรีเป็นกระบวนการที่พัฒนามาจากพื้นฐานทางอารมณ์ของมนุษย์ ผสมผสานกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เพลงและดนตรีจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ที่ก่อร่างสร้างบุคลิกภาพและสังคมของเด็ก เพราะเพลงและดนตรีก่อให้เกิดความสนุกสนาน กระตุ้นพัฒนาการทางความคิด จินตนาการ และอารมณ์ที่เด็กได้สื่อออกมาอย่างมีความหมาย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะนำสู่การสร้างความมั่นใจ และความมั่นคงทางอารมณ์ของเด็ก และที่สำคัญคือเพลงเป็นสื่อที่สนุกสนาน ทำให้เด็กเข้าใจกระบวนการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

แข็งแรง สดใส วิชชน

การฝึกพื้นฐานการเคลื่อนไหวให้เด็ก นอกจากจะช่วยกระตุ้นให้เด็กมีสุขภาพกาย และสุขภาพใจที่แข็งแรงแล้ว ยังช่วยกระตุ้นให้เด็กมีสติปัญญาที่ดีด้วย เพราะการพัฒนาทางสติปัญญา มิได้แยกออกจากพัฒนาการทางร่างกาย อีกทั้งการเคลื่อนไหวยังช่วยฝึกประสาทด้านการตอบสนองให้เกิดความไวด้วย เพราะการเคลื่อนไหวช่วยให้อวัยวะและระบบต่างๆ ของร่างกายทำงานอย่างคล่องแคล่วขึ้นไปพร้อมๆ กับการพัฒนาสมอง เด็กที่มีการเคลื่อนไหวมากๆ จะนำสู่การมีสมองที่พัฒนาได้ดีมากตามไปด้วย

ดูแลตนเอง

สติปัญญา วินัย ความรับผิดชอบ และทักษะการใช้ชีวิตเริ่มต้นจากการให้เด็กๆ ได้ทำอะไรด้วยตนเอง และดูแลตนเองง่ายๆ ผู้ใหญ่ไม่ควรหึงหวงหึงคราคาญใจ กับ “ความไม่ได้ตั้งใจ” เมื่อเด็กๆ ใช้เวลามากในการอาบน้ำ แต่งตัวด้วยตนเอง ความไม่เป็นระเบียบที่เด็กเก็บของเล่น ของใช้เข้าที่ไม่เรียบร้อย การที่ผู้ใหญ่ทำเองไปเสียทุกเรื่องจะเป็นการยับยั้งการเจริญเติบโตของสติปัญญาของเด็กในทันที

เก่ง และเป็นเด็กดี

ประสบการณ์ความรัก ความผูกพันจากการสัมผัส และคำพูดชื่นชม เมื่อเด็กทำดี จะช่วยกระตุ้นให้สมองของเด็กสร้างเครือข่ายเส้นใยสมองมาเชื่อมโยงเซลล์สมอง ทำให้สมองของเด็กได้รับการพัฒนาในเชิงบวก ทั้งด้านสติปัญญา และอารมณ์ เด็กที่ทำดี และได้รับการชื่นชมในความดี จะทำให้เด็กเติบโตในภาวะอารมณ์ที่มั่นคง และอบอุ่น ทำให้เด็กมีทัศนคติเชิงบวกในการดำเนินชีวิต และมีแนวโน้มจะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่มีความไว้วางใจ และความรู้สึกห่วงใยผู้อื่น มีความละเอียดอ่อนต่อการใช้ชีวิต

ขั้นตอนที่ 3: สร้างแผนการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็ก

ปฐมวัย

การจัดรูปแบบทางการศึกษาที่เป็นแบบแผนตายตัว จนคิดเป็นความเคยชินของคนไทยอันเป็นรูปแบบที่สร้างความทุกข์ใจให้กับเด็ก ผู้เรียนด้วยระบบการสอนที่แห้งแล้ง เน้นการท่องจำ มุ่งสู่การแข่งขัน การเรียนรู้เพื่อสร้างความเห็นแก่ตัวมากกว่าความเมตตาอาทรจนเด็กเกิดภาวะความเป็นผู้แพ้มากมายหลายครั้งที่ค่อยๆ ทำให้ศักดิ์ศรี และความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กลดลงไปทุกที

แผนการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย จึงถือเป็นจุดเปลี่ยนแนวความคิดในการจัดการกระบวนการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ที่มุ่งปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กพร้อมไปกับการปรับพฤติกรรมการสอนของครู ด้วยการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำสู่การพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม เป็นการเรียนรู้ที่ไม่ปิดกั้นความคิดของเด็ก เป็นหลักสูตรที่เคารพและเชื่อมั่นในความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กกว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากภายในตัวเด็ก จึงควรให้เกียรติแก่ภูมิปัญญาของเด็กด้วยฐานความคิดที่เชื่อว่าถ้ากระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดเอง แสวงหาความจริงด้วยตนเอง และแก้ปัญหาเองแล้วพัฒนาสู่การค้นพบ

ด้วยตัวเอง น่าจะเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุด และคงอยู่อย่างจริงจังในตัวเด็กตลอดไป ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการสอนชีวิตมากกว่าสอนหนังสือ บนพื้นฐานความคิด

1. เนื้อหา

เป็นเนื้อหาที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม เพราะเป้าหมายหลักคือการนำไปใช้ในวิถีชีวิตจริงในด้านต่างๆ การเรียนรู้เนื้อหาในชีวิตประจำวันถือเป็นการเพิ่มพูนทักษะในการจัดการด้านต่างๆ ให้เด็กด้วยการปฏิบัติ ฝึกฝน ผ่านกระบวนการคิดอยู่ตลอดเวลาในทุกเนื้อหาและมีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง

2. กระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ในหลายรูปแบบจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเพราะมีความยืดหยุ่น ตามความสามารถ ความถนัด ที่ไม่เท่ากันของเด็กแต่ละคน เช่น การสังเกต การอ่าน การฟัง การถาม การทดลองทำ การคิด เป็นการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน ด้วยกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดค่านิยม แบบแผนของวิถีชีวิตคนและสังคม บนฐานความคิดเรื่องการพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิต การทำมาหากิน การแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ชีวิตนี้ไม่แยกออกจากวิถีชีวิตจริง การเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างคนมากขึ้น

3. แหล่งการเรียนรู้

แหล่งศึกษาเรียนรู้มีอยู่รอบตัวจากทุกส่วนของสังคม รวมทั้งการสร้างกระบวนการถ่ายทอดที่เกิดขึ้นตลอดเวลา เพื่อให้เด็กสั่งสมความรู้ ทักษะ ค่านิยม และวัฒนธรรมประเพณี ในเรื่องต่างๆ จนสามารถดำรงชีวิตและเลี้ยงชีพของตนได้ อันจะนำไปสู่การช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมได้

กล่าวโดยสรุป คือ

การเปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองทำในสิ่งที่เด็กคิด และจินตนาการจะช่วยให้เด็กมีประสบการณ์มากขึ้น ยิ่งถ้าครูหรือผู้ใหญ่ทั่วไป ช่วยให้เด็กวิเคราะห์อย่างเป็นระบบจากการสังเกตหรือสัมผัสของจริง จะช่วยให้เด็กมีวิธีคิดอย่างเป็นระบบมากขึ้น นั่นหมายถึง ถ้าครูละเอียดต่อการซักถาม แต่พยายามหยิบยื่นข้อเท็จจริงด้วยวิธีการสอนแบบบรรยาย และมีได้กระตุ้นเพื่อให้โอกาสเด็กพยายามแก้ปัญหา หรือหาคำตอบด้วยตนเองเด็กก็จะจดจำข้อเท็จจริงเท่าที่ครูบอกให้ แต่รับรองได้ว่าเด็กไม่มีวันเข้าใจในข้อเท็จจริงเหล่านั้นอย่างถึงแก่น และเด็กไม่มีวันได้นำเอาข้อเท็จจริงที่ครูป้อนให้มาใช้ในชีวิตจริงได้เลย

สิ่งที่สำคัญในการดูแลเด็กปฐมวัยคือ การจัดกิจกรรมให้เด็กได้ทำเพื่อนำสู่การพัฒนาทางการเรียนรู้ และพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ และสมอง โดยจุดมุ่งหมายหลักคือ การเรียนรู้ต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้เด็กเกิดความมั่นใจ และความภาคภูมิใจ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริม กระตุ้นเร้า และสร้างความรู้สึที่ดีแก่เด็ก ดังต่อไปนี้

1. ให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

2. ชื่นชมเมื่อเด็กทำดี
3. ระมัดระวังคำพูดที่ใช้กับเด็ก
4. กระตุ้นความคิดของเด็ก
5. ทำท่ายให้เด็กได้แสดงความสามารถ
6. แสดงออกถึงความรัก และความเข้าใจในตัวเด็ก
7. เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก
8. ปลุกฝังนิสัยและค่านิยมที่ดีให้เด็ก

ข้อเสนอแนะ

กระบวนการเรียนรู้โดยธรรมชาติเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย มิใช่เพียงรูปธรรมที่เกิดแผนการสอนที่มีเด็กเป็นศูนย์กลางเท่านั้น แต่ความสำเร็จสูงสุดที่เกิดขึ้น คือ เกิดการปรับกระบวนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จากเดิมที่ครูเป็นผู้กำหนดมาเป็นกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบที่ให้เด็กมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทุกขั้นตอน และสิ่งที่มีค่ามากกว่า คือ การค้นพบศักยภาพ และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ในฐานะความเป็น ครูที่ได้พัฒนาตน

ชื่อเรื่อง ผลการจัดประสบการณ์เยี่ยมนิทานพระมหากษัตริย์ที่มีผลต่อ
ความรับผิดชอบเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลโครกพระ
จังหวัดนครสวรรค์
**The Effects of Experiences The Story of Mahajanaka Tale Bib as
the Effective Sense Of Responsibility of Preschool Children at
Anuban Krok Phra School in Nakhon Sawan Province**

ผู้วิจัย สุภาพร ไชยแก้วเมธี

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

คุณธรรมต่างๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงย้ำและแสดงไว้ในพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสเป็นคุณธรรมสำคัญในชีวิต ทั้งในแง่ของการทำให้เป็นปัจเจกบุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และสามารถก้าวทันสนับสนุนให้ดำเนินงานต่างๆ ในหน้าที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีคุณธรรม “ความรับผิดชอบ” ประจำพระองค์ในการทรงปฏิบัติภาระหน้าที่พระมหากษัตริย์ของแผ่นดินไทย ความหมายของคุณธรรม “ความรับผิดชอบ” คือสภาพที่รู้จัก

ภาระหน้าที่ และทำงานหรือดำเนินการตามภาระหน้าที่ให้บังเกิดผลลัพธ์มากที่สุด และเงื่อนไขที่ต้องมีคือ การรู้(เรียนรู้และ/หรือรับรู้) ว่าภารกิจที่ต้องกระทำในหน้าที่นั้นๆ มีอะไรบ้าง หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ฐูหน้าที่นั้นเอง การมีคุณธรรมความรับผิดชอบ “สื่อการมีหน้าที่” การรู้จักหน้าที่ นั้นคือการมีความสำนึกในหน้าที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เหนือกว่าความคาดหวังที่พึงมี จากบทบาทและหน้าที่ในตำแหน่งพระมหากษัตริย์ จัดเป็นการปฏิบัติพระองค์เยี่ยงผู้มีคุณธรรม “ความรับผิดชอบต่อ” ที่ยากจะหาผู้ใดเสมอเหมือนในโลก (มติชน 2550 : <http://dnfe5.nfe.go.th>)

จามรี สุวานันท์ (2545: 10) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อตัวเด็กและต่อสังคม เพราะเด็กที่มีความรับผิดชอบจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งเด็กที่มีความรับผิดชอบสูง จะสามารถปฏิบัติภารกิจที่พึงกระทำได้เองโดยไม่ต้องให้ผู้อื่นดักเตือน หรือควบคุมความสามารถปฏิบัติภารกิจอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกทำให้เห็นว่าเด็กส่วนใหญ่ ยังขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การเล่นและการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายไม่สำเร็จ ทั้งที่เด็กมีความรู้ที่จะทำงานนั้นๆ ได้ จึงส่งผลให้สังคมภายในห้องเรียนวุ่นวาย สรุปได้ว่าการมีความรู้แต่ขาดคุณธรรมความรับผิดชอบก็ไม่สามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ด้วยดี แต่ถ้ามีคุณธรรมความรับผิดชอบต่อสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ด้วยดี ถ้าไม่ดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมความรับผิดชอบต่อในหน้าที่ จะทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ขาดความรับผิดชอบ ก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคมและประเทศชาติต่อไป จึงควรส่งเสริมพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อของเด็กปฐมวัย การที่จะทำให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อโดยไม่มีการบังคับ ให้พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อเกิดขึ้นโดยสมัครใจ และการจัดประสบการณ์ที่เด็กสามารถสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตามความต้องการของเด็กได้ ด้วยการจัดประสบการณ์ด้วยพระราชนิพนธ์พระมหาชนกโดยใช้สื่อนวัตกรรม “เอี่ยมนิทาน” ซึ่งเป็นสิ่งแปลกใหม่ เด็กความสนใจและมีส่วนร่วม จนสามารถปรับพฤติกรรมให้มีความรับผิดชอบต่อได้ด้วยตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมด้านความรับผิดชอบต่อของเด็กปฐมวัย โดยใช้พระราชนิพนธ์พระมหาชนกในรูปแบบเอี่ยมนิทาน

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี จำนวนทั้งหมด 60 คน ของโรงเรียนอนุบาลโกรกพระ (ประชาชนูทิศ) จังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 29 คน ที่ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ห้องที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนอนุบาลโกรกพระ (ประชาชนูทิศ) จังหวัดนครสวรรค์ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดประสบการณ์ด้วยพระราชนิพนธ์พระมหาชนกในรูปแบบเอี่ยมนิทาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เอี่ยมนิทานพระมหาชนก แผนการจัดประสบการณ์ประกอบการใช้เอี่ยมนิทานพระมหาชนก แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ

เอี่ยมนิทานพระมหาชนก

ชุดที่ 1 เอี่ยมนิทานพระมหาชนกชุดหน้าที่ที่พึงกระทำ ส่งเสริมพัฒนาความรับผิดชอบหน้าที่ต่อสังคมต่อกลุ่ม

ชุดที่ 2 เอี่ยมนิทานพระมหาชนก ชุดกำลังใจที่สมบูรณ์ ส่งเสริมพัฒนาความรับผิดชอบหน้าที่ต่อตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน

ชุดที่ 3 เอี่ยมนิทานพระมหาชนกชุดทุกคนต้องทำตามหน้าที่ ส่งเสริมพัฒนาความรับผิดชอบหน้าที่ของบุคคลในอาชีพต่างๆ

ชุดที่ 4 เอี่ยมนิทานพระมหาชนกชุดมิถิลายังไม่สิ้นคนดี ส่งเสริมพัฒนาคุณสมบัติของคนดีด้านมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มและสังคม

แผนการจัดประสบการณ์ประกอบการใช้เอี่ยมนิทานพระมหาชนก จำนวน 4 แผน โดยแต่ละแผนใช้เวลาในการจัดกิจกรรม 30 นาทีซึ่งมีรายละเอียดคั้งนี้

แผนที่ 1 หนูทำได้เพื่อนทำได้

แผนที่ 2 กินอาหารดีชีวีแข็งแรง

แผนที่ 3 คนดีมีความรับผิดชอบ

แผนที่ 4 ด้วยดวงใจให้คนดี

แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ ประกอบด้วยพฤติกรรมคั้งนี้ ความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ เก็บของใช้เข้าที่เมื่อเล่นเสร็จ

ความรับผิดชอบต่อกลุ่ม คือ รอคอยตามลำดับก่อนหลัง ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและห้องเรียน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมมือกันปฏิบัติงานของกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ จัดเก็บของเล่นของใช้เข้าที่หลังทำงานหรือเล่นเสร็จ

การรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ กำหนดแผนการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ระหว่างวันที่ 4 มิถุนายน 2550 ถึง วันที่ 29 มิถุนายน 2550 เป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบก่อนการทดลอง ใช้เยี่ยมนิทานพระมหาชนกและแผนการจัดประสบการณ์ประกอบการใช้เยี่ยมนิทานพระมหาชนก เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ในระหว่างวันที่ 28 พฤษภาคม 2550 ถึงวันที่ 1 มิถุนายน 2550

2. ดำเนินการทดลองการใช้ ใช้เยี่ยมนิทานพระมหาชนกและแผนการจัดประสบการณ์ประกอบการใช้เยี่ยมนิทานพระมหาชนก จำนวน 4 เรื่องเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 4 มิถุนายน 2550 ถึง วันที่ 29 มิถุนายน 2550

3. สังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบหลังการทดลอง ใช้เยี่ยมนิทานพระมหาชนกและแผนการจัดประสบการณ์ประกอบการใช้เยี่ยมนิทานพระมหาชนก เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ในระหว่างวันที่ 2 กรกฎาคม 2550 ถึงวันที่ 6 กรกฎาคม 2550

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล ได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยชายและหญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาล 2 ของโรงเรียนอนุบาล โกรกพระ ดำเนินการตามลำดับดังนี้

- วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง โดยนำคะแนน หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที (t – test)
- ระยะเวลาทดลอง หาค่าสถิติคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัยรายบุคคล ระหว่างการทดลอง โดยนำข้อมูลที่เป็นคะแนนของเด็กแต่ละคน และแต่ละกลุ่มไปหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอโดยเขียนเป็นกราฟเส้น (Profile)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอในรูปแบบตารางและกราฟเส้น ประกอบตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย

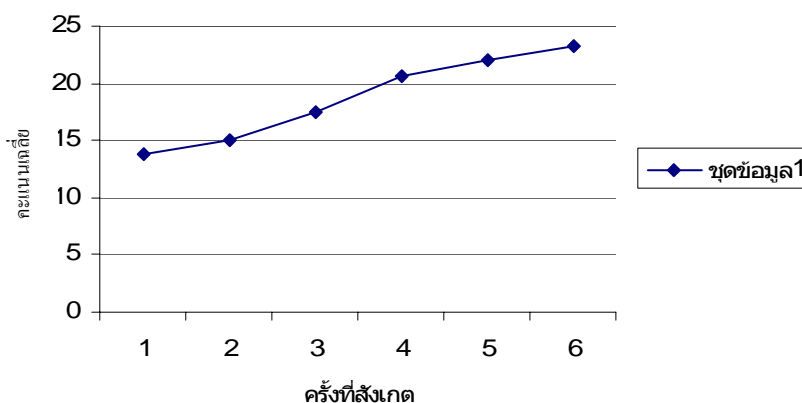
ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ระยะทดลอง	N	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนการทดลอง	29	13.76	1.33	5.18
หลังการทดลอง	29	23.24	0.74	

*P< .05 df = 28 t = 5.18

จากตาราง ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบก่อนและหลังจัดประสบการณ์ประกอบการใช้เอี่ยมนิทานพระมหาชนกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการจัดประสบการณ์ประกอบการใช้เอี่ยมนิทานพระมหาชนกเด็กปฐมวัยมีคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ประกอบการใช้เอี่ยมนิทานพระมหาชนก

กราฟแสดงคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย

จากกราฟ แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบจากก่อนการทดลองจนถึงหลังการทดลอง คะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นตามลำดับ สรุปได้ว่าเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความรับผิดชอบได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีผู้อื่นชี้แนะ

สรุปผลการวิจัย

เด็กปฐมวัยทุกคนที่ได้รับการจัดประสบการณ์เอี่ยมนิทานพระมหาชนก มีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ เก็บของใช้ส่วนตัวเข้าที่เมื่อเล่นเสร็จ ความรับผิดชอบต่อกลุ่ม คือรอคอยตามลำดับก่อนหลัง ปฏิบัติงานตามข้อตกลงของกลุ่มและห้องเรียน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมมือกันปฏิบัติงานของกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ จัดเก็บของเล่นของใช้ของที่หลังทำงานหรือเล่นเสร็จ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ในการจัดประสบการณ์เยี่ยมนิทานพระมหาชน เป็นการปลูกฝังคุณธรรมในด้านความรับผิดชอบ โดยเด็กไม่รู้สึกรู้สึกว่าถูกบังคับ พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อกลุ่มนั้น แสดงออกด้วยการซึมซับจากตัวละครในพระราชนิพนธ์พระมหาชน ซึ่งประกอบกับการกระตุ้นด้วยคำถามจากครู สื่อเยี่ยมนิทานพระมหาชนที่เร้าความสนใจ จึงสมควรเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาในเรื่องคุณธรรมนำความรู้

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

ต่อเด็ก

เด็กมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ดังนี้

- ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
- ทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ
- เก็บของใช้เข้าที่เมื่อเล่นเสร็จ

เด็กมีความรับผิดชอบต่อกลุ่ม

- รอคอยตามลำดับก่อนหลัง
- ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและห้องเรียน
- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- ปฏิบัติงานของกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ
- จัดเก็บของเล่นของใช้เข้าที่หลังทำงานหรือเล่นเสร็จ

ต่อประเทศชาติ

การทำงานวิจัยนี้ได้เผยแพร่ จะทำให้ครูปฐมวัยที่สนใจ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ในการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมความรับผิดชอบต่อให้แก่เด็ก ทำให้ประเทศชาติมีประชากรที่มีความรับผิดชอบต่อสูงในอนาคต ซึ่งส่งผลให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองสืบไป

ชื่อเรื่อง **การพัฒนาการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรมด้าน**
การช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย
Tales Activity Development Supporting Helping and Sharing
Behaviors of Primary School Children

ผู้วิจัย ศรีออน เนียมนาค

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2547

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

จากสภาพวิกฤติทางเศรษฐกิจเป็นผลที่ต้องทำให้เกิดการทบทวนแนวทางในการจัดการศึกษาของ
ไทยให้สามารถผลิตผู้ที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีคุณธรรมและจริยธรรม รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่
เปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ (กรมวิชาการ 2546 : 1) รัฐบาลจึง
ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทางด้านสังคมมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากนโยบายการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9
พ.ศ. 2545- 2549 ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพของพลเมือง การจัดการศึกษาให้เน้นที่คุณธรรมจริยธรรม สามารถ
พึ่งพาตนเองและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (ทัศนีย์ อินทรบำรุง 2542: 2) โดยการส่งเสริมให้บุคคลมีน้ำใจ
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีคุณธรรมจริยธรรมเหมาะสมกับวัยของตน เพื่อเป็นพื้นฐานของการควบคุมตนเอง ซึ่งจะ
นำไปสู่การมีชีวิตที่ดี อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขในอนาคต เป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องปลูกฝัง และพัฒนา
อุปนิสัย โดยเฉพาะเด็กเล็กหรือเด็กปฐมวัย ที่ถือว่าเป็นวัยที่บริสุทธิ์ สามารถที่จะซึมซับเอาคุณธรรม
จริยธรรมที่ดั่งามเอาไว้ได้เป็นอย่างดี

การจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก มีความจำเป็นที่
จะต้องปรับเปลี่ยนไปตามอายุและประสบการณ์ของผู้เรียน โดยเฉพาะเด็กที่มีอายุอยู่ในช่วง 4-5 ขวบ
เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงได้ดีกว่าการสอนจากครูที่เป็นผู้ใหญ่ เด็กควรจะเรียนรู้จากพฤติกรรมไปสู่การ
แสดงออก วัยนี้จะเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น การใช้นิทานมาประกอบการเรียนการสอนจะทำให้เด็ก
สามารถสร้างจินตนาการไปตามเรื่องที่เล่าได้เป็นอย่างดี พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้ดูแล ผู้เลี้ยงดูเด็ก และ
บุคคลใกล้ชิดควรร่วมมือกันในการพัฒนาเด็ก ด้วยการจัดกิจกรรมเล่านิทานส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรม
ด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็ก เพื่อให้เด็กรู้จักและสามารถนำวิธีการช่วยเหลือและแบ่งปัน
ผู้อื่น 5 ด้าน คือการช่วยเหลือและแบ่งปันทางกาย ทางวาจา ทางสติปัญญา ทางกำลังทรัพย์ และทางใจ ไป
ใช้ในชีวิตประจำวันเมื่อเติบโตขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และ
สติปัญญา ให้แข็งแกร่ง เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาไปสู่วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ ที่มีความสมบูรณ์พร้อมเป็น
คนดี คนเก่ง ที่มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และประสบการณ์การเรียนรู้จะเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในวัย
ต่อไป และการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

เด็กกับนิทานนั้นเป็นสิ่งคู่กัน นิทานเป็นสื่อสร้างการเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับเด็ก เด็กไม่ต้องการคน
เล่านิทานเก่ง แต่เด็กต้องการคนเล่านิทานที่รู้จักวัยของเขา ความต้องการของเขา และความอยากฟังนิทาน

ของเขา เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย ไม่มีเด็กคนใดไม่ชอบนิทาน นิทานสามารถสร้างจินตนาการ ความฝัน ความคิด ความเข้าใจ และการรับรู้กับเด็ก ตัวแสดงแต่ละตัวใน นิทานจะสร้างจินตนาการให้บรรเจิดในสมองเด็ก คือเด็กที่อยู่ในวัย 3 -6 ขวบเป็นวัยที่อยู่ระหว่างการ เรียนรู้ภาษาไปอย่างช้าๆ ทีละขั้นการสนทนา การฟัง การคิด และความเข้าใจ ยังอยู่ในขั้นที่ต้องใช้ สัญลักษณ์ ยังคิดกลับไปกลับมาไม่ได้ ถ้ายองไม่ได้ ซึ่งเป็นลักษณะการพัฒนาคิดความรู้อยู่ที่เป็น พื้นฐานการพัฒนาคิดของขั้นรูปธรรม (กุลยา ดันดิผลาชีวะ ออนไลน์, 2546) การเล่านิทานเป็น กิจกรรมที่จัดขึ้นให้กับเด็กได้ทุกเวลาทุกสถานที่ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของบรรยากาศว่าควรจะเล่า นิทานเวลาใด เพราะใครก็ตามที่อยู่ในเหตุการณ์ที่เด็กเป็นอยู่และมีความปรารถนาที่จะเล่านิทาน บุคคลนั้น คือผู้เล่านิทานได้ดีที่สุด ส่วนในโรงเรียนครูคือบุคคลแรกที่จะเล่านิทาน ดังนั้นการเล่านิทานปากเปล่าอย่าง เดียวจึงไม่พอ การมีสื่อประกอบการเล่านิทานนั้น โดยเฉพาะมีภาพที่มีสีสันสดใสสวยงามประกอบการเล่า ด้วย ก็จะช่วยให้นิทานนั้นมีความหมายสำหรับเด็กมากขึ้น สามารถติดตามเรื่องได้เร็วขึ้น และสนุกกับการ ฟัง

จากปัญหาของสังคมและความสำคัญของการพัฒนาที่เด็กพึงได้รับ และควรนำไปปฏิบัติ ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความคิดว่า หากจะส่งเสริมให้เด็กมีจริยธรรมด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นนั้น ควรที่จะนำนิทานมาเป็นสื่อ ด้วยการจัดกิจกรรมการเล่านิทานเพื่อสอดแทรกจริยธรรมเข้าไปและนิทาน นั้นควรเป็นนิทานที่มีความหมาย และเหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยเฉพาะในวัยที่มีอายุระหว่าง 4 – 5 ปี ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงผลของการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ที่มีต่อพฤติกรรมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือและ แบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมเล่านิทาน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือและ แบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรม ด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้แบบแผนการทดลองที่มีชื่อว่า One-group pretest-posttest design ดังตาราง

กลุ่ม	สอบก่อน (Pretest)	ทดลอง	สอบหลัง (posttest)
E	T1	X	T2

ความหมายของสัญลักษณ์

E หมายถึง กลุ่มทดลอง

T1 หมายถึง การทดสอบแบบวัดพฤติกรรมก่อนการทดลอง

T2 หมายถึง การทดสอบแบบวัดพฤติกรรมหลังการทดลอง

X หมายถึง การเล่นนิทานส่งเสริมจริยธรรม

ประชากร

นักเรียนชายหญิง ที่มีอายุระหว่าง 4 – 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546

กลุ่มตัวอย่าง

เด็กปฐมวัยชายหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุระหว่าง 4-5 ปี จำนวน 19 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนอนุบาลกำแพงเพชร เขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 อำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร โดยกลุ่มตัวอย่างกำหนดแบบเจาะจง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่การจัดกิจกรรมการเล่นนิทาน จำแนกเป็นก่อนและหลังการได้รับการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่พฤติกรรมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานเพื่อส่งเสริมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือ และแบ่งปันผู้อื่น ได้กำหนดรูปแบบของการจัดกิจกรรมประกอบไปด้วยชื่อนิทาน จุดประสงค์ อุปกรณ์ ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม สื่อและการประเมินผล
2. แบบวัดพฤติกรรมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย เป็นแบบวัดพฤติกรรมเชิงสถานการณ์ที่เป็นรูปภาพ ซึ่งจะถามเกี่ยวกับความรู้สึกของเด็กว่ามีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับการกระทำ หรือพฤติกรรมของตนเองหรือผู้อื่นอย่างไร โดยตัวคำถามนั้น ครูจะเป็นผู้อ่านให้เด็กฟัง ส่วนคำตอบเด็กจะเป็นผู้เลือกตอบ โดยการเลือกรูปภาพที่ตรงกับความรู้สึกของตนเอง

การรวบรวมข้อมูล

1. ทำการวัดพฤติกรรมก่อนจัดกิจกรรมเล่นนิทาน (Pretest) กับเด็กกลุ่มทดลอง จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนน
2. ดำเนินการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน โดยทดลองสัปดาห์ละ 3 วันๆ ละ 20 นาที ในช่วงเวลา 12.00-12.20 น. ของวันจันทร์ พุธ และศุกร์ จนถึงสิ้นสุดการทดลอง
3. วัดพฤติกรรมกลุ่มทดลองหลังจัดกิจกรรม (Postest) ภายหลังจากที่ได้ดำเนินการทดลองไปจนครบ 8 สัปดาห์

4. นำข้อมูลที่ได้จากการวัดพฤติกรรมไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหาตามความเหมาะสมของกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณา แล้วนำมาคำนวณหาค่า IOC เพื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการวัดพฤติกรรม จริยธรรมด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สูตร t-test dependent for samples (ถ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538: 104)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเล่านิทานส่งเสริมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย พบว่าการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเล่านิทานนั้น ประกอบไปด้วย 2 ชั้น คือ

(1) ชั้นเตรียม ประกอบไปด้วยการเลือกนิทาน การกำหนดคำถาม และการสร้างกิจกรรม

(2) ชั้นทำแผนกิจกรรมเล่านิทาน เป็นการเขียนรายละเอียดในขั้นนำ ชั้นดำเนินการเล่านิทาน และ ชั้นสรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้แผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานส่งเสริมจริยธรรม ด้านการช่วยเหลือ และแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย จำนวน 24 แผน ครอบคลุมกิจกรรมการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัยครบ 5 ด้าน ได้แก่ การช่วยเหลือและแบ่งปันทางกาย คือการใช้ร่างกายในการช่วยบุคคลอื่น โดยเป็นการช่วยทำงานตามกำลังและความสามารถของตนเอง เท่าที่กำลังจะช่วยให้ด้วยความยินดี เช่น การช่วยเพื่อนเก็บของเล่น ช่วยปิดไฟ ปิดน้ำ ช่วยรดน้ำต้นไม้ เป็นต้น การช่วยเหลือและแบ่งปันทางวาจา คือ การช่วยเหลือด้วยคำพูด ให้คำแนะนำ ช่วยปลอบใจ ช่วยส่งข่าวบอกเรื่องราวเมื่อเพื่อนหรือผู้อื่นได้รับความลำบากหรือเดือดร้อน การช่วยเหลือและแบ่งปันทางสติปัญญาคือการคิดหาแนวทางและแสดงความคิดเห็น ช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อน ช่วยเหลือเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญาของตน การช่วยเหลือและแบ่งปันทางกำลังทรัพย์ คือการแบ่งปันสิ่งของ อาหาร ของเล่น เครื่องนุ่งห่ม ช่วยผู้ขาดแคลน การช่วยเหลือและแบ่งปันทางใจคือ การรู้จักให้อภัย การไม่เยาะเย้ยผู้ที่พลาดพลั้ง การแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นที่ประสบความสำเร็จและแสดงความเสียใจกับผู้ที่ผิดหวัง เป็นต้น

ส่วนในขั้นนำประกอบด้วยส่วนสำคัญดังนี้ กิจกรรมการสนทนา ปริศนาคำทาย การใช้หุ่นมือ การร้องเพลง การทำท่าทาง การใช้รูปภาพ และสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างครูกับเด็กในการปฏิบัติตัวระหว่างฟังนิทาน ชั้นดำเนินการเล่านิทานประกอบด้วยกิจกรรมการเล่านิทานโดยใช้หนังสือนิทานที่มีรูปภาพประกอบการเล่า และขณะที่ครูเล่าจะปรับ-เปลี่ยนน้ำเสียงให้เร้าใจ ซึ่งจะสอดคล้องอารมณ์ตามบทบาทของตัวละครในเรื่อง เพื่อให้เด็กเข้าใจเรื่องราว และเหตุการณ์ที่ได้ติดตามจุดประสงค์ของการเล่านิทานเรื่องนั้น และชั้นสรุปประกอบด้วยกิจกรรมให้เด็กเล่าความประทับใจในนิทานและสรุปประเด็นที่สำคัญ สนทนาซักถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละคร จากนั้นครูกับเด็กร่วมกันสรุปเนื้อหา

ของนิทาน ครูใช้คำพูดเชื่อมโยงให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมโดยการสร้างสถานการณ์เชื่อมต่อกับเหตุการณ์ในนิทานและร่วมกันทำกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง และตรงตามจุดประสงค์ของนิทานเรื่องนั้น

ผลการเปรียบเทียบจริยธรรมด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กได้มีการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือ และแบ่งปันผู้อื่น ครบทั้ง 5 ด้าน คือทางกาย ทางทรัพย์สิน ทางสติปัญญา ทางวาจา และทางใจ โดยเฉพาะทางวาจาที่มีการพัฒนาอย่างชัดเจน รองลงมาที่จะเป็นทางทรัพย์สิน ทางสติปัญญา ทางกาย และทางใจเป็นลำดับ นอกจากนี้พบว่าเด็กปฐมวัยมีคะแนนพฤติกรรมจริยธรรมด้านการให้ความช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำหรับครูที่ทำการสอนในระดับชั้นอนุบาล มีข้อเสนอแนะในการเล่านิทาน ดังนี้

1.1 ครูอนุบาลควรพัฒนา และใช้กิจกรรมการเล่านิทานในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเล่านิทานส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมต่างๆ การกำหนดคำถามในการเล่านิทานแต่ละเรื่อง นอกจากจะมุ่งให้เกิดมโนทัศน์ทางคุณธรรมจริยธรรมแล้ว สิ่งที่ต้องคำนึงถึงอีกประการหนึ่งคือ การถามคำถาม ครูอาจตั้งคำถามไว้หลายคำถามโดยใช้ถ้อยคำแตกต่างกันแต่อาจไม่ได้ใช้ทุกคำถาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจ การซักถามและการแสดงความคิดเห็นของเด็กในชั้นสรุป

1.2 ในการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ผู้เล่าควรคำนึงถึงลักษณะของสื่อที่ใช้ประกอบในการทำกิจกรรม เช่น ใช้ภาพประกอบการเล่านิทาน ภาพจะต้องมีขนาดใหญ่พอที่เด็กจะสามารถมองเห็นได้ทุกคน นอกจากนี้ ในขณะที่จัดกิจกรรมกับเด็กจำนวนมากนั้น โอกาสที่เด็กทุกคนจะได้ออกมาปฏิบัติกิจกรรมนั้น เป็นไปได้ยาก จึงควรวางแผนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับจำนวนเด็กด้วย

1.3 ครูอนุบาลควรสังเกตพฤติกรรมเด็กก่อนเวลา เมื่อวินิจฉัยพบว่ายังมีพฤติกรรมช่วยเหลือและแบ่งปันไม่เพียงพอ ควรจัดกิจกรรมเล่านิทานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอีก และวัดพฤติกรรมเพื่อทราบพัฒนาการของเด็กต่อไป

2. สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีชั้นอนุบาลควรสนับสนุนให้ครูอนุบาลพัฒนากิจกรรมการเล่านิทาน จัดสิ่งสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ได้แก่ หนังสือนิทาน ภาพประกอบการเล่านิทาน หุ่นต่างๆ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ครูอนุบาล หรือนักวิจัยการศึกษา ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบระหว่างผลการจัดกิจกรรมการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านอื่นที่จำเป็นต่อเด็ก โดยใช้กระบวนการในการวิจัยเช่นเดียวกันนี้
2. ครูอนุบาล หรือนักการศึกษาควรวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเล่านิทานรูปแบบอื่น เพื่อเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบ ซึ่งเหมาะกับบุคลิกภาวะของเด็กอนุบาล

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. ได้แผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรม ด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย ที่ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัยได้
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรม ด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นจะเป็นผู้ที่รู้จักให้ความช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่น
3. ผลของการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน ทำให้เด็กมีความผ่อนคลาย มีสมาธิในการรับรู้สิ่งต่างๆ ซึ่งจะมีผลต่อการรับรู้ของเด็ก ทำให้เด็กมีความสนใจในการรับรู้มากขึ้น และการเล่านิทานสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะด้านต่างๆที่ต้องการได้

ชื่อเรื่อง ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัย
โรงเรียนอนุบาลโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์
**The Effects of Project Approach Experience on Preschool
Children's Kindness at Anuban Krok Phra School in Nakhon
Sawan Province**

ผู้วิจัย รัชนก แสงขำ

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

กระแสสังคมโลกในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ โลกที่ไร้พรมแดนหรือยุคสังคมข่าวสารข้อมูลทีทุกประเทศในโลกเสมือนเป็นสังคมเดียวกัน ความก้าวหน้า ความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ มีผลกระทบต่อถึงกันอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากกระแสของการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้อย่างมาก ซึ่งความเจริญก้าวหน้าที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในหลายๆด้านอันได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ การติดต่อสื่อสาร การค้าขาย การแพทย์แผน

ปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ล้วนถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการด้านต่างๆของมนุษย์ แต่ในสภาพสังคมไทยที่ปรากฏในปัจจุบัน พบว่า เป็นสังคมที่นิยมวัฒนธรรมของทางตะวันตก ซึ่งเห็นได้จากการแต่งกายของวัยรุ่น วิธีการดำเนินชีวิต เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2548) ได้สะท้อนภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยว่าปัญหาต่างๆ ในสังคมที่มีอยู่เกิดจากการมองคุณค่าของตัวเองต่ำ และจากจิตใจของคนทั้งหลายในความเจริญของวัตถุ ความก้าวหน้าทางวิทยาการ ไม่เห็นคุณค่าของความเป็นคนไทย ไม่มีน้ำใจให้ผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม อันนำมาซึ่งการแตกแยกของสังคม เป็นปัญหาบานปลายของประเทศชาติ อย่างที่เป็นข่าวปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์ ทุกวันนี้ทุกส่วนของสังคมไทยจึงออกมาเรียกร้องให้คนในประเทศมีความสมานฉันท์ โดยจุดเริ่มต้นของความสมานฉันท์นั้น ต้องเริ่มต้นที่การที่คนไทยมีน้ำใจให้แก่กัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ความสามัคคีจึงจะเกิดขึ้น อันจะนำมาซึ่งความสมานฉันท์ ประเทศชาติจึงจะสงบสุขและพัฒนาเทียบเท่าอารยประเทศ และควรพัฒนาอย่างเร่งด่วนตั้งแต่ระดับปฐมวัยเนื่องจากการพัฒนาคุณภาพคนที่ยั่งยืนและถาวร เกิดความคุ้มค่าต่อประเทศชาติมากที่สุด

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั่วโลกต่างให้ความสำคัญ และให้ความสนใจด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-6 ปี) ด้วยความเชื่อที่ว่ากระบวนการเรียนรู้ในช่วงปฐมวัยมีผลกระทบในระยะยาวต่อคุณภาพชีวิตคน เพราะเป็นช่วงที่ระบบประสาทและสมองกำลังสร้างโครงสร้างที่มีการเจริญเติบโตในอัตราสูงสุดถึงกว่าร้อยละ 80 ของวัยผู้ใหญ่ (สำนักงานนโยบายและแผน 2542: 6) และจากผลการศึกษาของนักวิทยาศาสตร์ ทำให้ทราบว่าบางช่วงเวลาสมองสามารถเรียนรู้ข้อมูลใหม่ๆ ได้ง่าย ซึ่งช่วงเวลานั้นเรียกว่า หน้าต่างของโอกาส (Windows of Opportunity) ซึ่งบางหน้าต่างเปิดและปิดระหว่างช่วงสองสามปีแรกของชีวิต เช่น การเชื่อมโยงวงจรประสาทของการมองเห็นและการรับรู้ภาพจะต้องได้รับการกระตุ้นทำงานตั้งแต่ 3หรือ4 เดือนแรกของชีวิต จึงจะมีพัฒนาการตามปกติ นอกจากนี้แล้วช่วงอายุ 0-6 ปี ยังถือเป็นช่วงเวลาสำคัญของการวางรากฐานให้กับสมองเด็ก เป็นช่วงเวลาที่สมองของเด็กจะเรียนรู้ฝึกฝนทั้งด้านกล้ามเนื้อ ภาษา สติปัญญา การรับรู้ และพฤติกรรมต่างๆ (พัชรี ผลโยธิน 2548: 1-39) จึงควรถือเอาประโยชน์ในช่วงที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมด้วยการวางพื้นฐานที่ถูกต้องให้แก่เด็กปลูกฝังความมีน้ำใจให้เกิดขึ้นในจิตใจของเด็ก เพราะเมื่อเด็กอยู่ในสังคมของห้องเรียนที่เต็มไปด้วยความมีน้ำใจ เด็กก็จะมีความสุขในการเรียนรู้ ส่งผลให้การเรียนรู้ของเด็กมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพที่เด็กมีอยู่ (ทิสนา แคมณี, 2548)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กนั้น การจัดประสบการณ์แบบโครงการนั้นเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดเด็กเป็นสำคัญมากที่สุดวิธีการหนึ่ง เป็นการส่งเสริมศักยภาพเด็กในทุกด้าน ทั้งร่างกาย ความคิดสติปัญญา มนุษยสัมพันธ์ โดยความรู้ที่เด็กได้รับไม่ใช่เพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากเป็นศาสตร์หลายแขนงที่ถูกลำนำเข้ามาใช้อย่างกลมกลืนโดยที่เด็กไม่รู้ตัว ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษา ศิลปะ ซึ่งเด็กๆ สามารถนำผลผลิตของการเรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้จริง การเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) นี้เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผลการวิจัยทางสมองเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้และจดจำของเด็กปฐมวัย ด้วยเด็กปฐมวัยหรือเด็กเล็กหรือเตรียมอนุบาล และอนุบาล จะ

เรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า และการเคลื่อนไหวเคลื่อนไหวที่ในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) ที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้จากการกระทำ โดยจัดกิจกรรมให้เด็กเลือกทำได้อย่างหลากหลาย และจัดให้มีการปฏิบัติภาคสนามและซักถามวิทยากรผู้เชี่ยวชาญจากชุมชนอีกด้วย และที่สำคัญการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) นี้เด็กเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนเป็นกลุ่มเล็ก และสรุปแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มใหญ่ สอดคล้องกับการวิจัยทางสมองที่สรุปว่า สมองของมนุษย์เป็น Social Brain สามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (พัฒนา ชัยพงษ์ 2549 : <http://www.kukai.ac.th>) และตามลักษณะการทำงานของสมองนั้น

คริสทีน วอร์ด กล่าวว่าไว้ว่า สมองเด็กจะทำงานได้ดีที่สุดในขณะที่เด็กมีความสุข (พัชรี ผลโยธิน. 2548 : 17) ซึ่งสอดคล้องกับที่ วิลเลียม คิลแพทริก (William Kilpatrick. 1996 อ้างถึงใน เตือนใจ อินเทียง. 2547 : 15) กล่าวว่าไว้ว่า เด็กเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อเด็กได้วางแผนร่วมกัน มีอิสระในการตัดสินใจ ทำสิ่งที่ตนต้องการ เด็กพัฒนาศักยภาพของตนเองสูงขึ้น ดังนั้นเมื่อเด็กเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ครูจึงควรนำโอกาสอันดีนี้สอดแทรกคุณธรรมด้านความมีน้ำใจด้วยการฝึกให้เด็กเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เห็นใจผู้อื่น จนนำไปสู่ความต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่น และแบ่งปันสิ่งของที่ตนมีอยู่ให้กับผู้อื่นอย่างจริงจัง อันจะนำมาความสำเร็จในการเรียนรู้ร่วมกัน

ผู้วิจัยเห็นว่า ความมีน้ำใจสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัยได้ด้วยการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างแท้จริง และเป็นการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยกระบวนการกลุ่ม ทำให้เด็กต้องมีปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา อันจะนำมาซึ่งความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เห็นใจผู้อื่น ความต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและการแบ่งปันให้กับผู้อื่น โดยเมื่อเด็กมีน้ำใจแล้วจะนำไปสู่ความสัมพันธ์อันดีซึ่งกัน และมีการมีปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นจะทำให้เกิดความสามารถเรียนรู้ได้ดี หากความรู้อยู่กับบุคคลเพียงคนเดียวคงไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย หากแต่คนที่มีความรู้จะมิมีน้ำใจแบ่งปันความรู้ให้แก่ผู้อื่น ต่อกันไปเรื่อยๆจนเป็นสายใย ใยแห่งความรู้ห่อหุ้มด้วยใยแห่งความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน อีกไม่นานประเทศชาติก็จะเจริญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัย ด้วยการจัดประสบการณ์แบบโครงการเรื่อง ขนมครก ซึ่งเป็นเรื่องที่เด็กทั้งห้องเรียนต้องการเรียนรู้ ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นการพัฒนาคุณธรรมเพื่อนำความรู้พัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจในบริบทของตนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เป็น เด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 60 คน ของโรงเรียนอนุบาลโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 30 คน ที่ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนอนุบาลโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมความมีน้ำใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบสังเกตพฤติกรรมความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัย
- แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เรื่อง ขนมนครก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลองในคั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ดังนี้

1. สังเกตพฤติกรรมก่อนทำการทดลอง โดยผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัย เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ก่อนการทดลอง
2. ดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยทดลองใช้แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการเรื่องขนมนครกกับเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่าง ใช้เวลาดำเนินการทดลองทั้งสิ้น 4 สัปดาห์
3. สังเกตพฤติกรรมขณะทำการทดลอง โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเกตพฤติกรรมความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัย เป็นเวลา 4 สัปดาห์
4. สังเกตพฤติกรรมหลังทำการทดลอง โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเกตความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัย เป็นเวลา 1 สัปดาห์ หลังการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์พฤติกรรมความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัย ก่อนทดลอง ระหว่างทดลอง และหลังทดลองจัดประสบการณ์แบบโครงการ เรื่อง ขนมครก โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

สรุปผลการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เรื่อง ขนมครก มีพฤติกรรมความมีน้ำใจสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. เด็กปฐมวัยทุกคนที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เรื่อง ขนมครก มีพฤติกรรมความมีน้ำใจ ด้านเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ด้านเห็นใจผู้อื่น ด้านต้องการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. เด็กปฐมวัยทุกคนที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เรื่อง ขนมครก มีพฤติกรรมความมีน้ำใจ มีแนวโน้มในทั้ง 4 สัปดาห์ สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ บทบาทของครูคือผู้ชี้แนะ เด็กคือบุคคลที่สำคัญที่สุดใน การปฏิบัติกิจกรรม ครูมีหน้าที่สอดแทรกและปลูกฝังคุณธรรมในการทำงานร่วมกัน

ประโยชน์ของงานวิจัย

ต่อเด็ก

- เด็กได้เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันโดยทำงานด้วยความมีน้ำใจให้แกกัน ทำให้เกิดเจตคติที่ดีในการทำงานกลุ่ม
- เกิดความสามัคคีในการทำงานอันจะนำมาซึ่งความสำเร็จของผลงาน
- เด็กมีความภูมิใจในตนเอง เนื่องจากทราบว่าการที่สำเร็จไม่ได้สำเร็จจากบุคคลที่เก่งอย่างเดียว ต้องมาจากความมีน้ำใจในการร่วมแรงร่วมใจในการทำงานด้วย

ต่อประเทศชาติ

- การทำงานวิจัยนี้ได้เผยแพร่ จะทำให้ครูปฐมวัยที่สนใจ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กของตนตามบริบทที่เป็นอยู่ ทำให้เด็กที่มีน้ำใจและฉลาดเพิ่มขึ้นจาก 30 เป็น 40 80 100 และมากจนไม่สามารถนับได้

การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในระบบการศึกษาไทย

ชื่อเรื่อง รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของ ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน The Evaluation of Student's Moral Behavior

ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2545: 5) มีความมุ่งหมายในหลักการโดยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมาตรฐานการศึกษาของชาติ (2547: 4) ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2547 ได้กำหนดเป็นมาตรฐานที่ 1 ด้านคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ในข้อหนึ่งด้านคุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ดังนี้ 1) คนไทยดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต 2) คนไทยมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมและสังคม มีจิตสำนึกในเกียรติภูมิของคนไทย มีความภูมิใจในชนชาติไทย รักแผ่นดินไทยและปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย เป็นสมาชิกที่ดี เป็นอาสาสมัครเพื่อชุมชนและสังคมในฐานะพลเมืองไทยพลเมืองโลก

จากข่าวคราวที่ปรากฏตามสื่อมวลชนจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนอย่างน่าตกใจ เช่น ข่าวที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การใช้ความรุนแรงทะเลาะวิวาทถึงขั้นเสียชีวิต การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือยไร้แก่นสารจนอาจนำไปสู่การประกอบคดีอาชญากรรม เป็นต้น และจากข้อมูลของโครงการเฝ้าระวังสถานการณ์เด็กไทย ของสถาบันรามจิตติ ได้พบว่าปัจจุบันยังอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงหลายด้าน เนื่องจากเด็กไทยต้องอยู่กับความอ่อนแอของครอบครัว เทียบกลางคืน คี๋มสุรา สูบบุหรี่ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ถูกทำร้ายทางเพศ และถูกล่อลวงไปในทางผิด แต่ในสภาพความเป็นจริงยังมีเยาวชนคนรุ่นใหม่ผ่านเข้าสู่ระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง หากหน่วยงานที่จัดการศึกษารับรู้ว่า ปัญหาและมีข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในระบบการจัดการศึกษาและระบบการเรียนการสอน แล้วดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในสิ่งเหล่านั้นในทันทีย่อมจะเป็นทางช่วยพัฒนาเยาวชนรุ่นต่อไปให้เป็นคนที่มีลักษณะที่พึงประสงค์ได้ทางหนึ่ง

ประเด็นเรื่องการใช้การพัฒนาสมองเป็นฐาน ยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับวงการศึกษาของไทย แม้จะมีการกล่าวถึงและมีการส่งเสริมอยู่บ้างในช่วงของการเริ่มต้นปฏิรูปการศึกษา แต่ถึงปัจจุบันนี้ก็ยังน่าสงสัย

ว่าครูได้นำกระบวนการเรียนการสอนที่เข้าข่ายของการใช้การพัฒนาสมองเป็นฐาน ไปใช้ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนมากขึ้นเพียงใด ถึงแม้ว่าครูในยุคหลังปฏิรูปการศึกษาได้รับการเพิ่มพูนและพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างกว้างขวาง รวมทั้งมีระบบกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูได้พัฒนานวัตกรรมการสอนใหม่ๆ ขึ้นมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การนำเอากระบวนการเรียนการสอนที่ใช้การพัฒนาสมองเป็นฐานไปใช้กับการพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี คุณธรรมจริยธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองไทย ซึ่งจัดว่าเป็นสองเรื่องที่มีความสำคัญและควรเป็นการเรียนการสอนที่ส่งผลให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนต่อเนื่องไปถึงช่วงชีวิตของการประกอบอาชีพการงานต่อไป

สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้เห็นความสำคัญของการประเมินผลการจัดการศึกษาในเรื่องนี้ จึงได้จัดทำโครงการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนานโยบายและวางแผนการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จิตสาธารณะ และความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแก่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณธรรมและยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินสถานภาพของผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อประเมินสถานภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้การพัฒนาสมองเป็นฐาน สำหรับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินปัญหาอุปสรรคของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และมาตรการการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เลือกแบบเฉพาะเจาะจงจาก 5 ภูมิภาค รวมทั้งกรุงเทพมหานคร โดยภาคเหนือเลือกศึกษาโรงเรียนในจังหวัดลำพูน ภาคใต้เลือกศึกษาโรงเรียนในจังหวัดสงขลา ภาคตะวันออกเลือกศึกษาโรงเรียนในจังหวัดร้อยเอ็ด ภาคกลางเลือกศึกษาโรงเรียนในจังหวัดสุพรรณบุรี และเพชรบุรี กรุงเทพมหานคร เลือกศึกษาโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 และ 3

1. โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) โรงเรียนที่ตั้งในเมือง และนอกเมือง โดยโรงเรียนในเมืองหมายถึงโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง หรืออยู่ในเขตชุมชนเมือง นอกเมืองหมายถึงโรงเรียนที่

ไม่ได้ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง หรือในเขตชุมชนเมือง หรือเขตชั้นในสำหรับกรุงเทพมหานคร 2) ระดับของโรงเรียน แยกเป็น ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

จำนวนโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภูมิภาคคือ ภูมิภาคละ 4 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษา ในเมือง - นอกเมือง 2 โรง มัธยมศึกษา ในเมือง - นอกเมือง 2 โรง โดยได้เลือกขนาดของโรงเรียนให้กระจายอยู่ในจำนวนรวมทั้งหมด เช่น หากเลือกได้โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ในเมือง ก็ได้อีกโรงเรียนขนาดเล็กหรือกลาง นอกเมือง

นอกจากนั้น แต่ละภูมิภาคได้เลือกศึกษาโรงเรียนที่มีลักษณะพิเศษอีกอย่างน้อย 1 โรง เช่น ในภาคเหนือเลือกศึกษาโรงเรียนที่มีนักเรียนเป็นชาวเขา ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือศึกษาโรงเรียนที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการวิधिพุทธดีเด่น ภาคกลางเลือกศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์กรคริสตศาสนาและโรงเรียนในชุมชนมุสลิม กรุงเทพฯเลือกศึกษาโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่พิเศษและมีชื่อเสียงโดดเด่นด้านวิชาการ จำนวนโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 26 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคล ผู้ให้สัมภาษณ์ ในแต่ละโรงเรียน แต่ละภาค จำนวน 26 โรง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร 1 คน ต่อ 1 โรงเรียน รวม 26 คน 2) ครู ผู้สอน ช่วงชั้นละ 2 คน ระดับประถมศึกษา 4 คน มัธยมศึกษา 4 คน รวม 208 คน 3) ผู้ปกครอง/ตัวแทนชุมชนที่มีลูกเรียนอยู่ในโรงเรียน โรงเรียนละ 4 คน รวม 104 คน 4) นักเรียน ช่วงชั้นละ 4 คน รวม 208 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 650 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจข้อมูลทั่วไป ของโรงเรียน/ สถานศึกษา 2) แบบสัมภาษณ์ผู้เรียน 3) แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน 4) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน/ สถานศึกษา 5) แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง/ กรรมการสถานศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารหลักสูตร คู่มือครูและนักเรียน แผนการสอนของกลุ่มสาระวิชา แผนงานของโรงเรียน เอกสารโครงการกิจกรรม เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีการกำหนดข้อคำถามไว้เป็นแนวทางล่วงหน้า โดยสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง/ผู้นำชุมชน โดยผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นผู้ชำนาญการด้านนิเทศและประเมินผลการศึกษาในเขตพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ศึกษาได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาพร้อมกันโดยวิธี Content Analysis เพื่อตอบคำถามการวิจัยที่กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

1. คุณธรรมจริยธรรมที่กำหนด พบว่า คุณธรรมจริยธรรมส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็น ขนบธรรมเนียมนิยมที่เน้นการอบรมปลูกฝังให้นักเรียนอยู่ในกรอบพฤติกรรมของระเบียบวินัย โดย โรงเรียนระดับประถมศึกษา เน้นเรื่องการประหยัดและอดออม ความมีระเบียบวินัย การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความซื่อสัตย์สุจริต การใฝ่รู้ใฝ่เรียน การเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การ รักษาประเพณี นิยมไทย ความเป็นไทยและมีมารยาทแบบไทย ความรับผิดชอบ รักความสะอาด มีสุขนิสัย ที่ดี การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา เป็นต้น

ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาเน้นเรื่อง ความมีระเบียบวินัยเป็นอันดับแรก ตามด้วยความรับผิดชอบ การมีสัมมาคารวะ ความซื่อสัตย์สุจริต การปฏิบัติตามหลักและคำสอนทางศาสนา เสียสละ เป็นต้น และมี คุณธรรมจริยธรรมอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาของกลุ่มสาระวิชาต่างๆ เป็นตัวเสริมให้คุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนมีลักษณะที่กว้างขึ้นหรือเน้นย้ำคุณธรรมจริยธรรมที่กำหนดในระดับโรงเรียน เช่น เรื่องการ กล้าแสดงออก การรู้จักใช้เหตุผลหรือการคิดอย่างมีเหตุผล การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เป็นต้น

2. ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีความเข้าใจในเรื่องการประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมดี โดยแต่ละแห่งได้มีการ กำหนดให้มีระบบการประเมิน ทั้งเกณฑ์ และตัวบ่งชี้ในการประเมินชัดเจนขึ้น ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนทุกแห่งได้ผ่านการประกันคุณภาพทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษา ทำให้วางระบบประเมิน คุณธรรมจริยธรรมได้ชัดเจนขึ้น ตัวบ่งชี้ที่พบส่วนใหญ่กำหนดจากพฤติกรรมที่ใกล้ตัวนักเรียน ได้แก่ การ เข้าแถวตรงเวลา เข้าห้องเรียนตรงเวลา ส่งงานตามกำหนด ร่วมกิจกรรม มาเรียนสม่ำเสมอ ตั้งใจเรียน รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย รับผิดชอบสิ่งของเครื่องใช้ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รักและภาคภูมิใจใน ความเป็นไทย แต่งกายถูกระเบียบ มีมารยาทในการรับประทานอาหาร ปฏิบัติตามข้อตกลงและกติกาศของ โรงเรียนและห้องเรียน มีสัมมาคารวะ เสียสละ มีความซื่อสัตย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขยันประหยัด อดทน มี ความสามัคคี

3. สถานภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน พบว่าคุณธรรมจริยธรรมตามการรายงานของ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียนอยู่ในขั้นที่พึงพอใจในผลงานของโรงเรียน โดยภาพรวมใน ความเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง นักเรียนในโรงเรียนมีจุดดีเด่นบางด้าน และควรปรับปรุงในบางด้าน ด้านที่บุคลากรของโรงเรียนระดับประถมศึกษาพึงพอใจ คือ เรื่องความซื่อสัตย์ การประหยัดและอดออม การมีสัมมาคารวะ ความมีระเบียบวินัย การปฏิบัติตามหลักหรือคำสอนทางศาสนา ความรับผิดชอบ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันด้านที่ควรปรับปรุง ที่บุคลากรบางส่วนเห็นว่าควรปรับปรุงคือ เรื่องความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย สัมมาคารวะ การปฏิบัติตามหลักหรือคำสอนทางศาสนา ส่วนโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษา คุณธรรมจริยธรรมที่ประสบความสำเร็จคือ ความมีวินัย ความสัมมาคารวะ ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ รักสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และด้านที่บุคลากรเห็นว่าไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างเสริม คือ ความมีระเบียบวินัย การมีสัมมาคารวะ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา/การปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา แสดงให้เห็นว่าผลของการสร้าง

เสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนต่างๆ ไม่สามารถทำให้บังเกิดผลด้านใดด้านหนึ่งอย่างร้อยเปอร์เซ็นต์ได้ เช่นเดียวกับผลการเรียนวิชาสามัญ ในขณะที่มีนักเรียนเรียนเก่ง ก็อาจมีนักเรียนที่เรียนไม่ได้ดีเท่าที่ควร ยิ่งเมื่อเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน บุคคลที่เกี่ยวข้องอาจรับรู้พฤติกรรมเดียวกันแตกต่างกัน โดยบางคนเห็นว่ายอมรับได้ บางคนอาจเห็นว่าเป็นปัญหา ประกอบกับจำนวนนักเรียนในโรงเรียนหนึ่งๆมีเป็นจำนวนมาก ย่อมมีนักเรียนที่มีลักษณะพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องมาจากคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกัน ปัจจุบันปัญหาที่พบมากทั้งโรงเรียนในเมืองและนอกเมือง คือการติดเกมส์ ซึ่งจัดว่าเป็นปัญหาใหญ่ ที่พบมากกว่าปัญหาเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เนื่องจากครูจะมองเห็นว่าเรื่องการคบหากันระหว่างเพื่อนต่างเพศเป็นเรื่องปกติของวัย ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างระดับของปัญหานี้ยังไม่รุนแรง ส่วนปัญหายาเสพติดในปัจจุบันไม่พบ ยาเสพติดที่ทำให้เป็นภาระของครูในการติดตามดูแลคือ การสูบบุหรี่ ซึ่งนักเรียนมักหลบไปสูบบุหรี่ในสถานที่ลับตา เช่น ในบริเวณห้องน้ำเป็นต้น แต่มีเปอร์เซ็นต์น้อยมาก ทั้งนี้ นักเรียนยังเห็นว่าเป็นเรื่องของความโก้เก๋ และทำตามเพื่อน กระนั้นก็ตาม หากเทียบระดับการส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน การติดเกมส์จะส่งผลกระทบในวงกว้างกว่า และมีนักเรียนจำนวนมากกว่าเข้าไปเกี่ยวข้อง หลายคนเป็นนักเรียนค่อนข้างเรียนดี การเล่นเกมส่นำไปสู่ปัญหาการมั่วสุม การหนีเรียน ไม่สนใจภาระหน้าที่อื่น เสียสุขภาพ และเสียทรัพย์

กิจกรรมที่จัดหมุนเวียนทั้งปี ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา และวันสำคัญตามคตินิยมของชาติ เช่น การทำบุญใส่บาตรในวันใดวันหนึ่งของสัปดาห์ โรงเรียนที่มีอายุยาวนานบางแห่งจัดกิจกรรมนี้ต่อเนื่องมามากกว่าสิบปี การนิมนต์พระมาเป็นองค์บรรยายธรรม กิจกรรมวันสำคัญ เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่ากิจกรรมทุกกิจกรรมของโรงเรียนมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จะเปิดโอกาสให้นักเรียนมีบทบาทในการจัดกีฬา ซึ่งถือว่าเป็นงานใหญ่ งานที่นักเรียนรอคอย จึงลงมือทำกันอย่างเต็มที่ ตั้งแต่การเตรียมการไปจนถึงช่วงเวลาจัดกิจกรรม โดยทั่วไปโรงเรียนใช้เวลาใกล้วันปีใหม่ ทำให้บรรยากาศดีคลั่ง ในกิจกรรมนี้หากโรงเรียนเข้าใจ นักเรียนจะมีโอกาสพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเกือบทุกด้าน แต่ข้อเสียคือ หลังจากจบกิจกรรมนี้แล้ว ความสนใจ เอาใจใส่ในการเรียนจะคลายตัวลงในชั้นเรียนที่ยังไม่ใช่ชั้นเรียนสุดท้าย เนื่องจากเป็นช่วงใกล้หมดภาคเรียนที่สอง

เวทีหรือพื้นที่ที่นำมาใช้ในการปลูกฝังส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างสำคัญ คือช่วงเวลาพิธีการหน้าเสาธง การประกาศความดี ประกาศความไม่ดี การแก้พฤติกรรม การส่งเสริมพฤติกรรม โรงเรียนกระทำในช่วงเวลานี้ทั้งสิ้น ทำให้นักเรียนเห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์และตอกย้ำถึงอำนาจของครูและความสำคัญของการเรียนหนังสืออย่างตรงต่อเวลา เพราะหากนักเรียนคนใดมาไม่ทันช่วงของการเริ่มต้นพิธีการนี้ จะถูกทำโทษโดยวิธีต่างๆ ซึ่งการดำเนินการลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ตกทอดมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่มีระบบโรงเรียน

โรงเรียนมีกิจกรรมใหม่ๆ ในการสร้างเสริมนักเรียนมากขึ้น เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความสามารถ แสดงความคิดของตนเองมากขึ้น เช่น บางโรงเรียนมีโครงการยุวทูตความดี โครงการเด็กดี โครงการของหายไม่สูญหาย โครงการพบพระชำระใจ เป็นต้น แต่หลายโครงการเป็นโครงการในลักษณะ

แยกส่วน คือเน้นฝึกอบรมเป็นด้านๆ และให้ความสำคัญกับพิธีการหรืองานเชิงเอกสารมากกว่าเนื้อหาของ
คุณธรรมจริยธรรม

การเรียนการสอนในห้องเรียน แม้ว่าครูจะบอกกล่าวว่ามีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการใช้
การพัฒนาสมองเป็นฐานคือเน้นการใช้เหตุผล การร่วมแสดงความคิดเห็น แต่ในภาคปฏิบัติจริงการเรียน
การสอนในห้องเรียนยังคงอยู่ในรูปแบบเดิม คือยังเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการบรรยายเป็นหลัก การ
อบรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในลักษณะ “ว่ากล่าวสั่งสอน” แทรกเข้าไปในเวลาที่สอน หรือเวลาที่เห็น
พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่ทำการบ้านส่ง ไม่นำหนังสือเรียนมา หรือพูดคุยกับเพื่อนเวลาครูสอน
โดยไม่มีแผนการสอนที่ชัดเจน แม้ว่าบางโรงเรียน มีข้อกำหนดให้ครูเขียนแผนการสอน มีการตรวจแผน
โดยหัวหน้ากลุ่มสาระวิชา แต่ครูส่วนใหญ่ยอมรับว่าไม่ได้ดำเนินการตามแผน ด้วยมีเหตุปัจจัยหลาย
ประการ เช่น มีวันหยุดหรือมีกิจกรรมพิเศษเข้ามาแทรก

แม้ว่าจะไม่มียึดถือแผนการสอนเป็นหลัก แต่ครูส่วนใหญ่เอาใจใส่กับพฤติกรรมนักเรียน หาก
นักเรียนขาดหายไปไม่มาเรียนหรือมีปัญหา ครูยินดีให้ความช่วยเหลือ ติดตามถามถึง หรือไปเยี่ยมถึงบ้าน
หรืออย่างน้อยมีการประสานกับผู้ปกครอง อย่างไรก็ตามจากการพูดคุยกับครูพบว่า ขวัญกำลังใจของครู
ค่อนข้างลดน้อยลง เนื่องจากครูในปัจจุบันรู้สึกทำงานหนักขึ้น แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร
แม้เพียงคำยกย่องชมเชย

โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีการนำเอากระบวนการเรียนการสอนที่ใช้การพัฒนาสมองเป็นฐาน มา
ใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม หากนักเรียนจะมีโอกาสได้คิด ได้ใช้เหตุผลในการทำงานมักจะปรากฏ
ในการทำโครงการพิเศษนอกห้องเรียน ได้แก่ กิจกรรมกีฬา เป็นต้น และนักเรียนที่มีโอกาสในการพัฒนา
ความสามารถในการคิดมากกว่าผู้อื่น คือนักเรียนที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากิจกรรมในส่วนต่างๆ เช่น
ประธานนักเรียน หัวหน้าห้อง และผู้นำในชมรมนักเรียน

ปัญหาอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม

จากผลการศึกษา พบว่า อุปสรรคสำคัญของการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรมคือ
ผู้ปกครองและชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดคุณธรรม จริยธรรมของสถานศึกษาตั้งแต่
เริ่มต้น จะได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาก็เฉพาะในกิจกรรมวันสำคัญๆ เท่านั้น ตามที่
โรงเรียนเชิญ ส่วนการร่วมในการปลูกฝัง/พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา และที่
บ้านทำได้บ้างพอสมควร แต่ขาดแนวทางการอบรมสั่งสอน เนื่องจากสถานศึกษาไม่ได้แจ้งแนวทางหรือ
วิธีปฏิบัติในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ที่สถานศึกษากำหนดให้ชัดเจน

ครูผู้สอนยังคุ้นเคยกับการอบรมจริยธรรมด้วยวิธีการแบบเดิม คือ ใช้อำนาจบังคับให้นักเรียน
ประพฤติตามที่ตนต้องการ มากกว่าการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสวงหาแนวทางในการกระทำด้วยตนเอง

ภาระงานในหน้าที่ของครูมีมากเกินไป โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง แม้ว่า
ชั่วโมงสอนของครูเฉลี่ย 16 – 20 ชั่วโมง แต่ครูต้องมีการงานอื่นที่ไม่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน
โดยตรง เช่น งานทะเบียน งานวัดผล งานจัดทำข้อสอบ งานควบคุมดูแลความสะอาดของชั้นเรียน

ปัญหาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้นักเรียนสนใจเกมคอมพิวเตอร์มากกว่าการค้นคว้าหาความรู้ และหากมอบหมายให้นักเรียนหาความรู้ นักเรียนใช้วิธีคัดลอกเนื้อหาจากเว็บเพจต่างๆ โดยไม่สามารถนำมาเรียบเรียงสร้างสรรค์เป็นงานของตนเองได้ อิทธิพลของสื่อสารมวลชนมีบทบาทในการชักจูงนักเรียนไปในทางที่ไม่สมควร เช่น การใช้จ่ายในทางที่ทุจริตเพื่อ การเบี่ยงเบนทางเพศ และการมีความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามในทางที่ไม่สมควร การแต่งกายที่ไม่เหมาะสม มากกว่าการจูงใจให้ทำความดี เสียสละเพื่อสังคม

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ ทำให้มองเห็นสภาพความจริงส่วนหนึ่งซึ่งน่าจะเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาต่อไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอความเห็นในประเด็นต่อไปนี้

1. การพัฒนาระบบ

ปัญหาของการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีลักษณะเช่นเดียวกับระบบการศึกษาโดยรวมที่ต้องการความชัดเจนของความคิดความเชื่อพื้นฐาน และความชัดเจนของแนวทางในการปฏิบัติที่เชื่อมโยงเรื่องต่างๆ เข้าด้วยกัน สิ่งที่ผู้วิจัยมองเห็นประเด็นหนึ่งคือ ความขัดแย้งกันระหว่างความคิดในระดับปรัชญากับแนวทางในการปฏิบัติ นั่นคือ ปัจจุบันระบบการศึกษาไทย ได้เชิดชูแนวความคิดเรื่องผู้เรียนเป็นสำคัญหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีความหมายคร่าวๆว่าผู้เรียนต้องมีอิสระในการกำหนดทิศทางการเรียน มีสิทธิที่จะเลือกเนื้อหา และวิธีการในการศึกษา แต่ในขณะเดียวกันรัฐกลับให้ความสำคัญกับระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นการศึกษาที่ต้องการกรอบและมาตรฐานในการทำงานที่ชัดเจน โดยกรอบและมาตรฐานเหล่านี้ต้องกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อสื่อสารกับคนทั่วไปให้เข้าใจตรงกัน มิฉะนั้นระบบก็ไม่สามารถดำเนินไปได้ และในภาคปฏิบัติของระบบ ในระดับโรงเรียนยังต้องการความชัดเจนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์และการดำเนินการ อันนำไปสู่ความไม่หลากหลายและการทำตามกัน

2. ระบบการกำหนดคุณธรรมจริยธรรม

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการมอบให้โรงเรียนมีอิสระกำหนดลักษณะที่พึงประสงค์เองได้ ทำให้เห็นว่าบางคุณลักษณะอาจไม่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสังคมในระดับกว้าง ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นแกนกลางสำคัญ ก่อนที่จะมอบให้โรงเรียนแต่ละแห่งกำหนดคุณลักษณะที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นของตนเอง โดยคุณธรรมจริยธรรมแกนกลางนี้ควรกลั่นกรองจากการระดมความคิด การสัมมนาจากกลุ่มคนผู้รู้ทั้งหลายทั้งปวง

นอกจากนั้น การกำหนดคุณธรรมจริยธรรมควรเน้นกระบวนการที่ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง มากกว่าการรับรู้รับทราบในการประชุมใหญ่ก่อนเปิดภาคเรียน

3. การกำหนดตัวบ่งชี้

หน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรมีการสร้างตัวบ่งชี้เพื่อวัดคุณภาพของการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยตัวบ่งชี้ที่ควรประกอบด้วย

- ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมว่ามีความเหมาะสมกับยุคสมัยและท้องถิ่นเพียงใด
- ตัวบ่งชี้ด้านกระบวนการเรียนการสอนที่มีลักษณะของการใช้ความคิด ใช้เหตุผล และการมีส่วนร่วมสร้างทางเลือกหลายๆ ทางของนักเรียน
- ตัวบ่งชี้การจัดหลักสูตรและโครงการกิจกรรม ซึ่งควรมีลักษณะที่หลากหลาย ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิชาการด้านศึกษาศาสตร์ และการจัดหลักสูตรควรพิจารณาถึงการจัดหลักสูตรแบบตัดขวาง นั่นคือการพิจารณาว่าคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องที่แฝงอยู่ในทุกองค์ของกิจกรรมทางวิชาการ ไม่มีการพูดวิชาการเรื่องใดที่ไม่มีเรื่องของค่านิยม คุณธรรมความดีเข้าไปเกี่ยวข้อง แม้แต่เนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมีเนื้อหาที่เน้นข้อเท็จจริง และคณิตศาสตร์
- ตัวบ่งชี้ด้านพฤติกรรมการแสดงออกด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เพื่อพิจารณาถึงผลอันเกิดจากการเรียนการสอนและกิจกรรมที่จัดขึ้น

4. การเสริมสร้างพลังใจของครู

ครู คือ ผู้มีบทบาทสำคัญ และมีผู้เสนอเรียกร้องจากครูมากมาย เช่น ครูต้องเป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรม แต่สิ่งสำคัญ คือ ครูต้องได้รับการส่งเสริมขวัญกำลังใจในการทำงาน การสร้างระบบเพื่อนคู่คิด ลดภาระการทำงานด้านเอกสารและงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ครูโดยตรง

กล่าวโดยสรุป การจะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้ได้ผลนั้น ต้องเริ่มที่การพัฒนา ระบบความคิดเกี่ยวกับตัวคุณธรรมจริยธรรมและระบบที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกัน และควรทำทันที มิฉะนั้น จะยิ่งทำให้ปัญหาต่างๆ เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น

ชื่อเรื่อง การพัฒนารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษา
สำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทย
**The Construction of A Multiple Intelligences Model for Learning in
Thai Culture**

ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทย” เป็นโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทย ได้รับการสนับสนุน

ทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จากงบประมาณเงินรายได้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดำเนินการระหว่าง เดือนตุลาคม 2548 – ตุลาคม 2549

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตามรูปแบบพหุปัญญา เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อแสวงหารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมและเป็นตัวอย่างในการพัฒนาครูทุกระดับทั่วประเทศ ตามนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้อันเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา โดยเป้าหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้ ก็คือ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายดังกล่าวได้ ผู้เรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีเรียนรู้ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนวิธีสอนของครู โดยครูจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความแตกต่างของผู้เรียน โดยมีการบูรณาการผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล และมีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การฝึกปฏิบัติ ลงมือทำ และการประยุกต์ความรู้ไปใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหารวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม และประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ดังระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ปรับปรุง 2545) ในมาตราที่ 24 หมวดที่ 4 โครงการวิจัยการแสวงหาทฤษฎีในการพัฒนาครู ผู้เรียนและบุคคลต่างๆ ให้เกิดการเรียนรู้ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนด โดยมีระยะเวลาดำเนินงานทั้งสิ้น 1 ปี

นับตั้งแต่มีการปฏิรูปการศึกษาและประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องช่วยกันพัฒนาการจัดการศึกษาให้เป็นไปในแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ การจะทำให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ได้ ผู้บริหารและครูจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์แสวงหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) ซึ่งในหมวด 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา มาตราที่ 22 กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” และมาตราที่ 24 กำหนดไว้ว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล...” จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ พบว่า ทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ (Gardner, 1983) ได้อธิบายไว้ว่าคนเรามีศักยภาพความถนัด ไลลาการเรียนรู้ และสติปัญญาที่หลากหลาย การได้รับการพัฒนาทุกๆ ด้านไปพร้อมๆ กัน แนวคิดทฤษฎีนี้จึงน่าจะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากมีความสอดคล้องกับข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดเรียนการสอนที่สร้างขึ้นบนพื้นฐานของทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อพัฒนารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาในบริบทของสังคมไทย
- 2 เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบพหุปัญญา เพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ เน้นการวิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

ประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย

- นักการศึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านพหุปัญญา
- ครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ

กลุ่มที่ 2 ครูปฐมวัยที่กำลังสอนระดับชั้นเด็กเล็ก หรือ อนุบาลปีที่ 3

กลุ่มที่ 3 เด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้

ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย

- ผลของการใช้รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน
- ความพึงพอใจต่อรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. โครงร่างรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้
2. เครื่องมือตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบ
3. แบบประเมิน โครงร่างการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
4. แบบสังเกตลักษณะพหุปัญญา

การรวบรวมข้อมูล

การพัฒนาแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทย และการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบด้วยการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

ตอนที่ 1 สร้างโครงร่างพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทย

โดยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 10 คน

ตอนที่ 2 ศึกษาาร่องรูปแบบการเรียนการสอนโดยการทดลองใช้กับนักเรียนชั้นเด็กเล็ก 1 และนักเรียนชั้นเด็กเล็ก 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 1 ห้องเรียน

ตอนที่ 3 ทดสอบประสิทธิภาพรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทย โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นครูปฐมวัยและเด็กปฐมวัยของสถานศึกษา 2 แห่ง โดยการทดลองใช้กับนักเรียนชั้นเด็กเล็ก 1 และนักเรียนชั้นเด็กเล็ก 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. และนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนอนุบาลวัดสะแกงาม กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มใช้ระยะเวลาในการทดลอง รวม 6 สัปดาห์ จัดการเรียนการสอน 6 หน่วยการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549

ตอนที่ 4 จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และส่งโครงร่างรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทย ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบที่ 2 และปรับปรุงรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทยให้เป็นฉบับสมบูรณ์

ตอนที่ 5 ขยายผลการศึกษาวิจัยอย่างมีขั้นตอน โดยการจัดอบรมปฏิบัติการรวม 2 เรื่อง คือ พหุปัญญาพื้นฐาน และการพัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาความสอดคล้องขององค์ประกอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยหาค่า IOC พิจารณาเกณฑ์ความสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence)
2. การทดสอบสมมุติฐานใน The Wilcoxon Matched Pairs Signed – Ranks Test

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ (The Multiple Intelligences Model for Learning) ที่พัฒนาโดย รองศาสตราจารย์ ดร. เยาวพา เดชะคุปต์ ตามทฤษฎีพื้นฐานในการพัฒนาพหุปัญญาของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการ

เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการ 9 ด้าน โดยมีการจัดกิจกรรมตามหลักการ 5 ขั้น ที่ใช้อักษรย่อว่า ACACA ได้แก่

ขั้นที่ 1 ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Learning)

ในขั้นแรกการเรียนรู้ตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ คือ การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือที่เรียกว่า นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะได้มีโอกาสพัฒนาพหุปัญญาหรือปัญญาหลายด้านไปพร้อมๆ กัน ครูควรมีบทบาทในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพหุปัญญาในรูปแบบที่หลากหลาย

ขั้นที่ 2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Cooperative)

การเรียนรู้ที่ดีที่สุด เกิดจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ในขั้นนี้ ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมในการเล่น การทำงานและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น โดยการเรียนรู้จากการทำงานกลุ่มหรือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกลุ่มร่วมกับผู้อื่น โดยครูจะจัดประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้ทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน

ขั้นที่ 3 ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์การเรียนรู้ (Analysis)

การเรียนรู้ที่ดี คือการที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสวิเคราะห์ความรู้สึก ประสบการณ์ของตนเองขณะที่ร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น เรียนตามข้อ 1 และ ข้อ 2 ในขั้นนี้ ครูผู้สอนควรมีบทบาทในการถามคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้สึกของตนต่อการทำกิจกรรม โดยถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้คำถามว่า ทำอะไร กับใคร ที่ไหน และเกิดความรู้สึกอย่างไร เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Constructivism)

การให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้ได้หรือเกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง หรือที่เรียกว่า ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จะทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากกว่าการเรียนรู้โดยการท่องจำจากตำราหรือทำแบบฝึกหัดแต่เพียงอย่างเดียว ในขั้นนี้ครูจะมีส่วนในการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดหาข้อสรุปกิจกรรมที่ได้ทำ โดยการถามคำถาม เช่น นักเรียนได้เรียนรู้อะไร ได้ข้อคิดอะไรบ้าง เป็นต้น

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง (Application)

การเรียนรู้ที่แท้จริง คือการที่ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้นั้นไปประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาหรือกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง โดยครูควรมีบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดว่า จะนำสิ่งที่สรุปได้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างไรบ้าง โดยถามคำถาม เช่น นักเรียนจะทำอะไรต่อไปได้อีกบ้าง เป็นต้น

2. การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทย ผลการประเมินพบว่า

2.1 เด็กปฐมวัยมีความสามารถทางพหุปัญญา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทย ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ โดยการสนทนากับเด็กปฐมวัยจำนวน 60 คน พบว่า หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมาก มีจำนวนร้อยละ 78.2 – 85.1

2.3 ครูปฐมวัยที่ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับมาก

3. ผลจากการขยายผลการดำเนินงานโดยการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ 2 เรื่อง พบว่า

3.1. ครู ผู้บริหาร และนักการศึกษาที่สนใจเข้าร่วมการอบรมปฏิบัติการ “การพัฒนาพหุปัญญาพื้นฐาน” มีความรู้ความเข้าใจ ในระดับมาก และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

3.2. ครู ผู้บริหาร และนักการศึกษาที่สนใจเข้าร่วมการอบรมปฏิบัติการ “การพัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้” มีความรู้ความเข้าใจ ในระดับมาก และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ เป็นรูปแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปใช้ในรูปแบบในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามรูปแบบพหุปัญญา เพื่อการเรียนรู้กับรูปแบบอื่นๆ เช่น รูปแบบชิปป่า รูปแบบจิตปัญญา และรูปแบบอื่นๆ

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามรูปแบบพหุปัญญา เพื่อการเรียนรู้กับตัวแปรอื่น เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา การคิดเชิงเหตุผล การคิดวิจารณ์ญาณ เป็นต้น

3. ควรมีการนำรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ไปใช้กับการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ เช่น เด็กปกติ เด็กพิเศษ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร ครู และนักการศึกษา

1. ผู้บริหาร โรงเรียนควรให้การสนับสนุนให้นำรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ ไปทดลองใช้เพื่อเป็นนวัตกรรมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทุกด้าน และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียน โดยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในเรื่องการจัดการเรียนการสอนแก่ครู

2. ครูควรพิจารณารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ไปทดลองใช้ เพื่อเป็นนวัตกรรมในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทุกด้านและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. นักการศึกษาและศึกษานิเทศก์ควรพิจารณารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ไปทดลองใช้ในการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ หรือเผยแพร่ในฐานะที่เป็นนวัตกรรมที่จะใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนตามแนวการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต่อไป

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1. ได้รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะใช้ในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนระดับต่างๆ ในโรงเรียนในสังกัดต่างๆ ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

2. ได้ทราบผลของการใช้รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การจัดการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนระดับต่างๆ ในโรงเรียนในสังกัดต่างๆ

เรื่อง การคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียนที่เรียนด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้
ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดของทรัพยากรมนุษย์
**The Learner's Reasoning Thinking Learning with Learning
Innovation to Encourage Human Thinking**

ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชัยเจริญ
อิสรา ก้านจักร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ น.สพ. สุชาติ วัฒนชัย
จารณี ชามาตย์

ปีที่ทำวิจัยสำเร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

เพื่อเป็นการตอบรับกับสภาพความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี สื่อสาร คมนาคม สารสนเทศและวิทยาการต่างๆ การแพร่ขยายวัฒนธรรมข้ามชาติ ตลอดจนการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้สังคมไทยต้องหันมาทบทวนการศึกษา เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนา “คน” ให้มีความรู้ความสามารถที่จำเป็นในยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นพื้นฐานรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองและสังคม จะเห็นได้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายหลักที่จะดำเนินการให้ระบบการศึกษาที่สามารถสร้างคนไทยให้เป็น

ทรัพยากรที่มีคุณภาพและศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ตลอดจนสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นในโลกได้ จากที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการศึกษาที่ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของสังคม และเพื่อเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน จำเป็นที่เราต้องจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิด “กระบวนการคิด” ทำให้ “คิดเป็น” ซึ่งกระบวนการคิดนั้นจะติดตัวไปตลอดชีวิตและจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาคนในสังคมให้รู้จัก “วิธีคิด” ที่ถูกต้องเมื่อมีข้อมูลเข้ามาปะทะ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสมในทุกๆ สถานการณ์ และสามารถคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้ เพื่อให้สามารถยืนหยัดอย่างไม่เสียเปรียบใครในอนาคต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การคิดเชิงเหตุผลซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในการพิจารณาไตร่ตรอง พิจารณาความสัมพันธ์ของสารสนเทศ โดยอาศัยหลักการและสารสนเทศที่ถูกต้อง จากทั้งประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการหาข้อสรุปถึงสิ่งที่ยังไม่เคยได้รับรู้หรือยังไม่มีประสบการณ์มาก่อนในเชิงตรรกะ ด้วยเหตุนี้การคิดเชิงเหตุผลจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการคิดระดับสูงอื่นๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของคนในสังคมปัจจุบัน Guilford & Hoepfner (1971) Rowan & Morrow (1993) คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้เสนอวิธีการส่งเสริมการคิดเชิงเหตุผลว่านอกแบบการสอน (ครู) ต้องจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เผชิญประสบการณ์ที่หลากหลายในการฝึกการให้เหตุผล ผ่านการแก้ปัญหา การใช้คำถามกระตุ้น การสังเกตหาความสัมพันธ์ เชื่อมโยง การเปรียบเทียบและใช้ความคิด รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อธิบายและแสดงเหตุผลของแนวคิด ได้ลงมือกระทำค้นหาข้อสรุปพร้อมทั้งแสดงการยืนยันข้อสรุปของแนวคิดนั้นๆ ที่มาจากความเข้าใจของตนเองโดยอาศัยพื้นฐานของข้อเท็จจริง กระบวนการเหล่านี้จะมีประสิทธิภาพอย่างมากหากอาศัยปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมทั้งจากครอบครัวและเพื่อนร่วมชั้นเรียน แนวทางส่งเสริมการคิดเชิงเหตุผลดังกล่าวมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับการจัดการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ ที่เน้นจัดสภาพการณ์ที่ทำให้เกิดภาวะเสียดสมมูล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการไตร่ตรองเพื่อขจัดความขัดแย้งนั้น โดยเชื่อว่าเมื่อผู้เรียนถูกกระตุ้นด้วยปัญหาแล้ว ผู้เรียนจะต้องพยายามหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้นโดยจะต้องรู้จักคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลอย่างรอบคอบ ซักถามและเสาะแสวงหาความรู้เพื่อเชื่อมโยงความคิดไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นกระบวนการไปสู่การสร้างองค์ความรู้ โดยผู้เรียนเป็นผู้ที่ลงมือกระทำทดลองและพัฒนาวิธีคิดทั้งการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ความสามารถในการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลหลากหลาย ซึ่งในสาระเรื่องปรากฏการณ์ของโลกและเทคโนโลยีอวกาศเป็นเนื้อหาวิชาที่ผู้เรียนจะต้องใช้ความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล ในการทำความเข้าใจ ในการเปรียบเทียบ จำแนก ข้อคิดเห็น และข้อเท็จจริง โดยอาศัยพื้นฐานตรรกะเชิงเหตุผลในการสร้างความเข้าใจของตนเอง

จากพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน โดยออกแบบประสานร่วมกับ

คุณลักษณะและระบบสัญลักษณ์ของสื่อบนเครือข่ายที่สามารถนำเสนอผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่มีการนำเสนอในลักษณะของไฮเปอร์มีเดีย (Hypermedia) ซึ่งมีทั้งข้อความ ภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว วิดิทัศน์ และเสียงบรรยาย และไฮเปอร์เท็กซ์ (Hypertext) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของวิธีการเข้าถึงข้อมูลที่เชื่อมโยงโหนด (Node) ของความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดเข้าด้วยกัน เป็นการปูพื้นฐานความรู้ที่ช่วยสนับสนุนผู้เรียนในการสร้างความรู้ที่มีประสิทธิภาพ และขยายแนวความคิดของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การเรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เครือข่ายผู้เรียนและผู้สอนยังสามารถมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ผ่านกระดานสนทนา (Web board) เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (สุมาลี ชัยเจริญ, 2545) ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผล พร้อมทั้งศึกษาการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียนที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้นำผลการวิจัยดังกล่าวไปเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพ ด้านการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน เรื่อง ปรากฏการณ์ของโลกและเทคโนโลยีอวกาศ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียนที่เรียนด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผล

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยก่อนการทดลอง (Pre-experimental design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบหลังเรียน (One shot case study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนบ้านวังเพิ่ม อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น จำนวน 39 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ วิธีการจัดการเรียนรู้ ในที่นี้คือ การเรียนด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน เรื่อง ปรากฏการณ์ของโลกและเทคโนโลยีอวกาศ

ตัวแปรตาม ได้แก่ การคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียนที่เรียนด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน เรื่อง ปรากฏการณ์ของโลกและเทคโนโลยีอวกาศ

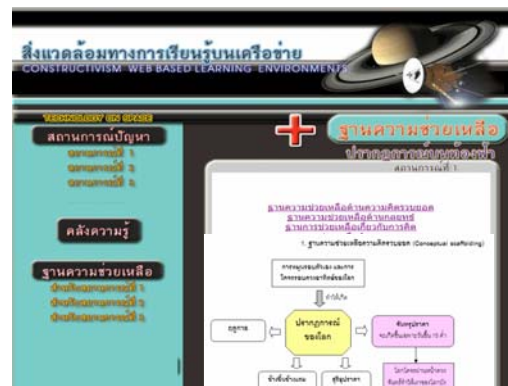
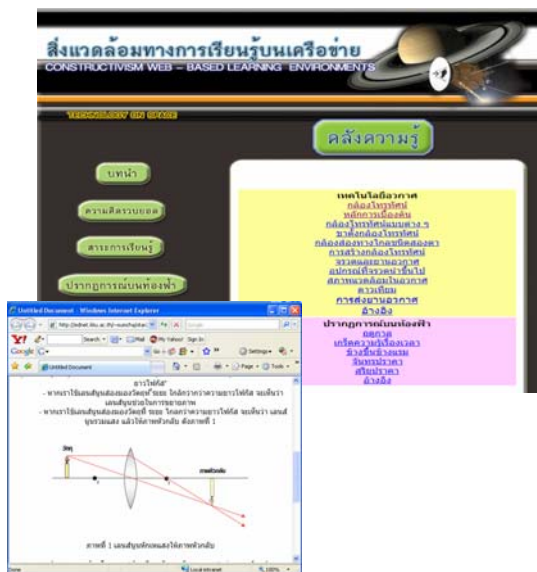
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ นวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน เรื่อง ปรากฏการณ์ของโลกและเทคโนโลยีอวกาศ ดังภาพที่ 1-4

ภาพที่ 1 แสดงหน้าจอหลักของนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน เรื่อง ปรากฏการณ์ของโลกและเทคโนโลยีอวกาศ

ภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างหน้าจอสถานการณ์ปัญหาที่ส่งเสริมการคิดเชิงเหตุผล

ภาพที่ 3 แสดงตัวอย่างหน้าจอแหล่งการเรียนรู้

ภาพที่ 4 แสดงตัวอย่างหน้าจอฐานความรู้เหลือที่ช่วยสร้างความคิดรวบยอด

ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ฯ ผู้วิจัยได้จากวิจัยเอกสาร (Document analysis) เพื่อสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการออกแบบ โดยนำแนวคิดและหลักการการจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ และความคิดอย่างมีเหตุผลมาใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบและประสานร่วมกับ

การจัดการเรียนรู้ของสื่อบนเครือข่าย (Web-Based Learning) ที่พิจารณาถึงคุณลักษณะของสื่อ (Media Attribution) และระบบสัญลักษณ์ของสื่อ (Media Symbol System) รวมถึงนำหลักการสำคัญของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ทั้ง Cognitive Constructivism และ Social Constructivism นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบ สำหรับการสร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ของสื่อบนเครือข่ายฯ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ (1) สถานการณ์ปัญหา (Problem Base) (2) แหล่งการเรียนรู้ (Resources) (3) การเรียนรู้ด้วยการค้นพบ (Discovery Learning) (4) ฐานความช่วยเหลือ (Scaffolding) (5) การเรียนแบบร่วมมือกันแก้ปัญหา (Collaborative Learning) (6) การฝึกสอน (Coaching) โดยผู้วิจัยนำหลักการดังกล่าว มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสร้างสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และการคิดเชิงเหตุผล ให้หลอมรวมอยู่ในสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายฯ ที่สร้างขึ้นที่เรียกว่า “นวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน” และเพื่อเป็นการยืนยันประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้ประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรมการเรียนรู้ฯ ซึ่งประกอบด้วย (สุมาลี ชัยเจริญ, 2546) 1) ประเมินผลผลิต คือ โดยผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ ด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านสื่อบนเครือข่าย ด้านการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ และ ด้านประเมินผล 2) ประเมินบริบทการใช้ เพื่อหาบริบทที่เหมาะสมในการจัดจำนวนสมาชิกในกลุ่ม ในกิจกรรมการร่วมมือกันแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยนำพื้นฐานมาจากการวิจัยของ สุกัทร จินปฐ (2546) เสาวลักษณ์ จิตรักษ์ (2547) และกิเลน ตินนรเศรษฐ์ (2547) พบว่าจำนวนผู้เรียนต่อกลุ่มที่มีประสิทธิภาพสูงสุดคือ จำนวน 3 คนต่อกลุ่ม 3) ประเมินด้านความคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ผู้เรียนที่เรียนด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ฯ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้างที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยสังเคราะห์กรอบแนวคิดที่ใช้ในการกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์การคิดเชิงเหตุผล

การรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ณ ห้องวิทยาศาสตร์ โรงเรียนบ้านวังเพิ่ม อำเภอสิมขุม จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาผลของนวัตกรรมการเรียนรู้ฯ เกี่ยวกับการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียนที่เรียนด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ฯ โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 39 คน เรียนรู้ด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ฯ โดยมีขั้นตอนดังนี้ คือ 1) ชี้แจงและแนะนำผู้เรียนเกี่ยวกับวิธีการเรียนด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ฯ 2) จัดแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยจำนวน 13 กลุ่มๆ ละ 3 คน โดยแต่ละกลุ่ม ผู้เรียนจะมีผลการเรียนคละกัน ซึ่งในการจัดกลุ่มผู้เรียนอาศัยพื้นฐานจากการศึกษาสภาพบริบทจริงของโรงเรียน 3) ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ฯ ดังมีรายละเอียดดังนี้ (1) ให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาสถานการณ์ปัญหา (2) ปฏิบัติภารกิจการเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือกันแก้ปัญหา และเสาะแสวงหาความรู้และสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ที่จัดไว้ในนวัตกรรมการเรียนรู้ฯ ที่เรียกว่า คลังความรู้ แหล่งเรียนรู้ภายนอกอื่นๆ ฐานความช่วยเหลือ สอบถามผู้เชี่ยวชาญ หรือแม้แต่การค้นหาคำตอบจากการแลกเปลี่ยนความคิดที่หลากหลายของเพื่อนกลุ่มอื่น ใน

กระดานสนทนา เพื่อเป็นแนวทางและเชื่อมโยงความรู้สู่การแก้ปัญหาของกลุ่มของตนเอง (3) เมื่อผู้เรียนได้คำตอบซึ่งเป็นภารกิจการเรียนรู้ที่เป็นข้อสรุปภายในกลุ่มแล้ว จึงพิมพ์คำตอบลงในกระดานสนทนา หลังจากนั้นผู้เชี่ยวชาญ จะตรวจคำตอบ พร้อมกับแนวทางการแก้ปัญหาว่าถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่ และหากผู้เรียนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน จะมีการไป หรือ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหา และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยผู้เรียนสามารถติดต่อ สนทนา ซักถามโดยตรงระหว่างผู้เรียน กับผู้เรียนนอกกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้สอนได้ผ่านกระดานถามตอบ (4) ผู้เรียน ผู้สอน ร่วมกันอภิปราย สรุป โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนอธิบาย หรือกล่าวเกี่ยวกับความรู้ที่ตนเองสร้างขึ้น พร้อมทั้งให้คำแนะนำหากผู้เรียนมีข้อสงสัย และชี้ประเด็น ถ้าผู้เรียนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน

2. หลังจากการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ฯ สัมภาษณ์ผู้เรียนเกี่ยวกับการคิดเชิงเหตุผล จำนวน 9 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ คือ การคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลจากโปรโตคอล (Protocol analysis) และการบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Analytic description) อธิบายตีความและสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากภาพวิทัศน์ และข้อมูลจากการตอบปัญหาหลงบนกระดานสนทนา (Web board) โดยวิเคราะห์ตามกรอบที่ผู้วิจัยตั้งกระทู้ขึ้นจากพื้นฐานของ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2541) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ประกอบด้วย 1) สามารถจำแนกข้อมูลได้โดยพิจารณาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างเพื่อจำแนกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นออกจากกัน 2) สามารถจำแนกประเภท (Classification) โดยพิจารณาเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ ว่ามีอะไรเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร เพื่อนำมาสร้างเป็นกลุ่มหรือพวกขึ้น 3) สามารถหาความสัมพันธ์หรืออุปมาอุปไมย (Analogy) ซึ่งเป็นความสามารถด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และ 4) สามารถสรุปอ้างอิง ในการรวบรวมสาเหตุหรือข้อเท็จจริงต่างๆ ลงเป็นข้อยุติที่มีความหมายได้อย่างสมเหตุสมผลตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

1. การออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผล ในการออกแบบได้นำแนวคิดและหลักการสำคัญของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ และการคิดเชิงเหตุผล ประสานร่วมกับการเรียนรู้บนเครือข่ายโดยพิจารณาถึงคุณลักษณะและระบบสัญลักษณ์ของสื่อ (Media attribution and symbol system) มาใช้เป็นพื้นฐาน ในการออกแบบ มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ 1) สถานการณ์ปัญหา (Problem base) ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสถานการณ์ปัญหา มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา และก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยเสาะแสวงหาจากแหล่งสารสนเทศต่างๆ สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ที่เชื่อว่าผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้โดยการลงมือกระทำ เมื่อผู้เรียนถูกกระตุ้นด้วยปัญหาจะทำให้เสียสมดุลทางปัญญา ผู้เรียนก็จะปรับโครงสร้างทางปัญญาโดยวิธีการดูดซึม (Assimilation) ซึ่งเป็นการตีความหรือรับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมมาปรับให้เข้า

กับโครงสร้างทางปัญญา และการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) เป็นความสามารถในการปรับโครงสร้างทางปัญญาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม โดยการเชื่อมโยงระหว่างความรู้เดิมและสิ่งที่ต้องการเรียนใหม่ จากแหล่งการเรียนรู้และเครื่องมือช่วยเหลือต่างๆ ที่สนับสนุนการสร้างความรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ในภารกิจการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้เน้นเรื่องการคิดเชิงเหตุผล เช่น ให้จำแนกประเภท หาความสัมพันธ์และลงข้อสรุปได้อย่างสมเหตุสมผล เป็นต้น 2) แหล่งการเรียนรู้ (Resource) ในการออกแบบในวัตกรรมการเรียนรู้ฯ เรียกว่า “คลังความรู้” ออกแบบโดยอาศัยหลักการทางพุทธิปัญญา (Cognitive theory) เช่น การสรุปเนื้อหาสาระที่สำคัญ สรุปเป็นแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา ซึ่งจะช่วยให้ส่งเสริมการทำความเข้าใจของผู้เรียน การนำเสนอภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความใส่ใจ 3) ฐานความช่วยเหลือ (Scaffolding) จะช่วยสนับสนุนผู้เรียนในการแก้ปัญหา ในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถปฏิบัติการกิจได้สำเร็จ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับช่วงของการพัฒนาที่เรียกว่า Zone of proximal development ที่เชื่อว่า ผู้เรียนที่อยู่ต่ำกว่า Zone of proximal development ต้องได้รับการช่วยเหลือในการเรียนรู้ 4) การโค้ช (Coaching) เป็นการเปลี่ยนบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้ชี้แนะผู้เรียน หรือโค้ช หรือผู้ชี้แนะในการแก้ปัญหา และกระตุ้นให้ผู้เรียนเสาะแสวงหาและค้นหาความรู้อย่างต่อเนื่อง 5) การร่วมมือกันแก้ปัญหา (Collaboration) ทำให้ผู้เรียนเกิดการร่วมมือกันในการแก้ปัญหา มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งช่วยขยายแนวคิด (Multiple perspectives) และช่วยปรับเปลี่ยนความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (Misconception) ของผู้เรียนให้ถูกต้องยิ่งขึ้น 6) เครื่องมือ (Tool) ซึ่งจะเป็นสื่อกลางหรือวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความใส่ใจและลงมือเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ ในการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้นับเครื่องมือฯ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวม (Collecting tools) ซึ่งใช้ว่า “ลิงค์ที่เกี่ยวข้อง” เครื่องมือในการค้นหา (Seeking Tool) ใช้ชื่อว่า “ค้นหาใน Googleth” และเครื่องมือติดต่อสื่อสาร (Communication tools) ซึ่งใช้ชื่อว่า “กระดานถาม-ตอบ” และ “ปรึกษาคุณครู” ซึ่งช่วยในการสนับสนุนการรู้คิดและช่วยขยายแนวคิดของผู้เรียน สนับสนุนหลักการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ตามหลักการ Open learning environments (OLEs) ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความพยายามในการคิดริเริ่มและการแลกเปลี่ยนมุมมองและแนวคิดระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญ (Hannafin Michel and others,1999) จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า วัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผล ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ อีกทั้งยังสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมมือกันแก้ปัญหา ทำให้ผู้เรียนเกิดการขยายความคิดและเกิดเรียนรู้อย่างมีความหมาย

2. การคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน จากการศึกษาการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียนที่เรียนด้วยวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผล พบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล ตามกรอบการคิดเชิงเหตุผล ได้แก่ 1) ผู้เรียนสามารถจำแนกข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง และข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปรากฏการณ์จันทรุปราคาและสุริยุปราคาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ ดังผลจากการสัมภาษณ์ที่ว่า “วันนี้ท้องฟ้ามืดมิด ไม่มีแสงดาว เพราะวาระจันทรุปราคา จะทำให้ท้องฟ้ากลางคืนมืดสนิท เป็นข้อคิดเห็น” ซึ่งแสดงถึงการพิจารณาเปรียบเทียบความแตกต่างกันของสถานการณ์ พร้อมทั้งผู้เรียนสามารถให้เหตุผลในการจำแนกข้อมูล ว่าเป็น ข้อคิดเห็น ไม่ใช่ข้อเท็จจริง ดังข้อความที่ว่า “เพราะเป็น

เรื่องเล่าสู่กันฟัง เป็นความเชื่อของผู้เฒ่าผู้แก่ และเป็นสิ่งที่ไม่เกิดขึ้นจริง และเราหาก็ไม่สามารถมองดวงจันทร์ได้ น่าจะเป็นข้อคิดเห็นที่เป็นความน่าเชื่อถือ” นอกจากนี้ผู้เรียนยังแสดงให้เห็นว่า สามารถจำแนกข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของโลก ดังข้อความที่ว่า “วันนี้จะเกิดปรากฏการณ์ที่ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และโลก โคจรมาอยู่ในแนวเส้นตรง โดยมีโลก อยู่ระหว่างดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ ทำให้ท้องฟ้ามืดในเวลากลางคืน ที่เรียกว่า จันทรุปราคา” พร้อมทั้งให้เหตุผลในการพิจารณาข้อมูลว่าเป็นข้อเท็จจริง ดังแสดงได้จากผลการสัมภาษณ์ที่ว่า “เพราะดวงอาทิตย์ส่องแสงมายังโลก โลกบังแสงดวงอาทิตย์ ที่ส่องไปยังดวงจันทร์ ทำให้ดวงจันทร์มืด เกิดจันทรุปราคา ซึ่งเกิดในเวลากลางคืน เป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ และเกิดขึ้นบนท้องฟ้าจริง” จากหลักฐานเชิงประจักษ์ ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถพิจารณาเปรียบเทียบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งให้เหตุผลในการพิจารณาในการจำแนกข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง และข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของโลก ซึ่งสนับสนุน หลักการการคิดเชิงเหตุผล ของลัวน สายยศ และอังคณา สายยศ (2541) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541)ที่ว่า ผู้เรียนสามารถจำแนกข้อมูลได้โดยพิจารณาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างเพื่อจำแนกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นออกจากกัน 2) ผู้เรียนสามารถจำแนกประเภท โดยพิจารณาเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ ว่ามีอะไรเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร เพื่อนำมาสร้างเป็นกลุ่มหรือพวกขึ้น ดังจะเห็นได้จากผลการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่ว่า “จันทรุปราคา เกิดจากแสงอาทิตย์ส่องมายังโลก โลกบังแสงจากดวงอาทิตย์ที่ส่องไปยังดวงจันทร์ ทำให้ดวงจันทร์มืดในเวลากลางคืน ส่วนสุริยุปราคา เกิดจาก ดวงจันทร์บังแสงจากดวงอาทิตย์ไม่ให้ส่องมายังโลก ในเวลากลางวัน” จากการสัมภาษณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถจำแนกประเภทของการเกิดปรากฏการณ์จันทรุปราคาและสุริยุปราคาได้ นอกจากนี้ ยังสามารถอธิบายความแตกต่างระหว่างการเกิดปรากฏการณ์จันทรุปราคาและสุริยุปราคา ดังข้อความการสัมภาษณ์ที่ว่า “จันทรุปราคา เกิดในเวลากลางคืน” และ “สุริยุปราคา เกิดในเวลากลางวัน” แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันของเวลาที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการจำแนกประเภทของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งยังสามารถใช้เป็นพื้นฐานอื่นๆ ในการจำแนกความแตกต่างของประเภทปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ตำแหน่งของโลกและดวงจันทร์ขณะที่เกิดปรากฏการณ์จันทรุปราคาและสุริยุปราคาด้วย ดังผลการสัมภาษณ์ที่ว่า “ตำแหน่งของโลกและดวงจันทร์จะสลับกัน ถ้าโลกอยู่ตรงกลางระหว่าง ดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์ เป็นปรากฏการณ์จันทรุปราคา แต่ถ้าดวงจันทร์อยู่ระหว่างโลกกับดวงอาทิตย์เป็นปรากฏการณ์สุริยุปราคา” จากการที่ผู้เรียนระบุตำแหน่งของโลกและดวงจันทร์ ขณะที่เกิดปรากฏการณ์จันทรุปราคาและสุริยุปราคา แสดงให้เห็นความแตกต่างกันที่สามารถพิสูจน์ได้จากหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ ผู้เรียนยังสามารถระบุความเหมือนปรากฏการณ์จันทรุปราคาและสุริยุปราคาได้ ดังข้อความการสัมภาษณ์ที่ว่า “ตำแหน่งของพระอาทิตย์ โลก และดวงจันทร์ มาอยู่ในแนวเดียวกัน” และ “พระอาทิตย์อยู่ในตำแหน่งเดิม แต่ตำแหน่งของโลกกับดวงจันทร์จะสลับที่กัน จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์สุริยุปราคาและจันทรุปราคา” จากข้อความดังกล่าวข้างต้น ผู้เรียนสามารถระบุความเหมือนกันของปรากฏการณ์จันทรุปราคาและสุริยุปราคา โดยพิจารณาจากการเกิดปรากฏการณ์ทั้งสอง โดยพิจารณาจากตำแหน่งของดวงอาทิตย์ โลก และดวงจันทร์จะต้องเคลื่อนที่มาอยู่ในระนาบเดียวกัน จึงจะเกิดปรากฏการณ์จันทรุปราคาและสุริยุปราคาได้ และยังสามารถระบุความเหมือนกันของปรากฏการณ์จันทรุปราคาและสุริยุปราคาว่าเป็นปรากฏการณ์

ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ดังข้อความการสัมภาษณ์ที่ว่า “สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เรียกว่า ปราภฏการณ์บนท้องฟ้า” จากหลักฐานเชิงประจักษ์ จากผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถจำแนกประเภท โดยพิจารณาเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ ว่าเหมือนกันหรือต่างกันโดยนำพื้นฐานเหตุผลต่างๆ ในการแบ่งแยกความแตกต่างเหล่านั้น แล้วนำมาจัดกลุ่มได้ ซึ่งสนับสนุนหลักการของการคิดเชิงเหตุผล ที่ว่า สามารถจำแนกประเภท (Classification) โดยพิจารณาเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ ว่ามีอะไรเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร เพื่อนำมาสร้างเป็นกลุ่มหรือพวกขึ้น 3) ผู้เรียนสามารถหาความสัมพันธ์หรืออุปมาอุปไมย (Analogy) ซึ่งเป็นความสามารถด้านการคิดเชิงเหตุผล จะเห็นได้จากผลการสัมภาษณ์ผู้เรียน ที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถหาความสัมพันธ์ ซึ่งเป็นความสามารถด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เกี่ยวกับปรากฏการณ์สุริยุปราคา ซึ่งกำหนดให้เกิดสถานการณ์ต่างๆ ขึ้น เช่น ท้องฟ้ามืดในเวลากลางวัน นกบินกลับรัง ค้างคาวและสัตว์กลางคืนออกหากิน เป็นต้น ผู้เรียนได้วิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นผลจากการเกิดปรากฏการณ์สุริยุปราคา จะเห็นได้จากผลการสัมภาษณ์ที่ว่า “เป็นปรากฏการณ์สุริยุปราคา เพราะเกิดในตอนกลางวัน ท้องฟ้ามืดเหมือนเวลากลางคืน สัตว์กลางคืนออกหากิน ซึ่งมีดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และโลก เพราะดวงจันทร์บังแสงจากดวงอาทิตย์ทำให้โลกมืดในตอนกลางวัน” ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้เรียนสรุปว่า เป็นปรากฏการณ์สุริยุปราคา พร้อมทั้งให้เหตุผลเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากผลการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่ว่า “สังเกตจากดวงอาทิตย์จะมีแสงค่อยๆ มิเงา คำนกบินกลับรัง สัตว์ และค้างคาวออกหากิน เพราะคิดว่าเป็นเวลากลางคืน เนื่องจากท้องฟ้ามืด” จากการที่ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จนสามารถระบุได้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปรากฏการณ์สุริยุปราคา แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการหาความสัมพันธ์หรืออุปมาอุปไมย ซึ่งเป็นความสามารถในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ตามกรอบการคิดเชิงเหตุผล 4) ผู้เรียนสามารถสรุปอ้างอิง ในการรวบรวมสาเหตุหรือข้อเท็จจริงต่างๆ ลงเป็นข้อยุติที่มีความหมายได้อย่างสมเหตุสมผลตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ จะเห็นได้จากผลการสัมภาษณ์ผู้เรียน แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถสรุปอ้างอิง ในการรวบรวมสาเหตุ หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์จันทรุปราคาและสุริยุปราคาได้อย่างสมเหตุสมผลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่กำหนดให้ ดังผลการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่ว่า “จันทรุปราคาและสุริยุปราคาเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ เกิดขึ้นจากตำแหน่งของดวงอาทิตย์ โลก และดวงจันทร์ อยู่ในแนวเดียวกัน” นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่ว่า “ปรากฏการณ์จันทรุปราคาและสุริยุปราคาเป็นปรากฏการณ์ที่โลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์มาอยู่ในแนวระนาบเดียวกัน ซึ่งจะทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ” จากผลการสัมภาษณ์จะเห็นว่าผู้เรียนสามารถสรุปปรากฏการณ์จันทรุปราคาและสุริยุปราคา โดยรวบรวมสาเหตุหรือข้อเท็จจริงต่างๆ มาใช้ประกอบการสรุปปรากฏการณ์ดังกล่าวอย่างสมเหตุสมผล แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถสรุปอ้างอิง ในการรวบรวมสาเหตุหรือข้อเท็จจริงต่างๆ ลงเป็นข้อสรุปที่มีความหมายได้อย่างสมเหตุสมผลตามเงื่อนไขที่กำหนดได้

การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผลมีการออกแบบโดยใช้หลักการสำคัญของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาในสถานการณ์ปัญหาซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการคิดไตร่ตรอง เสาะแสวงหาสารสนเทศ ความรู้ พร้อมทั้งคิดหาเหตุผลต่างๆ และแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลาย

ระหว่าง เพื่อน ครู ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และสามารถแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้ ในการออกแบบภารกิจ ในสถานการณ์ปัญหา คณะผู้วิจัยได้นำพื้นฐานตามกรอบการคิดเชิงเหตุผลมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบ ได้แก่ จงวิเคราะห์ถึงสาเหตุ พร้อมหาเหตุผลประกอบการอธิบาย จากเรื่องราวทั้งหมดให้นักเรียนวิเคราะห์ว่าเกิดปรากฏการณ์ใดขึ้นกับท้องฟ้าในวันนี้ พร้อมให้เหตุผล เป็นต้น และในการประกอบการกิจการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้เรียนจะต้องใช้ความสามารถในการเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่าง สามารถแยกได้ว่าสิ่งใดเป็นข้อเท็จจริง หรือข้อคิดเห็นและพิจารณาหาความสัมพันธ์สามารถสรุปเป็นข้อยุติได้อย่างสมเหตุสมผล ซึ่งสนับสนุนหลักการตามกรอบการคิดเชิงเหตุผลดังกล่าวข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาการออกแบบแต่ละองค์ประกอบ เช่น สถานการณ์ปัญหา และการออกแบบฐานการช่วยเหลือ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผล
2. ควรศึกษากลไก (Mechanism) ของการคิดเชิงเหตุผล เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบที่ลุ่มลึกที่สามารถช่วยพัฒนากลไกการคิด

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

- 1 ได้แนวทางในการศึกษากระบวนการคิดเชิงเหตุผล อันเป็นประโยชน์ในการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพด้านการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน
- 2 โรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้

ชื่อเรื่อง พัฒนาระบวนการคิดวิเคราะห์โดยการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดตากโดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map
The Development Analytical Thinking Process of Integrated Tak Local Wisdom by Benchmark และ Strand Map

ผู้วิจัย ณัฐวดี สืบอำ

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นให้ครูต้องสามารถจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไปทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นหลัก เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแกนกลาง จึงได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์โดยการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดตากโดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดตากโดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map
2. เพื่อศึกษาคูณภาพและผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดตากโดยกำหนด Benchmark และ Strand Map
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครอง ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาการคิดวิเคราะห์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดตากโดยกำหนด Benchmark และ Strand Map

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 - 6/11 โรงเรียนตากพิทยาคม จำนวน 428 คน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1- 6/5 ของโรงเรียนตากพิทยาคม จังหวัดตาก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 220 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ซึ่งไม่คำนึงถึงศักยภาพของนักเรียน และถือว่านักเรียนทุกคนมีศักยภาพเท่าเทียมกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดตาก โดยการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมโดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map ใช้เครื่องมือ 2 แบบ คือ

- แบบที่ 1 เป็นแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ในจังหวัดตากโดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map จำนวน 1 แผนการเรียนรู้ ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมจำนวน 13 ชั่วโมง
- แบบที่ 2 เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบวัดคลินิกทางวิชาการ (Clinical Test of Knowledge) ประเมินกระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map จำนวน 5 ข้อ

2. แบบประเมินคุณภาพและผลงานนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการ แบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map

3. แบบประเมินคุณภาพและผลงานนักเรียนด้านองค์ความรู้จากการเขียนรายงาน จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map จำนวน 5 ข้อ

4. แบบประเมินคุณภาพและผลงานนักเรียนด้านทักษะกระบวนการกลุ่ม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map จำนวน 5 ข้อ

5. แบบประเมินคุณภาพและผลงานนักเรียนด้านทักษะการสื่อสาร และการนำเสนอผลงาน ด้วยวาจา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map มี 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือ การจัดนิทรรศการ จำนวน 4 ข้อ ส่วนที่ 2 การนำเสนอผลงานด้วยวาจา จำนวน 6 ข้อ

6. แบบประเมินคุณภาพและผลงานนักเรียนด้านคุณลักษณะ จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map จำนวน 5 ข้อ

7. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map จำนวน 20 ข้อ

8. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map จำนวน 10 ข้อ

การรวบรวมข้อมูล

1. การประเมินกระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยประเมินจากผลงานของนักเรียนแต่ละกลุ่มโดยใช้แบบประเมินคุณภาพและผลงานนักเรียน ด้านองค์ความรู้จากการเขียนรายงาน

2. ประเมินกระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโดยใช้แบบวัดคลินิกวิชา (Clinical Test of Knowledge)

3. ประเมินคุณภาพนักเรียนด้านทักษะกระบวนการกลุ่ม ด้านทักษะการสื่อสารและการนำเสนอผลงานด้วยวาจาในรูปแบบการจัดนิทรรศการ และด้านคุณลักษณะ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพและผลงานนักเรียน

4. ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
5. ประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลระดับคุณภาพผลงานนักเรียนจากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดน้ำหนักคะแนนดังนี้
 - ด้านองค์ความรู้จากการเขียนรายงาน คิดเป็น 10 คะแนน
 - ด้านทักษะกระบวนการกลุ่ม คิดเป็น 5 คะแนน
 - ด้านทักษะการสื่อสารและการนำเสนอผลงานด้วยวาจา และรูปแบบการจัดนิทรรศการ คิดเป็น 5 คะแนน
 - ด้านคุณลักษณะ คิดเป็น 5 คะแนน
2. การประเมินกระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนจากการใช้แบบวัดคลินิควิชา
3. การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง และผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

สรุปผลการวิจัย

จากการประเมินตอนที่ 1 ประเมินการพัฒนาการคิดวิเคราะห์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดตาก ด้วยแบบวัดคลินิควิชาการ (Clinical Test of knowledge) พบว่ามีค่าเฉลี่ย 4.52 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ตอนที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพนักเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน ด้านที่ 1 องค์ความรู้จากการเขียนรายงานของนักเรียน พบว่ามีค่าเฉลี่ย 4.58 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ด้านที่ 2 ทักษะกระบวนการกลุ่ม พบว่ามีค่าเฉลี่ย 4.52 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ด้านที่ 3 ทักษะการสื่อสารและการนำเสนอด้วยวาจาในรูปแบบการจัดนิทรรศการ พบว่ามีค่าเฉลี่ย 4.50 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ด้านที่ 4 คุณลักษณะ พบว่ามีค่าเฉลี่ย 4.31 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.5-9 อยู่ในเกณฑ์ดี ตอนที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดตาก พบว่ามีค่าเฉลี่ย 4.52 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ตอนที่ 4 ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดตาก พบว่ามีค่าเฉลี่ย 4.38 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.73 อยู่ในเกณฑ์ดี

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยและพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดตาก ของนักเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้บูรณาการ โดยกำหนด Benchmark และStrand Map นี้ สมควรที่จะเผยแพร่เพื่อ

การขยายผลให้กว้างขวาง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีกระบวนการคิด สอดกับเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แต่ควรมีการฝึกอบรมปฏิบัติการเพื่อให้ครูผู้เข้าอบรมได้เห็นแนวทางในการจัดทำ

2. การพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ อาจจะใช้แหล่งเรียนรู้อื่นๆ ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นและอื่นๆ ได้

3. การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ โดยกำหนด Benchmark และ Strand Map โดยทั่วไป ครูผู้สอนจะเป็นผู้จัดทำร่วมกันในโรงเรียนตามระดับชั้น หมายความว่าครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับชั้นเดียวกันมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรของตนเอง หรือที่เรียกว่า “หลักสูตรท้องถิ่น” แล้วให้นักเรียนได้เรียนรู้จากครูผู้สอนทุกคน ซึ่งเป็นเรื่องง่าย แต่ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเป็นผู้คิดวิเคราะห์และกำหนด Benchmark และ Strand Map ด้วยตัวของนักเรียนเอง อีกทั้งให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้กับสาระการเรียนรู้อื่น จึงเป็นเรื่องที่ยาก ครูผู้สอนจะต้องช่วยเหลือนักเรียนอย่างมาก แต่ก็เป็นกิจกรรมที่ควรส่งเสริมเช่นเดียวกัน เพราะส่วนใหญ่ นักเรียนไม่ค่อยรู้จักคิด รู้จักทำและรู้วิธีแก้ปัญหา

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. นักเรียนได้รับการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์เต็มตามศักยภาพ สามารถสร้างองค์
1. ความรู้ด้วยตนเอง และเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ กับภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. นักเรียนรู้จักวางแผนการทำงานและมีกระบวนการกลุ่ม
3. นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการสร้างองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. นักเรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์ เชื่อมโยงองค์ความรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นในสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดทำเป็น Benchmark และ Strand Map
5. นักเรียนได้ฝึกทักษะการสื่อสาร การนำเสนอข้อมูล รวมทั้งทักษะทางสังคม
6. นักเรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชื่อเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
Knowledge Management by School Botanical Garden : Source of Knowledge for all Life Time

ผู้วิจัย เสน่จิต กิตตินานนท์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเขตร้อน และมีสภาพภูมิประเทศที่มีความแตกต่างกันในหลายพื้นที่ ทำให้มีความแตกต่างกันในลักษณะดินฟ้าอากาศ จากปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งความหลากหลายของระบบนิเวศหรือถิ่นที่อยู่ ความหลากหลายของชนิดของสิ่งมีชีวิต โดยเฉพาะพันธุ์พืชซึ่งปัจจุบันมีจำนวนมาก กล่าวคือพืชที่มีทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยมีอยู่จำนวนประมาณ 304 วงศ์ 1,363 สกุล และ 10,234 ชนิด (ธวัชชัย, 2549) ซึ่งพันธุ์พืชแต่ละชนิดจะมีลักษณะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิด สกุล และวงศ์ ของพันธุ์พืชนั้นๆ ในสภาพปัจจุบันประเทศไทยมีสภาพพื้นที่ป่าลดน้อยลง พันธุ์พืชชนิดต่างๆ ถูกทำลายจนพืชบางชนิดเกือบสูญพันธุ์ โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตเมืองซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่กลายเป็นหมู่บ้านจัดสรร โรงงานอุตสาหกรรมหรือพื้นที่ทำการเกษตร ส่งผลให้พันธุ์พืชที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่นั้นมีจำนวนน้อยลง ทำให้เยาวชนของไทยในปัจจุบันไม่ค่อยได้เห็นพันธุ์พืชมากนัก ส่งผลให้ไม่รู้จักรูปร่างลักษณะของพันธุ์พืชบางชนิดซึ่งเป็นอาหารรับประทานอยู่บ่อยครั้งยังไม่สามารถแยกได้ว่าเป็นพืชใด เช่น ระหว่างกะน้าและกวางตุ้ง เป็นต้น จึงทำให้เยาวชนในปัจจุบันไม่เกิดความรัก ห่วงแหนทรัพยากรพันธุ์พืชและไม่มีความคิดที่จะช่วยกันอนุรักษ์พันธุ์พืช

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริบางประการเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชไว้ว่า “การสอนและอบรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์พืชพรรณนั้น ควรใช้วิธีการปลูกฝังให้เด็กเห็นความสวยงาม ความน่าสนใจ และเกิดความปิติที่จะทำการศึกษาและอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป การใช้วิธีการสอนการอบรมทำให้เกิดความรู้สึกกลัวว่าหากไม่อนุรักษ์แล้วจะเกิดผลเสีย เกิดอันตรายแก่ตนเอง จะทำให้เกิดความเครียด ซึ่งเป็นผลเสียแก่ประเทศไทยระยะยาว” ซึ่งจากพระราชดำริดังกล่าวจึงได้มีความตื่นตัวในการ ส่งสอนอบรมเด็กให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุ์พืชกันอย่างกว้างขวาง กิจกรรมหนึ่งที่สำคัญคือการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ซึ่งเป็นโครงการที่สนองพระราชดำริโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อในการสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช โดยให้เยาวชนนั้นได้ใกล้ชิดกับพืชพรรณไม้ เห็นคุณค่า ประโยชน์ ความสวยงาม อันจะก่อให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป (โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2543)

หลักสูตรการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2546 สาขาวิชาพืชศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดให้นักศึกษาได้เรียนรายวิชาพฤกษศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการจำแนกพืชทางพฤกษศาสตร์ ตลอดจนองค์ประกอบของระบบต่างๆ ของพืช คือ ราก ลำต้น ใบ ดอก ผล และเมล็ด โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของพืชและสามารถจำแนกพืชโดยใช้องค์ประกอบต่างๆ ได้ ซึ่งการที่จะจำแนกพืชได้นั้นปัจจัยสำคัญที่นอกเหนือจากการรู้จักองค์ประกอบของพืชแล้ว คือ การรู้จักชนิดของพืชที่จะเป็นข้อมูลสำคัญในการที่จะศึกษาค้นคว้าเพื่อการจำแนกพืชต่อไปได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ และจะทำให้ให้นักศึกษาได้รู้จักพันธุ์พืชมากยิ่งขึ้น รู้จักว่าพันธุ์พืชใดมีประโยชน์อย่างไร อันจะทำให้เกิดค่านิยมที่ดีในการอนุรักษ์พันธุ์พืชต่อไป

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้เปิดสอนหลักสูตรดังกล่าวและได้สอนนักศึกษาสาขาวิชาพืชศาสตร์ในวิชาพฤกษศาสตร์นี้ด้วย โดยการสอนในระยะต้นๆ ตั้งแต่ปีพ.ศ.2538 พบปัญหว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานี้ค่อนข้างต่ำ ได้ศึกษาสาเหตุที่ทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์การเรียนต่ำ พบว่าปัญหาที่ทำให้การเรียนไม่เข้าใจคือ การที่นักศึกษาไม่รู้จักชนิดของพืชทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจในการศึกษาค้นคว้าและไม่สามารถศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของพืชได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยนักศึกษาที่เรียนทั้งหมดมีผลการประเมินการทดสอบความรู้เกี่ยวกับชนิดพันธุ์พืชเฉลี่ยร้อยละ 19 (แสนจิต, 2548) ซึ่งเป็นค่าคะแนนที่ต่ำมาก ขณะที่การทดสอบความรู้นั้นใช้พืชที่เป็นพืชสามัญพบเห็นได้โดยทั่วไป และจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการศึกษาวิจัยดังกล่าว ผลการสำรวจความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพฤกษศาสตร์พบว่ากิจกรรมที่นักศึกษามีความพึงพอใจสูงสุด และช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดคือ กิจกรรมการศึกษาพันธุ์พืชจากสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน (แสนจิต, 2548)

การจัดการสวนพฤกษศาสตร์ให้เชื่อมโยงกับการศึกษา ต้องมุ่งเน้นกิจกรรมด้านบูรณาการในการมีส่วนร่วมของผู้เรียนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม แต่ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีสวนพฤกษศาสตร์ที่สมบูรณ์แบบอย่างแท้จริงที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์วิชาการด้านการศึกษา (ก่องกานดา, 2548) ดังนั้นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนโดยการให้ศึกษาเรียนรู้จากสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เป็นอีกทางหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักชนิดพืชได้มากขึ้น การจัดฐานการเรียนรู้ของสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน นอกจากจะเป็นการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนให้ได้มาตรฐานและยั่งยืน ยังเป็นศูนย์วิชาการและแหล่งเรียนรู้ที่ยังประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดี อันจะเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักชนิดพันธุ์พืชและจัดจำแนกพืชได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยการใช้สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเป็นฐานในการเรียนรู้ชนิดพันธุ์พืช เพื่อเป็นกิจกรรมการเรียนรู้หลักของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาพฤกษศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ชนิดพันธุ์พืชของนักศึกษาระดับชั้น ปวส.1 สาขาวิชาพืชศาสตร์ ที่เรียนรายวิชาพฤกษศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ “ฐานการเรียนรู้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน : แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต”
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกิจกรรมการเรียนรู้ “ฐานการเรียนรู้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน : แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต”

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขา พืชศาสตร์ ที่เรียนวิชาพฤกษศาสตร์ ภาคเรียนที่ 1/2549 จำนวน 32 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ใช้กลุ่มประชากรทั้งหมด

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น การศึกษาในฐานการเรียนรู้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน : แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตัวแปรตาม การพัฒนาการรู้จักชนิดพรรณไม้ของผู้เรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบก่อนการฝึก-หลังการฝึก เรื่อง การจำแนกชนิดพืช เป็นแบบทดสอบที่เป็นการตอบคำถามตามตัวอย่าง ประกอบด้วย ข้อคำถาม 100 ข้อ (พืช 100 ชนิด) แต่ละข้อมีคำถาม 2 คำถาม

การสร้างคำถาม สร้างจากการใช้ตัวอย่างพืชของจริงที่เป็นพืชที่พบในประเทศไทย พืชพื้นเมืองในเขตพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเฉพาะพืชที่เป็นพืชเศรษฐกิจหรือเป็นพืชที่มีคุณสมบัติที่น่าสนใจในด้านต่างๆ กัน การเลือกพืชจะเลือกให้มีการกระจายในกลุ่มของพืชในระดับวงศ์ เพื่อให้มีความหลากหลายในลักษณะของพืช

2. แบบทดสอบระหว่างการฝึก เป็นแบบทดสอบที่มีรูปแบบเหมือนแบบทดสอบก่อนการฝึก-หลังการฝึก ทุกประการ ยกเว้นจำนวนข้อคำถามจะมีเพียง 35 คำถาม

3. ตัวอย่างของจริงพันธุ์พืช

ตัวอย่างของจริงพันธุ์พืชได้ดำเนินการจัดทำสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โดยเลือกพื้นที่หลังคณะวิชาพืชศาสตร์ และจัดทำเป็นสวนพฤกษศาสตร์โดยจัดหาพันธุ์พืชชนิดต่างๆ ที่ไม่มีในบริเวณวิทยาลัย มาปลูก โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการหาพันธุ์พืชจากแหล่งต่างๆ เช่น ศูนย์เพาะชำกล้าไม้ของกรมป่าไม้ จากชุมชนที่นักศึกษาอาศัยอยู่ และจากการซื้อตามร้านจำหน่ายต้นไม้มาปลูก โดยเริ่มดำเนินการสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปี พ.ศ. 2549 มีจำนวนชนิดพืช 110 ชนิด

ชนิดพืชที่ให้นักศึกษาเรียนรู้และใช้ในการสร้างคำถามจะรวมชนิดพืชต่างๆ ภายในบริเวณวิทยาลัย รวมทั้งพันธุ์พืชเศรษฐกิจที่ปลูกในแปลงและพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับในเรือนเพาะชำอีกประมาณ 250 ชนิด รวมพันธุ์พืชทั้งหมดประมาณ 360 ชนิด

พันธุ์พืชในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนจะติดตั้งป้ายชื่อพืชซึ่งมีข้อมูลในป้ายดังนี้

ชื่อพืช.....
ชื่อวิทยาศาสตร์.....
ชื่อวงศ์.....
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์.....
.....
ประโยชน์.....
.....

4. เอกสารข้อมูลพันธุ์พืชในสวนพฤกษศาสตร์

จัดทำเอกสารข้อมูลพันธุ์พืชในสวนพฤกษศาสตร์ โดยจัดแบ่งพันธุ์พืชในสวนพฤกษศาสตร์ เป็น 5 ฐานการเรียนรู้ ตามคุณสมบัติของพืช ตั้งชื่อฐานการเรียนรู้ทั้ง 5 ฐานดังนี้

- ฐานการเรียนรู้เสน่ห์แห่งกลิ่น มีจำนวน 15 ชนิด
- ฐานการเรียนรู้ขมลิ้นมากค่า มีจำนวน 15 ชนิด
- ฐานการเรียนรู้ไอชาแห่งรส มีจำนวน 20 ชนิด
- ฐานการเรียนรู้ไอสดพื้นบ้าน มีจำนวน 40 ชนิด
- ฐานการเรียนรู้อาหารหลากหลายพคุณ มีจำนวน 20 ชนิด

โดยมีพืชที่จัดแบ่งตามฐานการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด

5. จัดทำเอกสารประกอบการฝึกกิจกรรม เช่น

● หนังสือเรื่อง 101 พันธุ์ไม้ในร้อยเอ็ด จัดทำเป็นหนังสือที่ประกอบด้วยข้อมูลพืช 101 พืช ประกอบด้วยชื่อพืช ชื่ออื่นของพืช ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ การขยายพันธุ์ การใช้ประโยชน์ และมีภาพประกอบที่มีความสวยงาม และมีคำบรรยายเป็นบทร้อยกรองที่มีความไพเราะ ร้อยเรียงกันทั้ง 101 พืช เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ทำให้นักศึกษาสนใจในการศึกษาเพิ่มเติมมากขึ้น

- ภาพของพันธุ์พืชแต่ละชนิด
- ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง
- สไลด์รูปภาพพันธุ์พืชบางชนิด

- เอกสาร และ ตำราที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเปรียบเทียบกับตัวอย่างพืชของจริง

- สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรม “ฐานการเรียนรู้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน : แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต”

การรวบรวมข้อมูล

1. การทดสอบความรู้ก่อนการฝึก โดยใช้แบบทดสอบก่อนการฝึก โดยการจัดเตรียมชิ้นส่วนของพืชแต่ละชนิดพร้อมคำถาม คิดหมายเลขของพืชและวางตัวอย่างพืชพร้อมคำถามบนโต๊ะ ให้นักศึกษาเข้าตอบที่ละตัวอย่างหมุนเวียนไปจนครบ 100 ตัวอย่าง บันทึกผลคะแนนการทดสอบ

2. นักศึกษาเริ่มฝึกกิจกรรมการเรียนรู้ จากฐานการเรียนรู้ทั้ง 5 ฐานในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โดยใช้เอกสารข้อมูลพันธุ์ไม้และสื่อต่างๆ ประกอบการฝึก

3. การประเมินระหว่างการฝึก

4. การประเมินระหว่างการทำ โดยการทดสอบความรู้ หลังจากให้นักศึกษาฝึกกิจกรรมการเรียนรู้ไปแล้ว 1 เดือน โดยแบ่งการทดสอบ ดังนี้

- การทดสอบตัวอย่างจริง โดยให้นักศึกษาเก็บตัวอย่างพันธุ์พืชจากแต่ละฐานการเรียนรู้ จำนวนฐานละ 15 ตัวอย่าง นำมาอธิบายให้เพื่อนฟังด้วยการสอบปากเปล่า ทดสอบจนครบทั้ง 5 ฐาน

- การทดสอบตัวอย่างจริง โดยให้นักศึกษาเก็บตัวอย่างพันธุ์พืชจากแต่ละฐานการเรียนรู้ จำนวนฐานละ 15 ตัวอย่าง นำมาอธิบายให้ครูฟังด้วยการสอบปากเปล่า ทดสอบจนครบทั้ง 5 ฐาน

- การทดสอบตัวอย่างจริง โดยใช้แบบทดสอบความรู้ระหว่างการฝึก โดยครูเก็บตัวอย่างพืชมาทดสอบ จำนวน 35 ชนิด ต่อครั้ง ทดสอบ 4 ครั้ง (โดยใช้พืชไม่ซ้ำชนิดและชนิดพืชละกันไปทุกฐาน) บันทึกผลคะแนนการทดสอบ

5. การทดสอบความรู้หลังการฝึก

การทดสอบความรู้หลังการฝึก ทำการทดสอบเมื่อนักศึกษาฝึกจนครบ 2 เดือน โดยทำการทดสอบลักษณะเดียวกับการทดสอบก่อนการฝึก โดยใช้แบบทดสอบหลังการฝึกทดสอบจำนวน 100 พืช บันทึกผลคะแนนการทดสอบ

6. ประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ต่อรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรม “ฐานการเรียนรู้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน : แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยใช้แบบประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและร้อยละ คะแนนการทดสอบก่อนการฝึก คะแนนเต็ม 100 คะแนน

2. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและร้อยละ คะแนนการทดสอบระหว่างการฝึก จำนวน 4 ครั้ง ครั้งละ 35 คะแนน
3. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและร้อยละ คะแนนการทดสอบหลังการฝึก คะแนนเต็ม 100 คะแนน
4. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ต่อรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรม “ฐานการเรียนรู้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน : แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต” เป็นรายชื่อใช้เกณฑ์การแปลความหมายของระดับคะแนนเฉลี่ย โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน 5 ระดับตามแนวทางของ บุญชม (2535) ดังนี้
 - 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
 - 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก
 - 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
 - 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย
 - 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับควรปรับปรุง

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาการเรียนรู้ชนิดพันธุ์พืช

ผลการวิเคราะห์คะแนนผลการทดสอบชนิดพันธุ์พืชก่อนการฝึกและหลังการฝึกแสดง ให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ “ฐานการเรียนรู้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน” ทำให้นักศึกษารู้จักชนิดพันธุ์พืชและมีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชชนิดต่างๆ มากขึ้น โดยพบว่า ผลคะแนนการทดสอบก่อนการฝึกกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับร้อยละ 19.13 ขณะที่ ผลคะแนนการทดสอบหลังการฝึกมีค่าเฉลี่ย เท่ากับร้อยละ 70.31 โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้น เท่ากับร้อยละ 51.18

เมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการทดสอบทั้งก่อนการฝึก และหลังการฝึกพบว่าคะแนนการทดสอบก่อนการฝึกมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.86 ขณะที่คะแนนการทดสอบหลังการฝึกมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 8.34 จะเห็นได้ว่าก่อนการฝึกนักศึกษาแต่ละคนมีความรู้เกี่ยวกับชนิดพันธุ์พืชไม่แตกต่างกันมากนัก จึงทำให้คะแนนที่ได้มีการกระจายไม่มาก แต่เมื่อนักศึกษาได้ฝึกกิจกรรมจนจบกระบวนการแล้ว ทำให้นักศึกษามีความรู้มากขึ้น และมีความรู้ที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล จึงทำให้คะแนนการทดสอบหลังการฝึกเริ่มมีการกระจายมากขึ้น

เมื่อนำคะแนนผลการทดสอบทั้งก่อนการฝึกและหลังการฝึกมาหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.72 แสดงว่าการทดสอบทั้งก่อนการฝึกและหลังการฝึก มีความเชื่อมั่นในระดับที่ค่อนข้างสูงสามารถวัดความรู้ของนักศึกษาได้อย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาคะแนนการทดสอบระหว่างการฝึก ทั้ง 4 ครั้ง พบว่ามีค่าเฉลี่ย สูงขึ้นตามลำดับ จากครั้งที่ 1 – 4 โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 55.63 59.20 60.71 และ 66.43 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการ

เรียนรู้ “ฐานการเรียนรู้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน” นี้ มีผลทำให้นักศึกษามีการพัฒนาการเรียนรู้ชนิดพันธุ์พืชได้เป็นอย่างดี

ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบก่อนการฝึก และคะแนนการทดสอบหลังการฝึก โดยใช้ $t - test$ แสดงให้เห็นว่าผลการฝึก การเรียนรู้ชนิดพันธุ์พืชโดยใช้กิจกรรม “ฐานการเรียนรู้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน : แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต” ทำให้นักศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้น โดยคะแนนการทดสอบก่อนการฝึกและคะแนนการทดสอบหลังการฝึกมีความแตกต่างกัน ($P < .01$)

2. การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกิจกรรมการเรียนรู้ “ฐานการเรียนรู้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน”

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวมในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยผลการประเมิน เท่ากับ 3.97 (คะแนนเต็ม 5) โดยเมื่อพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ของกิจกรรม นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก ทุกองค์ประกอบ โดยระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม มีความเหมาะสมมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยผลการประเมิน 4.19 ส่วนองค์ประกอบที่นักศึกษามองเห็นว่ามีค่าเหมาะสมน้อยที่สุดคือ จำนวนเอกสารประกอบการเรียนรู้ในกิจกรรม คะแนนเฉลี่ย 3.81 อาจเป็นไปได้ว่าจำนวนเอกสารประกอบการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนไม่ได้ทำให้ครบจำนวนคน เนื่องจากมีจุดประสงค์ให้นักศึกษาได้หมุนเวียนกันใช้ โดยเฉพาะเอกสาร “101 พันธุ์ไม้ในร้อยเอ็ด” ซึ่งมีภาพประกอบที่สวยงาม นักศึกษามีความต้องการที่จะใช้ประกอบการศึกษามาก แต่เอกสารมีจำนวนไม่มากนัก จึงทำให้เอกสารไม่พอในช่วงที่มีความต้องการใช้

อภิปรายผล

สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เป็นห้องเรียนธรรมชาติที่ผู้เรียนสามารถเข้าไปศึกษาค้นคว้าได้ทุกเวลา และเมื่อจัดกลุ่มฐานการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ผู้เรียนซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดกลุ่มฐานการเรียนรู้ด้วยจึงมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปศึกษามากขึ้น และจากการฝึกกิจกรรมซ้ำๆ มีการประเมินระหว่างการฝึกโดยครู และเพื่อนประเมิน ทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการเรียนรู้ที่ดีขึ้น เพราะการเรียนรู้จากตัวอย่างของจริงทำให้สามารถรู้จักชนิดพันธุ์พืชได้เป็นจำนวนมาก และรู้จักสรรพคุณของพืชที่ศึกษาตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ จะเห็นได้ว่าผู้เรียนมีการพัฒนาการเรียนรู้ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ ก่องกานดา (2548) ซึ่งวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสวนพฤกษศาสตร์ที่รายงานว่าสวนพฤกษศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของเยาวชน เป็นสิ่งที่น่าสนใจ น่าค้นหา ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้จากการศึกษาสวนพฤกษศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ สนอง (2544) ให้แนวคิดว่าการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมการเรียนรู้หลายรูปแบบสามารถนำความรู้สู่กระบวนการความคิดรวบยอดเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้ และสอดคล้องกับ เสนอจิต (2548) ซึ่งจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ชื่อพันธุ์ไม้ของนักศึกษาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ส่งผลให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนนั้น นับว่าเกิดประโยชน์อย่างยิ่งเพราะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนรักและหวงแหนพันธุ์พืชท้องถิ่นที่มีอยู่ รักในธรรมชาติ กิจกรรมการเรียนรู้ควรจัดเพิ่มเติมโดยมอบหมายให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดพันธุ์พืชมาปลูก และดูแลรักษา ในโครงการ 1 ต้น หลายชีวิต เพื่อให้พันธุ์พืชในสวนพฤกษศาสตร์มีจำนวนมากขึ้น อันจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืนแก่นักศึกษาและผู้สนใจต่อไป

หนึ่งในปัจจุบัน มีสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนไม่ครบทุกจังหวัดและทุกสถานศึกษา ซึ่งจากประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ สถานศึกษาทุกแห่งควรมีการดำเนินการจัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนและใช้ประโยชน์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดตรงตามวัตถุประสงค์ต่อไป

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน : แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการนำพรรณไม้ในโรงเรียนซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติมาเป็นสื่อการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ เกิดผลประโยชน์ต่อผู้เรียน ครู-อาจารย์ ในการบูรณาการและสร้างองค์ความรู้ เป็นแบบอย่างที่ดีในการนำวิธีการที่สร้างจิตสำนึกให้ผู้เรียนมีคุณธรรมนำความรู้ในการมีความรับผิดชอบ ขยันและมีน้ำใจร่วมกับสถานศึกษา และชุมชน โดยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พรรณไม้ในท้องถิ่น ไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นการน้อมนำและปฏิบัติตามโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ต้องการให้เยาวชนมีแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ ที่อยู่ใกล้ตัวและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาตลอดชีวิตต่อไป

การส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย

ชื่อเรื่อง การจัดการศึกษาเทียบเท่าเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ในประเทศไทย
**Equivalency Programme for Promoting of Lifelong Learning in
Thailand**

ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.สนอง โลหิตวิเศษ
รองศาสตราจารย์ ดร.พิศมัย จารุจิตติพันธ์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2547 : 8) อธิบายไว้ว่า “การศึกษาเทียบเท่าเป็นการศึกษาทางเลือก ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่ไม่ได้เข้าสู่ระบบโรงเรียน ให้มีโอกาสได้เรียนรู้และได้ใบรับรองคุณวุฒิ ซึ่งเทียบเท่าการศึกษาในระบบโรงเรียนที่มีอยู่ ทั้งสายสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา” ส่วนการเทียบเท่า (สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. 2547 : 5) หมายถึงการนำคุณวุฒิไปใช้ประโยชน์ การเทียบเท่าเพื่อสิทธิบางอย่าง เช่น เพื่อรับราชการทหาร เพื่อการอุปสมบท เพื่อการสมัครรับเลือกตั้ง หรือการเทียบเท่าเพื่อสิทธิทุกประการ ซึ่งเป็นการนำไปใช้ทุกอย่าง รวมทั้งการศึกษาต่อ

ประเทศไทยได้มีการจัดการศึกษาเทียบเท่ามา ตั้งแต่ ปี 2483 จนถึงปัจจุบัน โดยเริ่มตั้งแต่ระดับการอ่านออกเขียนได้ มาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีหลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษาต่างกันไปตามจุดเน้นการพัฒนาในแต่ละช่วงเวลา ปัจจุบัน การศึกษาเทียบเท่าได้แก่ การจัดการศึกษาออกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มี 3 ระดับชั้น คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นหมวดวิชาพื้นฐาน ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ กลุ่มที่ 2 เป็นหมวดวิชาประสบการณ์ ประกอบด้วย พัฒนาสังคมและชุมชน พัฒนาทักษะชีวิต 1 และ 2 และ กลุ่มที่ 3 เป็นหมวดวิชาพัฒนาอาชีพและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้เรียนจะต้องลงทะเบียนเรียนตลอดหลักสูตรมีระยะเวลา 4 ภาคเรียน แต่ละภาคเรียนมีระยะเวลา 20 สัปดาห์ ผู้เรียนมีวิธีการเรียน 4 วิธี คือ เรียนจากกลุ่ม เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนจากการเสริมความรู้ และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาเทียบเท่า ประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ จากทุกภาคส่วนของประเทศ เช่น กลุ่มเด็ก สตรี ผู้ต้องขัง แรงงาน คนพิการ ทหารเกณฑ์ ผู้สูงอายุ เกษตรกร ชาวเขา ผู้นำท้องถิ่น ชาวสลัม คนไทยมุสลิม ผู้ปฏิบัติศาสนกิจ ผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้วไม่มีโอกาสได้เรียนต่อในระบบโรงเรียน คนไทยในต่างประเทศ นักเรียนในระบบโรงเรียน และกลุ่มพิเศษอื่นๆ กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้สามารถจะได้รับการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ไปพร้อมกับการได้เพิ่มระดับการศึกษาจากโปรแกรมการศึกษาเทียบเท่า การศึกษาเทียบเท่าจึงเป็นการศึกษาทางเลือกสำหรับคนที่พิจารณาแล้วว่าวิธีการศึกษาเหมาะสมกับสภาพของตนเอง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะนำการพัฒนาสังคมไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) และสังคมแห่งความรู้ (Knowledge-based Society) การศึกษาเทียบเท่านอกจากจะเป็นโอกาสที่สองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาแล้ว การศึกษาทางเลือกยังมีความสำคัญในฐานะเป็นการศึกษาทางเลือกสำหรับประชาชนในระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน

อุทัย ดุลยเกษม (2548 : 96) กล่าวว่า “การได้รับโอกาสทางการศึกษา สำหรับประชาชนที่พลาดหรือพลัดพรากจากการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว นับว่า การศึกษานอกโรงเรียนมีคุณูปการต่อคนเหล่านี้ ต่อการสร้างสรรค์คนดีให้สังคม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศที่มีศักยภาพเพิ่มขึ้นไม่น้อย” จากการศึกษาติดตามผลผู้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ระหว่างปีงบประมาณ 2544-2546 (กลุ่มแผนงาน. 2548 : 4) พบว่า นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาต่อ และเพิ่มวุฒิทางการศึกษาให้สูงขึ้น คณะผู้ติดตามมีข้อเสนอแนะนโยบายเชิงปฏิบัติว่า ควรให้ความสำคัญมาก

ที่สุดกับการศึกษาพื้นฐานเพราะเป็นกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับประโยชน์ตรงตามจุดมุ่งหมายของตนเอง

การศึกษาเทียบเท่าจึงนับว่ามีความสำคัญและเป็นความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ การศึกษาเรื่องประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการจัดการศึกษา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ปัญหาการออกกลางคัน (Drop out) หรือการเข้า-ออก อย่างไม่ต่อเนื่องของผู้เรียน ส่งผลต่อความสูญเสียทั้งในด้านตัวผู้เรียนและส่วนรวม อัตราการจบของผู้เรียนสะท้อนประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา ซึ่งพิจารณาจากจำนวนผู้จบการศึกษาเปรียบเทียบกับทรัพยากรที่ใช้ไป ทั้งในส่วนของทรัพยากรที่วัดเป็นเงินได้และสิ่งที่วัดเป็นเงินไม่ได้ เช่น เวลา นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงประสิทธิผลของการจัดการศึกษา ซึ่งเกิดจากปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก เช่น ตัวผู้เรียนเองที่ไม่มีเวลา ต้องทำงานหนัก มีหน้าที่รับผิดชอบทางครอบครัว ข้อจำกัดในด้านผู้จัด ข้อจำกัดในเรื่องครู และงบประมาณที่รัฐสนับสนุน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการการศึกษาเทียบเท่า และส่งผลกระทบต่อมาตรฐานการศึกษา เนื่องจากข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ผู้เรียนโปรแกรมการศึกษาเทียบเท่าส่วนใหญ่มุ่งศึกษาต่อเพื่อให้ได้วุฒิเพิ่มขึ้น การศึกษาอัตราการเรียนต่อจึงเป็นการสะท้อนมาตรฐานคุณภาพการศึกษาหรือคุณภาพของผู้เรียน เมื่อเทียบกับการศึกษาในระบบโรงเรียน

เป้าหมายของการศึกษาเทียบเท่า เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและมีทางเลือกในการศึกษาต่อได้อย่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความสามารถในการพัฒนาอาชีพ ให้มีโอกาสสร้างอาชีพให้ตนเองได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการพัฒนาของรัฐบาลในปัจจุบันที่มุ่งเน้นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ให้คนในท้องถิ่นสามารถสร้างงานให้ตนเอง (Self-employment) และสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางเศรษฐศาสตร์ที่มองว่ามนุษย์คือทุนในสังคมที่มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นทรัพยากรสำคัญในการเพิ่มผลิตภาพทางการผลิต จึงให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์มีผลิตภาพหรือมีความสามารถในการผลิตเพิ่มขึ้น โดยวิธีการที่สำคัญคือ การให้การศึกษาและการฝึกอบรม (Education and Training) การได้รับสารสนเทศ (Information) การพัฒนาสุขภาพ (Health) และ การเพิ่มพูนประสบการณ์ (Experience) อันเนื่องมาจากการมี เพิ่มขึ้น การย้ายงาน อายุ และการย้ายถิ่น เป็นต้น เป้าหมายดังกล่าวมีความครอบคลุมเป้าหมายของการจัดการศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และมีเจตคติที่ถูกต้อง และครอบคลุมเป้าหมายในมุมมองผู้ประกอบการ ซึ่งต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ มีทักษะในด้านต่างๆ เช่น ด้านภาษา ด้านคอมพิวเตอร์ ด้านความสามารถในการคิดและการนำเสนอ ตลอดจนเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม จึงสรุปได้ว่าการดำเนินการของการจัดการศึกษาเทียบเท่า โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความคิด สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ มีทักษะในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ มีคุณธรรมและจริยธรรม เป็นผู้ที่สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ นับเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม

จากประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการศึกษาเกี่ยวกับอัตราสำเร็จทางการศึกษา อัตราการศึกษาต่อ ตลอดจนผลกระทบของการจัดการศึกษาเทียบเท่าต่อผู้เรียน ผู้ประกอบการ ชุมชน และสังคม เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการดำเนินการจัดการศึกษาและการพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาของการจัดการศึกษาเทียบเท่า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตราการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและปลาย ระหว่างปีการศึกษา 2546-2548
2. เพื่อศึกษาอัตราการศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาในระบบ ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ปีการศึกษา 2546-2548
3. เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดการศึกษาเทียบเท่าที่มีต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ
4. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะและปัจจัยที่ช่วยปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่า ในปัจจุบัน

ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้ระเบียบการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ การวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์ฐานข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ จากแบบสอบถาม แบบสำรวจ และการสนทนากลุ่ม แล้วใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบและสังเคราะห์ในภาพรวม โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ประชากร

ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ รวม 76 จังหวัด ประกอบด้วย ระดับสถานศึกษา ได้แก่ 1. ผู้จัดการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ครูศูนย์การเรียน ครูประจำกลุ่ม ที่ดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนทั่วประเทศ 2. ผู้รับบริการการศึกษา ได้แก่ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษานอกโรงเรียน และ 3. ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถานประกอบการหรือนายจ้าง และผู้นำชุมชน สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่นักศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ไปศึกษาต่อทั่วประเทศ และ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ฐานข้อมูลโปรแกรมระบบงานทะเบียนนักศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ปีการศึกษา 2546-2548

กลุ่มตัวอย่าง

ประกอบด้วยฐานข้อมูลทะเบียนนักศึกษาทั่วประเทศระดับสถานศึกษา จังหวัด และประเทศ การจัดทำสันทนาการกลุ่มประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้เรียน ผู้จบ และผู้ไม่จบ 2. กลุ่มครู เจ้าหน้าที่ และวิทยากรหรือครูสอนเสริม และ 3. กลุ่มผู้ประกอบการ ผู้บริหารสถานศึกษา และเจ้าหน้าที่ ใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ประกอบด้วย นักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนจำนวน 1,378 คน ผู้เรียนจบ กศน. จำนวน 1,321 คน ครู กศน. จำนวน 545 คน ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ กศน. จำนวน 37 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 174 คน และผู้ประกอบการ จำนวน 154 คน ใช้แบบสำรวจสำรวจข้อมูลจาก สกอ. สถานศึกษา กศน. 67 แห่ง และสถาบันการศึกษาในระบบระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษา รวม 265 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบไปด้วย 1. แบบสำรวจ มีจำนวน 4 ชุด ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจจำนวนนักศึกษาลงทะเบียน สำเร็จการศึกษา จากฐานข้อมูลโปรแกรมทะเบียนนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน 2) แบบสำรวจจำนวนนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนที่ศึกษาต่อ จากสถานศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน 3) แบบสำรวจจำนวนและสภาพนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนที่กำลังศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาในระบบ และ 4) แบบสำรวจ สกอ. (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา) 2. แบบสอบถาม มีจำนวน 6 ชุด ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน 2) แบบสอบถามผู้จบการศึกษานอกโรงเรียน 3) แบบสอบถามครู กศน. 4) แบบสอบถามเจ้าหน้าที่ และผู้บริหารสถานศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน 5) แบบสอบถามผู้ประกอบการ และ 6) แบบสอบถามผู้นำชุมชน 3. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม มีจำนวน 3 ชุด ประกอบด้วยแบบบันทึกการสนทนากลุ่มสำหรับ 1. กลุ่มผู้เรียน ผู้จบ และผู้ไม่จบ 2. กลุ่มครู เจ้าหน้าที่ และวิทยากรหรือครูสอนเสริม และ 3. กลุ่มผู้ประกอบการ ผู้บริหารสถานศึกษา และเจ้าหน้าที่ คำถามเป็นแบบปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินคุณภาพของผู้เรียนจบการศึกษาเทียบเท่า ใช้เกณฑ์ผลการจัดการศึกษาเทียบเท่า (GED--General Education Development) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2000-2004 อัตราการศึกษาต่อ ≥ 25 % ระดับการพัฒนาตน และระดับความพึงพอใจของผู้ประกอบการในระดับมาก การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่าในส่วนของผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ วิเคราะห์จากอัตราการจบ ≥ 33 % อัตราการออกกลางคัน ≤ 25 % อัตราการศึกษาต่อ ≥ 25 % ระดับการพัฒนาตนและระดับความพึงพอใจของผู้ประกอบการในระดับมาก

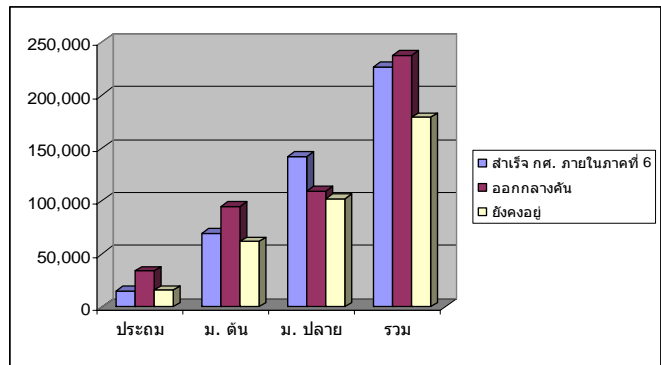
สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ 5 ประเด็น ดังนี้

อัตราการสำเร็จการศึกษา อัตราการออกกลางคัน และ อัตราการคงอยู่ ของนักศึกษาเข้าเรียน
ปีการศึกษา 2546-2547/1 สำเร็จการศึกษาภายใน 2548/2

จำนวนผู้ลงทะเบียน ปีการศึกษา 2546 ภาคเรียนที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2547 ภาคเรียนที่ 1 รวมเป็นเวลา 3 ภาคเรียน มีจำนวนผู้ลงทะเบียนเรียนรวมทุกระดับ 642,701 คน เป็นระดับประถมศึกษา 64,116 คน มัธยมศึกษาตอนต้น 225,355 คน และมัธยมศึกษาตอนปลาย 353,229 คน **จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา** ภายในปีการศึกษา 2547 มีจำนวนรวม 74,463 คน จำแนกเป็นระดับประถมศึกษา 3,986 คน มัธยมศึกษาตอนต้น 24,971 คน และมัธยมศึกษาตอนปลาย 96,632 คน สำเร็จการศึกษา ในปีการศึกษา 2548 รวมจำนวน 151,874 คน จำแนกเป็นระดับประถมศึกษา 10,891 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 44,351 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 96,632 คน **จำนวนนักศึกษาออกกลางคัน** รวมทุกระดับ 237,409 คน จำแนกเป็นระดับประถมศึกษา 33,524 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 94,657 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 109,228 คน **จำนวนนักศึกษายังคงอยู่** นักศึกษายังคงศึกษาต่ออยู่รวม 178,955 คน อยู่ในระดับประถมศึกษา 15,715 คน มัธยมศึกษาตอนต้น 61,377 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 101,863 คน

อัตราการสำเร็จการศึกษา จากตาราง 1 ในเวลา 4 - 6 ภาคเรียน โดยรวม 3 ระดับ ร้อยละ 35.22 **อัตราการออกกลางคัน** ร้อยละ 36.94 **อัตราการคงอยู่** ร้อยละ 27.84 ระดับประถมศึกษา อัตราการสำเร็จการศึกษาค่ำสุด ร้อยละ 23.20 อัตราการออกกลางคันสูงสุด ร้อยละ 52.29 อัตราการคงอยู่ต่ำสุด ร้อยละ 24.51 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อัตราการสำเร็จการศึกษา ร้อยละ 30.76 อัตราการออกกลางคัน ร้อยละ 42.00 และอัตราการคงอยู่ ร้อยละ 27.24 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อัตราการสำเร็จการศึกษาค่ำสุด ร้อยละ 40.24 อัตราการออกกลางคันต่ำสุด ร้อยละ 30.92 และอัตราการคงอยู่ต่ำสุด ร้อยละ 28.84 รายละเอียด ดังตาราง 1

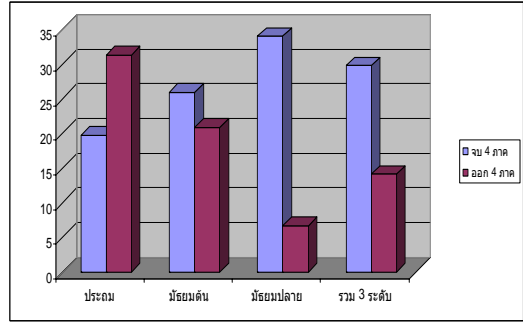

ตาราง 1 อัตราการสำเร็จการศึกษาและการออกกลางคัน ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ปีการศึกษา 2546-2548

ระดับการศึกษา	ร้อยละ นศ. เรียบจบ				ร้อยละ นศ.ออกกลางคัน				ร้อยละ นศ. คงเหลือ	รวม
	4 ภาค เรียน	5 ภาค เรียน	6 ภาค เรียน	รวม 4-6 ภาค	4 ภาค เรียน	5 ภาค เรียน	6 ภาค เรียน	รวม 4-6 ภาค		
ประถมศึกษา	19.77	2.75	0.68	23.20	31.37	19.89	1.03	52.29	24.51	100.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	26.01	3.96	0.80	30.76	20.99	19.12	1.89	42.00	27.24	100.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย	34.07	5.12	1.06	40.24	6.69	22.69	1.54	30.92	28.84	100.00
รวม 3 ระดับ	29.81	4.47	0.93	35.22	14.17	21.16	1.61	36.94	27.84	100.00

ที่มา ประมวลผลจาก 65 จังหวัด และ กทม.1-4 รวมจำนวน 793 สถานศึกษา ฐานข้อมูลโปรแกรมระบบงานทะเบียนนักศึกษา กศน

อัตราการสำเร็จการศึกษา ภายใน 4 ภาคเรียน รวม 3 ระดับร้อยละ 29.81 ระดับประถมศึกษาต่ำสุด ร้อยละ 19.77 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 26.01 มัธยมศึกษาตอนปลายสูงสุด ร้อยละ 34.01 อัตราการออกกลางคัน ภายใน 4 ภาคเรียน ระดับประถมศึกษาสูงสุด ร้อยละ 31.37 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 20.99 และมัธยมศึกษาตอนปลายต่ำสุด ร้อยละ 6.69

2. อัตราการเรียนต่อสถาบันการศึกษาในระบบ ปีการศึกษา 2548-2549 ของนักศึกษาเข้าเรียนปีการศึกษา 2546-2547/1 สำเร็จการศึกษาภายใน 2548/2

อัตราการศึกษาต่อสถาบันการศึกษาในระบบ จากตาราง 2 ปีการศึกษา 2548-2549 นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน เข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาในระบบโดยเฉลี่ยรวม ร้อยละ 12.49 โดยเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 7.73 และระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 14.83 ในปีการศึกษา 2548 มีนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาในระบบร้อยละ 21.72 โดยเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 11.90 ระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 26.58 ในปีการศึกษา 2549 มีนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเข้าศึกษาต่อ ร้อยละ 7.56 โดยเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 7.73 และในระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 14.83 อัตราการศึกษาต่อในปี 2548 มีค่าสูงกว่าในปี 2549 มากเกือบ 3 เท่า โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาและภาพรวม

ตาราง 2 อัตราการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2548-2549 ภาพรวมทั้งประเทศ

ปีการศึกษาที่ศึกษาต่อ	จำนวนผู้จบในปี กศ. ก่อนเข้าศึกษา				ร้อยละของ นศ. ศึกษาต่อ		
	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	มัธยมปลาย	อุดมศึกษา	มัธยมปลาย	อุดมศึกษา	รวม
2548	2,748	5,545	327	1,474	11.90	26.58	21.72
2549	5,092	10,404	279	892	5.48	8.57	7.56
รวม 2 ปี	7,840	15,949	606	2,366	7.73	14.83	12.49

สถาบันและสาขาวิชาที่นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนที่เข้าศึกษาต่อ

สถาบันการศึกษาที่รายงานนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนที่ศึกษาต่ออยู่ในสถาบัน มีทั้งหมด 265 สถาบัน ประกอบด้วย 1. วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ จำนวน 236 สถาบัน คิดเป็นร้อยละ 89.06 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 10 สถาบัน คิดเป็นร้อยละ 3.77 3. มหาวิทยาลัยปิดของรัฐ มีจำนวน 7 แห่ง

คิดเป็นร้อยละ 2.64 4. มหาวิทยาลัยราชวมงคล มีจำนวน 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2.26 5. มหาวิทยาลัยเอกชน มี 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 1.51 และ 6. โรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐ มีน้อยที่สุด 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.75

สถาบันการศึกษา ที่นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนไปศึกษาต่อในระดับ ปวช. ปวส. และปริญญาตรี เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1. วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ สูงสุด ร้อยละ 65.25 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏ ร้อยละ 27.75 3. มหาวิทยาลัยเอกชน ร้อยละ 3.73 4. มหาวิทยาลัยของรัฐ ร้อยละ 1.79 5. มหาวิทยาลัยราชวมงคล ร้อยละ 1.17 และ 6. โรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐ น้อยที่สุด ร้อยละ 0.29 สาขาวิชาที่ศึกษาต่อ เรียงตามลำดับ คือ 1. บริหารธุรกิจ ร้อยละ 28.29 ส่วนใหญ่อยู่ใน วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชวมงคล ตามลำดับ 2. วิศวกรรม ร้อยละ 27.99 ในสถาบัน วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยราชวมงคล มหาวิทยาลัยเอกชน โรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐ และมหาวิทยาลัยของรัฐ ตามลำดับ 3. ศิลปกรรม ร้อยละ 10.54 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยของรัฐ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน มหาวิทยาลัยเอกชน และโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ตามลำดับ 4. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ร้อยละ 10.01 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยราชวมงคล ตามลำดับ 5. เกษตรกรรม ร้อยละ 7.93 ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยราชวมงคล และมหาวิทยาลัยของรัฐ ตามลำดับ 6. วิทยาศาสตร์กายภาพ ร้อยละ 7.53 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ มหาวิทยาลัยของรัฐ และเอกชน ตามลำดับ 7. สาขาวิชาสหวิทยาการ ร้อยละ 5.35 ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ มหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชวมงคล 8. ครุศาสตร์ ร้อยละ 1.56 9. วิทยาศาสตร์สุขภาพและชีวภาพ ร้อยละ 0.18 10. สถาปัตยกรรม ร้อยละ 0.15

สถาบันที่นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนไปศึกษาต่อ ในระดับปริญญาตรี เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏ สูงสุด ร้อยละ 76.25 2. มหาวิทยาลัยเอกชน ร้อยละ 10.97 3. มหาวิทยาลัยของรัฐ ร้อยละ 4.74 4. วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ ร้อยละ 4.59 และ 5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชวมงคล ร้อยละ 3.45 สาขาวิชาที่ศึกษาต่อ เรียงตามลำดับได้แก่ 1. ศิลปกรรม ร้อยละ 29.57 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชวมงคล 2. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ร้อยละ 26.96 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชวมงคล ตามลำดับ 3. บริหารธุรกิจ ร้อยละ 23.04 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยราชวมงคล วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ และมหาวิทยาลัยของรัฐ ตามลำดับ 4. วิทยาศาสตร์กายภาพ ร้อยละ 10.86 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชวมงคล 5. ครุศาสตร์ ร้อยละ 3.94 6. สหวิทยาการ ร้อยละ 3.13 7. วิศวกรรม ร้อยละ 1.57 8. วิทยาศาสตร์สุขภาพและชีวภาพ 9. เกษตรกรรม ร้อยละ 0.45 และ 10. สถาปัตยกรรม ร้อยละ 0.02

สถาบันการศึกษาที่นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเข้าศึกษาต่อระดับ ปวช. และ ปวส. เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1. วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ สูงสุด ร้อยละ 96.56 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏ ร้อยละ 2.72 3. มหาวิทยาลัยของรัฐ ร้อยละ 0.27 4. โรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐ ร้อยละ 0.44 สาขาวิชาที่ศึกษาต่อ เรียง

ตามลำดับ ได้แก่ 1. วิศวกรรม สูงสุด ร้อยละ 41.61 2. บริหารธุรกิจ ร้อยละ 31.01 3. เกษตรกรรม ร้อยละ 11.79 4. สหวิทยาการ ร้อยละ 6.49 และ 5. วิทยาศาสตร์กายภาพ ร้อยละ 5.81

ผลกระทบของการจัดการศึกษาเทียบเท่าต่อเศรษฐกิจและสังคม

1. ผลทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย **1.1 ผลทางเศรษฐกิจระดับบุคคล** ได้แก่ **1.1.1 ผู้จัดการศึกษา** มีรายได้จากการทำงานตามเกณฑ์บัญชีเงินเดือนข้าราชการพลเรือน แม้จะเป็นรายได้ที่ไม่มากนักแต่ช่วยให้มีความมั่นคงทางการเงินและทางการเงินในระดับหนึ่ง ทำให้สามารถวางแผนทางการเงินเพื่อใช้ในการพัฒนาตน และการดำรงชีวิตในปัจจุบันและในอนาคตได้ โดยมีเป้าหมายชัดเจนมากขึ้น **1.1.2 ผู้เรียน ผู้ปกครอง และนายจ้างและผู้ประกอบการ** ประหยัดค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการศึกษาของผู้เรียนและผู้ปกครอง การมีความสามารถในการทำงานเพิ่มขึ้น การมีโอกาสในการทำงานและได้รับรายได้ระหว่างเรียน การมีทักษะในการจัดการเศรษฐกิจของตนเองและของครอบครัวเพิ่มขึ้น และการสนองความต้องการของผู้ประกอบการ **1.2 ผลทางเศรษฐกิจระดับชุมชน** ได้แก่ **1.2.1 การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ** เกิดผลทางเศรษฐกิจผ่านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา โดยทำให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการทำงาน มีความสามารถในการทำงานที่เป็นระบบและสามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ที่เป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในสังคม **1.2.2 การประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน** การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประชาชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโดยการจัดการศึกษาเทียบเท่า เป็นวิธีการที่กระทำได้อย่างกระจายทั่วถึงและประหยัดงบประมาณของรัฐอย่างมาก เนื่องจากรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณต่อหัวผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน **1.2.3 การสร้างงานและสร้างรายได้ในระบบเศรษฐกิจ** ก่อให้เกิดกิจกรรมและผลทางเศรษฐกิจหลายประการ กิจกรรมและผลที่เกิดขึ้นในเบื้องต้นคือการทำงานของครูและเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน การมีรายได้จากการทำงาน และการมีรายจ่ายของนักศึกษาในระหว่างการศึกษา ซึ่งตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์ การใช้จ่ายของครู เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาจะก่อให้เกิดการใช้เงินต่อกันเป็นทอดๆ ทำให้เกิดตัวคูณ (multiplier) ซึ่งส่งผลให้เกิดการสร้างรายได้กระจายเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และเป็นที่พักอาศัยของครูและเจ้าหน้าที่ ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า การจัดการศึกษานอกโรงเรียนในปีการศึกษา 2546 – 2547 สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจไทยในช่วงเวลาหนึ่งเป็นจำนวนถึง 7,890,433,583 – 11,513,059,818 บาท **1.2.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการเศรษฐกิจชุมชน** ส่งผลต่อเศรษฐกิจระดับชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการเศรษฐกิจชุมชน ทั้งตามความคิดเห็นของนักศึกษา กศน. และผู้เรียนจบ กศน. โดยเฉพาะในด้านการมีความเข้าใจ และยอมรับความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชน (อาทิ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ วิชากิจชุมชน) เพิ่มขึ้น

2. ผลกระทบทางสังคม ประกอบด้วย **2.1 ผลกระทบทางสังคมระดับบุคคล** ได้แก่ **2.1.1 ครูและเจ้าหน้าที่การศึกษานอกโรงเรียน** เกิดการพัฒนา ในด้านการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้านการสร้าง ความมั่นใจ และด้านความภูมิใจในตนเอง **2.1.2 ผลกระทบทางสังคมของผู้เรียน และผู้สำเร็จการศึกษา** เกิดการพัฒนาในด้านการพัฒนาคุณภาพและโอกาสในการศึกษา ด้านความพร้อมและความสามารถในการ

การเรียนรู้ ด้านการพัฒนาทักษะทางสังคมและคุณลักษณะต่างๆ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาจิตสำนึก ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ด้านการมีความภาคภูมิใจในคุณค่าของตน

2.2 ผลกระทบทางสังคมระดับชุมชน การจัดการศึกษานอกโรงเรียนได้ส่งผลทางสังคมระดับชุมชนหลายประการ ดังนี้ 2.2.1 การพัฒนาการมีส่วนร่วมในสังคม กลุ่มผู้นำชุมชน ครอบครัว และเพื่อนบ้านเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และมีการทำกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องและแพร่หลาย 2.2.2 การพัฒนาทักษะ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม ผู้เรียน ผู้สำเร็จการศึกษา และประชาชนบางกลุ่มในชุมชนที่เป็นที่ตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน มีการพัฒนาทักษะและคุณภาพชีวิตโดยรวมได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้ปัญหาสังคมลดลงในระดับหนึ่ง ตลอดจนส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อคุณภาพของการดำรงชีวิต 2.2.3 การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษามีทักษะในการเรียนรู้ มีการจัดเวลาเพื่อใช้ในการเรียนในระบบการศึกษานอกโรงเรียน โดยสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้โดยสะดวก ได้กระตุ้นให้บุคคลในครอบครัวและเพื่อนบ้านที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบมีแรงจูงใจที่จะศึกษาในระบบการศึกษาเทียบเท่ามากขึ้น ทำให้สังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากขึ้น 2.2.4 การพัฒนาอัตราการอ่านออกเขียนได้ การจัดการศึกษาเทียบเท่าของประเทศไทยในช่วงปีที่ผ่านมา นับเป็นวิธีการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประชาชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากสาเหตุต่างๆ ได้กระจายอย่างทั่วถึงมากกว่าการจัดการศึกษาในระบบในปีการศึกษา 2548 – 2549 มีนักศึกษาที่กำลังศึกษาในหลักสูตรต่างๆ รวมเป็นจำนวนมากกว่า 4 ล้านคน เป็นนักศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานประมาณร้อยละ 50 การจัดการศึกษาเทียบเท่าจึงเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาระดับการอ่านออกเขียนได้ (Literacy rate) ของประชาชนกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

หลักสูตร กศน. มีคุณภาพโดยรวมในระดับดี โดยมีคุณภาพในระดับปานกลางในบางด้านตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างบางส่วน คือ เจ้าหน้าที่ กศน. บางคนมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กศน. มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับนักศึกษานอกโรงเรียนในระดับปานกลาง ผู้จบ กศน. บางคนมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาวิชาสามารถพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ ความสามารถได้ในระดับปานกลาง ในขณะที่นักศึกษา กศน. บางคนมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาวิชามีมากเกินไป/เวลาเรียนน้อย และความเหมาะสมของเนื้อหาในการศึกษาด้วยตนเองมีคุณภาพในระดับปานกลาง

ครู ผู้เรียน และสื่อการเรียนการสอนของ กศน. มีคุณภาพโดยรวมในระดับพอใช้ โดยมีประเด็นสำคัญ คือ ครูส่วนหนึ่งขาดคุณลักษณะด้านความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และด้านความรู้เกี่ยวกับวิชาครู ครูบางคนยังใช้อุปกรณ์ใส่น้อย ศูนย์ กศน. มีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และการพัฒนาระบบ

สารสนเทศในระดับปานกลาง ผู้เรียนขาดความพร้อมในการเรียน โดยมีการขาดเรียนบ่อยเนื่องจากมีภาระในการทำงาน ไม่มีพื้นฐานความรู้เพียงพอ มีปัญหาด้านการอ่านการเขียน

การบริหารจัดการของ กศน. มีประสิทธิภาพโดยรวมในระดับพอใช้ โดยมีประสิทธิภาพในระดับมาก ในการบริหารจัดการในบางด้าน แต่ในด้านของการบริหารจัดการส่วนใหญ่จะมีประสิทธิภาพในระดับที่แตกต่างกันในด้านย่อย อาทิ มีปัญหาน้อยในด้านการจัดสถานที่พบกลุ่ม ในกรณีวัด โรงเรียน บ้านครู บ้านผู้เรียน และบริษัท แต่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานในระดับพอใช้ ในด้านการจัดสถานที่พบกลุ่ม ในกรณีของการพบกลุ่มที่ศูนย์ กศน. อบต. ห้องสมุด การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพในระดับพอใช้ ที่สำคัญ คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ที่ไม่ใช่ห้องสมุดประชาชน/ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การพัฒนาระบบสารสนเทศ และการจัดประชุมพัฒนาประสิทธิภาพของกรณีพิเศษ และการอบรมบุคลากรในการนิเทศ

ข้อเสนอแนะด้านความสามารถ และคุณลักษณะสำคัญที่ผู้จบ กศน. ควรปรับปรุง

ข้อเสนอแนะด้านความสามารถและคุณลักษณะสำคัญ ที่ผู้จบ กศน. ควรปรับปรุงตามความคิดเห็นของผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่เป็นข้อเสนอแนะด้านการพัฒนา **“ความรู้ความสามารถในการทำงาน”** โดยเฉพาะด้านคุณลักษณะในการทำงาน ด้านความรู้ทางวิชาการเพื่ออาชีพ (อาทิ ภาษาอังกฤษ การบัญชี ฯลฯ) ด้านทักษะปฏิบัติและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (การใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะในการทำงาน) รองลงมาเป็น **“คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ”** (ด้านกริยา มารยาท และการแต่งกาย) **“ด้านมนุษยสัมพันธ์”** (การปฏิบัติตน) **“ด้านคุณธรรมจริยธรรม”** (ในส่วนของ การนำไปปฏิบัติ) และ **“ด้านความคิดสร้างสรรค์”** (ในส่วนของ การนำไปปฏิบัติ) ตามลำดับ ในขณะที่ **“ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่”** ได้เสนอแนะให้ผู้จบ กศน. ปรับปรุงตนโดยเน้นความสำคัญในประเด็นที่คล้ายคลึงกัน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ **“ความสามารถและคุณลักษณะด้านความสามารถในการทำงาน”** รองลงมาเป็น **“คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม”** **“ด้านบุคลิกภาพ”** **“ด้านมนุษยสัมพันธ์”** และ **“ด้านความคิดสร้างสรรค์”** ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะที่ กศน. ควรเน้น/ปรับปรุง

ผู้ประกอบการและผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ เสนอสิ่งที่ กศน. ควรเน้น/ปรับปรุงในประเด็นและการเน้นความสำคัญที่ใกล้เคียงกัน รวม 5 ด้าน คือ 1. **“ด้านหลักสูตร”** โดยเสนอให้ **“จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต/อาชีพในท้องถิ่น”** และ **“จัดหลักสูตรให้เน้นวิชาการมากขึ้น”** โดยการเพิ่มเนื้อหาสาระทางวิชาการ และจำนวนชั่วโมงสอน และ **“เน้นการจัดหลักสูตรให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต”** (เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคม) 2. **“ด้านวิธีการสอน”** โดยใช้วิธีการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ/ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน พร้อมกับเน้นการผลิตสื่อการเรียนการสอนเพื่อช่วยนักศึกษาที่ไม่มีเวลาเข้าชั้นเรียนได้ การเน้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยจัดเวลาในการทำกิจกรรมให้เหมาะสม 3. **“ด้านผู้สอน”** โดยให้ความสำคัญในการเพิ่มจำนวนและคุณภาพของผู้สอนให้มากขึ้น 4. **“ด้านคุณภาพผู้เรียน/ผู้จบ”** โดยเน้นด้านความสามารถด้านการใช้คอมพิวเตอร์และการสื่อสารที่

ทันสมัย ด้านความสามารถ/ทักษะปฏิบัติงาน/พัฒนางาน/ประยุกต์ใช้ในงาน และด้านความสามารถ/ทักษะด้านการใช้ภาษา คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ/ความรับผิดชอบ ตลอดจน 5. “ด้านการบริหารหลักสูตร” ในส่วนของการจัดเวลาเรียนและด้านสถานที่เรียนที่เหมาะสม

คุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่า

1. คุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการวิเคราะห์ผลการดำเนินการจัดการศึกษา
2. คุณภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน พิจารณาจาก 1. คุณภาพด้านอัตราการศึกษาต่อผู้เรียนจบ กศน. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณภาพต่ำกว่าเกณฑ์การวิเคราะห์ในครั้งนี้อยู่ เนื่องจากอัตราการศึกษาต่อของผู้เรียนจบ กศน. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉลี่ยในปีการศึกษา 2548 – 2549 เท่ากับ 14.83% ซึ่งอยู่ในช่วง < 25% (เกณฑ์ขั้นต่ำต้องมีอัตรา > 25%) 2. คุณภาพด้านระดับการพัฒนาตน นักศึกษา กศน. และผู้เรียนจบ กศน. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณภาพตามหลักเกณฑ์การวิเคราะห์เนื่องจากระดับการพัฒนาตนของนักศึกษา กศน. และผู้เรียนจบ กศน. ซึ่งพิจารณาจากระดับผลกระทบของการศึกษานอกโรงเรียนต่อนักศึกษา กศน. และผู้เรียนจบ กศน. ทั้งในด้านความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ ด้านคุณลักษณะทั่วไป และด้านคุณภาพชีวิต ส่วนใหญ่ส่งผลกระทบในระดับมาก 3. คุณภาพด้านระดับความพึงพอใจของผู้ประกอบการ ผู้เรียนจบ กศน. มีคุณภาพตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื่องจากผู้ประกอบการมีความพึงพอใจต่อแรงงานในสถานประกอบการที่จบ กศน. ในระดับมากในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการทำงาน ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านคุณลักษณะทั่วไป (บุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ และความคิดสร้างสรรค์)
3. ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน พิจารณาจากอัตราการสำเร็จการศึกษา อัตราการออกกลางคัน อัตราการสำเร็จการศึกษาและการออกกลางคัน

อัตราการสำเร็จการศึกษา

ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในระดับประเทศ กรณีพิจารณาอัตราการสำเร็จการศึกษาภายใน 4 ภาคเรียน การจัดการศึกษานอกโรงเรียนมีประสิทธิภาพ เฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (34.07%) (ตาราง 1 ตาราง 3) กรณีพิจารณาอัตราการสำเร็จการศึกษาภายใน 4-6 ภาคเรียน การจัดการศึกษานอกโรงเรียนมีประสิทธิภาพในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (40.24%) และในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมทั้ง 3 ระดับ (35.22%) (ตาราง 1)

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าจากอัตราการสำเร็จการศึกษา
ภายใน 4 ภาคเรียน ระดับประเทศ จังหวัด และสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

ผลการดำเนินงาน	ระดับการศึกษา	เกณฑ์มี	
		ประสิทธิภาพ ≥ 33%	เกณฑ์ต่ำกว่าประสิทธิภาพ < 33%
อัตราการสำเร็จการศึกษาระดับประเทศ	รวม		29.81%
	ประถม		19.77%
	ม.ต้น		26.01%
	ม.ปลาย	34.07%	
อัตราการสำเร็จการศึกษาระดับจังหวัด	รวม	19 จังหวัด (27.54%)	50 จังหวัด (72.46%)
	ประถม	7 จังหวัด (10.14%)	62 จังหวัด (89.86%)
	ม.ต้น	11 จังหวัด (15.94%)	58 จังหวัด (84.06%)
	ม.ปลาย	30 จังหวัด (43.48%)	39 จังหวัด (56.52%)
อัตราการสำเร็จการศึกษาระดับสถานศึกษา	รวม	296 สถานศึกษา (37.71%)	489 สถานศึกษา (62.29%)
	ประถม	175สถานศึกษา (22.29%)	610 สถานศึกษา (77.71%)
	ม.ต้น	263 สถานศึกษา (33.50%)	522 สถานศึกษา (66.50%)
	ม.ปลาย	410 สถานศึกษา (52.23%)	375 สถานศึกษา (47.77%)

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าในระดับจังหวัด จากตาราง 3 พบว่า รวมทุกระดับ มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 27.54 (19 จังหวัด) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 72.46% (50 จังหวัด) ในระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 10.14 (7 จังหวัด) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 89.86 (62 จังหวัด) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 15.94 (11 จังหวัด) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 84.06 (58 จังหวัด) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 43.48 (30 จังหวัด) และต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 56.52 (39 จังหวัด)

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าในระดับสถานศึกษา จากตาราง 3 พบว่า รวมทุกระดับ มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 37.71 (296 สถานศึกษา) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 62.29% (489 สถานศึกษา) ในระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 22.29 (175 สถานศึกษา) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 77.71 (610 สถานศึกษา) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 33.50 (263 สถานศึกษา) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 66.50 (522 สถานศึกษา) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 52.23 (410 สถานศึกษา) และต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 47.77 (375 สถานศึกษา)

อัตราการออกกลางคัน

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าในระดับประเทศ กรณีพิจารณาอัตราการออกกลางคันภายใน 4 ภาคเรียน การจัดการศึกษานอกโรงเรียน**มีประสิทธิภาพ**ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมเฉลี่ยทั้ง 3 ระดับการศึกษา (ตาราง 1 และ ตาราง 4) กรณีพิจารณาอัตราการออกกลางคันภายใน 4-6 ภาคเรียน การจัดการศึกษานอกโรงเรียน**ไม่มีประสิทธิภาพ**ในการจัดการศึกษาทุกระดับ (ตาราง 1)

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าจากอัตราออกกลางคัน
ระดับประเทศ จังหวัด และสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

ผลการดำเนินงาน	ระดับการศึกษา	เกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ \leq 25%	เกณฑ์ต่ำกว่าประสิทธิภาพ \geq 25%
อัตราการออกกลางคันระดับประเทศ	รวม	14.17%	31.37%
	ประถม		
	ม.ต้น	20.99%	
	ม.ปลาย	6.69%	
อัตราการออกกลางคันระดับจังหวัด	รวม	41 จังหวัด (59.42%)	28 จังหวัด (40.58%)
	ประถม	17 จังหวัด (24.64%)	52 จังหวัด (75.36%)
	ม.ต้น	32 จังหวัด (46.38%)	37 จังหวัด (53.62%)
	ม.ปลาย	62 จังหวัด (89.86%)	7 จังหวัด (10.14%)
อัตราการออกกลางคันระดับสถานศึกษา	รวม	526 สถานศึกษา (67.01%)	259 สถานศึกษา (32.99%)
	ประถม	343 สถานศึกษา (43.69%)	442 สถานศึกษา (56.31%)
	ม.ต้น	454 สถานศึกษา (57.83%)	331 สถานศึกษา (42.17%)
	ม.ปลาย	627 สถานศึกษา (79.87%)	158 สถานศึกษา (20.13%)

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าในระดับจังหวัด จากตาราง 4 พบว่า รวมทุกระดับ มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 59.42 (41 จังหวัด) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 40.58% (28 จังหวัด) ในระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 24.64 (17 จังหวัด) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 75.36 (52 จังหวัด) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 46.38 (32 จังหวัด) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 53.62 (37 จังหวัด) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 89.86 (62 จังหวัด) และต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 10.14 (7 จังหวัด)

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าในระดับสถานศึกษา จากตาราง 4 พบว่า รวมทุกระดับ มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 67.01 (526 สถานศึกษา) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 32.99 (259 สถานศึกษา) ระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 43.69 (343 สถานศึกษา) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 56.31 (442 สถานศึกษา) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 57.83 (454 สถานศึกษา) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 42.17 (331 สถานศึกษา) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 79.87 (627 สถานศึกษา) และต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 20.13 (158 สถานศึกษา)

ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพิจารณาจาก “อัตราการจบ” และ “อัตราออกกลางคัน”

การดำเนินการจัดการศึกษาระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายมีประสิทธิภาพ ในกรณีของการวิเคราะห์อัตราการจบและอัตราออกกลางคันภายใน 4 ภาคเรียน ทั้งนี้การดำเนินการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษามีประสิทธิภาพต่ำที่สุด ทั้งในด้านการพิจารณาจาก “อัตราการจบ” และ “อัตราออกกลางคัน”

คุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการวิเคราะห์สภาพการดำเนินการจัดการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ กศน. ครู กศน. ผู้จบ กศน. และนักศึกษา กศน. เกี่ยวกับการดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กศน. มีคุณภาพในระดับดี ครู กศน. มีคุณสมบัติที่ดีโดยรวมในระดับมาก (ยกเว้น คุณสมบัติด้านความสามารถในด้านการถ่ายทอดความรู้ และการมีความรู้เกี่ยวกับวิชาครู ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้) แต่มีคุณภาพในด้านวิธีการสอนในระดับพอใช้ ผู้เรียน กศน. มีคุณภาพในระดับพอใช้ การบริหารจัดการศึกษาของ กศน. ในด้านการจัดสถานที่พบกลุ่มมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก และมีประสิทธิภาพในการบริหารด้านอื่นๆ ในระดับพอใช้

ข้อเสนอแนะและปัจจัยที่ช่วยปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่า

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ลึก การสนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสารและงานวิจัยได้ข้อสรุปว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถในการพัฒนาตนในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น ได้รับความพึงพอใจจากผู้ประกอบการเพิ่มขึ้น มีความสามารถศึกษาต่อในอัตราสูงขึ้น ทำให้อัตราผู้สำเร็จการศึกษาดำหนดเวลาสูงขึ้น อัตราการลาออกกลางคันลดลง และมีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยใช้งบประมาณจำนวนเท่าเดิมหรือน้อยลง ประกอบด้วยความเหมาะสมของหลักสูตร คุณภาพและความสามารถของผู้บริหาร คุณภาพ ความสามารถและความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียน คุณภาพและความพร้อมของสถานที่เรียนและอุปกรณ์การศึกษา การบริหารหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนความเหมาะสมของงบประมาณที่ได้รับจัดสรรเพื่อจัดการศึกษา เพื่อช่วยในการปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่า จึงมีข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1. การปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร

1.1 การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

จากผลการศึกษาวิจัยในส่วนของประสิทธิภาพที่พบว่า “การออกกลางคัน” ของผู้เรียนอยู่ในอัตราสูง ในขณะที่ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับคุณภาพของการศึกษาในส่วนของ “อัตราการศึกษาต่อ” ซึ่งพบว่า การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาอยู่ในอัตราสูง และจากข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องวิถีชีวิต/อาชีพในชุมชน สะท้อนว่าหลักสูตรที่ กศน. ใช้ในปัจจุบันอาจจะไม่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนบางกลุ่ม โดยอาจเป็นหลักสูตรที่ไม่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต หรืออาจจะเป็นหลักสูตรที่ยากเกินไปสำหรับผู้เรียนบางกลุ่ม ในขณะที่ผู้เรียนส่วนหนึ่งเข้าศึกษาในระบบการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ผู้บริหารหน่วยงาน หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จึงควรทบทวนปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 3 ระดับ ให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่

มีความหลากหลายและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จำนวนรายวิชา เนื้อหารายวิชา และจำนวนเวลาที่ใช้ในการสอนแต่ละวิชา

1.2 การกำหนดเนื้อหาวิชาและวิธีการศึกษาให้มีความเหมาะสมในการศึกษาด้วยตนเอง

จากผลการศึกษาที่พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ทั้งในส่วนของ “อัตราราชการ” อยู่ในระดับต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ “อัตราราชการออกกลางคัน” ซึ่งอยู่ในระดับสูงกว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอันเนื่องจากความไม่พร้อมในการเข้าชั้นเรียน (พบกลุ่ม) เพราะต้องทำงาน ขาดความรู้พื้นฐาน การมีปัญหาด้านการอ่านและการเขียน สะท้อนว่าการจัดหลักสูตรขั้นพื้นฐานเพื่อมุ่งให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสนั้น ยังทำได้ไม่มีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ หรือยังไม่บรรลุความมุ่งหมายของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ดังนั้น หน่วยงาน กศน. จึงควรมีการทบทวนความเหมาะสมของหลักสูตรด้านเนื้อหาวิชาให้ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองมากขึ้น ความยากง่ายของเนื้อหาวิชา พร้อมๆ กับปรับวิธีการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยอาศัยสื่อการเรียนเพื่อสนับสนุนประสิทธิภาพของการเรียนตามข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

อนึ่งในการปรับปรุงหลักสูตร กศน. ควรดำเนินการโดยผู้บริหารและครู ทั้งนี้โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้แก่ ตัวแทนของหน่วยงาน อปท อบจ อบตฯลฯ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และศิษย์เก่า ได้มีส่วนร่วมด้วย

2. การพัฒนาคุณภาพครูด้านวิชาการและด้านเทคนิคการสอน

จากผลการศึกษาพบว่า ครูการศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาที่แตกต่างหลากหลาย และไม่ได้มีความรู้เฉพาะวิชา เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทยฯลฯ ซึ่งเป็นวิชาหลักในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องรับผิดชอบในการสอนรายวิชาต่างๆ ทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตลอดจนมีภารกิจในการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาทักษะชีวิต การพัฒนาชุมชน งานธุรการ และงานที่ได้รับมอบหมายจากส่วนราชการอื่น ในขณะที่ครูส่วนหนึ่งไม่ได้ตั้งใจจะเป็นครูแต่ทำงานที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเนื่องจากหางานอื่นไม่ได้ ครูส่วนหนึ่งยังเป็นครูอัตราจ้าง ประกอบกับผู้เรียนมีลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างหลากหลาย และขาดความรู้และความพร้อมพื้นฐานในการเรียน ทำให้ครูส่วนหนึ่งไม่สามารถทำการสอน หรือบรรยายในการทำกิจกรรมแบบกลุ่มได้อย่างมีคุณภาพ ทางวิชาตามมาตรฐานได้อย่างครบถ้วนในทุกครั้งของการพบกลุ่ม แม้ว่าครูได้ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจและใช้เวลาเป็นจำนวนมากในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและการเตรียมการสอน

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับ “คุณภาพ” ในส่วนที่เกี่ยวกับความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อการเรียนรู้และเพื่อการทำงาน ซึ่งผู้เรียนจบ กศน. ยังอยู่ในระดับปานกลาง ประกอบกับความไม่เพียงพอของครูผู้สอน เครื่องคอมพิวเตอร์ และสื่อการศึกษาต่างๆ ตลอดจนความไม่เหมาะสมของสถานที่เรียน หน่วยงาน กศน. ควรปรับวิธีการสอนและจัดหาครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญ หรือมีความสามารถในการ

ถ่ายทอดและพัฒนาทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ให้แก่นักศึกษา เพื่อให้มีความสามารถและมีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นกลไกหรือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบค้นความรู้ และในการพัฒนาการเรียนรู้ และการทำงานได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ โดยมีการพัฒนาคุณภาพครู ดังนี้

2.1 การพัฒนาคุณภาพครูโดยหน่วยงาน

หากรัฐบาลยังคงมีนโยบายให้มีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ผู้บริหารควรดำเนินการเพื่อเพิ่มคุณภาพของครู ดังนี้

- ควรพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับ โครงสร้างงานและ โครงสร้างตำแหน่งงาน และหาแนวทางในการกำหนดอัตราครูประจำให้เพียงพอ จัดให้มีระบบนิเทศการสอนและการจัดกิจกรรมพบกลุ่มที่มีประสิทธิผลอย่างสม่ำเสมอ
- จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพของครูโดยการฝึกอบรมครูทั้งในด้านความรู้ เทคนิควิธีการสอน และวิธีการประเมินผล โดยเฉพาะรายวิชาหลัก และวิชาเชิงเทคนิค อาทิ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาคอมพิวเตอร์ฯ โดยเชิญครูที่มีวุฒิการศึกษาตรงสาขาวิชาและมีประสบการณ์การสอนในโรงเรียนในระบบในแต่ละระดับชั้นมาเป็นวิทยากรบรรยายพิเศษเพิ่มเติม
- การสนับสนุนให้ครูได้มีโอกาสศึกษาในระดับสูงขึ้น
- จัดให้มีระบบประเมินการสอนของครูและนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข

2.2 การพัฒนาคุณภาพครูโดยตนเอง

ครูควรดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพของตนเอง ดังนี้

- ทำความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับนโยบาย เป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
- ทำความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับหลักสูตร เป้าหมายการสอน รายวิชา และแนวทางที่เหมาะสมในการสอนแต่ละรายวิชา
- บริหารเวลาอย่างเป็นระบบในการศึกษาค้นคว้า เพิ่มเติมความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพ การเตรียมการสอน และการทำงานอื่นๆ
- ทบทวนและประเมินคุณภาพของการปฏิบัติงานของตนเอง โดยเฉพาะงานสอน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขอย่างสม่ำเสมอ

การปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการบริหาร

การบริหารคุณภาพทางวิชาการ

ศูนย์ กศน. ต้องจัดให้มีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานปกติในส่วนงานต่างๆ โดยมุ่งเน้นในกิจกรรม

การติดตามตรวจสอบ ประเมิน กำกับ ควบคุม และพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งในระดับบุคคล และระดับองค์กร และทั้งในส่วนของการดำเนินงานและผลการดำเนินงาน

1) ระบบและกลไกสำคัญในการประกันคุณภาพของการดำเนินงานที่สำคัญประกอบด้วย

- มีระบบและกลไกในการพัฒนาคุณภาพของสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตและเหมาะสมกับความสามารถของผู้สอน
- มีระบบการนิเทศการปฏิบัติงานที่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- มีระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ มีระบบฐานข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการเรียนการสอน การนิเทศ การวิจัยและการบริหาร

ในส่วนของกลยุทธ์การจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาระบบสารสนเทศและคุณภาพของบุคลากรด้านสารสนเทศของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เพื่อสนับสนุนคุณภาพและประสิทธิภาพด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ นั้น จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าการพัฒนาระบบดังกล่าวยังไม่มีความมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อไม่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจึงควร ทบทวนและประเมินสาเหตุของปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมาย แผนการดำเนินงาน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว แนวทางการดำเนินงาน และการควบคุมการพัฒนาอย่างเข้มงวดและเป็น รูปธรรม ทั้งนี้โดยมีการกำหนดตำแหน่งและแนวทางความก้าวหน้าของตำแหน่งงาน (career path) ของ บุคลากรด้านสารสนเทศควบคู่ไปพร้อมๆ กัน

2) ระบบและกลไกสำคัญในการประกันคุณภาพผลการดำเนินงานที่สำคัญประกอบด้วย

- มีระบบและกลไกที่มีประสิทธิภาพในการประเมิน อัตรา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการจบ การออกกลางคัน และการศึกษาต่อ
- มีระบบและกลไกการติดตามผู้เรียนจบ กศน. ทั้งในส่วนของผู้ทำงานเพื่อประเมิน “ความพึงพอใจของผู้ใช้ผู้จบ กศน.” (รวมทั้งผู้จบ กศน. เองด้วย) เพื่อประเมิน “อัตราคงอยู่” ในการทำงานใน หน่วยงานต่างๆ และเพื่อประเมิน “ความก้าวหน้าในอาชีพ” ของผู้เรียนจบ กศน.
- มีระบบและกลไกในการติดตามผู้ศึกษาต่อ เพื่อติดตามความสามารถในสาขาวิชาต่างๆ ใน สถาบันต่างๆ และเพื่อติดตาม “ความก้าวหน้าในอาชีพ” ของผู้เรียนจบ กศน. ที่ศึกษาต่อ

การบริหารงบประมาณ

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับงบประมาณที่รัฐบาลได้จัดสรรในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า งบประมาณที่ได้รับจัดสรรต่อหัวมีอัตราต่ำเกินไป ซึ่งอาจจะไม่เพียงพอที่จะ ใช้ในการจัดทำอุปกรณ์การศึกษาและพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนให้มีคุณภาพได้ อย่างไรก็ตามพบว่า ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนบางแห่งยังมีงบประมาณเหลือจ่าย ทั้งนี้เนื่องมาจากมีจำนวนนักเรียนมากจึง ได้รับจัดสรรงบประมาณเป็นจำนวนมาก (โดยมีข้อสังเกตว่า จำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนตามสถิติ

ข้อมูลปีการศึกษา 2547 มีจำนวนนักศึกษาลงทะเบียนเป็นจำนวน 1,571,729 คน และเรียนจบจำนวน 193,414 คน แต่จากผลการวิจัยในครั้งนี้นี้ จำนวนนักศึกษาลงทะเบียนภาคเรียน 46/1-47/1 (ข้อมูล 65 จังหวัด 4 ศูนย์ กทม.) มีจำนวนนักศึกษาลงทะเบียน 642,701 คน และจำนวนผู้จบภายใน 6 ภาคเรียน 226,337 คน จำนวนนักศึกษาลงทะเบียนมีจำนวนมากกว่า 2 เท่า) ในขณะที่ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาส่วนหนึ่งมีลักษณะเป็นค่าใช้จ่ายคงที่ หรืออาจจะเนื่องจากศูนย์การศึกษาบางแห่งมีการกักเงินเกินไป จนไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้เกี่ยวข้องจึงควรดำเนินการดังนี้

1) ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนแต่ละแห่งควรมีการวิเคราะห์ต้นทุนต่อหัวที่แท้จริงที่ใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์จากรายรับรวมและรายจ่ายรวมในการจัดการศึกษา ในแต่ละปี โดยยึดหลักความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้รัฐบาลใช้เป็นข้อมูลในการจัดสรรงบประมาณให้มีความเหมาะสมตรงตามต้นทุนที่แท้จริง และสามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐานเทียบเท่ากับการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน

2) รัฐบาลควรมีนโยบายและมอบหมายให้องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น เขตพื้นที่การศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้บริหารหน่วยงานเอกชนที่มีพนักงานจำนวนมากเรียนอยู่ในระบบการศึกษานอกโรงเรียน มีส่วนร่วมในการจัดหาและจัดสรรงบประมาณเพื่อให้การจัดการศึกษานอกโรงเรียนมีคุณภาพเทียบเท่ากับการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน

การบริหารงานทั่วไป

จากผลการศึกษาที่พบว่าผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่คาดหวังให้ครู และเจ้าหน้าที่เสียสละและอุทิศเวลา กำลังกายและกำลังใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียน ครูและเจ้าหน้าที่โดยส่วนใหญ่จึงต้องปฏิบัติภารกิจที่มากเกินไป เมื่อเทียบกับวิวุฒิ คุณวุฒิ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และผลตอบแทนที่ได้รับ ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้ครูไม่สามารถปฏิบัติงานสอนได้อย่างมีคุณภาพตามที่คาดหวังได้แล้ว ยังอาจส่งผลให้ครูขาดความมั่นใจในการสอน ตลอดจนขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะทางสังคมของตนเอง

ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจึงควรบริหารงานโดยยึดหลักการ ดังนี้

1) บริหารงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยให้ครู และเจ้าหน้าที่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดระบบการบริหารงาน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพของครูได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของครู

2) ควรจัดระบบการบริหารงานและบริหารเวลา โดยการจัดให้ครูและเจ้าหน้าที่ได้มีเวลาพักผ่อนสลับกัน และจัดสถานที่ทำงานให้มีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย จัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนครูดีเด่นโดยการให้รางวัลด้วยการจัดหาทุนสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาเพิ่มเติมในระดับสูงขึ้นไปและต่างประเทศ ในเวลาที่เหมาะสม พร้อมทั้งจัดให้มีการศึกษาดูงานที่เป็น “แบบปฏิบัติที่ดี” (best practice) ทั้งในและ

ต่างประเทศตามความเหมาะสม โดยอาศัยทุนสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรภายนอก ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

การบริหารงานโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน

จากผลการศึกษาที่พบว่าการจัดการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินภารกิจโดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ การใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรทางกายภาพทั้งจากหน่วยงานของตนและหน่วยงานอื่นๆ จากการศึกษาผลการดำเนินงานพบว่า ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ในด้านสถานที่เรียนมากที่สุด รองลงมาคือด้านวิทยากร/ผู้เชี่ยวชาญ การเผยแพร่ข่าวสาร อุปกรณ์การเรียน เงินอุดหนุน การให้คำแนะนำและการให้ข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ยังพบว่าครึ่งหนึ่งของสถานที่เรียน คือ โรงเรียนที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ รองลงมาคือสถานที่ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน วัดและหน่วยงานเอกชน และพบว่าการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในภาพรวม มีปัญหาด้านสถานที่เรียนไม่เพียงพอ ไม่พร้อม มีสภาพไม่เหมาะสม อุปกรณ์การศึกษา และสถานที่สำหรับศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมมีไม่เพียงพอ

หากรัฐบาลยังคงมีนโยบาย และกลยุทธ์ในการใช้ทรัพยากรในลักษณะนี้ ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและกรมการศึกษานอกโรงเรียน จะต้องทบทวนแนวทางการดำเนินงานในเรื่องนี้ให้เป็นระบบชัดเจน สามารถปฏิบัติได้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community base) ทั้งนี้โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร หน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนราชการอื่นๆ ตลอดจนผู้บริหารสถานประกอบการภาคเอกชน และผู้นำชุมชน และแนวทางที่น่าจะเป็นไปได้และน่าจะมีประสิทธิผล คือ การให้ห้องจัดการบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานเอกชน นักการเมืองท้องถิ่น และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นกรรมการ คณะทำงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของ กศน. ทั้งในด้านของการ “พัฒนาหลักสูตร” ให้มีเนื้อหาและวิธีการสอนที่สอดคล้องกับการทำงานและวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่น ในด้านการเป็น “แหล่งความรู้” ด้านการเป็น “วิทยากร ครู ผู้สอน” ด้านการเป็น “แหล่งเงินทุน” ตลอดจนด้านความเพียงพอและความเหมาะสมของสถานที่เรียน/สถานที่พบกลุ่ม และด้าน “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน”

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยรวมอย่างเป็นระบบทั้งองค์กร กรมการศึกษานอกโรงเรียน และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ควรดำเนินการเพื่อกำหนดทิศทางพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ดังนี้

1) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กรด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัจจัยคุกคาม (SWOT analysis) ทั้งในระดับกรม และระดับศูนย์ ซึ่งควรกระทำโดยการสังเคราะห์ผลการประเมินและผลการวิจัยที่มีอยู่เดิม และดำเนินการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อวิเคราะห์เพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่อให้ทราบสถานะ (position) ในปัจจุบันของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

2) ทบทวนปรัชญา วิสัยทัศน์ และนโยบายของกรม และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนที่มีอยู่เดิม พร้อมทั้งกำหนดพันธกิจหลัก และพันธกิจรองให้ชัดเจน ซึ่งอาจจะเป็นพันธกิจเดิมหรือพันธกิจใหม่ สอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ และนโยบายของกรมและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ทั้งนี้โดยคำนึงถึง นโยบายการศึกษาของรัฐบาล และนโยบายและศักยภาพของกรมและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน พร้อมทั้งการกำหนดสถานะ (positioning) ในอนาคตของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนภายใต้ศักยภาพของกรม และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งควรมีลักษณะเป็นการจัดการศึกษาเทียบเท่าสำหรับ “ผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน” และกลุ่มที่ “ไม่ประสงค์จะศึกษาในระบบโรงเรียน” ในส่วนที่หน่วยงานจัดการศึกษาในโรงเรียนทำไม่ได้

3) กำหนดยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการดำเนินงาน พร้อมทั้งแผนปฏิบัติการที่มีความชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้ของแต่ละพันธกิจ ทั้งนี้โดยกำหนดเป้าหมายทั้งเชิงคุณภาพ และประสิทธิภาพที่สามารถวัดได้ ภายใต้กรอบเวลา งบประมาณ และผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนแต่ละงาน ทั้งนี้โดยควรกำหนดกลยุทธ์ และกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มของผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา และกลุ่มที่ไม่ประสงค์จะศึกษาในระบบโรงเรียน และแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่การศึกษา

4) กำหนดให้มีระบบและกลไกการบริหารการศึกษา ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ภายใต้หลักการธรรมาภิบาล (good governance) หลักการใช้ชุมชนเป็นฐาน (community base) ในการพัฒนาการศึกษา ตลอดจนหลักการสำคัญของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเน้นการให้โอกาสทางการศึกษา แก่ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาและผู้ไม่สามารถศึกษาในระบบโรงเรียนได้ ทั้งนี้โดยกำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก เช่นเดียวกับสถานศึกษาอื่น เพื่อให้การจัดการศึกษานอกโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาเทียบเท่าอย่างสมบูรณ์

5) ปรับ “โครงสร้างองค์กร” “โครงสร้างงาน” “โครงสร้างตำแหน่ง” “โครงสร้างค่าตอบแทน” และ “โครงสร้างระบบสารสนเทศ” ให้สามารถสนับสนุนให้การดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนเป็นไปอย่างมีคุณภาพ มีประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพ โดยการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานจัดการศึกษาอื่นๆ ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา ทั้งภายในและต่างประเทศ

ชื่อเรื่อง **การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต**
The Development of the Model for Providing Nonformal Education in Basic Education Institutions for Promoting Lifelong Education

ผู้วิจัย อัมพร พงษ์กั้งสนานันท์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก มีการลงทุนด้านการศึกษาสูงกว่างบประมาณด้านอื่น เป็นอันดับสองของประเทศในภูมิภาคเอเชีย แต่ด้านความสามารถในการแข่งขันยังด้อยกว่านานาประเทศ ขณะเดียวกัน อัตราการออกกลางคันของนักเรียนมีจำนวนสูง ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษาในปีการศึกษา 2545 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546 : 11) พบว่า นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายที่ออกกลางคันทุกระดับ มีจำนวนสูงถึง 94,124 คน นอกจากนี้ ยังพบปัญหาเรื่องประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาอีกหลายประการ โดยผู้วิจัยพอประมวลได้ 3 ด้านใหญ่ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา พบว่า ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของประชากรวัยแรงงานโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ อัตราการออกกลางคันของนักเรียนมีจำนวนสูง อัตราการเรียนต่อระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังอยู่ในระดับต่ำ รวมไปถึงการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และเด็กที่พลาดโอกาสทางการศึกษายังมีความต้องการในการศึกษาต่อระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 19, 2546 : 1 - 2, สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2547 : 52)

2. ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา พบว่า การศึกษาทั้งสามรูปแบบยังไม่ประสานสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเพื่อให้เป็นไปในแนวทางของการศึกษาตลอดชีวิต (สุมาลี สังข์ศรี. 2544 : 122) ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการยังไม่มีกำหนดนโยบายเรื่องการจัดการศึกษาสามรูปแบบตามมาตรา 15 (หนังสือพิมพ์มติชน. 26 ตุลาคม 2547 : 21) ด้วยเหตุที่รูปแบบการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ยังไม่เกิดการผสมผสานและยังไม่ยืดหยุ่นต่อสภาพและปัญหาของผู้เรียน จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อตัวผู้เรียนที่ไม่สามารถเรียนจนจบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือทำให้ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน

3. ด้านตัวผู้เรียน ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่มีปัญหาและข้อจำกัดหลายประการทำให้ไม่สามารถเรียนจนจบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ อาทิ การที่นักเรียนติด 0, ร, มส, มผ ผู้ที่มีปัญหาด้านความประพฤติ ปัญหาเรื่องยาเสพติด การตั้งครรภ์ในวัยเรียน หรือเป็นนักเรียนที่ยากจน ไม่สามารถมาเข้าเรียนในระบบตามปกติได้ ขณะเดียวกันยังมีนักเรียนบางกลุ่มที่ปฏิเสธระบบโรงเรียนและการเข้าเรียนเป็นเวลา เป็นเหตุให้ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน โดยข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาปีการศึกษา 2544 (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 157-163) พบว่า จำนวนนักเรียนที่ออกกลางคันด้วยสาเหตุต่างๆ ทุกระดับชั้นทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้น 51,958 คน นอกจากนี้ ข้อมูลการสำรวจระดับการศึกษาของประชากรในวัย 18 ปีของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2545 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2548 : 6) พบว่า กลุ่มประชากรจำนวน 34 ล้านคน ส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 39.4 จบการศึกษาค่ากว่าระดับประถมศึกษา รองลงมาคือ 7.8 ล้านคน หรือร้อยละ 22.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งจะเห็นว่าประชากรในวัย 18 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาไม่ถึงระดับมัธยมศึกษา

ในขณะที่ประเทศไทยมีทรัพยากรอยู่อย่างจำกัด การปฏิรูปการศึกษาจึงควรดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของการบริหารจัดการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546 : 21) ศาสตราจารย์ วิจิตร ศรีสะอ้าน (2545 : 16-18) กล่าวว่าทำอะไร จึงจะเกื้อหนุนให้เป็น Education for All และเป็น Lifelong Education ได้ บางครั้งอาจต้องมีการผสมผสานรูปแบบต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดผลดีที่สุด และการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเกิดขึ้นจริงได้ในที่สุด

ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสามารถนำไปเป็นแนวทางการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทยให้มั่นคงและยั่งยืน และพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ ความสามารถและมีศักยภาพในการแข่งขันกับนานาประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบ

ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1.การร่างรูปแบบ และ 2. การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและแผนการจัดการศึกษา ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการศึกษาในระบบและด้านศึกษานอกระบบ ที่เลือกอย่างเจาะจง จำนวน 22 คน โดยใช้ในการสนทนากลุ่มจำนวน 14 คน และใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 8 คน เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็นได้ความคิดที่สร้างสรรค์และได้แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้จัดทำประเด็นเพื่อใช้ในการสนทนา พร้อมด้วยแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด พร้อมด้วยเทปบันทึกเสียง และแบบบันทึกการสัมภาษณ์

ประเด็นสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ชื่อ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และประสบการณ์ในการทำงาน และตอนที่ 2 เป็นประเด็นในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัย

ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 ซึ่งเป็นร่างรูปแบบ โดยนำข้อมูลมาจัดทำเป็นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ และการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เชื่อมโยงกับด้านปรัชญา และหลักการในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ หลักสูตร การประเมินผลการเรียนรู้ การเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์ และเทียบระดับการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา กลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน

การรวบรวมข้อมูล

โดยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ประเด็นสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์ ในรอบที่ 1 ที่เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ ใช้ค่าสถิติและร้อยละ สำหรับข้อมูลที่ได้รับจากการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับที่ 1 เพื่อนำไปเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ในรอบที่ 2 ต่อไป

รอบที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากรอบที่ 1 มาวิเคราะห์จัดทำเป็นแบบสอบถาม และนำไปเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ

รอบที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อีกจำนวน 1 รอบ โดยในรอบนี้จะเป็นรอบสุดท้าย เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ยืนยันคำตอบเดิมหรืออาจเปลี่ยนแปลงคำตอบ เพื่อผู้วิจัยจะได้นำไปจัดทำเป็นรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ

การประเมินรูปแบบโดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบไปปฏิบัติ และนำไปเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ขั้นตอนสร้างรูปแบบ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 22 คน ตามเทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง (Modified Delphi Techniques) โดยการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ ในรอบที่ 1 และการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ ในรอบที่ 2 มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} =4.73) และรอบที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} =4.75)

2. ขั้นตอนประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 105 คน และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นระดับมากที่สุด (\bar{x} =4.73)

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.= .25) สูงกว่าผู้บริหารที่มีความเห็นในการนำรูปแบบไปปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{x}=3.64$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.= .67) และเมื่อพิจารณาทุกองค์ประกอบ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 138 ข้อ และมีจำนวน 1 ข้อ ที่ไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป) ซึ่งมีจำนวน 103 ข้อ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อีกจำนวน 10 ข้อ รวม 113 ข้อ และนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ และอื่นๆ ได้แก่ปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง

1) ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษา เป็นการผสมผสานความเชื่อและความคิดของปรัชญาเพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษานอกระบบ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2) หลักสูตร มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพปัญหาผู้เรียน เน้นคุณธรรม จริยธรรม 3) การจัดการเรียนรู้ โดยในด้านการจัดวิธีการเรียนรู้ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความพร้อมในการจัดแบบชั้นเรียนมากกว่าวิธีอื่นๆ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ ประเมินทั้งด้านความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ คุณธรรม จริยธรรม และผู้เรียนต้องได้รับการทดสอบมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน 5) การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษา ให้ผู้เรียนนำความรู้ ประสบการณ์ที่สะสมไว้มาเทียบโอนเพื่อศึกษาต่อในระดับเดียวกันหรือระดับที่สูงขึ้น 6) การบริหารและการจัดการศึกษา ต้องพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เอื้อต่อการจัดการศึกษานอกระบบ 7) กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้เรียนในวัยเรียนที่มีปัญหาในด้านต่างๆ ผู้ที่ออกจากโรงเรียนกลางคันด้วยเหตุใดก็ตาม 8) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน ต้องให้การสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลาน ร่วมกิจกรรมและสนับสนุนสื่อการเรียนการสอน

ส่วนปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนให้การจัดการศึกษานอกระบบ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำเร็จ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ต้องร่วมกันกำหนดนโยบาย ให้ความรู้ความเข้าใจ จัดทำหลักเกณฑ์ และคู่มือการปฏิบัติ

นอกจากนี้ ผลวิจัยยังพบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สามารถนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ครั้งนี้ไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งมีความพร้อมทั้งอาคาร สถานที่ บุคลากร คิดเป็นร้อยละ 61.90 โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีความพร้อมมากที่สุด และผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องการความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1 การนำผลการวิจัยไปใช้ในระยะแรก สถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรเลือกองค์ประกอบที่จะสามารถนำไปใช้และเกิดผลในทางปฏิบัติได้ โดยจัดทำเป็นโครงการทดลองนำร่อง เพื่อปรับจูนค้อย หากจุดเด่นและพัฒนาให้รูปแบบมีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

2 แม้ผลการวิจัยจะพบว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีความพร้อมในการจัดแบบชั้นเรียนให้กับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบมากกว่าวิธีอื่นๆ แต่ถ้าสถานศึกษาจะทดลองจัดในรูปแบบอื่น เช่น จัดแบบทางไกล มีการพบกลุ่ม หรือการจัดแบบรายบุคคล ควบคู่ไปกับการจัดแบบชั้นเรียน และทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อศึกษาว่าวิธีใดจะเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งอาจมีผลให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีความสามารถในการจัดการศึกษาได้หลายวิธี และยังส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายที่มีปัญหาในด้านต่างๆ ได้รับการศึกษาชั้นพื้นฐาน 12 ปี เพิ่มมากขึ้น

3 จากผลการวิจัย พบว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กมีความพร้อมและสามารถนำรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานไปใช้ได้มากที่สุด ร้อยละ 79.31 และรองลงมาเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ร้อยละ 68.75 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงควรคัดเลือกและนำรูปแบบไปทดลองใช้กับสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เพื่อเป็นโครงการทดลองนำร่องของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน

4 ข้อสำคัญที่พบจากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีความพร้อมและสามารถนำรูปแบบไปปฏิบัติได้ (ร้อยละ 61.90) รวมทั้งสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่มีความพร้อม แต่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบนอกระบบได้ หากกระทรวงศึกษาธิการประกาศเป็นนโยบายส่งเสริมให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจัดการศึกษานอกระบบ พร้อมทั้งกำหนดแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบที่ชัดเจน และให้การสนับสนุนในเรื่องบุคลากร วิชาการ งบประมาณ สื่อ เทคโนโลยี เป็นต้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน จึงควรร่วมกันกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์ พร้อมทั้งกำหนดเป็นนโยบาย และจัดทำเป็นคู่มือเป็นแนวทางในการนำสู่การปฏิบัติให้กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย/และการวิจัยครั้งต่อไป

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดภารกิจจัดการศึกษานอกระบบไว้ในโครงสร้างการบริหาร เพื่อรองรับการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสามารถจัดการศึกษานอกระบบควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาในระบบได้

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐานต้องการความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการจัดการศึกษาตลอดจนรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษานอกระบบ การเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์ และการเทียบระดับการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงควรร่วมมือกับสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบให้กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ตามข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน

3. รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต นำแนวคิดมาจากข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 15 ที่กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานอาจจัดการศึกษาได้ 3 รูปแบบ พบว่าการวิจัยเรื่องนี้ยังมีน้อยมาก จึงควรทำการวิจัยในเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น โดยเฉพาะการวิจัยในแต่ละองค์ประกอบ และทำการทดลองใช้ในการเรียนการสอนกับกลุ่มเป้าหมายที่มีปัญหาในแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งศึกษาว่าแต่ละองค์ประกอบมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มมากน้อยเพียงใด จะทำให้ได้ผลการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมากยิ่งขึ้น

4. ควรวิจัยเพื่อศึกษาสภาพที่แท้จริงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ว่าเหตุใดจึงมีความพร้อมในการจัดการศึกษานอกระบบ และควรได้รับการสนับสนุนในด้านใดบ้างเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการส่งเสริมให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถจัดการศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐานเพิ่มจากการศึกษาในระบบ และยังคงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเสริมสร้างให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นศูนย์การศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง รวมทั้งอาจนำไปสู่การแก้ปัญหาเรื่องการยุบรวมสถานศึกษาในปัจจุบัน

5. ควรมีการวิจัยหาสาเหตุที่มาของปัญหาและจำนวนที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายที่มีปัญหา ในด้านต่างๆ ที่ยังไม่จบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคันว่าประกอบด้วยสาเหตุใดบ้าง เพื่อหารูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาที่เหมาะสม และจะสามารถเพิ่มจำนวนเด็กและเยาวชนให้เรียนจบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศในภาพรวม

6. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่จบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแยกกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนว่า กลุ่มเป้าหมายใดควรเข้ารับบริการการศึกษาจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และกลุ่มเป้าหมายใดควรรับบริการการศึกษาจากสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน

7. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ได้วิจัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเดิมที่จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น จึงควรทำการวิจัยโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น และเป็นโรงเรียนที่จัดให้เด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ห่างไกล และทุรกันดาร ปัจจุบันมีประมาณ 7,034 โรง ทั่วประเทศ เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี อย่างทั่วถึง

8. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำเทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง (Modified Delphi Techniques) โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมองภาพอนาคตของการจัดการศึกษาในระดับนโยบาย ที่ต้องการส่งเสริมให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตรงกับจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงกำหนดรูปแบบที่คิดว่ามีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุดต่อการที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะนำไปเป็นแนวทางการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีปัญหาในด้านต่างๆ

เมื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ โดยผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะผู้ปฏิบัติ ซึ่งอาจมีข้อจำกัดหลายประการ และกระทรวงศึกษาธิการยังไม่ได้กำหนดนโยบายหรือแนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไป จึงควรศึกษาสภาพปัญหา ความพร้อม ปัจจัยและเงื่อนไขอื่นๆ จากผู้ปฏิบัติ โดยเริ่มที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นับตั้งแต่ ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน จากนั้นจึงนำไปศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ทราบถึงสภาพและความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและแนวทางของการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ความเป็นไปได้และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ชื่อเรื่อง **การพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง
ตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงบูรณาการ**
**The Development of Nonformal Education Management in Mae
Fah Luang District which accordance with The Royal initiative on
the Philosophy of Sufficiency Economy by the Process of Integrated
Research.**

ผู้วิจัย ว่าที่ ร.ต.จิรัชย์ บุรณะฤทธิ์ทวี

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

พระราชดำริเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ทรงมีพระราชดำริขึ้น ซึ่งทรงมีพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่นิสิตมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ เมื่อ วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2517 ความตอนหนึ่งว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคง พร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างเสริมและฐานะเศรษฐกิจสูงขึ้นโดยลำดับ” (สำนักงานคณะกรรมการ วิจัยแห่งชาติ, 2546, หน้า 1) และได้ทรงมีพระราชดำรัส เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์ได้อย่างปกติสุขอย่างยั่งยืน เนื่องในโอกาสส่งท้ายปีเก่าขึ้นปีใหม่เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2522 (เสีลาภรณ์ บัวสาย, 2549, หน้า 13)

อีกทั้ง ยังได้ทรงห่วงใยพสกนิกรชาวไทยที่ต้องประสบกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ จึงได้ทรงมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่า เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ.2542 ความตอนหนึ่งว่า “...ขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยอยู่พอกิน มีความสงบและทำงานตั้งอธิษฐานตั้งปณิธานในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอกินอยู่พอกิน ไม่ใช่ว่ารุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่าจะมีความพอกินพอกินมีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพอกินอยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้ ฉะนั้น ถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิดและมีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่น ซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่าพอกอร์ พอกินอยู่พอกิน มีความสงบ ...” ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่พระราชทานให้แก่พสกนิกรชาวไทยมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 30 ปี มาแล้ว (สีลาภรณ์ บัวสาย, 2549, หน้า 14-15)

ดังนั้น การน้อมนำพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาขยายผลในทางปฏิบัติ จึงเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน และส่วนราชการทุกภาคส่วนทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชดำริดังกล่าว เป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีส่วนในการขับเคลื่อนวิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สืบไปถึงพลเมืองไทยในรุ่นต่อๆ ไป

การพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนควบคู่ไปกับการวิจัย นับเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่จะทำให้เกิดคุณค่าอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียน และยิ่งจะเกิดประโยชน์ต่อวงวิชาการในวงกว้างอีกด้วย ซึ่งนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2545-2549) ได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาเร่งด่วนของสังคม พื้นฟูสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมไทยเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยพึ่งตนเองได้ตามวิถีไทย มุ่งสร้างคนดีมีคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, 2544, หน้า 82-84) รวมไปถึงแผนการวิจัยแบบบูรณาการ ประจำปี พ.ศ.2549 ก็ได้กำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยมีข้อพิจารณาที่สำคัญคือ “สังคมไทยยังขาดความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จำเป็นต้องเรียนรู้ผ่านรูปธรรมของตัวอย่างการปฏิบัติในระดับต่างๆ” (สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, 2547, หน้า 50)

ดังนั้น การพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง ตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงบูรณาการ ในครั้งนี้ จึงนับได้ว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งในส่วนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่ฟ้าหลวง ซึ่งจะได้รับประโยชน์ในเชิงปฏิบัติการโดยตรง ในส่วนของสถานศึกษาอื่นๆ ซึ่งจะได้ประโยชน์จากการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ อันจะเป็นการระดมสรรพกำลังในการร่วมกันสืบสานแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงในเชิงวิชาการ จะต้องรู้ความรู้อย่างเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงบูรณาการ ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยรูปแบบใหม่ที่ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ขึ้นใหม่ อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง ตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงบูรณาการ
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง ตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงบูรณาการ

ระเบียบวิธีการวิจัย

กระบวนการวิจัยเชิงบูรณาการที่สังเคราะห์ขึ้นเพื่อใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวงตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการวิจัยครั้งนี้ มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการสำรวจภูมิหลัง ด้วยการวิจัยเชิงประวัติ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการวางแผนการพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวงตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นตอนที่ 3 ขั้นปฏิบัติการตามแผนที่ได้วางไว้ ในขั้นตอนที่ 2 โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในระยะแรก จากนั้นนำกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม และการวิจัยเชิงทดลองที่เตรียมการไว้เข้ามาสอดประสานให้สอดคล้องเหมาะสม ขั้นตอนที่ 4 ขั้นพัฒนา ทำการนิเทศ ติดตามผล การปฏิบัติการแล้ววิเคราะห์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาโดยหมุนวนตามขั้นตอนที่ 2 - 4 อย่างต่อเนื่อง และ ขั้นตอนที่ 5 ขั้นสรุปผล

ประชากร

ในการศึกษานี้เป็น ครูการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) และ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) สังกัดศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่ฟ้าหลวง ในช่วงที่ดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อน ที่ระดับ 0.05 ได้ ครูการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 53 คน และ นักศึกษา กศน. ซึ่งเป็นตัวแทนของนักศึกษาแต่ละชุมชน จำนวน 117 คน แล้วใช้วิธีการทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

ตัวแปรที่ศึกษา

ในส่วนของ การวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมีตัวแปรจัดกระทำ คือ การให้ความรู้ ข่าวสารเกี่ยวกับพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างมโนคติเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ ระยะเวลาที่เกี่ยวข้องกับ กศน. ระดับการศึกษา โดยมีตัวแปรตามชุดแรก คือ มโนคติ และ การรู้ คิด ทำ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนตัวแปรตามชุดที่สอง คือ การพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวงตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตัวแปรนอกจากนี้เป็นไปตามกรอบความคิดการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้พัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง ตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในครั้งนี้ ประกอบด้วย สื่อเอกสาร เช่น หนังสือ เอกสาร และข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประเด็นการอภิปรายกลุ่ม ประกอบด้วยประเด็นอภิปรายเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย เครื่องฉายข้ามศีรษะพร้อมอุปกรณ์และคอมพิวเตอร์พร้อมอุปกรณ์พ่วงต่อ ซึ่งใช้ในการนำเสนอเนื้อหาเพื่อเติมเต็มสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. เครื่องมือวัด

2.1 เครื่องมือวัดเชิงปริมาณ ประกอบด้วย แบบวัด “9 คำถามก็พอเพียงชุดที่ 1 มโนคติ” ที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่ง ผู้วิจัยสร้างขึ้น ด้านความตรง แบบวัดฉบับนี้ ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ทุกข้อ ค่าความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.76 แบบวัด “9 คำถามก็พอเพียงชุดที่ 2 รู้คิด ทำ” และ เกณฑ์การประเมิน การตอบคำถาม 9 คำถามก็พอเพียง ชุดที่ 2 รู้ คิด ทำ เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ในด้านความตรง ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ทุกข้อ ค่าความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.78

2.2 เครื่องมือวัดเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้วิจัย และ ผู้ช่วยผู้วิจัย ซึ่งมีประสบการณ์ตรงในการทำการวิจัยเชิงคุณภาพ และมีพื้นฐานความรู้ที่สอดคล้องกับเรื่องที่ทำวิจัยโดยตรง แบบบันทึกสภาพการดำเนินการตามกระบวนการวิจัย และ กล้องบันทึกภาพ

การรวบรวมข้อมูล

ใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัย และ ผู้ช่วยผู้วิจัย ซึ่งเป็นครูการศึกษานอกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพควบคู่ไประหว่างดำเนินการวิจัย และวิเคราะห์เชิงปริมาณ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบโดย t-test และ F-test (Oneway ANOVA) รวมไปถึงการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

สรุปผลการวิจัย

โดยภาพรวม การพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง ตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยกระบวนการวิจัยเชิงบูรณาการ พบว่า การพัฒนาที่ผ่านมามีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการที่ส่งผลต่อความสำเร็จ คือการพัฒนาบุคลากร การพัฒนากิจกรรม โดยเน้นให้นักการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนางาน ทีมงานมีศักยภาพและมีความตั้งใจในการนำความรู้เกี่ยวกับปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่เป็นอย่างดี โดยพบว่า การทดลองที่ได้จัดกระทำขึ้น เพื่อใช้พัฒนามโนคติ และ การ รู้ คิด ทำ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของ ครู กศน. และ นักศึกษา กศน. นั้น สามารถพัฒนา ทั้งด้าน มโนคติ และ การรู้ คิด ทำ ให้เพิ่มขึ้นไปอยู่ในระดับดีได้ อีกทั้งยังพบว่า การรู้ คิด ทำ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ ครู กศน. และ นักศึกษา กศน. มีความสัมพันธ์กัน ส่วน ตัวแปรด้านเพศ อายุ วุฒิ และ ระดับการศึกษา ที่ต่างกัน ไม่พบความแตกต่างของมโนคติ และ รู้ คิด ทำ ทั้งก่อนและหลังการทดลอง ส่วน ระยะเวลาในการเป็น ครู กศน. และ ระยะเวลาการเป็น นักศึกษา กศน. ต่างกัน มโนคติ หลังการทดลอง พบว่า แตกต่างกัน โดยพบว่า ครู กศน. และ นักศึกษา กศน. ที่ผ่านกระบวนการดังกล่าว ได้มีความคิดในการพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการอดออม ส่วนนักศึกษา พบว่าเน้นการจัดทำโครงการที่เป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือนด้วยการเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชผัก สมุนไพร และ ทำหัตถกรรมท้องถิ่น เป็นจำนวนมาก โดยพบเพิ่มเติมว่า เริ่มมีโครงการด้านการจัดกลุ่ม ออมทรัพย์เพิ่มมากขึ้น มีโครงการที่เน้นด้านการพัฒนาคุณธรรมเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังพบว่า ครูและ นักศึกษา ได้ร่วมกันไปเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่ไปเผยแพร่ ในหมู่เพื่อนๆ นักศึกษา

รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง ตามแนวพระราชดำริ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงบูรณาการในครั้งนี้ โดยภาพรวมเป็นไปตามกรอบความคิดในการวิจัย ยกเว้นในขั้นตอน วางแผน ปฏิบัติการ และพัฒนา ได้บูรณาการเชื่อมโยงเป็นวัฏจักร เล็กๆ ในกิจกรรมต่างๆ ภายใต้กรอบความคิดหลัก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

การพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพราะมีรากฐานความเป็นมาที่ดี มีโอกาสพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้สูง ส่วนการพัฒนา มโนคติ ที่มีต่อแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มนักศึกษาคควรดำเนินการ ตั้งแต่ภาคเรียนแรกๆ ในกลุ่มครู ควรดำเนินการตั้งแต่บรรจุใหม่ๆ ในการพัฒนาการ รู้ คิด ทำ ตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรพัฒนาควบคู่กันไประหว่างครูกับผู้เรียน โดยใช้หลักการเรียนรู้ร่วมกัน เพราะจากการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง สำหรับการพัฒนาคณากร ระบบงาน กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีผลต่อการพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยตรง โดยควรใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบความคิดในการพัฒนา ซึ่งพบว่ามีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการพัฒนางานได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการพัฒนา ครู ให้มีความรู้ ความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดในแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการ ที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ปกติ โดยควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาระบบการจัดการองค์ความรู้ ที่ได้จากการดำเนินการพัฒนา การศึกษานอกโรงเรียน และอื่นๆ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และควรมีการศึกษากระบวนการ พัฒนาการ รู้ คิด ทำตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติม รวมทั้งควรมีการพัฒนาแบบการวิจัยเชิง บูรณาการเพื่อนำไปใช้ในมิติต่างๆ ตลอดจนควรมีการศึกษาวิจัยสร้างเครื่องมือวัด ที่มีศักยภาพใช้เป็นส่วน หนึ่งของการพัฒนาควบคู่ไปด้วย

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

ในด้านการนำไปใช้ ได้กระบวนการพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามแนวพระราชดำริ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ส่วนในด้านวิชาการนั้น เป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ทางด้านระเบียบวิธีการวิจัย ที่บูรณาการการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มาร่วมกันอธิบายปรากฏการณ์และข้อค้นพบในการวิจัย อีกทั้งเป็นการสร้างนวัตกรรมเครื่องมือวัดซึ่ง บูรณาการข้อมูลเชิงคุณภาพเข้ากับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีจำนวนข้อน้อยแต่มีประสิทธิภาพในการวัดสูง เห็นผลเชิงประจักษ์ในสถานการณ์จริง

ชื่อเรื่อง รูปแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้
ชุมชนเฉลิมพระเกียรติวัดโพธิ์การาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตต์
จังหวัดร้อยเอ็ด
**Model of Network Establishment and Development of Chalerm
Prakiet Watpodhikaram Community Learning Centre, Tambon
Ponsoong, Pathumrat District, Roi-Et Province**

ผู้วิจัย ร่วมมิตร คำผา

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตรูปแบบหนึ่งที่พัฒนามาจากที่อ่านหนังสือ ประจำหมู่บ้าน จัดตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน โดยมีสถานศึกษาในสังกัดสำนัก บริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนให้การสนับสนุน เป็นกลไกสำคัญในการให้บริการศึกษาแก่ประชาชน ในระดับรากหญ้า เป็นเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในทุก ชุมชน ซึ่งในหลายพื้นที่ได้มีการจัดสร้างขึ้นใหม่ พัฒนาให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานในทุกๆ ด้าน และเชื่อมโยงประสานเครือข่ายการเรียนรู้ของแต่ละชุมชน เพื่อให้กิจกรรมของ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นจำนวนมากที่ได้ร่วมกับพันธมิตร/เครือข่าย ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน ดำเนินงานส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชนในชุมชน จนก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในระดับปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล และระดับชุมชนจนเป็นที่ประจักษ์

ในปี พ.ศ.2549 องค์กรยูเนสโกได้สนับสนุนให้ดำเนินโครงการนำร่องโดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนแก่เครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยได้เลือกจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นพื้นที่โครงการนำร่อง ดังนั้น เพื่อเป็นการศึกษาสภาพ ทบทวนสถานการณ์ที่เป็นอยู่ก่อนเริ่มโครงการนำร่อง จึงได้ศึกษารูปแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติ วัดโพธิ์การาม ตำบลโพธิ์สูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งนี้เพื่อให้ได้สารสนเทศที่มีความเชื่อมั่น ครบถ้วน เพื่อนำไปประกอบการวางแผนและการดำเนินโครงการนำร่องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบ วิธีการสร้างและพัฒนาเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ระเบียบวิธีการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้ที่มีหน้าที่ และมีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติวัดโพธิ์การาม ประกอบด้วย คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชนโพธิ์น้อยโพธิ์ศรีสวัสดิ์ ครูการศึกษาออกโรงเรียนสังกัดศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอปทุมรัตน์ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบพื้นที่ตำบลโพธิ์สูง ผู้บริหารการศึกษาออกโรงเรียนและบุคลากรของหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ในชุมชนโพธิ์น้อยโพธิ์ศรีสวัสดิ์ ในช่วงเวลาที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา ที่ได้มาจากการค้นหาแบบ Snowball Technique จำนวน 17 คนทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ถูกสัมภาษณ์บางคนเป็นการเฉพาะเจาะจงด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guidelines) และแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview Guidelines) สำหรับใช้สนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยกำหนดไว้อย่างกว้างๆ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี

อิสระที่จะเล่าเรื่องราวต่างๆเกี่ยวกับประเด็นที่มุ่งศึกษาอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันก็จะทำการสังเกตควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริง และทัศนะที่มาจากผู้ให้ข้อมูลซึ่งอยู่ในปรากฏการณ์ (Insider's View) ที่มีความน่าเชื่อถือ

- บันทึกอนุทินของผู้วิจัย ซึ่งเป็นสมุดบันทึกภาคสนาม โดยได้บันทึกรายละเอียดที่ได้ฟังและได้เห็นจากการสัมภาษณ์และการสังเกต
- กล้องถ่ายภาพนิ่งและเครื่องบันทึกแถบเสียง เป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อบันทึกภาพบุคคลหรือเหตุการณ์ และบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถนำมาทบทวนเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ อันเป็นการป้องกันการลืมและการตกหล่นของข้อมูลในรายละเอียด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูล 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงแรก ระหว่างเดือนเมษายน - มิถุนายน 2548 และช่วงที่ 2 ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2549

- ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทำการตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีตรวจสอบซ้ำ (Re-Checking) และวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข้อมูลต่างๆ มีความขัดแย้ง คลาดเคลื่อน ไม่สอดคล้องกัน ทั้งนี้ยึดการตรวจสอบแบบสามเส้าที่ใช้แหล่งข้อมูลสามแหล่งเพื่อยืนยันข้อมูลเป็นหลักในการตรวจสอบความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูล

- บันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยบันทึกรายละเอียดที่ได้ยินหรือได้เห็นในการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยได้บันทึกรายละเอียดในแต่ละวัน บันทึกเพิ่มเติมในเหตุการณ์ที่ตกบันทึกและนี่ก็ออกในวันหลัง บันทึกผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นและความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งที่ได้พบเห็นและได้ยิน ตลอดจนบันทึกเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการเก็บรวบรวมเพิ่มเติมในวันต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่มีคุณลักษณะในทิศทางเดียวกัน แล้วกำหนดประเด็น ประเภท และหัวข้อที่ค้นพบที่มีความสัมพันธ์อย่างมีความหมายกับประเด็นที่ต้องการศึกษา ซึ่งในการสรุปผลการวิเคราะห์จะเน้นการหาข้อสรุปเชิงข้อเท็จจริง (Factual Conclusion) ซึ่งเป็นการบรรยายแสดงให้เห็นลักษณะข้อเท็จจริง ข้ออ้างเชิงข้อเท็จจริง ข้ออ้างเชิงบรรยาย ข้อเสนอเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในอดีต และข้ออ้างเกี่ยวกับเหตุ ควบคู่กับการหาข้อสรุปเชิงทำนาย (Predictive Conclusion) ซึ่งเป็นข้อสรุปที่มีองค์ประกอบคือ ข้ออ้างเกี่ยวกับอนาคต มีหลักฐานสนับสนุนข้ออ้าง และมีการตีความโดยอาศัยนัยยะหรือสิ่งที่ปรากฏเพื่อสนับสนุนข้ออ้างเชิงทำนาย แล้วนำเสนอผลการศึกษาในรูปของการบรรยายเป็นหลัก

สรุปผลการวิจัย

1. ประเภทขององค์กรหลักในเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

องค์กรหลักในเครือข่ายการดำเนินงานสามารถจำแนกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ องค์กรหลักภายในชุมชนและองค์กรหลักภายนอกชุมชน

องค์กรหลักภายในชุมชน

องค์กรหลักในชุมชน ประกอบด้วย กลุ่ม องค์กรชุมชนที่เกิดจากการริเริ่มของภาคประชาชนทั้งจากปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาภายในชุมชนเอง อาทิ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มพัฒนาอาชีพต่างๆ และกลุ่ม องค์กรที่เกิดขึ้นจากริเริ่ม ส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน อาทิ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ฯ นอกจากนี้ยังมีองค์กร / หน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินงาน หรือ ตั้งอยู่ในชุมชน อาทิ องค์กรบริหารส่วนตำบล โรงเรียน สถานีนามัย เป็นต้น

องค์กรหลักภายนอกชุมชน

ขณะเดียวกันยังมีองค์กร / หน่วยงานภายนอกชุมชน ที่เข้าไปเป็นเครือข่ายการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นองค์กร / หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หน่วยงานด้านพัฒนาชุมชน หน่วยงานด้านเกษตร หน่วยงานด้านอุตสาหกรรม สถาบันอุดมศึกษา นอกจากนี้ยังมีชมรมพระสังฆพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นองค์กรเครือข่ายด้วย

2. การสร้างเครือข่ายและการพัฒนาเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.1 เหตุผลและวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมเครือข่าย

เหตุผลสำคัญที่ผลักดันให้องค์กรต่างๆ เข้าร่วมเป็นเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมี 2 ประการคือ แรงผลักดันจากปัญหาและความต้องการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาความยากจน หนี้สิน รongลงมาคือแรงผลักดันอันเนื่องมาจากการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐ พันธกิจของหน่วยงานต้นสังกัด และบทบาทหน้าที่ขององค์กร

2.2. บุคคลผู้ริเริ่มและประสานงานเครือข่าย

บุคคลผู้ริเริ่มและประสานงานเครือข่ายคือ พระครูโพธิวิริคุณ ซึ่งเป็นประธานกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยมีครูการศึกษาออกโรงเรียน และกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นผู้ช่วย

พระครูโพธิวิริคุณเป็นบุคคลเป็นที่ยอมรับของสังคม มีผลงานในการพัฒนาสังคมชุมชนเป็นที่ปรากฏชัดเป็นเวลานาน เป็นแกนหลักเหล่านี้ จะมีความเชื่อว่ากิจกรรมการพัฒนาหรือแก้ปัญหาทั้งหมดต้องเริ่มต้นที่ความรู้ความเข้าใจปัญหา การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา การตัดสินใจร่วมกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เกิดจากพลังของบุคคลและองค์กรภายในชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้นการสร้าง ความเข้าใจกับประชาชน ตลอดจนผู้นำองค์กรในชุมชนจึงเป็นหลักสำคัญที่สุด และใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็น

สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้น ต่อมาเมื่อมีองค์กรเครือข่ายภายนอกชุมชนที่มีพันธกิจร่วมกับองค์กรชุมชนในการพัฒนาชุมชนหมุนเวียนเข้าไปดำเนินงานตามนโยบายในแต่ละช่วงเวลา ผู้แทนองค์กรภายนอกเหล่านั้นได้ใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐและดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งการประชุมชี้แจง การประชุมสัมมนา การฝึกทักษะอาชีพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และอื่นๆ

2.3 ลักษณะของเครือข่าย และการพัฒนาเครือข่าย

เครือข่าย ก่อเกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ คือ 1) เครือข่ายที่ก่อเกิดตามธรรมชาติ โดยได้อาศัยความเป็นเครือญาติ มีภูมิลำเนาหรือถิ่นกำเนิดเดียวกัน มีความเชื่อศรัทธาคลายคลึงกัน และมีปัญหาาร่วมกัน เป็นต้น และ 2) เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยการจัดตั้ง โดยมีหน่วยงานภาครัฐ/เอกชนคอยกระตุ้นหรือจัดให้มีองค์กรขึ้นมาเพื่อรองรับการดำเนินกิจกรรม เช่น เครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐกับองค์กรชุมชน เป็นต้น

จุดเริ่มต้นในการสร้างเครือข่ายเพื่อการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เริ่มจากการที่คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และครูการศึกษาออกโรงเรียน ได้ร่วมกันริเริ่มจัดกิจกรรม แล้วมีความต้องการทรัพยากรในการดำเนินงานเพิ่มเติม อาทิ งบประมาณ ทรัพยากรบุคคล วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ จึงได้ทำแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ซึ่งหากเป็นองค์กรภายในชุมชน มักจะให้ความร่วมมือในการดำเนินงานเมื่อกิจกรรมนั้นมีความสอดคล้องกับปัญหา ความต้องการ และความสนใจขององค์กร และคาดหวังว่ากิจกรรมจะเกิดผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย เมื่อมีการเชื่อมโยงเครือข่ายทำให้องค์กรเครือข่ายให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่อมาด้วยความสมัครใจ เกิดการประสานสัมพันธ์ สร้างสรรค์กิจกรรมร่วมกันบนพื้นฐานของความเอื้ออาทร ส่งผลให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเข้มแข็ง และองค์กรชุมชนที่เข้าร่วมเครือข่ายก็มีความเข้มแข็ง บรรลุจุดมุ่งหมายของตนด้วย

นอกจากนี้ ยังมีการริเริ่มสร้างเครือข่าย ที่ ผู้นำ หรือ ผู้แทนองค์กรภาครัฐเข้าไปประสานงานและขอความร่วมมือจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อดำเนินงานตามนโยบายของรัฐ หรือตามพันธกิจของหน่วยงานต้นสังกัด และบทบาทหน้าที่ขององค์กร เครือข่ายที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ มักจะเริ่มจากความเป็นเครือข่ายเทียม (Pseudo Network) ที่ในตอนต้นไม่ได้มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ต่อมาเมื่อมีการเชื่อมโยงและดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จึงได้พัฒนาไปสู่การเป็นเครือข่ายพันธมิตร (Allied Network)

2.4 กิจกรรมหลักของเครือข่าย

กิจกรรมหลักของเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติวัดโพธิ์การาม เริ่มจากการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ ควบคู่กับกิจกรรมทางส่งเสริมพระพุทธศาสนา และการสืบสานงานประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่จัดขึ้นทุกปีโดยพระครูโพธิ์วิรุณ โดยริเริ่มให้จัดกิจกรรมให้เป็นรูปธรรมและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้วัดและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรม จนกิจกรรมต่างๆ ได้รับการยอมรับเป็นกิจกรรมสำคัญของชุมชน ชุมชนเกิดความสามัคคีและมี

ความภาคภูมิใจ ผลจากการดำเนินกิจกรรมทำให้ประชาชนในชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เกิดการสืบสานต่อเนื่อง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้องค์กรภายนอกเข้าร่วมเป็นเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ และนำพากิจกรรมอื่นๆ เข้ามามบูรณาการและต่อยอด เช่น การพัฒนาอาชีพ กองทุนหมู่บ้าน จนองค์กรภายในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดียิ่งๆ ขึ้น

ในปัจจุบันกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีดังนี้

- การจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
- การศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- การฝึกทักษะอาชีพ และการพัฒนากลุ่มอาชีพ
- การจัดการทุนภายในชุมชน (โดยหลอมรวมและยกระดับกองทุนต่างๆ ในชุมชนขึ้นเป็นสถาบันการเงินชุมชน)
- การส่งเสริมพระพุทธศาสนา และการสืบสานพระเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- การศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้ ناتองถิ่น (มหาวิทยาลัยชีวิต)
- การทำเว็บไซต์
- ร้านแสดงและจำหน่ายสินค้าที่เป็นผลผลิตของประชาชนในชุมชน (CLC Outlet)

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทั้งองค์กรเครือข่ายภายในชุมชนและองค์กรเครือข่ายภายนอกชุมชน พบว่า กิจกรรมที่ดำเนินการส่วนใหญ่จะอยู่ในแผนชุมชน และต้องอยู่บนพื้นฐานของสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ กิจกรรมใดที่เป็นภารกิจของหน่วยงานภาครัฐจากภายนอกที่เป็นเครือข่าย แต่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนจะถูกปรับปรุง จนสามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนก่อน จึงจะได้รับการยอมรับจากผู้นำชุมชนที่เป็นกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และองค์กรเครือข่ายภายในชุมชน ส่งผลให้หน่วยงานทั้งหลายต่างปรับทิศทางการทำงานของตน จากที่เคยยึดเอาภารกิจของหน่วยงานเป็นที่ตั้ง มาสู่การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรม ส่วนสถานที่ในการจัดกิจกรรมนั้น อาจะจัดขึ้นที่อาคารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จัดที่แห่งเรียนรู้ในชุมชน หรือจัดในสถานที่อื่นๆ ตามความเหมาะสม

2.5 การเชื่อมโยงเครือข่าย กับบุคคล องค์กร

จากการศึกษากรณีศึกษา พบว่า รูปแบบในการเชื่อมโยงเครือข่ายมี 2 ลักษณะ คือ 1) การเชื่อมโยงเครือข่ายแนวราบ (Horizontal Linkage) ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างองค์กรที่อยู่ในระดับเดียวกันกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่อยู่ในชุมชน เพื่อประสานและเสริมสร้างความร่วมมือที่เสริมซึ่งกันและกัน หลีกเลี่ยงการแข่งขัน ลดความซ้ำซ้อนของการจัดกิจกรรม และ 2) การเชื่อมโยงเครือข่ายแนวตั้ง

(Vertical Linkage) ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างองค์กรในระดับชุมชน เข้ากับองค์กรในระดับที่เหนือขึ้นไป ทั้งระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด หรือแม้แต่มัธยมศึกษาทั่วประเทศ

วิธีการเชื่อมโยง มีทั้งวิธีการที่เป็นทางการ อาทิ การจัดการประชุม สัมมนาฯ และวิธีการที่ไม่เป็นทางการ อาทิ การไปมาหาสู่ เยี่ยมเยือน เสมือนเครือญาติ และเพื่อนสนิท เพื่อปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการต่อยอด สาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรที่ประกอบเป็นเครือข่าย

บุคคลที่เป็นแกนหลักในการเชื่อมโยงเครือข่าย คือ ประธาน หรือกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และครูการศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้เชื่อมโยงเครือข่ายทั้งในแนวราบและแนวตั้ง

ในสังคมชนบทโดยเฉพาะภาคอีสานเป็นสังคมระบบเครือญาติที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น ดังนั้นการเชื่อมโยงเครือข่ายจะเริ่มต้นจากจุดแข็งของระบบ โดยใช้เครือญาติที่มีจิตใจในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็งก่อนจึงค่อยขยายไปยังกลุ่มอื่น และใช้ความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อผู้นำทางศาสนาเป็นจุดแข็งจนกระทั่งเกิดการพัฒนาทั้งกิจกรรมและโครงสร้าง

2.6 องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้าง และการพัฒนาเครือข่าย

จากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเพื่อการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีดังนี้

- ผู้นำ/กลุ่มแกนนำที่เป็นกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงเครือข่ายเป็นผู้ที่ได้รับความยอมรับจากประชาชนในชุมชน ซึ่งมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ และผ่านการตรวจสอบ พิสูจน์จากชุมชนว่า เป็นบุคคลที่มีจิตใจสาธารณะ มีบารมี เห็นคุณค่าและความสำคัญของการเรียนรู้ ปรารถนาตัวเข้ามาทำหน้าที่ประสานงาน จัดการ และสื่อสาร เชื่อมโยงกับสมาชิก โดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นคนพูดจริง ทำจริง รู้แจ้ง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นผู้วิวิสัยทัศน์สามารถวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาสังคมชุมชนได้อย่างถูกต้อง

- ศักยภาพของครูการศึกษาออกโรงเรียน มีความเข้าใจบริบทของชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน สามารถวิเคราะห์ชุมชน ปรับตัวเข้ากับประชาชนในชุมชนได้ ได้รับการยอมรับนับถือเสมือนเป็นสมาชิกของชุมชน ซึ่งจะทำการเป็นผู้ประสานงานระหว่างสถานศึกษา กศน. กับผู้นำเครือข่ายดำเนินไปอย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพ

- ระบบการหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่มผู้นำเครือข่าย เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของสมาชิก โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพเพื่อสร้างความเข้มแข็งขององค์กรเครือข่ายควบคู่การพัฒนาศักยภาพการมีส่วนร่วมของสมาชิกรายบุคคล มีความรู้สึกว่าเป็นองค์กรและเครือข่ายเป็นของสมาชิก ที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมได้อย่างเต็มที่

- การมี วิสัยทัศน์ พันธกิจ ผลประโยชน์ และความสนใจร่วม ทั้งนี้ สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจ

ในปัญหาและมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น

- ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ และกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งสามารถกำหนดทิศทางของเครือข่าย กิจกรรมหลัก ประเภทของบุคคลและองค์กรที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกของเครือข่าย
- ความสอดคล้องของกิจกรรมกับบริบท/ความต้องการของชุมชน และความเหมาะสมขององค์ความรู้ กระบวนการของกิจกรรมที่เครือข่ายจัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็น กิจกรรมเพื่อการเอาชนะปัญหา การถ่ายทอดหรือเผยแพร่แนวคิด ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และอื่นๆ ต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชน องค์ความรู้ที่ใช้เป็นสาระในการดำเนินกิจกรรมมีความสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่นและการแก้ปัญหาที่แท้จริงของชุมชน
- การมีความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลกัน สมาชิกของเครือข่ายต่างเสริมสร้างซึ่งกันและกัน โดยนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง
- ประสิทธิภาพของการเชื่อมโยงและการสื่อสารภายในเครือข่าย การติดต่อสื่อสารที่สม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หรือในแนวราบและแนวตั้ง โดยผู้ที่เกี่ยวข้องควรเป็นแกนหลักในการเชื่อมโยงเครือข่ายคือ คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ในการจัดตั้งเครือข่ายใหม่ หรือเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่ายที่มีอยู่เดิม ควรแสวงหากลุ่มบุคคลที่ได้รับความยอมรับจากประชาชนในชุมชน ผ่านการตรวจสอบ พิสูจน์จากชุมชนว่า เป็นบุคคลที่มีจิตใจสาธารณะ มีบารมี และเป็นแกนนำเครือข่ายโดยธรรมชาติอยู่แล้ว และองค์กรของพวกเขามาเป็นพันธมิตรก่อน แล้วจึงขยายไปสู่องค์กรชุมชนอื่นๆ หากพบว่าผู้นำหรือกลุ่มแกนนำมีข้อจำกัดด้านเวลาที่จะมาดำเนินงานเครือข่าย ให้ร่วมกันพิจารณาสร้างทีมผู้นำหรือผู้สืบทอดขึ้นมาใหม่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เครือข่ายดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน และพึงพึงระบอบมากกว่าพึงพึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
2. ควรพัฒนาศักยภาพของครูการศึกษาออกโรงเรียนให้มีความเข้าใจบริบทของชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองในชุมชน ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน สามารถวิเคราะห์ชุมชนปรับตัวเข้ากับประชาชนในชุมชนได้ โดยใช้วิธีการพัฒนาที่หลากหลาย แต่อยู่บนฐานของการได้ปฏิบัติจริง และไม่ควรรโยกย้าย สับเปลี่ยน ครูการศึกษาออกโรงเรียนออกจากพื้นที่โดยไม่จำเป็น
3. ในจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งเครือข่าย ควรเชิญผู้แทนองค์กร และผู้มีส่วนได้เสียมาร่วมประชุมเพื่อร่วมกันสร้างมุมมองร่วม วิสัยทัศน์ กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และกิจกรรมหลักของเครือข่าย จากนั้นให้ทบทวนสิ่งเหล่านี้เป็นระยะๆ เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคม และความต้องการของสมาชิก
4. ความสอดคล้องของกิจกรรมและองค์ความรู้ที่มีต่อสภาพปัญหา ความต้องการ ศักยภาพ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีสำคัญ ดังนั้น ผู้นำและกลุ่มแกนนำเครือข่ายควรพิจารณาปรับ

บำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาไทยให้เข้มแข็ง มีการเผยแพร่ และสืบทอดเอกลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมของไทยให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม คือ

1. ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้บริหาร/อาจารย์ที่มีวุฒิความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารองค์กร/หน่วยงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 17 คน

2. ผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในองค์กร/หน่วยงานรองรับภายใน ได้แก่ สถาบัน/ศูนย์สำนักที่มีการดำเนินงานการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เช่น สถาบันไทยคดีศึกษา สถาบันวิจัย สถาบันบริการวิชาการ สถาบันการศึกษาต่อเนื่อง กองกิจการนิสิตนักศึกษา สถาบันศิลปวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ กองแผนงานฯฯ โดยเป็นบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 14 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 150 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ / สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการ วิธีการ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา

2. แบบสอบถามตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่สร้างขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จากการสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้เทคนิคเดลฟาย เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบแรกและรอบต่อๆ ไปจนกว่าความคิดเห็นจะสอดคล้อง และเป็นฉันทามติ การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ (Face Validity) และการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruency) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจและแก้ไขสำนวนภาษา ตัดทอนและเพิ่มเติมข้อความในแบบสอบถาม

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน เป็นแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และบุคลากร เกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบ และความคิดเห็นในทางปฏิบัติ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในขั้นนี้ โดยวิธีหาค่าความสอดคล้องภายใน (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อประมวลประเด็นนำมาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา โดยสร้างแบบสอบถามตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำไปสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน จำนวน 3 รอบ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยควอไทล์ (Interquatile range) ของกลุ่มรายชื่อ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม วิเคราะห์ข้อมูลเช่นเดียวกันปรากฏว่า ในรอบนี้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันเป็นฉันทมติ

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการดำเนินงาน ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้มาแจกแจงความถี่ เพื่อหาค่าเฉลี่ย \bar{X} และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) เสนอในการพิจารณาประสิทธิภาพของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ใช้เกณฑ์พิจารณาข้อความที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาได้รูปแบบการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนี้

1. ปรัชญา นโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงาน / โครงการ ที่มีความชัดเจน โดยระบุถึงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม และมีผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเห็นความสำคัญในเรื่องนโยบายและแผนงานการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

2. การพัฒนาองค์กร/หน่วยงานรองรับภายในต่างๆ เกี่ยวกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ องค์กร/หน่วยงานกลางด้านศิลปวัฒนธรรม องค์กร/หน่วยงานการวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม องค์กร/หน่วยงานด้านบริการทางวิชาการศิลปวัฒนธรรม องค์กร/หน่วยงานส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม องค์กร/หน่วยงานกิจการนิสิตนักศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ทั้งนี้โดยหน่วยงานสามารถกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงาน/โครงการ และบทบาทของตนเองอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2.1 องค์กร/หน่วยงานกลาง ทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานต่างๆ โดยมี ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกเข้าร่วมเป็นกรรมการ และควรมีผู้บริหารระดับสูงรับผิดชอบดูแลด้วย เช่น รองอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรมทำหน้าที่จัดหาทุนทั้งภายในและนอกประเทศ สนับสนุนและพัฒนาบุคลากรด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

2.2 องค์กร / หน่วยงานการวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น สถาบันไทยคดีศึกษา หรือสถาบันวิจัยอื่นๆ โดยสถาบันควรมีการกำหนดนโยบายในการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาไทย และศิลปวัฒนธรรมไทย

2.3 องค์กร / หน่วยงานบริการทางวิชาการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เช่น สถาบัน / ศูนย์ / สำนักการศึกษาต่อเนื่อง สถาบัน / ศูนย์ / สำนักบริการวิชาการ ควรเน้นกิจกรรมการส่งเสริมกิจกรรมการเผยแพร่ให้มากขึ้น เช่น การจัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรมอาชีพให้แก่ประชาชนทั่วไป

2.4 องค์กร / หน่วยงานส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เช่น พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ หอประวิติฯ เน้นการส่งเสริม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การเก็บรักษาอย่างเป็นระบบ การวิจัย และการบริการทางวิชาการ

2.5 องค์กร / หน่วยงานกิจการนิสิตนักศึกษาในด้านการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมเน้นกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านศิลปวัฒนธรรม การปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ชมรมและสโมสรต่างๆ

3. การบริหารจัดการองค์กร / หน่วยงานต่างๆ ควรมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านโครงสร้างและสายการบังคับบัญชา การวางนโยบาย และแผนงาน แผนปฏิบัติการ งบประมาณ มีบุคลากรที่มีวุฒิและประสบการณ์ที่ตรงกับสายงาน มีการพัฒนาบุคลากร อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ทันสมัย / ทันเหตุการณ์ ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติในการสร้างเครือข่ายด้านศิลปวัฒนธรรม การประสานงาน และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่าผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอยู่ในระดับมากในทุกประเด็น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดประชุมสัมมนา และฝึกอบรมแก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้เข้าใจบทบาทภารกิจและความสำคัญของบทบาทภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ถูกต้องชัดเจน

2. ในการบรรจุแต่งตั้ง หรือคัดเลือกบุคลากร ผู้บริหารควรกำหนด หรือคัดเลือกบุคลากรที่มีวุฒิและประสบการณ์ที่ตรงกับตำแหน่งงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้เหมาะสม โดยเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

3. สถาบันควรส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรที่อยู่ในตำแหน่งงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้มีวุฒิทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

4. หน่วยงานในสถาบันอุดมศึกษาได้แก่ คณะ ภาควิชา สถาบัน ศูนย์ สำนัก ควรมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยการรวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายเพื่อการจัดและดำเนินกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมร่วมกัน

5. สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการจัดการเรียนการสอนสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ควรกำหนดวิชาทางดนตรี กีฬา ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Folk lore) ไว้ในหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป (General Education) สำหรับนิสิตนักศึกษาให้เป็นวิชาบังคับหรือวิชาเลือก เพื่อเป็นการสร้างเสริมบุคลิกภาพของบัณฑิตให้มีความพร้อมในทุกด้าน

6. สถาบันอุดมศึกษาควรสร้างแรงจูงใจในการสนับสนุนและส่งเสริมให้อาจารย์ และบุคลากรที่มาช่วยการปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เช่น เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา หรืออาจารย์ผู้ควบคุมกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านศิลปวัฒนธรรมของชมรมนิสิตนักศึกษา โดยกำหนดเป็นภาระงานของอาจารย์ เช่นเดียวกับภาระงานสอน

7. ครู อาจารย์ และบุคลากรภายในสถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติทางด้านคุณธรรมจริยธรรม การอนุรักษ์ ปกป้องรักษา และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่นิสิตนักศึกษาและประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันรณรงค์ และอนุรักษ์ในเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่ต่อไป

8. ผู้บริหารระดับสูงของสถาบัน และผู้บริหารหน่วยงานภายในสถาบันที่เข้ามารับตำแหน่งใหม่ ควรสืบทบทวนนโยบายด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

9. สถาบันอุดมศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สำหรับสำนักงานกิจการนิสิตนักศึกษาให้มากขึ้น ทั้งในด้านทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวก และงบประมาณในการดำเนินการจัดกิจกรรมให้มากขึ้น

10. งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นงานที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันระหว่างชุมชน องค์กรธุรกิจ ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนหน่วยงานของรัฐ แต่เนื่องจากโลกยุคปัจจุบันมีการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั้งในระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ จึงควรมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมทั้งในด้านการวิจัยและพัฒนา การบริการวิชาการ กิจการนิสิตนักศึกษา กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และในส่วนงานฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม ชมรมหรือสโมสรของนิสิตนักศึกษาด้วย

การพัฒนาคุณภาพครู ณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม

ชื่อเรื่อง จิตสำนึกครูภาค 1 : องค์ประกอบใหม่ของจิตสำนึกครูของนักศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
Teacher’s Conscience Part 1 : New Teacher’s Conscience Factors
of Educational Students in Dhonburi Rajabhat University.

ผู้วิจัย ดร. นิภา พงศ์วิรัตน์

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

จิตสำนึกครู นับเป็นเรื่องสำคัญต่อการประกอบวิชาชีพครู เพราะจิตสำนึกแห่งความเป็นครูนั้นจะช่วยให้ผู้ที่เป็นครูตระหนักถึงภารกิจ และหน้าที่ความรับผิดชอบของตนในการพัฒนามนุษย์ คือการพัฒนา ศิษย์ที่ตนดูแล อบรมสั่งสอน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านจิตใจ ด้านปัญญา และด้านพฤติกรรม (ป.อ.ปยุตโต, 2542: 243) อาชีพครูจึงเป็นอาชีพที่คนให้ความเคารพ และเรียกว่าเป็นปวงชนียบุคคล ดังที่ปรากฏว่ามีประเพณีไหว้ครูในสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี

ครูของแผ่นดินที่สอนคนไทยทุกระดับชั้น ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหาราช พระองค์ทรงประพฤติปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย จนเป็นตัวอย่าง ทั้งแนวความคิด และวิธีการปฏิบัติงานในหลายสาขาวิชาทั้งยังทรงเป็นต้นแบบที่ดีของจิตสำนึกครูไทยอีกด้วย เนื่องจากปี 2550 เป็นปีที่พระองค์ทรงมีพระชนมายุ ครบ 80 พรรษา ผู้วิจัยจึงขออัญเชิญพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย ไว้ในโอกาสต่างๆ ที่ผู้วิจัยเห็นว่าเกี่ยวข้องกับจิตสำนึกครูมาแสดงไว้เพื่อเฉลิมพระเกียรติ และเป็นสิริมงคลดังต่อไปนี้

“ ผู้ที่เป็นครู จะต้องถือเป็นหน้าที่อันดับแรกที่จะต้องให้การศึกษาคือ
สั่งสอนอบรมอนุชนให้ได้ผลแท้จริง ทั้งต้องคิดว่างานที่แต่ละคน
กำลังทำอยู่นี้ คือความเป็นความตายของประเทศ เพราะอนุชนที่มี
ความรู้ มีความดีเท่านั้น ที่จะรักษาชาติบ้านเมืองเอาไว้ได้ ”

{ พระราชดำรัสในโอกาสที่นายบุญถิ่น อัตถากร
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ นำครูและนักเรียน
โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม จากภาคใต้
เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เมื่อวันที่
21 กุมภาพันธ์ 2515 (กรมวิชาการ, 2540 : 84) }

ยังมีพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับความสำคัญของครูอีก ดังนี้

“ คำว่าครูนั้นเป็นคำที่สูงยิ่ง เพราะถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับการเคารพบูชาได้ ฉะนั้น
ได้ชื่อหรือเรียกว่าเป็นครูก็ต้องบำเพ็ญตนให้ดี บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์
บำเพ็ญตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือได้ เพราะว่าผู้ใดเป็นครูแล้วไม่บำเพ็ญตนให้เป็น
ที่น่าเชื่อถือ ก็เท่ากับบกพร่อง ครูเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาการ และเป็นผู้ถ่ายทอด
ความประพฤติ วิธีปฏิบัติตน วิธีคิดและความดีงามทุกอย่างซึ่งจะสร้างให้
บุคคลเป็นคนดี เป็นคนที่ไม่เป็นภัยต่อผู้อื่น ตรงข้ามเป็นผู้ที่เป็นประโยชน์
ต่อผู้อื่น ต่อส่วนรวมและตัวเองก็ได้รับประโยชน์ว่าเป็นคนที่เจริญ ”

{ พระราชดำรัส ในโอกาสที่ประธานกรรมการประสานงานส่วนภูมิภาค ภาค 2
สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยฯ นำคณะผู้แทนครูจูน
เฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายเงินเพื่อ โดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย
เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2524 (กรมวิชาการ, 2540 : 89) }

จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสให้ความสำคัญแก่ครูนั้น เพราะทรง
เห็นคุณค่าของอนุชนที่มีความรู้ ความสามารถและมีคุณธรรมเท่านั้นที่จะรักษาประเทศชาติบ้านเมืองไว้ได้

ทั้งนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
(กรมวิชาการ, 2546 : 5) มาตรา 6 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่
สมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต
สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในมาตรา 52 กล่าวว่า ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ
กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่
เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับ และประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู
คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อม และมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่
และการพัฒนาบุคลากรประจำการ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ ในมาตรา 56
กล่าวว่า การผลิตและการพัฒนาคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนามาตรฐานและ
จรรยาบรรณของวิชาชีพ... ในสถานศึกษาระดับปริญญา ที่เป็นนิติบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการ
จัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ยังมีหลักเกณฑ์การรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) (คุรุสภา, 2546 : 2) กล่าวถึง
มาตรฐานบัณฑิตครูไว้ว่า ต้องมีความรู้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การปฏิบัติตน และการพัฒนา
คุณลักษณะความเป็นครูในเรื่องมาตรฐานวิชาชีพครู (คุรุสภา, 2548 : 10-11) ด้านมาตรฐานความรู้ของครู

ที่มีคุณวุฒิอื่นที่ ครุสภารับรองในความรู้ข้อที่ 9 ความเป็นครู มีสาระที่น่าสนใจคือ 1) ความสำคัญของวิชาชีพครู บทบาทหน้าที่ภาระงานของครู 2) พัฒนาการของวิชาชีพครู 3) คุณลักษณะของครูที่ดี 4) การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู 5) การเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถภาพความเป็นครู 6) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และเป็นผู้นำทางวิชาการ 7) เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู 8) จรรยาบรรณของวิชาชีพครู 9) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งนี้ได้กำหนดสมรรถนะของครูไว้ดังนี้ 1) รัก เมตตาและปรารถนาดีต่อผู้เรียน 2) อดทนและรับผิชอบ 3) เป็นบุคลากรแห่งการเรียนรู้ 4) มีวิสัยทัศน์ 5) ศรัทธาในวิชาชีพครู 6) ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

จากเกณฑ์มาตรฐานการรับรองปริญญาทางการศึกษาตามมาตรา 9 (7) แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ของคุรุสภาในมาตรฐานที่ 2 มาตรฐานการผลิต ข้อที่ 2.4 (4) การจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครู กำหนดให้มีโครงการเสริมความเป็นครู มีการประเมินโครงการและมีการรายงานผลการจัดกิจกรรมความเป็นครู ของนิสิตนักศึกษา (คุรุสภา, 2548 : 7) ทั้งนี้มาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภาได้กำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพไว้ โดยกำหนดให้มาตรฐานความรู้ ข้อ 4 จิตวิทยาสำหรับครู ให้มีสาระความรู้ 3 ข้อ คือ 1) จิตวิทยาพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคน 2) จิตวิทยาการศึกษา 3) จิตวิทยาการแนะแนวและการให้คำปรึกษาโดยกำหนดสมรรถนะ ไว้ว่า 1) เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน 2) สามารถช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนรู้และพัฒนาได้ตามศักยภาพของตน 3) สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 4) สามารถส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียน (คุรุสภา, 2548 : 8)

จากความสำคัญดังกล่าวมาแล้วนั้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) (2547: 36) กล่าวถึงมาตรฐานตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา รอบที่ 2 พ.ศ. 2549-2553 มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิตไว้ว่า “บัณฑิตเป็นผู้เรื่องปัญญา มีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีทักษะ และภูมิปัญญาในงานอาชีพในฐานะของนักวิชาชีพชั้นสูง ทักษะวิจัยในฐานะนักวิชาการชั้นสูง มีจิตสำนึก และภูมิธรรมในฐานะพลเมืองดีของสังคมไทยและสังคมโลก”

สรุปได้ว่า เกณฑ์มาตรฐานการรับรองปริญญาทางการศึกษาของคุรุสภา ให้ความสำคัญแก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นครูของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่ให้ความสำคัญแก่นักศึกษาว่า บัณฑิตต้องมีจิตสำนึก และภูมิธรรมในฐานะพลเมืองดี ดังนั้น บัณฑิตคณะครุศาสตร์จึงต้องได้รับการส่งเสริมให้มีจิตสำนึกและมีคุณธรรมในฐานะบัณฑิตและฐานะแห่งความเป็นครูไปพร้อมๆกัน

ในการที่จะพัฒนาจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์นั้น จำเป็นจะต้องรู้ถึงองค์ประกอบของจิตสำนึกครูที่ชัดเจนว่า มีองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวชี้วัดอะไรบ้าง ทั้งยังต้องทราบถึงสภาพพื้นฐานจิตสำนึกครูของนักศึกษาอีกด้วย ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยในครั้งนี้ขึ้นเพื่อค้นหาคำตอบดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหาองค์ประกอบใหม่ ได้แก่ องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ในภาพรวม
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ตามสถานภาพของนักศึกษา ได้แก่ เพศ สภาพเศรษฐกิจ และสภาพครอบครัว
4. เพื่อยืนยันและปรับปรุงองค์ประกอบใหม่ของจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ที่ค้นพบ

ระเบียบวิธีวิจัย

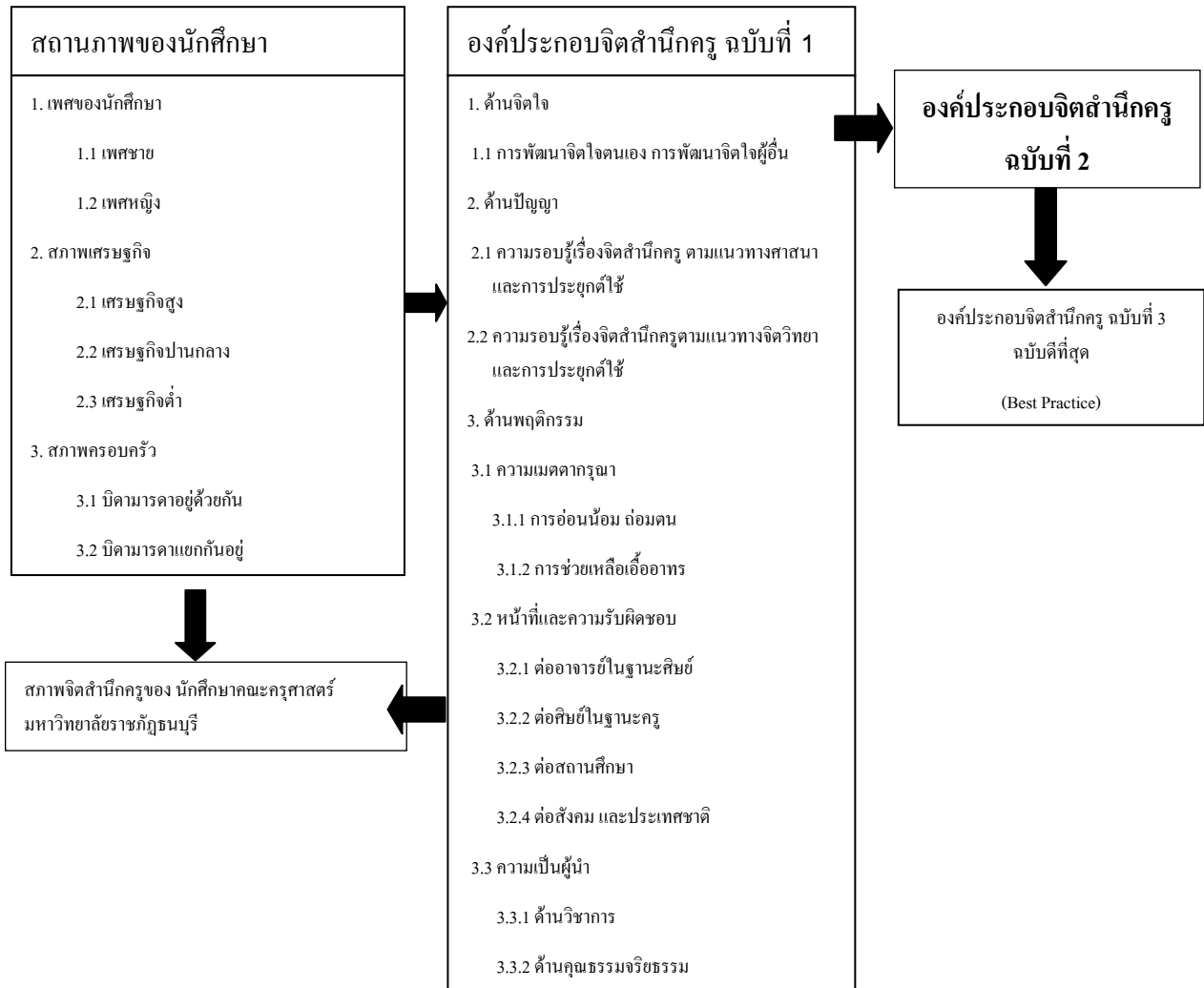
ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ปีการศึกษา 2549 จำนวน 408 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการแจกแบบสอบถามให้นักศึกษาตอบตามโอกาสที่เหมาะสม ให้ได้ 5 เท่า ของจำนวนตัวชี้วัดตามเกณฑ์การใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ที่ สตีเวนส์ (Stevens, 1996 : 372) กล่าวไว้ ดังนั้น 5 เท่าของจำนวนตัวชี้วัด 72 ตัว ต้องได้กลุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 360 คน จึงจะยอมรับได้ ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้สุ่มได้ 394 คน ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วนั้น ดังแสดงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Frame Work)

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเป็น 3 ส่วน 6 ตอน และปรากฏผลการวิจัยในแต่ละตอนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การวางแผนการวิจัย (Research Planning) ดำเนินการดังนี้

ตอนที่ 1 การวางแผนชี้ป่งองค์ประกอบจิตสำนึกครู ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การชี้ป่งแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึกครู ผู้วิจัยชี้ป่งแนวคิดและทฤษฎีระบบการพัฒนามนุษย์ของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2542: 243) ร่วมกับแนวคิดจิตสำนึกครูตามแนวทางศาสนา พุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ร่วมกับแนวคิดจิตวิทยาตะวันตก และได้ทำการสอบถาม สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูและครูสภา แล้วนำมาสังเคราะห์ สรุปเป็นจิตสำนึกครู ฉบับที่ 1 จำนวน 3 องค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบย่อย 8 องค์ประกอบภายใน

ขั้นที่ 2 การชี้ป่งกระบวนการวิจัย (Research Process) ผู้วิจัยได้ชี้ป่งกระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ตามวิธีการของทาชาคคอร์รี และเทดด์ลี (Tashakkori & Teddlie, 1998)

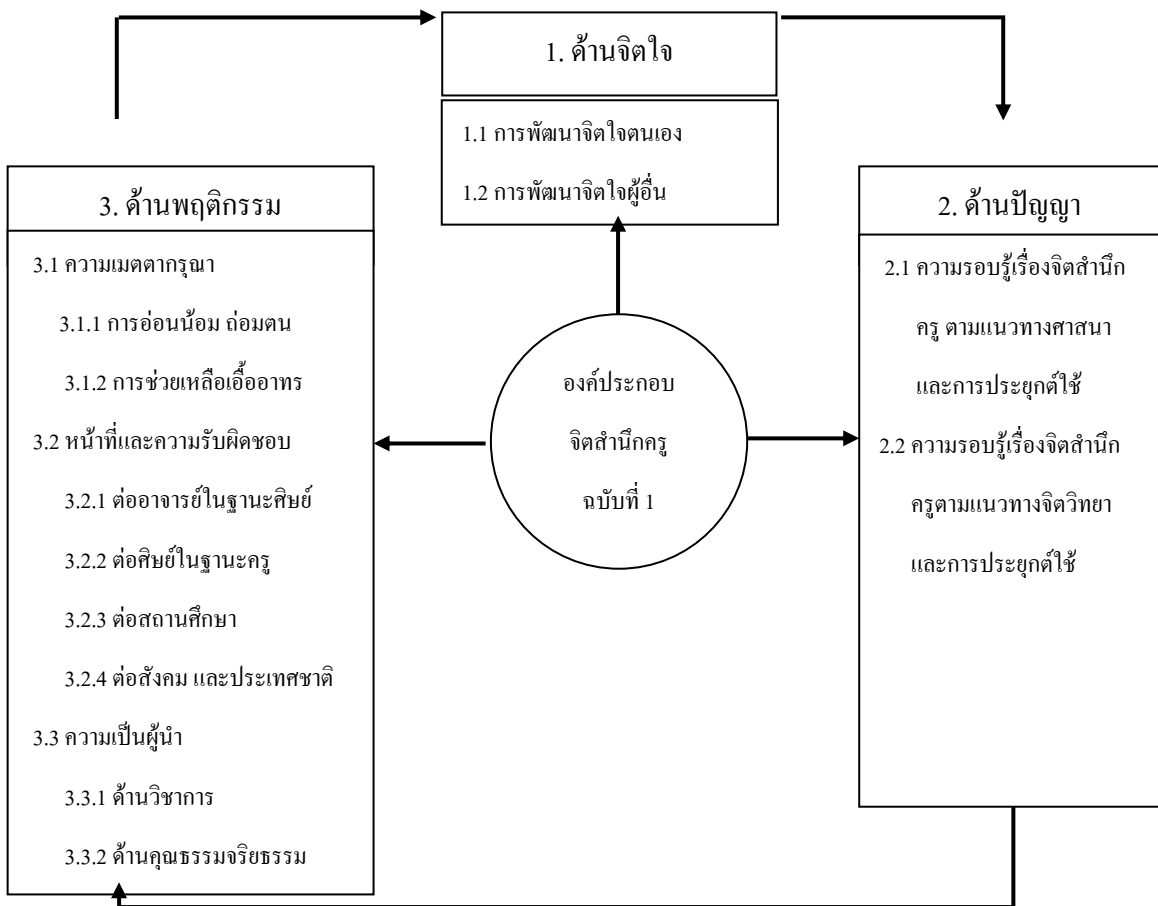
โดยรวมวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกัน เพื่อยืนยันองค์ประกอบใหม่ของจิตสำนึกครูฉบับที่ 2 ที่ค้นพบ

ตอนที่ 2 การศึกษาและจัดทำแนวทางการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับจิตสำนึกครู ผู้วิจัยศึกษาเอกสารระบบการพัฒนามนุษย์ของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2542: 243) รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกครูจากศาสนาพุทธ ศาสนา คริสต์ ศาสนาอิสลาม ทฤษฎีจิตวิทยา และงานวิจัยทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ

ขั้นที่ 2 การยกร่างองค์ประกอบจิตสำนึกครู ฉบับที่ 1 ผู้วิจัยยกร่างองค์ประกอบจิตสำนึกครูฉบับที่ 1 จากการประมวลแนวคิดและทฤษฎีทั้งหมดได้ดังนี้

รูปแบบองค์ประกอบจิตสำนึกครู ฉบับที่ 1

ตอนที่ 3 การหาองค์ประกอบใหม่ของจิตสำนึกครู ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การศึกษาแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จากครูสภา ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการผลิตครู ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา จำนวน 9 ท่าน เพื่อหาแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของจิตสำนึกครู

ขั้นที่ 2 การสร้างเครื่องมือ และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ศึกษาทั้งหมดมาสร้างแบบสอบถามจิตสำนึกครู แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert's Scales) เพื่อวัดระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครู จำนวน 72 ตัวชี้วัด และดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดการประเมินผล 3 ท่าน รวม 6 ท่าน ตรวจสอบ ปรับปรุงและทดลองใช้กับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จำนวน 39 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach, 1984 : 126) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.98

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบจิตสำนึกครู ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง จากนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 5 ชั้นปี โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ให้ได้มากกว่า 5 เท่า ของตัวชี้วัด (Stevens, 1996 : 372) ได้แก่ 5 เท่าของ 72 คือ 360 คน สุ่มได้ 394 คน สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และยอมรับได้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง คัดเลือกแบบสอบถามที่มีร่องรอยการไม่ตั้งใจตอบทิ้ง เหลือใช้ได้จริงจำนวน 391 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.99 มาใช้วิเคราะห์องค์ประกอบโดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment) ในรูปสหสัมพันธ์ขนาด 72X72 ทดสอบนัยสำคัญ ทุกค่า วิเคราะห์องค์ประกอบหลัก โดยหมุนแกนแบบไกเซอร์ (Kaiser Normalization) ลักษณะมุมแหลม (oblique) เพื่อหาองค์ประกอบที่เป็นอิสระด้วยวิธีโปรแมกซ์ (Promax) และจัดความซ้ำซ้อนขององค์ประกอบ ผู้วิจัยพิจารณาตัดองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ต่ำกว่า 0.4 ทิ้ง นำองค์ประกอบที่เหลือเข้าวิเคราะห์ใหม่ตามวิธีการเดิม ครั้งที่ 2, 3, และ 4 เพื่อให้แน่ใจ แล้วพิจารณาเลือกเอาองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) 0.4 ขึ้นไป และมีค่าไอเกิน (Eigenvalue) มากกว่าหรือเท่ากับ 1.0 ที่จับกลุ่มกันตั้งแต่ 4 ตัวชี้วัดขึ้นไป เป็นกลุ่มองค์ประกอบใหม่ได้ 9 กลุ่ม จัดเป็นองค์ประกอบใหม่และตั้งชื่อใหม่ ได้ 6 องค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบย่อย 60 ตัวชี้วัด ดังแสดงเป็นภาพองค์ประกอบจิตสำนึกครู ฉบับที่ 2 ดังนี้

รูปแบบองค์ประกอบจิตสำนึกครู ฉบับที่ 2 ที่ค้นพบใหม่

ตอนที่ 4 การศึกษาระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูของนักศึกษา ประกอบด้วยการดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การหาระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูของนักศึกษาในภาพรวม ผู้วิจัยดำเนินการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และหาระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ทุกองค์ประกอบ

ขั้นที่ 2 การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูตามสถานภาพของนักศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครู ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ตามสถานภาพของนักศึกษา ได้แก่ เพศ สภาพทางเศรษฐกิจ และสภาพครอบครัว พบว่า นักศึกษาเพศหญิงมีระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูสูงกว่าเพศชาย และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักศึกษาที่สภาพเศรษฐกิจสูง มีระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูสูงกว่าเศรษฐกิจต่ำ และเศรษฐกิจปานกลาง ตามลำดับ และแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกกลุ่ม นักศึกษาที่มาจากครอบครัววิคา มารดาอยู่ด้วยกัน มีระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูสูงกว่าวิคา มารดาแยกกันอยู่ และแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

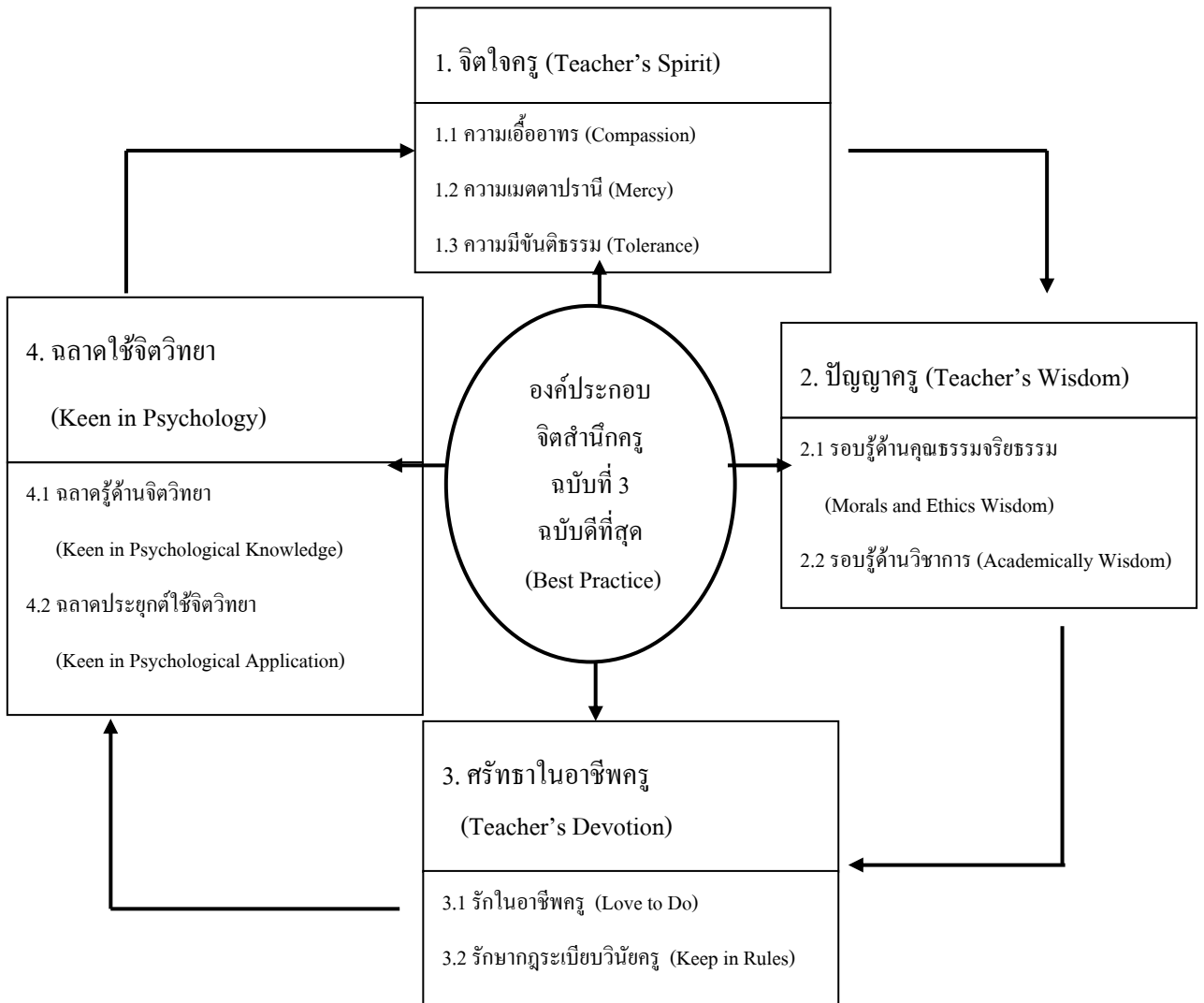
ส่วนที่ 3 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 5 การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การจัดกลุ่มสนทนาผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้ขั้นตอนในการจัดกลุ่มสนทนาของ สจ๊วต และชามดาซานี (ประวิต เอราวรรณ์ ,2539 : 25 อ้างอิงจาก Stewart and Shamdasani,1991) โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ประธานคุรุสภา ประธานสภาคณบดีคณะครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย ผู้ทรงคุณวุฒิจากศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม นักจิตวิทยา อธิการบดีและรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จำนวนรวม 9 ท่าน ร่วมกลุ่มสนทนาเชิงยืนยันและปรับปรุงองค์ประกอบจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ซึ่งได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ซึ่งเป็นรูปแบบขององค์ประกอบจิตสำนึกครู ฉบับที่ 2 ที่ค้นพบใหม่นั้น

ขั้นที่ 2 การปรับปรุงองค์ประกอบใหม่ของจิตสำนึกครูให้เป็นฉบับที่ดีที่สุด (Best Practice) ผู้วิจัยนำแนวคิดและบทสรุปจากการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) เรื่ององค์ประกอบใหม่ของจิตสำนึกครู ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มาปรับปรุงและจัดระบบใหม่ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ปรากฏผลเป็นรูปแบบขององค์ประกอบจิตสำนึกครูฉบับที่ 3 ฉบับที่ดีที่สุด (Best Practice) ดังต่อไปนี้

รูปแบบองค์ประกอบจิตสำนึกครู ฉบับที่ 3 ฉบับดีที่สุด (Best Practice)

ตอนที่ 6 การสรุปผลการวิจัยและรายงาน ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การสรุปและแสดงผลการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปและแสดงผลการวิจัยเป็นภาพประกอบเพื่อสะดวกในการนำไปใช้ และแสดงให้เห็นรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขององค์ประกอบจิตสำนึกครู ของนักศึกษาได้อย่างชัดเจน ซึ่งปรากฏรายละเอียดและภาพประกอบในรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่มีตัวชี้วัดที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งไม่สามารถแสดงรายละเอียดในที่นี้ ท่านผู้สนใจ สามารถติดตามผลงานได้ที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ในผลการวิจัย เรื่องจิตสำนึกครู ภาค 1 : องค์ประกอบใหม่ของจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ขั้นที่ 2 การเขียนรายงานการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุป อภิปรายผล และเขียนรายงานการวิจัยโดยละเอียดเพื่อเสนอมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีพิจารณา และนำผลไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 1 ที่ว่า “เพื่อหาองค์ประกอบใหม่ ได้แก่ องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวชี้วัดจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี” สรุปผลการวิจัย ได้องค์ประกอบใหม่ของจิตสำนึกครู 6 องค์ประกอบหลัก 12 องค์ประกอบย่อย 60 ตัวชี้วัด ดังภาพประกอบแสดงรูปแบบขององค์ประกอบจิตสำนึกครู ฉบับที่ 2 ที่ค้นพบใหม่

2. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 2 ที่ว่า “เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีในภาพรวม” สรุปผลการวิจัยพบว่าระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา

3. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 ที่ว่า “เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรม จิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ตามสถานภาพของนักศึกษา ได้แก่ เพศ สภาพเศรษฐกิจ และสภาพครอบครัว” สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

3.1 สรุปผลการวิจัยตามสถานภาพทางเพศของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาเพศหญิงมีระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูสูงกว่าชายและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 สรุปผลการวิจัยตามสภาพเศรษฐกิจของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูสูงเรียงตามลำดับลงมาคือ นักศึกษากลุ่มเศรษฐกิจสูง ต่ำ และปานกลาง ซึ่งแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 สรุปผลการวิจัยตามสภาพครอบครัวของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาที่สภาพครอบครัวมีบิดามารดาอยู่ด้วยกัน มีระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูสูงกว่าครอบครัวที่บิดามารดาแยกกันอยู่และแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 4 ที่ว่า “เพื่อยืนยันและปรับปรุงองค์ประกอบใหม่ของจิตสำนึกครู ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีที่ค้นพบ” สรุปผลการวิจัยโดยการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ได้องค์ประกอบจิตสำนึกครูฉบับที่ 3 ฉบับดีที่สุด (Best Practice) จำนวน 4 องค์ประกอบหลัก 9 องค์ประกอบย่อย 45 ตัวชี้วัด ดังภาพแสดงเฉพาะองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยย่อ ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 1 ที่ว่า “เพื่อหาองค์ประกอบใหม่ ได้แก่ องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวชี้วัดจิตสำนึกครู ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี” สรุปได้ว่า ได้องค์ประกอบใหม่ฉบับที่ 2 จำนวน 6 องค์ประกอบหลัก 12 องค์ประกอบย่อยที่แตกต่างไป

จากเดิม คือ ฉบับที่ 1 นั้นอภิปรายผลการวิจัยโดยสรุปได้ว่านักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีให้ความสำคัญต่อหน้าที่ของครู และหน้าที่ของศิษย์มากที่สุด รองลงมาคือ ความเมตตา ความรอบรู้ เป็นผู้นำ พัฒนาจิตใจ และความรับผิดชอบ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ นิภา สุขพิทักษ์ (2537: บทคัดย่อ) ที่วิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่มีความสำนึกรับผิดชอบต่อความเป็นพลโลกน้อย ผู้วิจัยมีความเห็นว่านักศึกษามีระดับพฤติกรรมกรทำให้ความสำคัญต่อหน้าที่ของครูและศิษย์มาก แต่กลับมีระดับพฤติกรรมกรรับผิดชอบต่อผู้อื่น จึงสมควรปลูกฝังความรับผิดชอบต่อผู้อื่นแก่นักศึกษาให้มากขึ้น

2. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า “เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ในภาพรวม” สรุปผลการวิจัยไว้ว่า ระดับจิตสำนึกครูของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ เรียงตามลำดับคะแนน จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ด้านปัญญาและด้านจิตใจ สามารถอภิปรายผลโดยสรุปได้ว่า ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูของนักศึกษายู่ในระดับที่น่าพอใจ มีพฤติกรรมด้านความรอบรู้จิตสำนึกครูตามแนวทฤษฎีวิทยาศาสตร์ มากกว่าจิตวิทยา กล่าวคือมีความเมตตา กรุณา พฤติกรรมด้านการพัฒนาจิตใจตนเอง สูงกว่าการพัฒนาจิตใจผู้อื่น ซึ่ง เบญจมาภรณ์ ช้อยเครือ (2543: บทคัดย่อ) พบว่านักศึกษาควรปฏิบัติตามแนวทฤษฎีวิทยาศาสตร์ให้มาก และเสนอไว้ว่าอาจารย์คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ควรจัดกิจกรรมทางศาสนาให้นักศึกษามากขึ้น และอ้อมเดือน ลดาภรณ์ (2539 : บทคัดย่อ) พบว่าลักษณะทางพุทธ มีผลดีต่อการถ่ายทอดทางศาสนามากกว่าตัวทำนายนอื่น จึงควรส่งเสริมให้มากขึ้น ทำให้เห็นว่านักศึกษาคณะครุศาสตร์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนี้ จะสามารถพัฒนาเป็นครูที่ดีได้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรศึกษาสภาพพื้นฐานเพื่อศึกษาตัวป้อนหรือที่มาของนักศึกษาต่อไป

3. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 ที่ว่า “เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรม จิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ตามสถานภาพของนักศึกษา ได้แก่ เพศ สภาพเศรษฐกิจ และสภาพครอบครัว” สรุปผลการวิจัยไว้เป็น 3 ตอน และอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

3.1 อภิปรายผลการวิจัย ตามสถานภาพทางเพศของนักศึกษา ได้แก่ เพศชาย และหญิง จากที่สรุปไว้ว่า นักศึกษาเพศหญิงมีระดับจิตสำนึกครูสูงกว่าชายและแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สูงสุดคือ ด้านพฤติกรรม องค์ประกอบที่ต่างกันมาก คือ การพัฒนาจิตใจตนเอง ความเมตตา กรุณา และความรับผิดชอบ ซึ่งขัดแย้งกับเบญจมาภรณ์ ช้อยเครือ (2543: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัจจัยจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อวิชาชีพครู และพฤติกรรมใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า นักศึกษาหญิงและชายไม่ต่างกัน เป็นเรื่องที่น่าศึกษาค้นคว้าต่อไปว่าอะไรคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูของนักศึกษาชายและหญิงแตกต่างกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่านักศึกษาคณะครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ส่วนหนึ่งเป็นนักศึกษาที่ได้รับทุนตามโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) ที่ได้คัดเลือกมาแล้ว จึงอาจเป็นปัจจัยส่วนหนึ่ง ซึ่งนักศึกษากลุ่มนี้มีนักศึกษาหญิงมากกว่าเพศชาย กิจกรรมต่างๆ นักศึกษาหญิงมักเป็นผู้นำ

3.2 อภิปรายผลการวิจัยตามสภาพทางเศรษฐกิจของนักศึกษา ได้แก่ เศรษฐกิจสูง ปานกลาง และต่ำ จากที่สรุปไว้ว่า นักศึกษากลุ่มเศรษฐกิจสูง มีระดับพฤติกรรม จิตสำนึกครูสูงสุด รองลงมาคือ กลุ่ม

เศรษฐกิจต่ำ และปานกลาง ซึ่งแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อภิปรายผลการวิจัยโดยสรุปได้ว่า นักศึกษาที่เศรษฐกิจสูง ปานกลาง และต่ำ มีระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครูใกล้เคียงกัน ในรายละเอียดน่าจะ มีปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย 3 ปัจจัย คือ ความคล่องตัวของนักศึกษาเศรษฐกิจสูง การใช้ชีวิตของนักศึกษา เศรษฐกิจต่ำ และความเหนื่อยล้าของนักศึกษาเศรษฐกิจปานกลาง ทั้งนี้ยังไม่มีการวิจัยมาสนับสนุน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ตามหลักจิตวิทยาทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanism) ของ โรเจอร์ส (Rogers) ที่กล่าวว่า มนุษย์มี ศักดิ์ศรี มนุษย์มีคุณค่า มนุษย์มีความสามารถสูงในการแก้ปัญหาของตนเองได้ ดังนั้น น่าจะอธิบาย ผลการวิจัยนี้ได้ว่า นักศึกษากลุ่มเศรษฐกิจต่ำ เมื่อมุ่งมั่นมาเรียนครู และทราบว่าตนเองจะไปเป็นครูก็ สามารถพัฒนาตนเองในเรื่องจิตสำนึกครูได้ดี ถ้าคณะครุศาสตร์สามารถกระตุ้นนักศึกษากลุ่มเศรษฐกิจ ปานกลางให้ลดแรงเหนื่อยล้าลงได้ และเพิ่มแรงขับมากขึ้น คิดว่าจะยกระดับจิตสำนึกครูของนักศึกษาให้ สูงขึ้นได้

3.3 อภิปรายผลการวิจัยตามสภาพครอบครัวของนักศึกษาได้แก่ ครอบครัวที่บิดา มารดาอยู่ด้วยกัน และบิดา มารดาแยกกันอยู่ จากที่สรุปไว้ว่า นักศึกษาที่บิดามารดาอยู่ด้วยกันมีระดับจิตสำนึกครูสูงกว่านักศึกษากว่าบิดามารดาแยกกันอยู่ และแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อภิปรายผลการวิจัย ได้ว่า สภาพครอบครัวมีผลต่อระดับพฤติกรรมจิตสำนึกครู ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ รูด (Rude, Cheryl L., 2005) พบว่า อาชีพ ความสัมพันธ์ในครอบครัว งาน ประสบการณ์ด้านจิตวิญญาณ การเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรม และแรงขับทางบวก มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชีวิตของผู้นำทุกเรื่อง สภาพครอบครัวของ นักศึกษาจึงมีผลสำคัญต่อพฤติกรรมจิตสำนึกครูของนักศึกษา

3.4. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 4 ที่ว่า “เพื่อยืนยันและปรับปรุงองค์ประกอบใหม่ ของจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีที่ค้นพบ” สรุปผลการวิจัยไว้ว่าได้ 6 องค์ประกอบหลัก 12 องค์ประกอบย่อย นำสู่การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิได้ องค์ประกอบจิตสำนึกครูฉบับที่ 3 ฉบับดีที่สุด (Best Practice) จำนวน 4 องค์ประกอบหลัก 9 องค์ประกอบย่อย อภิปรายผลได้ว่า การศึกษาค้นคว้าเอกสาร การสอบถาม การสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิในการผลิตครูและนักจิตวิทยา สัมเคราะห์ได้มาเป็นองค์ประกอบจิตสำนึกครูฉบับที่ 1 สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยกระบวนการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เป็นองค์ประกอบ จิตสำนึกครูฉบับที่ 2 และยังได้รับการปรับปรุงอีกครั้งจากการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นองค์ประกอบจิตสำนึกครูฉบับที่ 3 จึงนำเชื่อถือได้ว่าเป็นฉบับที่ดีที่สุด (Best Practice) แล้ว ทั้ง 4 องค์ประกอบหลัก 9 องค์ประกอบย่อย และ 45 ตัวชี้วัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

- ในการกำหนดนโยบายการผลิตครูควรให้ความสำคัญเรื่องจิตสำนึกครู
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาควรเร่งรัดในการพัฒนาจิตสำนึกครู

- ทุกหน่วยงานควรเน้นเรื่องจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

- ควรขยายงานวิจัยเรื่องจิตสำนึกครูในคณะครุศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ให้มากขึ้น
- ควรขยายงานวิจัยเรื่องจิตสำนึกครูในระดับปฐมวัย อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อให้เห็นระดับพฤติกรรมครูทุกระดับทั่วประเทศ

ชื่อเรื่อง การศึกษาบทบาทของครูในการถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมให้แก่
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในยุคโลกาภิวัตน์ :
กรณีศึกษา 3 โรงเรียน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
**A Study of the Teachers' Roles in teaching Moral Values and
Ethics to Prathom Suksa 6 Students in the Globalization Period :
A Case Study of 3 Schools in Muang District Of Nakhon
Ratchasima Province**

ผู้วิจัย ดร. วาสนา กังวาลเลิศ

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นับแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา ตัวแปรที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลง คือ ระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีได้มีเพียงระบบเดียวอีกต่อไป แต่มีถึง 4 ระบบซ้อนกันอยู่ คือ ระบบเศรษฐกิจของชาติ ระบบเศรษฐกิจของภูมิภาค ระบบเศรษฐกิจโลก และระบบเศรษฐกิจข้ามชาติ ทั้ง 4 ระบบเศรษฐกิจที่ซ้อนกันอยู่นี้ ก่อให้เกิดตลาดโลกการค้าที่เป็นตลาดเดียว เกิดรูปแบบใหม่ของความสัมพันธ์ข้ามรัฐ เกิดองค์การของการจัดการความร่วมมือของนานาชาติ และการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันของเศรษฐกิจแบบใหม่ในระดับโลก ซึ่งการเกิดความเคลื่อนไหวใหม่ๆ ของโลกทางเศรษฐกิจเหล่านี้เอง ได้ผลักดันให้เกิดกระแสใหม่ที่เรียกว่า กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ขึ้น (ชัยอนันต์ สมุทวาณิช. 2543)

ประทุมพร วัชรเสถียร ได้นำคำอธิบาย “โลกาภิวัตน์” ของนักวิชาการหลายคนรวบรวมไว้ โดยยกตัวอย่าง ของ Susan Strange นักวิชาการชั้นนำด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองมากกล่าวไว้ว่า “หมายถึง การปรับเปลี่ยนความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ รสนิยม ให้เข้ามารวมเป็นแบบเดียวกันในระดับโลก (Global Homogenization) และสรุปว่า “โลกาภิวัตน์” เป็นสภาวะหรือกระบวนการที่มีลักษณะระดับโลก (Globality) ที่เป็นกระบวนการหรือการกระทำที่ข้ามชาติ และดำเนินสืบเนื่องกันไปในลักษณะเป็นกิจกรรมร่วมระหว่างประเทศ หรือกิจกรรมข้ามชาติ (Transnational activity) พร้อมกับให้ข้อคิดเห็น

เพิ่มเติมไว้ด้วยว่า ไทยมิได้มีบทบาทเป็น Globalize ที่เท่าเทียมกับบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา หรือ ญี่ปุ่น มิได้มีแม้แต่บทบาทเป็น Co-actor บทบาทของไทยขณะนี้ ในกระแสโลกาภิวัตน์ ถือเป็นเพียง Active participant เท่านั้น ซึ่งถ้าไทยไม่พยายามหาภูมิคุ้มกันทาง สร้างความแข็งแกร่งให้แก่ตัวเอง ไทยจะตกเป็น “เหยื่อ” ของการรับวิกฤติการณ์ที่แพร่สะพัดเข้ามากระทบในลักษณะ “พิษ” (malignant) จากกระแสโลกาภิวัตน์ก็ได้ (ประทุมพร วัชรเสถียร. 2543 : 30-33)

ความคิดเห็นของ ประทุมพร วัชรเสถียร เกี่ยวกับ “พิษ” จากกระแสโลกาภิวัตน์สอดคล้องกับความคิดเห็นในการนำเสนอ บทความและการสรุปงานวิจัยของนักวิชาการ อีกหลายท่าน เช่น สิปปนนท์ เกตุทัต มองว่า “ค่านิยม” ตามกระแสโลกาภิวัตน์เป็น “พิษ” อย่างหนึ่ง เพราะนำมาซึ่งวัตถุนิยม บริโภคนิยม เสพมากกว่าสร้าง ศาสนาไม่เป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวคนไว้ในความดีเท่ากับวัตถุนิยม โรงเรียนไม่ใช่แหล่งความรู้ที่น่าสนใจเท่ากับเครื่องรับโทรทัศน์ สิ่งที่เคยแพร่ทั่วประเทศไทยทางวิทยุโทรทัศน์และสื่อมวลชน กว่าร้อยละ 80 ของรายการ กระตุ้นการส่งเสริมความฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ และ “ความเสื่อม” ในระบบคิดและจิตใจของคน (สิปปนนท์ เกตุทัต. 2539, หน้า 24)

สุนีย์ สินธุเดชะ เป็นนักการศึกษาอีกท่านหนึ่งที่ชี้ลักษณะของ “พิษ” จากกระแสโลกาภิวัตน์ที่เยาวชนไทยกำลังเผชิญอยู่ ได้แสดงความห่วงใยเยาวชนในเมืองไทยไว้ว่า ประเด็นสำคัญที่น่าห่วงคือ เรื่อง “สัมมาคารวะ” อันเป็นวัฒนธรรมที่บรรพชนของเราสั่งสอนกันมาช้านาน การที่เด็กเรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยี ข่าวสาร ทั้งยังมีค่านิยมและทัศนคติที่ดี ต่อสื่อใหม่ๆ เพราะเห็นว่าทันสมัย ใครที่เชิงซ้ายยอมไม่ทันต่อเหตุการณ์ที่กำลังต้องทำตัวแข่งกับเวลา แข่งกันไปทุกอย่าง ความรีบร้อนทำให้ทุกคนขาดความประณีต ไตร่ตรอง ใครจะมัวทำตัวสุภาพอ่อนน้อมก็เป็นอันบอกได้ว่า “ไม่ทันกัน” การแข่งขันเข้าทำนองว่า “มือใครยาวสาวได้สาวเอา มือใครสั้นเอาเอาวัลย์ต่อเอา” ใครจะมีอายุมากกว่า น้อยกว่า ไม่สนใจ ขอให้ฉันได้ประโยชน์เป็นใช้ได้ ค่านิยมเช่นนี้ทำให้ลูกหลานไทยลดความรู้จัก มีกาลเทศะและรู้จักบุคคลน้อยลงไปทุกวันจนน่าเป็นห่วง (สุนีย์ สินธุเดชะ. 2541 : 44-46)

นอกจากนั้น ยังมีงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวกับ “พิษ” ของกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะของ “ค่านิยม” ที่ไม่สมควรของวัยรุ่นไทย เช่น

งานวิจัยของ อุมารณณ์ ภัทรวาณิชย์ ที่ศึกษาจากสถานศึกษาแห่งหนึ่ง พบว่า ค่านิยมของเยาวชน จัดได้เป็น 2 ประเภท คือ ค่านิยมทั่วไป และค่านิยมทางเพศ ค่านิยมทั่วไป คือ การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา และการติดยาเสพติด ถือว่าเป็นการเสริมบุคลิกภาพ “เท่ๆ” ของวัยรุ่น ส่วนค่านิยมทางเพศของวัยรุ่นในปัจจุบันคือ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การขึ้นครุของวัยรุ่นชาย การเที่ยวกลางคืน การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับเพื่อน หรือคูรัก การมีคูรักเพราะกลัวเขย เป็นต้น (อุมารณณ์ ภัทรวาณิชย์. 2541 : 33)

งานวิจัยของ อรสม สุทธิสาคร ซึ่งศึกษาจากเด็กวัยรุ่นมากกว่า 90 ราย ทั้งชายและหญิง จากโรงเรียนกว่า 10 แห่ง และมหาวิทยาลัยอีก 3 แห่ง พบว่า ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว มีทั้งปัญหาและความเข้วยวนต่างๆ รายรอบวงจรชีวิตของเด็กวัยรุ่นยุคปี ค.ศ. 2000 จึงทำให้หนีเรียน-เที่ยวกลางคืน-ดื่มเหล้า-ยาเสพติด-เซ็กส์ และ บางคนลงท้ายด้วยการขายตัวเพื่อแลกกับอุปกรณ์การแต่งตัวที่

หรรษา อรสม สุทธิสาคร ตั้งปัญหาไว้ในตอนท้ายของงานวิจัยว่า ในขณะที่สังคมไทยยุคปี ค.ศ. 2000 กำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเทคโนโลยีครั้งใหญ่ ท่ามกลางความสับสนและกับดักแห่งความเขี้ยววนมากมาย น่าสงสัยว่าเด็กวัยรุ่นไทยผู้เป็นลูกหลานของเรา จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมนี้ได้อย่างไร? และชีวิตของพวกเขาจะก้าวไปในทิศทางใด? (อรสม สุทธิสาคร. 2544)

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดใหญ่จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงเป็นเครือข่ายหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมสื่อค่านาต่างๆ ทุกประเภท ทั้งสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ชาวชนในจังหวัดนครราชสีมาทุกระดับการศึกษาจึงมีโอกาสเข้าถึงการสื่อสารทุกรูปแบบเหล่านั้น พร้อมกับเข้าถึงการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและค่านิยมที่มาพร้อมกับการสื่อสาร ไร้พรมแดนของกระแสโลกาภิวัตน์ด้วย

ประกอบกับข้อคิดเห็นของ Razik และ Swanson ซึ่งกล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับโรงเรียน หน้าที่พื้นฐานของโรงเรียนคือ การให้บริการโดยมีเป้าหมายอยู่ที่นักเรียน ชุมชนและสังคม โรงเรียนจึงต้องตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีใหม่ๆ โครงสร้างทางสังคมใหม่ๆ และค่านิยมใหม่ๆ ที่ถูกพัฒนาขึ้น แล้วจัดเตรียมให้มีการปรับปรุงหลักสูตรการสอนและองค์การ เพื่อให้ทำหน้าที่ไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Razik และ Swanson อ้างถึงในวิโรจน์ สารัตนะ. 2544 : 153) โดยมี “ครู” ซึ่งเป็นบุคลากรหลักของโรงเรียนทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้คุณธรรม ซึ่ง ชนิดา รักษ์พลเมือง เคยสรุปไว้ว่าครูมีบทบาทเป็นสื่อการถ่ายทอดค่านิยมร่วมของสังคม (ชนิดา รักษ์พลเมือง. 2534 : 142)

พระธรรมปิฎก กล่าวว่า ใครก็ทำแทนไม่ได้ คือ การทำคนให้เป็นคนดี และทำคน ให้เป็นคนใฝ่รู้ แสวงปัญญา รู้จักวิธีการที่จะได้มาซึ่งความรู้ สามารถในการคิด พร้อมทั้งจะมานำความรู้นั้นมาใช้แก้ปัญหา และสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ได้ ยิ่งในปัจจุบันเมื่ออารยธรรมถึงยุคไอที บทบาทที่แท้จริงของครูจะต้องเด่นชัดขึ้นมา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). 2540 : 4-7)

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นวัยที่มีอายุระหว่าง 11-13 ปี หรือที่เรียกว่าเด็กก่อนวัยรุ่น ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านการศึกษอบรมในระบบโรงเรียนมาแล้วระยะหนึ่ง และสามารถรู้จัก รวมทั้งเข้าใจในกฎเกณฑ์ระเบียบ ข้อบังคับ ค่านิยม คุณธรรม และทัศนคติในเรื่องต่างๆ ตามที่โรงเรียนถ่ายทอดให้ดีพอสมควร ขณะเดียวกันนักเรียนในวัยนี้ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของการเจริญเติบโต จากการเป็นเด็กเข้าสู่การเป็นวัยรุ่น ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยนี้มีความแปรเปลี่ยนในการกระทำมาก บางครั้งเด็กก็ควบคุมตนเองได้ บางครั้งก็ทำไม่ได้สลับกันไป กับทั้งเป็นวัยที่ติดยึดวัตถุ ชอบคนที่มีรูปร่างหน้าตา การแต่งกายสวยงาม หรือมีข้าวของที่โก้หรู (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2543 : 83-85)

จากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไปและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยต้องการรู้ว่าครูปัจจุบันตระหนักใน “พิษ” ของกระแสโลกาภิวัตน์มากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของครูในการถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเลือกศึกษากรณีตัวอย่าง 3 โรงเรียน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยจะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา

ค่านิยมและจริยธรรมที่พึงงามให้กับนักเรียน เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กผ่านความสับสนวุ่นวายของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ไปได้อย่างปลอดภัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อค่านิยมและจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของครูในโรงเรียน กรณีศึกษา 3 โรงเรียน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาบทบาทของครูในการถ่ายทอดค่านิยม จริยธรรมให้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน กรณีศึกษา 3 โรงเรียน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการถ่ายทอดค่านิยม จริยธรรมให้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน กรณีศึกษา 3 โรงเรียน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นกรณีศึกษา โดยให้เป็นตัวแทนจาก 3 สังกัด คือ รัฐบาล เทศบาล และเอกชน เกณฑ์ที่ใช้เลือกโรงเรียนคือ

1. เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองใหญ่ ซึ่งจากสภาพแวดล้อม ทำให้นักเรียนได้ พบเห็นค่านิยมและจริยธรรมมากมายที่เกิดขึ้น ทั้งที่เกิดจริงตามสถานะของเศรษฐกิจและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ และจากการถ่ายทอด อบรมสั่งสอนของครูในโรงเรียน
2. โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในระดับแนวหน้าของจังหวัดเมื่อเทียบกับโรงเรียนอื่นๆ ในสังกัดเดียวกัน

เพื่อไม่ให้เกิดความกระทบกระเทือนหรือเสียหายต่อภาพพจน์ของโรงเรียน ในกรณีซึ่งข้อมูลที่ได้รับมีลักษณะเชิงลบ ผู้วิจัยจึงขอไม่เปิดเผยชื่อจริงของโรงเรียนทั้ง 3 นี้ โดยขอกำหนดชื่อใหม่ ดังนี้ คือ

โรงเรียน ก. สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.)

โรงเรียน ข. สังกัดเทศบาล และ

โรงเรียน ค. สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูสอนและผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 21 คน จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 คน จากแต่ละโรงเรียนที่เลือก ดังนั้นจากโรงเรียน 3 โรงเรียนที่ใช้เป็นกรณีศึกษา จึงได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูทั้งสิ้น จำนวน 18 คน โดยครูที่เลือกในแต่ละโรงเรียนนั้นมาจากครูประจำชั้น 1 คน ครูที่สอนกลุ่มทักษะ 2 คน (วิชาภาษาไทย และคณิตศาสตร์) ครูที่

สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วิชาสังคม 1 คน ครูที่สอนกลุ่มวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ วิชางานบ้าน 1 คน ครูที่สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย พุทธศาสตร์ 1 คน และครูที่สอนกลุ่มประสบการณ์พิเศษ วิชาภาษาอังกฤษ 1 คน

ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคนเป็นผู้ที่ยินดีและอนุญาตให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ และศึกษาสังเกตทั้งในและนอกห้องเรียน

2. ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนที่ใช้เป็นกรณีศึกษา โรงเรียนละ 1 คน รวม 3 โรงเรียน มีจำนวนทั้งสิ้น 3 คน

เหตุผลที่เลือกผู้บริหารโรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ ต้องการทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับโรงเรียน และทราบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของครูว่าควรปฏิบัติหรือมีหน้าที่อย่างไร ในการถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมให้แก่นักเรียน และได้ให้การสนับสนุนมากน้อยเพียงใด อย่างไร กับบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่เหล่านั้นของครูในโรงเรียน โดยมองในทัศนะ ของผู้บริหาร รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แสดงให้เห็นได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่/วิชาที่สอน และ โรงเรียน

ตำแหน่ง/วิชาที่สอน	โรงเรียน ก.	โรงเรียน ข.	โรงเรียน ค.	รวม
1. ตำแหน่งหน้าที่				
1.1 ผู้บริหาร	ผอ.กฤษณะ	ผอ.เขมรัฐ	ผอ.เครือวัลย์	3
1.2 ครูประจำชั้น	ครูกุสุมาลย์	ครูเข็มทอง	ครูกิมหันต์	3
2. วิชาที่สอน				
2.1 ภาษาไทย	ครูเกษร*	ครูชุมทรัพย์	ครูศรีรัตน์	3
2.2 คณิตศาสตร์	ครูเกษร*	ครูโฆมพัตร์	ครูคุณศรี	2
2.3 สปช.	ครูกรุณา	ครูเขลาองค์*	ครูคมสัน*	3
2.4 กพอ.	ครูกฤษดากร	ครูขจิตรัตน์	ครูคณิตา	3
2.5 สลน.	ครูเกศินี	ครูเขลาองค์*	ครูคมสัน*	1
2.6 ภาษาอังกฤษ	ครูกรธิดา	ครูขวัญเรือน	ครูกณาวรรณ	3
รวม	7 คน	7 คน	7 คน	21

หมายเหตุ 1. เครื่องหมาย * หมายถึงคนเดียว

2. ชื่อผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นชื่อที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นแทนชื่อจริง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการสัมภาษณ์แบบลึก (In – depth interviewing) ซึ่งศึกษาตามวิธีของ Bogdan และ Biklen (1998 : 1-7)

การรวบรวมข้อมูล

1. พบผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขออนุญาตทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสังเกตครูผู้สอน โดยขอให้ผู้บริหารเลือกครูผู้สอนให้ครอบคลุมรายวิชาทุกกลุ่มประสบการณ์ที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเป็นผู้ที่ยินดีให้สังเกตในขณะที่ทำการสอน และสัมภาษณ์โดยมีการบันทึกเทปได้

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ผู้วิจัยทำการสังเกตสิ่งแวดล้อมโดยธรรมชาติ (natural setting) คือ สถานที่ที่คนอยู่หรือใช้ชีวิตประจำวัน ในที่นี้หมายถึงสภาพแวดล้อมของโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน ซึ่งถือเป็นบริบท (context) สำคัญของแหล่งข้อมูล (field) ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาก่อน จากนั้นจะทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วมภายในห้องเรียน ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลอีกแห่งหนึ่ง (Bogdan and Biklen, 73-105)

3. การสัมภาษณ์แบบลึก ผู้วิจัยได้ทำความตกลงกับผู้บริหารและครูทั้ง 3 โรงเรียน รวม 21 ท่าน ขอทำการสัมภาษณ์ โดยนัดสถานที่ วันและเวลา คำถามในการสัมภาษณ์นั้นเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended) ใช้เวลาในการสัมภาษณ์อย่างน้อยคนละหนึ่งชั่วโมงครึ่ง ซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นคำถามที่มีความยืดหยุ่น (Flexible Structured) ผู้วิจัยสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม (Bogdan and Biklen, 1998 : 2-3) คำถามในการสัมภาษณ์แบบลึกนี้ มีทั้งสิ้น 14 คำถาม ซึ่งจะครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยทำการบันทึกคำสัมภาษณ์ลงในเทปบันทึกเสียง และนำไปถอดเทป เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เสนอดตัวอย่างข้อมูล (Example of Fieldnotes and Interview Transcript) ผู้วิจัยได้เลือกข้อมูลที่เก็บรวบรวมโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และคำสัมภาษณ์แบบลึกเฉพาะบางส่วนมาเป็น “ตัวอย่าง” นำเสนอ โดยวิธีดังนี้ คือ หลังจากเสนอการบันทึกข้อมูลสนามครั้งแรก ที่ได้จากการขออนุญาตผู้บริหารเพื่อเข้าทำการศึกษาวิจัยในโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยจะนำการบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของครูแต่ละคน ซึ่งผู้วิจัย ทำการสังเกตถึง 4 ครั้ง มานำเสนอในการเขียนรายงานการวิจัยเพียงครั้งเดียว เพื่อให้เห็นเป็นตัวอย่างว่าทำการบันทึกอย่างไร ดังนั้น ในโรงเรียนที่สังเกตการสอน 6 รายวิชา จากการสอนของครู 5 คน เพราะมีครู 1 คน สอน 2 รายวิชา (โรงเรียน ก.) ผู้วิจัยได้เสนอ “ตัวอย่าง” ของการบันทึกข้อมูลสนามที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพียง 6 ครั้งเท่านั้น (โดยที่ในความเป็นจริงผู้วิจัยได้ทำการสังเกตการสอนแบบมีส่วนร่วมทั้งหมดถึง 20 ครั้ง) เป็นต้น

เมื่อเรียงลำดับการเสนอตัวอย่างข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสังเกต แบบมีส่วนร่วมของแต่ละโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยได้เสนอ “ตัวอย่าง” ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบลึกในลักษณะเดียวกัน นั่นคือ เสนอตัวอย่างบางตอนที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบลึก เนื่องจากผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและครูในโรงเรียนอีก 6 คน (ครูผู้สอน 1 คน และครูประจำชั้น 1 คน) การเสนอตัวอย่างการสัมภาษณ์แบบลึกได้เสนอ 7 ตัวอย่างด้วยกัน การเลือกข้อมูลมาเป็นตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างที่นำไปสู่การตอบคำถามในวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้มากที่สุด

2. การจัดกลุ่มจากข้อมูลโดยแต่ละกลุ่มจะนำโดยประเด็นหลักและตามด้วยประเด็นรอง

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบลึกมาจัดแยกเป็นกลุ่มๆ ตามประเด็นสำคัญๆ โดยแต่ละกลุ่มมีประเด็นสำคัญหรือประเด็นหลักเป็นตัวนำในการจัดกลุ่ม (Category) แล้วเลือกประเด็นอื่นๆ ที่อธิบายประเด็นหลักได้ มาเป็นประเด็นรอง (subcategories) รวมประเด็นหลักและประเด็นรองไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน ทำเช่นนี้จนหมดข้อมูล

ตัวอย่างการเลือกประเด็นหลักและประเด็นรอง อธิบายได้ดังนี้ คือ จากการสำรวจข้อมูลแต่ละตอนโดยละเอียด ผู้วิจัยนำคำหรือวลีที่จัดเป็นประเด็นหลัก ทำเครื่องหมายแยกไว้ ประเด็นหลักเหล่านี้จะเป็นคำหรือวลีที่ครูกล่าวถึง ได้แก่ “วินัย” “มารยาท” “ความรับผิดชอบ” “ความเป็นคนดี” “ความเป็นไทย” ฯลฯ เหตุผลที่จัดคำหรือวลีเหล่านี้เป็นประเด็นหลักได้ เพราะประเด็นเหล่านี้ ครูได้ให้คำอธิบายหรือให้ความหมายไว้ด้วย (คำอธิบายหรือการให้ความหมายของครูคือประเด็นรอง) ยกตัวอย่างเช่น เมื่อครูต้องการสอนให้นักเรียนมี “วินัย” หมายความว่า ครูต้องการให้ “นักเรียน ส่งงานทุกครั้งตามที่ครูสั่ง” “นักเรียนต้องตั้งใจฟังขณะครูสอน” “นักเรียนต้องไม่เล่นกันขณะครูสอนอยู่หน้าชั้น” “นักเรียนต้องทิ้งขยะลงถังขยะ” ฯลฯ

ผู้วิจัยทำเครื่องหมาย (code) ไว้ที่ประเด็นหลักที่สำรวจพบ และทำเครื่องหมายเช่นเดียวกันที่ประเด็นรองที่เกี่ยวข้อง จัดแยกเป็นกลุ่มๆ โดยรวมประเด็นหลักและประเด็นรองที่เกี่ยวข้องไว้ด้วยกัน ผู้วิจัยจะจัดกลุ่มโดยการทำเครื่องหมายชนิดเดียวกัน เพื่อให้เห็นว่าเป็นกลุ่มเดียวกันจนหมดข้อมูล นำประเด็นต่างๆ ที่ได้มาหาข้อสรุปเพื่อตอบคำถามที่ตั้งไว้ในวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระบบการตั้งประเด็นดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นวิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพทางการศึกษาของ Bogdan and Biklen (1998 : 171-186)

สรุปผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อค่านิยมและจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนกรณีตัวอย่าง 3 โรงเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 21 คน เป็นหญิง 16 คน ชาย 5 คน มีความเห็นตรงกันว่าค่านิยมและจริยธรรมที่สำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีดังนี้

- ระเบียบวินัย หรือวินัยในตนเอง

- ความรับผิดชอบ
- มารยาท
- ความเป็นคนดี
- ซื่อสัตย์
- เสียสละ
- กตัญญู
- มีวัฒนธรรมไทย
- เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- มีศีลธรรม
- ทนต่อเหตุการณ์และมีมนุษยสัมพันธ์

2. บทบาทของครูในการถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรม ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ครูทั้ง 3 โรงเรียน มีบทบาทในการถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมที่คล้ายคลึงกัน ลักษณะและวิธีการถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมของครูมีหลายวิธี สรุปได้ดังนี้

2.1 ครูสร้างพฤติกรรมที่ดีเป็นตัวอย่างให้นักเรียนเห็น หรือการเป็นต้นแบบ (model) แก่นักเรียน พฤติกรรมของครูในการเป็นต้นแบบ ได้แก่ มารยาทดี สุภาพ ขยัน เอาใจใส่ แต่งกายสะอาด มีสัมมาคารวะ แก่ผู้อาวุโสกว่า ฯลฯ เป็นต้น

2.2 การอบรมสั่งสอน โดยครูใช้ทั้งการกระทำและคำพูด การกระทำนั้น ได้แก่ การกวาดห้องเรียนให้สะอาด ให้นักเรียนดูแล้วทำตาม หรือก้มเก็บขยะที่พื้นทันทีที่ครูเห็นต่อหน้านักเรียน ส่วนการใช้คำพูด ครูจะพูดสอนในขณะที่เกิดเหตุการณ์ที่ต้องสอนทันที เช่น ในขณะที่นักเรียนนั่งในห้องประชุมเพื่อฟังครูอธิบายเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน แต่นักเรียนมักจะไม่ฟัง โดยพูดคุยกันเองทำให้เกิดเสียงดังมาก ครูจะดูและสอนเรื่องมารยาทในการฟังทันที หรือในชั้นเรียนขณะครูอธิบายนักเรียนจะคุยกันไม่ฟังครู หรือพยายามพูดขัดจังหวะ พูดแทรก ครูจะดูและสอนมารยาทการฟังและระเบียบวินัยในการเรียนทันทีเช่นกัน สิ่งที่ครูทั้ง 3 โรงเรียน คิดตรงกัน คือ เรื่องของ “จิตสำนึก” ครูหลายคนอธิบายว่าถ้าพูดบ่อยๆ เตือนบ่อยๆ บางทีเด็กอาจจะเกิดความรู้สึกได้เองในภายหลัง จะไม่ทำผิดด้วยตนเองโดย ไม่จำเป็นต้องมีครูคอยบอก

2.3 การยกย่องชมเชยด้วยการมอบเกียรติบัตร หากปฏิบัติดีติดต่อกันหลายครั้ง หรือการขอให้เพื่อนๆ ในห้องเรียนตบมือให้ หรือครูชมนักเรียนด้วยตนเอง โดยใช้คำว่า “ดี”, “ดีมากลูก” “พยายามอีกนิดนะลูกจะได้ดีขึ้นอีก” หรือ “very good” การชมเชยกัยย่องนี้ ครูเชื่อว่าน่าจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนคิดและทำในสิ่งที่ถูกต้อง เพราะเมื่อทำแล้วจะได้รับยกย่องจากสังคม โดยเริ่มต้นที่สังคมในห้องเรียนก่อน และจะขยายสู่สังคมใหญ่ขึ้นในภายหลัง

2.4 วิธีการลงโทษให้หลายจำ มีหลายวิธีที่ครูพยายามสอนนักเรียนที่ไม่เชื่อฟังครู วิธีการลงโทษมีหลายวิธี เช่น ครูไม่พูดด้วย นักเรียนที่ไม่ทำการบ้านมาส่ง หรือไม่อนุญาตให้นักเรียนไปเล่นกับเพื่อนในเวลาพักกลางวัน แต่ต้องมาพบครูเพื่อทำการบ้านตามที่ครูสั่งแล้วไม่ทำให้สำเร็จ หรือการจ่ายค่าปรับเป็นเงินในกรณีที่ทิ้งขยะลงตามพื้นในบริเวณโรงเรียน โดยไม่ทิ้งลงถังขยะ หรือครูใช้วิธีตีที่มีมือ ในกรณีที่ทะเลาะวิวาทกัน หรือแกล้งขโมยของของเพื่อนไปซ่อน หรือไม่ยอมทำการบ้านส่งครูมากกว่า 2 ครั้ง นอกจากนั้นครูบางคนใช้วิธีให้นักเรียนทำความสะอาดพื้นห้อง หรือขัดพื้นห้องเป็นการลงโทษที่ไม่เชื่อฟังเช่นกัน

2.5 การใช้คำเปรียบเทียบ ด้วยการใช้อุปมาหรือคำอุปมาอุปไมย เช่น เมื่อนักเรียนตอบคำถามครูโดยไม่คิด ครูจะพูดว่า “กำปั้นทุบดิน” หรือเมื่อนักเรียนตอบคำถามครูไม่ถูกต้อง และขาดเหตุผล ครูจะพูดว่า “ถอยหลังเข้าคลอง” หรือตลกตลก เช่น “ระวังนะ โคจรรถถ้าตำรวจจะจับ เจ้าคุณ” ในกรณีที่นักเรียนลักขโมยสิ่งของของเพื่อน เป็นต้น

2.6 สอนด้วยการนำปฏิบัติ เช่น เมื่อโรงเรียนต้องการเน้นเรื่องพื้นที่สีเขียว และความสะอาด ครูจะกำหนดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่าเป็นนักเรียนระดับสูงที่สุดของโรงเรียน รับผิดชอบการรักษาสนามหน้าโรงเรียน โดยครูจะให้ทำหน้าที่รดน้ำต้นไม้ เรียงก้อนหิน ตกแต่งสวนเท่าที่กำลังของเด็กจะทำได้ หรือให้ถือคีมคีบเศษกระดาษ เศษขยะที่เห็นในสนามโรงเรียนไปทิ้งขยะ โดยในขณะที่นักเรียนทำงาน ครูก็จะควบคุมและสอน หรือแนะนำสิ่งที่นักเรียนควรรู้ไปด้วย ด้วยวิธีปฏิบัติดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นการสอนให้นักเรียนรู้จักความสามัคคี มีความร่วมมือกันรับผิดชอบ และรู้จักความหมายของคำว่า “สะอาด”

2.7 สอนให้นักเรียนรู้จักมีความอดทน ความมีมานะพากเพียร ด้วยการส่งนักเรียนเข้าแข่งขันประลองความสามารถทางสมอง เช่น การแข่งขันเอเอ็มที หรือแข่งขันสแครบเบิ้ล หรือแข่งขันการเล่นดูริยางค์ระดับจังหวัด ระดับเขต และระดับประเทศ

2.8 สอนให้นักเรียนรู้จักความเป็นสากล โดยผ่านการเรียนรู้จากเทคโนโลยีทางการศึกษา เช่น การฝึกปฏิบัติการทางภาษาต่างประเทศในห้องทดลอง หรือฝึกปฏิบัติการใช้ประโยชน์จากเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น และ 2 โรงเรียน ใน 3 โรงเรียน ให้ชาวต่างประเทศเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียนในการเรียนภาษาอังกฤษ

2.9 สอนให้นักเรียนรู้จักรักษาวัฒนธรรมไทย ด้วยการสอนมารยาทไทย ซึ่งเป็นพื้นฐานของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนไทยด้วยกัน เช่น การทักทายด้วยการไหว้ หรือการทำความเคารพด้วยการไหว้ ผู้ใหญ่ควรทำอย่างไร ควรไหว้พระอย่างไร ควรกราบพระอย่างไร กราบผู้ใหญ่ต้องทำอย่างไร เป็นต้น ตลอดจนการเข้าแถวเคารพธงชาติควรยืนอย่างไร มารยาทในการฟังควรปฏิบัติอย่างไร เป็นต้น และนอกจากนี้ครูจะสอนให้นักเรียนรู้จักแก่นของศาสนาพุทธในเรื่องของ “การให้” โดยสอนให้นักเรียนรู้จักให้ความรู้แก่กัน เช่น นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับดี ควรจะให้คำอธิบายในวิชาที่เพื่อนบางคนเรียนแล้วไม่เข้าใจ หรือการสนับสนุนให้นักเรียนนำสิ่งของมาบริจาคให้โรงเรียนที่ขาดแคลน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มี

เรื่องที่ครูต้องห้ามปรามเกี่ยวกับการให้ของนักเรียน นั่นคือเรื่องที่เกิดใน โรงเรียน ก. และโรงเรียน ค. ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีบุตรหลานของผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มาเรียนเป็นจำนวนมากกว่านักเรียนที่ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองไม่ดี นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมักขโมยเงินของผู้ปกครองมาแจกเพื่อน หรือมาจ้างวานเพื่อน ให้ทำงานให้ การให้ทั้ง 2 ลักษณะนี้ ครูจะสอนผู้กระทำผิด เพราะไม่ใช่เป็นการกระทำที่ถูกต้อง แต่เป็นการกระทำที่ไม่มีจริยธรรม เพราะนักเรียนใช้วิธี “ลักขโมย” มาให้อีกต่อหนึ่ง ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมกับทั้งเป็นการแสดงความ “ไม่กตัญญู” ต่อผู้ปกครองอีกด้วย ครูทุกคนพยายามสอนให้นักเรียนตั้งใจในการเรียนเท่ากับเป็นการทำหน้าที่ของตัวเองให้เรียบร้อย และเป็น การตอบแทนพระคุณพ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่หวังดีและต้องการให้นักเรียนมีความรู้

เกี่ยวกับผู้ปกครอง ครูจะสอนให้นักเรียนเคารพเชื่อฟังและกตัญญูต่อพ่อแม่ ครูจะห้ามปรามเรื่องที่ไม่สมควรกระทำอย่างยิ่ง คือ การที่นักเรียนมักจะนำชื่อพ่อแม่ของเพื่อนมาล้อเลียน หรือนำมาว่าเมื่อ โกรธกัน

เกี่ยวกับการใช้ภาษาของนักเรียน ครูทั้ง 3 โรงเรียน มีความเห็นตรงกันว่า นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 หลายคน พูดไม่สุภาพ ต่อว่ากันด้วยคำหยาบ หรือคำพวน เป็นต้น ดังนั้นครูจะย้ำเรื่อง การพูดของนักเรียนเสมอ ให้พูดด้วยคำพูดสุภาพกับเพื่อนและกับครู เมื่อโตต่อไปในภาคหน้าจะได้เป็นผู้มี วาจาดี เท่ากับมีมารยาทดีนั่นเอง

3. ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมให้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการวิจัยพบว่าครูทั้ง 3 โรงเรียน มีความเห็นตรงกันว่าสาเหตุที่ทำให้การอบรมสั่งสอนของครู เพื่อให้นักเรียนมีค่านิยมและจริยธรรมถูกต้องดีงามไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะอุปสรรคจาก สิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึงสิ่งทั้งหลายทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่แวดล้อมตัวนักเรียน ที่นักเรียนได้เห็น ได้ ใกล้เคียง หรือได้คุ้นเคย รวมถึงสิ่งต่างๆ ที่โรงเรียนเตรียมไว้ให้นักเรียนเมื่อมา โรงเรียนด้วย สิ่งแวดล้อม เหล่านี้จัดได้เป็น 2 ประเภท คือ สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และสิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน

3.1 สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ได้แก่

3.1.1 **หลักสูตร** ครูผู้สอนทุกคนให้ความเห็นตรงกันว่า หลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เน้น เรื่องการให้นักเรียนมีความรู้ทางวิชาการเพียงอย่างเดียว การให้ประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมและจริยธรรม มีน้อยมาก และเมื่อเทียบสัดส่วนที่หลักสูตรจัดให้นักเรียนระหว่างการเรียนรู้กับมีค่านิยมและจริยธรรม (คุณธรรม) ครูผู้สอนให้สัดส่วนดังนี้ เนื้อหาของความรู้ในหลักสูตรมีถึง 85-93% ส่วนเรื่องของคุณธรรม ค่านิยม และจริยธรรม หลักสูตรเน้นเพียง 7-15% ครูผู้สอนอธิบายว่าแม้จะได้พยายามสอดแทรกเรื่อง ค่านิยมและจริยธรรมในระหว่างสอนก็ทำได้น้อยมาก เพราะต้องรีบสอนให้ครบเนื้อหาตามที่หลักสูตร กำหนด

3.1.2 **ครู** ความเอาใจใส่ของครูเป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่จะทำให้การถ่ายทอด ค่านิยมและจริยธรรมให้แก่ นักเรียนประสบความสำเร็จหรือไม่ หากครูติดตามงานที่ครูสั่งให้นักเรียนทำ ทั้งการบ้านและการค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยความเอาใจใส่อย่างจริงจัง ไม่ทอดทิ้ง การถ่ายทอดค่านิยมและ

จริยธรรมแก่นักเรียนจะประสบผลสำเร็จ แต่หากครูท้อแท้ เบื่อหน่ายที่ต้องพูดซ้ำๆ หลายครั้งหรือเพิกเฉย ต่อความผิดของนักเรียน การถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมย่อมล้มเหลว

3.1.3 เพื่อน การเลือกกลุ่มเพื่อนเป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่ง หากเลือกเพื่อนที่ขยัน มีระเบียบ ตั้งใจเรียน จะเป็นแรงผลักดันให้นักเรียนมีค่านิยมและจริยธรรมที่ ถูกต้องดีงามตามเพื่อน หากเลือกคบเพื่อนที่เบื่อหน่ายการเรียน ไม่ชอบฟังครูสอน ชอบแกล้งเพื่อน ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ทำการบ้าน หรือไม่รับผิดชอบงานที่ครูสั่งให้ทำครั้งแล้วครั้งเล่า ค่านิยมและจริยธรรมของนักเรียนผู้นั้นจะตกต่ำตามไปด้วย หรือคบเพื่อนที่ชอบแต่งตัว รักสวยรักงาม ก็จะได้รับอิทธิพลจากเพื่อน คือมีค่านิยมชอบแต่งตัวเช่นกัน

3.1.4 วัย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะมีอายุอยู่ในระหว่าง 11–13 ปี เป็นวัยก่อนวัยรุ่น จึงชอบที่จะทำทาส ไม่เชื่อฟัง และเริ่มมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น การพยายามลอกเลียนแบบผู้อื่นที่นักเรียนเห็นว่ามีความมีชื่อเสียง หรือสวยงาม ได้แก่ กลุ่มนักร้องทั้งไทยและต่างประเทศ ดาราภาพยนตร์ ทั้งไทยและต่างประเทศ สิ่งที่นักเรียนมักจะชอบลอกเลียนแบบ คือ ทรงผม และการแต่งกาย บางครั้งเด็กวัยนี้จะสับสนว่าจะอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ

3.2 สิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน ได้แก่

3.2.1 การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย สังคมไทยในยุคปัจจุบันเป็นสังคมทันสมัย โดยเฉพาะในเรื่องของการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ความทันสมัยนี้กระทบถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คือ นักเรียนสามารถเข้าถึงสื่อทุกชนิดได้ด้วยตนเอง นักเรียนสามารถอ่านเรื่องต่างๆ ทั้งที่สมควรและไม่สมควรแก่วัยได้ทางอินเทอร์เน็ต นักเรียนสามารถดูรายการโทรทัศน์ ทั้งภาพยนตร์ รายการละคร หรือเกมโชว์ต่างๆ ได้ทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมกับวัย หลายๆ ค่านิยม และ จริยธรรมที่เด็กได้รับจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ขัดกันกับค่านิยมและจริยธรรมที่ครูพยายามถ่ายทอด นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปัจจุบันมีค่านิยมอย่างหนึ่งในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ การคุย (chat) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุยทางโทรศัพท์ ซึ่งนักเรียนเล่าให้ครูประจำชั้นฟังว่าจะมีการคุยกันเป็นคู่ๆ ระหว่างนักเรียนหญิงกับหญิง หรือนักเรียนหญิงกับชายในเวลากลางคืน และการคุยแต่ละครั้งจะใช้เวลาานมากกว่า 1 ชั่วโมง

3.2.2 บ้าน ครูทุกคนต้องการให้ผู้ปกครองช่วยทำให้การอบรมของครูในเรื่องค่านิยมและจริยธรรมได้รับความสำเร็จ หลายต่อหลายเรื่องและผู้ปกครองไม่แนะนำนักเรียนที่เป็นบุตรหลานของตนให้รู้จักการเลือกในสิ่งที่ถูกต้อง การละเลยในเรื่องการอบรมค่านิยมและคุณธรรมให้แก่แก่นักเรียนของผู้ปกครอง สืบเนื่องมาจากการงานหน้าที่และการประกอบอาชีพของผู้ปกครอง ทำให้ไม่มีเวลาพอที่จะอบรมเด็กที่อยู่ในปกครองของตน บางครั้งนักเรียนจึงสับสนว่าสิ่งใดถูกต้องสิ่งใดไม่ถูกต้อง ครูผู้สอนมองว่าการสอนค่านิยมและจริยธรรมจะประสบความสำเร็จถ้าผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการสั่งสอน เช่น นักเรียนได้รับความรู้และถูกสอนให้ปฏิบัติบ้างแล้วจากครูที่โรงเรียน เมื่อนักเรียนอยู่ที่บ้าน พ่อแม่ผู้ปกครองก็ช่วยให้การสอนของครูต่อเนื่อง โดยชี้ผิดชี้ถูกให้กับลูกหลานของตนด้วย ยกตัวอย่างเช่น เมื่ออยู่โรงเรียน นักเรียนถูกครูสอนให้ทำความสะอาดห้องเรียน ที่บ้านนักเรียนก็ได้รับการสอนวิธีทำความสะอาด

สะอาดเสื้อผ้าของตนเอง ทำความสะอาดถุงเท้า รองเท้าของนักเรียนเอง หรือครูสอนให้ นักเรียนมีน้ำใจ ช่วยสอนเพื่อนที่เรียนไม่เก่งให้รู้เรื่องมากขึ้น ที่บ้านพ่อแม่ก็สอนให้นักเรียนรู้จักช่วย พ่อแม่ด้วยการเลี้ยง น่อง หรือแบ่งปันขนมให้น้อง ที่โรงเรียนครูรีบหนังสือการ์ตูนไปให้นักเรียนแอบนำมาอ่านในห้อง ที่บ้าน พ่อแม่ห้ามไม่ให้มีหนังสือไปในบ้าน การต่อเนื่องการสอนจากโรงเรียนสู่บ้านเช่นนี้ นักเรียนจะเข้าใจและมีค่านิยม จริยธรรมที่ถูกต้อง

ครูผู้สอนอธิบายว่า มีบางครอบครัวที่สอนค่านิยมและจริยธรรมต่อเนื่องจากโรงเรียนแก่เด็ก แต่มีหลายครอบครัวที่ไม่อาจปฏิบัติได้ เช่น ครอบครัวที่พ่อแม่ต้องใช้เวลาทั้งหมดในการประกอบอาชีพ สิ่งที่ทำให้ลูกคือกินให้อิ่ม และในทางตรงกันข้าม พ่อแม่ที่รักและเอาใจลูก ไม่อยากดู ไม่อยากห้าม ให้อวด สิ่งของตามที่ลูกต้องการ ไม่ได้ติดตามชี้แนะในสิ่งที่ลูกกระทำด้วยเกรงว่าลูกจะรำคาญ ผลที่เกิดขึ้นคือ นักเรียนสับสนในเรื่องค่านิยมและจริยธรรม เพราะเขาทำในสิ่งเดียวกัน ที่บ้านพ่อแม่ไม่ดูหรือสั่งสอน แต่ที่โรงเรียนครูจะดูหรือทำโทษ เป็นต้น

3.2.3 สื่อมวลชน ในยุคนี้สื่อมวลชนได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร พ็อกเก็ตบุ๊ก รายการ โทรทัศน์ วิทยุ หรืออินเทอร์เน็ตฯ มีเสรีภาพสูงในการนำเสนอข้อมูลทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมโลก และสังคมไทย การนำเสนอของสื่อมวลชนเหล่านี้ไม่ได้ผ่านการเลือกสรรว่าสิ่งใดเหมาะสมกับเด็กหรือไม่ เพราะเป็นการนำเสนอต่อสาธารณชนคนทั่วไป ดังนั้นสิ่งที่นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 รับรู้จากสื่อจึงมี มากได้เท่ากับผู้ใหญ่ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองต้องคัดเลือกให้เด็กดู ชมหรืออ่านในสิ่งที่ เหมาะสมกับวัยของเขา อย่างไรก็ตาม ผู้ใหญ่ไม่สามารถติดตามเด็กได้ตลอด เพราะฉะนั้นเด็กจึงมีโอกาสที่จะรับรู้สิ่งที่เขาสนใจจากสื่อ และบางครั้งเมื่อรู้สึกถูกใจหรือรู้สึกชอบ เด็กจะลอกเลียนแบบสิ่งที่เขาชอบทันที ด้วยการทำตามเพื่อให้ตัวเองทันสมัยไม่ตกยุค ครูประถมศึกษาปีที่ 6 จากทั้ง 3 โรงเรียน จึงต้องตกใจ บ่อยครั้งกับพฤติกรรมของนักเรียน เช่น การแต่งกาย หรือทรงผมของนักเรียนเมื่อมาโรงเรียนในวันหยุด เพื่อทำกิจกรรมพิเศษ ซึ่งนักเรียนมีโอกาสแต่งตัวตามสบาย หรือการที่นักเรียนเริ่มทดลองดื่มไวน์ ดื่มเบียร์ ทั้งต่อหน้าและลับหลังครู หรือพฤติกรรมของการใช้โทรศัพท์คุยกับเพื่อนหรือแฟนโดยใช้เวลานาน ติดต่อกันมากกว่า 1 ชั่วโมงทุกวัน ตามคำบอกเล่าของพ่อแม่ หรือการแอบอ่านหนังสือไป การ์ตูนไป ใน ห้องเรียน หรือการที่นักเรียนขโมยเงินของพ่อแม่มาแจกเพื่อน เพราะต้องการให้เพื่อนชอบ เป็นต้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่ดีที่สุดที่ครูทั้ง 21 คน พอใจและสบายใจ คือ ไม่มีนักเรียนคนใดใน 3 โรงเรียน ติด ยาเสพติด หรือสร้างปัญหาโสเภณีเด็ก ซึ่งเป็นปัญหายุ่ยากของสังคมไทยปัจจุบัน แม้ว่าสื่อมวลชนจะ นำเสนอเรื่องเหล่านี้ตลอดเวลาก็ตาม

เมื่อมองในภาพรวมของการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ครูมีบทบาทชัดเจนในการถ่ายทอดค่านิยมและ จริยธรรมให้กับนักเรียน ทั้งนี้เพราะจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการชั้นเรียน ได้เห็นว่าครูแสดง บทบาทในการขัดเกลาทางสังคมและวัฒนธรรม (Socialization) แก่นักเรียนไปพร้อมๆ กับการถ่ายทอด ความรู้ตามหลักสูตร

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์แบบลึก พบว่า ความคิดเห็นของครูทั้ง 3 โรงเรียน เกี่ยวกับค่านิยมและคุณธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ควรมีนั้นตรงกับความคิดเห็นของบุคคลสำคัญระดับประเทศจาก 12 ประเทศ ที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยที่กลุ่มนักวิจัย Sigma Survey Research ซึ่งได้ทำการวิจัยให้กับศูนย์วิจัย Pacific Basin Research Center ซึ่งเป็นงานวิจัยที่สำรวจความคิดเห็นเรื่องค่านิยมและจริยธรรมกับการศึกษาในประเทศต่างๆ 12 ประเทศ ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ได้แก่ นักวิชาการ นักการศึกษา นักการเมือง และบุคคลสำคัญๆ ของสังคม กลุ่มประเทศที่สำรวจได้แก่ รัสเซีย สหรัฐอเมริกา เม็กซิโก ญี่ปุ่น ไต้หวัน เกาหลีใต้ จีน ฮองกง มาเลเซีย ไทย สิงคโปร์ และฮาวาย (Cummings, Tatto & Hawkins, 2001)

ความคิดเห็นของครูจากโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา ที่สอดคล้องตรงกันกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลจาก 12 ประเทศในแถบมหาสมุทรแปซิฟิก (Pacific Basin societies) ประเด็นแรก คือในการถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมให้กับคนในชาติ ควรถ่ายทอดตั้งแต่อายุยังน้อย (at an early age) เช่น กำลังเรียนอยู่ในระดับอนุบาล ประเด็นที่สองคือครอบครัวและบ้าน มีความสำคัญที่สุดในการอบรม และถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรมควบคู่กับโรงเรียน ประเด็นที่สาม ควรมีการ ปรับปรุงหลักสูตรให้มีเรื่อง ค่านิยมและคุณธรรมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ประเด็นที่สี่ ผู้ให้ข้อมูลจากมาเลเซีย มีความเห็นว่าสิ่ง สำคัญที่สุดของการสอนค่านิยมและจริยธรรม คือ ครูต้องเป็นตัวอย่างของพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม (the teacher has to set examples of proper behavior) (Cummings, Tatto & Hawkins, 2001 : 21-282) ซึ่ง ประเด็นนี้ตรงกันกับการที่ครูของโรงเรียน 3 โรงเรียน ทั้ง 21 คน พยายามทำตัวให้เป็น “ต้นแบบ” หรือ “ตัวแบบ” แก่นักเรียน ประเด็นที่ห้า เป็นประเด็นสรุปสุดท้ายของงานวิจัย Sigma Survey Research ซึ่ง สรุปว่าผู้ให้ข้อมูลจากทั้ง 12 ประเทศ ให้ความเห็นตรงกันว่า การจะสร้างคนให้จงรักภักดีกับประเทศชาติ ค่านิยมและจริยธรรมที่ต้องเน้นคือ “ความเป็นตัวของตัวเองและความรับผิดชอบ” (personal autonomy and responsibility) (Cummings, 2001 : 196-297) ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของครูทั้ง 3 โรงเรียนว่า ค่านิยม และ จริยธรรมที่สำคัญอันดับหนึ่งคือ วินัยในตนเองและความรับผิดชอบ

จึงอาจสรุปได้ว่า เรื่องค่านิยมและจริยธรรมเป็นเรื่องสากลที่ประเทศต่างๆ ในโลก ยอมรับแล้วว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยลดปัญหารุนแรงในสังคมได้ และผู้จะถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมเหล่านี้ไปยังเยาวชน ซึ่งในอนาคตต้องเติบโตเป็นทรัพยากรที่สำคัญของสังคมได้ดีที่สุดคือ บ้าน ครอบครัว และครู ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยนี้จึงยืนยันได้ว่า ครู 21 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน จากสาม สังกัดได้ทำหน้าที่ตามบทบาทครูแล้วอย่างสมบูรณ์ และครูคงต้องทำงานตามบทบาทของตนหนักขึ้น เพราะเด็กในช่วงอายุ 9-13 ปี ซึ่งกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นี้ จากงานวิจัยของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน อธิบายไว้ว่าเด็กในวัยนี้เรียกว่า “เด็กช่วงก่อนวัยรุ่น” ซึ่งธรรมชาติของเด็กในวัยนี้มีความแปรเปลี่ยน ในการกระทำมาก บางครั้งเด็กก็ควบคุมตนเองได้ บางครั้งก็ทำไม่ได้สลับกันไป นอกจากนั้นเด็กวัยนี้เป็น วัยที่เข้าใจหรือเห็นความสำคัญของสิ่งมีชีวิตตน ดิฉันคิดว่า คุณนิยามชมชอบคนเพราะรูปร่างหน้าตา การแต่งกาย หรือการที่คนๆ นั้นมีข้าวของเครื่องใช้ที่โก้หรู แต่เด็กยังไม่สามารถเข้าใจความงดงามทางจิตใจ หรือ

คุณค่าที่ลึกซึ้งของศิลปะต่างๆ ได้มากขึ้น จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กในข้อนี้ และยังไม่ควรหวังผลเลิศ ในช่วงนี้ แต่ควรแนะนำส่งเสริมให้กำลังใจเด็กให้ควบคุมตนเองได้บ่อยขึ้นทุกที่เมื่ออายุมากขึ้น (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2543 : 83-88)

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จึงเป็นแนวทางให้ทุกฝ่าย ทั้งบ้าน ครอบครัว สังคม ชุมชน และโรงเรียน ต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันมากขึ้นกับเด็กที่มีอายุระหว่าง 9 – 13 ปี และกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะส่งเขาไปสู่อีกวัยหนึ่ง คือวัยรุ่น ซึ่งถือว่าเป็นวัยอันตราย เพราะเป็นวัยเสี่ยงต่อการประพฤติดังกล่าวได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวให้มากขึ้น ซึ่งแนะนำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรม ว่าจะเป็นเรื่องสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของเด็กในอนาคต

1.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้กำลังใจครู ให้ทำบทบาทหน้าที่ชัดเจนแก่เด็กทางสังคม วัฒนธรรมให้ดีที่สุด และกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการสร้างค่านิยมและจริยธรรม

1.3 ครูต้องเข้าใจปัญหาของนักเรียน ต้องเสียสละและให้เวลาใกล้ชิดกับเด็กให้มาก ทั้งยังต้องมีกิจกรรมให้เด็กได้แสดงออก เพราะถ้าเด็กรู้สึกว่าตนมีความสามารถ มีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ปัญหาต่างๆ จะลดลงได้

1.4 หลักสูตรประถมศึกษาปีที่ 6 ควรต้องปรับปรุงเพิ่มเนื้อหาและกิจกรรมที่ส่งเสริมค่านิยมและจริยธรรมให้มากขึ้น เพื่อสอดคล้องกับการศึกษาในยุคปฏิรูปซึ่งเน้น “ความรู้คู่คุณธรรม” และ “คุณธรรมนำความรู้” ในปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทครูในการถ่ายทอดค่านิยม และจริยธรรมให้แก่นักเรียนระดับสูงกว่าระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของครูในการถ่ายทอดค่านิยม ให้แก่นักเรียนระหว่างโรงเรียนในเขตเมืองและนอกเขตเมือง

2.3 ควรศึกษาบทบาทครูยุคโลกาภิวัตน์ ในการถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมให้แก่ นักเรียน/นักศึกษาในภาพรวมทั้งประเทศ

ชื่อเรื่อง **รูปแบบการนิเทศที่ใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาการสอนของครู**
โรงเรียนชอยแอนเนกซ์ (กาญจนภิเษก 2)
The Supervision Model using Tri Sikkha for the Teaching
Development of Soi Annex School (Kanchanapisek 2) 's Teachers

ผู้วิจัย **นภัสวรรณ ทศนาญชลี**

ปีที่ทำวิจัย **พ.ศ. 2550**

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

โรงเรียนชอยแอนเนกซ์ (กาญจนภิเษก2) เป็นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนพบว่าผู้เรียนบางส่วนยังมี ปัญหาในด้านความประพฤติ (ศีล) คือความประพฤติยังไม่เหมาะสมตามแบบวัฒนธรรมไทยและขาด ระเบียบวินัยในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ส่วนทางด้านความตั้งใจ (สมาธิ) นักเรียนยังขาดความเอาใจใส่ใน การเรียน และทางด้านปัญญาพบว่านักเรียนยังจัดการความรู้ไม่เป็น จึงต้องพัฒนานักเรียนโดยผ่านการ จัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน และผู้มีหน้าที่พัฒนาครูคือผู้บริหาร ซึ่งต้องใช้การนิเทศ

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารโรงเรียน ได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องของหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการ นิเทศการสอน ทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ครูมีขวัญกำลังใจและมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน อีกทั้งได้ ศึกษาเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาเพื่อนำมาใช้ในการนิเทศการสอนในเรื่องของการจัดการเรียนรู้พัฒนาด้านศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้มีความรู้ที่จะนำไปใช้ในการนิเทศการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นคุณสมบัติ ที่ดีของผู้นิเทศที่จะต้องมีความรู้ในเรื่องที่จะไปแนะนำให้คำปรึกษาแก่ครู นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีความเห็น ว่าการเป็นผู้นิเทศที่ดีควรมีความรู้ในเรื่องการวิจัยปฏิบัติการ การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา วิทยาการ ใหม่ๆ ประชญาการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร พฤติกรรมของคน ระบบการเรียนการสอน การประเมินผล และสำคัญที่สุดคือต้องมีความรู้เรื่องกระบวนการนิเทศเป็นอย่างดี จึงจะทำให้การนิเทศเกิดสัมฤทธิ์ผลตาม เป้าหมาย จากประสบการณ์ในการบริหารการศึกษาของผู้วิจัยที่ผ่านมา ได้ใช้การนิเทศมาหลายวิธี ซึ่ง วิธีการนิเทศในโรงเรียนนั้นมีหลายรูปแบบ รวมทั้งสามารถผสมผสานแต่ละรูปแบบเข้าด้วยกันก็ได้ แต่ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าจะใช้รูปแบบใดนั้น ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพปัญหาของโรงเรียนเป็น สำคัญ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การนิเทศการสอนที่ประกอบด้วยกิจกรรม 7 กิจกรรม ให้ครูพัฒนาทีละ กิจกรรมอย่างต่อเนื่องในภาคเรียนที่ 1 เนื่องจากผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันของคน ซึ่ง หมายถึงบุคลากรในโรงเรียน ระหว่างผู้สังเกต คือ ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการกับครูผู้สอน ทั้งสอง ฝ่ายต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงต้องใช้ความเป็นกัลยาณมิตรในการนิเทศ

ในการนิเทศการสอนเพื่อให้ครูพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้และอยู่ดีมีสุขในสภาพสังคม ปัจจุบันได้นั้น พระพรหมคุณาภรณ์ (2550:107) กล่าวว่า ต้องใช้คุณธรรมนำความรู้ โดยเน้นเรื่องการใช้ อินทรีย์สังวร คือ การใช้ตาหูจมูกลิ้นกายใจ ในการกินอยู่ดูฟังให้เป็น เด็กๆ เมื่อปฏิบัติตามได้จะมีความ

ภูมิใจและเกิดความมั่นใจในตนเอง เพราะเป็นการปฏิบัติที่เกิดจากปัญญา คนที่มีปัญญาทำอะไร จะทำด้วยความรู้ เมื่อทำอะไรด้วยความรู้ก็จะมีความมั่นใจในตนเอง ดังนั้นในการพัฒนาผู้เรียนจึงต้องพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยวิธีบูรณาการ ไม่พัฒนาด้านปัญญาเพียงอย่างเดียว ต้องพัฒนาด้วยทางสายกลาง คือทางแห่งความพอดีหรือทางแห่งดุลยภาพ เป็นข้อปฏิบัติที่บูรณาการที่ ศิล สมาธิ ปัญญามารวมกัน มีทั้งพฤติกรรม จิตใจและปัญญาที่ถูกต้อง ซึ่งต้องมาด้วยกัน ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งก็ไม่บูรณาการ เมื่อบูรณาการกันก็เป็นองค์รวมที่เป็นอยู่อย่างถูกต้องดังมั่งได้ประโยชน์และมีความสุขนั่นเอง พอकिनอยู่ดูฟังเป็นที่ว่านี่ ก็คือเริ่มดำเนินชีวิตเป็นแล้ว พูดได้ว่า การศึกษาเริ่มต้นแล้ว จากนี้ก็จะก้าวไปในชีวิตที่ดั่งงามและเจริญงอกงามมีความสุขยิ่งขึ้นไป

ดังนั้น ครูจึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเพราะการสอนเป็นหน้าที่หลักของครู ไม่ว่าจะเป็นครูสอนในระดับการศึกษาใดหรือประเภทวิชาใด และผู้บริหารก็มีส่วนสำคัญในการนิเทศการสอนแก่ครู ให้มีคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนในด้าน ศิล สมาธิ ปัญญา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศที่ใช้หลักไตรสิกขาในการสอน
2. เพื่อศึกษาคุณภาพการสอนของครูที่รับการนิเทศ

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ประชากร

ประชากรคือครู โรงเรียนชอยแอนเนกซ์ (กาญจนภิเษก 2) ปีการศึกษา 2550 จำนวน 51 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือครูที่ทำหน้าที่สอนจำนวน 46 คน ยกเว้นกลุ่มผู้บริหาร 4 คนและครูโภชนาการ 1 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือรูปแบบการนิเทศที่ใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาการสอน

ตัวแปรตาม คือคุณภาพของแผนการเรียนรู้และคุณภาพการสอนของครู

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยประชุมร่วมกับรองผู้อำนวยการทั้ง 3 ฝ่าย เพื่อกำหนดเครื่องมือที่จะใช้เก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลมี 5 แบบดังนี้

1. แบบสอบถาม เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุมในเรื่องของการใช้หลักไตรสิกขาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ปกครองเขียนตอบอย่างอิสระ
2. แบบสังเกตการสอน พัฒนาจากแบบประเมินการสอนของ รศ.ดร.ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ โดยนำมาปรับหัวข้อการประเมินให้ตรงกับองค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ และเน้นหลักไตรสิกขา จำนวน 25 ข้อ เป็นการประเมินแผนการเรียนรู้จำนวน 8 ข้อ และการประเมินการสอนของครูจำนวน 17 ข้อ
3. แบบตรวจแผนการเรียนรู้ พัฒนาจากแบบตรวจแผนการเรียนรู้ของการประเมินโรงเรียนคุณภาพ Smart School ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
4. แบบประเมินการสอนของตนเอง ผู้วิจัยและรองผู้อำนวยการทั้ง 3 ฝ่ายจัดทำขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับหัวข้อการเขียนแผนการเรียนรู้ที่ครูใช้ โดยให้ครูดูเทปบันทึกภาพการสอนของตนเองและเขียนกิจกรรมที่ตนเองปฏิบัติโดยใช้หลักไตรสิกขาในการสอนทุกขั้นตอนของแผนการเรียนรู้ลงในแบบประเมิน
5. แบบสัมภาษณ์ เป็นการประเมินกระบวนการนิเทศของผู้วิจัยให้ครูเขียนตอบโดยอิสระ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ใน 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์กิจกรรมการเตรียมการนิเทศ ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้ปกครอง สังเกตปฏิสัมพันธ์การทำงานร่วมกันของครู

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์กิจกรรมปฏิบัติการ ได้แก่ การตรวจแผนการเรียนรู้ มีการออกแบบกิจกรรมที่ใช้หลักไตรสิกขาหรือไม่ สังเกตการสอนว่าครูมีวิธีการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการ 4 ด้านอย่างไร การดำเนินกิจกรรมการสอนที่ครูแสดงบทบาทของความเป็นกัลยาณมิตรส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องอย่างไร และมีวิธีประเมินผลที่เหมาะสมเพียงใด ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์แผนการเรียนรู้และการสอนของครูมาสรุปเป็นรายบุคคล และสรุปเป็นภาพรวมด้านคุณธรรมของแผนการเรียนรู้และคุณภาพการสอนของครูอีกครั้งหนึ่ง

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลจากการนิเทศการสอนดังนี้

1. ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ไตรสิกขาจากแบบสอบถามในการประชุมผู้ปกครอง
2. ศึกษาคุณภาพของแผนการเรียนรู้ที่ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาผู้เรียนจากแบบตรวจแผนการเรียนรู้ระหว่างเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม 2550

3. ศึกษาคุณภาพการสอนของครู จากการใช้แบบสังเกตการสอนประเมินครูผู้สอนในกิจกรรมการสังเกตการสอนของรองผู้อำนวยการ การฝึกสังเกตการสอน การจับคู่ดูการสอน การสาธิตการสอน และการประเมินตนเองในกิจกรรมดูเทปบันทึกภาพการสอน โดยใช้หลักไตรสิกขาของครู
4. ศึกษาจากรายงานสรุปการสังเกตการสอนของรองผู้อำนวยการทั้ง 3 ฝ่าย
5. ศึกษาแบบวิจารณ์ความคิดเห็นของครูเรื่องกระบวนการนิเทศการสอน

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยวางแผนการนิเทศ กำหนดการนิเทศ 7 กิจกรรม ให้ครูจำนวน 46 คนดำเนินการตามแผนการนิเทศการสอนโดยใช้หลักไตรสิกขาอย่างต่อเนื่องระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม เพื่อให้ครูมีการพัฒนาและปรับปรุงการสอนของตนเองตลอดระยะเวลา 3 เดือน ผู้วิจัยแบ่งแผนปฏิบัติการเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการเตรียมการ ส่วนที่สองเป็นการปฏิบัติการตามกระบวนการนิเทศ สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. การเตรียมการ กิจกรรมการเตรียมการเพื่อให้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีความพร้อมในการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ วิธีการนำไปใช้และบทบาทการแสดงความเป็นกัลยาณมิตรนิเทศต่อกัน กิจกรรมที่จัดได้แก่

1.1 จัดประชุมสร้างความตระหนักและให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการใช้ไตรสิกขาในการพัฒนาความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) ความรู้และการจัดการความรู้ (ปัญญา) ให้แก่ผู้เรียน การสร้างความตระหนักแก่ผู้ปกครองให้เห็นความสำคัญของการร่วมมือกันในการพัฒนาผู้เรียนอย่างสอดคล้องและต่อเนื่องทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน โดยประชุมผู้ปกครองจำแนกเป็นระดับชั้นให้เหมาะสมกับวัยและพฤติกรรมที่ต่างกันของผู้เรียน ชั้นอนุบาล วันที่ 3 มีนาคม 2550 ชั้น ป.1 - 2 วันที่ 10 มีนาคม 2550 ชั้น ป.3-4 วันที่ 17 มีนาคม 2550 และชั้น ป.5 - 6 วันที่ 24 มีนาคม 2550 ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาและร่วมกันพัฒนาผู้เรียนอย่างสอดคล้องกับทางโรงเรียน

1.2 จัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สร้างสรรค้องค์กร ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายมีสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งจะส่งผลต่อความร่วมมือในการทำงานเป็นทีมอย่างเป็นกัลยาณมิตร โดยได้จัดสถานการณ์ต่างๆ เป็นฐาน 5 ฐาน ให้บุคลากรทุกกลุ่มแก้ปัญหาในแต่ละฐานเพื่อจะผ่านด่านไปได้ด้วยการประชุม คิดวิเคราะห์ เสนอทางเลือกและลงมือปฏิบัติด้วยกัน ผู้บริหารโรงเรียน รองผู้อำนวยการ ครู นักการภารโรง คนครัว เป็นสมาชิกกลุ่ม มีการเลือกประธานตามมติของกลุ่ม ฝ่ายบริหารจะมีบทบาทในฐานะสมาชิกกลุ่มเท่านั้น บางกลุ่มมีการร้องเพลงเป็นประธานเปิดโอกาสความเท่าเทียมกันของบุคคล กิจกรรมนี้จัดในวันที่ 29 มีนาคม 2550 และวันที่ 30 มีนาคม 2550 จัดให้มีกิจกรรมสันทนาการ โดยให้บุคลากรแต่ละสายชั้นส่งผู้แทนมาแสดงบนเวที สร้างความสนุกสนานให้กับทุกคน ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการ โรงเรียนจัดเลี้ยงอาหารและมอบของขวัญแก่บุคลากร บุคลากรทุกฝ่ายมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ฟังพอใจในกิจกรรมนี้ การทำงานเป็นทีมของบุคลากรทุกฝ่ายมีคุณภาพ

1.3 ให้ความรู้เทคนิคการสังเกตการสอนแบบกัลยาณมิตรแก่รองผู้อำนวยการทั้ง 3 ฝ่าย โดยผู้วิจัยมอบเอกสารให้ความรู้เรื่องการสังเกตการสอนพร้อมให้คำแนะนำและยกตัวอย่างประกอบ ในการสังเกตการสอนมี 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาก่อนสอน เมื่อแจ้งปฏิทินการสังเกตการสอนให้ครูทราบแล้ว ครูจะมาวางแผนการสอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หลักไตรสิกขาบูรณาการในการพัฒนา ผู้เรียนให้มีพฤติกรรมปรากฏ 4 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรมทางกาย ทางสังคม จิตใจและทางปัญญา ผู้สอนจะ นำเสนอแผนการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบของแผนครบทุกด้าน และแต่ละด้านมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ได้แก่ สารสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล สื่อและแหล่งเรียนรู้ กิจกรรมนี้จะช่วยสร้างความมั่นใจในการสอนให้แก่ครูได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสอน ผู้สังเกตการสอนจะไปดูการสอนของครูตามปฏิทินที่กำหนดไว้ มีการประเมินการสอนโดยการบันทึกในแบบสังเกตการสอนที่มีส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ ประเมินแผนการเรียนรู้ และประเมินการสอน ผู้สังเกตต้องดูการสอนครบตามกำหนดเวลาและนัดหมายกับครูผู้สอนมา ประเมินผลการสอนร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินการสอน ผู้สังเกตการสอนกระตุ้นให้ครูประเมินการสอนของตนเอง โดยให้แสดงจุดเด่นของการสอนที่ครูพึงพอใจ และบอกจุดด้อยหรือปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการสอน พร้อมเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาด้วยตัวผู้สอนเอง ผู้สังเกตต้องมีพฤติกรรมของความเป็นกัลยาณมิตรให้มาก เพื่อให้ครูเกิดความสบายใจ เปิดใจ และยอมรับคุณภาพการสอนของตนเอง

ผลของกิจกรรมนี้ รองผู้อำนวยการทั้ง 3 ฝ่าย ทำหน้าที่ผู้ให้การนิเทศอย่างเป็นทางการ เป็นกัลยาณมิตรได้เป็นอย่างดี ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีโยนิโสมนสิการและใช้ความเป็นปรโตโมสะที่ดีงาม

1.4 จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีบรรยากาศวิชาการ สะอาด สว่าง สงบ ภายในโรงเรียนให้มีบรรยากาศใกล้จิตธรรมชาติ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

1.5 สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ครู เพื่อครูจะได้นำไปเป็นสื่อการสอนส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ครูมีขวัญกำลังใจ มีความพึงพอใจในการทำงาน

2. การปฏิบัติการ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการนิเทศที่กระตุ้นให้ครูเกิดการเรียนรู้ในการใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วยกิจกรรม 7 กิจกรรม แต่ละขั้นจะบูรณาการหลักการฝึกแบบไตรสิกขา ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การนำหลักไตรสิกขาลงสู่แผนการเรียนรู้ ผู้วิจัยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในวันที่ 3 - 4 พฤษภาคม 2550 เรื่องการเขียนแผนการเรียนรู้สอดคล้องไตรสิกขาในแต่ละองค์ประกอบของแผน มีการพัฒนาผู้เรียน 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านความรู้ (ปัญญา) ครูฝึกการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำหน้าที่ให้คำแนะนำและตรวจแผนการเรียนรู้ร่วมกับรองผู้อำนวยการทั้ง 3 คน แบบกัลยาณมิตร มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จูงใจให้ปฏิบัติตาม เกิดปัจจัยภายใน คือศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ซึ่งครูจะมีความใส่ใจคิดพิจารณาอย่างรอบคอบในการเขียนแผนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ

กิจกรรมที่ 2 การสังเกตการสอน ระหว่างวันที่ 21 – 30 พฤษภาคม 2550 มี 3 ขั้นตอน คือขั้น
ปรึกษาวางแผนการสอนร่วมกันระหว่างผู้สังเกตกับผู้สอน จากนั้นจึงสอนให้ดู ระหว่างการสอน ผู้สังเกต
จะบันทึกพฤติกรรมการสอนในแบบบันทึก เมื่อเสร็จสิ้นการสอนจะประเมินผลการสอนร่วมกัน โดยผู้
สังเกตการสอนใช้การสนทนาและชี้แนะให้ผู้สอนประเมินตนเอง บอกจุดเด่นจุดด้อยของการสอนให้ได้ มี
การบันทึกด้วยการบรรยายพฤติกรรมการสอนของครูที่ไปสังเกตการสอนเป็นรายบุคคล แล้วบันทึก
สรุปผลการสังเกตการสอนภาพรวมว่า ครูมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนอย่างไร กิจกรรมนี้ผู้วิจัย
ต้องการให้ครูและรองผู้อำนวยการเกิดศรัทธา เกิดความไว้วางใจและความเคารพต่อกัน พัฒนา
ความสัมพันธ์การเป็นกัลยาณมิตร สงเคราะห์ช่วยเหลือ มีความตั้งมั่น มุ่งมั่นในการสอนและยอมรับจุด
ด้อยของตน พร้อมทั้งจะพัฒนาให้มีคุณภาพ เกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ แก้ปัญหาการสอน ออกแบบ
การสอนที่เหมาะสม และเกิดปัญญาจากการปฏิบัติจริง

กิจกรรมที่ 3 การประเมินการสอนของตนเอง ระหว่างวันที่ 1 – 25 มิถุนายน 2550 ผู้วิจัยกำหนด
ปฏิทินการถ่ายวิดีโอการสอนของครูทุกคน โดยกำหนดให้ส่งแผนการเรียนรู้ที่ใช้หลักไตรสิกขาในการ
พัฒนาผู้เรียนก่อนการบันทึกภาพแก่รองผู้อำนวยการ เพื่อวางแผนการสอนร่วมกันและแก้ไขปัญหาการ
สอนที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการสังเกตการสอนที่ผ่านมา จากนั้นจึงบันทึกภาพการสอนและให้ครูดูวิดีโอการ
สอนที่ห้องสมุดซึ่งจัดมุมที่เหมาะสมเพื่ออำนวยความสะดวกไว้ให้ ครูประเมินการสอนโดยบันทึกลงใน
แบบประเมินการสอนของตนเอง รองผู้อำนวยการทั้ง 3 ฝ่ายสรุปภาพรวมการประเมินตนเองเป็น 3 ระดับ
คือขั้นอนุบาล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 กิจกรรมนี้เกิดปัจจัยภายในแก่ครู
คือ ศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เมื่อครูเกิดความเชื่อ่วิธีการใช้หลักไตรสิกขาสอดแทรกในการสอน
จะทำให้ผู้เรียนมีความประพฤติ จิตใจดีขึ้น นักเรียนเกิดองค์ความรู้ การสอนของครูจะประสบความสำเร็จ
บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนการเรียนรู้ ศรัทธาจะเกิด ครูจะเกิดความคิดแบบโยนิโสมนสิการในการ
พิจารณา ไตร่ตรองเพื่อหาวิธีการสอนที่เหมาะสมที่จะพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมและมีการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้กับเพื่อนครูด้วยกัน จะเกิดปรโตโมสะแก่กัน คือ การแนะนำ การยอมรับ การได้รับฟังจากผู้เป็น
กัลยาณมิตร

กิจกรรมที่ 4 อบรมเชิงปฏิบัติ การสังเกตการสอนวันที่ 28 มิถุนายน 2550 ผู้วิจัยจัดให้มีการ
ประชุมทบทวน ให้ความรู้ด้านเทคนิคการสอนที่ใช้หลักไตรสิกขา นำเทปบันทึกภาพการสอนของครู
โรงเรียนอื่นให้ครูดู ผู้วิจัยอธิบายและแนะนำขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ละขั้นตอน บอกจุดเด่น
จุดด้อย ข้อเสนอแนะของการใช้ไตรสิกขาในการสอน ผลของกิจกรรมนี้ครูสังเกตการสอนเป็นและ
นำไปใช้ในการสังเกตการสอนแบบคู่สัญญาได้เป็นอย่างดี ครูมีความสามารถในการสังเกตพิจารณาเหตุ
และปัจจัยเป็น จากการดูตัวอย่างการสอน เมื่อเกิดจุดด้อยของการสอนซึ่งเป็นเหตุผลที่ตามมาคือการสอน
ไม่บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ นักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา พฤติกรรม จิตใจและความรู้
ความเข้าใจในเนื้อหาไม่เกิด สิ่งที่ครูเตรียมการสอนไปแล้วไม่สัมฤทธิ์ผล ครูจะค่อยๆ น้อมนำมาคิด
พิจารณาใช้दानุ อย่างมีสติและเกิดปัญญาในที่สุด

กิจกรรมที่ 5 สังเกตการสอนแบบคู่สัญญา ระหว่างวันที่ 2 – 6 กรกฎาคม 2550 กำหนดให้ครูจับคู่
ดูการสอน ครูวางแผนการสอนร่วมกันก่อนสังเกตการสอน ขณะสอนให้ผู้สังเกตบันทึกพฤติกรรมกา
สอนลงในแบบบันทึก จากนั้นจึงมีการประเมินผลการสอนร่วมกันระหว่างผู้สังเกตกับผู้สอน กิจกรรมนี้ทำ
เช่นเดียวกับการสังเกตการสอนของรองผู้อำนวยการ ผลของกิจกรรมนี้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของครู
ความสัมพันธ์ของบุคคลจะพัฒนาขึ้น เกิดการยอมรับ กล้ายอมรับความผิดพลาด เกิดจิตที่เป็นกุศลและ
พร้อมที่จะแก้ไขข้อบกพร่องการสอนของตนเอง เห็นความสำคัญของการสอนโดยใช้หลักไตรสิกขาและ
ปฏิบัติตนตามคำแนะนำของกัลยาณมิตรให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยและรองผู้อำนวยการทำหน้าที่เตรียมปัจจัย
ภายนอกเพื่อส่งเสริมการสอนของครู ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่สวยงาม สะอาด สงบ สว่าง ที่สอดคล้องกับ
หลักไตรสิกขาเพื่อให้ครูใช้ได้สะดวก เป็นการกระตุ้นให้เกิดปัจจัยภายใน เกื้อกูลให้อยู่ร่วมกันด้วยความ
รัก สามัคคีและมีศรัทธาในการสอน

กิจกรรมที่ 6 ดำเนินการในวันที่ 10 – 12 กรกฎาคม 2550 การสาธิตการสอนของครูทุกกลุ่มสาระ
ในที่ประชุม จากนั้นจึงให้เขียนแผนการเรียนรู้เรื่องเดียวกับที่ดูการสาธิต โดยออกแบบการเรียนรู้ที่ไม่ซ้ำ
กับที่ครูสาธิตใช้สอน กิจกรรมนี้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้งานวิชาชีพของตน เมื่อครูมีความรู้และ
ประสบการณ์ในการสอนโดยใช้หลักไตรสิกขา พัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ)
ความรู้ และการจัดการเรียนรู้ (ปัญญา) ด้วยกระบวนการนิเทศอย่างต่อเนื่อง จนเกิดปัจจัยภายในคือ ศรัทธา
และโยนิโสมนสิการในการสอนที่มีประสิทธิภาพแล้ว ครูจะเกิดทักษะความชำนาญในการออกแบบ
กิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา จนเกิดพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวมทั้ง 4 ด้านตามหลัก
ท้าวานา 4 ครูเกิดองค์ความรู้ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาได้สมบูรณ์และครบองค์ประกอบสำคัญ
ของแผน

กิจกรรมที่ 7 วิจารณ์กิจกรรมการนิเทศและประเมินผลการนิเทศ วันที่ 18 กรกฎาคม 2550 ผู้วิจัย
จัดประชุม ให้ครูเขียนสะท้อนความคิด วิพากษ์วิจารณ์กระบวนการนิเทศที่ครูได้รับ กิจกรรมนี้จัดขึ้นเพื่อ
ประเมินความพึงพอใจของครูต่อการนิเทศที่ผู้วิจัยนำมาใช้ เป็นการให้ผลย้อนกลับว่าครูพอใจหรือไม่กับ
การนิเทศของผู้วิจัย ผลของกิจกรรมครูได้บอกความในใจที่มีต่อการปฏิบัติการตามขั้นตอนทั้ง 6 กิจกรรม
มีโอกาสดำเนินการได้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระ ผู้วิจัยและรองผู้อำนวยการทั้ง 3 คน ใช้หลักไตรสิกขาในการ
ยอมรับฟังและพร้อมที่จะแก้ไข พัฒนาตนเองและกล้ายอมรับความผิดพลาด ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็น
ปรโตโมหะต่อกัน ในการแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัลยาณมิตร มีศรัทธาเชื่อมั่นในการประพฤติ
ปฏิบัติในสิ่งที่ได้ดำเนินการทั้งหมดที่ผ่านมา ครูมีความพึงพอใจในกระบวนการนิเทศ แต่บอกว่าเวลาใน
การดำเนินการน้อยไป

ด้านความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศที่ใช้หลักไตรสิกขาในการสอน จากประสบการณ์การ
วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต่างเกิดการเรียนรู้แบบ
โยนิโสมนสิการ มีการนิเทศที่ศรัทธาต่อกัน เป็นการสร้างหลักการและขั้นตอนการสอนตามแนวพุทธ ซึ่ง
มีหลักการว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้ครูเกิดความศรัทธาที่จะพัฒนาและแก้ปัญหา
การสอนของตนด้วยหลักไตรสิกขา พัฒนาตนเองเป็นครูมืออาชีพ จากความประณีตของศีลและสมาธิจน

ก่อให้เกิดปัญหาเรียนรู้จนเป็นครุศมีฝีมือได้ในที่สุด ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนและครูต่างก็มีบทบาทของ
กัลยาณมิตรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน โดยทั้งสองฝ่ายเป็นปรโตโมสะแก่กัน ซึ่งหมายถึง การยินดีรับฟัง
คำติชมจากผู้อื่นเพื่อจะได้ปรับปรุงตนเองให้มีความบกพร่องน้อยลง ปรโตโมสะที่สำคัญคือ การได้รับฟัง
จากผู้เป็นกัลยาณมิตร เกิดชีวิตที่เป็นอยู่ดี มีการศึกษา 3 คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่ทำให้การพัฒนาเกิดครบ 4
ด้านคือ กายภาวนา มีการใช้อินทรีย์อย่างมีปัญญาไม่ลุ่มหลงมัวเมา สติภาวนา มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
ประพฤติกฎปฏิบัติอยู่ในระเบียบวินัย จิตตภาวนา มีสุขภาพจิต คุณภาพจิต สมรรถภาพจิต ที่ดีมีสมาธิ สงบ
ตั้งมั่นร่าเริงเบิกบาน ปัญญาภาวนา มีความรอบรู้ รู้หยั่ง รู้แจ้ง คิดเป็นแก้ปัญหาเป็นดับทุกข์ได้ กิจกรรม
การนิเทศนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเสริมสร้างจริยธรรมให้เกิด ให้มีขึ้นกับทุกคนในโรงเรียนและขยายผล
สู่สังคมต่อไป ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2547 : 47) กล่าวว่าสภาพจิตพื้นฐานที่ยังไม่พัฒนาจะ
มีความอยากได้โดยมิได้มีความอยากทำ สภาพจิตที่พัฒนาสูงขึ้นมีความอยากที่จะทำให้เกิด ให้มีขึ้นด้วย
ความเพียรพยายามของตน คนที่ไม่พัฒนาจะไปหาสุขข้างนอก แต่ข้างในสร้างทุกข์ ส่วนคนที่พัฒนาแท้
ข้างในสร้างสุข เจอทุกข์ก็พลิกเป็นสุขได้ บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นกัลยาณมิตร
มีคุณลักษณะทางกาย ทางสังคมแบบชาวพุทธที่ดีมีความเป็นครูแท้ในจิตใจและเข้าใจแนวทางการพัฒนา
ผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาเป็นอย่างดี มีการบริหารจัดการโดยใช้หลักไตรสิกขา ทั้ง 3 ด้าน ให้ผสม
กลมกลืนอยู่ในวิถีชีวิตในโรงเรียน ผ่านกิจวัตรประจำวันในการ กิน อยู่ ดู ฟัง ของทุกคนในโรงเรียน ผ่าน
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือกันสนับสนุน
อย่างจริงจัง จริงใจ พร้อมทั้งจะเป็นแบบอย่างที่ดี เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปพร้อมกันกับนักเรียน โดยเป็น
กัลยาณมิตรพร้อมกันไปด้วยเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างชัดเจน เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ประกอบไปด้วย
เมตตาธรรมและปัญญาธรรมทั้งดงาม การนิเทศรูปแบบนี้จึงมีความเหมาะสม

ด้านคุณภาพของแผนการเรียนรู้และการสอนของครูที่ได้รับการนิเทศ เมื่อผู้วิจัยใช้กิจกรรมการ
นิเทศ 7 กิจกรรมเพื่อพัฒนาครูให้ใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาผู้เรียนแล้ว จากการสังเกตการสอน พบว่าครู
เขียนแผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยสาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่ครอบคลุมการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน
คือ ด้านความประพฤติ ด้านจิตใจ ด้านความรู้ความเข้าใจและการนำความรู้ไปใช้ ครูเขียนจุดประสงค์การ
เรียนรู้ ที่นำไปสู่ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเน้นบทบาทในการพัฒนาผู้เรียน
มีการวัดผลประเมินผลที่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูมีความพยายามในการพัฒนาแผนการเรียนรู้
ของตนให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ
และปัญญาได้เป็นอย่างดี ด้านพฤติกรรมการสอนของครู ครูสามารถจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามแผนที่วาง
ไว้ มีความพยายามในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความประพฤติ
ด้านจิตใจ และด้านความรู้ ความเข้าใจ จากการอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้และการเขียน
แผนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ประกอบกับการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องพบว่าครูมีความเข้าใจมี
ความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดีขึ้น สามารถอธิบายและให้คำแนะนำกับเพื่อนครูในเรื่อง
การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาได้เป็นอย่างดี มีความเป็น
กัลยาณมิตร และมีจิตสาธารณะในการให้ความรู้แก่เพื่อนร่วมอาชีพ แสดงให้เห็นถึงครูได้รับการพัฒนา
ตนเองตามหลักไตรสิกขาไปพร้อมๆ กัน โดยมีการประเมินตนเองทั้งจากการประเมินการจัดการเรียนการ

สอน หลังรับการสังเกตการสอนในมุมมองที่สอดคล้องกับผู้สังเกตและนำข้อควรปรับปรุงไปใช้ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยปฏิบัติการเรื่อง รูปแบบการนิเทศที่ใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาการสอนของครู มีข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้สร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนต่อไป ได้แก่

1. ให้โอกาสแก่ครูในการเลือกกิจกรรมการนิเทศได้
2. ให้ครูพัฒนาการสอนของตนเองด้วยการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และนำผลวิจัยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนอื่น
3. โรงเรียนสร้างความร่วมมือให้เกิด ให้ครูมีส่วนร่วมในการเสนอเทคนิคการสอนตามหลักไตรสิกขาที่มีความหลากหลายโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. แม้จะอยู่ในระหว่างกระบวนการพัฒนา ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมของครูจะเป็นผู้ใฝ่รู้ มุ่งมั่นพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้ในด้านการสอน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกื้อกูลกันระหว่างครูในโรงเรียนในเรื่องของการออกแบบการเรียนรู้ที่ใช้หลักไตรสิกขาให้เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและวัยของผู้เรียน การสอนของครูมีคุณค่าเพิ่มขึ้น บทบาททำที่การสอนของครูมีกลยามิตรต่อผู้เรียน นักเรียนแสดงพฤติกรรมด้านศีล สมาธิ ปัญญาค่อนข้างชัดเจน กล้าแสดงออกอย่างมั่นใจและมีสัมมาคารวะแต่ช่วงเวลาที่ทำวิจัยปฏิบัติการมีเพียง 3 เดือน จึงทำให้การใช้กระบวนการนิเทศมีข้อจำกัดด้านเวลา หากมีเวลาตลอดปีทั้งผู้วิจัยและครูคงจะปฏิบัติการได้ผลดีกว่านี้

2. การนำผลวิจัยไปใช้ ปัจจุบันโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้พัฒนาด้านคุณธรรมนำความรู้กันอย่างกว้างขวาง ผู้บริหารโรงเรียนมีความสนใจกระบวนการนิเทศของผู้วิจัยเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้วิจัยจะได้ขยายผลเทคนิควิธีการและผลของการนิเทศในรูปแบบนี้ไปยังโรงเรียนที่ใช้นวัตกรรมโรงเรียนวิถีพุทธต่อไป

ชื่อเรื่อง แม่แบบพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์ในทัศนะของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตเพาะช่าง
**Moral Behavior Role Model of Instructors as Perceived by
Students of Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Poh Chang Campus**

ชื่อผู้วิจัย กัลยา นามสงวน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชีพสมน รังสยาธร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพ นัตราภรณ์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

สภาพปัญหาอันเกิดจากความเจริญรุดหน้าของเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ ทำให้มนุษย์เริ่มหันกลับมาทบทวนการแสวงหาความจริงที่ต้องการ จริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมกำลังเฟื่องฟูด้วยความคาดหวังว่าจริยธรรมจะเป็นเครื่องมือในการที่จะทำให้สังคมพบกับความสุข ความสงบที่ก้าวไปพร้อมกับความเจริญอย่างไม่หยุดยั้ง จริยธรรมจึงถูกหยิบยกขึ้นมาศึกษากันอย่างจริงจัง (สมัย พลอุ้น, 2545: 2) ทั้งนี้เพราะสภาพสังคมที่ผ่านมามีประสบการณ์กับปัญหามากมาย อาทิ ปัญหาความขัดแย้งในสังคม ปัญหาการทุจริต ปัญหาเสพติด ฯลฯ จึงนำไปสู่ประเด็นของความสนใจและตื่นตัวทางด้านจริยธรรมของคนในสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพ

ในการประกอบอาชีพสุจริตทุกอาชีพย่อมจะมีคุณธรรม จริยธรรมประจำวิชาชีพกำกับอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง ดึงงาม ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งส่งผลให้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับจรรยาบรรณในแต่ละวิชาชีพเกิดขึ้นโดยทั่วไป ได้แก่ จรรยาบรรณข้าราชการ จรรยาบรรณนักวิชาการ จรรยาบรรณนักหนังสือพิมพ์ จรรยาบรรณของพ่อค้า จรรยาแพทย์ ฯลฯ

อาจารย์ เป็นอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับอาชีพในอีกหลายๆ อาชีพ ทั้งนี้เพราะอาจารย์เสมือนผู้นำของสังคม ที่เป็นทั้งผู้ให้ความรู้และอบรมสั่งสอนให้แก่ศิษย์หรือเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมควบคู่กันไป หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การให้แนวทางที่จะประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีไปพร้อมๆ กันด้วย ซึ่งในการสร้างคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม ย่อมจะช่วยให้สังคมที่เป็นอยู่มีความสุขและเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้เพราะในการสร้างเยาวชนของชาติให้มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ นอกจากให้ความรู้แล้วนั้น การให้คุณธรรมถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างคนให้เป็นคนดี มีคุณค่าแก่สังคม อาจารย์จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างคนดี (ผกา สัตยธรรม, 2544)

ในการสอนคนให้เป็นคนดี อาจารย์ที่ดีจำเป็นต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กันไปด้วย เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ ดังคำกล่าวที่ว่า “แบบอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคำสอน” ทั้งในด้านความคิดและการกระทำ โดยจะต้องตั้งมั่นอยู่ในฐานะผู้รอบรู้ สามารถสั่งสอน และอบรมศิษย์ในการดำเนินชีวิต การอาชีพ การแก้ไขปัญหาชีวิต สังคมจึงยกย่องให้อาจารย์เป็นผู้ที่มีจริยธรรมอันสูงส่ง และคาดหมายในด้านความประพฤติ การรักษาความดีเหนือกว่าอาชีพอื่นๆ (บุศรินทร์ ปัทมาคม, 2536: 45)

แต่ในอีกมุมหนึ่งจะพบเห็น ปัญหาที่เกิดขึ้นในแวดวงการศึกษา อาทิ นักเรียนดื้อกัน คลิบัติโอเพศสัมพันธ์ การลวนลาม/ข่มขืนลูกศิษย์ อาจารย์ขายยาเสพติด การทำโทษเด็กด้วยอารมณ์ หรือดัมตุ้นตลอดจนการกลั่นแกล้งศิษย์ในรูปแบบต่างๆ มากมาย หรือใช้คะแนนบังคับให้ลูกศิษย์ต้องทำ และกรณีอื่นๆ ล้วนแต่เป็นประเด็นที่สร้างปัญหาให้แก่สังคม (นิรนาม, 2550) ดังนั้น อาจารย์คงต้องหันกลับมาดู และทบทวนบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของตนเองว่าได้สร้างและหล่อหลอมแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ของตนมากน้อยเพียงใด และอีกจุดหนึ่งที่อาจารย์ต้องมีความตระหนักก็คือ เมื่อแนวคิดในการจัดการศึกษา และการปฏิรูปทางการศึกษาได้ปรับเปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับการแข่งขันของทุนนิยมเสรี ทำให้บทบาทด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้สอนเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสหรือไม่ การหลงอยู่ในวังวนของกระแสสังคม ได้บ่มเพาะและสร้างความถดถอยทางคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลให้เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากประเด็น และปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมา จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์ว่าควรมีลักษณะอย่างไร และอาจารย์สามารถสร้างแบบอย่างความประพฤติที่ดีให้กับผู้เรียนได้หรือไม่ อย่างไร โดยเป็นกรณีศึกษาเฉพาะมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตเพาะช่าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตเพาะช่าง
2. ศึกษาแม่แบบพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์ในทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตเพาะช่าง

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากร

นักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตเพาะช่าง

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sample) ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการพิจารณาจากผลการเรียน 3 ระดับคือ ผลการเรียนในระดับดี ปานกลาง และ

ต่ำ แต่เมื่อผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลจากเกณฑ์ที่ตั้งไว้กับอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษาจากเกรดเฉลี่ยของ นักศึกษากลับพบว่า กลุ่มนักศึกษามีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์เกิน 2.5 ขึ้นไป และเกิน 3.00 ไม่มีกลุ่ม คะแนนต่ำกว่า 2.5 ผู้วิจัยจึงได้ปรับเกณฑ์ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาเหลือเพียง 2 ระดับ คือ ผลการเรียนในระดับปานกลางและระดับดี

เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษานำร่อง (pilot study) กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีมุมมองพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์เพียงมิติเดียว ในทางกลับกันนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มองในลักษณะองค์รวมของสถาบัน

ดังนั้น การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาจากเกณฑ์ประสบการณ์ของ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่ผ่านการเป็นรุ่นน้องและรุ่นพี่มา 1 ปี ซึ่งอาจจะเห็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเอง ได้ชัดเจน อีกทั้งมีประสบการณ์เดิมๆ ที่มีอยู่ในความทรงจำ ทำหน้าที่จะเล่าสู่กันฟังถึงความรู้สึกต่างๆ ที่ แปรลกแยกได้มากกว่าผู้ที่เข้ามาอยู่นานกว่านี้

ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) นักศึกษาหญิงที่มีผลการเรียนดี จำนวน 2 คน และมีผลการเรียนปานกลาง 2 คน 2) นักศึกษาชายที่มี ผลการเรียนดี 2 คน และผลการเรียนปานกลาง 4 คน นอกจากนี้ ยังได้เพิ่มกลุ่มอาจารย์ที่ถูกกล่าวถึง อีก จำนวน 3 ท่าน ทั้งนี้เพื่อแก้ไขหรือลดความอคติ (bias) เพื่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลายในบริบทต่างๆ และ เพื่อหาความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview: SSI)

การรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาและอาจารย์ โดยใช้กรอบคำถามการ สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ นอกจากนี้จะมีคำถามบางส่วนที่ได้จากคำตอบของ กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นประเด็นย้อนกลับไปตั้งคำถามเพื่อไล่เรียงคำตอบให้ตรงประเด็น เพื่อให้เกิดความ ชัดเจนและมุมมองที่ลึกมากขึ้น เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและมีความเที่ยง ซึ่งหลังจากการเปิดเผย บทบาทของผู้วิจัยและได้ชี้แจงจุดประสงค์ให้กับผู้ให้ข้อมูลรับทราบแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.1 การพูดคุยสนทนาเรื่องต่างๆ ไป เป็นลักษณะการเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อสร้าง ความไว้วางใจให้กับผู้ให้ข้อมูล (key informant) และเพื่อป้องกันการบิดเบือนข้อมูล จนทำให้ผู้ให้ข้อมูลมี ความไว้วางใจเล่าเรื่องส่วนตัวให้ฟังในบางครั้ง แต่ผู้วิจัยไม่สามารถนำมาเปิดเผยได้เพราะจะเป็นการชี้ทาง และเจาะจงผู้ให้ข้อมูลมากเกินไป ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดผลดีแก่ผู้ให้ข้อมูลได้ (เป็นการพิทักษ์ผู้ให้ข้อมูล)

1.2 การสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจเฉพาะ หลังจากสร้างความไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูลได้ในเบื้องต้นแล้ว โดยพยายามชักนำหรือดึงความสนใจของผู้ให้ข้อมูลให้เข้าสู่จุดสนใจในประเด็นของเรื่องที่ศึกษา

1.3 การซักถาม เน้นการแสวงหาข้อมูลที่แท้จริงตามจุดประสงค์ เพื่อหาข้อมูลในเชิงลึกของความคิดของกลุ่มตัวอย่าง หรือการตะล่อมกล่อมเกลา (Probe) ในประเด็นที่ศึกษา

2. การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) วิเคราะห์บันทึกจากการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกต การสนทนาสรุปความ การจดบันทึกและการบันทึกเทป ซึ่งดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะวันต่อวัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์เริ่มทำพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวัน โดยการถอดคำพูดจากข้อมูลที่รวบรวมมาได้ ในลักษณะของการพิมพ์ข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์ และบันทึกความจำ (Memos) เป็นแฟ้มเอกสารข้อความ (word processing documents)

2. นำข้อมูลจากแฟ้มเอกสารข้อความที่รวบรวมได้ในแต่ละวัน มาจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) โดยการจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ซึ่งใช้เกณฑ์คุณลักษณะของข้อมูล ตามหัวข้อเรื่อง (categories, sub-categories)

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ (the matrix analysis) และเปรียบเทียบข้อมูลตามความคล้ายคลึง (ความเหมือน) ความแตกต่าง

4. สร้างข้อสรุปจากหลักฐานข้อมูลที่พบ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาแม่แบบพฤติกรรมของอาจารย์ในทัศนะของนักศึกษา พบว่าถึงแม้ยุคสมัยจะแปรเปลี่ยนไปตามกระแสสังคมเพียงใดก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงกระแสนิยมของแบบอย่างที่ถูกดัดแปลงดัดแปลงตามที่ทุกคนปรารถนาได้ จนอาจกล่าวได้ว่าสังคมโดยทั่วไป ได้ยกย่องให้อาจารย์เป็นเหมือนดั่งพ่อ แม่ คนที่สอง หรือในทางพุทธศาสนาได้เปรียบอาจารย์เสมือนปวงชนียบุคคล คือ ผู้ที่ควรเคารพบูชา นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าอาจารย์นับว่าเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษา รวมทั้งเป็นหัวใจในการพัฒนาคุณภาพของคณาจารย์ส่วนหนึ่งมีผลมาจากการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพของอาจารย์ ซึ่งมีหน้าที่ให้การอบรมบ่มเพาะพฤติกรรมที่พึงประสงค์ทั้งในด้านทักษะ ความรู้และความสามารถในทางวิชาชีพ และแนวทางการประพฤติในสิ่งที่ดีงามให้แก่ผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพหลังการจบการศึกษา ไปรับใช้สังคมและประเทศชาติ ดังนั้น อาจารย์จึงไม่ได้อาศัยเพียงความรู้และทักษะในการทำงานเท่านั้น แต่อาจารย์ต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม มีวิถุนิยมของอาจารย์ และมีศรัทธาในอาชีพจึงจะทำให้อาจารย์ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคนหรือสร้างคนได้

มุมมองที่สะท้อนความคิดเห็นต่อแม่แบบพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์

ในมุมมองของนักศึกษาต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์ พบอยู่ในสองมุมมองคือ มุมสว่างของแม่แบบพฤติกรรมทางจริยธรรม (พฤติกรรมที่พึงประสงค์) เปรียบเสมือนความสว่างที่อาจารย์ส่องสว่างหรือชี้แนะเส้นทางให้แก่ศิษย์ ซึ่งการปฏิบัติตนหรือการดำรงตนต่างๆ เหล่านี้ ได้บ่มเพาะศิษย์ที่เปรียบดั่งเมล็ดพันธุ์ ให้เจริญเติบโตก้าวหน้าในวันข้างหน้า รวมทั้งได้กระทำหรือประพฤติปฏิบัติตามแบบอย่างอาจารย์ด้วยใจศรัทธาและเคารพ

สำหรับมุมมองหรือด้านสว่างของแม่แบบทางจริยธรรมตามความคิดเห็น หรือรู้สึกถึงด้วยใจศรัทธาและเคารพนั้น ลูกศิษย์ทั้งหลายได้บรรยายออกมาในลักษณะต่างๆ จากบทสัมภาษณ์ของเธอและเขาเหล่านั้น อาทิ ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อน้ำที่ การสอดแทรกแนวความคิด เหตุผล การใช้ชีวิต และความถูกต้องเหมาะสม การดูแลเอาใจใส่และการให้ความช่วยเหลือ ไม่หวงวิชา และมีความสนุกสนานเป็นกันเอง

ส่วนอีกหนึ่งมุมมอง เป็นมุมมองที่เปรียบเสมือนเงาสลัวจากแม่แบบพฤติกรรมทางจริยธรรม (พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์) คนเราทุกคนย่อมมีทั้งด้านดีและไม่ดีปะปนกันไป เพียงแต่ว่าคุณสามารถบเลือนความสลับในใจคุณได้เพียงใด บางครั้งเพียงแค่นึกว่า “กดสวิทช์ไฟ หรือไม่ซัดไฟเพียงก้านเดียว” ก็สามารถสร้างประกายความสว่างไสวในใจคุณได้ หากทุกคนพร้อมที่จะเปิดใจกว้างรับรู้ และรับฟังสิ่งเหล่านั้น ในมุมมองนี้นักศึกษาระบุถึงการละเลยบทบาทหน้าที่ ตำแหน่งที่ขาดความเที่ยงธรรม แสวงหาผลประโยชน์จากเวลาราชการ การขาดการระงับสติอารมณ์ และการแตกแยกในกลุ่มอาจารย์

ความฝัน และความหวัง ที่อยากให้เป็นจริง

ทุกคนย่อมมีฝันของตนเองด้วยกันทั้งนั้น ฝันนี้สามารถที่จะทำให้เป็นจริงได้ จริงๆ แล้วมันเป็นเพียงฝันของลูกศิษย์บางคน ที่อยากให้อาจารย์ของพวกเขาเป็นอย่างไรบ้าง และเธอปรารถนาอยากให้เป็น อย่างไรบ้าง คนที่มีความรู้สึกผูกพันและเห็นแบบอย่างจากพ่อ แม่ ของตนเองก็ย่อมเป็นธรรมดาที่เขาและเธอ “อยากให้อาจารย์เป็นเหมือนพ่อ เหมือนแม่” บ้าง พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วยว่า “อย่างพ่อแม่ หนูเวลาเขาทำงาน เขาจะให้เวลากับงานด้วย ให้เวลากับลูกด้วย คือ บางวันก็อยู่ทำงาน อยากให้เขาทำงานให้เต็มที่”(นางสาว ม) หรือแม่แต่ในบางครั้งที่ลูกคนนี้ซึ่งถึงแม้ว่าไม่ใช่ลูกแท้ๆ แต่เป็นแค่ลูกศิษย์ “มีปัญหา ก็สามรถให้คำแนะนำกับเราได้” (นางสาว ร) รวมทั้งเวลาสอนก็ “อยากให้สอนจากใจจริง มีความรู้เท่าไรก็ให้นักศึกษา” (นางสาว จ) ประกอบกับสภาพจิตใจของอาจารย์ควรที่ “ไม่มีอคติต่อศิษย์” (นางสาว ม) นอกจากนี้ยังจะต้อง “ไม่นำเอาอารมณ์ส่วนตัวมาตัดสิน”(นางสาว น)

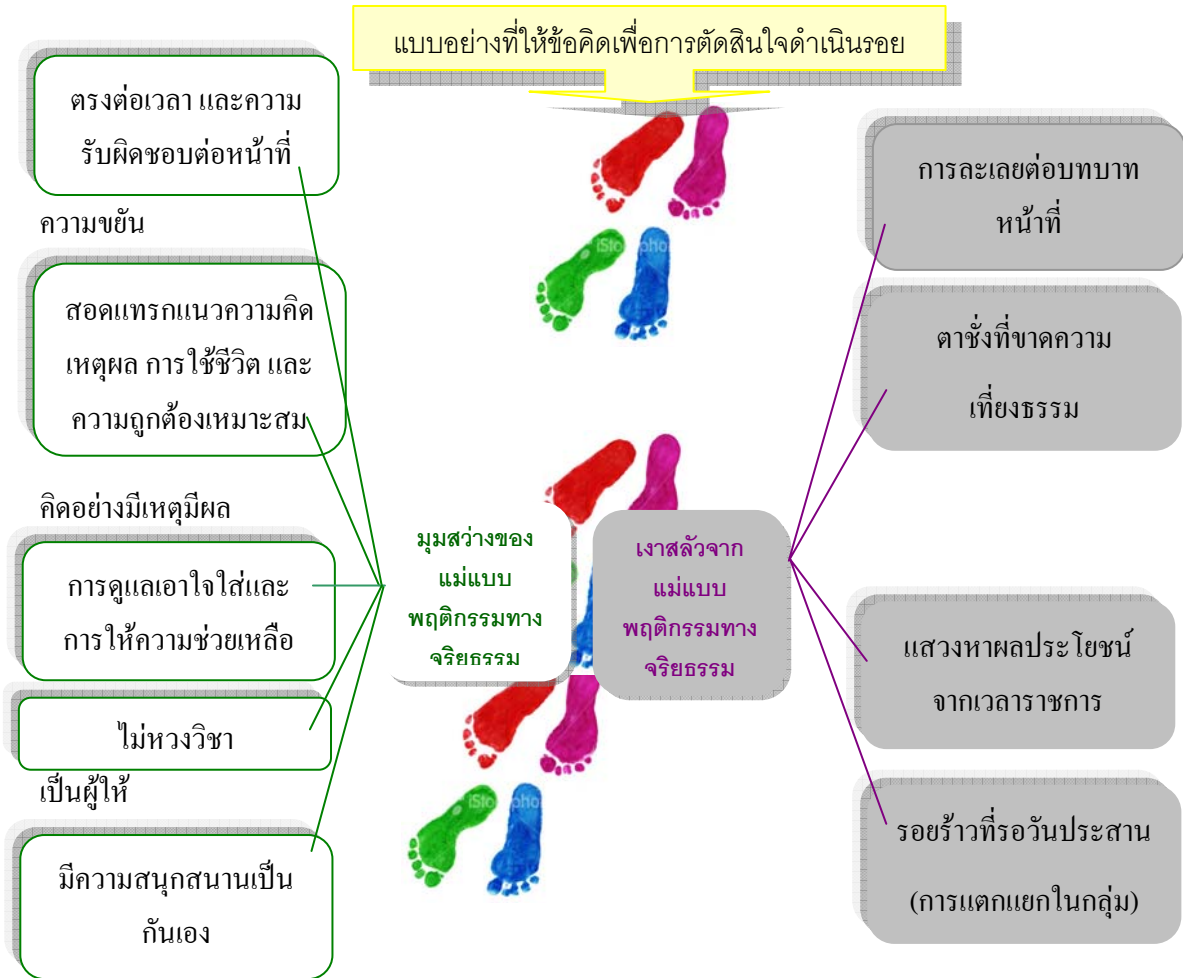
แบบอย่างที่ยอยากดำเนินรอยตาม

ถ้าหากเปรียบเทียบดังกล่าวของอาจารย์ดังรอยเท้า ในทุกๆ รอยเท้าที่อาจารย์ก้าวย่าง อาจจะทำให้ลูกศิษย์หลายๆ คนรู้สึกอยากดำเนินรอยตามรอยเท้าที่นั่นบ้าง รวมทั้ง “ค่อยซึมซับพฤติกรรมเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้”(นาย ต) หรือบางทีก็ “จดจำภาพพจน์ที่ดีๆ นี้” (นางสาว ร) ไว้ หรือบางคนก็รู้จักคิด รู้จักหยิบนำไปใช้ “ผมไม่เคยหยิบด้านดีไปหมดก็จะดูด้านเสียไปด้วย บางทีด้านเสียก็มีอะไรที่เป็นสิ่งดีๆ ซ่อน

อยู่ข้างในด้านเสียก็ว่าได้ มองดีๆ ต้องมานั่งดูว่าที่ไม่ดี ไม่ดียังไง ที่หยิบไปใช้” (นาย ต.) อย่างเช่น “สิ่งดีเขาก็มี สิ่งไม่ดีเขาก็มี โดยส่วนตัวผมไม่ชอบคนสูบบุหรี่ โวยวาย เสียงดัง กวน เราก็จะไม่เอา แต่ผมได้แบบอย่างในเรื่องความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล” (นาย ต) ประกอบกับอาจารย์สร้างแบบอย่างให้เห็นเป็นประจำสม่ำเสมอทำให้เขาและเธอเหล่านั้นค่อยๆ “ซึมซับ” พฤติกรรมดังกล่าวที่ละเล็กทีละน้อยเรื่อยมา ประเด็นต่อมาเป็นเรื่องของความขยัน “อาจารย์เล่าให้ฟังว่าตอนเรียนอาจารย์ขยันไม่ปล่อยให้ว่างให้เปล่าประโยชน์ คิดว่าตัวเองรับฟังอาจารย์แล้วค่อยๆ ซึมซับ” (นางสาว น) และการดำเนินชีวิตของอาจารย์ที่เป็นผู้ให้ ทำให้มี “หลายคนไปดำเนินชีวิตที่ไม่ได้หวังความรวย แต่หวังความสุข”(อาจารย์ จ) เช่นเดียวกับอาจารย์

แบบอย่างพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์นั้นถือว่ามีส่วนสำคัญต่อความประพฤติของศิษย์ ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่พูดตรงกันว่า “คนที่เป็นอาจารย์จริงๆ ต้องรู้ว่าเรา มีชีวิตอย่างไรเพื่อที่จะสอนพวกเขา” แบบอย่างของอาจารย์ จึงมีความสำคัญแก่ศิษย์มาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของยนต์ ชุ่มจิต (2541) ที่กล่าวไว้ว่า อาจารย์ควรเป็นบุคคลที่กระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะเด็กและเยาวชนต้องการแบบอย่างการกระทำที่ถูกต้องดีงาม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตน พฤติกรรมต่างๆ ของเด็กและเยาวชนจำนวนมาก พบว่าส่วนใหญ่ทำไปเพราะ “แฟชั่น ที่ได้พบเห็นในปัจจุบัน” (อาจารย์ ป) ซึ่งมักจะได้แบบอย่างมาจากโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือเพื่อนบ้าน

แบบอย่างบางประการที่ได้มาจากสื่อมวลชนอาจจะดีแต่ก็มีพฤติกรรมบางอย่างที่ลอกเลียนมาเป็นไปในทางลบ เยาวชนที่ขาดความรักความอบอุ่น และไม่ได้แบบอย่างที่ดีงามจากอาจารย์ มักจะปฏิบัติตัวไปในทางเสื่อมเสียตามที่ตนเองได้ตัดสินใจ การกระทำตนของอาจารย์ให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์ อาทิ ความขยัน คิดอย่างมีเหตุมีผล เป็นผู้รู้จักให้ เป็นต้น ทำให้เป็นสิ่งที่ดีที่สุดในที่ที่สุดที่อาจารย์สามารถให้ความช่วยเหลือสังคมได้

รูปแบบพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์

จากภาพจะเห็นได้ว่าแบบอย่างที่นักศึกษาใช้เป็นข้อเตือนใจสำหรับการดำเนินรอยตามนั้นจะมีที่เป็นทั้งมุมมองและเงาสลัวของแม่แบบทางจริยธรรม ทั้งนี้เป็นเพราะนักศึกษามีความคิดเห็นว่า แบบอย่างพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์นอกเหนือจากในเรื่องของความขยัน การคิดอย่างมีเหตุมีผล และการเป็นผู้ให้ แล้ว นักศึกษายังสามารถนำแบบอย่างจากมุมมองและเงาสลัวไปใช้เป็นแบบอย่างได้อีกด้วย เพียงแต่ว่าตัวของนักศึกษาก็จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักคิดและแยกแยะว่าแบบอย่างที่ดี (มุมมอง) นั้นสามารถนำไปใช้กับวิถีการดำเนินชีวิตของพวกเขาได้อย่างไรบ้าง และแบบอย่างที่ไม่ดี (เงาสลัว) นั้นจะเป็นเสมือนบทเรียนสอนใจหรือสิ่งที่คอยย้ำเตือนให้กับพวกเขามีความรู้ ความเข้าใจว่า จะไม่หลงก้าวพลาดไปสู่มิติของวังวนเหล่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา ซึ่งพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาแห่งนี้มีทั้งพฤติกรรมทางจริยธรรมในด้านที่เป็นแบบอย่าง และที่ควรพัฒนาตามความคาดหวังของผู้เรียน สถาบันการศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรในเชิง

จริยธรรม เพื่อสร้างความตระหนักและสร้างจิตสำนึกให้อาจารย์เห็นความสำคัญของการพัฒนาจริยธรรมในตนเอง พร้อมทั้งจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่องต่อไป

2. ควรจัดกิจกรรมที่ให้โอกาสอาจารย์สะท้อนความคิดของตนเองจากมุมมองที่นักศึกษามีต่ออาจารย์ ทั้งนี้เพราะการส่องกระจกกันคนละด้านย่อมทำให้เกิดมิติของมุมมองเพียงด้านเดียว อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในข้อเท็จจริงได้ การสะท้อนมุมมองซึ่งกันและกันโดยอาศัยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจะช่วยให้เกิดการมองภาพโดยรวม ซึ่งย่อมส่งผลให้ทุกคนเกิดความตระหนักและนำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดแนวทางในการพัฒนาตนเองและสถาบัน ต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของแม่แบบพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์ในมุมมองความคิดเห็นของบุคคลอื่นๆ อาทิ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง อาจารย์ ผู้บริหาร ชุมชนและสถานประกอบการ เป็นต้น ในลักษณะของการวิจัยแบบสามเส้า (Triangulations)

3.2 ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบทัศนะของนักศึกษาทุกชั้นปี ทั้งในลักษณะการศึกษาภาพตัดขวาง (cross sectional) ซึ่งเป็นการศึกษาในแนวกว้างและการศึกษาระยะยาว (longitudinal)

3.2 ควรมีการศึกษาถึงปัญหาและปัจจัยต่างๆ อาทิ ภูมิหลัง ประสบการณ์การทำงาน สาขาวิชาที่สอน ว่ามีส่วนในการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์ได้อย่างไรบ้าง

ชื่อเรื่อง การพัฒนาบุคลากรอาจารย์สาขานิเทศศาสตร์ในประเทศไทยเพื่อเสริมสร้างมาตรฐานและ จริยธรรมทางวิชาชีพ : วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาระดับบุคคล
Professional development for communication arts faculty in Thailand to enhance professional standards & ethics : examining the personal problems and guidelines for self development

ผู้วิจัย สุชาดา แสงดวงดี

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความเป็นมา

วิชาชีพอาจารย์ถือเป็นวิชาชีพชั้นสูง ที่จำเป็นต้องใช้องค์ความรู้ที่เป็นระบบและมีทักษะระดับสูงในการปฏิบัติงาน (Ramsden, 1998) รวมทั้งต้องมีความรับผิดชอบใน 3 ระดับ (Ramachandrarachar &

Nilavar, 1997; Harding, Kaewsonthi, Roe, & Stevens, 1982) คือ 1) ความรับผิดชอบต่อตนเองในฐานะที่เป็นนักวิชาการซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ความเชี่ยวชาญ และความสามารถทางวิชาชีพ ความก้าวหน้าในศาสตร์และการพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้จากงานที่ทำอย่างต่อเนื่อง 2) ความรับผิดชอบต่อสถาบันตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ การสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม ตลอดจนการบริหารจัดการ และ 3) ความรับผิดชอบต่อสังคมในการที่จะต้องทำให้นักศึกษามีประสบการณ์ที่สอดคล้องกับประเด็นปัญหาของสังคม ดังนั้น บุคลากรอาจารย์จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพราะเป็นทรัพยากรที่มีบทบาทสำคัญต่อการผลิตกำลังคนระดับสูงของประเทศและมีความสำคัญต่อการสร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่วงการอุดมศึกษาไทย

สำหรับวงการอุดมศึกษาของไทยเอง ก็ได้กำหนดหลักจริยธรรมวิชาชีพอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาไว้กว้างๆ 5 ประการ คือ 1) อาจารย์พึงวางตนให้เป็นผู้ควรแก่การยกย่อง เป็นผู้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ 2) อาจารย์ควรเป็นผู้มีเหตุผล พึงเคารพความคิดเห็นของผู้อื่นและไม่พึงบังคับไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ ให้ผู้อื่นมีความคิดเห็นคล้อยตามตนอาจารย์ไม่พึงปฏิบัติต่อผู้ใดอย่างมีอคติ โดยอาศัยเหตุผลทางเชื้อชาติ ศาสนา หรือลัทธิความเชื่อ 3) อาจารย์ไม่พึงเรียกรับ หรือยอมจะรับประโยชน์ใดๆ ซึ่งชักนำหรืออาจจะชักนำไปให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนไม่สุจริตเที่ยงธรรม หรือให้ หรือรับว่าจะให้ ซึ่งประโยชน์ที่ตนสามารถจะให้ได้ในอำนาจหน้าที่ของตนเพื่อแลกเปลี่ยนกับประโยชน์อันไม่ควรให้ 4) อาจารย์พึงมีความรอบรู้ทางวิชาการ พึงเตรียมการสอนและเข้าสอนโดยสม่ำเสมอตามกำหนด ในการสอนนั้นจะต้องไม่จงใจปิดบังอำพราง หรือบิดเบือนเนื้อหาสาระทางวิชาการ และ 5) อาจารย์พึงตั้งใจค้นคว้าหาความรู้ในสาขาวิชาของตนมาให้แก่ศิษย์ และพึงสนับสนุนให้ศิษย์มีความก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ (วริยา ชินวโร โธ, 2541) ซึ่งหมายความว่า นอกจากอาจารย์จะต้องสอนศิษย์ให้เป็นคนเก่ง และดีแล้ว ตัวครูอาจารย์เองก็ต้องเก่งและดีด้วย

ในส่วนของสาขานิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ผลงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนสาขานิเทศศาสตร์ประสบปัญหาที่ต้องการการพัฒนาบุคลากรอาจารย์ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ในด้านปริมาณพบว่าบุคลากรอาจารย์สาขานิเทศศาสตร์มีจำนวนน้อย ไม่สอดคล้องกับจำนวนของนักศึกษา ส่วนในด้านคุณภาพพบว่า บุคลากรอาจารย์มีประสบการณ์ในการสอนด้านนิเทศศาสตร์น้อยหรือไม่มีเลย ขาดความชำนาญในการสอน ขาดทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ รวมถึงขาดประสบการณ์ในวิชาชีพทำให้เน้นสอนแต่ภาคทฤษฎี (หนึ่งหทัย ขอผลกลาง, 2531; หนึ่งหทัย ขอผลกลาง, 2545; สุกัญญา บุรณเดชาชัย, 2531; คมสัน รัตนสิมากุล และคณะ, 2547) ข้อค้นพบข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาติ แสงดวงดี (2550) ที่พบว่า สาขานิเทศศาสตร์ประสบปัญหาสำคัญ 8 ด้าน ได้แก่ 1) ระบบพรรคพวกและอคติทางวิชาการ 2) ปัญหาด้านคุณภาพของผลงานวิชาการและจริยธรรมทางวิชาชีพ 3) การขาดการพัฒนาตนเองและเครือข่ายวิชาการและวิชาชีพ 4) คุณภาพของระบบประเมินการสอน 5) ปริมาณและคุณภาพของบุคลากรอาจารย์ 6) การขาดประสบการณ์วิชาชีพและความรู้แบบสหวิทยาการ 7) การขาดบรรยากาศวิจัยและบรรยากาศทางวิชาการ และ 8) ปริมาณและคุณภาพของนักศึกษา สภาพการณ์ที่กล่าวชี้ให้เห็นความจำเป็นในการพัฒนา

บุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ทั้งในระดับบุคคล ระดับสาขา คณะ และสถาบันโดยเร่งด่วน อย่างไรก็ตามมององค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา ยังต้องการการศึกษาในเชิงลึกและเชิงกว้างเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางพัฒนาบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ในแต่ละระดับ โดยเริ่มจากระดับบุคคลหรือตัวบุคลากรอาจารย์แต่ละคน ก่อนทำความเข้าใจถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาในระดับสาขา คณะ และ/หรือสถาบัน ที่แตกต่างกันไปของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดรัฐและสังกัดเอกชนที่เปิดสอนหลักสูตรสาขาวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อการแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมและอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเรื่องการพัฒนาบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยเพื่อเสริมสร้างมาตรฐานและจริยธรรมทางวิชาชีพ : วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาระดับบุคคล จึงมีวัตถุประสงค์หลักในการสำรวจสภาพปัญหาอุปสรรคส่วนบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาบทบาททางวิชาชีพของบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ และค้นหาแนวทางการพัฒนาตนเองของบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพื่อประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรอาจารย์แต่ละคน นิสิต นักศึกษา สาขา/คณะและสถาบัน อันจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพอาจารย์ มาตรฐานคุณภาพการจัดการเรียนการสอน มาตรฐานคุณภาพการสร้างและบริหารหลักสูตร มาตรฐานคุณภาพบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์ ความก้าวหน้าของศาสตร์สาขาวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการแข่งขันได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนสาขาวิทยาศาสตร์ในระดับภูมิภาคในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจสภาพปัญหาอุปสรรคส่วนบุคคล ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาบทบาททางวิชาชีพของบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์
2. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาตนเองของบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบแผนการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณควบคู่กัน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบสอบถาม

ประชากร

บุคลากรอาจารย์ประจำที่สังกัด โปรแกรมวิชา/สาขา/ภาควิชา หรือคณะที่เปิดสอนหลักสูตร ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิทยาศาสตร์ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก ทั้ง 27 สาขาวิชาของสถาบันอุดมศึกษาไทยในสังกัดของรัฐและเอกชนทั้งหมด 78 แห่ง จำนวนประมาณ 1,150 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีวิธีการและขั้นตอนการเลือกตัวอย่าง ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ บุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์จำนวน 55 คน จาก 45 สถาบัน ทั้งนี้ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณลักษณะของความเป็นตัวแทนที่ดี ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างสถาบันอุดมศึกษาเพื่อกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการประมาณค่าร้อยละ โดยใช้สูตรของ (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2544: 121) ทำให้ได้จำนวนสถาบันอุดมศึกษาสำหรับการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนอย่างน้อย 44 สถาบันจากจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนสาขาวิทยาศาสตร์ทั้งสิ้น 78 แห่งในประเทศไทย จากนั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจากสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนสาขาวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยใช้มิติสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1. มิติด้านอายุการก่อตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ 2. มิติด้านตำแหน่งทางวิชาการและตำแหน่งบริหาร และ 3. มิติด้านอายุการปฏิบัติงานสอน

2. กลุ่มบุคลากรอาจารย์ประจำสาขาวิทยาศาสตร์สำหรับเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวน 447 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการส่งแบบสอบถามถึงสาขา/คณะที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 78 แห่ง ได้แก่ 1) กลุ่มมหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงเดิม 2) กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และ 3) กลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชน เพื่อให้บุคลากรอาจารย์ทุกท่านมีโอกาสในการตอบแบบสอบถามเท่าๆกัน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาดตนเอง แนวทางการพัฒนาดตนเองที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ประกอบด้วยตัวแปรย่อย ดังนี้

1. ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาดตนเอง ประกอบด้วย 1) สถานภาพทางการเงินและภาระครอบครัว 2) ความมุ่งมั่นในวิชาชีพ 3) ความกระตือรือร้นในการติดตามข้อมูลข่าวสาร 4) ความรู้และทักษะพื้นฐาน 5) การลาศึกษาต่อ 6) ทักษะต่อการขอตำแหน่งทางวิชาการ 7) ทักษะต่อผู้ทรงคุณวุฒิและระบบการพิจารณาผลงานวิชาการ 8) ทักษะการเขียนผลงานวิชาการ 9) ทักษะการเขียนโครงการวิจัย 10) ทักษะการทำวิจัย 11) ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย 12) ความรู้และความมั่นใจในการให้บริการวิชาการแก่สังคม และ 13) ความเข้าใจต่อบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

2. แนวทางการพัฒนาดตนเองที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ได้แก่ 1) แนวทางการพัฒนาดบทบาทส่วนบุคคล ประกอบด้วย การสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติภารกิจขั้นพื้นฐาน และการกำหนดเป้าหมายและวางแผนการพัฒนาดบทบาททางวิชาชีพ และการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) แนวทางการพัฒนาดบทบาททางวิชาชีพ ประกอบด้วย การพัฒนาคุณวุฒิ และการพัฒนาสาขาความเชี่ยวชาญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และ 2) แบบสอบถาม โดยขั้นตอนการสร้าง พัฒนาและประเมินคุณภาพของเครื่องมือ มีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

1. การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบริบทของอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ และวางโครงร่างคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคส่วนบุคคลของบุคลากรอาจารย์สาขาניתศศาสตร์ และคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตนเองของบุคลากรอาจารย์สาขาניתศศาสตร์ รวม 3 ข้อ และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และปรับแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นจึงนำไปทดลองสัมภาษณ์บุคลากรอาจารย์สาขาניתศศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา ในสังกัดรัฐและเอกชน อย่างละ 1 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในข้อคำถาม ความสอดคล้องต่อเนื่องในการถาม และเวลาที่ใช้ ก่อนนำไปใช้จริง โดยโครงร่างคำถามมีดังนี้

1) ปัญหาอุปสรรคส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณวุฒิ และตำแหน่งทางวิชาการ และความสามารถในการปฏิบัติภารกิจหลักของบุคลากรอาจารย์สาขาניתศศาสตร์ มีอะไรบ้าง

2) แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคส่วนบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณวุฒิและตำแหน่งทางวิชาการ และความสามารถในการปฏิบัติภารกิจหลักทั้ง 4 ด้านควรเป็นอย่างไร

3) แนวทางการพัฒนาบทบาทส่วนบุคคลและบทบาททางวิชาชีพ เพื่อเพิ่มคุณวุฒิและตำแหน่งทางวิชาการ ตลอดจนขีดความสามารถในการปฏิบัติภารกิจหลักที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติควรเป็นอย่างไร

2. การสร้างแบบสอบถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคการพัฒนาส่วนบุคคล และ แนวทางการพัฒนาตนเองที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ใช้คำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale questions) 4 ระดับ โดย 1= เห็นด้วยน้อยที่สุด 2= เห็นด้วยน้อย 3= เห็นด้วยมาก และ 4= เห็นด้วยมากที่สุด ประกอบด้วยข้อคำถาม 13 ข้อ และ 5 ข้อ ตามลำดับ ทั้งนี้เกณฑ์การประเมินค่ามาตรวัด 4 ระดับ มีดังนี้ 1.00-1.25 = เห็นด้วยน้อย 1.26-2.25 = เห็นด้วยปานกลาง 2.26-3.25 = เห็นด้วยมาก และ 3.26-4.00 = เห็นด้วยมากที่สุด (สิน พันธุ์พินิจ, 2547: 158) โดยมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

1. สร้างแบบสอบถามจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (content validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องสอดคล้องของเนื้อหา ความครอบคลุมของประเด็นคำถามตามปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัย รวมทั้งความเหมาะสมด้านภาษาที่ใช้ และปรับแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้รับ

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์จำนวน 3 รอบ รอบละ 2 คน แบ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดรัฐ และสังกัดเอกชน อย่างละ 1 คน เพื่อวัดความเข้าใจ ความต่อเนื่อง และความคิดเห็นต่อการปรับแก้แบบสอบถาม

4. ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างโดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา

5. ตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีการวัดความสอดคล้องภายในโดยใช้สูตร Cronbach Alpha โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน จำนวน 30 คน พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์ความ เชื่อถือได้ .8589

6. ดำเนินการปรับแก้ไขสำหรับการวิจัยสำรวจในขั้นต่อไป

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเป็นผู้ติดต่อ นัดหมายวัน เวลา และ สถานที่ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 55 ท่าน ดำเนินการสัมภาษณ์ บันทึกเทปคำสัมภาษณ์ ถอดเทป สัมภาษณ์ และวิเคราะห์เนื้อหาแบบหาความสอดคล้องของเนื้อหาหลักที่ตรงกัน (common themes) ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อนำมาสร้างและพัฒนาแบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงสำรวจและใช้ในการอภิปรายผล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ด้วยแบบสอบถามไปยังคณบดี หรือหัวหน้าภาค/หัวหน้าสาขา/ประธานโปรแกรมวิชาของ สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดของรัฐและเอกชนทั้ง 78 แห่งที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ โดยใช้วิธีการ จัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และเจ้าหน้าที่ของคิดแสดมภ์สำหรับการส่งคืนกลับมายังผู้วิจัย ควบคุมกับ การโทรศัพท์ขอความอนุเคราะห์ผู้บริหาร หรือผู้ประสานงานในระดับคณะหรือสาขาวิชา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้แบ่งเป็น 2 ส่วน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 55 ท่าน มาวิเคราะห์เนื้อหาแบบหาความสอดคล้องของเนื้อหาหลักที่ตรงกัน (common themes analysis) ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อนำมาสร้างและพัฒนาแบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงสำรวจและ การอภิปรายผล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่า เบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่ออธิบายระดับความสำคัญต่อปัญหาอุปสรรคการพัฒนาส่วนบุคคล และระดับ ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาตนเองที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ใช้สถิติการวิเคราะห์ ปัจจัย (factor analysis) ในการจัดกลุ่มตัวแปรปัญหาอุปสรรคการพัฒนาตนเองของบุคลากรอาจารย์ที่มี

ความสัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน และใช้สถิติทดสอบ Paired sample t-test ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาตนเองของบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสม และแนวทางที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับความสำคัญต่อปัญหาอุปสรรคการพัฒนาส่วนบุคคล จากการสำรวจมุมมองของบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ต่อปัญหาอุปสรรคการพัฒนาส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ประเมินระดับความเห็นด้วยต่อปัญหาอุปสรรคการพัฒนาส่วนบุคคลในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์มาก (ค่าเฉลี่ย 2.4128) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่เป็นประเด็นปัญหาในระดับมาก (9 ข้อ จาก 13 ข้อ) มีเพียง 4 ข้อที่มองว่าเป็นปัญหาอุปสรรคการพัฒนาในระดับปานกลาง โดยปัญหาอุปสรรคที่พบว่ามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ คณาจารย์เข้าไม่ถึงแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยจากภายนอก (ค่าเฉลี่ย 2.88) รองลงมา คือ การลาศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเอง ในขณะที่เดียวกันยังต้องรับผิดชอบการสอนตามปกติ ทำให้พัฒนาตนเองได้ไม่เต็มที่ (ค่าเฉลี่ย 2.65) และ คณาจารย์ขาดทักษะการเขียนโครงการวิจัยเพื่อขอทุนวิจัย (ค่าเฉลี่ย 2.58) ตามลำดับ ส่วนปัญหาอุปสรรคที่มีความสำคัญน้อยที่สุด คือ คณาจารย์ขาดความมุ่งมั่นในวิชาชีพ ทำให้ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยใจรัก และขาดความตั้งใจในการพัฒนาตนเอง (ค่าเฉลี่ย 2.11)

2. ผลการวิเคราะห์การจัดกลุ่มตัวแปรปัญหาอุปสรรคการพัฒนาส่วนบุคคล จากการจัดกลุ่มตัวแปรปัญหาอุปสรรคการพัฒนาส่วนบุคคลด้วยสถิติการวิเคราะห์ปัจจัย โดยสกัดปัจจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (principal components analysis) และหมุนแกนปัจจัยแบบมูมาด้วยวิธีแวนริแมกซ์ของไคเซอร์ (the Kaiser varimax method) พบว่า สามารถจำแนกได้เป็น 3 ปัจจัยหลัก โดยปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัย สามารถอธิบายตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ 61.099 โดยปัจจัยที่ 1 การขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติภารกิจหลัก ประกอบด้วยตัวชี้วัด 7 ข้อ ได้แก่ 1) คณาจารย์ขาดทักษะการเขียนโครงการวิจัยเพื่อขอทุนวิจัย 2) คณาจารย์ขาดทักษะการเขียนผลงานวิชาการ 3) คณาจารย์ขาดทักษะการทำวิจัย 4) คณาจารย์ขาดความรู้ที่เพียงพอและขาดความมั่นใจในการพัฒนาตนเองด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม 5) คณาจารย์เข้าไม่ถึงแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยจากภายนอก 6) คณาจารย์ไม่เข้าใจบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างชัดเจนเหมือนเช่นการทำภารกิจอื่น และ 7) คณาจารย์ไม่สนใจทำตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งเป็นเกณฑ์หนึ่งในการจัดอันดับคุณภาพของสถาบันที่ สกอ.กำหนด ปัจจัยที่ 2 การขาดความรู้พื้นฐานและความมุ่งมั่นในการพัฒนาบทบาททางวิชาชีพ ประกอบด้วยตัวชี้วัด 3 ข้อ ได้แก่ 1) คณาจารย์ขาดความกระตือรือร้นในการติดตามข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางด้านวิชาชีพของตนเอง 2) คณาจารย์ขาดความมุ่งมั่นในวิชาชีพ ทำให้ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยใจรัก และขาดความตั้งใจในการพัฒนาตนเอง และ 3) คณาจารย์ขาดความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ทฤษฎี และการวิจัยการสื่อสารภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ และปัจจัยที่ 3 ปัญหาสถานภาพและทัศนคติส่วนบุคคล ประกอบด้วยตัวชี้วัด 3 ข้อ ได้แก่ 1) สถานภาพทางการเงินและภาระครอบครัวทำให้ไม่สามารถพัฒนาบทบาททางวิชาชีพอาจารย์ได้เต็มที่ 2) การลาศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเอง ในขณะที่เดียวกันยังต้องรับผิดชอบการสอน

ตามปกติทำให้พัฒนาตนเองได้ไม่เต็มที่ และ 3) คณาจารย์ไม่เชื่อมั่นในตัวบุคคลและระบบการพิจารณาผลงานวิชาการ

3. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับความสำคัญต่อปัญหาการพัฒนาบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์

จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ ต่อแนวทางการพัฒนาตนเองของบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ ในด้านบทบาทส่วนบุคคล และบทบาททางวิชาชีพที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติทั้ง 5 ข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในเกณฑ์มาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.4752 และ 2.6166 ตามลำดับ) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บุคลากรอาจารย์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยต่อแนวทางการพัฒนาที่นำเสนอว่ามีความเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดทุกข้อ และเห็นด้วยต่อแนวทางการพัฒนาที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดทุกข้อ โดยแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าแนวทางการพัฒนาที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติทุกข้อ ทั้งนี้คณาจารย์ให้ความเห็นต่อแนวทางการพัฒนาตนเองที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากที่สุดสอดคล้องกัน คือ การที่คณาจารย์ควรพัฒนาสาขาความเชี่ยวชาญของตนเองให้ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.60 และ 2.80 ตามลำดับ) ส่วนแนวทางการพัฒนาตนเองที่มีความเหมาะสมน้อยที่สุด คือ คณาจารย์ควรพัฒนาตนเองให้มีคุณวุฒิระดับปริญญาเอกสาขาวิทยาศาสตร์และมีตำแหน่งทางวิชาการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 3.42) ทั้งนี้แนวทางการพัฒนาตนเองที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติน้อยที่สุด คือ คณาจารย์ต้องสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติภารกิจขั้นพื้นฐาน ของสถาบัน คณะและภาควิชา ให้สมบูรณ์ก่อนการปฏิบัติงานอื่นที่สร้างรายได้ส่วนตัว (ค่าเฉลี่ย 2.46)

4. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็น ต่อแนวทางการพัฒนาตนเองของบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นระหว่างแนวทางการพัฒนาตนเอง ของบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ในด้านบทบาทส่วนบุคคล และบทบาททางวิชาชีพ ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติทั้ง 5 คู่ ด้วยสถิติทดสอบ Paired sample t-test พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยต่อแนวทางการพัฒนาที่มีความเหมาะสมสูงกว่าค่าเฉลี่ยต่อแนวทางการพัฒนาที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติทุกคู่ ซึ่งหมายความว่า แนวทางการพัฒนามีความเหมาะสมแต่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาปัญหาอุปสรรคการพัฒนาตนเองของบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาตนเอง เพื่อสร้างความก้าวหน้าในวิชาชีพและการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติภารกิจหลักแต่ละด้าน ได้แก่ การพัฒนาคุณวุฒิ ตำแหน่งทางวิชาการ การสอน การวิจัย การบริการวิชาการ แก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริหาร หรือจำแนกกลุ่มสถาบันที่สังกัด เช่น สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงเดิม สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดของเอกชน หรือจำแนกตามกลุ่มวงจร

อาชีพ (teacher career-cycle) ได้แก่ อาจารย์รุ่นใหม่ อาจารย์รุ่นกลาง และอาจารย์รุ่นอาวุโส ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจต่อมิติของปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาที่ลึกซึ้งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาปัญหาอุปสรรคการพัฒนาตนเองของบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาตนเองต่อเนื่องในระยะยาว (longitudinal study) เพิ่มเติม หรือใช้เทคนิควิธีเชิงคุณภาพแบบอื่น เช่น การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ หรือเทคนิควิธีวิจัยเชิงปริมาณแบบอื่น เช่น เทคนิคเดลฟาย เพื่อความเข้าใจที่ลุ่มลึกขึ้น

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใน 2 ระดับ ดังนี้

1. ประโยชน์ในระดับบุคคล บุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์แต่ละคนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้ กำหนดแนวทางและแผนพัฒนาบทบาทส่วนบุคคลและบทบาททางวิชาชีพของตนเองในด้านคุณวุฒิ ตำแหน่งวิชาการ ความสามารถในการสอนและผลิตผลงานวิชาการ ความสามารถในการวิจัย ความสามารถในการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ได้อย่างต่อเนื่อง

2. ประโยชน์ในระดับสถาบัน หน่วยงานทั้งในระดับภาควิชาและคณะซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ และสาขาต่างๆ เข้าใจและแก้ไขปัญหาอุปสรรคการพัฒนาส่วนบุคคลที่ทำให้บุคลากรอาจารย์ขาดความพร้อมหรือไม่สนใจในการพัฒนาคุณวุฒิ ตำแหน่งทางวิชาการและเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของ สกอ. และการประกันคุณภาพการศึกษาของ สมศ. ตลอดจนนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยมาใช้ในการกำหนดนโยบายแนวทางการพัฒนา แผนพัฒนาบุคลากรอาจารย์ มาตรการหรือกลไกรองรับการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพอาจารย์ และความสามารถในการปฏิบัติการหลักที่เป็นระบบ ต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และการเขียนโครงการวิจัย เพื่อขอรับทุนสนับสนุน ตลอดจนการสร้างความรู้และความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติการหลักให้ชัดเจนด้วยการมีรายละเอียดการปฏิบัติงาน การจัดอบรมให้ความรู้และสร้างความมั่นใจในการให้บริการวิชาการกับสังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาความรู้พื้นฐานด้านทฤษฎี การวิจัย การสื่อสารภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ การสร้างความรักและความตระหนักถึง ความสำคัญของการพัฒนาบทบาททางวิชาชีพที่จะเกิดต่อตนเอง นักศึกษา สาขา คณะและสถาบัน การให้โอกาสแก่บุคลากรอาจารย์ในการพัฒนาบทบาททางวิชาชีพของตนเองด้วยการให้ทุน เวลา ระบบสนับสนุน ตลอดจนการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำผลงานวิชาการและระบบการพิจารณาผลงานวิชาการ เพื่อให้บุคลากรอาจารย์ของสาขาพัฒนาบทบาทและความก้าวหน้าทางวิชาชีพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าของบุคลากรอาจารย์แต่ละคน การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพบัณฑิต การพัฒนาความก้าวหน้าแก่สาขาวิชาและคณะ สถาบัน ตลอดจนพัฒนาศาสตร์และสาขานิติศาสตร์ได้อย่างยั่งยืน

การวัดและประเมินผลผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม

ชื่อเรื่อง **การพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรม
พัฒนาผู้เรียน**
**Development of Instruments for Assessing Desirable
Characteristics of Student Developing Activities**

ผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์นรา บุรณรัช
ศุภาดิ บุญญวงค์
ณัฐชา ฐานีสร
อุษา เหมตะศิลป์
วรรณิ ลิ้มอักษร
ดวงจันทร์ เดชรักษา

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ปัจจุบันหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางที่ใช้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และได้กำหนดการเรียนรู้ในลักษณะสาระการเรียนรู้ทักษะกระบวนการคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

ในการจัดการศึกษานั้น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเพื่อปลูกฝังผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมและมีค่านิยมที่เหมาะสมกับสังคมไทย โดยสถานศึกษาร่วมกับชุมชนกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ตามความต้องการ และสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กำหนดให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการผ่านช่วงชั้นที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องได้รับการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด (กรมวิชาการ.2546 : 2-5)

จากเหตุผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่เยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงระดับมัธยมศึกษาเป็นสิ่งที่จะต้องทำ ถ้าผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ก็จะสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้ไปในทางที่ดี และประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งปัจจุบันสถานศึกษาต่างๆ ได้ดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนด ประกอบกับคุณลักษณะตามที่สถานศึกษากำหนด การที่จะตรวจสอบว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามที่สถานศึกษา

ต้องการเพียงใด จำเป็นต้องใช้เครื่องมือสำหรับการประเมิน แต่ปัจจุบันเครื่องมือวัดทางด้านนี้มีผู้สร้างไว้น้อย และสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีเครื่องมือวัดที่ชัดเจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการวัดคุณลักษณะของผู้เรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้ได้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับนำไปใช้ในการประเมินนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผลการประเมินจะนำไปสู่การปลูกฝัง อบรม ปรับปรุง และพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่นักเรียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและความต้องการของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในประเด็นต่อไปนี้

1. หาคุณภาพของเครื่องมือ
2. สร้างเกณฑ์ปกติ
3. สร้างคู่มือการใช้เครื่องมือ

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวนทั้งหมด 45,523 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 972 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ คุณลักษณะร่วม ประกอบด้วยคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนด และคุณลักษณะตามที่สถานศึกษากำหนด มี 13 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ความรักและเห็นคุณค่าในตนเอง ความมีระเบียบวินัย ความเป็นประชาธิปไตย ความมีมารยาท ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความสามัคคี ความอดทนอดกลั้น ความเสียสละ ความอุตสาหะ

คุณภาพของเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

คุณภาพของแบบทดสอบ ได้แก่ ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความเที่ยงตรงตามสภาพ ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง อำนาจจำแนกรายข้อ และความเชื่อมั่น

คุณภาพของแบบประเมินพฤติกรรม ได้แก่ ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความเชื่อมั่นของแบบประเมิน และความเชื่อมั่นของการให้คะแนน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่พัฒนาในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ชนิด ได้แก่

1. แบบทดสอบ เป็นแบบสถานการณ์ที่มีรูปแบบให้ตัดสินใจเลือกปฏิบัติ 4 ตัวเลือก จำนวน 13 ฉบับๆ ละ 20 ข้อ

2. แบบประเมินพฤติกรรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 13 ฉบับ เครื่องมือทั้ง 2 ชนิด วัดคุณลักษณะ 13 ด้าน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษานิยาม ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง และสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้คุณลักษณะ 13 ด้าน

2. ศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านต่างๆ จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสอบถามครูที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากิจกรรมและนักเรียนที่เป็นประธาน สรุปเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กำหนดตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้

3. ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ คำนิยาม ตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้ นำผลที่ได้มาปรับปรุง แล้วสร้างแบบประเมินพฤติกรรม และสร้างแบบทดสอบตามนิยามคุณลักษณะทั้ง 13 ด้าน

4. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทั้ง 2 ชนิด ด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและด้านการวัดผลการศึกษา นำผลมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป

5. การทดสอบครั้งที่ 1 นำแบบทดสอบไปทดสอบกับกลุ่มทดลองเครื่องมือ นำผลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยการทดสอบที แล้วคัดเลือกข้อที่ค่าสถิติ t มีนัยสำคัญทางสถิติ

6. การทดสอบครั้งที่ 2 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไปทดสอบกับกลุ่มทดลองเครื่องมือ นำผลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยการทดสอบที แล้วคัดเลือกข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวนฉบับละ 20 ข้อ

7. การทดสอบเพื่อหาคุณภาพ โดยนำแบบทดสอบไปทดสอบกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์หาคุณภาพด้านอำนาจจำแนกรายข้อ ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง ความเที่ยงตรงตามสภาพ ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบและแบบประเมินพฤติกรรม พร้อมทั้งสร้างเกณฑ์ปกติ และคู่มือการใช้เครื่องมือ

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ขอนหนังสือแนะนำผู้วิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ ถึงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาสงขลา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ติดต่อกับสถานศึกษาที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดสอบ และขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนัดหมาย วัน เวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. จัดเตรียมเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เพียงพอ กับจำนวนนักเรียนที่สอบแต่ละครั้งและวางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. นำเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไปทดสอบกับกลุ่มทดลองเครื่องมือและกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. อำนาจจำแนกรายข้อ โดยการทดสอบที
3. ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC
4. ความเที่ยงตรงตามสภาพ โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบกับคะแนนเฉลี่ยที่ครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนประเมินนักเรียน ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
5. ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนทั้งฉบับที่หักข้อนั้นออก ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
6. ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยสัมประสิทธิ์แอลฟา
7. ความเชื่อมั่นของการให้คะแนน โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนที่ได้จากแบบประเมินของครูที่ปรึกษาและครูผู้สอน ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
8. สร้างเกณฑ์ปกติ ด้วยคะแนน T ปกติ และปรับขยายโดยวิธีกำลังสองค่าสุด

สรุปผลการวิจัย

เครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีคุณภาพ ดังนี้ ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าตั้งแต่ 0.833 ถึง 1.000 แบบทดสอบมีความเที่ยงตรงตามสภาพ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากแบบทดสอบกับคะแนนเฉลี่ยที่ ครูที่ปรึกษา และครูผู้สอนประเมินจากแบบประเมินพฤติกรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกฉบับ ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนทั้งฉบับ ที่หักข้อนั้นออกมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อใน

แต่ละฉบับ อำนวยคำแนะนำรายข้อ จากการทดสอบที่ได้ค่าสถิติ t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ ในแต่ละฉบับ ส่วนความเชื่อมั่น หาโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าตั้งแต่ 0.701 ถึง 0.857 และเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบทั้ง 13 ฉบับ จะมีเกณฑ์ปกติระดับช่วงชั้นและระดับชั้นปี ดังนี้ คะแนน T ปกติ ระดับช่วงชั้นที่ 3 มีค่าตั้งแต่ T_{13} ถึง T_{61} ระดับช่วงชั้นที่ 4 มีค่าตั้งแต่ T_{20} ถึง T_{60} ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าตั้งแต่ T_{20} ถึง T_{60} ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าตั้งแต่ T_{15} ถึง T_{60} ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าตั้งแต่ T_{21} ถึง T_{63} ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีค่าตั้งแต่ T_{17} ถึง T_{65} ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าตั้งแต่ T_{18} ถึง T_{64} และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าตั้งแต่ T_{19} ถึง T_{64} แบบประเมินพฤติกรรม หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าตั้งแต่ 0.814 ถึง 0.958 และความเชื่อมั่นของการให้คะแนน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากผู้ประเมิน 2 คน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกฉบับ

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาความเที่ยงตรงของแบบทดสอบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในรูปแบบอื่น เช่น การใช้เทคนิคกลุ่มรู้จัก การวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์คุณลักษณะหลากหลายวิธี

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. การวัดและประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สามารถเลือกใช้เครื่องมือชนิดใดชนิดหนึ่ง ในกรณีที่ครูหรือผู้ปกครองหรือเพื่อนนักเรียนเป็นผู้ประเมิน ควรใช้แบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และถ้าดำเนินการสอบวัดนักเรียนควรใช้แบบทดสอบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์
2. การวัดและประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามที่โรงเรียนกำหนด ผู้ประเมินสามารถเลือกแบบทดสอบหรือแบบประเมินพฤติกรรมเฉพาะฉบับที่วัดคุณลักษณะที่ต้องการเพื่อประเมินภาพรวมของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ยังสามารถแยกวัดเป็นรายฉบับได้ตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้
3. สามารถนำเครื่องมือไปใช้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในแต่ละคุณลักษณะอยู่ในระดับใด ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาและการวางแผนการจัดการเรียนการสอนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. การนำเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไปใช้ในแต่ละครั้ง ควรมีการศึกษาคู่มือการใช้และคำอธิบายวิธีการวัดให้เข้าใจตรงกัน
5. การนำเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นที่แตกต่างออกไป ควรหาเกณฑ์ปกติใหม่สำหรับการแปลผลคะแนนของกลุ่ม

ชื่อเรื่อง **การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และพลเมืองดี
ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา**
**Developing a Characteristics Test Relating Human Being and Good
Citizenship of Higher Education Students**

ผู้วิจัย จิราพร พรายมณี

ปีที่ทำวิจัยสำเร็จ พ.ศ.2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) กล่าวถึงผลการประเมินการพัฒนาประเทศในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมาว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาและวิกฤติการณ์ด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก เป็นการพัฒนาที่ขาดสมดุล ประสบผลสำเร็จเฉพาะเชิงปริมาณ แต่ขาดสมดุลด้านคุณภาพ ก่อให้เกิดการทุจริตประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน มีความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังคมอ่อนแอตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม เกิดปัญหาทางศีลธรรมและปัญหาสังคมมากยิ่งขึ้นด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระบรมราโชวาทใจความว่า “การพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นนั้น ย่อมต้องพัฒนาบุคคลก่อน เพราะถ้าบุคคลอันเป็นองค์ประกอบของส่วนรวมไม่ได้รับการพัฒนาแล้ว ส่วนรวมจะเจริญและมั่นคงได้ยาก การที่บุคคลจะพัฒนาได้นั้นก็ด้วยปัจจัยประการเดียวคือการศึกษา การศึกษานั้นแบ่งเป็นสองส่วน คือการศึกษาด้านวิชาการส่วนหนึ่ง กับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นผู้มีจิตใจใฝ่ดี ใฝ่เจริญ ละอายชั่ว กลัวบาปอีกประการหนึ่ง การพัฒนาบุคคลจะต้องพัฒนาให้ครบถ้วนทั้งสองส่วน เพื่อให้บุคคลได้มีความรู้ไว้ใช้ประกอบการ และมีความดีไว้เกื้อหนุนการประพฤติปฏิบัติทุกอย่างให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องและอำนวยประโยชน์ที่พึงประสงค์”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดความมุ่งหมายและหลักการการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 และ 8 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาต้องยึดหลักให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เป็นอย่างต่อเนื่อง และในมาตรา 7 ได้บัญญัติว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตบัณฑิตออกสู่สังคม มุ่งพัฒนาความเข้มแข็งทั้งด้านวิชาการและเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ จึงกำหนดโครงสร้างหลักสูตรให้มีหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียน มุ่งพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และพลเมืองดีให้แก่บัณฑิตทั้งด้านกาย จิต อารมณ์ เจตคติ และสร้างคุณภาพชีวิตให้มีความเจริญงอกงามด้านปัญญาธรรม ทักษะ และเจตคติ มีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีความรู้ด้านวิชาการที่สร้างบุคลิกลักษณะของผู้มีการศึกษาสามารถเป็นผู้นำ ผู้ตาม และดำรงชีวิตในสังคมระบอบประชาธิปไตยปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2548 ให้หมวดวิชาการศึกษาทั่วไปเป็นวิชาบังคับที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติของตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งของไทยและประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนในสังคมได้เป็นอย่างดี

จากสาเหตุดังกล่าวมาแล้ว ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และพลเมืองดีที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของชาติและสถาบันอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนาแบบวัดคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และพลเมืองดีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
2. หาคุณภาพของแบบวัดคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และพลเมืองดีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ระดับอุดมศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รหัสนักศึกษา 47 จำนวน 573 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และพลเมืองดีจำนวน 10 ด้าน คือ

1. ความสามารถในการปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข

2. การตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ตลอดจนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3. ความเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและการดำรงตนให้มีคุณค่าต่อสังคม
4. ทักษะในการวิเคราะห์ห้อย่างมีเหตุผล
5. ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบและมีความเหมาะสม
6. ทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
7. ทักษะในการสื่อสาร สื่อความหมาย ทั้งด้านภาษาและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
8. ความสามารถรู้เท่าทันผู้อื่น ทันโลกและทันเหตุการณ์
9. ความสามารถปฏิบัติตามระเบียบกติกาสังคมและวิถีแห่งประชาธิปไตย
10. ความซาบซึ้งในคุณค่าของสุนทรียภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบวัดคุณลักษณะ 10 ด้าน มีจำนวนรวม 81 ข้อ สร้างโดยผู้วิจัยร่วมดำเนินการกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ประกอบด้วย

1. แบบวัดคุณลักษณะ 3 ด้าน (ด้านที่ 3, 6, 10) มีลักษณะเป็นชนิดข้อความแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ โดยมีข้อทดสอบจำนวนด้านละ 15 ข้อ รวมทั้งสิ้น 45 ข้อ

2. แบบวัดคุณลักษณะ 7 ด้าน (ด้านที่ 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9) มีลักษณะเป็นชนิดเลือกตอบแบบ 4 ตัวเลือก โดยมีข้อทดสอบจำนวนด้านละ 5 ข้อ ยกเว้นด้านที่ 9 มีจำนวน 6 ข้อ รวมทั้งสิ้น 36 ข้อ

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยกำหนดให้ยอมรับคุณภาพของแบบวัด ตามเกณฑ์ดังนี้

- ค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจของแบบวัด มีค่าไม่น้อยกว่า 0.5
- ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบวัดชนิดข้อความแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าไม่น้อยกว่า 0.8
- ค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีของคูเคอร์ริชาร์ดสันของแบบวัดชนิดเลือกตอบแบบ 4 ตัวเลือก มีค่าไม่น้อยกว่า 0.75
- ค่าไอเกน(Eigin Value) ของคุณลักษณะแต่ละด้านในแบบวัด มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 1
- ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของข้อทดสอบในแต่ละคุณลักษณะ มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.3 (โดยไม่พิจารณาเครื่องหมายบวกหรือลบ)

4. ข้อทดสอบใดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตามเกณฑ์ และแสดงความสัมพันธ์กับคุณลักษณะอื่นๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ จะเลือกค่าน้ำหนักสูงสุดที่ปรากฏในคุณลักษณะนั้น
5. จำนวนข้อทดสอบในแต่ละคุณลักษณะจะต้องมีไม่น้อยกว่า 3 ข้อ จึงจะถือว่าเป็น 1 คุณลักษณะ

การรวบรวมข้อมูล

1. นำแบบวัดที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดผล อาจารย์ผู้สอนและผู้พัฒนารายวิชา และอาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 11 คน ทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงพินิจ (Face Validity)
2. นำแบบวัดไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล โดยใช้เวลาในการทำแบบวัด คนละ 1 ชั่วโมง 30 นาที จำนวนรวมทั้งสิ้น 573 คน ในระหว่างภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548

การวิเคราะห์ข้อมูล

หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. แบบวัดคุณลักษณะ 3 ด้าน ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา
2. แบบวัดคุณลักษณะ 7 ด้าน ใช้วิธีของคูเดอรัริชาร์ดสัน (K-R₂₀)
3. วิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะแต่ละด้าน สกัดองค์ประกอบด้วยเทคนิคแกนสำคัญ (Principle Component Analysis) และทำการหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมแหลม (Oblimin Method) ด้วยวิธีไดเรกอบลิมิน (Direct Oblimin)

สรุปผลการวิจัย

1. ค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจของแบบวัด มีค่าเท่ากับ 0.5-1
2. ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบวัด มีค่าเท่ากับ 0.8408
3. ค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีของคูเดอรัริชาร์ดสันของแบบวัด มีค่าเท่ากับ 0.7853
4. ค่าไอเกนของคุณลักษณะทุกคุณลักษณะของแบบวัด มีค่ามากกว่า 1
5. ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรในแต่ละคุณลักษณะ มีดังนี้
 - คุณลักษณะด้านที่ 1 มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในเกณฑ์จำนวน 3 ข้อ
 - คุณลักษณะด้านที่ 2 มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในเกณฑ์จำนวน 3 ข้อ
 - คุณลักษณะด้านที่ 3 มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในเกณฑ์จำนวน 12 ข้อ
 - คุณลักษณะด้านที่ 4 และ 5 มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในเกณฑ์จำนวน 3 ข้อ

- คุณลักษณะด้านที่ 6 มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในเกณฑ์จำนวน 12 ข้อ
- คุณลักษณะด้านที่ 7 มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในเกณฑ์จำนวน 3 ข้อ
- คุณลักษณะด้านที่ 8 มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในเกณฑ์จำนวน 4 ข้อ
- คุณลักษณะด้านที่ 9 มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในเกณฑ์จำนวน 3 ข้อ
- คุณลักษณะด้านที่ 10 มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในเกณฑ์จำนวน 12 ข้อ

สรุปได้ว่า แบบวัดคุณลักษณะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจำนวน 81 ข้อ มีคุณภาพตามเกณฑ์จำนวน 58 ข้อ สามารถนำไปใช้วัดคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และพลเมืองดีได้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากแบบวัดคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และพลเมืองดี สามารถนำไปใช้ประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ว่ามีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีของกระทรวงศึกษาธิการ การนำแบบวัดไปใช้ในสถาบันอุดมศึกษาจะช่วยให้ได้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างครบถ้วน

2. คุณลักษณะที่กำหนดในการวิจัยครั้งนี้ มีความครอบคลุมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างครบถ้วน แต่ปริมาณของข้อทดสอบยังมีจำนวนจำกัด ควรเพิ่มจำนวนให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความแม่นยำยิ่งขึ้น

ชื่อเรื่อง

การประเมินจริยธรรมทางคลินิกโดยวิธีการสอบ OSCE

สำหรับนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6

Evaluation of Standardized Ethical OSCE of the Final Year

Medical Students

ผู้วิจัย

นายแพทย์วิเชียร เทียนจารูวัฒนา

แพทย์หญิงศิริจิตต์ วาสนะวัฒน์

แพทย์หญิงนาคยา มากเชนทร์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2548

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ปัญหาด้านจริยธรรมทางการแพทย์มีความสำคัญในสังคมปัจจุบัน ก่อให้เกิดความศรัทธาและความเชื่อถือในวิชาชีพแพทย์ลดลง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเรียนการสอนและการประเมินผลด้าน

จริยธรรมทางการแพทย์ในทุกสถาบัน ทำให้มีการบรรจุในหลักสูตรของโรงเรียนแพทย์ทุกแห่งตามเกณฑ์มาตรฐานของแพทยสภา การประเมินจริยธรรมทางคลินิกของนักศึกษาแพทย์ส่วนใหญ่ ทำโดยการสังเกตการปฏิบัติตัวของนักศึกษาแพทย์ขณะที่เรียนและฝึกปฏิบัติงานในแต่ละชั้นปี แต่ไม่สามารถครอบคลุมประเด็นต่างๆในการประเมินนักศึกษาแพทย์แต่ละคนได้ครบถ้วน ขึ้นกับโอกาสและสถานการณ์ที่ปรากฏซึ่งไม่แน่นอน

การประเมินจริยธรรมทางคลินิกโดยวิธีการสอบ OSCE (Objective Structured Clinical Examination) ได้ถูกนำมาใช้การประเมินทักษะด้านการสื่อสารเป็นหลัก ในต่างประเทศนิยมใช้กันมานานแล้ว ส่วนในประเทศไทยเท่าที่สืบค้นมา ยังไม่มีการนำมาใช้ในการประเมินจริยธรรมทางการแพทย์อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ทางศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลขอนแก่นได้พัฒนาการประเมินจริยธรรมทางคลินิกโดยวิธีการสอบ OSCE เพื่อใช้ประเมินจริยธรรมของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 ซึ่งเป็นนักศึกษาแพทย์ชั้นสุดท้ายก่อนที่จะจบเป็นแพทย์โดยสมบูรณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ได้ใช้วิธีนี้เป็นวิธีหนึ่งในการประเมินทัศนคติ และการปฏิบัติงานต่อผู้ป่วยต่อเพื่อนร่วมงาน (สหวิชาชีพอื่น เช่น พยาบาล เภสัชกร และอื่นๆ) รวมทั้งการปฏิบัติงานต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพ (กลุ่มแพทย์ด้วยกัน) ร่วมกับการประเมินจากการปฏิบัติงานจริงโดยอาจารย์แพทย์และเพื่อนร่วมงาน ทำให้สามารถประเมินจริยธรรมทางการแพทย์ของนักศึกษาแพทย์แต่ละคนได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมาก เพื่อทราบปัญหาทางด้านจริยธรรมของนักศึกษาแพทย์แต่ละคน เป็นการเตรียมความพร้อมและพัฒนาเขาเหล่านั้นเพื่อให้เป็นแพทย์ที่ดีต่อไปในอนาคต

คณะผู้วิจัยได้นำวิธีการสอบ OSCE มาเป็นเครื่องมือช่วยในการประเมินจริยธรรมทางคลินิกของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 เนื่องจากเครื่องมือดังกล่าวสามารถสร้างโอกาสในการสังเกตการณ์โดยตรงระหว่างผู้สอนและผู้เรียน สามารถกำหนดสถานการณ์จำลองที่เหมาะสมและครอบคลุมประเด็นต่างๆทางด้านจริยธรรมที่ต้องการประเมินได้ตามวัตถุประสงค์ ผู้เรียนจะถูกประเมินโดยผ่านสถานการณ์จำลองที่เหมือนกัน เพื่อเป็นการประกันความยุติธรรมในการถูกประเมิน สามารถผสมผสานวิธีการหลายรูปแบบเพื่อให้ได้ผลสรุปของการประเมินที่ถูกต้องและใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

วิธีการให้ได้มาซึ่งข้อสอบ OSCE ด้านจริยธรรมที่น่าเชื่อถือและถูกต้องนั้น จำเป็นต้องผ่านการทดสอบอันเป็นกระบวนการและมีรูปแบบที่สามารถประเมินได้ชัดเจน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาการสอบ OSCE ในการประเมินจริยธรรมทางคลินิกของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 ให้มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือมากที่สุด

ระเบียบวิธีวิจัย:

ประชากร

นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 โรงพยาบาลขอนแก่น

กลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 โรงพยาบาลขอนแก่นในปีการศึกษา 2547-48 ทุกคน จำนวน 33 คน แพทย์เพิ่มพูนทักษะโรงพยาบาลขอนแก่น ในปีการศึกษา 2547-2548 จำนวน 10 คน (ใช้ทดสอบการสอบ ซ้อมก่อนสอบจริงเพื่อให้ได้การสอบประเมินจริยธรรมทางคลินิกของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 มีความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือมากที่สุด)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ ข้อสอบ OSCE จริยธรรมทางคลินิกจำนวน 15 ข้อ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ คะแนนสอบ OSCE จริยธรรมทางคลินิก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพการประเมินจริยธรรมทางคลินิกโดยใช้การสอบแบบ OSCE

1. สร้างข้อสอบ OSCE ที่มีเนื้อหาและขอบเขตของจริยธรรมทางคลินิกให้ครอบคลุมตามเกณฑ์มาตรฐานของแพทยสภา

กลั่นกรองข้อสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาทางการแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญทางการออกข้อสอบ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านจริยธรรมทางการแพทย์ เพื่อให้ได้ข้อสอบที่ถูกต้องและเหมาะสมจำนวน 15 ข้อ

2. จัดสร้างรูปแบบการสอบเป็น 15 สถานีๆ ละ 6 นาที

- สถานีที่ใช้ VCD role play 10 สถานี โดยเนื้อหาใน VCD อยู่ระหว่าง 1-1.5 นาที เพื่อทดสอบความรู้และทัศนคติด้านจริยธรรมทางการแพทย์เป็นหลัก

- ผู้ป่วยหรือญาติสมมุติ 5 สถานี ทดสอบด้านทักษะการสื่อสารและการจัดการกับปัญหาเฉพาะหน้า

การดำเนินการสร้างข้อสอบต้องปรับความเที่ยงตรงของข้อสอบในทุกขั้นตอน สรุปดังตาราง

ความเที่ยงตรงของข้อสอบ	วิธีการเพิ่มความเที่ยงตรง
ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity)	โดยข้อสอบทั้ง 15 ข้อนั้นมีการสุ่มของเนื้อหาจริยธรรมทางคลินิกอย่างเพียงพอ และผ่านการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิของเนื้อหาเหล่านั้นๆ
ความเที่ยงตรงของข้อสอบ	วิธีการเพิ่มความเที่ยงตรง

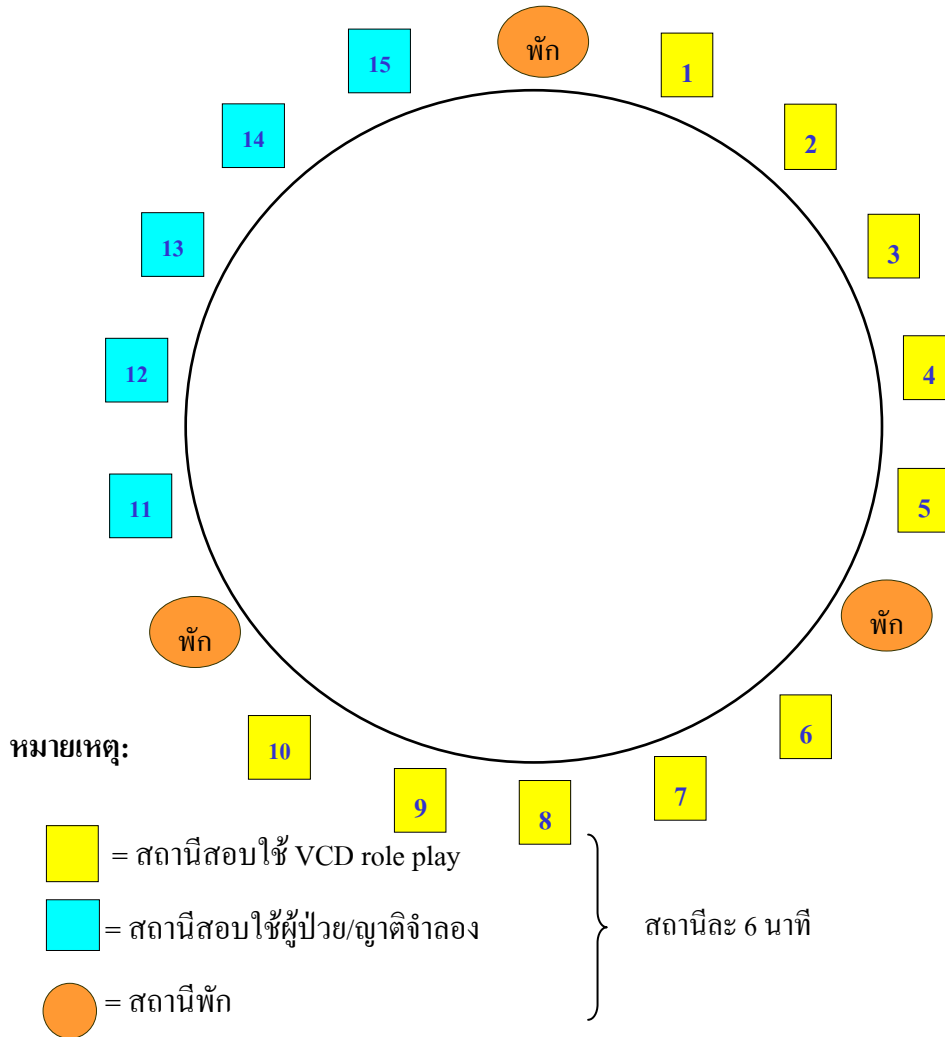
ความเที่ยงตรงของข้อสอบ	วิธีการเพิ่มความเที่ยงตรง
ความเที่ยงตรงในการสร้างข้อสอบ (Constructive Validity)	การศึกษานี้ใช้ OSCE ในการวัด Psychomotor and Attitude ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดความสามารถดังกล่าวได้ดี
ความเที่ยงตรงของลักษณะข้อสอบ (Face Validity)	โดยจัดสร้างคำถามและคำตอบ (checklist) สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์เชิงจริยธรรมของแต่ละสถานี

Elements of competence tested in an Ethical OSCE

Station	Ethical Issues	Type of OSCE station		Type	Cognitive Ethical only	Psycho motor	Attitude
		Static station	Clinical station				
1	Double Standard	✓		VCD role play / Oral	+		+++
2	Idealistic Role Model	✓		VCD role play / Oral			+++
3	Carrying Bad News	✓		VCD role play / Oral			+++
4	Illegal Abortion	✓		VCD role play / Oral	+		+++
5	Professionalism	✓		VCD role play / Oral			+++
6	Interprofessional Disrespect	✓		VCD role play / Oral			+++
7	Uncompromised Patients Families	✓		VCD role play / Oral			+++
8	Patient's Confidence	✓		VCD role play / Oral	+		+++
9	Unnecessary Expensive Investigation	✓		VCD role play / Oral	+		+++
10	Conflict of Illegal Abortion	✓		VCD role play / Oral	+		+++
11	Empathy		✓	SP		+++	++
12	End of Life		✓	SP		+++	+
13	Patient Right of Getting Information		✓	SP	+	+++	++
14	Carrying Bad News		✓	SP		+++	+
15	Problem Solving Skill of Medical Error		✓	SP		+++	++

- แต่ละสถานีได้กำหนดสถานการณ์จำลองที่เหมาะสมและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์
- คำถามแต่ละสถานีเป็นประเด็นปัญหาด้านจริยธรรม

- คำตอบของแต่ละสถานีต้องถูกต้องและสอดคล้องกับคำถาม โดยทำในลักษณะ Check list ที่มีน้ำหนักการให้คะแนนทั้งแบบ Rating scale และ Binary scale
- ผู้ให้คะแนนมี 2 คน ต่อ 1 สถานีสอบ โดยเป็นแพทย์ อย่างน้อย 1 คน ส่วนอีกคนอาจเป็นแพทย์หรือสหวิชาชีพทางการแพทย์ก็ได้ โดยผู้ให้คะแนนต้องผ่านการอบรมทำความเข้าใจในเนื้อหาของข้อสอบ ประเด็นคำถาม การให้คะแนนในแต่ละคำตอบ (Check list) มาเป็นอย่างดี และการให้คะแนนทั้ง 2 คน เป็นอิสระต่อกัน

3. ทดสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อสอบ OSCE และกระบวนการสอบที่จัดทำขึ้น (ความเข้าใจและความยากง่ายของข้อสอบ การแสดงบทบาทจำลอง ระยะเวลาที่สอบ และสภาพแวดล้อมของการสอบ) โดยทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับนักศึกษาชั้นปีที่ 6 มากที่สุด คือ แพทย์เพิ่มพูนทักษะ จำนวน 10 คน

4. ทดสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของการให้คะแนน ระหว่างผู้ให้คะแนนที่ผ่านการอบรม 2 คน ที่เป็นอิสระต่อกัน เมื่อทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง (แพทย์เพิ่มพูนทักษะ) จากนั้นวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อสอบแต่ละข้อ เพื่อนำผลไปปรับปรุงแก้ไข

5. แก้ไขและปรับปรุงข้อสอบ รูปแบบการสอบ และกระบวนการสอบให้ถูกต้องและน่าเชื่อถือ โดยพิจารณาถึงความทันเวลา ความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

- ตัวข้อสอบได้มีการปรับปรุงแก้ไขคำถามและคำตอบในบางข้อ ให้ชัดเจนและตรงตามวัตถุประสงค์มากขึ้น

- ผู้แสดงเป็นผู้ป่วย / ญาติจำลอง ชักซ้อมมากขึ้นจนสามารถแสดงได้สมบทบาท และตอบสนองกับคำถามของผู้สอบได้อย่างถูกต้อง

- ผู้ให้คะแนนยังมีความสับสนในการให้คะแนนบาง Check lists ของบางสถานี จึงได้ปรับปรุงทั้ง Check lists และทำความเข้าใจกับผู้ให้คะแนนก่อนนำไปสอบจริงกับนักศึกษาแพทย์ชั้นปีสุดท้าย

ผลการสอบพบว่า สถานีที่ใช้ VCD role play แพทย์เพิ่มพูนทักษะใช้เวลาสอบประมาณ 3 นาที จากการประเมินเวลาใช้สอบที่เหมาะสมกับนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 ควรประมาณ 4 นาที ส่วนสถานีที่ใช้ผู้ป่วย / ญาติจำลอง เวลาที่ใช้สอบ 6 นาทีนั้นเหมาะสมแล้ว จึงแยกการสอบเป็น 2 ชุด คือ

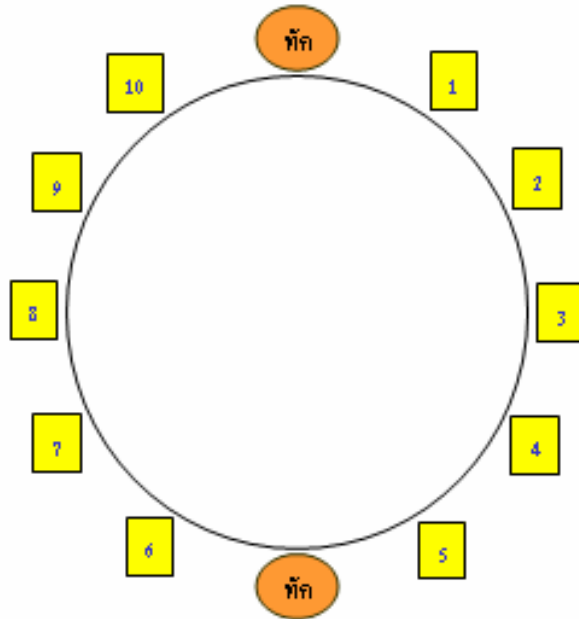
ชุดที่ 1 10 สถานีแรกที่ใช้ VCD role play ใช้เวลาสอบสถานีละ 4 นาที

ชุดที่ 2 5 สถานีหลังใช้ผู้ป่วย / ญาติจำลอง ใช้เวลาสอบสถานีละ 6 นาที

โดยให้นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 ทุกคนผ่านการสอบข้อสอบทั้ง 2 ชุดในสถานการณ์ที่เหมือนกัน

6. ดำเนินการสอบ OSCE ด้านจริยธรรมทางการแพทย์ ด้วยข้อสอบที่ปรับปรุงแล้วกับนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 จำนวน 33 คน

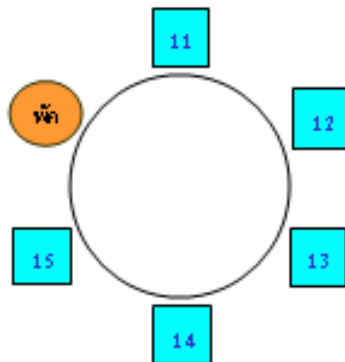
ชุดที่ 1 10 สถานีแรกใช้ VCD role play ใช้เวลาสอบสถานีละ 4 นาที

หมายเหตุ:

- = สถานีสอบใช้ VCD role play
 - = สถานีพัก
- } สถานีละ 4 นาที

ชุดที่ 2 5 สถานีหลังใช้ผู้ป่วย / ญาติจำลอง ใช้เวลาสอบสถานีละ 6 นาที

หมายเหตุ:

- = สถานีสอบใช้ผู้ป่วย/ญาติจำลอง
 - = สถานีพัก
- } สถานีละ 6 นาที

การรวบรวมข้อมูล

1. คะแนนที่ได้จะถูกบันทึกในแบบฟอร์มเก็บข้อมูลที่สร้างไว้ ซึ่งระบุถึงชื่อสกุลของผู้สอบ ผู้ให้คะแนนทั้ง 2 คน คะแนนดิบในแต่ละ checklists และคะแนนรวมของข้อนั้นๆ

2. ข้อมูลที่ได้จะถูกบันทึกในคอมพิวเตอร์ โปรแกรม Microsoft Excel 2003 โดยมีการลงข้อมูล 2 ครั้ง ข้อมูลที่ไม่ตรงกันจะถูกนำมาวิเคราะห์หาความถูกต้อง

3. มีการตรวจสอบความถูกต้องด้วยการทำตารางแจกแจงคะแนนเพื่อดูการกระจายของข้อมูล ข้อมูลที่เบี่ยงเบนมากๆ จะถูกนำมาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

4. ข้อมูลทั้งหมดนำไปคำนวณทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล:

1. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และช่วงคะแนน ของแพทย์เพิ่มพูนทักษะและนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 รวมทั้งเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความแตกต่างของ 2 กลุ่มโดยสถิติ t-test

2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อสอบ โดยทดสอบค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้คะแนนด้วยวิธี Spearman's Correlation

สรุปผลการวิจัย:

1. ตารางเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบทั้ง 15 สถานีของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 เทียบกับแพทย์เพิ่มพูนทักษะ

กลุ่มเป้าหมาย	\bar{X}	SD	X_{\min}	X_{\max}	t-test	p value
แพทย์เพิ่มพูนทักษะ (N=10)	72.8	5.3	66.1	82.5	1.05	0.29
นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 (N=33)	74.7	4.7	62.6	82.3		(> 0.05)

ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนสอบระหว่างนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 และ แพทย์เพิ่มพูนทักษะ ($p > 0.05$) ถึงแม้ค่าเฉลี่ยคะแนนสอบของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่าแพทย์เพิ่มพูนทักษะ ดังนั้นสามารถใช้แพทย์เพิ่มพูนทักษะทดสอบการสอบซ่อมก่อนสอบจริงแทนกลุ่มนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 ได้

3. ตารางแสดงผลความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยใช้ Spearman's Correlation * และ Intraclass Correlation**

ความน่าเชื่อถือ (Reliability)	Range*	Overall**	P
Inter-rater	0.48, 0.90	0.80	< 0.05
VCD	-	0.18	< 0.05
SP	-	0.58	< 0.05
All	-	0.56	< 0.05

วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อสอบ โดยทดสอบค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้คะแนนด้วยวิธี Spearman's Correlation พบว่า อยู่ในช่วง 0.48-0.90 โดย 70% ของสถานีทั้งหมดมีค่าสหสัมพันธ์มากกว่า 0.7 และวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือรวมด้วยวิธี Intraclass Correlation Coefficient (ICC) โดยภาพรวมระหว่างผู้ให้คะแนน (interrater) มีค่า 0.8 ($p < 0.05$) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมาก ส่วนความน่าเชื่อถือระหว่างสถานีสอบโดยรวม (interstation) ของเครื่องมือนี้มีค่าเท่ากับ 0.56 ($p < 0.05$) ซึ่งดูเหมือนมีค่าไม่สูงมาก เพราะเป็นลักษณะเฉพาะของข้อสอบ OSCE เองที่ถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความคิดที่ว่าในแต่ละสถานี ต้องมีความแตกต่างกันในแต่ละประเด็นจริยธรรม และต้องครอบคลุมประเด็นจริยธรรมให้มากที่สุด

ข้อสอบ OSCE ที่พัฒนาขึ้นมีความเที่ยงตรงและมีความน่าเชื่อถือของข้อสอบเนื่องจากได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพทุกขั้นตอน พบว่า

ความเที่ยงตรงของข้อสอบ	วิธีการเพิ่มความเที่ยงตรง
ความเที่ยงตรงตามสถานการณ์ (Concurrent Validity)	พบว่านักศึกษาที่ได้คะแนนต่ำ จากการสอบ OSCE ก็ได้คะแนนต่ำจากการสังเกตของทุกกลุ่มงานด้วย และนักศึกษาที่ได้คะแนนสูงในการสอบ OSCE ก็ได้คะแนนสูงจากการประเมินจริยธรรมโดยการสังเกตของทุกกลุ่มงาน
ความเที่ยงตรงในการคาดเดา (Predictive Validity)	ข้อสอบ OSCE นี้มีความสามารถในการทำนายว่า นักศึกษาแพทย์ที่ได้คะแนนต่ำมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาทางจริยธรรมคลินิกในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ได้พัฒนาจริยธรรมทางการแพทย์แก่นักศึกษาแพทย์ชั้นปีสุดท้ายในประเด็นสำคัญๆ ที่นักศึกษาแพทย์เหล่านั้นควรรู้ และทำให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์
2. การประเมินจริยธรรมทางคลินิกโดยวิธีการสอบ OSCE มีประโยชน์มากทั้งในแง่ของ Formative Assessment และ Summative Assessment ใช้ในการประเมินจริยธรรมทางการแพทย์ทั้งในส่วน

ที่ดี และส่วนที่บกพร่องด้านจริยธรรมของนักศึกษาแพทย์แต่ละคนได้ โดยเฉพาะในส่วนที่บกพร่องสามารถชี้แนะให้แก้ไขได้ทันทีภายหลังการสอบ (Formative Assessment) ซึ่งนักศึกษาแพทย์จะตระหนักและจดจำได้เป็นอย่างดี สามารถนำไปใช้ในการเป็นแพทย์ในอนาคตได้ และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่อาจารย์แพทย์ที่ดูแลเพื่อช่วยปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าว รวมทั้งยังสามารถนำข้อมูลไปพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนด้านจริยธรรมต่อไปได้

นอกจากนี้การประเมินจริยธรรมทางคลินิกโดยวิธีการสอบ OSCE ยังสามารถใช้เป็น Summative Assessment ได้ เพราะมีการกำหนดเกณฑ์ของคะแนนที่ยอมรับได้ในการตัดสินว่าผ่าน (คะแนนเฉลี่ยรวม $\geq 60\%$) และไม่ผ่าน (คะแนนเฉลี่ยรวม $< 60\%$) ดังนั้น การประเมินจริยธรรมทางคลินิกโดยวิธีการสอบ OSCE ที่มีระดับของความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือสูง จึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการประเมินจริยธรรมทางคลินิกสำหรับนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 ได้เป็นอย่างดี

3. อาจารย์แพทย์ที่มีส่วนร่วมในการจัดสอบได้ตระหนักถึงสิ่งถูกต้องดีงามของวิชาชีพแพทย์ที่ควรดำรงเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาแพทย์ (Role model) อีกทั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่พบในข้อสอบมีส่วนช่วยเตือนใจตนเองไม่ให้ทำผิดเอง

4. บุคลากรสหสาขาวิชาชีพที่มีส่วนร่วมในการจัดสอบจริยธรรมทางการแพทย์ รู้สึกถึงคุณค่าที่ตนได้มีส่วนในการพัฒนาให้ได้แพทย์ที่ดีในอนาคต โดยเฉพาะกลุ่มวิชาชีพพยาบาลได้รับเอารูปแบบการจัดสอบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรสาขาวิชาชีพของตนเองด้วย

ผลกระทบ

การประเมินผลจริยธรรมทางคลินิกโดยใช้การสอบ OSCE ที่มีความเที่ยงตรง และความน่าเชื่อถือสูง สามารถมาใช้ประเมินผลนักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิก (ชั้นปีที่ 4, 5, 6) และการศึกษาแพทย์หลังปริญญา (แพทย์เพิ่มพูนทักษะ แพทย์พี่เลี้ยง ตลอดจนแพทย์ประจำบ้าน) ได้เป็นอย่างดี ทั้งเพื่อการเรียนการสอนจริยธรรมให้มีคุณภาพมาตรฐานที่ดี รวมไปถึงการประเมินผลจริยธรรมที่มีมาตรฐาน มีความน่าเชื่อถือและยอมรับกันทั่วไปได้ ทั้งนี้มีข้อจำกัดในการจัดเตรียมการสอบจริยธรรมทางคลินิกโดยใช้การสอบ OSCE มีความยุ่งยากซับซ้อน ใช้เวลาเตรียมนาน ใช้นุคลากรมาก ใช้งบประมาณสูง และใช้กับผู้สอบได้จำนวนจำกัด ถ้าหากผู้สอบมีจำนวนมากจำเป็นต้องดำเนินการสอบหลายครั้งซึ่งมีความจำเป็นต้องมีข้อสอบสำรอง (คลังข้อสอบ) ซึ่งถ้าหากทุกโรงเรียนแพทย์ร่วมกันจัดทำคลังข้อสอบกลางและพัฒนามาตรฐานกลางร่วมกันและปฏิบัติแนวทางเดียวกัน จะสามารถให้ความมั่นใจแก่สังคมได้ว่า แพทย์ที่จบออกมาจะมีมาตรฐานจริยธรรมทางการแพทย์ในระดับที่มั่นใจได้ เนื่องจากการสอบดังกล่าวร่วมกับการประเมินจริยธรรมทางการแพทย์จากการปฏิบัติจริงจะสามารถแยกแยะนักศึกษาที่มีปัญหาด้านจริยธรรมออกมาได้ และระบุประเด็นปัญหาด้านจริยธรรมที่มีอยู่ เพื่ออาจารย์แพทย์ที่ดูแลจะสามารถขัดเกลาพัฒนาให้อยู่ในกรอบแห่งวิชาชีพได้ หากมีแนวโน้มที่มีปัญหาหากเกินกว่าจะพัฒนาได้ ก็จะมีหลักฐานที่จะไม่ให้ผ่านการประเมิน หรือชี้แนะให้เปลี่ยนเป้าหมายวิชาชีพให้อยู่ในสาขาวิชาชีพที่เหมาะสมต่อไป

ชื่อเรื่อง **การประเมินผลการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา**
An Evaluation of Admission to Higher Education Institutions

ผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา วัฒนาณรงค์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรรัตน์ ภิญโญนนตพงษ์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพโดยเฉพาะด้านการผลิตกำลังคน ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ คือ นิสิตนักศึกษาที่เข้าเรียนในแต่ละหลักสูตร ซึ่งจะผ่านกระบวนการเรียนการสอนจนจบหลักสูตรเป็นผลผลิต เป็นบัณฑิตต่อไป การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาโดยใช้ระบบและวิธีการที่เหมาะสม จะทำให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถคัดเลือกผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถ ความถนัดตามสาขาวิชาที่เรียน และมีศักยภาพในการเรียนระดับอุดมศึกษา ขณะเดียวกันผู้เรียนจะสามารถเลือกเรียนในสาขาวิชาที่ตนเองมีความรู้ ความสามารถ ความชอบ และความถนัด ดังนั้น ระบบการคัดเลือกจึงมีความสำคัญ นอกจากนี้การคัดเลือกนักศึกษาเป็นดัชนีหรือองค์ประกอบหนึ่งที่ใช้ในการพิจารณาจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพ

สถาบันอุดมศึกษาของไทยได้พัฒนาเป็นลำดับ ตั้งแต่การจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ.2459 และมีการขยายตัวตามลำดับ จนกระทั่งปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งสิ้น 155 แห่ง นอกจากการขยายตัวเชิงปริมาณของสถาบันแล้ว ความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของผู้จบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก็เพิ่มมากขึ้นด้วย

สถาบันอุดมศึกษาประเภทจำกัดรับ มีการใช้ระบบและวิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งโดยทั่วไปใช้วิธีการคัดเลือก 2 วิธี คือ 1) การรับตรงหรือการรับนักศึกษาตามโควตาของสถาบันอุดมศึกษาส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนในเขตจังหวัดและอำเภอรอบนอกเข้าสู่ระบบการศึกษามากขึ้น และตามโครงการพิเศษต่างๆ ที่สถาบันอุดมศึกษากำหนดขึ้น เช่น โครงการพิเศษสำหรับผู้มีความสามารถทางด้านกีฬา ด้านวิชาการฯลฯ และ 2) การสอบคัดเลือกรวม โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัยเดิม) เป็นผู้จัดสอบ ในปีการศึกษา 2542 – 2548 ได้มีการพัฒนาระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าในสถาบันอุดมศึกษา โดยพิจารณาองค์ประกอบผลการเรียนเฉลี่ยสะสมในชั้นมัธยมปลาย (GPA) 10% และเปิดสอบความรู้พื้นฐาน (วิชาหลัก) ปีละ 2 ครั้ง ต่อมาที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้พัฒนาระบบการคัดเลือกรวม (Entrance Examination) เป็นระบบกลางการรับนิสิตนักศึกษา (Central University Admission System) และเริ่มใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ในปีการศึกษา 2549 เนื่องจากระบบเดิมได้ใช้มาเป็นเวลานานแล้ว และเป็นการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยในระบบสอบรวมในคราวเดียว ทำให้มีผลเสียหลายประการ เช่น ผู้เรียนมีเป้าหมายของการเรียนคือการเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา และมุ่งเรียนเฉพาะรายวิชาที่ต้องสอบเข้าเท่านั้น รวมทั้งผลเสียในเรื่องของการกวดวิชา นอกจากนี้ผู้เรียนไม่ผ่าน

กระบวนการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงได้มีการปรับเปลี่ยนระบบการคัดเลือก โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาได้คัดเลือกผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถ และความถนัดตรงตามสาขาวิชาที่เรียน นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้เป็นไปตามปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ฯลฯ

ดังนั้นในปีการศึกษา 2549 สถาบันอุดมศึกษาจึงใช้วิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาเป็น 2 ระบบ คือ ระบบรับตรง (โควตาและโครงการพิเศษ) ที่จัดดำเนินการโดยสถาบันอุดมศึกษาเอง และระบบกลาง ซึ่งจัดดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้องค์ประกอบหลัก ทั้งจากผลการเรียนและผลการทดสอบ ได้แก่ ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมจากการเรียนทุกรายวิชาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (GPAX) ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ (GPA) ที่ดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O-NET) และผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นสูง (Advanced National Educational Test : A-NET) ที่จัดสอบโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.)

สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้เห็นความสำคัญของการดำเนินงานการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เนื่องจากเป็นระบบใหม่ที่เพิ่งนำมาใช้ มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศ และมีผลกระทบต่อบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สถาบันอุดมศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในเรื่องนี้ จึงได้ริเริ่มโครงการวิจัยประเมินผลการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาขึ้น เพื่อประเมินสภาพการดำเนินงานและศึกษาผลกระทบ ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อมูลสำหรับเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ระบบรับตรงและระบบกลาง
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบรับตรง และระบบกลาง

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประจำปีการศึกษา 2549 ทั้งระบบรับตรงและระบบกลาง ประกอบด้วยบุคคล 5 กลุ่ม ได้แก่

1. นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ในปีการศึกษา 2549
2. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งของรัฐและเอกชน
3. ครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งของรัฐและเอกชน
4. ผู้บริหารมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
5. ผู้ปกครองของนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

กลุ่มตัวอย่าง

มีจำนวนทั้งสิ้น 3,182 คน ทำการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบจัดชั้น (Stratified random sampling)

1. นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในปีการศึกษา 2549 จำแนกเป็นนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐระบบรับตรง จำนวน 478 คน ระบบกลาง (แอดมิชชั่นส์) จำนวน 830 คน และนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 705 คน
2. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของรัฐและเอกชน จำนวน 65 คน
3. ครูผู้สอนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนของรัฐและเอกชน จำนวน 268 คน
4. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 190 คน
5. ผู้ปกครอง จำแนกเป็นผู้ปกครองนิสิตนักศึกษาระบบรับตรง และระบบกลาง จำนวน 190 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม จำนวน 8 ชุด ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 1) ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ข้อคำถามเพื่อประเมินการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐระบบรับตรงและระบบกลาง **ด้านองค์ประกอบที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือก** ประกอบด้วยผลการเรียน ผลการสอบและคุณสมบัติของผู้สมัครสอบคัดเลือก **ด้านการดำเนินการจัดสอบ** ประกอบด้วยการประชุมสัมพันธ การรับ

สมัครสอบ ค่าสมัครสอบ สถานที่สอบ ข้อสอบ การคุมสอบ การตรวจข้อสอบและการประกาศผลสอบ และด้านการดำเนินการคัดเลือก ประกอบด้วย การกำหนดเกณฑ์คะแนนในการคัดเลือกของคณะวิชา/สาขาวิชา การกำหนดคุณสมบัติ จำนวนรับ การให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือก และการประกาศผล การคัดเลือก 3) ข้อคำถามเพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อโรงเรียน สถาบันอุดมศึกษา นักเรียน และผู้ปกครอง รวมทั้งข้อคำถามปลายเปิด แบบสอบถามทั้ง 8 ชุดดังกล่าว มีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง .86-.97

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปพบว่า อาชีพของบิดา-มารดานิสิตนักศึกษาจากระบบรับตรงส่วนใหญ่มาจากครอบครัวข้าราชการ ระบบกลาง (แอดมิชชั่นส์) มาจากครอบครัวที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว และ นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมาจากครอบครัวเกษตรกร และการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กับครอบครัวเกษตรกรและรับจ้างพบว่า ระบบรับตรงนิสิตนักศึกษามาจากครอบครัวเกษตรกรสูงกว่าร้อยละ 20 และรับจ้างสูงกว่าร้อยละ 9 ระบบกลางมาจากครอบครัวเกษตรกรสูงกว่าร้อยละ 18 และรับจ้างสูงกว่าร้อยละ 13 ซึ่งเป็นไปตามแผนพัฒนาการอุดมศึกษาฉบับที่ 9 ที่ได้กำหนดสัดส่วนของนักศึกษาใหม่ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประเภทจำกัดรับ ที่มาจากครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรและรับจ้าง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 16 และร้อยละ 8 ส่วนความพอเพียงของเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อรองรับการรับสมัครทั้งระบบรับตรงและระบบกลางที่สมัครผ่านทางเว็บไซต์ พบว่า นิสิตนักศึกษาสูงกว่าร้อยละ 44 มีความเห็นว่างานโรงเรียนยังจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์พร้อมเจ้าหน้าที่แนะนำ เกี่ยวกับการคัดเลือกให้กับนักเรียนยังไม่เพียงพอ และพบว่านิสิตนักศึกษาระบบรับตรงและนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนส่วนใหญ่ใช้คอมพิวเตอร์ที่โรงเรียน (ประมาณร้อยละ 30) และระบบกลางใช้คอมพิวเตอร์ที่บ้าน (ร้อยละ 36.3) การเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เรียนด้วยตนเองและกวศวิชาบางวิชา แต่ก็พบว่ามีนิสิตนักศึกษาสูงกว่าร้อยละ 6 เตรียมตัวสอบโดยกวศวิชาทุกวิชา จำนวนมหาวิทยาลัยที่นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่เลือกสมัครสอบเพื่อเข้าศึกษาต่อในระบบรับตรงคือ 2 – 3 แห่ง (ร้อยละ 48.1) การเลือกเข้าศึกษาในคณะวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เลือกตามความถนัด/ความชอบ/ความสนใจของตนเอง รองลงมาระบบรับตรง เลือกเพราะเป็นสาขาวิชาที่สำเร็จแล้วหางานทำได้ง่าย (ร้อยละ 34.5) ระบบกลางเลือกตามคะแนนที่ได้รับ (ร้อยละ 46.9) ส่วนการเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เลือกตามความถนัด/ความชอบ/ความสนใจ เช่นเดียวกับการเลือกคณะวิชา รองลงมาระบบรับตรงเลือกเพราะเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียง ส่วนระบบกลางเลือกตามคะแนนที่ได้รับ

การประเมินและศึกษาผลกระทบของการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2549 ทั้งระบบรับตรงและระบบกลาง (แอดมิชชั่นส์) สรุปดังนี้

1. ผลการประเมินการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ระบบรับตรง

ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา มีความเห็นว่า ระบบรับตรงโดยภาพรวมมีความเหมาะสมทั้งด้านองค์ประกอบที่นำมาใช้ในการพิจารณาคัดเลือก ด้านการดำเนินการจัดสอบ และ

ด้านการดำเนินการคัดเลือก ส่วนนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา เอกชนและผู้ปกครอง มีความเห็นแตกต่างกัน สำหรับผลการประเมินในแต่ละด้าน พบว่า

1) **ด้านองค์ประกอบที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือก** องค์ประกอบที่ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มเห็นว่ามี ความเหมาะสม คือ การใช้ผลการเรียนรวม (คะแนนเฉลี่ยสะสม) จากการเรียนทุกรายวิชาในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย 4 หรือ 5 ภาค

สำหรับองค์ประกอบที่ผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ เห็นว่ามีความเหมาะสม ได้แก่ การกำหนดเกณฑ์ คะแนนเฉลี่ยสะสมรวม (ตลอด 4 หรือ 5 ภาค) ของสถาบันอุดมศึกษา/มหาวิทยาลัย การใช้ผลการสอบวิชา เฉพาะที่สาขาวิชาของสถาบัน/มหาวิทยาลัยกำหนด การใช้ผลการสอบความถนัด/ความสามารถพิเศษ เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ ฯลฯ การพิจารณาประวัติ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และเพิ่มสะสมผลงานของผู้สมัคร การใช้ผลการสอบสัมภาษณ์และผลการตรวจร่างกาย ส่วนการใช้ผลการเรียนวิชาเฉพาะในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น คะแนนวิชาดนตรี กีฬา ศิลปะ ฯลฯ ส่วนใหญ่ประเมินว่ายังไม่เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เห็นด้วยกับองค์ประกอบการคัดเลือกที่พิจารณาจาก เพิ่มสะสมผลงานของผู้สมัคร แต่ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า เกณฑ์ในการพิจารณาเพิ่มสะสมผลงานของ ผู้สมัครยังขาดความชัดเจนและข้อมูลในเพิ่มสะสมผลงานของนักเรียนโรงเรียนต่างๆ ยังไม่เป็นมาตรฐาน เดียวกัน ส่วนการใช้ผลการเรียนวิชาเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น คะแนนวิชาดนตรี กีฬา ศิลปะ ฯลฯ ส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่เหมาะสม เนื่องจากยังไม่มั่นใจในมาตรฐานผลการเรียนของโรงเรียน ต่างๆ

2) **ด้านการดำเนินการจัดสอบของสถาบัน/มหาวิทยาลัย** การดำเนินงานที่ผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ เห็นว่ามีความเหมาะสม ได้แก่ การประชาสัมพันธ์การรับสมัครสอบคัดเลือกผ่านทางเว็บไซต์ของสถาบัน/ มหาวิทยาลัย และผ่านครูแนะแนวและอาจารย์ผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย การรับสมัครสอบที่ สถาบัน/มหาวิทยาลัย รวมถึงความชัดเจนของข้อมูล รายละเอียด คำชี้แจงแนะนำเกี่ยวกับการสมัครสอบ ข้อสอบของมหาวิทยาลัย/สถาบันเป็นข้อสอบวัดและทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และ ข้อสอบวัดความถนัด เป็นข้อสอบที่วัดความรู้ความสามารถและความถนัดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เวลาที่กำหนดในการสอบแต่ละวิชา การปฏิบัติงานของกรรมการคุมสอบในการป้องกันการทุจริต และ คุมสอบตามระเบียบการสอบ ส่วนการดำเนินงานที่ผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่เหมาะสม ได้แก่ ความ ทัวถึงและชัดเจนในการประชาสัมพันธ์ การรับสมัครสอบทางเว็บไซต์และทางไปรษณีย์ ค่าสมัครสอบเข้า ศึกษาต่อ การอำนวยความสะดวกของสถานที่จัดสอบ (การประชาสัมพันธ์ ห้องสอบ การติดบัญชีรายชื่อ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่างๆ) การประกาศผลสอบตรงตามวัน เวลาที่กำหนด รวมทั้งการประกาศผลสอบ ทางเว็บไซต์ และทางไปรษณีย์

3) **ด้านการดำเนินการสอบคัดเลือกของมหาวิทยาลัย/สถาบัน** ผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เห็นว่า การ กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครของแต่ละสาขาวิชามีความเหมาะสม ส่วนการดำเนินงานเกี่ยวกับการกำหนด จำนวนรับนิสิตนักศึกษา การดำเนินงานเกี่ยวกับการประกาศผลการสอบคัดเลือกตามวัน เวลาที่กำหนด

และการประกาศผลการคัดเลือกผ่านทางเว็บไซต์ ผลการประเมินแตกต่างกันโดยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและผู้บริหารสถาบันเห็นว่ามีความเหมาะสม ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนเห็นว่าไม่เหมาะสม

2. การประเมินการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐระบบกลาง (แอดมิชชั่นส์)

ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ประเมินการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ระบบกลาง (แอดมิชชั่นส์) ในปีการศึกษา 2549 โดยภาพรวมว่า มีความเหมาะสมทั้งด้านองค์ประกอบที่นำมาใช้ในการพิจารณาคัดเลือก ด้านการดำเนินการจัดสอบ O-NET และ A-NET และด้านการดำเนินการคัดเลือก ส่วนนิสิต นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน และผู้ปกครอง เห็นว่ายังไม่เหมาะสม สำหรับผลการประเมินในแต่ละด้าน พบว่า

1) ด้านองค์ประกอบที่ใช้ในการพิจารณาการคัดเลือก องค์ประกอบที่ผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสม ได้แก่ การใช้ผลการเรียนที่เป็นคะแนนเฉลี่ยสะสมรวมจากการเรียนทุกรายวิชาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (GPAX) การใช้ผลการสอบจากแบบทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ซึ่งเป็นผลการสอบวัดมาตรฐานสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่นักเรียนทุกคนเรียนเหมือนกัน โดยสอบ 5 วิชา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และการสอบสัมภาษณ์ และการตรวจร่างกายเพื่อดูความพร้อมและความเหมาะสม ส่วนองค์ประกอบที่ส่วนใหญ่ว่ายังไม่เหมาะสม ได้แก่ การใช้ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3-5 กลุ่มจาก 8 กลุ่ม (GPA) การให้ค่าน้ำหนัก GPAX ร้อยละ 10 และ GPA ร้อยละ 20 การให้ค่าน้ำหนัก O-NET ร้อยละ 35-70 สำหรับการใช้ผลการสอบ A-NET และการให้ค่าน้ำหนัก A-NET ร้อยละ 0-35 ผู้เกี่ยวข้องประเมินแตกต่างกัน

2) ด้านการดำเนินการจัดสอบ O-NET และ A-NET การดำเนินการจัดสอบที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา เห็นว่ามีความเหมาะสม แต่นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน และผู้ปกครอง เห็นว่ายังไม่เหมาะสม ได้แก่ ระเบียบการและแบบฟอร์มต่างๆ จากเล่มระเบียบการ การสมัครสอบ O-NET และ A-NET ผ่านโรงเรียน ข้อสอบ O-NET ทั้ง 5 วิชาวัดและทดสอบความรู้ตามหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบ

ส่วนประเด็นที่ผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เห็นว่า การดำเนินการยังไม่เหมาะสม ได้แก่ การดำเนินการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์การรับสมัครสอบผ่านเว็บไซต์/อินเทอร์เน็ต และผ่านครูแนะแนวและอาจารย์ผู้สอน ความทั่วถึงและชัดเจนของการประชาสัมพันธ์ ระเบียบการสมัครและแบบฟอร์มต่างๆ ที่ใช้สมัครสอบในระบบอินเทอร์เน็ต กำหนดเวลาในการรับสมัครสอบ A-NET ค่าสมัครสอบ A-NET วิชาละ 100 บาท การอำนวยความสะดวกของสถานที่จัดสอบ การเตรียมความพร้อม และสภาพห้องสอบที่เอื้อให้มีความสามารถในการสอบ ขนาดห้องสอบกับจำนวนผู้เข้าสอบ เวลาที่กำหนดในการสอบ O-NET และ A-NET กับจำนวนข้อคำถามและเนื้อหาของข้อสอบ การใช้ข้อสอบแบบเขียนบรรยายในการสอบ (ข้อสอบอัตนัย) การปฏิบัติงานของกรรมการคุมสอบ การประกาศผลสอบ O-NET และ A-NET ตรงตามเวลาที่กำหนด

และผ่านทางเว็บไซต์/อินเทอร์เน็ต การอำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำและตอบปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบผลการสอบ O-NET และ A-NET

3) **ด้านการดำเนินการคัดเลือกนิสิตนักศึกษา** การดำเนินการคัดเลือกนิสิตนักศึกษาทุกประเด็น ผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เห็นว่า ยังไม่เหมาะสม ได้แก่ การดำเนินการเกี่ยวกับการรับสมัครคัดเลือกนิสิตนักศึกษาผ่านทางเว็บไซต์ของ สกอ. ผ่านศูนย์รับสมัครในกทม. และผ่านศูนย์รับสมัครในภูมิภาค จำนวนรับนิสิตนักศึกษาระบบกลาง (แอดมิชชั่นส์) ของสถาบัน/มหาวิทยาลัย การประกาศรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อเป็นไปตามวันเวลาที่กำหนด การประกาศรายชื่อผู้ผ่านการคัดเลือกผ่านทางเว็บไซต์/อินเทอร์เน็ต

3. การศึกษาผลกระทบของการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐระบบรับตรง และระบบกลางที่มีต่อโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สถาบันอุดมศึกษา นักเรียน และผู้ปกครอง ดังนี้

ผลกระทบต่อโรงเรียน การคัดเลือกนิสิตนักศึกษาระบบรับตรงส่งผลกระทบต่อโรงเรียนในระดับมากและมากที่สุดทุกประเด็น ได้แก่ โรงเรียนต้องเตรียมนักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคัดเลือกโดยระบบรับตรง ต้องปรับปรุงและพัฒนากระบวนการข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนและผลการเรียนให้ถูกต้องและทันสมัย ต้องจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนทั้งการพัฒนาครูอาจารย์ สื่อวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีต่างๆ รวมทั้งการวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน โรงเรียนต้องจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์เพิ่มเติมให้เพียงพอกับการใช้งานและจัดเจ้าหน้าที่ให้บริการแนะนำในการใช้บริการ จัดสอนเสริมให้กับนักเรียนนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติ การใช้ GPAX และ GPA ส่งผลทำให้บางโรงเรียนให้เกรดสูงกว่าความเป็นจริง (เกรดฟ้อ) และครูอาจารย์ต้องเร่งสอนให้จบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนผลกระทบของการคัดเลือกระบบกลางต่อโรงเรียน พบว่า ทุกประเด็นของผลกระทบจากระบบรับตรงมีผลกระทบในระบบกลางเช่นเดียวกัน ยกเว้นกรณีที่ครูอาจารย์ต้องเร่งสอนให้จบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายภายใน 4 – 5 ภาคเรียนสำหรับระบบรับตรง

ผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา การคัดเลือกนิสิตนักศึกษาระบบรับตรงส่งผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาในระดับมาก ได้แก่ การที่สถาบันสามารถกำหนดเกณฑ์คุณสมบัติและจำนวนรับสมัครนิสิตนักศึกษา การคัดเลือกผู้เรียนที่มีคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถและความถนัดในสาขาวิชาที่สมัคร การคัดเลือกนิสิตนักศึกษาได้ตรงกับความต้องการ การลดอัตราการลาออกกลางคันของนิสิตนักศึกษา และเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาได้สูงกว่าระบบกลาง

ส่วนระบบกลางมีผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาในระดับปานกลาง ได้แก่ การที่สถาบันสามารถคัดเลือกผู้เรียนที่มีคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถและความถนัดตรงตามสาขาวิชา การกำหนดจำนวนการรับนิสิตนักศึกษา การลดภาระงานในการจัดสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษา และสถาบันได้นิสิตนักศึกษาจากภูมิภาคต่างๆ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผลกระทบต่อนักเรียน ระบบรับตรงส่งผลกระทบต่อนักเรียนในระดับมาก ได้แก่ ต้องตั้งใจเรียนในทุกรายวิชาของหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องรับผิดชอบต่อตนเองในการติดตามข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการรับสมัครของมหาวิทยาลัยต่างๆ ต้องค้นหาความสนใจและความถนัดของตนเองเพื่อตัดสินใจในการเลือกสาขาวิชาที่จะศึกษาต่อ มีโอกาสเข้าศึกษาในสาขาวิชา/คณะวิชาที่สนใจและความถนัดตามโครงการพิเศษ นักเรียนที่มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่โครงการมีโอกาสเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษามากขึ้น ได้เลือกเรียนสาขาวิชา/มหาวิทยาลัยที่ตรงกับความต้องการ ต้องเรียนรู้และฝึกทักษะการใช้อินเทอร์เน็ต มีความเครียดเนื่องจากต้องสมัครสอบหลายสถาบัน และเสียค่าใช้จ่ายในการสมัครมากกว่าระบบกลาง และมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวันในด้านเวลาพักผ่อน

ส่วนระบบกลางมีผลกระทบต่อนักเรียนในระดับมาก ได้แก่ การทำเกรดเฉลี่ย (GPA) ให้สูง การเตรียมตัวสอบ O-NET และ A-NET ปัญหาการใช้ชีวิตประจำวันในด้านเวลาพักผ่อน การหาข้อมูลเกี่ยวกับการคัดเลือกระบบกลาง การตั้งใจเรียนในทุกรายวิชาของหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนผลกระทบที่นิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเห็นว่า มีผลกระทบในระดับปานกลาง ขณะที่นิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเห็นว่า มีผลกระทบในระดับมาก ได้แก่ การต้องเรียนรู้ฝึกทักษะการใช้อินเทอร์เน็ต เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการกวดวิชา

ผลกระทบต่อผู้ปกครอง ระบบรับตรงส่งผลกระทบต่อผู้ปกครองในระดับมาก ได้แก่ ต้องติดตามข้อมูลเกี่ยวกับระบบรับตรงของมหาวิทยาลัยต่างๆ ต้องดูแลและสนับสนุนการเรียนของนักเรียน ต้องสนับสนุนให้นักเรียนเรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ต และผลกระทบต่อผู้ปกครองในระดับปานกลาง ได้แก่ ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการกวดวิชาและค่าเทคโนโลยีในการสื่อสารของนักเรียน ส่วนระบบกลางเกือบทุกประเด็นมีผลกระทบในระดับมากเช่นเดียวกับระบบรับตรง

ข้อเสนอแนะ

1. ในการรับบุคคลเข้าศึกษาสถาบันอุดมศึกษาระบบกลาง (แอดมิชชันส์) ผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เห็นว่า การนำผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย GPAX มาใช้เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาคัดเลือกมีความเหมาะสม แต่ควรพิจารณาทบทวนประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดใช้ค่าน้ำหนัก GPAX ร้อยละ 10 และ GPA ร้อยละ 20 ซึ่งเคยมีแนวคิดที่จะปรับค่าน้ำหนักดังกล่าวรวมกันสูงถึงร้อยละ 50 ในปีการศึกษา 2551 นั้น ผู้เกี่ยวข้องหลายกลุ่มเห็นว่า ยังไม่เหมาะสม เนื่องจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทั่วประเทศมีมาตรฐานในการให้คะแนนแตกต่างกัน โดยมีบางโรงเรียนให้เกรดสูงกว่าความเป็นจริง นอกจากนี้ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาบางส่วนมีความเห็นว่า การใช้ GPAX และ GPA ควบคู่กันนั้น เป็นการวัดผลที่มาจากการวัดความรู้ ความสามารถที่ซ้ำซ้อน ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน เพื่อพัฒนาระบบมาตรฐานการให้เกรดของโรงเรียนต่างๆ และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม

2. ในการกำหนดใช้ค่าน้ำหนักคะแนน GPAX GPA O-NET และ A-NET ในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ควรมีการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสถาบันอุดมศึกษาของนิสิตนักศึกษา กับคะแนนจากผลการสอบคัดเลือกมาเปรียบเทียบ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นของการใช้คะแนนดังกล่าว และโดยแต่ละมหาวิทยาลัยอาจทำการวิจัยเป็นโครงการย่อยๆ ในลักษณะเครือข่ายที่ตอบสนององค์การวิจัยเดียวกัน แล้วนำผลมาวิเคราะห์สรุปรวมเพื่อให้ได้สารสนเทศที่นำไปตรวจสอบนโยบายที่กำหนดขึ้น ซึ่งดีกว่าการศึกษาวิจัยที่ทำโดยการสุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการจัดทำสารสนเทศเกี่ยวกับดัชนีชี้วัดทางการศึกษาถือเป็นภารกิจที่พึงกระทำของแต่ละสาขาวิชา/คณะวิชา และมหาวิทยาลัยอยู่แล้ว

3. การนำประวัติการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และแฟ้มสะสมผลงาน (Port folio) ของผู้สมัครมาใช้เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาคัดเลือกสำหรับระบบรับตรงนั้น ผู้เกี่ยวข้องเกือบทุกกลุ่ม ยกเว้นนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ประเมินว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม แต่เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม สถาบันอุดมศึกษาจึงควรร่วมกันพิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติ และเกณฑ์ในการพิจารณาประเมินคุณภาพผลงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยอาจจัดทำคู่มือในการตรวจแฟ้มสะสมผลงานของสาขาวิชาต่างๆ และ/หรือควรจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการตรวจแฟ้มสะสมผลงาน ให้กับคณาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในคัดเลือกผู้สมัคร

4. เนื่องจากในปีการศึกษา 2549 มีปัญหาเกี่ยวกับการตรวจข้อสอบแบบเขียนตอบ (อัตนัย) ส่งผลให้มีการยกเลิกการใช้ข้อสอบดังกล่าวในปีการศึกษา 2550 และผลจากการศึกษาพบว่า นิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนเห็นว่า การใช้ข้อสอบแบบเขียนตอบไม่เหมาะสม นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ไม่เห็นด้วยกับการนำข้อสอบดังกล่าวมาใช้สำหรับการสอบคัดเลือกในระบบกลาง จึงควรมีการพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับการนำข้อสอบแบบเขียนตอบมาใช้ในการสอบคัดเลือก แต่เนื่องจากข้อสอบอัตนัยสามารถสะท้อนความรู้ ความเข้าใจ ความคิดวิเคราะห์และความสามารถในการเรียบเรียงการใช้ภาษาของผู้ตอบได้เป็นอย่างดี ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงควรพิจารณาทบทวนให้มีการนำข้อสอบอัตนัยมาใช้เพื่อวัดความรู้ โดยจะต้องกำหนดเกณฑ์การตรวจให้คะแนนที่ชัดเจนของแต่ละรายวิชา นอกจากนี้ ยังควรมีการนำเอาข้อสอบวัดความถนัด (Aptitude Test) มาใช้เพื่อวัดความถนัดทั่วไป และความถนัดเฉพาะด้าน สำหรับการสอบครั้งต่อไป โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับคณะวิชา/สาขาวิชา ซึ่งอาจจำเป็นต้องทดสอบความสามารถในด้านต่างๆ แตกต่างกัน

5. ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มประเมินว่าการใช้ผลการสอบสัมภาษณ์และการตรวจร่างกายเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาคัดเลือกที่มีความเหมาะสม เนื่องจากการประเมินความพร้อมของผู้สมัครว่ามีศักยภาพเพียงพอที่จะเรียนจนสำเร็จการศึกษาได้หรือไม่ และทำให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครเข้าศึกษาว่าครบถ้วนตามที่กำหนดหรือไม่ และยังเป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือส่งเสริมหรือเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้สมัครต่อไปในอนาคต แต่จากผลการศึกษาพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับ

การตรวจร่างกายเกิดขึ้นบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องรับผิดชอบ ตรวจร่างกาย และความสะดวกของผู้สมัคร ดังนั้นเพื่อเป็นการลดปัญหาดังกล่าว สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง จึงควรพิจารณาทบทวนเพื่อปรับรูปแบบการดำเนินการในบางสาขาวิชาที่ไม่ต้องใช้คุณสมบัติพิเศษ เช่น บางสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ เป็นต้น โดยใช้ผลการตรวจร่างกายจากสถานพยาบาลใกล้บ้านของผู้สมัคร ส่วนสาขาวิชาที่มีความจำเป็นที่ผู้สมัครจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษ เช่น แพทย์ พยาบาล วิศวกร ครู ฯลฯ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดให้มีการตรวจสุขภาพเอง หรืออาจสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานพยาบาลที่มีมาตรฐานในภูมิภาคต่างๆ และกำหนดให้เป็นสถานที่ตรวจร่างกายผู้สมัครสอบ

6. เนื่องจากบางสถาบัน/มหาวิทยาลัยเปิดรับสมัครสอบคัดเลือกระบบรับตรง โดยเปิดรับสมัครตั้งแต่ภาคต้นของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทำให้ครูต้องเร่งสอนให้ครบถ้วนตามเนื้อหาสาระของหลักสูตร และหากการเร่งสอนนั้นมุ่งแต่เฉพาะการสอนทางวิชาการเพียงอย่างเดียว อาจทำให้กระบวนการเรียนการสอนแบบเร่งรัดนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนได้ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงควรพิจารณาทบทวนปรับกำหนดการรับสมัครสอบคัดเลือกของระบบรับตรงให้มีความเหมาะสม โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อโรงเรียนด้วย

7. การใช้วิธีการรับสมัครสอบผ่านทางเว็บไซต์/อินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นการสมัครผ่านโรงเรียน สมัครด้วยตนเองก็ตาม การจัดดำเนินการดังกล่าวส่งผลกระทบต่อโรงเรียนในระดับมาก โดยต้องจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์และเจ้าหน้าที่สอนและบริการนักเรียนให้เพียงพอกับความต้องการ แต่จากการศึกษา พบว่า นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมากกว่าร้อยละ 44 มีความเห็นว่า การจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์และเจ้าหน้าที่สอนและแนะนำการใช้ยังมีจำนวนไม่เพียงพอ ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบ จึงควรมีการตรวจสอบและจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดซื้อและการบำรุงรักษาเครื่องคอมพิวเตอร์ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั่วประเทศ รวมทั้งกำหนดนโยบายในการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อรองรับการรับสมัครบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการรับสมัครผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในปีต่อไป

8. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ประเมินการประชาสัมพันธ์การรับสมัครผ่านครูแนะแนว และครูผู้สอนว่าเป็นการดำเนินงานที่มีความเหมาะสม เนื่องจากครูแนะแนวและครูผู้สอนเป็นสื่อบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สมัคร และถ้าบุคคลเหล่านี้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ ก็จะสามารถตอบคำถามหรือให้คำแนะนำต่างๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับการรับสมัครได้ดีที่สุด โดยเฉพาะในช่วงของการปรับเปลี่ยนระบบการคัดเลือก และการใช้วิธีการสมัครผ่านเว็บไซต์ ในขณะที่ยังมีปัญหาความไม่พอเพียงของเครื่องคอมพิวเตอร์ ดังนั้น การคัดเลือกนิสิตนักศึกษาทั้งระบบรับตรงและระบบกลาง สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) รวมทั้งสถาบัน/มหาวิทยาลัยต่างๆ ควรร่วมกันพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์การรับสมัครโดยผ่านครูแนะแนว/ครูผู้สอนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยอาจผสมผสานกับการประชาสัมพันธ์อื่นๆ เช่น ผ่านทางเว็บไซต์หรือสื่อต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรและปรับปรุงแผนการแนะแนวเกี่ยวกับการศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบัน

การพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และเสริมสร้างความเข้มแข็งของการบริหารสถานศึกษา

ชื่อเรื่อง จิตวิญญาณของผู้บริหาร ในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ The Administrator's Spirituality in School of Headmaster Model

ผู้วิจัย ดร. อำนาง อยู่คำ

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ.2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ นักเศรษฐศาสตร์ทั่วไป และนักเศรษฐศาสตร์การศึกษาเห็นตรงกันว่า การศึกษาไม่ใช่การบริโภคแต่เป็นการลงทุน ถ้าประเทศชาติลงทุนด้านการศึกษาได้อย่างกว้างขวางสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การลงทุนด้านการศึกษาจะให้ผลตอบแทนอย่างงดงาม (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์, 2544 :30) ประเทศไทยมีการลงทุนที่สูงกว่าประเทศอื่นๆ เกือบทุกประเทศ แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษายังต่ำกว่าประเทศในเอเชียที่ลงทุนทางการศึกษาดำกว่าไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 :18 – 19) ในปีพ.ศ. 2546 กระทรวงศึกษาธิการได้ทำการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 6 – 12) ปัญหาหนึ่งที่กล่าวถึงกันมากในขณะนั้นคือ ปัญหาเรื่องจิตวิญญาณในการทำงานของครูของผู้บริหาร ดังจากการวิเคราะห์สถานการณ์ครูไทยวันนี้ ในรายการกรอสรณการณ ที่ออกอากาศทางช่อง 11 ในวันที่ 13 มกราคม พ.ศ.2549 ได้กล่าวถึงปัญหาการทำงานของครูในปัจจุบันว่า ครูมีจิตวิญญาณและความเชื่อแตกต่างจากสมัยก่อน คนสมัยก่อนเป็นครูเพราะตั้งใจจะเป็น แต่ปัจจุบันคนที่ตั้งใจเรียนวิชาชีพครูและออกมาเป็นครูมีน้อยมาก จิตวิญญาณและความเชื่อเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมในการทำงานและการพัฒนาตนเอง (เสริมศักดิ์ วิชากรณ, CD-ROM, 2549) ครูจะต้องมีจิตวิญญาณการทำงาน (สุนน อมรวิวัฒน์, CD-ROM, 2549) คนจะเป็นครูต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครู ต้องรักเด็ก มีความสุขกับการทำงาน (พระธรรมโกศาจารย์, CD-ROM, 2549) อาชีพครูในอดีตให้ความสำคัญกับมาก คนที่เรียนดีที่สุดจะถูกคัดเลือกให้เรียนครู แต่ปัจจุบันทั้งครูและผู้บริหารซึ่งก็มาจากการเป็นครูมาก่อนมีปัญหาทุก ทั้งความประพฤติ การปฏิบัติ (อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม, Online, 2549 : 1) ดังนั้น จึงควรเร่งจัดระบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาให้ได้รับการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2548 :14) ประเวศ วะสี ได้อ้างคำกล่าวของท่านดาไลลามะว่า “โลกขณะนี้ เป็นโรคขาดพร่องทางจิตวิญญาณ (Spiritual Deficiency) สิ่งที่ต้องทำคือ การปฏิวัติทางจิตวิญญาณ (Spiritual Revolution)” (ประเวศ วะสี, Online, 2549) ผู้บริหารเป็นทั้งครูและเป็นทั้งผู้บริหารในสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารขาดจิตวิญญาณของผู้บริหาร เป็นคนที่ไม่เอาจริง ไม่ตั้งใจในการบริหาร ไม่มีทักษะ

ในการบริหาร ไม่มีระบบ ขาดศีลธรรม ขาดความรักความศรัทธาในวิชาชีพ องค์กรจะไปสู่ความเป็นเลิศไม่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2544 :1)

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียน มีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับจิตวิญญาณของผู้บริหาร โดยสนใจทำการศึกษาเปรียบเทียบ และค้นหาตัวแปรทางจิตวิญญาณที่มีอิทธิพลสามารถจำแนกและมีความสอดคล้องกับผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา และผ่านการประเมินและรับรองจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับจิตวิญญาณของผู้บริหาร ในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ โรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณของผู้บริหาร ในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ โรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป
3. เพื่อค้นหาคุณลักษณะทางจิตวิญญาณของผู้บริหาร ที่สามารถจำแนกความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบจากผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ 31 โรงเรียน โรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย 31 โรงเรียน และโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป 31 โรงเรียน จำนวน 3,977 คน ใน 25 จังหวัด ทั่วประเทศ

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 93 คน ครู 877 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 970 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรตาม คือ ความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ เป็นตัวแปรที่จำแนกกลุ่มไว้จากผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป

ตัวแปรต้น คือ จิตวิญญาณของผู้บริหาร 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรักความปรารถนาดี ประกอบด้วย ก) การแสวงหาความรู้มาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ข) เจตนาที่จะให้ผู้ร่วมงานประสบความสำเร็จ ค) เจตนาที่จะให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านความจริงจังเสียสละ ประกอบด้วย ก) การทำงานด้วยอุดมการณ์ ข) การทุ่มเทและอุทิศเวลาให้กับการทำงาน ค) การมุ่งประโยชน์เพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน 3) ด้านความสามารถทางปัญญา ประกอบด้วย ก) การมีปัญญาทางอารมณ์ ข) การมีจิตสำนึกที่ดี 4) ด้านความเป็นผู้นำ ประกอบด้วย ก) การเป็นแบบอย่าง ข) การนำการเปลี่ยนแปลง และ 5) ด้านแรง

บันดาลใจ ประกอบด้วย ก) ความเชื่อมั่นในตนเอง ข) ความมุ่งมั่นในการทำงาน และ ค) ความศรัทธาในผลสำเร็จ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สอบถามการแสดงออกทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยสร้างขึ้น มี 2 ฉบับ ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) และตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร จำนวน 50 คน ครู จำนวน 100 คน

ฉบับที่ 1 มี 4 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามจิตวิญญาณด้านความรักความปรารถนาดีของผู้บริหารสถานศึกษา ค่าความเชื่อมั่น .97 ตอนที่ 2 แบบสอบถามจิตวิญญาณด้านความจริงใจเสียสละของผู้บริหารสถานศึกษา ค่าความเชื่อมั่น .98 ตอนที่ 3 แบบสอบถามจิตวิญญาณด้านความสามารถทางปัญญาของผู้บริหารสถานศึกษา ค่าความเชื่อมั่น .98 ตอนที่ 4 แบบสอบถามจิตวิญญาณด้านความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ค่าความเชื่อมั่น.98 โดยครูเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามจิตวิญญาณด้านแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ค่าความเชื่อมั่น.89 โดยผู้บริหารเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยขอความอนุเคราะห์ทำหนังสือขอเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุลส่งข้อมูลไปทางไปรษณีย์ถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยประสานขอความร่วมมือผู้ประสานงานช่วยในการรวบรวมข้อมูลส่งแบบสอบถามกลับ และบางโรงเรียนผู้วิจัยเดินทางไปเก็บด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับจิตวิญญาณการเป็นผู้บริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 3 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ (Multiple Comparisons) โดยใช้วิธี LSD (The Least Significant Difference Method)

การค้นหาค่าตัวแปรที่สามารถจำแนกความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ จากผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป ใช้การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant Analysis) โดยวิธีแต่ละขั้นตอน (Stepwise Method)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับจิตวิญญาณของผู้บริหาร พบว่า โดยภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป มีจิตวิญญาณของผู้บริหาร อยู่ในระดับ สูง โดยผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบมีจิตวิญญาณของผู้บริหารอยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายด้าน ทั้ง 5 ด้าน พบว่า จิตวิญญาณของผู้บริหารด้านความรักความปรารถนาดี ด้านความจริงใจเสียสละ ด้านความสามารถทางปัญญา ด้านความเป็นผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบมีจิตวิญญาณของผู้บริหาร อยู่ในระดับ สูงที่สุด ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป อยู่ในระดับ สูง ตามลำดับ และจิตวิญญาณด้านแรงบันดาลใจ ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบและผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายมีจิตวิญญาณของผู้บริหาร อยู่ในระดับ สูง ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป อยู่ในระดับ ปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป โดยภาพรวมและรายด้าน

	ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ			ผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย			ผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
จิตวิญญาณของผู้บริหาร									
	(n = 31)			(n = 31)			(n = 31)		
ความรักความปรารถนาดี	4.54	0.27	สูงที่สุด	4.13	0.22	สูง	3.91	0.35	สูง
ความจริงใจเสียสละ	4.64	0.27	สูงที่สุด	4.27	0.24	สูง	3.99	0.37	สูง
ความสามารถทางปัญญา	4.55	0.32	สูงที่สุด	4.17	0.27	สูง	3.86	0.42	สูง
ความเป็นผู้นำ	4.57	0.29	สูงที่สุด	4.16	0.26	สูง	3.89	0.41	สูง
แรงบันดาลใจ	3.86	0.21	สูง	3.62	0.29	สูง	3.49	0.24	ปานกลาง
รวม	4.43	0.23	สูง	4.07	0.20	สูง	3.83	0.31	สูง

2. ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณของผู้บริหาร ในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ โรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป โดยภาพรวม พบว่า ระดับ

จิตวิญญาณของผู้บริหารทั้ง 5 ด้าน คือ จิตวิญญาณของผู้บริหารด้านความรักความปรารถนาดี ด้านความจริงใจเสียสละ ด้านความสามารถทางปัญญา ด้านความเป็นผู้นำ และด้านแรงบันดาลใจ ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับจิตวิญญาณของผู้บริหารในแต่ละด้านทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เช่นเดียวกัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของระดับจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป โดยภาพรวม และรายด้าน (n = 93)

จิตวิญญาณของผู้บริหาร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ความรักความปรารถนาดี	ระหว่างกลุ่ม	6.35	2	3.17	38.48***	.000
	ภายในกลุ่ม	7.43	90	0.08		
	รวม	13.78	92			
ความจริงใจเสียสละ	ระหว่างกลุ่ม	6.76	2	3.38	37.30***	.000
	ภายในกลุ่ม	8.15	90	0.09		
	รวม	14.91	92			
ความสามารถทางปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	7.48	2	3.74	31.99***	.000
	ภายในกลุ่ม	10.51	90	0.12		
	รวม	17.99	92			
ความเป็นผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	7.21	2	3.60	33.16***	.000
	ภายในกลุ่ม	9.79	90	0.11		
	รวม	17.00	92			
แรงบันดาลใจ	ระหว่างกลุ่ม	2.146	2	1.07	16.98***	.000
	ภายในกลุ่ม	5.688	90	0.06		
	รวม	7.835	92			

จิตวิญญาณของผู้บริหาร	แหล่งความ	SS	df	MS	F	p
	แปรปรวน					
รวม	ระหว่างกลุ่ม	5.75	2	2.88	46.99***	.000
	ภายในกลุ่ม	5.51	90	0.06		
	รวม	11.26	92			

***p < .001

3. ผลการวิเคราะห์จำแนกคุณลักษณะทางจิตวิญญาณของผู้บริหาร พบว่า คุณลักษณะทางจิตวิญญาณของผู้บริหารในด้านความรักความปรารถนาดี และด้านแรงบันดาลใจ มีความสามารถในการจำแนกความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบจากผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไปได้ ร้อยละ 63.40 และผลการวิเคราะห์จำแนกคุณลักษณะทางจิตวิญญาณของผู้บริหารในคุณลักษณะย่อย 13 คุณลักษณะ พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารในการแสวงหาความรู้มาพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ความเชื่อมั่นในตนเอง และการมุ่งประโยชน์เพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สามารถจำแนกความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบจากผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย และผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไปได้ ร้อยละ 68.80

จากผลการวิเคราะห์จำแนกคุณลักษณะทางจิตวิญญาณของผู้บริหาร 5 ด้าน 13 คุณลักษณะย่อย มีบางด้านบางคุณลักษณะไม่สามารถจำแนกได้ ส่วนที่สามารถจำแนกได้ มี 2 ด้าน 3 คุณลักษณะย่อย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้

1. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูสภา อาจนำคุณลักษณะทางจิตวิญญาณของผู้บริหาร ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาส่งเสริมให้ผู้บริหารมีจิตวิญญาณในด้านที่สำคัญๆ มากยิ่งขึ้น หรืออาจนำไปปรับปรุงองค์ประกอบในการประเมินศักยภาพการทำงาน ส่งเสริมพัฒนาการเพิ่มวิทยฐานะ การปรับปรุงจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารเพื่อส่งเสริมจิตวิญญาณในการทำงานของผู้บริหารให้มากยิ่งขึ้น

2. สภามหาวิทยาลัยต่างๆ ที่เปิดสาขาศึกษาศาสตร์อาจนำไปประยุกต์ใช้ในการประเมินเพื่อคัดเลือกนักศึกษาเข้าเรียนในวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งต้องมีคุณสมบัติและลักษณะเฉพาะทาง อันจะช่วยให้การศึกษาพัฒนาในสาขานั้น ๆ ประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา น่าจะมีความชัดเจนในองค์ประกอบของจิตวิญญาณครูและจิตวิญญาณของผู้บริหารมากยิ่งขึ้น อาจช่วยให้การกำหนดทิศทางการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การกำหนดโครงการในการพัฒนา

ส่งเสริม การสร้างหลักสูตร การเข้าร่วมโครงการพัฒนา หรือการกำหนดองค์ประกอบในการประเมิน คุณลักษณะของผู้บริหารมีความเที่ยงตรงและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยซ้ำในกลุ่มผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในกลุ่มอื่นๆ เพื่อพัฒนาหรือยืนยัน องค์ประกอบทางจิตวิญญาณให้มีความชัดเจนและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะงานวิจัยด้านนี้มีน้อยมาก โดยเฉพาะในสาขาศึกษาศาสตร์
2. ควรมีการวิจัยในกลุ่มของครู เพื่อสร้างองค์ประกอบทางจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งจะได้ ประโยชน์ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อคนจำนวนมากที่ประกอบวิชาชีพครูรวมถึง หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะได้ใช้ผลการวิจัยเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณครูให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
3. ควรมีการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือที่ต่างออกไปจากการวิจัยครั้งนี้ ในลักษณะที่ใช้วัด จิตวิญญาณของบุคคลโดยตรง เพื่อประเมินตัวตนสำหรับความเหมาะสมกับการเลือกอาชีพหรือเพื่อ ทดสอบคุณลักษณะทางจิตวิญญาณของตนเอง เพื่อการเสริมสร้างและพัฒนาคุณลักษณะที่ยังพร่องอยู่

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถพัฒนาตนเองในคุณลักษณะทางจิตวิญญาณของผู้บริหารด้านความ รักความปรารถนาดี และด้านแรงบันดาลใจ ซึ่งมีอิทธิพลต่อคุณภาพในการทำงาน ดังนั้นผู้บริหารสามารถ สร้างจิตวิญญาณด้านความรักความปรารถนาดี และด้านแรงบันดาลใจได้ดังนี้

1. การพัฒนาตนเองให้เกิดความรักความปรารถนาดี ผู้บริหารสามารถกระทำได้ วิธีที่ประสบความสำเร็จสูงสุดก็คือการพยายามทำความเข้าใจตรง หรืออาจเรียกว่าการปรับพฤติกรรมทางปัญญา พฤติกรรมทางปัญญาก็คือพฤติกรรมในการคิดและพฤติกรรมในการใช้ความรู้สึก ซึ่งจะเป็นการพัฒนา ตนเองในระดับปรัชญาและระดับปัญญาไปพร้อมๆ กัน ซึ่งในการทำความเข้าใจตรงหรือการปรับ พฤติกรรมทางปัญญา ผู้บริหารจะต้องรู้จักหาเหตุผลหรือมุมมอง เพื่อที่จะสร้างความรู้สึกให้กับตนเอง โดย ฝึกรดมองว่า มนุษย์ทุกคนไม่เลือกชั้นวรรณะไม่เลือกชนชาติและภาษา ไม่เลือกศาสนาว่านับถือศาสนาใด ล้วนเป็นผู้ที่เกิดมาเพื่อแสวงหาความสุขด้วยกันทุกคน การแบ่งปันสิ่งที่มีสิ่งที่เราทำได้ย่อมสร้างทาง ชีวิตที่ดีให้กับผู้อื่นหรือผู้ที่ต้องมีชีวิตอยู่ต่อจากเรา นั่นคือคุณค่าที่ล้ำเลิศที่สุดสำหรับการใช้ชีวิตอย่างมี เกียรติและน่าภาคภูมิใจ หากยังไม่สามารถใช้ในการสร้างความรู้สึกได้มากพอ ให้ท่านพยายามมองหา ต้นแบบที่สร้างคุณค่าที่ล้ำเลิศที่สุดซึ่งมีมากมายหลายท่านในโลก หรือแม้ในประเทศไทยก็ขอให้ท่านจง ศึกษาและเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ทรง ให้ความรักความปรารถนาดีกับทุกคนชนชั้น โดยมีได้ถือพระองค์ ขอให้ท่านคิดหาเหตุผลมุมมองและสร้าง ความรู้สึกอย่างนี้เสมอๆ ท่านผู้บริหารก็จะเป็นบุคคลผู้มีความรักความปรารถนาดีให้กับผู้อื่น จากนั้นท่าน ก็จะสามารถแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับครู ให้กับเด็ก การบริหารงานจะมีการพัฒนา มีคุณภาพ ได้อย่างแน่นอน

2. การสร้างแรงบันดาลใจให้กับตัวเอง แรงจูงใจอาจถูกสร้างจากแรงกระตุ้นภายนอกหรือถูกบุคคลอื่นสร้างมากระตุ้น แต่แรงบันดาลใจผู้บริหารต้องสร้างขึ้นเองจากภายในตน แรงบันดาลใจเป็นคุณลักษณะทางจิตวิญญาณของผู้บริหารที่สำคัญที่ค้นพบ ดังนั้นผู้บริหารควรสร้างแรงบันดาลใจให้กับตนเอง ซึ่งหลักการสร้างนั้นใช้หลักการเดียวกับการพัฒนาตนเองให้เกิดความรักความปรารถนาดี คือผู้บริหารจะต้องหาเหตุผลหรือมุมมองเพื่อที่จะสร้างความรู้สึกให้กับตนเอง ในความท้าทายที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยสร้างความรู้สึกับตนเองให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นว่า งานหรือภารกิจที่จะทำนั้นจะต้องสำเร็จอย่างแน่นอนโดยไม่มีข้อกังขาใดๆ และพร้อมที่จะเผชิญทุกสิ่งทุกอย่าง พร้อมจะฝ่าฟันปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น และมองว่าปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติธรรมดา พร้อมทั้งสร้างภาพความสำเร็จที่น่าชื่นชม อยากเห็นสิ่งนั้นบังเกิดความเป็นจริงที่ปรากฏออกมา อยากให้คนอื่นได้ชื่นชมสิ่งดีๆ เหล่านั้นกับเราด้วย ท่านผู้บริหารต้องเชื่อว่าท่านทำได้แน่นอน หากผู้บริหารสามารถผ่านการสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองได้อย่างแท้จริง สิ่งตามมาคือความมุ่งมั่นในการทำงานก็จะเกิดขึ้นเอง ท่านผู้บริหารจะทำงานอย่างอดทน ไม่ย่อท้อ บางครั้งอาจลี้มหัว ลี้มหนาว ลี้มร้อน ไม่เหน็ดเหนื่อยง่าย แม้จะทำงานหนักก็จะมีความสุขในขณะทำงาน และสุดท้ายเมื่องานเสร็จสิ้นไม่ว่าจะสำเร็จตามเป้าหมายครบถ้วนหรือไม่แต่ประการใด ท่านต้องหามุมมองและสร้างความรู้สึถึงคุณค่าอย่างสูงยิ่ง ศรีทธาต่อความสำเร็จ ชื่นชมเห็นคุณค่าและประโยชน์อย่างสูงยิ่ง สร้างความรู้สึกท้าทายที่จะทำงานอื่นต่อไป

ชื่อเรื่อง **การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11
A Development of School-Based Management Model for Basic
Education Institutions in the Educational Inspection Area XI**

ผู้วิจัย ศักดิ์จิต มาศจิตต์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management : SBM) เป็นรูปแบบการบริหารโดยยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางหรือจากเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ มีความอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจในการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกันบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543 : คำชี้แจง) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้วไข

เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 39 ที่เน้นการบริหารและการจัดการศึกษา โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังหน่วยปฏิบัติคือ สถานศึกษา เขตพื้นที่ การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้กระจายอำนาจทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง ประกอบกับมาตรา 40 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และ/หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 20)

สำหรับสภาพการดำเนินการบริหารจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11 นั้น ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการและคณะ ได้ดำเนินการตรวจและติดตามผลการดำเนินการในงวดที่ 1 ประจำปีงบประมาณ 2547 (ตุลาคม 2546 - มีนาคม 2547) ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้ (สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 11, 2547:17-19)

1. โครงสร้างการบริหาร สถานศึกษาได้กำหนดและจัดทำแผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานในด้านต่างๆ รวมทั้งได้กำหนดภารกิจ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อมอบให้บุคลากรทุกคน ทุกฝ่ายใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและมีการกระจายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ ให้บุคลากรตามความรู้ ความสามารถและมีการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

2. การประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาได้จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยมีการวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานทุกขั้นตอนและมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล เพื่อจัดทำรายงานการศึกษาประจำปีเผยแพร่แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การพัฒนาบุคลากรและสวัสดิการ สถานศึกษาได้จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เช่น การนิเทศหรือการสอนงานสำหรับบุคลากรบรรจุใหม่ การอบรมและการศึกษาดูงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมต่างๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น อาคารสถานที่ การบริการสวัสดิการต่างๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจแก่บุคลากร

4. การบริหารงานงบประมาณ พัสดุและครุภัณฑ์ สถานศึกษาได้มีการวิเคราะห์และวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยจัดให้มีระบบควบคุม ตรวจสอบ เก็บรักษาเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณการเงิน บัญชี พัสดุ ครุภัณฑ์ ให้ถูกต้อง เป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ยังได้มีการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน สถานศึกษาได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยการสำรวจรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตามต้องการและการใช้บริการกับชุมชน รวมทั้งกิจกรรมที่ต้องขอความร่วมมือจากชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชน

6. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในภาพรวมของสถานศึกษา ยังอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนบางส่วนยังอ่านหนังสือไม่คล่อง ซึ่งสถานศึกษาได้แก้ปัญหาโดยการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่าน ส่วนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตที่ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปรับตัวและแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของชุมชนและบุคคลทั่วไป การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน ส่วนใหญ่ที่พบเป็นการส่งเสริมการหารายได้ระหว่างเรียน เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การถนอมอาหารและการเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้ในการประกอบอาหาร

นอกจากนั้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้สรุปผล การประเมินภายนอกรอบแรก สำหรับโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้ (ธีระ รุญเจริญ, 2550:23)

มาตรฐานด้านผู้เรียน ผลการประเมินที่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ความเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ความมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ศิลปะ ดนตรี และกีฬา ส่วนผลการประเมินที่ไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ ความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานด้านผู้บริหาร ผลการประเมินที่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ภาวะผู้นำ และ มีความสามารถในการบริหารจัดการ ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ส่วนผลการประเมินที่ไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ การบริหารวิชาการโดยเฉพาะการมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมกิจกรรมและการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านครู ผลการประเมินที่ได้มาตรฐาน ได้แก่ วุฒิการศึกษา ส่วนผลการประเมินที่ไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ความเพียงพอของครู ความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหาร โดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11 เพื่อให้ได้รูปแบบและแนวทาง การดำเนินงานที่เหมาะสมเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น รวมทั้งขยายแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้มีความชัดเจนเกี่ยวกับภารกิจ โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อันจะเป็นแนวทางแก่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการช่วยกันพัฒนาสถานศึกษา ให้เป็นสถาบันที่เข้มแข็งที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข รวมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนมีความพึงพอใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาเอกสารเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 3) การสร้างรูปแบบการบริหาร 4) การประมวลผลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 5) การพัฒนารูปแบบให้สมบูรณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11 จำนวน 67,225 คน กลุ่มตัวอย่างสุ่มมาจากกลุ่มประชากรโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณโดยใช้สูตรของยามานะ (Yamane, 1973 : 727-728) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 900 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัย ประกอบด้วย 3 ประเภท คือ 1. แบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 2. แบบสอบถาม (Questionnaires) และ 3. แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinion Questionnaire) ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบัค

(Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach,1990 : 204) โดยแบบสอบถามแต่ละชุดที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.60 และมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ไม่ต่ำกว่า 0.70 อยู่ในเกณฑ์ที่มีความเชื่อถือได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาเอกสารเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานประกอบการสร้างรูปแบบ
3. การสร้างรูปแบบขั้นตอนการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. การประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ
5. การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)ระดับการปฏิบัติตามแนวทางการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่ามีการปฏิบัติตามน้อยเพียงใด
2. การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อศึกษาองค์ประกอบเกี่ยวกับปัจจัยการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่ามีผลต่อการปฏิบัติตามน้อยเพียงใด
3. การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้หรือไม่

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11

สภาพปัจจุบัน สถานศึกษาปฏิบัติตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้านหลักการบริหาร ได้แก่ หลักการกระจายอำนาจ หลักการบริหารจัดการตนเอง หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและหลักการบริหารจัดการที่ดีอยู่ในระดับมาก ด้านขอบข่ายการบริหาร ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การ

บริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณและการบริหารทั่วไป อยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยความสะดวกและการควบคุมอยู่ในระดับมาก

ปัญหา กระทรวงยังไม่มีมีการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาอย่างแท้จริง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่เข้าใจหลักการจัดการการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โรงเรียนไม่สามารถกำหนดอัตราค่าจ้างและมาตรฐานตำแหน่งครูและบุคลากร โรงเรียนขาดอิสระในการตัดสินใจไม่ได้เป็นนิติบุคคลอย่างแท้จริง การสร้างหลักสูตรสถานศึกษามีมาตรฐานไม่เท่าเทียมกัน โรงเรียนขาดสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนค่อนข้างต่ำ บุคลากรไม่กระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้หรือพัฒนาตนเอง ครูส่วนมากไม่สามารถใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการเรียนการสอนได้ การบริหารงบประมาณไม่ได้มุ่งเน้นด้านวิชาการ โรงเรียนระดมงบประมาณจากแหล่งต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาน้อยและไม่ทั่วถึง ผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ได้กำกับ ติดตาม และนิเทศการดำเนินงานตามแผนงานของโรงเรียนอย่าง

รูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 11 ปรากฏดังนี้

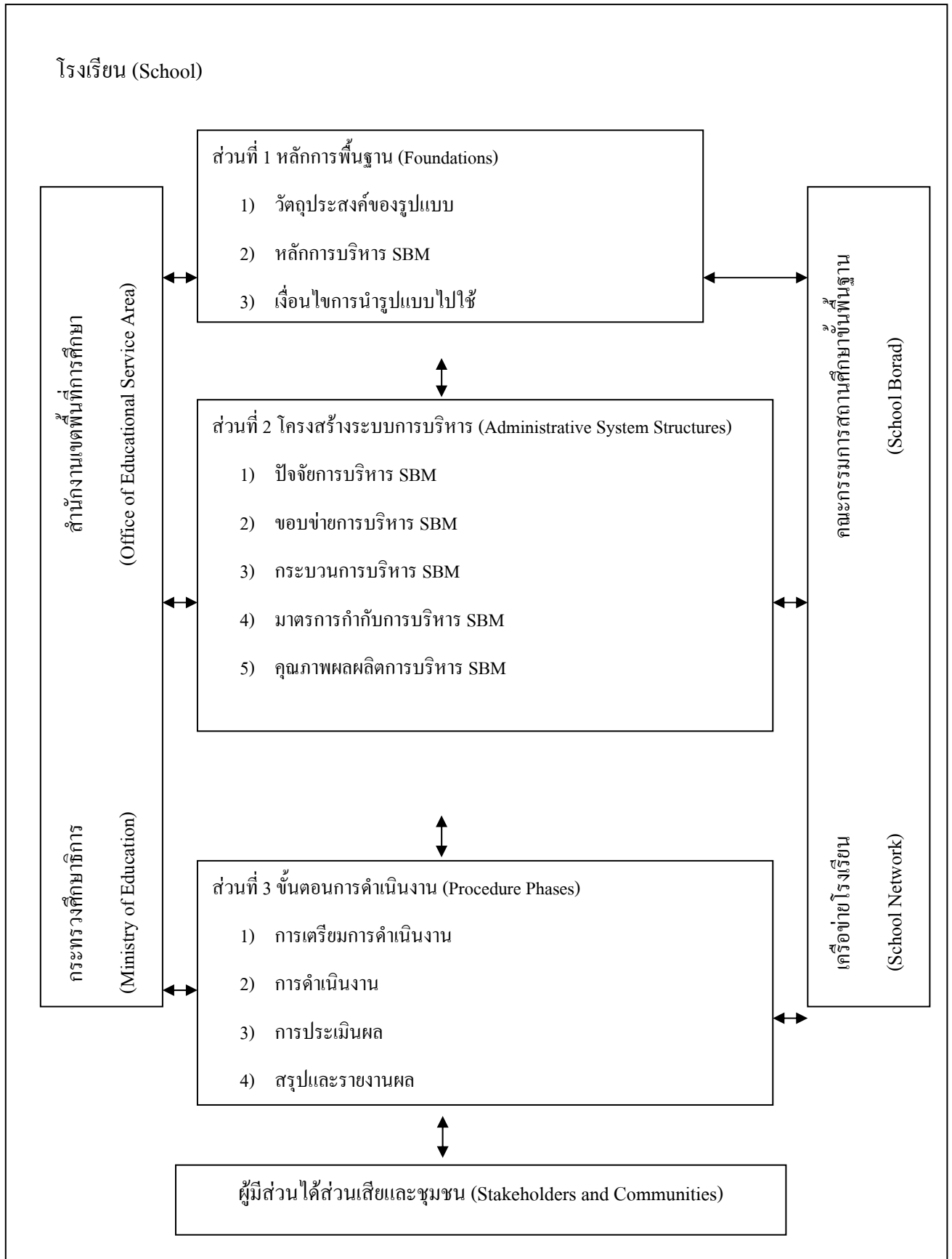
- ลำดับที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นโรงเรียนในกำกับของรัฐ
 - ลำดับที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการโดยให้ชุมชนเป็นหลัก
 - ลำดับที่ 3 รูปแบบการบริหารจัดการ โดยมีผู้บริหารเป็นหลัก
 - ลำดับที่ 4 รูปแบบการบริหารจัดการโดยอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - ลำดับที่ 5 รูปแบบการบริหารจัดการแบบประกอบการของเอกชน
2. ปัจจัยการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 11 ประกอบด้วย 14 ปัจจัย ดังนี้
- 2.1 ปัจจัยด้านความมุ่งมั่นของครูและบุคลากรทางการศึกษา
 - 2.2 ปัจจัยด้านคุณภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.3 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.4 ปัจจัยด้านความร่วมมือของชุมชน
 - 2.5 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการที่ดีของสถานศึกษา
 - 2.6 ปัจจัยด้านความมุ่งมั่นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.7 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ชุมชนของสถานศึกษา
 - 2.8 ปัจจัยด้านการบริหารความเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

- 2.9 ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา
- 2.10 ปัจจัยด้านการวิจัยในชั้นเรียน
- 2.11 ปัจจัยด้านความพร้อมของสถานศึกษา
- 2.12 ปัจจัยด้านความศรัทธาของชุมชนต่อสถานศึกษา
- 2.13 ปัจจัยด้านความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- 2.14 ปัจจัยด้านการยอมรับนับถือของชุมชนต่อผู้บริหารสถานศึกษา

3. รูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการ ที่ 11

รูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของเขตตรวจราชการที่ 11 ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการพื้นฐาน (Foundations) ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการบริหาร และ 3) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ส่วนที่ 2 โครงสร้างระบบบริหาร (Administrative System Structures) ประกอบด้วย 1) ปัจจัยการบริหาร 2) ขอบข่ายการบริหาร 3) กระบวนการบริหาร 4) มาตรการกำกับการบริหาร และ 5) คุณภาพผลผลิตการบริหาร ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน (Procedure Phases) ประกอบด้วย 1) การเตรียมการดำเนินงาน 2) การดำเนินงาน 3) การประเมินผล และ 4) สรุปและรายงานผล รวมทั้งองค์กรสนับสนุนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย 1) กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ 1.1) สำนักงานปลัดกระทรวง 1.2) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 1.3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3) เครือข่ายโรงเรียน 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 5) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชน ดังภาพประกอบ

รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในเขตตรวจราชการที่ 11

ข้อเสนอแนะ

1. ควรดำเนินการออกกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบและแนวปฏิบัติต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกับแนวทางกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ตามรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
2. ควรสร้างความเข้าใจระหว่างกระทรวง เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในการนำแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ไปใช้ปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกัน
3. ควรเร่งพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
4. ควรมีการสร้างความเข้มแข็งให้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเครือข่ายผู้ปกครอง โดยกระจายความรับผิดชอบไปยังขอบข่ายงาน กระบวนการบริหารและมาตรการกำกับต่าง ๆ ของโรงเรียน รวมทั้งมุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและชุมชน
5. ควรประชาสัมพันธ์ และรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. ควรมีการประยุกต์ใช้รูปแบบให้มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เนื่องจากรูปแบบที่ผู้วิจัยนำเสนอเป็นเพียงรูปแบบและแนวทางกว้าง ๆ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ที่ระบบของการบริหารโรงเรียน
7. ควรวิจัยเชิงทดลองและวิจัยเชิงสหสัมพันธ์เกี่ยวกับรูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านหลักการบริหาร ด้านมาตรการกำกับและด้านปัจจัยทั้งภายในและระหว่างองค์ประกอบ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
8. รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สามารถนำไปใช้ควบคู่กับการปฏิรูปการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในลักษณะการปฏิรูปพร้อมกันทุกด้านในโรงเรียน (Whole School Approach) และการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพทั้งองค์กร (Total Quality Management)

ชื่อเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
**Effectiveness of School-Based Management in Basic Educational
Institutions**

ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.ชุมศักดิ์ อินทร์รักษา

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2548

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management หรือ SBM) เป็นแนวคิดที่กำเนิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากผู้รับบริการไม่พึงพอใจในระบบการจัดการศึกษาและคุณภาพการศึกษาที่ตกต่ำ จึงมีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารและจัดการศึกษาเสียใหม่ โดยให้โรงเรียนเป็นฐาน และได้เชื่อมโยงแนวคิด SBM นี้เข้ากับปฏิรูปการศึกษาและการกระจายอำนาจให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารตนเอง SBM จึงเป็นนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน

นอกจากสหรัฐอเมริกาแล้ว ปัจจุบันหลายประเทศได้นำแนวทาง SBM ไปใช้ในการบริหารการศึกษา เช่น ฮังการี ได้นำไปใช้ในระบบการจัดการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 โดยเริ่มจากความสมัครใจจนประสบความสำเร็จ แล้วจึงประกาศให้ทุกโรงเรียนในฮังการีบริหารโดยใช้ SBM ภายในปี พ.ศ. 2543 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544:1) สำหรับประเทศไทยได้มีกฎหมายการศึกษาคือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีเจตนารมณ์เพื่อให้เป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและการจัดการศึกษา เน้นการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและให้มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังหน่วยปฏิบัติคือสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ได้กระจายอำนาจทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2544:17)

แนวทางการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาเพื่อกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน โดยเฉพาะแนวทางการปฏิรูปของกระทรวงศึกษาธิการนั้นมี 4 ด้าน คือ ปฏิรูปสถานศึกษา ครู หลักสูตรการเรียนการสอน และระบบการบริหารการศึกษา แต่เนื่องจากสภาพการจัดการศึกษาที่ผ่านมาของไทยยังมีปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารงานและการบริหารบุคคลในเรื่องต่างๆ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2543: 50) และจากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะการบริหารและการจัดการศึกษา มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ให้สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจมากที่สุด อนึ่งการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้อง

ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเพื่อสร้างคุณภาพของเยาวชน สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งการทดลอง โดยมีการนิเทศติดตามเพื่อให้โรงเรียนเป้าหมายเป็นโรงเรียนตัวอย่างหรือโรงเรียนต้นแบบ จึงได้ทำการคัดเลือกมาทำการศึกษา ทดลองเฉพาะในจังหวัดปัตตานี จำนวน 17 โรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งมีความตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษา จึงสนใจวิจัยผลของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิผลการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปัตตานี ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Quasi-Experiment Research) แบบกลุ่มเดียวกรณีตัวอย่าง (One Shot Case Study) ซึ่งวิธีดำเนินการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครู และคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปัตตานี เขต 1 และ 2 จำนวน 17 โรงเรียน ซึ่งคัดเลือกโดยอาศัยเกณฑ์ภาวะผู้นำของผู้บริหารและสภาพของชุมชนคัดเลือกแบบเจาะจง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษา และ ขนาดโรงเรียน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามรูปแบบสามหลักการ คือ หลักการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการตนเอง หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ หลักการบริหารจัดการที่ดี **สัมตรการกำกับ** คือ การประกันคุณภาพ การนิเทศภายใน การบริหารงานบุคคลแบบมุ่งเน้นผลงาน การบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ รวมทั้งศึกษาความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- คู่มือแนวทางการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อประกอบการชี้แจงผู้บริหารสถานศึกษา ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา

- แบบสอบถามผู้บริหารและครู จำนวน 2 ชุด ชุดที่หนึ่งเพื่อใช้ในการศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน ชุดที่สองเพื่อใช้ประเมินการปฏิบัติงานตามกลไกมาตรการกำกับ
- แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะ
- แบบติดตามงานในภายหลังจากอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และแบบนิเทศงาน
- แบบประเมินประสิทธิผลการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แบ่งเป็น 3 ชุด คือ ชุดที่ 1 เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพนักเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน ชุดที่ 2 เกี่ยวกับผลการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการ ชุดที่ 3 เกี่ยวกับความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการสัมภาษณ์ ใช้แบบสอบถามและจัดประชุมสัมมนาในกลุ่มย่อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

- หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับการใช้มาตรการกำกับ
- การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)
- การหาความสัมพันธ์ภายในของการบริหารตามหลักการและความสัมพันธ์ภายในของมาตรการกำกับ โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์ Canonical Correlation

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สถานศึกษาใช้หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่าด้านหลักการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการตนเอง โรงเรียนมีอิสระและอำนาจในการบริหารจัดการ การเงินงบประมาณ ด้านวิชาการและด้านการบริหารงานบุคคล ตามลำดับ สำหรับด้านหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนมีการบริหารโดยองค์คณะบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนมีระบบและบริหารจัดการแบบเครือข่ายบุคคลองค์กรและเทคโนโลยี โรงเรียนจัดกิจกรรมตอบสนองต่อผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ตามลำดับ ส่วนด้านการใช้หลักการบริหารจัดการที่ดี ผู้บริหารโรงเรียนใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม ตามจรรยาบรรณและเป็นที่ยอมรับของผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ การบริหารจัดการโดยหลักผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดและยึดความมุ่งหมาย ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งหลักการบริหารคุณภาพ โดยจัดให้มีการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เป็นระบบ ตามลำดับ

สถานศึกษาที่ใช้หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานทั้ง 17 โรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ โรงเรียนบ้านกาพนงษ์ ส่วนโรงเรียนอื่นๆอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามตัวแปรระดับการศึกษา เขตพื้นที่ การศึกษาและขนาดโรงเรียน ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์การใช้มาตรการกำกับโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี (ระดับ 3) เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรการ ปรากฏว่า สถานศึกษาใช้มาตรการการบริหารงานบุคคล การประกันคุณภาพ การนิเทศภายใน และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับมาตรการกำกับ โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์คาโนคิคอล ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงสาเหตุ คือ การกระจายอำนาจและการบริหารจัดการตนเองกับการประกันคุณภาพร้อยละ 59 การมีส่วนร่วมกับการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (ร้อยละ 37) และการบริหารจัดการที่ดีกับการบริหารบุคคล ร้อยละ 4 ตามลำดับ ส่วนความสัมพันธ์ของหลักการและมาตรการกำกับที่ส่งผลต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานปรากฏดังนี้

ความสัมพันธ์ของหลักการบริหารที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปรากฏว่าการกระจายอำนาจและบริหารจัดการตนเอง การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการที่ดี คิดเป็นร้อยละ 46.61, 42.59 และ 12.80 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ของมาตรการกำกับที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปรากฏว่าการบริหารงานบุคคล การประกันคุณภาพ และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน คิดเป็นร้อยละ 39.18, 30.91, 17.78 และ 12.13 ตามลำดับหลักการบริหารที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อผลการจัดการศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สรุปได้ดังนี้

คณะกรรมการสถานศึกษามีความพึงพอใจต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานทั้งโดยภาพรวมและส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นโรงเรียนบ้านมะนังดาลำ โรงเรียนบ้านเกาะเปาะ โรงเรียนบ้านคลองทราย และโรงเรียนบ้านนาเกตุอยู่ในระดับปานกลาง

คณะกรรมการสถานศึกษามีความพึงพอใจมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูง คือ การใช้งบประมาณคุ้มค่า โปร่งใส และตรวจสอบได้ และความร่วมมือของครูกับชุมชน ส่วนที่มีความพึงพอใจที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่นๆ คือ การให้บริการความรู้แก่ชุมชน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน การจัดกิจกรรมทางวิชาการของโรงเรียน และการจัดห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมเพียงพอกับความต้องการของนักเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาที่มีตำแหน่งต่างกันและอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ระดับนโยบาย

เนื่องจากรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีลักษณะเด่นชัดในหลักการคือการกระจายอำนาจ การตัดสินใจจากหน่วยงานไปสู่สถานศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารตามบทบาทหน้าที่ มีการควบคุมคุณภาพและตรวจสอบได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการบริหารและจัดการศึกษาทั้งในระดับกระทรวง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดเป็นนโยบายการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนลงไปสู่ระดับสถานศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรทรัพยากรให้สถานศึกษาได้พัฒนาตนเองตามแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ระดับสถานศึกษา

เนื่องจากรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยในสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งต้องอาศัยความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้บริหารหรือผู้อำนวยการต้องปรับบทบาทและสร้างภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน คือเน้นการสนับสนุน ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกมากกว่าการตรวจตรา มีการให้กำลังใจพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และประกันคุณภาพให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ดังนั้นการนำหลักการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการตนเองไปใช้ หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และหลักการบริหารจัดการที่ดี ไปใช้ในการกำหนดรูปแบบเฉพาะของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและบริบทของชุมชน ย่อมทำให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนบางโรงเรียนใช้หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในระดับมากที่สุดและบางแห่งอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำและความพร้อมของสถานศึกษารวมทั้งความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยกระบวนการวิจัย มีการประชุม สัมมนา คณะกรรมการสถานศึกษาอยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้คณะกรรมการมีความรู้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนดีขึ้น มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ดังนั้นสถานศึกษาควรใช้รูปแบบการพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรม การศึกษาดูงานและการประชุม เป็นต้น

การใช้มาตรการกำกับ

ผลการวิจัยพบว่ามาตรการการบริหารบุคคลแบบมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน (Performance Based) และการประกันคุณภาพ (Quality Assurance) เป็นกลไกที่สำคัญและผลักดันให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องให้ครูได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและวิธีการดำเนินงานหรือกลยุทธ์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน นำไปสู่การวางแผนโครงการ การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ มีการติดตามผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่องครบวงจร PDCA และจัดให้มีการตรวจสอบการรายงานผลการ

ดำเนินงานต่อสาธารณะและการสร้างความภูมิใจร่วมกัน ผู้บริหารจึงต้องมีความรู้และใช้เทคนิคการบริหารงานบุคคล มีความรู้ด้านการประกันคุณภาพและนำไปใช้อย่างจริงจังในสถานศึกษา

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กับมาตรการกำกับ

แสดงให้เห็นถึงการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการตนเองร่วมกับการประกันคุณภาพ ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนมีอิสระ คล่องตัวในการตัดสินใจดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ ได้ โดยคำนึงถึงคุณภาพของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและนักเรียนร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องพยายามให้หน่วยงานต่างๆ มีอิสระในการดำเนินงานภายใต้กรอบของแผนงานโครงการต่างๆ อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดี (Good School Governance) เป็นกลไกหนึ่งที่น่าไปสู่ประสิทธิภาพของโรงเรียนเช่นเดียวกันคือผู้บริหารต้องมีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์ ทำงานทุกอย่างด้วยความโปร่งใส มีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ไม่ลำเอียงแก่บุคคลใด ทำงานทุกอย่างและมีการตรวจสอบได้ สามารถนำผลการตรวจสอบไปปรับปรุงพัฒนาได้

ข้อเสนอแนะทั่วไปจากการสนทนากลุ่มย่อยและการสัมมนามีดังนี้

1. ผู้บริหารควรสร้างจิตสำนึกให้กับคณะกรรมการสถานศึกษา ตระหนักในบทบาทหน้าที่สร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน
2. ผู้บริหารต้องประชุมชี้แจงให้ครูมีความรู้ เข้าใจในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สามารถนำไปบริหารจัดการในหน่วยงานภายในโรงเรียนได้
3. คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน การประเมินผลการดำเนินงานและการพัฒนา
4. คณะกรรมการสถานศึกษา ต้องสนับสนุนส่งเสริมการจัดหาทรัพยากรให้เพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน
5. โรงเรียนควรจัดให้มีสิ่งเสริมแรง สร้างขวัญกำลังใจแก่คณะกรรมการสถานศึกษา เช่น เบี้ยประชุม การยกย่องเชิดชูเกียรติ การให้ค่าตอบแทนในการเข้าร่วมประชุมสัมมนา เป็นต้น
6. ควรพัฒนาเครือข่ายในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ไปยังแนวทางปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่องให้ครบทุกโรงเรียน
7. โรงเรียนควรจัดให้มีการปฏิรูปบุคลากร ปฏิรูปหลักสูตรและการสอน ปฏิรูประบบการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพนักเรียน ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นทุกรายวิชาโดยใช้กระบวนการการบริหารตามรูปแบบที่ผู้บริหารสร้างขึ้น
8. โรงเรียนควรพัฒนาระบบสารสนเทศให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารแก่นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนได้รับทราบความเคลื่อนไหวของโรงเรียน

9. โรงเรียนควรบริหารจัดการวิชาการแก่ชุมชนและจัดโรงเรียน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมของชุมชน

ชื่อเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
The Development of Web-Based Training Curriculum to Develop The Strengths of Educational Service Area Offices

ผู้วิจัย พิเชฐย์ จัปจิตต์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

การจัดการศึกษาของประเทศไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ ปัญหาการบริหารการศึกษาที่มีการรวมศูนย์อำนาจ ขาดเอกภาพในการบริหาร ขาดระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน นโยบายขาดความต่อเนื่อง และขาดความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น และปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษา ดังนั้นการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและการจัดการศึกษา จึงนับเป็นการปฏิรูปการศึกษาครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศไทยด้วยเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาทางการศึกษาให้มีเอกภาพและเป็นไปอย่างทั่วถึง มีคุณภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมของโลก และตอบสนองความต้องการของประชาชนในทุกภูมิภาคทั่วประเทศได้

ในการปฏิรูปการบริหารและการศึกษานั้น ได้มีการกำหนดไว้ในหมวด 5 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ระดับภูมิภาคกำหนดให้มีรูปแบบการบริหารแนวใหม่ด้วยการจัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ขึ้นตรงต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งในการจัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาจากปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย และให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 14 – 20)

ในส่วนของอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษานั้น ได้มีการกำหนดไว้ในมาตรา 36 และ 37 ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ไว้ว่า ให้สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล จัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและ

ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ ในการบริหารและการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการ และจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษารับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 21-22)

ภายหลังจากได้มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม 2546 เป็นต้นมา พบว่า การดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ พบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังไม่ได้รับการช่วยเหลือที่เพียงพอ หรือทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้สามารถบริหารจัดการและให้บริการกับสถานศึกษาได้ 2) ด้านการกระจายอำนาจ พบว่ายังไม่มี การกระจายอำนาจอย่างแท้จริง การกระจายอำนาจที่ดำเนินการไปแล้วล้วนเป็นการมอบอำนาจ การสั่งการมาจากส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ อำนาจยังอยู่ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาไม่มีอำนาจในการจัดการศึกษาได้อย่างเต็มที่ การบริหารงานอยู่ในลักษณะของการรับนโยบาย มาตรฐาน เกณฑ์ จากส่วนกลางมาบริหาร จึงทำให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขาดความเป็นอิสระ ไม่มี ความเข้มแข็ง ไม่มีความมั่นใจในอำนาจหน้าที่ของตนเอง ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ขาดความ ตระหนักและความรับผิดชอบต่องานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่แท้จริง 3) ด้านบุคลากร พบว่าการ จัดสรรตำแหน่งของบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังไม่มีความชัดเจน ไม่มีวิธีการหรือแนวทาง ปฏิบัติในการจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสม และไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุคลากรกับภาระงานที่ ต้องรับผิดชอบ โดยจะพบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใน จังหวัดที่มีเพียงเขตเดียว จะมีจำนวนบุคลากรล้นงาน แต่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตอื่น ๆ นอกเหนือจากนั้นจะมีความขาดแคลนบุคลากร 4) ด้านงานและการปฏิบัติงาน พบว่าบุคลากรยังมีความ สับสนในการปฏิบัติงาน บุคลากรบางตำแหน่งมีการกำหนดตำแหน่งเป็นจำนวนมาก ไม่สอดคล้องกับ ระบบการบริหารและภาระงาน เช่น ตำแหน่งรองผู้อำนวยการ เป็นต้น การเกลี่ยบุคลากรก็ยังไม่ชัดเจน ไม่สามารถเกลี่ยบุคลากรไปปฏิบัติหน้าที่ได้ตามกรอบที่กำหนดได้ 5) ด้านวัฒนธรรมองค์กร พบว่า ผู้บริหารในส่วนกลางและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังใช้กรอบความคิดและวัฒนธรรมองค์กรของต้น สังกัดเดิมก่อนการเปลี่ยนแปลงอย่างมั่นคงไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในปัจจุบันควรจะต้องมีการเปลี่ยน โดยเร็ว การขาดการประสานงานในแนวนอนทำให้งานล่าช้า 6) ด้านระบบข้อมูลและสารสนเทศ พบว่ายัง ขาดการปรับปรุงคุณภาพในเรื่องของข้อมูล การนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้เป็นประโยชน์น้อย เช่น ระบบการ ส่งข้อมูลจากโรงเรียนต่างๆ เข้ามายังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในลักษณะของการออนไลน์ยังไม่มี ประสิทธิภาพ รวมทั้งในด้านการติดตามและประเมินผลยังอ่อนด้อย 7) ด้านอาคารสถานที่ พบว่า สำนักงาน เขตพื้นที่ ที่มีปัญหาและขาดความพร้อมในเรื่องของสถานที่ทำงานและอุปกรณ์อำนวยความสะดวก 8) ด้านผล

การดำเนินงาน จะพบว่า การปฏิรูปการศึกษาภายหลังที่ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน ป.6 และ ม.3 ในวิชาพื้นฐาน ยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เด็กยังมีปัญหาเรื่องความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางเลือกโดยครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการยังมีความก้าวหน้าค่อนข้างน้อย การถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่แล้วเสร็จ และครูผู้สอนยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาระดับภูมิภาคที่เป็นรากฐานสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังไม่สามารถบริหารงานตามภารกิจและหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นเรื่องยากที่จะปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพสนองตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ ดังนั้นการทำให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งโดยเร็ว

จากการศึกษาแนวคิดในการพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งพบว่า จอห์น พี คอทเทอร์ (John P. Kotter) (Kotter, 1996: 163 – 173) ศาสตราจารย์ทางด้านบริหารธุรกิจของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) เสนอว่าองค์กรที่จะประสบความสำเร็จ (Success organization) มีความเข้มแข็งต้องมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะขององค์กรใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านระบบ และด้านวัฒนธรรม โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจำเป็นต้องมีลักษณะสำคัญ 12 ประการ ได้แก่ 1) การจัดองค์กรไม่เป็นแบบราชการ 2) การจัดระบบสารสนเทศที่สมบูรณ์ 3) ความลึกลับอยู่ตลอดเวลา 4) การลดความซ้ำซ้อนในการติดต่อสื่อสารภายใน 5) การสร้างสรรค์และสื่อสารวิสัยทัศน์ 6) การทำงานเป็นทีมของผู้บริหารระดับสูง 7) การจัดระบบสนับสนุนการฝึกอบรมให้กับพนักงานจำนวนมาก 8) การเน้นภายนอก 9) การมอบอำนาจอย่างกว้างขวาง 10) การตัดสินใจรวดเร็ว 11) การเปิดเผยและจริงใจ และ 12) การทนทานต่อความเสี่ยงได้มาก โดยคอทเทอร์ ได้ให้แนวคิดว่าการเปลี่ยนแปลงลักษณะขององค์กรใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านระบบ และด้านวัฒนธรรม ควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) ด้านโครงสร้าง (Structure) ต้องไม่เป็นแบบราชการ กว้างขวาง และพนักงานมีจำนวนน้อย มีน้อยระดับ การจัดองค์กรโดยคาดหวังว่าฝ่ายจัดการจะเป็นฝ่ายนำ ส่วนพนักงานในระดับต่ำกว่าจะเป็นฝ่ายจัดการ ลักษณะถูกกำหนดโดยนโยบายและกระบวนการทำให้มีการติดต่อภายในระหว่างกันน้อยที่สุด ซึ่งจำเป็นสำหรับการให้บริการแก่ลูกค้าเท่านั้น 2) ด้านระบบ (Systems) ต้องอาศัยระบบสารสนเทศด้านผลการปฏิบัติงานจำนวนมาก โดยเฉพาะการจัดหาข้อมูลด้านลูกค้า กระจายข้อมูลด้านผลการปฏิบัติงานอย่างกว้างขวาง พร้อมทั้งให้มีการฝึกอบรมทางการบริหารจัดการและระบบสนับสนุนแก่พนักงานจำนวนมาก และ 3) ด้านวัฒนธรรม (Culture) จะต้องเน้นภายนอก มีการมอบอำนาจ การตัดสินใจรวดเร็ว เปิดเผยและจริงใจ และทนทานต่อความเสี่ยงได้มาก

การจะทำให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็งตามแนวความคิดของจอห์น พี คอทเทอร์ จะเกิดขึ้นได้นั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการในการให้ความรู้ มีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว และสามารถเข้าถึงได้ง่าย จัดให้กับบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และประชาชนทั่วไปให้มีความเข้าใจ เพื่อมีส่วนร่วมผลักดันให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นองค์กรที่มีความ

เข้มแข็ง ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนเกือบทั้งโลกได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งทำให้การติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้แนวคิด ประสบการณ์ผ่านสื่อทางไกลทำได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ในโลก การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศได้ เพราะการฝึกอบรม การเรียนการสอน การส่งเอกสารข้อมูล การค้นคว้าเอกสารงานวิจัย สามารถทำได้สะดวกโดยผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า อินเทอร์เน็ต กระบวนการเรียนรู้และการฝึกอบรมทางไกลผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นการใช้คุณสมบัติเฉพาะของคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตที่ทำให้รวดเร็ว ทัวถึง ครอบคลุมพื้นที่ห่างไกล ลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และส่งผลกระทบต่อภารกิจหน้าที่ประจำของผู้เข้ารับการเรียนรู้และการฝึกอบรมมากกว่าการเข้ารับการเรียนรู้และฝึกอบรมตามปกติ จึงเป็นการเรียนรู้สำหรับทุกคน เรียนได้ทุกเวลา และทุกสถานที่ จากแนวคิดในการพัฒนาองค์การให้มีความเข้มแข็งสามารถปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าวข้างต้น โดยการนำมาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตดังกล่าว น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล เพราะจะทำให้หลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าวเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ครอบคลุมในทุกพื้นที่ ลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สนองความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งไม่ส่งผลกระทบต่อภารกิจประจำวันของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
2. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
3. เพื่อรวบรวมความคิดเห็นต่อองค์ประกอบของความเข้มแข็งของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
4. เพื่อประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็ง ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ บุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั่วประเทศ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ บุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั่วประเทศที่สนใจ และลงทะเบียนเข้ารับการฝึกอบรม จำนวนรวมทั้งสิ้น 219 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น การฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ตัวแปรตาม

- ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- ความคาดหวังต่อความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ถ้ามีการปรับปรุงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการพัฒนาความเข้มแข็ง ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การศึกษา

การสร้างแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีรายละเอียดของการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บทบาท หน้าที่ และการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่ผ่านมา แนวคิดในการพัฒนาองค์การให้มีความเข้มแข็งสามารถปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลของ จอห์น พี คอทเทอร์ มาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
2. กำหนดจุดประสงค์ของการประเมิน โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม และวัตถุประสงค์การฝึกอบรมในแต่ละหน่วย เพื่อกำหนดอัตราส่วนของข้อคำถาม
3. สร้างข้อคำถามแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 12 หน่วย หน่วยละ 10 ข้อ

4. นำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องและความถูกต้องของการใช้ภาษาไทย และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแบบทดสอบ ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระหว่าง 0.8 -1.0

5. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบกับบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานครเขต 2 จำนวน 50 คน และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 80 คน เมื่อนำไปหาคุณภาพของแบบวัดผลสัมฤทธิ์รายข้อ ได้แก่ ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก แบ่งกลุ่มสูงกลุ่มต่ำ ใช้เทคนิคร้อยละ 27 คำนวณค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกรายข้อ กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกข้อสอบที่ใช้ได้ คือมีค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปได้ข้อสอบอยู่ในเกณฑ์หน่วยละ 10 ข้อ และหาค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้วิธีของ Cronbach คือ ค่า α -Coefficient ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่น .82 ซึ่งนับว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทั้งหมดจัดเก็บโดยอัตโนมัติจากการบันทึกข้อมูลของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวัดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็ง ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และระดับความคาดหวังต่อความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาถ้ามีการปรับปรุงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามข้อเสนอแนะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน One-Sample t-test และ dependent t-test

สรุปผลการวิจัย

การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็ง ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต พิจารณาจากผลคะแนนจากแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แบบสอบถามระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และแบบสอบถามระดับความคาดหวังต่อความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาถ้ามีการปรับปรุงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

1. การทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการพัฒนาความเข้มแข็ง ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของผู้รับการฝึกอบรมหลังการฝึกอบรม พบว่า มีผู้สอบในแต่ละหน่วยจำนวน 141-193 คน โดยมีจำนวนผู้สอบผ่านจำนวน 74-112 คิดเป็นร้อยละ 52.48-58.03 ผลการวิเคราะห์การทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ของผู้รับการฝึกอบรมหลัง

การฝึกอบรมรวมทุกหน่วย พบว่า มีผู้สอบรวมทุกหน่วย จำนวน 193 คน โดยมีจำนวนผู้สอบผ่านจำนวน 74 คิดเป็นร้อยละ 38.34

2. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการพัฒนาความเข้มแข็ง ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของผู้รับการฝึกอบรม ก่อนและหลังการฝึกอบรมในแต่ละหน่วย มีคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกหน่วย และผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของผู้รับการฝึกอบรมก่อนและหลังการฝึกอบรมทุกหน่วยการทดสอบโดยรวมทั้ง 12 หน่วย พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรม เท่ากับ 3.44 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.51 คะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรม เท่ากับ 6.39 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.83 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมทุกด้าน สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3. การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีค่าสูงกว่าเกณฑ์มาก ($\mu = 3.5$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกประเด็นการประเมิน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96-4.81 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .40-.78 ซึ่งการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม การพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์มาก ($\mu = 3.5$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .35

4. การทดสอบค่าเฉลี่ยระดับความคาดหวังต่อความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาถ้ามีการปรับปรุงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกหน่วย การทดสอบมีค่าสูงกว่าเกณฑ์เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ($\mu = 1$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80-2.94 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .20-.40 และผลการทดสอบค่าเฉลี่ยระดับความคาดหวังต่อความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ถ้ามีการปรับปรุงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยรวมมีค่าสูงกว่าเกณฑ์เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ($\mu = 1$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80-2.94 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .20-.40

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นควรเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 ในการฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีข้อจำกัดเนื่องจากไม่สามารถควบคุมผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องควบคุมตนเองจึงควรมีสิ่งจูงใจให้กับผู้อบรมในลักษณะต่าง ๆ เช่น ประกาศนียบัตร หรือสิ่งจูงใจต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฝึกอบรมดำเนินการจนเสร็จสิ้นทุกหน่วย

1.2 ในการฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีข้อจำกัดต้องใช้เครื่องมือ (Hardware) ต่าง ๆ ในการดำเนินการ ซึ่งอุปกรณ์ดังกล่าวอาจเกิดการขัดข้องได้ตลอดเวลา ดังนั้นจึงควรสำรองข้อมูล และเลือกอุปกรณ์ และผู้ให้บริการที่มีคุณภาพเพื่อการดำเนินการฝึกอบรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ประโยชน์ของงานวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในครั้งนี้ ได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการฝึกอบรม โดยใช้กรอบแนวคิดการพัฒนาความเข้มแข็งองค์กรของ จอห์น พี คอทเทอร์ เป็นหลักสำคัญในการฝึกอบรม ผลการดำเนินการวิจัยทำให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพในเรียนรู้ ตอบสนองต่อความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล ลดค่าใช้จ่าย และเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมขององค์กร สามารถลดผลกระทบต่อภารกิจประจำวันของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และสามารถสนองตอบต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมพร้อมกันจำนวนมากได้อย่างไม่จำกัดจำนวน

การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน

ชื่อเรื่อง **เทคนิคการสอนคุณธรรมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่**
Ethics Teaching Techniques for Chiang Mai University Students

ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ นภาพร ฌ เชียงใหม่

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2548

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

คณะรัฐมนตรี ในการประชุมเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2540 ได้มีมติเห็นชอบในหลักการเกี่ยวกับโครงการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมในสถาบันการศึกษาให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ เน้นการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นิสิต/นักศึกษา โดยการพัฒนารายวิชา/หลักสูตร และกิจกรรมต่างๆ ของสถาบันการศึกษาเพื่อเสริมสร้างให้เป็นคนดีของสังคม ทั้งในภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดียิ่ง โดยให้ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ จัดทำรายละเอียดของโครงการเกี่ยวกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ เป้าหมาย โครงการ และกิจกรรม ปริมาณงานที่จะดำเนินการ รวมทั้งวงเงินงบประมาณที่จะใช้จ่ายให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยเน้นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้มีความรู้ในสาขาวิชาและวิชาชีพ

ควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมที่ปลูกฝังเสริมสร้างและพัฒนาทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรมได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ 3 แนวทางด้วยกัน คือ

- การจัดกิจกรรมเฉพาะที่เน้นคุณธรรมจริยธรรมหรือสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมใน กิจกรรมต่างๆ
- การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในทุกกระบวนการวิชา
- การสร้างรายวิชาเฉพาะ หรือหลักสูตรเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรม

เพื่อให้แนวคิดและแนวทางการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทยมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปทุกระดับ การศึกษา สามารถประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอย่างชัดเจน และเพื่อให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 24 (4) จัดการเรียน การสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ที่งดงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระยะเวลาที่ 9 (พ.ศ. 2545- 2549) เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถผลิตบัณฑิตระดับต่างๆ ที่มีความรอบรู้คุณธรรม มีเป้าหมายให้ อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเปลี่ยนแปลง ด้วยการปรับเปลี่ยนบทบาทของ ผู้สอน ผู้เรียน และจัดการเรียนการสอนใหม่ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้สมองทุกด้าน สร้างความรู้จาก ประสบการณ์ของผู้เรียนเอง กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และคิดอย่าง สร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม

ดังนั้น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จึงมีนโยบายที่จะให้มีกระบวนการวิชาและกิจกรรมเสริมหลักสูตร รวมทั้งการอบรมและปลูกฝังจิตใจ เพื่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้และมีความใฝ่รู้ มี คุณธรรมจริยธรรมและมีระเบียบวินัย โดยมีการนำกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในเกณฑ์ ส่วนหนึ่งของการประเมินการสอนของอาจารย์ว่าจะต้องมีกิจกรรมหรือการสอนสอดแทรกด้านคุณธรรม จริยธรรมด้วย

คณะวิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญว่าสนับสนุนเป้าหมายของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฉะนั้น คณะวิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาถึง เทคนิคการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้มีความรู้ใน สาขาวิชาและวิชาชีพควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อทราบถึงเทคนิคการสอนคุณธรรมและจริยธรรมของอาจารย์ในทุกวิชา ของทุกหลักสูตร ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2) เพื่อทราบถึงเทคนิคการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ของงานกิจการ นักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3) เพื่อทราบถึงลักษณะการจัดกระบวนการวิชาคุณธรรมและจริยธรรม เป็นส่วนหนึ่งในเนื้อหาหลักสูตรของแต่ละสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4) เพื่อสร้างรูปแบบเทคนิคการสอนคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อสามารถนำรูปแบบเทคนิคการสอนคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมไปประยุกต์ใช้ในการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กำหนดระเบียบวิธีวิจัย เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1	ขั้นตอนที่ 1 - ขั้นที่ 4	เป็นการสำรวจการใช้เทคนิคการสอนและกิจกรรมที่ดำเนินการในปัจจุบัน
	ขั้นที่ 1	ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
	ขั้นที่ 2	กำหนดองค์ประกอบของเทคนิคการสอนและกิจกรรม
	ขั้นที่ 3	นำองค์ประกอบขั้นตอนที่ 2 มาสร้างเครื่องมือสำรวจการใช้เทคนิคการสอนและกิจกรรม
	ขั้นที่ 4	การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการสำรวจในขั้นที่ 3
ส่วนที่ 2		การสร้างเทคนิคการสอนและกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ ดำเนินการวิจัยดังนี้
	ขั้นที่ 1	การสร้างเทคนิคการสอนและกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ
	ขั้นที่ 2	สรุปผลรายงานการวิจัยงานวิจัยส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 และเผยแพร่
	ขั้นที่ 3	ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการสอนคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักศึกษา
	ขั้นที่ 4	นำแนวคิดในการสร้างเครื่องมือมาสร้างแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบใช้ (Pre-test) และนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้
	ขั้นที่ 5	การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์และแปลผล

ประชากร

จำนวนหลักสูตรสาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2546 ของสำนักทะเบียนและประเมินผลข้อมูลกลางทะเบียน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 มีจำนวนวิชาที่เปิดสอน

2,369 วิชา นักศึกษาลงทะเบียนเรียน 121,709 คน อาจารย์ผู้สอนมี 4,096 คนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 1,379 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างนั้นได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Random Sampling) โดยกำหนดจำนวนตัวอย่างเป็นไปตามตารางสำเร็จของ Krejcie และ Morgan ได้กำหนดจำนวนตัวอย่างไว้ ดังนั้น ข้อมูลการลงทะเบียน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 มีจำนวนวิชาจึงเลือกตัวอย่างได้ 331 วิชา (โดยจะเลือกให้ครบทุกสาขา) นักศึกษาลงทะเบียนเรียน เลือกตัวอย่างได้ 524 คน (โดยเลือกให้ครบทุกสาขา) สำหรับอาจารย์ผู้สอนเลือกตัวอย่างได้ 157 คน (โดยเลือกให้ครบทุกสาขา) บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เลือกตัวอย่างได้ 458 คน รวมตัวอย่าง 1139 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ การระดมสมอง การอภิปรายแสดงความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การสัมภาษณ์เชิงลึก และการใช้แบบสอบถาม

การรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสาร บทความ ตำรา รายงานของคณะต่างๆ รายงานของกองบริการ การศึกษา รายงานของงานประกันคุณภาพ รายงานของกองกิจการการศึกษา รายงานของกระทรวงศึกษาธิการ บทความและงานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรม
2. ข้อมูลปฐมภูมิ จัดประชุมสัมมนาจำนวน 5 ครั้ง จากกิจกรรมระดมสมองในรูปแบบ Mind Mapping จากการบรรยายของวิทยากร เช่น การบรรยายพิเศษของท่านองศ์มนตรีนายแพทย์เกษม วัฒนชัย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลเกี่ยวกับการสังเกตการเรียนการสอน และข้อมูลจากแบบสอบถาม

การวิเคราะห์และแปลผล ในการประเมินผลหรือลงคะแนนใดๆ ก็ตาม ผู้ประเมินควรมีอิสระ สมบูรณ์ไม่ควรให้ประเมินจากความเห็นของกลุ่ม เพราะถ้าทำเช่นนั้นจะถูกผู้นำกลุ่มหรือผู้ที่พูดเก่งในกลุ่ม ชักนำโน้มน้าวไปได้ ถ้าต้องการให้กลุ่มประเมิน ก็ให้ทุกคนในกลุ่มประเมินอย่างอิสระแล้วหาค่าเฉลี่ยของกลุ่ม จะทำให้ผลการประเมินใกล้เคียงความเป็นจริงยิ่งขึ้น ดังนั้นการวิเคราะห์เทคนิคการสอน คุณธรรมและ จริยธรรม ให้มีการแสดงความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ทำการประเมินแล้ว จึงนำแบบ ประเมินมากระทำการหาค่าทางสถิติ นำผลประเมินนั้นมาหาค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ โดยวิเคราะห์รวมทั้งหมด และวิเคราะห์แยกตามกลุ่มตัวอย่างตามกลุ่มหลักสูตรอีกครั้งหนึ่ง เมื่อคณะนักวิจัยได้สร้างเทคนิค การสอนเพื่อนำไปใช้พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม จะดำเนินการประเมินการใช้เทคนิคการสอน โดย ส่วนการวิเคราะห์ประเมินเทคนิคการสอนโดยให้กลุ่มตัวอย่างทุกฝ่ายมีส่วนร่วมทำการประเมิน และ เลือกใช้วิธีการ Voting เป็นเครื่องมือในการประเมิน เมื่อได้ทดลองใช้ โดยให้ผู้ใช้สื่อร่วมแสดงความคิดเห็นจึงนำเอาผลประเมินนั้นมาหาค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูล แสดงการประมวลผลข้อมูลแต่ละชุดออกมาในรูปของค่าเฉลี่ย (Mean) และ อัตราร้อยละ เกณฑ์การวัดค่าโดยใช้ค่าเฉลี่ย

4.5 – 5.0 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

3.5 – 4.4 หมายถึง เหมาะสมมาก

2.5 – 3.4 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

1.5 – 2.4 หมายถึง เหมาะสมน้อย

1.0 – 1.4 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าเทคนิคการสอนคุณธรรมส่วนใหญ่ใช้การสอนแทรกในชั้นเรียน (สอนแทรกในทุกกระบวนการแล้วแต่ผู้สอน) และสอนแทรกในกิจกรรม มีมากที่สุด ร้อยละ 63.1 และ สอนรูปแบบเป็นทางการ (ในลักษณะวิชาบังคับพื้นฐาน) คิดเป็นร้อยละ 33.8 จังหวะเวลาที่สอนไม่มีรูปแบบตายตัว ขึ้นอยู่กับการประเมินสถานการณ์ของผู้สอนสังเกตความเหมาะสมความพร้อมของผู้เรียน จึงเลือกที่จะสอนได้ตลอดเวลาทุกโอกาส มีความเห็นว่าควรเป็นวิชาบังคับร้อยละ 31.2 และ ควรเป็นวิชาเลือกร้อยละ 17.2 ไม่ควรเป็นวิชาพื้นฐานบังคับเรียนของทุกสาขาวิชาแต่ควรใช้วิธีการสอนแทรกในทุกกระบวนการวิชา ร้อยละ 47.8 ในเรื่องจำนวนชั่วโมงคุณธรรมต่อภาคเรียน ควรสอน 1 - 3 ชั่วโมง ร้อยละ 19.8 การระบุหัวข้อคุณธรรมในแผนการสอนแทรก (เรื่อง/ภาคเรียน) เห็นว่าควรระบุจำนวน 2 หัวข้อร้อยละ 13.4 โดยให้มีการบรรจุเนื้อหาด้านวินัยร้อยละ 73.1 ด้านความรับผิดชอบ ร้อยละ 79.1 ด้านความซื่อสัตย์ ร้อยละ 67.2 และพบว่าเทคนิคการสอนที่ใช้ส่วนใหญ่เลือกใช้กรณีศึกษา ร้อยละ 44.8 การเล่านิทาน และการยกประเด็นข่าว หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ร้อยละ 44.8 การเชิญวิทยากรผู้รู้มาสอน ร้อยละ 26.9 และโดยการหยิบเรื่องจริงมาวิเคราะห์คิดเป็นร้อยละ 19.2 นอกจากนั้นยังพบว่า ฝึกการมีวินัยในห้องสอบด้วยระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย พบว่าแก้ปัญหาได้ระดับมาก

ความเห็นเกี่ยวกับการจัดฝึกอบรมอาจารย์ผู้สอนวิชาคุณธรรม พบว่า เห็นว่าควรจัดฝึกอบรมอาจารย์ผู้สอนวิชาคุณธรรมมีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 89.17 และไม่ควรจัดฝึกอบรมร้อยละ 7.64 ครอบบรมอาจารย์รุ่นใหม่กับสื่อการสอนคุณธรรม เช่น การสอนโดยกรณีศึกษา การเล่านิทาน การหยิบเรื่องจริงมาวิเคราะห์ การจัดทำคู่มือการสอน คุณธรรม

สำหรับวิธีวัดผลสัมฤทธิ์ในการสอนคุณธรรม ไม่ได้ระบุการให้คะแนน คิดเป็นร้อยละ 40.3 ให้คะแนนคุณธรรมโดยรวมในการเข้าชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 23.9 ให้คะแนนคุณธรรมโดยรวมในการบ้าน คิดเป็นร้อยละ 13.4 ให้คะแนนคุณธรรมโดยระบุแยกจากเนื้อหาวิชา คิดเป็นร้อยละ 12.0 และพบว่าวิธีประเมินผลการสอนแบบไม่เป็นทางการจำแนกตามกลุ่มบุคลากรของมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่ใช้วิธีการประเมินผลโดยใช้พฤติกรรมและคุณภาพรวมตอนสิ้นเทอม คิดเป็นร้อยละ 25.3

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาด้านนโยบายของผู้บริหารมหาวิทยาลัยระดับมหาวิทยาลัย ระดับคณะ ระดับภาควิชา อาจารย์ผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม ขอให้ข้อเสนอแนะแก่มหาวิทยาลัย ดังนี้

ระดับอาจารย์ประจำวิชา อันดับแรก ควรเข้ารับการฝึกอบรมเทคนิคการสอนคุณธรรม จริยธรรม ก่อนทำการสอนจริง อันดับที่ 2 ควรจัดให้มีการสอนแบบสอดแทรกเนื้อหาคุณธรรมในวิชาที่สอนทุกวิชา และอาจารย์ผู้สอนควรเข้าไปร่วมกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมกับนักศึกษา อาจารย์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษา และอาจารย์ทุกท่านต้องมีคุณธรรมที่เหมือนกัน ถ้าต่างกันนักศึกษา ก็จะเลียนแบบที่ไม่ดี และควรให้อาจารย์ประจำวิชาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างทางด้านคุณธรรมพื้นฐานของคนดี 10 ประการนี้ด้วย

ระดับหัวหน้าภาควิชา ควรมีการกำหนดในกรอบตารางของแต่ละภาคเรียนให้ชัดเจนเพื่อให้อาจารย์ในภาควิชา มีการสอดแทรกเนื้อหาคุณธรรมในชั้นเรียน จัดสรุปงบประมาณของภาควิชาให้กับกิจกรรมนักศึกษา และนำเรื่องนี้เข้าที่ประชุมของภาควิชา เพื่อให้อาจารย์ไปถ่ายทอดให้นักศึกษา จัดกิจกรรมเพื่อมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ (ภาควิชา คณะ และมหาวิทยาลัย) สนับสนุนการทำกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษามีประสบการณ์การใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม เพื่อเสริมความแข็งแกร่งด้าน EQ ให้นักศึกษาโดยทางภาควิชาต้องจัดเวลาให้นักศึกษาเข้าร่วมทำ กิจกรรม และมีการติดตามประเมินผล

ระดับคณะ ให้จัดตารางสอนใหม่ ลดกระบวนวิชาที่ไม่จำเป็นลงและให้อาจารย์ประจำวิชาต่างๆ ลดปริมาณการทำรายงานลงเพื่อให้นักศึกษามีโอกาสมีเวลาทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น ให้การสนับสนุนสถานที่และงบประมาณให้นักศึกษามีโอกาสจัดกิจกรรม ให้อาจารย์ในกระบวนวิชาตระหนักให้นักศึกษามีโอกาสทำกิจกรรมบ้าง และควรแนะนำบุคลากรในคณะให้เข้าใจตรงกันในการชี้แจงว่าคุณธรรม จริยธรรมคืออะไร สนับสนุนให้อาจารย์ผู้สอนพยายามสอดแทรกคุณธรรมในเนื้อหาวิชาที่สอนหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ควรจัดปฐมนิเทศรวมนักศึกษาทุกต้นเทอม กระตุ้นให้นักศึกษาได้ช่วยกันคิดและให้นักศึกษาได้แสดงออกถึงความเป็นกันเองเพื่อให้นักศึกษาเปิดใจรับสิ่งที่นักศึกษาคิดและวิเคราะห์ รวมทั้งจัดประชุมสัมมนาให้นักศึกษาได้อภิปรายถึงปัญหาและการแก้ไขทางด้านจริยธรรม โดยให้อาจารย์ร่วมรับฟังและแนะนำ

ระดับมหาวิทยาลัย จัดรูปแบบการสอนคุณธรรมที่เหมาะสมโดยใช้เทคนิคการสอนแบบไม่เป็นการให้อาจารย์สอดแทรกในทุกวิชาและทุกกิจกรรม

1. มหาวิทยาลัยควรมีบทบาทการจัดการฝึกอบรมเทคนิคการสอนคุณธรรมจริยธรรมแก่อาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัย เพื่อให้เข้าใจในเนื้อหาและวิธีการสอนในเรื่องเดียวกันและรูปแบบเดียวกัน ความเห็นเกี่ยวกับการจัดฝึกอบรมอาจารย์ ผู้สอนวิชาคุณธรรม พบว่า เห็นว่าควรจัดฝึกอบรมอาจารย์ผู้สอนวิชาคุณธรรมมีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 89.17 และไม่ควรมีจัดฝึกอบรมร้อยละ 7.64 ควรอบรมอาจารย์รุ่นใหม่กับสื่อการสอนคุณธรรม เช่น การสอนโดยกรณีศึกษา การเล่านิทาน การหยิบเรื่องจริงมาวิเคราะห์ การจัดทำคู่มือการสอนคุณธรรม

2. นโยบายระดับมหาวิทยาลัยเรื่องการสอนและการจัดกิจกรรมต้องมีความชัดเจน กิจกรรม นักศึกษาของมหาวิทยาลัยควรดำเนินการอย่างจริงจังในเรื่องบัณฑิตในอุดมคติไทย มีความชัดเจนการสอน คุณธรรมผ่านกิจกรรมนักศึกษาเป็นนโยบายบังคับหรือหน้าที่ สร้างความร่วมมือของหน่วยงานให้เป็น ระบบเครือข่ายแบบบูรณาการ เพราะปัจจุบันความร่วมมือมีช่องว่างสูง การจัดกิจกรรมนักศึกษาควรมี หัวข้อและเนื้อหาที่ชัดเจน กิจกรรมที่ควรมีความสม่ำเสมอ เรื่องการจัดงบประมาณ ถ้าจัดงบประมาณลง มาเป็นงบรวมไปด้วยกันจะก่อให้เกิดความต่อเนื่อง รูปแบบกิจกรรมควรมีร่วมกันอยู่หลายๆ คณะ งาน ออกค่ายส่วนมากค่ายใครค่ายมัน เน้นการเข้าใจกันและความร่วมมือกันของนักศึกษาและอาจารย์เพื่อ ช่วยเหลือกัน (ออกค่าย) สอนเรื่องชีวิตมนุษย์ รวมทั้งสอนคุณธรรมผ่านวิชาการฝึกงาน

3. มหาวิทยาลัยควรเน้นนโยบายสอนคุณธรรมแทรกในกิจกรรมนักศึกษา เช่น สอนวินัยความ รับผิดชอบผ่านกิจกรรมงานกีฬา เช่น งานทองกวาวเกม มีการจัดกิจกรรมนักศึกษาแบบบูรณาการ – ศาสนา + สังคม + เข้าวัด ทักษะการมีส่วนร่วม–และมีการประเมินผลทุกกิจกรรม สอนการมีวินัยและ ความรับผิดชอบโดยอาจารย์ควรแต่งกายให้เป็นแบบอย่าง โครงการที่เดือนนึ่ง – การแต่งกาย มีวินัย มี น้ำใจ การให้ความช่วยเหลือ พี่สอนน้อง พี่ๆ บนที่ทำงานให้เคารพเหมือนเป็นอาจารย์ของเรา เช่น ถ้าเข้า งานสายจะมีผลต่อทั้งหมด นอกจากนั้นกิจกรรมที่จัดในมหาวิทยาลัยจะต้องไม่ขัดกับการสร้างคุณธรรมแก่ นักศึกษา

4. เนื้อหาของคุณธรรมเมื่อสอนแทรกในวิชาหลักสูตรการประกอบอาชีพ อาจารย์จะทำให้ นักศึกษาเห็นได้อย่างไรว่าผลประโยชน์ที่เขาและสถาบัน ควรสอนแทรกในกระบวนวิชาเพื่อการ เสริมสร้างคุณธรรม แผนการสอนของวิชานี้ควรบรรจุเนื้อหาคุณธรรม มีกฎชัดเจน มีตัวเลขกิจกรรมที่ ชัดเจน บรรจุและสอดแทรกไว้ในกระบวนวิชาซึ่งไม่ใช่กระบวนวิชาใหม่ สร้างความเป็นคนให้ดีคือ “รู้จัก สังคม” ควรวัดเป็นกระบวนวิชาแต่ไม่กำหนดตายตัว ให้นักศึกษาเห็นว่าเกิดประโยชน์ต่อนักศึกษาอย่างไร (ฝึกคิด) การสร้างคุณภาพที่เหมาะสมของแพทย์ และการช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลืองานส่วนรวมและผู้ป่วย และมหาวิทยาลัยต้องสนับสนุนอย่างชัดเจนของการเป็นมืออาชีพที่พร้อมด้วยคุณธรรม

5. มหาวิทยาลัยควรปรับปรุงทบทวนจัดกิจกรรมและวิธีการประเมินผลการจัดกิจกรรม ด้าน คุณธรรมใหม่ จะเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาจากจำนวนกิจกรรมและหลักสูตรคุณธรรมมีมากขึ้น แต่นักศึกษา ไม่สนใจ บางหลักสูตรก็ไม่ค่อยได้ผลเพราะผู้เข้ารับการฝึกอบรมก็เป็นแต่คนเดิมๆ มหาวิทยาลัยควร รับทราบอุปสรรคในการสอนคุณธรรม คือ ด้านกลไกแก้ปัญหาเรื่องข้ออ้างจากทุกฝ่าย ด้านไม่มีเวลา พอที่จะสอน และในปัจจุบันการจัดกิจกรรมผ่านชมรมมีน้อยและจำนวนชมรมก็มีน้อย กิจกรรมที่จัดจึง ไม่ได้วัดถึงการสอนคุณธรรมได้ มหาวิทยาลัยควรตั้งเกณฑ์การประเมินจากสิ่งที่ได้จากกิจกรรม โดยการ วัดผลในด้านคุณธรรมของนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นจากการทำกิจกรรม (Out put) ซึ่งที่ผ่านมามีวัดยาก มหาวิทยาลัยต้องยกเลิกการวัดผลจากจำนวนคนเข้าร่วมกิจกรรม (วัดคนเข้ามา/น้อย) ยกเลิกการวัดที่ กระบวนการ (process) ซึ่งเป็นการวัดที่ทำให้หลงผิดและหลงทาง นอกจากนั้นควรประเมินคุณธรรมของ นักศึกษาจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการบันทึกสมุดพกคุณธรรมของนักศึกษา ประเมินผลมากขึ้นทั้งใน หลักสูตรและนอกหลักสูตร

จากการศึกษากิจกรรมหลักด้านคุณธรรมของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่จัดทำมีจำนวนทั้งหมด 137 โครงการ ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ จากกลุ่มอาจารย์และเจ้าหน้าที่กิจการนักศึกษาจำนวน 74 คน และนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 324 คน พบว่าจากการสำรวจความเห็นของทุกฝ่ายเห็นว่าการมออยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดมีเพียง 2 กิจกรรมคือ การปฐมนิเทศนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และการปัจฉิมนิเทศนักศึกษาปีสุดท้าย ดังนั้น มหาวิทยาลัยน่าจะทำกิจกรรมรูปแบบนี้ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อสอดแทรกการสอนคุณธรรม เช่น ปฐมนิเทศนักศึกษาฝึกงาน ปัจฉิมนิเทศนักศึกษาฝึกงาน ปฐมนิเทศนักศึกษาปี 2 ปฐมนิเทศนักศึกษาปี 3 ปฐมนิเทศนักศึกษาที่จะไปงานแข่งขันกีฬา ปฐมนิเทศนักศึกษาที่จะไปจัดการแข่งขันทักษะวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งทบทวนเนื้อหาสาระรูปแบบให้นักศึกษาเห็นว่าได้รับประโยชน์เพื่อตัวนักศึกษาเองและสถาบันการศึกษาพร้อมกัน

สำหรับเทคนิคการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมสำหรับนักศึกษาอาจทำได้ มีดังนี้

1. ใช้สื่อการเรียนการสอน เช่น Web Page
2. เชิญวิทยากรมาบรรยาย และแลกเปลี่ยนความคิดกับนักศึกษา
3. การจัดกิจกรรมด้านคุณธรรม ไม่จำเป็นต้องไปปฏิบัติธรรมที่วัด
4. ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมที่อยู่ในวิถีชีวิต
5. ผู้บริหารควรจัดรอบการทำกิจกรรมที่ชัดเจน
6. อาจารย์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักศึกษา
7. ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาต้องเข้มแข็ง
8. ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ ผู้ปกครอง และ นักศึกษาต้องใกล้ชิด
9. กิจกรรมควรจัดสำหรับนักศึกษาทุกชั้นปี ไม่ใช่เฉพาะนักศึกษาปี 1

ข้อจำกัดอย่างหนึ่งของการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมคือเรื่องงบประมาณสนับสนุน

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงเทคนิคการสอนคุณธรรมและจริยธรรมของอาจารย์ในทุกวิชา ของทุกหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. ทำให้ทราบถึงเทคนิคการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ของงานกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ทำให้ทราบถึงลักษณะการจัดกระบวนการวิชาคุณธรรมและจริยธรรม เป็นส่วนหนึ่งในเนื้อหาหลักสูตรของแต่ละสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำให้ได้รูปแบบเทคนิคการสอนคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสม ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ชื่อเรื่อง **วิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น**
Methods of Moral and Ethics Integrated Teaching
at Khon Kaen University

ผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทา มลินทวิสมัย
รองศาสตราจารย์วราภรณ์ เชื้ออินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สินีนานู ศรี
วุฒิพงศ์ ลิ้มปวีโรจน์
บัญชา เกียรติจรุงพันธุ์
ภิญโญ รัตนาพันธุ์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ปัจจุบันสังคมไทยและสังคมโลกกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาและวิกฤตการณ์ต่างๆ รวมทั้งปัญหาคุณธรรม จริยธรรมที่แผ่ขยายขึ้น อันเป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนั้น การสอนคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เยาวชน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างภูมิคุ้มกันด้านทานไม่ให้ตกไปในทางเสื่อม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ระบุไว้ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม” นำมาสู่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ระบุ “ให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จึงได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตอุดมคติไทยไว้ ซึ่งนำมาสู่นโยบายของมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยคณะทำงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ภายใต้การทำงานของ รองศาสตราจารย์สุภาพ ณ นคร รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ท้วมสุข รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ และ รองศาสตราจารย์ศักดา ไชกกิจภิญโญ ผู้อำนวยการสำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน ได้เล็งเห็นความสำคัญของการผลิตบัณฑิตที่พร้อมด้วยความรู้คู่คุณธรรม จึงได้เริ่มให้มีการอบรมอาจารย์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้มีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2549 คณะผู้วิจัยอยู่ในคณะกรรมการด้านการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมชุดปัจจุบัน (ปี 2548) ได้ประมวลผลงานการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี 2546- 2549 ออกมาเป็นวิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมเป็นหนังสือขึ้น เพื่อใช้ในการอบรมอาจารย์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่นและเผยแพร่แก่บุคคลทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

รวบรวมข้อมูล และประมวลผลงานวิจัยในชั้นเรียนของอาจารย์ที่การสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ระหว่างปี พ.ศ.2546-2549 เป็นวิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

- 1 รวบรวมข้อมูลได้จากโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนาอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอน ที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม” จำนวน 4 ครั้ง ของสำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ ตั้งแต่ปี 2546-2549
- 2 ประมวลผลงานการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมระหว่างปี 2546 – 2549 โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มตามจำนวนอาจารย์ที่เข้ารับการอบรม โครงการที่เกิดขึ้น รายวิชาที่สอนทั้งภาคบรรยายและปฏิบัติการ รวมทั้งจำนวนนักศึกษาที่ได้รับการสอน และงบประมาณที่ใช้
- 3 สังเคราะห์ข้อมูลจากการปฏิบัติจริงของคณะผู้วิจัยออกมาเป็นรูปแบบวิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม

ผลการวิจัย

ผลงานการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ระหว่างปี 2546 - 2549

มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีความมุ่งมั่นในการผลิตบัณฑิตที่มีลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงได้กำหนดเป็นนโยบายของมหาวิทยาลัย ระบุไว้ในแผนกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัย พ.ศ.2546 - 2550 ด้านการผลิตบัณฑิต โดยให้มีระบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เกิดขึ้นครั้งแรกในปี 2546 โดยคณะทำงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ภายใต้การนำของรองศาสตราจารย์สุภาพ ณ นคร สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ทำการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่คณาจารย์ของมหาวิทยาลัย ในเรื่อง การเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 2 รุ่น โดยได้รับความอนุเคราะห์จากแม่ชีรองศาสตราจารย์ ดร. ไพเราะ ทิพย์ทัศน์ มาบรรยาย และให้คำแนะนำการเขียนโครงการวิจัยในชั้นเรียนให้มีการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ต่อมาในปี 2548 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ชุดปัจจุบัน ซึ่งเป็นอาจารย์ที่เข้าอบรมในรุ่นที่ 1 และ 2 ที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยในชั้นเรียนและพัฒนาตนเองเป็นวิทยากร ได้ทำกรอบรมเทคนิคการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้แก่อาจารย์ พร้อมทั้งเป็นที่ปรึกษาการทำวิจัยในชั้นเรียนให้กับอาจารย์ที่สนใจอีกจำนวน 2 รุ่น รวมมีอาจารย์ได้รับการอบรมระหว่าง ปี 2546 – 2549 จำนวน 4 รุ่น ทำให้มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีอาจารย์ที่ผ่านการอบรมการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม จำนวนทั้งสิ้น 152 คน ในจำนวนนี้เป็นอาจารย์ที่มีประสบการณ์ศึกษาวิจัยในชั้นเรียนเกี่ยวกับการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม จำนวน 65 คน เป็นการศึกษา 41 รายวิชาบรรยาย และ 30 รายวิชาปฏิบัติการ สอนนักศึกษาได้จำนวน 4,936 คน และใช้

งบประมาณทั้งสิ้น 809,300 บาท และมีการสอดแทรกคุณธรรม ข้อต่างๆ หลากหลายมากมาย ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การอบรมพัฒนาอาจารย์เพื่อการจัดการเรียนการสอนให้สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม
ปี พ.ศ. 2546-2549

การ อบรม รุ่นที่/ พ.ศ.	จำนวนอาจารย์/ โครงการ		คุณลักษณะบัณฑิตอันพึงประสงค์	จำนวนรายวิชา		จำนวน นักศึกษา (คน)
	เข้าอบรม	โครงการวิจัย		บรรยาย	ปฏิบัติการ	
1 / 2546- 2547	42	24	ความรัก ความเมตตา สติ สมาธิ โยนิโสมนสิการ สังคหวัตถุ 4 ชื่อสัตย์สุจริต เสียสละ มีเหตุผล รับผิดชอบ ขยันอดทน อ่อนน้อมถ่อมตน สำนึกรักธรรมชาติ ตรงต่อ เวลา การรักษาความลับของผู้อื่น อิทธิบาท 4 คิดเชิงเหตุผล ละการฆ่าสัตว์ บุญกิริยาวัตถุ 10 การตอบแทนบุญคุณ วินัย	13	14	2,189
2 / 2547- 2548	25	10	โยนิโสมนสิการ ปัจจัยอิงอาศัยสติ การทำงานร่วมกันแบบหลอมรวม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ประหยัด พรหมวิหาร4 บุญกิริยาวัตถุ10 ความ รับผิดชอบต่อวิชาชีพ ความรับผิดชอบต่อ สังคม เมตตา กรุณา มัจจุราช คิดดี ชื่อสัตย์ (ชมราวาส ข้อ4)	6	7	747
3 / 2549	45	16	เกื้อกูล ช่วยเหลือกัน ความสามัคคี ความรัก ความเมตตา ตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์สุจริต คิดอย่างแยกกาย แบบปัจจัย สัมพันธ์ แต่งกายสุภาพ วาจาสุภาพ อ่อนน้อม ถ่อมตน พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 การตอบ แทนบุญคุณ กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	11	4	913

การ อบรม รุ่นที่/ พ.ศ.	จำนวนอาจารย์/ โครงการ		คุณลักษณะบัณฑิตอันพึงประสงค์	จำนวนรายวิชา		จำนวน นักศึกษา (คน)
	เข้าอบรม	โครงการวิจัย		บรรยาย	ปฏิบัติการ	
4/ 2549	40	15	โยนิโสมนสิการ อิทธิบาท 4 ตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ กตัญญูรู้คุณ ซื่อสัตย์ สุจริต เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พรหมวิหาร 4 การบริหารจัดการ และเจริญปัญญา สัมปยุตธรรม อริยสัจ 4 ความไม่พุ่มพวย สมานี สัมมาคารวะผู้ใหญ่ ปฏิบัติตนให้เหมาะสม	11	5	1,087
รวม 4 รุ่น	152	65		41	30	4,936

หมายเหตุ: ในบางโครงการมีการสอนมากกว่า 1 รายวิชา

นอกจากนี้ ทางคณะอนุกรรมการด้านการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ยังสนับสนุนวิทยากรอบรมหัวข้อการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการอบรมอาจารย์ใหม่ จำนวน 5 รุ่น มีอาจารย์ใหม่ที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 208 คน

ผลจากการประเมินของนักศึกษา ส่วนใหญ่มีความพอใจ มีความสุขในการเรียน ซึ่งได้จากผลการประเมินตนเอง จากการประเมินผลการเรียนการสอนของอาจารย์ และนักศึกษามีพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในวิชาปฏิบัติการ แม้ว่าจำนวนอาจารย์และนักศึกษายังมีไม่มากนักในช่วงเวลา 4 ปี เมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัย แต่เป็นที่น่ายินดีว่าผลจากการอบรมอาจารย์ดังกล่าว ในปัจจุบันอาจารย์หลายท่านยังคงทำการสอนสอดแทรกคุณธรรมให้แก่นักศึกษาอยู่จนถึงปัจจุบัน และสอนในทุกรายวิชาที่รับผิดชอบ จึงทำให้เห็นแนวโน้มได้ว่า ผลจากการอบรมดังกล่าว ทำให้มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีอาจารย์ที่สอนสอดแทรกคุณธรรมมากขึ้น กระจายไปยังนักศึกษามากขึ้น ซึ่งการสอนสอดแทรกคุณธรรมเช่นนี้ จะทำให้เกิดความต่อเนื่องและทำให้เกิดสังคมคุณธรรม จริยธรรมมากขึ้นในมหาวิทยาลัยในอนาคต

รูปแบบวิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผลจากการอบรมอาจารย์ให้มีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม รุ่นที่ 1-3 และประสบการณ์ของคณะผู้วิจัยคือ คณะอนุกรรมการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ปี 2548 จึงได้ประมวลรูปแบบวิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตามเทคนิคต่างๆ ได้ 5 รูปแบบ คือ การใช้สื่อ การปฏิบัติ การสร้างชิ้นงาน การวิเคราะห์สถานการณ์ และการใช้บทเรียน ซึ่งแต่ละรูปแบบมีหลักการและวิธีการสอนดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รูปแบบวิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมแบ่งตามเทคนิคต่างๆ

รูปแบบ	หลักการ	หัวข้อ คุณธรรม	สาระคุณธรรม	วิธีการสอน	การประเมิน
1. การใช้สื่อ	สอดแทรกให้ เกิดหัวใจ / กระตุ้น/ กำลังใจ/ กลมกลืน/ สม่ำเสมอ/ ทันสมัย/ ทันสมัย	การตรงต่อ เวลา	ให้มีวินัยเบื้องต้น ใส่ใจต่อภาระหน้าที่ ที่ตนรับผิดชอบ	แทรกภาพที่ให้ความหมาย เกี่ยวกับการรับผิดชอบใน เรื่องตรงต่อเวลา ให้กลมกลืน กับเนื้อหา กระตุ้นให้ นักศึกษาคิด เช่น สอนเรื่องตัว ปรสิทที่คอยกินเหยื่อเป็น อาหาร เมื่อเหยื่อไม่มา ปรสิท ก็จะหิว เปรียบเทียบกับกรณี นักศึกษามาเข้าเรียนช้า ครู อาจารย์ก็จะรอ	สังเกตการมีส่วนร่วม ของนักศึกษาและ พฤติกรรมที่ เปลี่ยนแปลง
2. การ ปฏิบัติ	ให้นักศึกษาได้ ลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเองและ นำเสนอ การบูรณาการ ความคิดด้วย ตนเอง	ความรัก ความ เมตตา ความ รับผิดชอบ การตรงต่อ เวลา	ปรารถนาให้ผู้อื่น เป็นสุข ทั้งต่อคน อื่น สัตว์และรักษา สิ่งของ การปฏิบัติ ตนอย่างถูกต้อง	การแบ่งกลุ่มอภิปราย หัวข้อความรักและการกระทำ ต่อสิ่งอันเป็นที่รัก เช่น บุพการี/ผู้มีพระคุณ เพื่อน สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต และผู้สอนเชื่อมโยงผู้ป่วยว่า เปรียบเสมือนผู้มีพระคุณที่มี ชีวิตขณะที่หุ่นจำลองในการ ใส่ท่อช่วยหายใจเป็น สิ่งไม่มีชีวิตแต่มีคุณค่า	การปฏิบัติงานของ นักศึกษา นักศึกษา ประเมินตนเอง ผู้ร่วมงานประเมินการ เข้าเรียนหรือปฏิบัติงาน ของนักศึกษาอุปกรณ์ การศึกษาได้รับการดูแล ดีขึ้น
		สติปัญญา 4	การเจริญสติให้รู้เท่า ทันปัจจุบันหรือมี ความรู้ตัวทั้งพร้อม อยู่ทุกขณะ 4 ประการ ได้แก่ การ เคลื่อนไหวทางกาย เวทนา จิต ฯลฯ	ให้นักศึกษาเดินไป-มา ประมาณ 1-2 นาที เป็น ระยะทางประมาณ 30 เมตร ให้นักศึกษาสังเกตการณ์รับรู้ ทางกาย เวทนา จิต ในขณะที่ เดิน	การประเมินตนเอง นักศึกษายอชิบาย ความรู้สึกในการเดิน อาจารย์ประเมินความ เข้าใจของนักศึกษา
3.การสร้าง ชิ้นงาน	ให้นักศึกษาสื่อ คุณธรรมออกมา ในรูปชิ้นงานได้	จิตสำนึก ต่อสรรพ สิ่ง	กระตุ้นให้นักศึกษา นำเสนอความรู้สึก ทางจิตของตนเอง	โน้มน้าวหรือให้สิ่งเร้าทั้ง ทางบวกและลบให้เกิดภายใน ใจ และให้สะท้อนชิ้นงาน ด้วยตนเอง	คะแนน Rubic เป็น 3, 2, 1 เนื้อหาแปลกใหม่, ลึกซึ้ง ความประณีต เพื่อนแสดงความรู้สึก ต่อชิ้นงาน โดยไม่มีการ ตัดสิน

รูปแบบ	หลักการ	หัวข้อ คุณธรรม	สาระคุณธรรม	วิธีการสอน	การประเมิน
4.การวิเคราะห์สถานการณ์	ให้เกิดความคิดด้านคุณธรรมอย่างถูกวิธี ใช้สิ่งของหรือสถานการณ์ใกล้ตัว	หลักโยนิโส มนสิการ	การพัฒนาปัญญาเชิงพุทธ โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ 10 ประการ	ใช้วัสดุรอบตัวเช่นแก้วปากกา ยกตัวอย่างนำหรือโยนิโสมนสิการมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้มีสติ	ให้คะแนน Rubic ผลงานใหม่+เป็นไป ได้+มีประโยชน์ = 15 คะแนนใหม่+เป็นไปได้ ยาก+มีประโยชน์ = 10 คะแนนใหม่+เป็นไปได้ ยาก+ไม่มีประโยชน์ = 5 คะแนน
5.การใช้บทเรียน	ใช้บทเรียนที่สามารถนำคุณธรรมมาอธิบายได้	การอิงอาศัย	สรรพสิ่งทั้งหลายมีปัจจัยการอิงอาศัย การเกิดซึ่งกันและกัน มีความซับซ้อนนอกเหนือการบังคับบัญชา	พลังงานของสิ่งมีชีวิตเริ่มต้นจากพลังงานแสงอาทิตย์ ถ่ายทอดให้กับพืช และพืช ถ่ายทอดให้กับสัตว์ เป็นทอดๆ	นักศึกษาเข้าใจความเชื่อมโยงของเนื้อหาที่เรียน

แต่ละรูปแบบมีหลักการและวิธีการสอนที่แตกต่างกันไปบ้าง แต่ข้อคุณธรรมและการประเมินนั้นสามารถใช้ได้กับทุกรูปแบบ การประเมินการสอน มีหลายระดับ ตั้งแต่ การรับรู้ ความเข้าใจ จิตใจที่เข้าถึงคุณธรรม จนทำให้มีการแสดงออกทางพฤติกรรม และการให้คะแนนผลงานสะท้อนแนวคิดคุณธรรมเป็น rubic score เป็นต้น ดังนั้นวิธีการประเมินจึงมีหลายรูปแบบเช่นกัน เช่น ให้นักศึกษาประเมินตนเอง จนถึง การสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

เมื่อมีการอบรมอาจารย์ในรุ่นที่ 4 ได้ทำการวิเคราะห์โครงการแล้วก็พบว่า รูปแบบการสอน สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมอยู่ใน 5 รูปแบบนี้ แต่มีความหลากหลายของคุณธรรม วิธีการในรายวิชาต่างๆ แตกต่างกันไป

หนังสือ “วิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม”

จากผลงานวิจัยของคณาจารย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น และประสบการณ์ของคณะอนุกรรมการด้านการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ได้รวบรวมเป็นหนังสือ วิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน ภายใต้รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข และด้วยความเมตตาของพระครูวินัยธร ดร. สมชาย กันตสีโล และแม่ชี รองศาสตราจารย์ ดร. ไพเราะ ทิพย์ทัศน์ ที่ได้ให้ความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรม จริยธรรม และวิธีการสอนสอดแทรก รวมทั้งท่านแม่ชีที่ได้กรุณาให้แนวทางในการเขียนและตรวจแก้ไขให้หนังสือนี้เกิดความสมบูรณ์

หนังสือเล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการอบรมและเผยแพร่แก่อาจารย์ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น และเผยแพร่แก่สถาบันและบุคคลภายนอกที่มีความสนใจ เนื้อหาในหนังสือจะกล่าวถึงความสำคัญของการสอนคุณธรรม จริยธรรม จริยธรรมความเป็นครู คุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน นักศึกษาในอุดมคติไทย หลักการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม การสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในชั้นเรียน การประยุกต์รูปแบบการเรียนการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เพื่อครอบครัวและสังคม (ชุมชน และธุรกิจ) และการประเมินผลการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม

ชื่อเรื่อง การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับ
นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ
**The Synthesis Instructional Model for Enhancing Higher Students’
Ethics by Meta-analysis**

นักวิจัย ฉัฐพงษ์ชัย ไทรพงษ์พันธ์

ปีที่ทำวิจัยสำเร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

จริยธรรมเป็นแบบแผนของการกระทำที่ถูกต้อง สิ่งที่เป็นความดี หลักเกณฑ์ มาตรฐาน บรรทัดฐาน และคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับหลักการประพฤติปฏิบัติอันสืบเนื่องมาจากความนึกคิดที่รู้สึกผิดชอบชั่วดี รู้ว่าการกระทำใดถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควรให้เหมาะสมตามกาลเทศะทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ดังนั้นการปลูกฝังให้บุคคลมีจริยธรรมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและควรตระหนักถึง ซึ่งการพัฒนาจริยธรรมให้แก่ศึกษานั้นถือว่าเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา ดังในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) ได้ระบุความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้มีจริยธรรม ดังปรากฏในหมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 5) และจากการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาพบว่า นอกจากมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการปฏิบัติแล้ว ยังมีจุดเน้นที่สำคัญคือมุ่งพัฒนานักศึกษาให้มีคุณธรรม และจริยธรรมด้วยเช่นกัน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2546) ดังนั้นการหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายดังกล่าวจึงเป็นภารกิจหลักของสถาบันการศึกษา

การจัดการเรียนการสอน ถือว่าเป็นภารกิจหลักของสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม เพื่อความเป็นพลเมืองดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการเรียน

การสอนประการหนึ่งก็คือการพัฒนาให้ผู้เรียนมีจริยธรรมและคุณธรรม และเพื่อให้ได้รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ คือสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะดังที่พึงประสงค์ได้ แนวทางหนึ่งก็คือ การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยอาศัยการสร้างองค์ความรู้ด้วยกระบวนการวิจัย ซึ่งกระบวนการหนึ่งที่สามารถนำมาสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยแต่ละเรื่องได้ก็คือ การวิเคราะห์ อภิमान (Meta-analysis) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน สำหรับเสริมสร้างการเรียนรู้และจริยธรรมให้กับนักศึกษา และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนสำหรับเสริมสร้างจริยธรรม ให้แก่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้วยการวิเคราะห์อภิमान

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

คืองานวิจัยที่มุ่งเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด คือเป็นงานวิจัยที่ค้นพบจากฐานข้อมูล ThaiLis และมีค่าสถิติที่สามารถคำนวณหาค่าขนาดอิทธิพลได้ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 15 เรื่อง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ ทฤษฎีจริยธรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน บทบาทของผู้เรียน รูปแบบการสอน บทบาทของผู้สอน สื่อการเรียนการสอน และวิธีการประเมินผลการเรียน
2. ตัวแปรปรับ (Moderator Variable) ได้แก่ ระดับการศึกษาของผู้ทำวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบแผนการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ค่าขนาดอิทธิพล (Effect sized : d)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกการอ่านงานวิจัยที่ผู้วิจัยพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับตัวแปรที่ต้องการศึกษา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยที่กำหนด โดยผู้วิจัยวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของงานวิจัยแต่ละเรื่อง จากกรอบแนวคิดในการวิจัยและแผนการเรียนการสอนของกลุ่มทดลองทุกแผน และนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์โดยตรวจความสมบูรณ์ของแบบบันทึกการอ่านงานวิจัย คำนวณค่าขนาดของอิทธิพล (Effect size : d)

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น ตัวแปรปรับ และค่าขนาดอิทธิพลโดยใช้สถิติ Chi-Square วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพลโดยใช้สถิติ Mann-Whitney U-test ในกรณีที่มีตัวแปรต้นเพียงสองระดับ และใช้สถิติ Kruskal-Wallis H test ในกรณีที่มีตัวแปรต้นตั้งแต่สามระดับขึ้นไป และสังเคราะห์ขั้นตอนและรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. งานวิจัยที่นำมาวิเคราะห์ห่อภิมาณส่วนใหญ่ มีลักษณะดังนี้ เป็นงานวิจัยในระดับปริญญาเอก เป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นงานวิจัยที่จัดพิมพ์ในปี 2540 ตัวแปรต้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมและการฝึกอบรม ตัวแปรตามที่ศึกษาคือพฤติกรรมทางจริยธรรม ใช้แบบแผนการวิจัย One Group pre-post test design กลุ่มประชากรที่ศึกษาคือนักศึกษา มีจำนวน 1 กลุ่ม ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านความรู้ทางจริยธรรมคือแบบทดสอบ ด้านความรู้สึกและการใช้เหตุผลทางจริยธรรม ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า และพฤติกรรมทางจริยธรรมใช้แบบทดสอบสถานการณ์เลือกตอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ Dependent t-test

2. ค่าขนาดอิทธิพลมีค่าต่ำสุด -0.05 มีค่าสูงสุด 3.070 ค่าเฉลี่ย 1.364 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.023 ตัวแปรปรับที่มีความสัมพันธ์กับค่าขนาดอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$ ได้แก่ ตัวแปรตามที่ศึกษา การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ตัวแปรต้นที่มีความสัมพันธ์กับค่าขนาดอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$ ได้แก่

3.1 ทฤษฎีจริยธรรม คือทฤษฎีของเพียเจท์ (Piaget) ทฤษฎีของโคลห์ลเบิร์ก (Kohlberg) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขปฏิบัติการ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการกระจำค่านิยม ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำกับตนเอง ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม เชิงพุทธ และทฤษฎีพฤติกรรมทางจริยธรรม

3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ คือทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม

3.3 รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน คือเป็นแบบการมองเห็น เช่น การอ่าน การดู

3.4 บทบาทของผู้เรียนคือ เป็นแบบการรับความรู้โดยการมองเห็น การรับความรู้โดยการฟัง และการอภิปรายแสดงความคิดเห็น

3.5 รูปแบบการสอนคือ เป็นแบบการใช้กระบวนการทางสังคม การเน้นตามลักษณะเฉพาะของบุคคล และการเน้นตามแนวคิดตามกลุ่มพฤติกรรมนิยม

3.6 บทบาทผู้สอนคือ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยการแสดงให้ดู ถ่ายทอดความรู้โดยการให้ฟัง และจัดสภาพแวดล้อมและช่วยเหลือผู้เรียน

3.7 สื่อการเรียนการสอนคือ เป็นทั้งสื่อเพื่อการมองเห็น และสื่อเพื่อการฟัง

4. วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีดังนี้

4.1 วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยโดยใช้วิธีการสอบถาม การสังเกต และเพิ่มประสบการณ์ วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยโดยใช้ทั้งแบบวัด การสอบถาม และการสังเกต วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านการปฏิบัติโดยใช้การทดสอบ การสังเกตและเพิ่มประสบการณ์

4.2 วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้ทางจริยธรรม โดยใช้การทดสอบ การสอบถาม การสังเกต และเพิ่มประสบการณ์ วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้สึกทางจริยธรรม โดยใช้การทดสอบ การสอบถาม และการสังเกต วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมโดยการใช้การทดสอบ การสอบถาม การสังเกต และเพิ่มประสบการณ์ วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านเหตุผลทางจริยธรรมโดยการใช้การทดสอบ และการสังเกต

5. ผลจากการสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม พบว่ามีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป และขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิเคราะห์ห่อภิมานงานวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม ให้แก่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยสามารถนำองค์ความรู้มาสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนจากทฤษฎีทางจริยธรรมหลายๆ ทฤษฎีรวมกัน เช่น ทฤษฎีจริยธรรมที่ใช้ทั้งทฤษฎีของเพียเจท์ (Piaget) ทฤษฎีของโคลด์เบอร์ก (Kohlberg) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขปฏิบัติการ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการกระจำค่านิยม ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำกับตนเอง ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธ และทฤษฎีพฤติกรรมทางจริยธรรม เนื่องจากการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนั้นควรนำจุดเด่นของแต่ละทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทที่ต้องการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของสุรางค์ ไคว์ตระกูล (2547: 36) ที่ว่าในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนั้นควรนำจุดเด่นของทฤษฎีต่างๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพที่สุด

2. ทฤษฎีการเรียนรู้เน้นทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม เนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความเชื่อว่าทุกคนมีธรรมชาติภายในที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ หรือกระทำ ผู้สอนมีหน้าที่จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งเร้าที่เป็นปัญหา กับสิ่งเร้าที่ตนกำลังเผชิญอยู่ ผลของการเรียนรู้เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ขอมรับว่าในกระบวนการเรียนรู้สิ่งเร้าที่สำคัญคือสิ่งเร้าที่ผู้เรียนรับรู้ และการรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเริ่มด้วยการลองผิดลองถูกเสมอไป ผู้เรียนอาจเกิดการหยั่งรู้ (Insight) ในการแก้ปัญหาและแก้ปัญหาได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการเสริมแรง (สุรางค์ ไคว์ตระกูล

กุล, 2548: 149-164; Dembo, 1994: 86-141) ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม จึงมีความสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนเน้นการปฏิบัติและ รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน บทบาทของผู้เรียนเป็นการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มและรับการถ่ายทอดความรู้ จากผู้สอน รูปแบบการสอนเน้นเป็นการให้ข่าวสารข้อมูล และใช้กระบวนการทางสังคม บทบาทของผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยการให้ผู้เรียนได้ฟังและจัดสภาพแวดล้อมและช่วยเหลือผู้เรียน ส่วนสื่อการเรียนการสอนเป็นสื่อเพื่อการฟังและเพื่อการลงมือปฏิบัติ

3. วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายวิธีตามตัวแปรที่ต้องการวัด คือ ด้านพุทธิพิสัยใช้การสอบถาม การสังเกต และแฟ้มสะสมงาน ด้านจิตพิสัยใช้การวัด การสอบถาม และการสังเกต ด้านการปฏิบัติใช้การทดสอบ การสังเกต และแฟ้มสะสมงาน ด้านความรู้ทางจริยธรรมใช้การทดสอบ การสอบถาม การสังเกต และแฟ้มสะสมงาน ด้านความรู้สึกทางจริยธรรมใช้การทดสอบ การสอบถาม และการสังเกต ด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมใช้การทดสอบ การสอบถาม การสังเกต และแฟ้มสะสมงาน ด้านเหตุผลทางจริยธรรมใช้การทดสอบ และการสังเกต ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในด้าน การวัดและประเมินผลการเรียนนั้นมีความสอดคล้องกับการประเมินผลตามสภาพจริง (บุญเชิด ภิญ โยธอนันต-พงษ์, 2544: 126-127) ที่สามารถสรุปได้ว่า การประเมินผลการเรียนควรยึดหลักการของการประเมินผลเพื่อ การค้นหา และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย

4. สำหรับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นพบว่ามี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มมนุษยนิยมที่กล่าวว่า ผู้เรียนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการ ขั้นพื้นฐานทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ ก่อนจึงจะพร้อมที่จะพัฒนาในขั้นอื่นๆ ต่อไป (สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2548: 132-223; Dembo, 1994: 200-230)

ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ ในขั้นตอนนี้เป็นการให้ความรู้โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ความเข้าใจก่อน ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยมที่บทบาทการสอนนั้นอยู่ที่ผู้สอน และยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยมที่ว่าผู้สอนมีบทบาทหน้าที่ในการจัดสภาพแวดล้อมและช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ (สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2548: 135, 223; Dembo, 1994: 38-82)

ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ในขั้นตอนนี้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ทักษะในการคิดวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อแก้ปัญหา หรือสถานการณ์ต่างๆ ตามทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม เนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้มีความเชื่อว่าทุกคนมีธรรมชาติภายในที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ หรือกระทำ ผู้สอนมีหน้าที่จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของ สิ่งเร้าที่เป็นปัญหากับสิ่งเร้าที่ตนกำลังเผชิญอยู่ ผลของการเรียนรู้เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2548: 149-164; Dembo, 1994: 86-141)

ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้รวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันตามแนวคิดของการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) (วิจารณ์ พานิช, 2547)

ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ ขั้นตอนนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งนับว่าเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Corno and Jackson (1996: 243–245)

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนสำหรับเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีแนวคิดมาจากการวิจัยเชิงทฤษฎีเท่านั้น ดังนั้นจึงควรนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยในรูปแบบต่างๆ เช่น การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนี้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ชื่อเรื่อง การศึกษาการใช้รูปแบบการเรียนแบบแก้ปัญหาของพิซซินี
ในรายวิชาฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน 2 (พบ. 487 ข.)
**The Study of Using Teaching by Pizzini's Model of Problem
Solving in Community Nursing Practicum 2 (SN 487 B)**

ผู้วิจัย ประยดา แสงอสากรวิริยะ
เกศินี วุฒิวงศ์
จิตนธิ เชนย

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2547

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ความสามัคคีเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่จะก่อเกิดความสำเร็จประโยชน์ทั้งส่วนตน และหมู่คณะ โดยเฉพาะในระบบการศึกษา ความสามัคคีจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของผู้เรียน เกิดความรัก ความเข้มแข็งที่จะร่วมฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ อย่างไม่ทอดทิ้ง แต่ความขัดแย้งเป็นสิ่งตรงข้าม เมื่อนักศึกษาพยาบาลกลุ่มใหญ่ต้องใช้ชีวิตและทำงานร่วมกันในการศึกษา ปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนตลอด 2 สัปดาห์ แต่เกิดความขัดแย้ง ไม่สามัคคี ไม่ปรองดองกัน รวมทั้งนักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเรียนแบบ Passive Learner ไม่กระตือรือร้น ขาดความรับผิดชอบ เบื่องานที่จะเตรียมตนเองให้พร้อมทางด้านวิชาการพื้นฐานก่อนการฝึกปฏิบัติงานพยาบาล ประกอบกับ นักศึกษามีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาด้วยตนเองในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลน้อย เกิดภาวะฟุ้งฟิง

อาจารย์นิเทศ ทำให้เกิดความอ่อนแอจนไม่สามารถเข้าสู่จุดหมายการเรียนรู้ เพื่อให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และมีความสุขในการเรียนรู้ อาจารย์นิเทศจึงดำเนินการวิจัยชั้นเรียน โดยทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา ให้นักศึกษาได้ประสบการณ์ตรงในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลด้วยตนเองและกลุ่มเพื่อน โดยคาดว่าจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรเรียน และพฤติกรรมทางสังคมของนักศึกษา รวมทั้งเป็นการแสวงหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้เกิดผลต่อกระบวนการพัฒนานักศึกษา และสามารถใช้ประสบการณ์ดังกล่าวมาจัดการการสอนอย่างมีประสิทธิภาพในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนแบบแก้ปัญหของพิชชนิ ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน 2
2. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน
3. ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการฝึกปฏิบัติการพยาบาลแบบแก้ปัญหา

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาที่ผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน โดยใช้การเรียนแบบแก้ปัญหา จะมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาภายหลังการฝึกปฏิบัติ มากกว่าก่อนการฝึกปฏิบัติ
2. นักศึกษาที่ผ่านการฝึกปฏิบัติจะมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ภายหลังการฝึก มากกว่าก่อนการฝึกปฏิบัติ

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi – experimental research design)

ประชากร

เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ซึ่งลงทะเบียนฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน 2 (พบ. 487 ข.) จำนวน 116 คน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มๆ ละ 24 – 28 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple random Sampling) 1 กลุ่มในการศึกษา โดยเป็นนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่ม 24 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน
2. ตัวแปรคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหา

3. ระดับความคิดเห็นของนักศึกษา ต่อรูปแบบการฝึกปฏิบัติแบบแก้ปัญหา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คู่มือผู้นิเทศการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนแบบแก้ปัญหา
2. แบบประเมินความสามารถในการแก้ปัญหา
3. แบบวัดผลสัมฤทธิ์จากการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน
4. แบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการฝึกปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

4.1 ส่วนของนักศึกษาพยาบาล

1. แบบบันทึกการปฏิบัติงาน โครงการ สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ประเมินการปฏิบัติงานโครงการ เพื่อทบทวนกิจกรรมที่วางแผนไว้และได้ทำจริง ตลอดจนสิ่งที่ได้เรียนรู้ประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ การดำเนินการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

2. แบบบันทึกการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติงานประจำวันของนักศึกษา ลักษณะเป็นแบบบันทึกสรุปความคิดรวบยอด บรรยายนำเสนอความคิดเห็น ประเมินบรรยากาศการทำงาน ความพึงพอใจหรือความรู้สึกที่มีต่อองค์ประกอบต่างๆ ในการฝึกงาน

4.2 ส่วนสำหรับอาจารย์ผู้นิเทศ ประกอบด้วย

1. แบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการเรียนแบบแก้ปัญหานักศึกษา
2. แบบประเมินกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน 2
5. แบบสอบถามความคิดเห็นและทัศนคติของนักศึกษา ต่อการเรียนแบบแก้ปัญหา

ขั้นตอนในการสร้าง ตรวจสอบ และควบคุมคุณภาพเป็นดังนี้

1. เครื่องมือทุกชนิดคณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากปัญหาในชั้นเรียนที่เกิดขึ้น และการตรวจสอบเอกสารการศึกษาอื่นๆ เพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบการจัดชั้นเรียน

2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือทุกชนิด โดยเฉพาะแบบทดสอบการแก้ปัญหา โดยนำไปให้คณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางการพยาบาลสาขาต่างๆ จำนวน 5 ท่าน จากคณะพยาบาลศาสตร์ แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ ตรวจสอบ ประเมินและดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

3. ตรวจสอบความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ โดยการทดลองสอน (try out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยประเมินความเหมาะสมของการใช้คำถาม สำหรับแบบทดสอบการแก้ปัญหา ได้นำไปคำนวณค่าความเชื่อถือได้โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นในระดับปานกลาง

การรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตลอดช่วงการศึกษาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การดำเนินการจัดเตรียมชุมชน ซึ่งเป็นสถานที่ในการฝึกปฏิบัติการ โดยประสานงานกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้รับผิดชอบชุมชน ในการนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนทั้งข้อมูลทั่วไป ประชากร ภาวะสุขภาพ และปัญหาต่างๆ ของชุมชนให้นักศึกษารับทราบขณะฝึกปฏิบัติงาน
2. คณะผู้วิจัย (ผู้นิเทศ) ทำการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา และความรู้ในการประเมินชุมชนของนักศึกษาก่อนการฝึกปฏิบัติการ และเก็บรวบรวมผลการทดสอบก่อนเรียน เพื่อนำไปวิเคราะห์ เปรียบเทียบในลำดับต่อไป
3. คณะผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการนิเทศ การฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน 2 (พบ. 487 ข) โดยให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์จริง ดังนี้
 - 3.1 เข้าร่วมชุมชนเพื่อให้นักศึกษาได้สัมผัสกับลักษณะของชุมชน ทั้งทางกายภาพและมิติทางสังคมวัฒนธรรม
 - 3.2 ประสานงานพบผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักศึกษาได้มีโอกาสซักถาม สรุประเด็นปัญหา และวางแผนการศึกษาตลอดกระบวนการ
 - 3.3 ประชุมปรึกษาหารือร่วมกับนักศึกษาทั้งกลุ่มสรุปข้อมูลที่ได้รับ เป้าหมายการฝึกปฏิบัติระยะเวลาตลอดการฝึก ข้อจำกัด และสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกทั้งหมด
 - 3.4 กลุ่มนักศึกษาคัดเลือกผู้นำกลุ่ม จัดแบ่งหน้าที่กำหนดความรับผิดชอบ
 - 3.5 กลุ่มนักศึกษาร่วมกันวางแผนกำหนดกิจกรรมตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์การฝึกปฏิบัติภายหลังจากการสำรวจข้อมูลทางภูมิศาสตร์กายภาพของชุมชนเบื้องต้น
 - 3.6 ฝึกปฏิบัติงานตามแผนตามขั้นตอนการประเมินชุมชน โดยใช้กระบวนการพยาบาล และรูปแบบการเรียนแบบแก้ปัญหาของพิชชินีในแต่ละวัน
 - 3.7 นักศึกษาสรุปบทเรียนในแต่ละวัน อภิปรายถึงปัญหาตามขั้นตอนต่างๆ ร่วมกันแก้ปัญหาสรุปบันทึกการปฏิบัติงาน โครงการ และบันทึกการเรียนรู้การปฏิบัติงานประจำวัน
 - 3.8 สรุปผลการปฏิบัติงาน ประเมินผลการปฏิบัติพร้อมข้อเสนอแนะ เมื่อจบโปรแกรมการฝึกปฏิบัติ
 - 3.9 คณะผู้วิจัยทดสอบความสามารถแก้ปัญหาของนักศึกษา ภายหลังจากการฝึกปฏิบัติการ โดยใช้เวลาในการทดสอบ 50 นาที และวัดผลสัมฤทธิ์จากการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนในระยะเวลา 60 นาที และนำไปวิเคราะห์เพื่อสรุปผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ ดังนี้

1. ความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์การฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน (การประเมินชุมชน) วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติด้วยค่าสถิติ Paired Samples t-test
3. การประเมินกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ ความคิดเห็นและทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการฝึกปฏิบัติแบบแก้ปัญหา รวมทั้งการประเมินพฤติกรรมการเรียนแบบแก้ปัญหานักศึกษา โดยคณาจารย์ผู้นิเทศ นำเสนอด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ประสิทธิภาพการฝึกปฏิบัติ ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา และประสิทธิภาพของคณะผู้วิจัย ต่อรูปแบบการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนแบบแก้ปัญหา ใช้การบรรยาย และสรุปประเด็น

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน โดยใช้การเรียนแบบแก้ปัญหา ของพิชฉินี สามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการใช้กระบวนการพยาบาลอนามัยชุมชนได้เป็นอย่างดี นักศึกษาผู้ผ่านการฝึกปฏิบัติสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์การฝึกในทุกข้อ รูปแบบการฝึกมีความสนุกสนาน น่าสนใจ ทำทลายความสามารถของนักศึกษาและส่งเสริมการนำความรู้มาใช้อย่างเป็นรูปธรรม
2. เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ในการใช้กระบวนการพยาบาลอนามัยชุมชน ก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติพบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ภายหลังการฝึกสูงกว่าก่อนการฝึกปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t = -6.54, P = 0.00$)
3. เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษา ก่อน และหลังการฝึกปฏิบัติ พบว่ามีคะแนนความสามารถในแก้ปัญหาลงหลังการฝึกสูงกว่าก่อนการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t = -4.36, P = 0.00$)
4. นักศึกษาผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวก ต่อรูปแบบการเรียนในระดับมากและมากที่สุด โดยพบว่า รูปแบบการเรียนนี้สามารถพัฒนาให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ($\bar{X} = 4.77, SD = 0.43$) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายและดำเนินการทำงานกลุ่ม ($\bar{X} = 4.77, SD = 0.43$) ฝึกให้นักศึกษา วิพากษ์วิจารณ์เสนอแนะความคิดเห็น และนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.77, SD = 0.43$) สร้างให้เกิดกำลังใจ และมั่นใจแก่นักศึกษาว่าตนเองสามารถแก้ปัญหาได้ ($\bar{X} = 4.64, SD = 0.58$) และสามารถเชื่อมโยงการฝึกปฏิบัติกับการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.59, SD = 0.59$)

5. รูปแบบการฝึกปฏิบัติแบบแก้ปัญหา สามารถทำให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือกัน กำจัดความขัดแย้งที่มีมาแต่เดิม นักศึกษาทั้งกลุ่มมีความรัก สามัคคีกันมากขึ้น เพื่อเอาชนะปัญหาและอุปสรรคจากสถานการณ์ ผู้เรียนได้ฝึกฝนการทำงานกลุ่ม การเป็นผู้นำ ผู้ตาม การยอมรับความคิดเห็น การผ่อนปรนให้อภัย เป็นการพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้านทั้งทางกาย จิต อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ข้อเสนอแนะ

จากการนำวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา มาใช้ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล คณะผู้วิจัยได้สรุปบทเรียนและเสนอแนะแก่ครูทุกคน ผู้รับผิดชอบในการพัฒนาเยาวชนของชาติ ดังนี้

1. ประสบการณ์จากสถานการณ์ในชีวิตจริงต่างๆ มีคุณค่าอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในการเรียนแบบแก้ปัญหา ครูต้องฉกฉวยโอกาสในทุกสถานการณ์ที่เกิดปัญหา สร้างให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มนักศึกษาให้จงได้ ครูต้องพัฒนาแบบฝึกหัดจากปัญหาที่หลากหลาย สร้างให้นักศึกษาได้ทดลองใช้ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเต็มที่ ครูต้องมีความนับถือและเชื่อมั่นในผู้เรียน ไว้วางใจผู้เรียนว่ามีความสามารถที่จะคลี่คลายปัญหาต่างๆ ได้ ครูต้องไม่พยายามช่วยแก้ปัญหาตั้งแต่ปัญหายังไม่เกิด ไม่นำทางนักศึกษาทุกแง่มุมจนนักศึกษาขาดโอกาสในการตัดสินใจด้วยตนเอง ส่งผลต่อกระบวนการสร้างคุณค่า ความนับถือเชื่อมั่นในความสามารถของตน เกิดภาวะพึ่งพิงทั้งด้านความคิดและการตัดสินใจ

2. ครูต้องสร้างความนับถือและเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถจะพัฒนาชั้นเรียน ให้ดำเนินการไปสู่จุดหมายได้ ความกริ่งเกรง วิตกกังวลจากการใช้วิธีการสอนแบบใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ทำให้ครูเกิดความไม่แน่ใจในสิ่งที่ตนเองจัดการ ครูต้องมีความกล้าที่จะทดลองแสวงหาวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพใหม่ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยการไม่หยุดนิ่งต่อการศึกษาหาความรู้ หาเครือข่ายแนวร่วม หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษาผู้มีประสบการณ์ ครูต้องไม่กลัวการเปลี่ยนแปลง กล้ารับคำวิพากษ์วิจารณ์ กล้าที่จะเริ่มต้น กล้าที่จะล้มเหลว เพราะทุกสิ่งจะเป็นประสบการณ์ที่เสริมสร้างให้ครูมีความแข็งแกร่ง และสามารถออกแบบการสอนที่สร้างความสุขแก่นักศึกษา พร้อมไปกับประสิทธิผลด้านการเรียนรู้ของเยาวชน

3. กลวิธีการพัฒนานักศึกษาให้เป็น Active Learner มีความสนใจใฝ่รู้ พร้อมทั้งจะเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา ควรเป็นประเด็นที่ครูทุกคนควรร่วมกันแสวงหาวิธีการ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นการจัดการองค์ประกอบของปัญหา คุณภาพด้านตัวผู้เรียนเพื่อให้พร้อมต่อการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

4. คุณธรรมและจริยธรรม ควรเป็นประเด็นหลักที่ครูทุกคนควรช่วยกันสร้างเสริม และปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเยาวชนในทุกระดับ ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม จริยธรรม ทั้งในหน้าที่และชีวิตส่วนตัว มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพและการปฏิบัติงาน มีความสุขที่ได้เป็นกลจักรเล็กๆ ที่ช่วยขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาเยาวชนของชาติ แม้เป็นเพียงเศษเสี้ยวในสังคม แต่เปี่ยมด้วยศักดิ์ศรีและความตั้งใจที่ไม่เคยหยุดนิ่งต่อความรับผิดชอบ และการพัฒนาตนเอง

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

ผลงานวิจัยแสดงให้เห็นความเป็นไปได้ ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เป็นการฝึกปฏิบัติทักษะวิชาชีพ ดังนี้

1. รูปแบบการฝึกปฏิบัติแบบแก้ปัญหาของพิชชินี สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลด้านการเรียนรู้ครบทุกด้าน ทั้งทักษะด้านการคิด การวิเคราะห์ สรุปองค์ประกอบ การนำเสนอความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ การแสดงหาวิธีการแก้ปัญหา การระดมความคิดประสบการณ์เดิมของกลุ่ม เพื่อการจัดการอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่ เป็นการเรียนรู้จากชีวิตจริง ซึ่งผู้เรียนสามารถนำมาเชื่อมโยงกับการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ นอกจากการพัฒนาทางสติปัญญาแล้ว ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง ร่วมกับกลุ่มเพื่อนและประชาชนในชุมชน ได้สัมผัสวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างจากวัฒนธรรมเดิม ทำให้เกิดการขยายขอบข่าย ความคิด ความเห็น มีวิสัยทัศน์กว้างขึ้น เป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งทางกาย จิต อารมณ์ และสังคมตามศักยภาพ ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา

2. การปลูกฝัง ความรัก ความสามัคคี กระทำได้ในหลายรูปแบบทั้งเชิงบวกที่สดชื่น รื่นเริง และเชิงลบที่ก่อเกิดความเครียดและบีบคั้น จากงานวิจัยความเครียดในระดับพอดีทำให้ความรักและสามัคคีค่อยๆ ก่อตัวขึ้นอย่างเข้มแข็งและมั่นคง นักศึกษามีความทรงจำที่ดีต่อเพื่อนที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน เป็นความสามัคคีที่ยั่งยืนและมีคุณค่า ในขณะที่นักศึกษาพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการวิชาชีพพยาบาล สมรรถนะทางสังคม คุณธรรม ได้สอดแทรกประสานส่งเสริมซึ่งกันและกัน เกิดประโยชน์ต่อทางการศึกษา ในความจำกัดด้านเวลาและทรัพยากรทางการศึกษา ครูสามารถใช้สถานการณ์และประสบการณ์ที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีอยู่อย่างอนันต์นอกห้องเรียนในชีวิตจริง เสริมให้นักศึกษาผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ และมีทักษะชีวิตที่สามารถเอาตัวรอดได้ในสังคมปัจจุบัน และรังสรรค์ประโยชน์ทั้งแก่ตน ครอบครัว สังคม และประเทศชาติได้

3. การจัดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา สามารถนำมาใช้ได้ทั้งการเรียนภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติ โดยผลจากการใช้แนวคิดนี้ ขณะผู้เรียนพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา ครุมีโอกาสดูแลเรียนรู้ความมีสติ มุมมองแนวคิดการศึกษาใหม่ ประสบการณ์ใหม่ การจัดการชั้นเรียนแบบใหม่ที่ให้อิสระแก่ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพ ในขั้นตอนการเชื่อมโยงวิธีการและกิจกรรมการแก้ปัญหา ผู้การสะท้อนคิดและนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน จะแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของการศึกษาและชีวิต ผู้เรียนได้ขยายขอบข่ายการเรียนรู้ไปสู่ประเด็นปัญหาใหม่ๆ ของตน เกิดการทบทวนใช้ประสบการณ์เดิมพัฒนาวิธีการใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

การผลิตและพัฒนากำลังคนยึดคุณธรรมนำความรู้

ชื่อเรื่อง ผลของการปฏิบัติธรรมสายวิชชาธรรมกายที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

Effect of Dhamakaya meditation training on emotional quotient and moral reasoning of Rajamagala University of Technology Isan's students

ผู้วิจัย มนต์ โกมลฑา
อุษณา แจ็งคล้อย

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence/emotional quotient: EQ) กำลังเป็นที่สนใจมากในวงวิชาการของไทยในปัจจุบัน นักวิชาการ ข้าราชการระดับสูง และข้าราชการการเมืองระดับสูง มักจะกล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์อยู่เสมอๆ อดีตนายกรัฐมนตรีนครินทร์ ทักษิณ ชินวัตรก็เช่นเดียวกัน มักจะกล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์อยู่เป็นประจำในคำปราศรัยของท่านในแต่ละโอกาส หน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข คือ กรมสุขภาพจิตก็มีการศึกษาและเผยแพร่องค์ความรู้ (body of knowledge) อย่างจริงจัง หลักฐานอีกประการหนึ่งก็คือ งานวิจัยของมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศ มีงานวิจัยที่มุ่งประเด็นศึกษาในเรื่องของความฉลาดทางอารมณ์มีเป็นจำนวนมาก

การที่ความฉลาดทางอารมณ์ได้รับความสนใจและให้ความสำคัญมาก เป็นเพราะว่าผลการศึกษาในปัจจุบันชี้ชัดว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นทักษะหนึ่งที่สามารถชี้วัดความสำเร็จต่างๆ ของบุคคลได้ ความฉลาดทางปัญญาเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการสำเร็จการศึกษา แต่ในการทำนายความสำเร็จในการประกอบอาชีพการงานนั้น ความฉลาดทางปัญญาไม่สำคัญเท่ากับความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางปัญญาเป็นองค์ประกอบในความสำเร็จของชีวิตเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น ในขณะที่เหลืออีกร้อยละ 80 จะเกี่ยวข้องกับความสามารถในด้านอื่นๆ เช่น ความสามารถในการปรับตัว การสร้างแรงจูงใจ ซึ่งล้วนแต่เป็นองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ (อุสา สุทธิสาคร, 2544: 14)

องค์ความรู้อีกประการหนึ่งซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิตของบุคคลก็คือ การใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral reasoning) การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมก็เป็นหัวข้อที่มีการศึกษากันเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นแล้ว ก็ยังมีการศึกษาว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับความฉลาดทางอารมณ์มี

ความสัมพันธ์กัน เช่นงานวิจัยของ ชาริมาลย์ โอแสงธรรมนนท์ (2545) จารูวรรณ ทองวิเศษ (2546) สุดา ผ่องแผ้ว (2547) เป็นต้น

ความฉลาดทางอารมณ์และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นองค์ความรู้ของศาสตร์ตะวันตกซึ่งจะมีแนวทางการพัฒนาไปตามลักษณะความรู้ความเชี่ยวชาญของศาสตร์ตะวันตก เช่น การให้การศึกษา การให้การอบรม การใช้กระบวนการกลุ่ม หรือการพัฒนาด้วยตนเอง เป็นต้น สำหรับองค์ความรู้ของศาสตร์ตะวันออก เช่น ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู หรือศาสนาพุทธ เป็นต้น ก็จะมีแนวทางในการพัฒนาตนเองที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ซึ่งก็คือ การปฏิบัติธรรมหรือการทำสมาธิ

สำหรับในประเทศไทยที่มีประชากรนับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 95 ก็มีการปฏิบัติ ธรรมที่สามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดีต่อตนเองและสังคมได้ มีนักศึกษาและนักวิชาการจำนวนหนึ่งเห็นความสอดคล้องกันระหว่างวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติธรรม และวัตถุประสงค์ของความฉลาดทางอารมณ์และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จึงมีการศึกษาว่า การปฏิบัติธรรมสามารถพัฒนา ความฉลาดทางอารมณ์และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหรือไม่อย่างไรอยู่ส่วนหนึ่ง

ศาสนาพุทธในเมืองไทยนั้น เป็นศาสนาพุทธนิกายเถรวาทหรือหินยาน แต่แนวทางในการปฏิบัติธรรมนั้น ไม่ได้มีเพียงแบบเดียว แต่สามารถแบ่งออกตามคำภาวณาได้เป็น 4 สายใหญ่ คือ

- สายปฏิบัติธรรมแบบพุทโธ
- สายปฏิบัติธรรมแบบยุพนอพองหนอ
- สายปฏิบัติธรรมแบบนะมะพะทะ
- สายปฏิบัติธรรมแบบสัมมาอะระหัง

แนวทางการปฏิบัติธรรมที่นิยมนำมาศึกษาว่าสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหรือไม่อย่างไรนั้น เท่าที่นิยมศึกษากันคือ สายปฏิบัติธรรมแบบพุทโธ และสายปฏิบัติธรรมแบบยุพนอพองหนอ สายปฏิบัติธรรมทั้งสองสายดังกล่าวนี้ มีข้อจำกัดในการศึกษาคือ เมื่อให้กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติธรรมไปแล้ว ไม่สามารถกำหนดหรือบ่งบอกได้ว่า กลุ่มตัวอย่างนั้นบรรลุธรรมอยู่ในระดับใด ผลการศึกษาบอกได้แต่เพียงว่า การปฏิบัติธรรมนั้นๆ พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์หรือการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหรือไม่อย่างไร เท่านั้น

จากการศึกษาองค์ความรู้ในประเด็นของการปฏิบัติธรรมของสายปฏิบัติธรรมใหญ่ๆ จำนวน 4 สายดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า องค์ความรู้ของสายปฏิบัติธรรมสายพุทโธ สายยุพนอ พองหนอ สายนะมะพะทะ ยังเป็นเพียงความรู้ฝังลึก (tacit knowledge) เห็นได้จากการไม่สามารถวัดผลได้ว่า กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยต่างๆ ปฏิบัติธรรมได้ผลถึงขั้นใดแล้ว

เมื่อเปรียบเทียบกับองค์ความรู้ของปฏิบัติธรรมแบบสัมมาอะระหัง โดยเฉพาะ สายวิชาธรรมกายจะพบว่า มีหลักฐานทางวิชาการที่เป็นเอกสาร เช่น หนังสือ และตำรา เป็นต้นอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นแล้วยังมีพุทธศาสนิกชนที่ปฏิบัติตามคำสอนแล้วได้ผลปฏิเวธ จนสามารถรู้และเข้าใจใน

หลักคำสอนของวิชาธรรมกายเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน เอกสารและบุคคลดังกล่าว สามารถบรรยายหรืออธิบายได้อย่างชัดเจน จนผู้ปฏิบัติแต่ละคนสามารถวัดผลการปฏิบัติธรรมของตนเองได้ตั้งแต่ระดับเริ่มต้นหรือระดับพื้นฐานจนถึงกระทั่งการบรรลุนิพพาน ดังที่จะได้กล่าวต่อไปในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง

ด้วยเหตุผลดังได้กล่าวมาข้างต้น งานวิจัยนี้จึงต้องการที่จะศึกษาว่า การปฏิบัติธรรมของสายวิชาธรรมกายจะส่งผลให้ความฉลาดทางอารมณ์และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพัฒนาขึ้นหรือไม่ เนื่องจากถ้าผลการปฏิบัติธรรมสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาได้แล้ว นอกจากจะส่งผลนักศึกษาสามารถเรียนจบอย่างมีความสุขตามที่ควรจะเป็นแล้ว ยังเป็นพื้นฐานให้นักศึกษาสามารถดำเนินชีวิตการทำงานและชีวิตประจำวันได้ประสบความสำเร็จอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาว่าการปฏิบัติธรรมสายวิชาธรรมกายสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาได้หรือไม่อย่างไร

ระเบียบวิธีวิจัย

ให้กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติธรรมก่อนการเรียนวิชาภาษาไทย 1 จำนวน 8 ครั้ง (ประมาณ 2 เดือน) โดยผู้วิจัยทำหน้าที่วิทยากรในการสอนปฏิบัติธรรมเอง ในการปฏิบัติธรรมจะใช้เวลาประมาณ 30 นาทีต่อครั้ง และมีการเก็บข้อมูลทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติธรรม

ประชากร

นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา

กลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาที่เรียนวิชาภาษาไทย 1 กับผู้วิจัย ซึ่งเป็นนักศึกษาแผนกวิชาช่างจักรกลหนัก จำนวน 32 คน และแผนกวิชาช่างยนต์ สาขางานรองช่างปรับอากาศ จำนวน 31 คน รวมเป็น 63 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบวัดความฉลาดทางปัญญา
- 2) แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์
- 3) แบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
- 4) แบบวัดผลของการปฏิบัติธรรม

แบบวัดความฉลาดทางปัญญาและแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ใช้แบบวัดจากงานวิจัยของพิศมภ์ เกิดศิลป์ (2546) ส่วนแบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ผู้วิจัยนำมาจากงานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวินและ เพ็ญแข ประจันปัจฉิม (2520)

การรวบรวมข้อมูล

ให้กลุ่มตัวอย่างกรอกแบบสอบถามก่อนและหลังการปฏิบัติธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ความฉลาดทางปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ จะใช้วิธีเดียวกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างจะต้องประเมินตนเอง 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

คำตอบจะถูกแปลงคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามแนวทางมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด คือ 5, 4, 3, 2, และ 1 ตามลำดับ

เกณฑ์คะแนนของค่าเฉลี่ยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยใช้คะแนนเฉลี่ยของแต่ละตัวแปรมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งโดยวิธี ดังนี้คือ

$$(\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}) \div \text{จำนวนชั้น} = (5-1) \div 3 = 0.80$$

จากวิธีดังกล่าว สามารถจัดระดับของคะแนนเฉลี่ยได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ระดับของความฉลาดทางปัญญา/ทางอารมณ์มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง ระดับของความฉลาดทางปัญญา/ทางอารมณ์มาก

ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ระดับของความฉลาดทางปัญญา/ทางอารมณ์ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง ระดับของความฉลาดทางปัญญา/ทางอารมณ์น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง ระดับของความฉลาดทางปัญญา/ทางอารมณ์น้อยที่สุด

2) ในการวิเคราะห์ข้อมูลของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ในการคิดคะแนนเพื่อหาระดับขั้นของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม คำตอบแต่ละข้อจะแทนระดับขั้น 1-6 ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ดังนั้น คำตอบในแต่ละข้อจะมีลำดับคะแนน 1-6 ปะปนกันไป เมื่อนำคะแนนทั้ง 10 ข้อมารวมกันและคิดคะแนนเฉลี่ย ก็จะได้ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างอยู่ในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับใด

เกณฑ์คะแนนของค่าเฉลี่ยแบ่งออกเป็น 6 ระดับ โดยใช้คะแนนเฉลี่ยของแต่ละตัวแปรมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งโดยวิธี ดังนี้คือ

$$(\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}) \div \text{จำนวนชั้น} = (6-1) \div 6 = 1.83$$

จากวิธีดังกล่าว สามารถจัดระดับของคะแนนเฉลี่ยได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 5.18-6.00 หมายถึง การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับ 6

ค่าเฉลี่ย 4.34-5.17 หมายถึง การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับ 5

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.33 หมายถึง การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับ 4

ค่าเฉลี่ย 2.68-3.50 หมายถึง การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับ 3

ค่าเฉลี่ย 1.84-2.67 หมายถึง การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับ 2

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.83 หมายถึง การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับ 1

สรุปผลการวิจัย

1. ประเด็นเรื่องการปฏิบัติธรรมกับความฉลาดทางปัญญา ผลการศึกษาพบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบของความฉลาดทางปัญญาก่อนการปฏิบัติธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับคือ ระดับปานกลางและระดับมาก โดยที่องค์ประกอบความสามารถในการใช้ภาษา (verbal/linguistic), การใช้เหตุผลและความสามารถทางคณิตศาสตร์ (logical/mathematical), ความสามารถในการรับรู้ฟอร์มแนวราบ (visual/spatial), ความสามารถทางดนตรี (musical/rhythmic), และ ความสามารถที่จะเข้าใจปรากฏการณ์ธรรมชาติ (naturalist) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนองค์ประกอบความสามารถในการเคลื่อนไหว (bodily), ความสามารถในการสร้างสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น (interpersonal) และความสามารถในการเข้าใจตนเอง (intrapersonal) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

เมื่อปฏิบัติธรรมไปแล้ว จะเห็นว่า ผลของการปฏิบัติธรรมสามารถพัฒนาองค์ประกอบของความฉลาดทางปัญญาได้ทุกองค์ประกอบ โดยจะเห็นว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยจำนวน 7 องค์ประกอบที่อยู่ในระดับปานกลางสามารถพัฒนาขึ้นไปอยู่ในระดับมาก ยกเว้น องค์ประกอบความสามารถในการรับรู้ฟอร์มแนวราบ (visual/spatial) ซึ่งพัฒนาขึ้นไปแต่เป็น 3.38 ซึ่งยังไม่ถึงระดับมาก

ส่วนค่าคะแนนขององค์ประกอบที่อยู่ในระดับมากอยู่แล้ว ก็สามารถพัฒนาได้สูงขึ้นขึ้นไปอีก ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การปฏิบัติธรรมสามารถพัฒนาความฉลาดทางปัญญาได้จริงในทุกองค์ประกอบ

2. ประเด็นเรื่องการปฏิบัติธรรมกับความฉลาดทางอารมณ์ ผลการศึกษาพบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบของความสามารถภายในตนเอง (Intrapersonal) ก่อนการปฏิบัติธรรมอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด เมื่อปฏิบัติธรรมไปแล้ว จะเห็นว่า ผลของการปฏิบัติธรรมสามารถพัฒนาองค์ประกอบความสามารถภายในตนเอง (intrapersonal) ได้ทุกองค์ประกอบ แต่ส่วนใหญ่แล้วยังคงอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นองค์ประกอบการตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเอง (emotional self-awareness) ซึ่งพัฒนาขึ้นไปถึงระดับมากได้

สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบของความสามารถระหว่างบุคคล (Interpersonal) ก่อนการปฏิบัติธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับคือ ระดับปานกลางและระดับมาก โดยที่องค์ประกอบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship) และการรับผิดชอบต่อสังคม (social responsibility) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนองค์ประกอบเอาใจเขามาใส่ใจเรา (empathy) อยู่ในระดับมาก เมื่อปฏิบัติธรรมไปแล้ว จะเห็นว่า ผลของการปฏิบัติธรรมสามารถพัฒนาองค์ประกอบความสามารถระหว่างบุคคล (Interpersonal) ได้ทุกองค์ประกอบ แต่ทุกองค์ประกอบยังคงอยู่ในระดับเดิม

สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) ก่อนการปฏิบัติธรรมอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด เมื่อปฏิบัติธรรมไปแล้ว จะเห็นว่า ผลของการปฏิบัติธรรมสามารถพัฒนาองค์ประกอบความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) ได้ทุกองค์ประกอบ แต่ทุกองค์ประกอบยังคงอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดิม

สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบของการจัดการกับความเครียด (Stress management) ก่อนการปฏิบัติธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับคือ ระดับปานกลางและระดับน้อย โดยที่องค์ประกอบการอดทนกับความเครียด (stress tolerance) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนองค์ประกอบการควบคุมแรงกระตุ้น (impulse control) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย เมื่อปฏิบัติธรรมไปแล้วจะเห็นว่า องค์ประกอบการอดทนกับความเครียด (stress tolerance) มีคะแนนเฉลี่ยเท่าเดิม ส่วนองค์ประกอบการควบคุมแรงกระตุ้น (impulse control) มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบของอารมณ์ชั่วขณะโดยทั่วไป (General mood) ก่อนการปฏิบัติธรรมอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ทั้งองค์ประกอบการมีความสุข (happiness) และองค์ประกอบการมองโลกในแง่ดี (optimistic) เมื่อปฏิบัติธรรมไปแล้วจะเห็นว่า องค์ประกอบการมองโลกในแง่ดี (optimistic) มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น แต่องค์ประกอบการมีความสุข (happiness) มีคะแนนเฉลี่ยลดลง

โดยสรุป ผลของการปฏิบัติธรรมสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ได้จริงทั้ง 4 องค์ประกอบ

3. ประเด็นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ก่อนการปฏิบัติธรรมกลุ่มตัวอย่างมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 เมื่อปฏิบัติธรรมไปแล้ว ระดับของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมยังคงเดิม ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การปฏิบัติธรรมไม่สามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1) งานวิจัยครั้งนี้ เมื่อเขียนเค้าโครงงานวิจัย ผู้วิจัยต้องการที่จะให้กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติธรรมเป็นประจำทุกวัน อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง คือ ตื่นนอนตอนเช้า และก่อนเข้านอน แต่ก็มีอุปสรรคเพราะกลุ่มตัวอย่างมีกิจกรรมในมหาวิทยาลัยมาก ดังนั้นจึงเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างมาเพื่อให้ปฏิบัติธรรมก่อนเรียนจำนวน 8 ครั้ง ดังนั้น ถ้าเป็นไปได้ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความสะดวกจะปฏิบัติธรรมได้ทุกวัน

2) ควรทำวิจัยกับผู้ป่วยว่า เมื่อปฏิบัติธรรมไปแล้ว สามารถจะรักษาผู้ป่วยให้หายจากโรคที่เป็นอยู่หรือไม่

3) ควรทำวิจัยกับผู้ใกล้จะเสียชีวิต จะได้ทราบว่า ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะเช่นนั้น เมื่อปฏิบัติธรรมไปแล้ว ทำให้เข้าใจเรื่องชีวิต และมีจิตใจสงบบ้างหรือไม่

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

- 1) การปฏิบัติธรรมสายวิชชาธรรมกายสามารถพัฒนาความฉลาดทางปัญญา และความฉลาดทางอารมณ์ได้ ความฉลาดทางปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์นั้นเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้นักศึกษาสำเร็จทั้งการศึกษาและอาชีพการงาน จึงควรให้นักศึกษามีโอกาสปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ
- 2) การปฏิบัติธรรมสายวิชชาธรรมกายถือได้ว่าเป็นองค์ความรู้และภูมิปัญญาของคนไทย ดังนั้นจึงควรเผยแพร่และสนับสนุนให้ประพฤติดุปฏิบัติกันให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น
- 3) แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยวิธีปฏิบัติธรรมนั้น เป็นแนวทางที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเข้ากันได้กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงควรแนะนำให้มีการปฏิบัติกันอย่างเป็นสากล

ชื่อเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค กับความรับผิดชอบในงานของนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์
Relationships between Adversity Quotient (AQ) and Responsibility on the Job of Programmers

ผู้วิจัย พรศุภา วสุนธรา

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ในสภาวะปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมทางการศึกษา การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยและสามารถอำนวยความสะดวกในการทำงานมากขึ้น เป็นต้น องค์กรใดที่มีการเตรียมพร้อมพัฒนาให้ทันกับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง องค์กรนั้นก็จะสามารถอยู่รอดได้ แต่ในทางกลับกันองค์กรใดที่ไม่ยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ไม่มีการพัฒนา ก็ไม่สามารถยืนหยัดอยู่ได้เช่นกัน (เกรียงศักดิ์, 2538)

จากสถานการณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเบื้องหลังของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของโลกนั้นส่วนใหญ่เกิดจากทรัพยากรบุคคลทั้งสิ้น หากองค์กรใดมีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ องค์กรนั้นก็จะสามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว ในทางกลับกัน หากองค์กรขาดทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถแล้วนั้น องค์กรนั้นก็อาจไม่มีการพัฒนาขึ้นได้เลย

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค (Adversity Quotient) หรือเรียกย่อว่า AQ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่ง สตอร์ทซ์ (Stoltz, 1997) ให้ความหมายว่า เป็นความอดทน ความพากเพียรของบุคคลที่จะเอาชนะต่ออุปสรรค ความยากลำบากโดยไม่ล้มเลิก ซึ่งต้นเหตุอาจมาจากสังคม การทำงานและตนเอง บางคนอาจมีความสามารถ

มาก มีพรสวรรค์ที่ยิ่งใหญ่ มีศักยภาพซ่อนอยู่มากมาย มีทักษะที่มากพอแต่ทว่าไม่อาจประสบความสำเร็จตามที่ควร จะเป็นเพราะบุคคลนั้นขาดความเพียรพยายามอดทนฟันฝ่า และต่อสู้ อุปสรรคจึงทำให้ถอยหนี เลิกลาหรือล้มเลิกความตั้งใจและยุติการกระทำไปในที่สุด ไม่ทันที่จะได้พัฒนาหรือใช้ศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต นั่นคือบุคคลนั้นขาดความสามารถในการเผชิญ ปัญหาและอุปสรรค

นอกเหนือจากการให้ความสำคัญในเรื่องความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค แล้วนั้น ประเทศไทยจะพัฒนาให้เจริญได้ก็ต้องทำการพัฒนาคนในด้านคุณภาพ ด้วยการปลูกฝัง เสริมสร้าง ให้มีการศึกษา มีทักษะ มีความรู้ และยังคงมีความรับผิดชอบซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งของบุคคล ที่แสดงถึง ความเป็นผู้มีวุฒิภาวะทางด้านอุปนิสัย และเมื่อบุคคลมีความรับผิดชอบหากจะปฏิบัติ หน้าที่ใดๆ ก็ยอมทำงานนั้นได้สำเร็จเป็นที่น่าเชื่อถือ และนำมาซึ่งความสำเร็จของชีวิตและการทำงานในที่สุด ความ รับผิดชอบเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งใน การดำรงชีวิตของบุคคล ในสังคม ซึ่งหากบุคคลในสังคมรู้จัก รับผิดชอบต่อหน้าที่ต่างๆ อย่างดีแล้วจะเกิดความเจริญงอกงามขึ้นในสังคมเช่นกัน(วาริ, 2536)

จากการที่ปัจจุบันนี้คอมพิวเตอร์มีบทบาทอย่างกว้างขวางในทุกวงการ และกลายเป็นเครื่องมือ สำคัญของการทำงานทุกด้าน นับตั้งแต่ทางด้านการศึกษา พาณิชยกรรม เกษตรกรรม อุตสาหกรรม สาธารณสุข การวิจัยและพัฒนา ตลอดจนด้านการเมืองและราชการ อันที่จริงแล้วจะเห็นว่างานด้านใดที่มีผู้ คิดประยุกต์หรือนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าไปช่วย จะทำให้การทำงานนั้นๆ มีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากวงการการศึกษา สนใจ ให้ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์และส่งเสริมการนำ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้ในงานต่างๆ มากขึ้น จึงมีความจำเป็น ที่จะต้องพัฒนาคนให้ สามารถทำงานในด้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความอดทนต่อปัญหา มีความรับผิดชอบในงานที่ทำ อย่างมาก

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค กับความรับผิดชอบในงานว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกันมากน้อย เพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรด้านคอมพิวเตอร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค กับความรับผิดชอบในงานของ นักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค กับความรับผิดชอบในงานของ นักเขียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค และ ความ รับผิดชอบในงานของนักเขียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

นักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในกรุงเทพฯ และนนทบุรีซึ่งมีขนาดประชากรมากกว่า 10,000 คน

กลุ่มตัวอย่าง

จากประชากรที่เป็นนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่ทำงานในกรุงเทพฯ และนนทบุรี ได้ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงจากตารางสำเร็จรูปของ Yamane (1970) ด้วยความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สำหรับการสุ่มตัวอย่างนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายโดยทำการสำรวจรายชื่อบริษัทที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา และพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์จาก Computer Professional Information (CPI) : Thailand IT Directory ปี 2000-2001 และจากการค้นหา ข้อมูลบริษัทที่ทำการจดทะเบียนและดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาและพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรส อายุงานปัจจุบัน วุฒิการศึกษาสูงสุด อายุงานรวม

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค

- ก) การเข้าใจและยอมรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น
- ข) การวางแผนควบคุมและดำเนินการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค
- ค) การรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น
- ง) การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- จ) ความคิดสร้างสรรค์ อดทน เพียรพยายาม

2.2 ความรับผิดชอบในงาน

- ก) ด้านการมีวินัยในตนเอง
- ข) ด้านการกระตือรือร้น
- ค) ด้านการยอมรับในการกระทำของตนและปรับปรุงแก้ไข
- ง) ด้านการทำงาน โดยคำนึงถึงคุณภาพงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การพัฒนาแบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค กับความรับผิดชอบในงานของนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยเพื่อใช้ในการสร้างแบบวัด ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาแบบวัดขึ้นโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค และได้อาศัยแนวคิดของ วันเพ็ญ (2547) ในการสร้างเครื่องมือขึ้น ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค 5 ด้าน ได้แก่ การเข้าใจและยอมรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น การวางแผนควบคุมและดำเนินการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค การรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น และ การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ความคิดสร้างสรรค์ อุดมทุน เพียรพยายาม

1.2 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในงาน เพื่อใช้ในการสร้างเครื่องมือ ซึ่งประกอบไปด้วยความรับผิดชอบในงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวินัยในตนเอง ด้านการกระตือรือร้น ด้านการยอมรับในการกระทำของตนและปรับปรุงแก้ไข และ ด้านการทำงานโดยคำนึงถึงคุณภาพงานอย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้ง ค้นคว้าหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาและทำงานให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

2. ได้ทำการรวบรวมข้อมูลและสรุปออกมาเป็นขอบเขตของนิยามเพื่อนำมาดำเนินการสร้างข้อคำถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) ตามลักษณะการสร้างแบบวัด 5 ระดับของลิเคิร์ต

3. นำเครื่องมือที่ทำการสร้างเสร็จไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ ชุนิต ดร.มาลินี อยู่โพธิ์ และ รตต.หญิง ดร. นิดาพรรณ สิริรัต-นันท์ ได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากแบบวัด (Content Validity) ซึ่งพิจารณาจากค่า IOC (Item – Objective Congruence) ของข้อคำถามแต่ละข้อและได้ให้ค่าน้ำหนักคะแนนโดยข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 จนได้ข้อคำถามที่จะใช้ในการวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคจำนวน 48 ข้อ และข้อคำถามที่ใช้ในการวัดความรับผิดชอบในงาน ทั้งสิ้น 40 ข้อ จากนั้นนำเรียนคณะผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์อีกครั้ง แล้วจึงนำผลมาวิเคราะห์ค่า IOC ซึ่งผลการวิเคราะห์ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.6 – 1.0 มาใช้ในการจัดทำชุดแบบวัด

4. ทดสอบค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ผู้วิจัยได้นำแบบวัดที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 50 คน จากนั้นนำผลที่ได้มาคำนวณหาค่าอำนาจจำแนก ได้แบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคจำนวน 44 ข้อ และข้อคำถามที่ใช้ในการวัดความรับผิดชอบในงาน ทั้งสิ้น 36 ข้อ ที่ผ่านการทดสอบค่าอำนาจจำแนก

5. ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) เมื่อทำการหาค่าอำนาจจำแนกและตัดข้อคำถามบางข้อออกตามความเหมาะสมแล้ว จากนั้นจึงทำการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด

ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรครายด้านมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง .5525 - .8193 และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับอยู่ที่ .9024 และแบบวัดความรับผิดชอบในงานรายด้านมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง .7055 - .8471 และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับอยู่ที่ .9256

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำหน้าที่ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ถึงผู้รับผิดชอบของบริษัทที่มีพนักงานในตำแหน่งนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งออกให้โดยคณะกรรมการประยุกต์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
2. เมื่อได้รับการอนุญาตแล้ว จากนั้นจึงจัดส่งแบบวัดฉบับสมบูรณ์ให้กับผู้รับผิดชอบของบริษัท จำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด เพื่อทำการแจกแบบวัดให้กับพนักงานในตำแหน่งนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และจัดส่งคืน
3. แบบวัดที่ได้กลับคืนมา ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อยในการตอบข้อคำถามครบถ้วนสมบูรณ์แล้วจำนวนทั้งสิ้น 380 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95 ของจำนวนแบบวัดทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สำหรับอธิบายปัจจัยส่วนบุคคล ระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค และระดับความรับผิดชอบในงานของนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์
2. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรด้วยค่า t- test และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทำการทดสอบภายหลัง (Post-hoc) ด้วยวิธีการของ Scheffe ใช้เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย
3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson 's Product Moment-Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค และความรับผิดชอบในงาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า นักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุต่ำกว่า 25 ปี มีวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 11 – 20 เดือน และมีประสบการณ์การทำงานรวม อยู่ในช่วง 16 – 30 เดือน

ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค ของนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผลการวิเคราะห์ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคของนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ พบว่า นักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.90$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วนั้นพบว่า

1. ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องนั้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.14$)
2. ด้านการรับมือกับผลที่เกิดขึ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.11$)
3. ด้านการวางแผนควบคุมและดำเนินการแก้ไขปัญหาอุปสรรค มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.01$)
4. ด้านความคิดสร้างสรรค์ อดทน เพียรพยายาม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.71$)
5. ด้านการเข้าใจและยอมรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.58$)

ผลการวิเคราะห์ ความรับผิดชอบในงานของนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผลการวิเคราะห์ ความรับผิดชอบในงานของนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ พบว่า นักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีความรับผิดชอบในงานโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.95$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วนั้นพบว่า

1. ด้านการมีวินัยในตนเอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง และยังเป็นด้านที่สูงที่สุดด้วย ($\bar{X} = 4.18$)
2. ด้านการยอมรับในการกระทำของตนและปรับปรุงแก้ไข มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.03$)
3. ด้านการทำงานโดยคำนึงถึงคุณภาพงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.18$)
4. ด้านการทำงานโดยคำนึงถึงคุณภาพงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.79$)

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยโดยสรุป มีดังนี้

1. วุฒิการศึกษา และอายุที่ต่างกัน ทำให้นักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค แตกต่างกัน โดย ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี จะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคสูงกว่าผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และ ผู้ที่มีอายุมากกว่า 25 ปีมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคสูงกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 25 ปี แต่ เพศ สถานภาพสมรส อายุการทำงาน ณ ที่ทำงานปัจจุบัน และอายุการทำงานรวม ต่างกัน ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค ไม่แตกต่างกัน

2. วุฒิการศึกษา อายุ อายุการทำงาน ณ ที่ทำงานปัจจุบัน และอายุการทำงานรวม ต่างกันมีความรับผิดชอบในการทำงานแตกต่างกัน โดย ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาค่ำกว่าระดับปริญญาตรีจะมีความรับผิดชอบสูงกว่าผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ผู้ที่มีอายุมากกว่า 25 ปีจะมีความรับผิดชอบสูงกว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ผู้ที่อายุงาน ณ ที่ทำงานปัจจุบัน อยู่ระหว่าง 0-10 เดือน มีความรับผิดชอบสูงกว่าผู้ที่มีอายุงาน ณ ที่ทำงานปัจจุบัน 11-20 เดือน และ ผู้ที่มีอายุงานรวมมากกว่า 45 เดือน มีความรับผิดชอบสูงกว่า ผู้ที่มีอายุงานรวม 0-15 เดือน แต่ ผู้ที่มีเพศ และ สถานภาพสมรสต่างกัน ไม่ทำให้ความรับผิดชอบในการทำงานต่างกัน

3. ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค และความรับผิดชอบในงานของนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีความสัมพันธ์กันทางบวก นั้นหมายความว่าหากเราสามารถพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคของนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ ก็จะส่งผลบวกให้กับความรับผิดชอบในงานอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กร

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การที่นักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคมากขึ้นส่งผลให้มีความรับผิดชอบในการทำงานมากขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเมื่อองค์กรทำการพิจารณาเพื่อสรรหา ควรคัดเลือกนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในระดับสูง เพราะความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคจะสะท้อนถึงระดับความรับผิดชอบในงานได้เป็นอย่างดี

ผู้บริหารงานด้านคอมพิวเตอร์สามารถนำผลการวิจัยนี้ ไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ และพัฒนาทีมงาน โดยผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

ก) จากผลการวิจัยพบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี และผู้ที่มีอายุมากกว่า 25 ปี จะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาอื่น และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี บุคคลเหล่านี้จึงเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมสำหรับเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำงานและแนะนำแนวทางในการเผชิญปัญหาที่เป็นประสบการณ์ในการทำงานกับทีมงานเพื่อให้ทีมงานได้เห็นตัวอย่างที่ดี ส่งผลให้เกิดความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้ดีขึ้น

ข) จากผลการวิจัยพบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี อายุมากกว่า 25 ปี ประสบการณ์การทำงาน ณ ที่ทำงานปัจจุบันต่ำกว่า 10 เดือน และผู้ที่มีประสบการณ์รวมมากกว่า 45 เดือน จะมีความรับผิดชอบในงานสูงกว่าผู้ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านอื่นๆ ผู้วิจัยเห็นว่าบุคคลเหล่านี้จึงเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์การทำงานมีความเหมาะสม สำหรับเป็นตัวอย่างกับนักเขียนโปรแกรมเมอร์ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากนี้ได้เป็นอย่างดี

ค) จากผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค และความรับผิดชอบในงานนั้นมีความสัมพันธ์กันทางบวก ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้องค์กรทำการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค ด้านการเข้าใจและยอมรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ให้มีระดับสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้นักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีความรับผิดชอบสูงขึ้นด้วย โดยสมองของคนเราประกอบด้วยโครงสร้างที่สมบูรณ์สามารถสร้างความเคยชินขึ้นมาได้ หากเปลี่ยนจิตได้สำนึกเสียใหม่ พัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค โดยเริ่มจากการฝึกวิธีคิดแบบมองโลกในแง่ดี คิดแบบผู้ชนะ คิดแบบผู้มีแรงจูงใจ และคิดแบบผู้ที่ใฝ่สัมฤทธิ์อยู่เสมอ อีกทั้งควรทำการฝึกแนวทางในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานร่วมกันในทีมงาน โดยทำในลักษณะประชุมอย่างไม่เป็นทางการ หรือการประชุมแบบระดมสมองประจำทุกสัปดาห์ นำปัญหาที่พบในการทำงานของแต่ละคนยกขึ้นมา เป็นกรณีศึกษาให้ทุกคนช่วยกันวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ในทีมคิดว่าเป็นแนวทางที่ดีที่สุด เพื่อเป็นการเตรียมการ หากประสบกับปัญหาในลักษณะเดียวกันจะสามารถหาแนวทางแก้ปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเกณฑ์มาตรฐาน (Norms) ของแบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคกับความรับผิดชอบในงานสำหรับนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไทย เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นเครื่องมือสำหรับงานสรรหาคัดเลือกด้าน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยอื่นๆ เช่น การรับรู้ความสามารถของตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จิตสำนึกกรังองค์กร เป็นต้น ที่อาจส่งผลโดยตรงต่อความรับผิดชอบในงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคและความรับผิดชอบในงาน

ประโยชน์ที่ได้ในการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค กับความรับผิดชอบในงานของนักเขียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์
2. นำมาใช้ประโยชน์ในการสรรหา ตลอดจนวางแผนและกำหนดทิศทางการพัฒนาบุคลากรด้านนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร
3. เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการคัดเลือกบุคลากรด้านนักเขียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชื่อเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการพัฒนามาตรฐานสมรรถนะรายวิชาเทคโนโลยีระบบไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์โดยบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

A Proposed Model of Competency Standards Development on Automotive Electricity and Electronics Systems Technology by Integrated Desirable Characteristics Learning Process for Learners Capability Improvement of Faculty of Industrial Education and Technology at King Mongkut's University of Technology Thonburi

ผู้วิจัย วีระยุทธ สูดสมบูรณ์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

นโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานสมรรถนะอาชีพซึ่งเป็นมาตรฐานที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย และเป็นທີ່ประจักษ์ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถตอบสนองความต้องการแรงงาน (Demand-Driven) ให้กับภาคธุรกิจอุตสาหกรรม โดยการกำหนดสมรรถนะจะกระทำร่วมกันระหว่างสถานศึกษา/กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน สถานประกอบการ และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาอาชีพ เพื่อระดมความคิดเห็น กำหนดมาตรฐานสมรรถนะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attributes) สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม (Ven and Chuang, 2007) โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่ง แก้วแดง (2543) ที่กล่าวว่า อนาคตของประเทศไทยขึ้นอยู่กับเด็กและเยาวชนในวันนี้ เพราะในโลกยุคใหม่การแข่งขันขึ้นอยู่กับความรู้และความสามารถของคนในชาติ โดยเฉพาะเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge-Based Economy) ประเทศไทยจึงต้องเร่งเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น มีทักษะในการจัดการ มีคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม และรักการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ชนะ กสิภาร (2546) กล่าวว่า มาตรฐานอาชีพ (Occupational Standards) /มาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standards) คือ การกำหนดมาตรฐานของสมรรถนะที่คาดหวังว่าบุคลากรจะบรรลุสำหรับอาชีพหนึ่ง รวมทั้งความรู้/ความเข้าใจ ฉะนั้นคนที่จะทำมาตรฐานอาชีพได้นั้นก็ต้องเป็น เจ้าของอาชีพนั่นๆ การให้คำนิยามของกระทรวงศึกษาและทักษะของอังกฤษ ซึ่งสามารถใช้อธิบายถึงความหมายของ สมรรถนะ (Competency) คือ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติ และทักษะด้านความคิด ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิผลตามมาตรฐานที่ต้องการของอาชีพ และสำนักงาน

คณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2546) กล่าวไว้ว่า สมรรถนะหมายถึง ความสำเร็จในการทำงานที่มีคุณค่า ซึ่งสมรรถนะของผู้ฝึกจะได้จากการวิเคราะห์ห่ออาชีพที่ทำงานจริงๆ ในการประกอบอาชีพโดยทั่วไป ฉะนั้น การที่จะทำมาตรฐานอาชีพ/มาตรฐานสมรรถนะ สามารถกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินการได้ 2 วิธี คือ 1) การวิเคราะห์ห่ออาชีพ (Job analysis) ให้ขั้นตอน การปฏิบัติงานในรูปงานย่อย (Task) และ การกำหนดงานหลัก (Duty) 2) การวิเคราะห์หน้าที่งาน (Functional Analysis) ให้ใช้ Functional Map (แผนภูมิหน้าที่งาน) ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะสามารถพัฒนามาตรฐานการเรียนการสอนและฝึกอบรม เป็นการเชื่อมโยงที่สำคัญ ระหว่างความต้องการของการจ้างงานในสถานประกอบการและการพัฒนาทุนมนุษย์ นั่นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างโลกของอาชีพกับโลกของการศึกษาและฝึกอบรม ซึ่งมีผลกระทบที่สำคัญในการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและฝึกอบรม โดยทำให้มั่นใจว่ามีความเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างความต้องการของสถานประกอบการ และเศรษฐกิจ ซึ่งมาตรฐานอาชีพ/มาตรฐานสมรรถนะมีผลลัพธ์ทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึง ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ดำเนินการไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยียานยนต์ สมัยใหม่ที่มีการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการนำระบบควบคุมอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ทดแทนระบบ ควบคุมทางกลเพื่อให้ผลการตอบสนองการทำงานอย่างรวดเร็ว และแม่นยำ ง่ายต่อการบำรุงรักษา ประหยัดต้นทุนการผลิต เป็นต้น โดยผู้ผลิตต้องการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในด้าน สมรรถนะการทำงานของเครื่องยนต์ที่สามารถผลิตกำลังงานสูงแต่สิ้นเปลืองเชื้อเพลิงต่ำ ระบบความปลอดภัย ระบบอำนวยความสะดวก และการควบคุมมลพิษเพื่อรักษาสีสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากแนวโน้มที่กล่าว มานี้ สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการเตรียมการวางแผนและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้อง รองรับ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น อีกทั้งการที่จะพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพสูงเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยียานยนต์ จะต้องพัฒนากำลังคนให้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ ความสามารถ (Knowledge) เกิดขึ้นจากการบ่มเพาะความรู้ในภาคทฤษฎีอย่าง ลึกซึ้ง ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ สังคม และวิชาชีพเฉพาะสาขาตามที่นัด สามารถ
2. ด้านทักษะ (Skills) เกิดขึ้นจากประยุกต์ความรู้ภาคทฤษฎีผ่านกระบวนการฝึกฝน ฝึก ปฏิบัติ จนเกิดเป็นประสบการณ์ และความชำนาญเฉพาะทางเป็นเลิศในสาขาวิชาชีพ จนสามารถ ปฏิบัติงานจริงได้
3. ด้านเจตคติ (Attributes) เกิดขึ้นจากการปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อที่ดีต่อวิชาชีพ ความ รับผิดชอบทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น จนก่อเกิดเป็นกิจนิสัยที่ดีในการทำงาน (Work habits) มีจริยธรรมในการ ทำงาน (Work ethics) และ จรรยาบรรณ (Code of conduct) ซึ่งอาจจะกล่าวในภาพรวม คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Desirable Characteristics) นั้นเอง

ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ดังกล่าวมา เรียกว่า สมรรถนะ (Competency) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามแนวคิดของ Bloom (1956) ที่ได้กำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้และแสดงออก Bloom's Taxonomy จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) มุ่งองค์ประกอบของพฤติกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ และการประเมินค่า
2. ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) มุ่งองค์ประกอบของพฤติกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การรับรู้ การตอบสนอง การสร้างคุณค่า การจัดระบบ และการสร้างลักษณะนิสัย
3. ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) มุ่งองค์ประกอบของพฤติกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การรับรู้ การเตรียมพร้อมปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติ การตอบสนองที่ซับซ้อน การปรับปรุงและพัฒนาทักษะให้ดีขึ้น และความคิดสร้างสรรค์

พฤติกรรมการเรียนรู้และแสดงออก ทั้ง 3 พิสัยจะถูกนำไปใช้ เป็นคำบรรยายในการกำหนดหน้าที่ (Duty) และงานย่อย (Task) โดยเขียนในรูปของผลลัพธ์ (Outcomes) คือ บรรยายผลลัพธ์ของกิจกรรม จะเขียนในรูปของ กริยา (Action Verb) + กรรม (Objective) + เงื่อนไข/ประสบการณ์ (Condition/Experience) จากแนวคิดของการกำหนดมาตรฐานสมรรถนะดังกล่าวมาสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดไว้ใน หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 23 กล่าวว่าไว้ว่า “การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา” รวมถึงมาตรา 24 กล่าวว่าไว้ว่า “ให้จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” สามารถสรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ กล่าวคือ ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ ได้แก่ ผู้เรียนที่เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543)

จากประเด็นที่กล่าวมาสามารถหลอมรวมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ กล่าวคือ เป็นกระบวนการทางปัญญาที่พัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข บูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมของระดับการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ทันสมัย เน้นกระบวนการคิด และการปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้ตามสภาพจริง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างไกล เป็นกระบวนการที่มีทางเลือกและมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นหลักการที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนทางเทคโนโลยีได้อย่างดี เพราะผู้เรียนต้องใช้คุณลักษณะทั้งด้านของความรู้ ทักษะ และเจตคติ มาใช้กำหนดบริบทของการเรียนรู้ เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้และกันอย่างเป็นองค์รวม หรือ การบูรณาการ

ภาควิชาครุศาสตร์ศรีเชียงใหม่ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มีพันธกิจที่ชัดเจนในการจัดการศึกษาที่จะมุ่งเน้นผลิตผู้เรียนที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดรับกับการประกอบอาชีพทางวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม นักเทคโนโลยี ตลอดจนวิศวกรภาคปฏิบัติ ที่สามารถบูรณาการองค์ความรู้ในภาคทฤษฎี ซึ่งได้แบ่งศาสตร์ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกลศาสตร์ประยุกต์ 2) ด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 3) ด้านเทคโนโลยีระบบควบคุมอัตโนมัติ 4) ด้านเทคโนโลยียานยนต์ และ 5) ด้านการศึกษาประยุกต์ โดยที่การจัดการเรียนการสอนทางเทคโนโลยียานยนต์จำเป็นต้องบูรณาการศาสตร์ในแต่ละด้านมาผสมผสานให้ก่อเกิดเป็นองค์ความรู้เพื่อที่ผู้เรียนจะได้นำองค์ความรู้ไปประยุกต์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ จนถึงขั้นประเมินค่า เป็นทักษะที่ใช้ในการดำเนินงาน การแก้ปัญหา การปฏิบัติงานจริง โดยมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นตัวกำหนดสมรรถนะของผู้เรียน อีกทั้งในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก/ผู้ใช้ นักศึกษาของภาควิชาฯ ได้ปรับเปลี่ยนแนวการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction) เพื่อกำหนดมาตรฐานสมรรถนะ/มาตรฐานอาชีพ รองรับระบบคุณวุฒิวิชาชีพไทยในอนาคต และสถานประกอบการที่มีจุดเน้นผู้ปฏิบัติงานที่มีสมรรถนะสูง มีคุณลักษณะคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความสามารถแบบองค์รวม เป็นผู้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ปรับตัวต่อสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยียานยนต์

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการวิเคราะห์สมรรถนะรายวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์ โดยบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี รวมทั้งตระหนักว่าควรที่จะมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ฐานสมรรถนะ มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้ ความต้องการในการเรียนรู้ การทำความเข้าใจในเรื่องที่สนใจ โดยสามารถเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และเจตคติ ระหว่างศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เป็นการสร้างกระบวนการคิดให้ผู้เรียนทั้งในเชิงลึก และเชิงกว้าง ได้อย่างลึกซึ้งที่มีความใกล้เคียงกับการทำงานจริง อันที่จะสรรสร้างความสำเร็จองกามให้แก่สังคม และพัฒนาประเทศไทยให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนามาตรฐานสมรรถนะ รายวิชาเทคโนโลยีระบบไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์โดยบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากร

ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ของบริษัทเอกชนชั้นนำของประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือก ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็น ด้านการจัดการเรียนการสอนทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) จากผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการแนะนำต่อๆ กัน จำนวน 6 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญที่เข้าประชุมการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในลักษณะการโต้ตอบกันทั้งสองฝ่าย (Two – way Communication) เพื่อเก็บข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามสัมภาษณ์ (Interview Guide Line) สำหรับข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นขั้นตอนที่มีการนำข้อมูลที่สังเคราะห์จากขั้นตอนที่ 1 เพื่อกำหนดเป็นรูปแบบมาตรฐานสมรรถนะ รายวิชาเทคโนโลยีระบบไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์โดยบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ โดยในขั้นตอนที่ 2 นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาข้อสรุป แลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้ได้ข้อวิพากษ์เชิงประจักษ์ (Critical Thinking Analysis) และข้อกำหนดที่ใช้สร้างเกณฑ์มาตรฐานสมรรถนะ ได้แก่ การประยุกต์ใช้ผังดาว (DACUM Chart) แบบฟอร์มการวิเคราะห์งาน ตัวอย่างเอกสารมาตรฐานสมรรถนะ สาขาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์ของ มลรัฐต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกา และ การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตามแนวคิดของ Florida Department of Education (อ้างใน เพราพรณ โกมลมาลย์, 2541) เพื่อกำหนดเป็นเกณฑ์การวัดพฤติกรรมปฏิบัติงาน

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 1 ตามแนวคำถามสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นครอบคลุมต่อประเด็นและกรอบแนวคิดการวิจัย เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการดำเนินการที่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม แล้วทำการบันทึกเทปวีดิทัศน์ โดยนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ และ

สังเคราะห์ ร่างเป็นรูปแบบมาตรฐานสมรรถนะรายวิชาเทคโนโลยีระบบไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์ โดยบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์

2. จัดประชุมการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มที่ 2 โดยนำข้อมูลที่ได้สังเคราะห์จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 1 มากำหนดเป็นกรอบแนวทางการสนทนากลุ่ม ในลักษณะการนำเสนอความคิดเห็น โดยอิสระ และผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

3. การนำเสนอความคิดเห็น และข้อมูลจากการสัมภาษณ์และมีการบันทึกวิดีโอ การบันทึกผลการประชุมเชิงได้ทำการศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะได้ทำการวิจัยเอกสารเกี่ยวกับระบบมาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standards Systems) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศออสเตรเลีย ปฏิบัติการ และรูปแบบบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน รวมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ

4. การสรุปข้อค้นพบเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ และวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

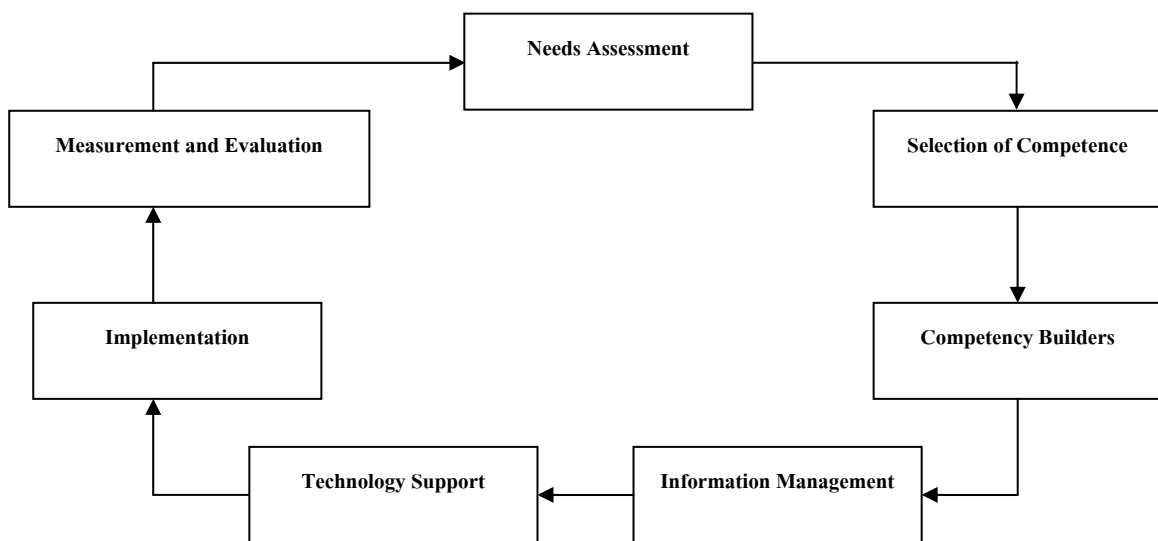
การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิจัยเอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observations) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

สรุปผลวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนามาตรฐานสมรรถนะ รายวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์โดยบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มีรายละเอียด ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนามาตรฐานสมรรถนะรายวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์ โดยบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ สามารถนำเสนอได้ดังแผนภาพ

จากแผนภาพสามารถขยายความได้ดังนี้

1. การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) หมายถึง การสำรวจสภาพปัญหา การศึกษาความต้องการ และการวิเคราะห์บริบท สภาพแวดล้อม ความจำเป็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางเทคโนโลยีสารสนเทศตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (สถานศึกษา/สถานประกอบการ) ประกอบด้วย

1.1 การวิเคราะห์องค์การ (Organizational Analysis) มีองค์ประกอบหลักที่พิจารณาอยู่ 4 ประการ คือ การวิเคราะห์เป้าหมายเชิงปริมาณ และคุณภาพ การวิเคราะห์ทรัพยากร ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ที่เป็นแนวโน้มส่งเสริมศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถการจัดการเรียนการสอนทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2 การวิเคราะห์ความสามารถ/ความต้องการของผู้เรียน (Departmental Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์เพื่อหาสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยบูรณาการเป็นมาตรฐานสมรรถนะที่ผู้เรียนควรพึงปฏิบัติ

1.3 การวิเคราะห์ภาระงาน (Occupational Analysis) หมายถึง การศึกษาว่าสมรรถนะหรือความสามารถใดที่เป็นข้อกำหนด หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

2. การคัดเลือกสมรรถนะ (Selection of Competence) หมายถึง การคัดเลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมถึงยังต้องมีความถูกต้องเชื่อถือได้ เพื่อใช้ออกแบบและกำหนดเป็นหน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence)

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Formulation of Learning Objectives) หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจน หลังจากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแล้ว ซึ่งสามารถกำหนดแนวทางพิจารณาขึ้นต้น ได้แก่ 1) พัฒนาการส่วนบุคคล (Personal Development) 2) มนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation) 3) ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง (Continued Learning Skills) และ 4) ความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization) โดยที่จะนำแนวทางพิจารณาขึ้นต้น ทั้ง 4 มากำหนดกรอบสมรรถนะ

2.2 การกำหนดกรอบสมรรถนะ (Competency Framework) ต้องมีครบ 3 องค์ประกอบ เรียกว่า พิสัยการเรียนรู้ และบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) เป็นสำคัญ ได้แก่ 1) พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) หมายถึง การพัฒนาความรู้และความเข้าใจ เพื่อประยุกต์นำไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง 2) ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) หมายถึง การพัฒนาฝึกฝนทักษะฝีมือและความชำนาญงานที่ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุความสำเร็จ และ 3) จิตพิสัย (Affective Domain) หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Personal Attributes) กิจนิสัยหรือทัศนคติที่ดี อันที่จะช่วยส่งเสริมก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในแต่ละหน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence)

3. **การจัดรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างสมรรถนะ (Competency Builders)** หมายถึง การจัดลำดับเนื้อหา การกำหนดหัวข้อ การวิเคราะห์งาน/อาชีพ โดยคำนึงถึง พิสัยการเรียนรู้ ความต่อเนื่อง ความยืดหยุ่น และความยากง่ายของเนื้อหา และระดับความสามารถของผู้เรียน สามารถทำการพิจารณาได้ 3 ขั้นตอน คือ

3.1 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา วัตถุประสงค์ของหลักสูตร และความเหมาะสมของทรัพยากรการเรียนรู้

3.2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of Learning Experiences) หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนจะต้องจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระ ความยืดหยุ่น และความต่อเนื่อง

3.3 เทคนิคและวิธีการสอน/ฝึกอบรม (Instructional/Training Strategy) หมายถึง การคัดเลือกกลวิธี (Didactic) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอน/ฝึกอบรมที่เหมาะสมเอื้อต่อสภาพการเรียนรู้ สอดคล้องกับเนื้อหา วัตถุประสงค์ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเลือกสื่อ/วัสดุการสอน และการวัดและประเมินผล ซึ่งสามารถดำเนินการสอนได้อย่างเป็นระบบ

4. **การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ (Information Management)** หมายถึง การจัดการความรู้โดยรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นและเกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. **เทคโนโลยีเพื่อรองรับการเรียนรู้ (Technology Support)** หมายถึง สื่อประสมที่มีความจำเป็นต่อการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ โมดูลการเรียนรู้ สื่อเสมือนจริง คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย การเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บทเรียนออนไลน์ (E-learning) สื่อเสมือนจริง บทเรียนเสมือนจริง (Virtual Reality) ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา และทุกคน และศูนย์การเรียนรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

6. **การปฏิบัติการสอน (Implementation)** หมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยหลอมรวมขั้นตอนการดำเนินการที่ 1-5 จัดเป็นระบบการเรียนรู้โดยจัดทำเป็นโมดูล (Modular Learning) ในแต่ละหน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence) เพื่อสร้างเป็นแผนการสอน (Instructional Plan) คู่มือการสอนของผู้สอน (Instructor Manual) คู่มือการเรียนรู้ของผู้เรียน (Practitioner Manual) โดยที่กำหนดภาระงานสำหรับวิทยากร/ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกให้มีส่วนร่วม ในการร่วมสอน ร่วมสังเกตการณ์ ร่วมวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ร่วมอภิปรายผล รวมถึงข้อคิดเห็นที่เป็นประเด็นพิจารณาสมรรถนะผู้เรียน อันที่จะสามารถแก้ปัญหาสมรรถนะผู้เรียน และการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมได้อย่างถูกต้อง

7. **การวัดและประเมินสมรรถนะ (Measurement and Evaluation)** หมายถึง การตัดสินใจ และกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติงาน ร่องรอยหลักฐาน เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) โดยใช้เกณฑ์ปรนัย (Objective Criteria) และประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced) รวมทั้ง

รายงานผลตามสมรรถนะที่ปฏิบัติได้จริง (Student Competence) ที่จะสามารถเป็นเครื่องบ่งชี้/ดัชนีชี้วัดความสำเร็จของผู้เรียนทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อกำหนดเป็นมาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standards) ได้ต่อไป

ในส่วนของการประเมินผลคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยกำหนดวิธีการวัดผลโดยสังเกตพฤติกรรมการทำงาน และบันทึกผลลงในแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ แยกออกอีก 1 ชุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์การวัดพฤติกรรมการทำงาน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	เกณฑ์การวัดพฤติกรรมการทำงาน
1. ความรับผิดชอบ	1.1 ความกระตือรือร้นในการเรียน 1.2 ปฏิบัติงานได้ถูกต้อง แม่นยำ 1.3 ปฏิบัติงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด 1.3 ทำความสะอาดเครื่องมือ/อุปกรณ์การฝึก 1.4 ทำความสะอาดพื้นที่ฝึก 1.5 ใช้ทรัพยากรการฝึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ความมีวินัย	2.1 ตรงต่อเวลา 2.2 แต่งกายถูกต้องและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน 2.3 ให้ความร่วมมือในการรักษาสีแกวด์ล้อม 2.4 ให้ความร่วมมือในการประหยัดพลังงาน 2.5 มีสัมมาคารวะต่ออาจารย์ผู้สอน 2.6 ละเว้นสิ่งเสพติด และอบายมุข
3. มนุษย์สัมพันธ์	3.1 ให้ความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม 3.2 รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น 3.3 แสดงถ้อยคำ วาจา และกิริยาที่เป็นมิตร 3.4 ไม่สร้างความขัดแย้งในหมู่คณะ
4. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.1 ใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบในการแก้ปัญหา 4.2 แสวงหาวิธีการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ 4.3 แสวงหาวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้ฐานการวิจัย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	เกณฑ์การวัดพฤติกรรมการทำงาน
	4.4 มีทัศนคติเชิงบวก มองโลกในแง่ดี 4.5 นำเสนอความคิดเห็นอย่างมีหลักการและเหตุผล
5. ความซื่อสัตย์สุจริต	5.1 ไม่ทุจริตในการสอบ 5.2 ไม่กระทำการใดๆ ที่กระทบต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยฯ
6. ความปลอดภัย	6.1 ปฏิบัติงานตามกฎหมายของโรงงานอย่างเคร่งครัด 6.2 พบการชำรุดเสียหายของเครื่องจักรอุปกรณ์แจ้งอาจารย์ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแล

2. การกำหนดระดับสมรรถนะ (Entry Level) ได้ทำการแบ่งสัดส่วนการเรียนรู้ภาคทฤษฎีคิดเป็นร้อยละ 40 และภาคปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 60 โดยแบ่งระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

1) ระดับสมรรถนะขั้นพื้นฐาน (Elementary of Priority 1): **E-1** หมายถึง ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัยและการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน บอกชื่อ ชิ้นส่วน อธิบายหน้าที่ และหลักการทำงานของหลักการทางไฟฟ้าเบื้องต้น วงจรไฟฟ้า กฎของโอห์ม หลักการทางอิเล็กทรอนิกส์เบื้องต้น ส่วนประกอบ วงจรการทำงานแบบดิจิทัลลอจิก เครื่องมือที่ใช้ซ่อมแซมระบบไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์ การอ่านผังวงจรไฟฟ้า การใช้เครื่องมือวัดทางไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้เรียนลงมือปฏิบัติและสาธิตวิธีการแก้ปัญหาตามคู่มือ และใบงานที่กำหนดในแต่ละหน่วยสมรรถนะ/โมดูล และตระหนักถึงการปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัย ใช้เครื่องมือได้เหมาะสมกับบริบทของการปฏิบัติงาน

2) ระดับสมรรถนะขั้นกลาง (Intermediate of Priority 2): **I-2** หมายถึง ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ เกี่ยวกับความปลอดภัยและการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน บอกชื่อ ชิ้นส่วน อธิบายหน้าที่ และหลักการทำงานของ แบตเตอรี่ ระบบไฟชาร์จ ระบบสตาร์ท ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุมการจุดระเบิด ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุมการจ่ายเชื้อเพลิงและควบคุมมลภาวะ ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุมการประจุอากาศ ระบบมาตรวัดและไฟฟ้าแสงสว่าง ระบบไฟฟ้าตัวถัง ระบบแทรกสัญญาณ ระบบปัดน้ำฝน ระบบเครื่องเสียงและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยสามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือถอด-ประกอบ เครื่องมือพิเศษ เครื่องมือวัดทางไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้เรียนลงมือปฏิบัติและสาธิตวิธีการแก้ปัญหาตามคู่มือ และใบงานที่กำหนดในแต่ละหน่วยสมรรถนะ/โมดูล และตระหนักถึงการปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัย ใช้เครื่องมือได้เหมาะสมกับบริบทของการปฏิบัติงาน

3) ระดับสมรรถนะขั้นสูง (Advanced of Priority 3): **A-3** หมายถึง ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เกี่ยวกับความปลอดภัยและการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น

ในการปฏิบัติงาน บอกชื่อ ชิ้นส่วน อธิบายหน้าที่ และหลักการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ควบคุมการทำงานเครื่องยนต์ ระบบควบคุมคอมพิวเตอร์ควบคุมการทำงานระบบเบรก เอ บี เอส และระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุมการกระจายแรงเบรก ระบบถุงลมนิรภัย ระบบการปรับรักษาสมดุลในการเข้าโค้ง ระบบการปรับความสูงระดับตัวถังเพื่อรักษาสมดุลในการขับขี่ ระบบรองรับน้ำหนักอิเล็กทรอนิกส์ ระบบวินิจฉัยข้อบกพร่องแบบ OBD I และ OBD II และระบบวินิจฉัยการส่งผ่านข้อมูลแบบ CAN โดยสามารถประยุกต์ใช้อุปกรณ์ทดสอบชิปไดโอด ดิจิทัลออสซิลโลสโคป และ Scan Tools โดยผู้เรียนลงมือปฏิบัติ และสาธิตวิธีการแก้ปัญหาตามคู่มือ และใบงานที่กำหนดในแต่ละหน่วยสมรรถนะ/โมดูล และตระหนักถึงการปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัย ใช้เครื่องมือได้เหมาะสมกับบริบทของการปฏิบัติงาน

3. การกำหนดวิธีการประเมิน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกำหนดคุณสมบัติของผู้ประเมินซึ่งจำเป็นที่ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านระบบไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์ เข้ามามีส่วนร่วมกับอาจารย์ผู้สอน เนื่องจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดยุทธวิธีการสอน รวมถึงสามารถเข้าใจสภาพการปฏิบัติงานตามความเป็นจริงของผู้เรียน อันจะเป็นการแก้ปัญหาได้อย่างทันท่วงที (Just in time) ซึ่งหากผู้เรียนสอบไม่ผ่านตามเกณฑ์ประเมินที่กำหนด ต้องมีการฝึกซ้ำเพื่อฝึกฝนความชำนาญ

4. อาจารย์ผู้สอนต้องสามารถวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องต่อบริบทของเทคโนโลยียานยนต์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สิ่งที่สำคัญก็คือ การเข้าร่วมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง

5. อาจารย์ผู้สอนต้องปรับรูปแบบการสอนโดยเน้นเชิงรุก การทุ่มเทในเรื่องของเวลา และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนต้องได้รับการเอาใจใส่อย่างจริงจัง เน้นการมีส่วนร่วม โดยกำหนดกรอบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยฯ กับ สถานประกอบการอย่างเป็นรูปธรรม

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับปริญญาตรีสายปฏิบัติการ เพื่อตอบสนองความต้องการบุคลากรทางด้านเทคโนโลยียานยนต์ ของสถานประกอบการ

2. ได้รูปแบบการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction) รวมถึงรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อรองรับยุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีของภาคอุตสาหกรรม (Competency-Based Performance Improvement)

3. ได้องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากมุมมองและประสบการณ์ตรงของผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูลจากผลการวิจัยนี้จะสามารถนำไปผลักดันเพื่อกำหนดกรอบสมรรถนะในศาสตร์สาขาต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องต่อความต้องการบุคลากรของสถานประกอบการ ซึ่งจะส่งผลต่อระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต

4. ได้แนวทางการเชื่อมโยงการศึกษา ระหว่างการศึกษาระดับอาชีวะและเทคนิคศึกษากับระดับอุดมศึกษาสายปฏิบัติการ

ชื่อเรื่อง **แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ชุมชนในวิชาการศึกษาทั่วไป
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.)
Guidelines for KMUTT Students' Utilization of Community
Learning Resources in General Education**

ผู้วิจัย ดร. จุรีพร กาญจนการุณ

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ระบบการศึกษาปัจจุบันนั้น ควรจะเน้นการมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งนี้เพราะแหล่งเรียนรู้มีประโยชน์คุณค่าทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการศึกษาโดยทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง นั่นคือ มีประโยชน์ต่อทั้งผู้เรียน และผู้สอน ช่วยให้การเรียนการสอนที่จัดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกสถานศึกษา จึงจะสามารถพัฒนานักศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต อาชีพ วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชน

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ให้ความหมายของการศึกษาว่า “เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาทั่วไป (general education) ในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ที่เริ่มมาจากความคิดว่า การพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์จะต้องมีความสมบูรณ์และสมดุลตามองค์ประกอบธรรมชาติของมนุษย์ คือร่างกาย และจิตใจ (อารมณ์ ความคิด สติปัญญา และจิตวิญญาณ) ซึ่งพระธรรมปิฎก ได้กล่าวปาฐกถาพิเศษเนื่องในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “วิชาการศึกษาทั่วไปของหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี”ไว้ว่า “วิชาการศึกษาทั่วไปนี้มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การสร้างคน ถ้าเป็นการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยก็คือการสร้างบัณฑิตนั่นเอง” โดยทั่วไปมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จัดให้นิสิตนักศึกษาได้เรียนวิชาการศึกษาทั่วไปใน 2 ปีแรก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) เป็นสถาบันอุดมศึกษาไทยที่อยู่ในกำกับดูแลของรัฐบาล ซึ่งเปิดทำการเรียนการสอนทั้งระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา จากการสำรวจรายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไปในโปรแกรมการเรียนการสอนในแต่ละคณะภาควิชาต่างๆ ในคู่มือการศึกษาระดับปริญญาตรี 2547 มจธ. พบว่า รายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไป ซึ่งกำหนดให้นักศึกษา มจธ. ระดับปริญญาตรี

ต้องเรียนแบ่งกลุ่มวิชาหลัก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดให้แก่นักศึกษาในชั้นปีที่ 2 3 และ 4 ส่วนกลุ่มวิชาภาษา และกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์นั้น ส่วนใหญ่จะจัดให้นักศึกษาได้เรียนในชั้นปีที่ 1 และ 2 ทั้งนี้ หนึ่งในภารกิจหลักของ มจร. คือ การพัฒนานักศึกษาให้มีคุณธรรมและจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ ตามวิสัยทัศน์ คือ มุ่งสร้าง ปณิธานในการสร้างบัณฑิตที่เก่งและดี ซึ่งการที่มหาวิทยาลัยจะสามารถบรรลุเป้าประสงค์ภารกิจดังกล่าว จำเป็นต้องส่งเสริมและปรับปรุงการเรียนการสอนในวิชาศึกษาทั่วไปให้สามารถตอบสนองได้

ทั้งนี้ ปัจจัยซึ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้การศึกษาทั่วไปสำเร็จตามเป้าหมายคือ การนำแหล่งเรียนรู้ทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกสถาบันการศึกษาเข้ามาช่วยเสริม เพื่อประกอบการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไป ให้การจัดการศึกษาทั่วไปบรรลุตามวัตถุประสงค์ และช่วยสนับสนุนให้ระบบการศึกษาปัจจุบันบรรลุเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ชุมชนในวิชาการศึกษาทั่วไป ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informant) ซึ่งได้จากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ ต้องเป็นอาจารย์ มจร. ซึ่งกำลังสอนวิชาการศึกษาทั่วไปขณะนั้น โดยสุ่มสัมภาษณ์ตามกลุ่มวิชาหลักคือกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ 5 คน กลุ่มวิชาภาษา 5 คน กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ 5 คน รวม 15 คน โดยมีกรอบในการสัมภาษณ์เป็นแนวคำถามหลักตามกรอบความคิดในการศึกษาวิจัย วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการสรุปเชิงอุปนัย (induction) แล้วนำผลที่ได้ดำเนินการในขั้นตอนวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีใน มจร. ประมาณ 8,600 คน ซึ่งผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยวิธี Stratified Random Sampling ตามคณะต่างๆ ใน มจร. และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 420 คน ซึ่งเมื่อเทียบจากตารางขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size table) สามารถประมาณกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดด้วยความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 95 เปอร์เซ็นต์ (Yammane.1967) หรือคิดได้ประมาณร้อยละ 5 ของประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (structured questionnaires) มีมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) วัดความคิดเห็น 5 ระดับคือจากน้อยที่สุดไปถึงมากที่สุดโดยมีคะแนนเรียงตามลำดับจาก 1 ถึง 5 คะแนน แบบสอบถามนี้สร้างขึ้นจากข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลการศึกษาขั้นแรกประกอบกับฐานแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยวิธีตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (face validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์ของ

ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และแนวทางการใช้ประโยชน์แห่งการเรียนรู้ คือ .8392 .8635 และ .8971 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติขั้นพื้นฐาน โดยสามารถกำหนดช่วงของคะแนนค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ความคิดเห็นของนักศึกษา เพื่อใช้แปลความหมายข้อมูลไว้ 3 ระดับ คือ เห็นด้วยระดับสูง (เมื่อ $3.67 \leq \bar{x} \leq 5.00$) ระดับปานกลาง (เมื่อ $2.34 \leq \bar{x} \leq 3.66$) และระดับต่ำ (เมื่อ $1.00 \leq \bar{x} \leq 2.33$)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเชิงคุณภาพขั้นตอนแรก ซึ่งเป็นการศึกษาตามทัศนะของผู้สอน พบว่าในแต่ละกลุ่มวิชาหลักของวิชาการศึกษาทั่วไป ส่วนที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งต่างกัน มีดังต่อไปนี้

กลุ่มวิชา ลักษณะที่เป็นจุดเน้นเฉพาะของการใช้ประโยชน์ แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ

กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มีการจัด โครงการงานสังคมเป็นกิจกรรมและลงพื้นที่

มนุษยศาสตร์ เพื่อศึกษาสำรวจข้อมูลชุมชน

กลุ่มวิชาภาษา มีศูนย์การเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง (ห้อง SALC) และสื่อสำเร็จรูปเฉพาะ

กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ มีห้องปฏิบัติการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ

กับคณิตศาสตร์ มีบริการห้องสำหรับเรียนพิเศษ (ห้องติว) และครูผู้สอนพิเศษ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ในขั้นตอนที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทั้งหมดมีจำนวน 420 คน เป็นนักศึกษาเพศชาย 220 คน (52.3%) เพศหญิง 193 คน (46.0%) และไม่ระบุ 7 คน (1.7%) มีอายุอยู่ในช่วง 18 – 19 ปี 87 คน (20.7%), 20 – 21 ปี 221 คน (52.6%), 22 – 23 ปี 96 คน (22.9%), 24 – 25 ปี 16 คน (3.8%) เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 56 คน(13.3%), ชั้นปีที่ 2 92 คน (21.9%), ชั้นปีที่ 3 151 คน (36.0%), ชั้นปีที่ 4 121 คน (28.8%) และเป็นนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ 171 คน (40.7%) คณะวิทยาศาสตร์ 74 คน (17.6%) คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม 85 คน (20.2%) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ 31 คน (7.4%) และคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ 59 คน (14.0%)

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาที่สะท้อนความคิดเห็นโดยรวมทั้งจากผู้สอนและผู้เรียน เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏว่าผู้เรียนเห็นด้วยระดับสูงกับคำถามที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้สอนเกือบทั้งหมด กล่าวได้ว่าส่วนใหญ่ต่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องแนวทางการใช้ประโยชน์แห่งการเรียนรู้ แต่มีประเด็นน่าสนใจที่ผู้เรียนเห็นด้วยเพียงระดับปานกลางกับแนวทางการวัดผลแบบผ่าน/ไม่ผ่าน ซึ่งแสดงว่ามึนักศึกษาส่วนหนึ่งนิยมการเรียนรู้แบบแข่งขันกับผู้อื่นมากกว่าระบบการเรียนรู้แบบแข่งขันกับตนเอง ซึ่งขัดกับปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิตที่เป็นเป้าประสงค์ของวิชาการศึกษาทั่วไปที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และผู้เรียนยังเห็นด้วยเพียงระดับปานกลางกับแนวทางที่จะให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอก มจร. วันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งแสดงว่ามึนักศึกษา

บางส่วนที่ยังไม่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เท่าที่ควร เพราะมีแนวคิดแสวงหาความรู้จำกัดอยู่เพียงแค่ว่าในเวลาเรียนอย่างทางการเท่านั้น และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบประเด็นที่น่าสนใจที่ชี้ว่าปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้อย่างสูงนั้น เป็นปัญหาที่เกิดจากตัวผู้เรียนโดยตรงอันเนื่องมาจากพฤติกรรมการลอกเลียนงานกัน การคัดลอกข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้โดยขาดการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ ปัญหาการทำงานเป็นทีม ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาเรื่องวุฒิภาวะในการเรียนรู้ของนักศึกษาทั้งสิ้น นอกจากนี้แม้ว่านักศึกษาจะยอมรับว่ามีการใช้สื่อแหล่งเรียนรู้ประเภทอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีอยู่มากแล้ว แต่ส่วนใหญ่ก็ยังมีความต้องการสูงที่จะใช้เพิ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษามจร. ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่เรียนสาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีนั่นเอง ดังกล่าวนี้อาจจะทำให้ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ได้อย่างบรรลุเป้าหมายในวิชาการศึกษาทั่วไปคือเป็นผู้เรียนที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถทักษะที่จะดำรงชีวิตและพัฒนาตนเองตามวิถีของชุมชนได้นั้น ควรต้องมุ่งเน้นพัฒนาที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในด้านจิตลักษณะ ความตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบแห่งตน และควรมีการศึกษาเจาะลึกลงในแต่ละรายวิชาการศึกษาทั่วไปเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ผลในเชิงปฏิบัติมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบแนวทางการนำแหล่งเรียนรู้ชุมชนมาใช้ประโยชน์ เป็นฐานสื่อความรู้ในวิชาการศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถทักษะที่จะดำรงชีวิตและพัฒนาตนเองตามวิถีของชุมชน
2. เป็นการสร้างแนวทางเลือกหลากหลายให้ผู้สอน ได้พิจารณาเลือกใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และผู้สอนจะได้ทราบถึงสภาพปัญหา ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของการนำแหล่งเรียนรู้ชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน และสามารถปรับปรุงสภาพวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด ตามหลักการที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อสังเกตว่าการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ประโยชน์ให้ได้บรรลุผลนั้น สิ่งสำคัญจะต้องมุ่งพัฒนาวุฒิภาวะในการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้ในการจัดการเรียนการสอน วิชาการศึกษาทั่วไปทุกวิชา จึงควรสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีความตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบแห่งตนเพิ่มขึ้น

ชื่อเรื่อง **การพัฒนาความตระหนักรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**
**(Student Ethic Realization Development: Case Study of Faculty of
Education, Kasetsart University)**

ผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ จิวเจริญสกุล

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นของการวิจัย

สังคมไทยในปัจจุบันเต็มไปด้วยการแข่งขันและยึดติดวัตถุสิ่งของด้วยความหลง จนทำให้สังคมเต็มไปด้วยปัญหาหามาถาย ส่งผลทำให้เยาวชนปัจจุบันเกิดความสับสนและเกิดผลเสียตามมา ดังที่ปรากฏจากเสียงสะท้อนของรายการหลุมดำทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ทำให้เห็นว่าบ้านเมืองไทยเรากำลังประสบกับปัญหาครอบครัวแตกแยก หญิงสาวยอมลดศักดิ์ศรีเพื่อแลกกับโทรศัพท์มือถือหรือกระเป๋าราคาแพง และรวมถึงพฤติกรรมการเล่นการพนันของเยาวชน ที่มีสาเหตุสำคัญเกิดจากเยาวชนขาดที่พึ่งทางใจและขาดหลักในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับข้อมูลวิจัยการเฝ้าระวังสถานการณ์เด็กไทย (Child Watch) ของอมรวิรัช นาคทรพร สถาบันรามจิตติ ได้สรุปภาพรวมของสังคมไทยที่เกี่ยวกับเยาวชน 2 มิติ คือทางบวก พบว่าเยาวชนไทยมีสุขภาพดีและการศึกษาสูงขึ้น โดยเฉพาะในต่างจังหวัด แต่ในทางลบ ยืนยันสถานการณ์ของเยาวชนไทยน่าเป็นห่วงอย่างยิ่งหลายด้าน เช่น สภาพครอบครัวอ่อนแอ เด็กที่แยกกลางคืน ดื่มสุรา สูบบุหรี่ และมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การตั้งครกนอกสมรส การใช้ความรุนแรง การถูกทำร้าย และอุบัติเหตุ ที่มีสถิติสูงขึ้นอย่างน่าตกใจ ทั้งนี้ จรรยาพร ธรณินทร์ (2548) ได้กล่าวถึง รายงานพิเศษ “ข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหาเยาวชนไทย: นำศีลธรรมกลับคืนสู่สถานศึกษา” ที่ส่วนการศึกษาวิจัยของเขตตรวจราชการที่ 4 ในภาคกลางของกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ที่ได้ติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ “ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” จำนวน 4,000 รูปในปีพ.ศ.2548 พบว่า นักเรียนสนใจน้อยส่วนใหญ่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การเรียนการสอนเน้นพิธีกรรม ทำให้เด็กไม่สามารถเข้าถึงแก่นธรรมที่แท้จริง ครูพระมีเทคนิคการสอนน้อย ไม่เข้าถึงจิตวิทยาการสอน จำเป็นต้องปรับการเรียน เปลี่ยนการสอน ถวายเป็นความรู้แก่ครูพระ เพื่อให้เด็กเข้าถึงเทคนิคและฝึกปฏิบัติธรรมอย่างเร่งด่วน ปัญหาที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นความสำคัญของนิสิตนักศึกษาที่เรียนคณะศึกษาศาสตร์ ที่อาจจะต้องไปประกอบวิชาชีพครู ยังจำเป็นต้องเป็นผู้ที่ได้เรียนรู้และสั่งสมคุณธรรมที่จะไปเป็นต้นแบบการเรียนรู้ (Role model) ต่อไป ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความตระหนักรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์” จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะเตรียมความพร้อมนิสิตศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อการเป็นครูที่ดีในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. จัดทำกิจกรรมโครงการ “ธรรมะน่ารู้สำหรับครูวัยใส” ให้นิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการฝึกวินัย ฝึกความรับผิดชอบ การปฏิบัติสมาธิและกระตุ้นให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรม ชีวิตผ่านหลักธรรมและแนวการสอนทางพระพุทธศาสนา

2. ส่งเสริมให้นิสิตคณะศึกษาศาสตร์ทำกิจกรรมร่วมกัน และให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ เน้นการส่งเสริมรุ่นพี่ให้สามารถทำกิจกรรมให้กับรุ่นน้องได้

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงทดลองและการสำรวจ โดยการจัดกิจกรรมโครงการ “ธรรมะน่ารู้สำหรับครูวัยใส” ให้นิสิตเข้าร่วม สังเกตความสนใจ และสอบถามนิสิตด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้น

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่เข้าร่วมโครงการธรรมะน่ารู้สำหรับครูวัยใส 3 ปี คือ ปีการศึกษา 2547 ปีการศึกษา 2548 และปีการศึกษา 2549

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น เป็นข้อมูลพื้นฐานของนิสิตศึกษาศาสตร์ที่เข้าร่วมโครงการธรรมะน่ารู้สำหรับครูวัยใส

ตัวแปรตาม เป็นความตระหนักด้านคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) เครื่องมือที่เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของนิสิตในโครงการธรรมะน่ารู้สำหรับครูวัยใส ได้แก่ การฝึกการกราบ การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ การกินแบบมีสติ การเข้าร่วมกิจกรรมตรงเวลา และการฟังธรรม 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการสำรวจตนเองและความคาดหวังที่เข้ามาเรียนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการธรรมะน่ารู้สำหรับครูวัยใส

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของนิสิต

ด้วยเป็นกิจกรรมโครงการใหม่ ผู้วิจัยในฐานะที่ปรึกษาโครงการพัฒนานิสิต ที่ดำเนินกิจกรรมโดยคณะกรรมการสโมสรนิสิตศึกษาศาสตร์ กิจกรรมธรรมะน่ารู้สำหรับครูวัยใส จึงปรับเปลี่ยนทั้ง 3 ครั้งที่แตกต่างกัน คือ กิจกรรมในปีการศึกษา 2547 จัดที่สำนักปฏิบัติธรรมบ้านสว่างใจ ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และปีการศึกษา 2548 จัดที่วัดอ่าวน้อย อำเภอมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นกิจกรรมการใช้ชีวิตในสำนักปฏิบัติธรรม การปฏิบัติธรรม การฝึกสมาธิ การกินอย่างมีสติ การอดอาหารมือเย็น เพื่อสร้างเสริมวินัย ความรับผิดชอบและความอดทนให้กับนิสิต ในปีการศึกษา 2548 นิสิตเข้า

ร่วมน้อยมาก จึงได้เปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 ดำเนินการในลักษณะชุดกิจกรรมของนิสิตเข้าใหม่ ในปีการศึกษา 2549 ปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรม โดยการบรรจุในโครงการค่ายปลูกจิตสำนึกศึกษาศาสตร์ ที่นิสิตชั้นปีที่ 1 ทุกคนต้องเข้าร่วม

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือส่วนที่เป็นกิจกรรม ได้ขอให้วิทยากรผู้บรรยายเป็นผู้ดำเนินการ และกิจกรรมการฝึกวินัยได้ใช้กิจกรรมระหว่างใช้ชีวิตในสำนักปฏิบัติธรรมกำหนดเป็นกิจกรรมให้นิสิตได้ทำโดยใช้การระวังรู้ตัวแบบมีสติและมีสมาธิกำหนด การสร้างแบบสอบถาม ได้ศึกษาหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับระเบียบวินัย คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ของเยาวชน แล้วใช้แนวคิดไปจัดลำดับเป็นโครงสร้าง เนื้อหาความรู้ เพื่อทำเป็นแบบสอบถาม ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงเฉพาะหน้า (Face Validity) (Courtney, 1982) แล้วนำไปใช้ในการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการธรรมนำรู้สำหรับครูวัยใส และเป็นวิทยากรเองในบางหัวข้อ จึงเก็บข้อมูลคาบแรกเกี่ยวกับการสำรวจตนเอง และความคาดหวังที่เข้ามาเรียนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จากนั้น นิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการจะเข้าสู่กิจกรรมการวาดรูปตามจินตนาการ การฝึกการกราบ การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ การกินแบบมีสติ การเข้าร่วมกิจกรรมตรงเวลา และการฟังธรรม ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม ติดตามสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structured interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับนิสิตรุ่นพี่ที่เป็นกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับการทำโครงการในแต่ละครั้ง การดำเนินโครงการมีผู้เข้าร่วม 3 ครั้ง คือ ปีการศึกษา 2547 มีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 64 คน ปีการศึกษา 2548 มีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 8 คน และปีการศึกษา 2549 มีนิสิตชั้นปีที่ 1 เข้าร่วมโครงการจำนวน 150 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ปีการศึกษา 2547 มีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 64 คน เป็นหญิง 45 คนและเป็นชาย 19 คน ประกอบด้วยนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 19 คน นิสิตชั้นปีที่ 2 จำนวน 10 คน นิสิตชั้นปีที่ 3 จำนวน 21 คน นิสิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 4 คน และเป็นบุคคลภายนอกจำนวน 10 คน จากการประเมินผลการดำเนินโครงการจากผู้เข้าร่วมโครงการที่ไม่ใช่กรรมการดำเนินการจำนวน 50 คน พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการธรรมนำรู้สำหรับครูวัยใสสามารถเข้าใจหลักการปฏิบัติสมาธิในระดับมากถึงมากที่สุดจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 78 มีความตระหนักถึงคุณค่าของหลักธรรมและการปฏิบัติสมาธิในระดับมากถึงมากที่สุดจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 90 คิดว่าหลักธรรมะที่ได้เรียนรู้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ในระดับมากถึง

มากที่สุดจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 92 สามารถพัฒนาความพร้อมเพรียง / ความสามัคคีในหมู่คณะในระดับมากถึงมากที่สุดจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 70 เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้นิสิตมีจิตสำนึกภักดิ์ต่อชาติในระดับมากถึงมากที่สุดจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 66 เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้นิสิตเห็นความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมในระดับมากถึงมากที่สุดจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 60 สถานที่จัดโครงการมีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุดจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 92 ระยะเวลาในการจัดโครงการมีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุดจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 84 วิทยาการเหมาะสมกับโครงการในระดับมากถึงมากที่สุดจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 98 โดยภาพรวมแล้วโครงการมีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุดจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 92 และโครงการเหมาะสมที่จะจัดในครั้งต่อไปในระดับมากถึงมากที่สุดจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 96 นอกจากนี้ร้อยละ 44 บอกว่าสามารถช่วยพัฒนาการเรียนได้ ร้อยละ 36 เข้าร่วมโครงการเพราะต้องการเต็มสะสมชั่วโมงกิจกรรม ร้อยละ 28 เข้าร่วมโครงการเพราะต้องการไปพักผ่อนต่างจังหวัด และร้อยละ 28 มาตามเพื่อน ปัญหาของการจัดทำโครงการครั้งนี้ พบว่า ตารางจัดกิจกรรมในคณะซ้อนทับกันทำให้นิสิตบางสาขาไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และนิสิตที่สมัครแล้วแต่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทำให้สูญเสียค่าใช้จ่าย

ปีการศึกษา 2548 มีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวนเพียง 8 คน เป็นหญิงทั้งหมด ปัญหาของการจัดทำโครงการครั้งนี้ พบว่า เป็นปัญหาเดิมที่พบในปีก่อน คือ ตารางจัดกิจกรรมในคณะซ้อนทับกันทำให้นิสิตบางสาขาไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และนิสิตที่สมัครแล้วแต่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมและไม่แจ้งล่วงหน้าทำให้สูญเสียค่าใช้จ่าย จึงต้องปรับเปลี่ยนยานพาหนะเป็นรถตู้ขนาด 13 ที่นั่งแทน ผู้เข้าร่วมโครงการธรรมนำรู้สำหรับครูวัยสิบปีการศึกษา 2548 สามารถเข้าใจหลักการปฏิบัติสมาธิ ตระหนักถึงคุณค่าของการปฏิบัติธรรมและการปฏิบัติสมาธิ คิดว่าหลักธรรมที่ได้เรียนรู้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเห็นว่าวิทยากรมีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าโดยภาพรวมแล้วโครงการมีความเหมาะสม ช่วยพัฒนาความพร้อมเพรียง / สามัคคีในหมู่คณะ และโครงการเหมาะสมที่จะจัดในครั้งต่อไป คิดเป็นร้อยละ 87.5 ผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าสถานที่จัดโครงการมีความเหมาะสม กิจกรรมส่งเสริมให้นิสิตมีจิตสำนึกภักดิ์ต่อชาติ และกิจกรรมส่งเสริมให้นิสิตเห็นความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมคิดเป็นร้อยละ 75

ปีการศึกษา 2549 ได้วิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ไขในกรณีผู้เข้าร่วมโครงการน้อย จึงได้กำหนดกลุ่มนิสิตเป้าหมายเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 และนิสิตรุ่นพี่ที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมคณะศึกษาศาสตร์ โดยทำกิจกรรมร่วมกับโครงการค่ายปลูกจิตสำนึกศึกษาศาสตร์ ทำให้มีผู้เข้าร่วมโครงการมากขึ้นถึงจำนวน 150 คน เป็นหญิงจำนวน 89 คนและเป็นชายจำนวน 61 คน นิสิตที่เข้าร่วมโครงการมีอายุเฉลี่ย 18.65 ปี มีอายุต่ำสุด 17 ปี และมีอายุสูงสุด 22 ปี เป็นนิสิตที่นับถือศาสนาพุทธจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 96.7 นับถือศาสนาคริสต์จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 นิสิตสังกัดภาควิชาพลศึกษาร้อยละ 49.3 สังกัดภาควิชาการศึกษาร้อยละ 36.0 และสังกัดภาควิชาอาชีวศึกษาร้อยละ 14.0 ทั้งนี้เป็นนิสิตที่มาจากทุกสาขาวิชา คือ สาขาวิชาพลศึกษาร้อยละ 38.7 สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ร้อยละ 18.0 สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ร้อยละ 16.7 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษาร้อยละ 13.3 สาขาวิชาสุขศึกษาร้อยละ 10.0

ธุรกิจศึกษาร้อยละ 2.0 การที่นิสิตได้เลือกสอบเข้าเรียนในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในอันดับต่างๆ ในสัดส่วนไม่แตกต่างกันมาก คือ อันดับที่ 1 ร้อยละ 28.0 อันดับที่ 2 ร้อยละ 22.7 อันดับที่ 3 ร้อยละ 20.0 อันดับที่ 4 ร้อยละ 19.3 และเข้ามาเรียนด้วยโครงการโควตาร้อยละ 10.0 นิสิตที่เข้าร่วมโครงการระบุว่าตั้งใจเรียนให้สำเร็จการศึกษาตามเวลาที่กำหนดในระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 98.6 นิสิตต้องการประกอบวิชาชีพครูในระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 75.3

ข้อมูลต้นทุนทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า นิสิตกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือในระดับมากถึงร้อยละ 97.4 นิสิตต้องการทดแทนผู้มีพระคุณในระดับมากถึงร้อยละ 97.2 นิสิตภูมิใจในเครื่องแบบนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในระดับมากถึงร้อยละ 96.6 นิสิตกล่าวคำขอโทษเมื่อผิดพลาดในระดับมากถึงร้อยละ 94.0 เป็นคนมีน้ำใจในระดับมากถึงร้อยละ 93.3 สงสารผู้อื่นเมื่อเขาทุกข์ในระดับมากถึงร้อยละ 92.6 อยากเป็นคนเก่งในระดับมากถึงร้อยละ 91.3 นิสิตชอบให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ใฝ่ใจอาจารย์ที่ปรึกษาหากมีปัญญา และซื่อสัตย์ในการสอบในระดับมากถึงร้อยละ 90.0 นิสิตมีความซื่อสัตย์ในทุกเรื่องในระดับมากถึงร้อยละ 89.3 นิสิตมีความอ่อนน้อมถ่อมตนมีระดับมากถึงร้อยละ 88.0 ให้อภัยเมื่อผู้อื่นผิดพลาดในระดับมากถึงร้อยละ 85.3 ชอบทำงานกลุ่มในระดับมากถึงร้อยละ 82.0 มีระเบียบในการแต่งกายในระดับมากถึงร้อยละ 80.6 นิสิตมีความรับผิดชอบในระดับมากถึงร้อยละ 78.7 กล้าพูดกล้าทำในสิ่งที่ถูกในระดับมากถึงร้อยละ 78.6 เป็นคนตรงต่อเวลาในระดับมากถึงร้อยละ 78.0 ทำงานส่งทุกชิ้นตามเวลาที่กำหนดในระดับมากถึงร้อยละ 76.6 ชอบเรียนวิชาที่มีการปฏิบัติ และประหยัดสมบัติส่วนรวม (น้ำ-ไฟ) ในระดับมากถึงร้อยละ 76.0 กล้าจะท้าทายผู้อื่นก่อนเสมอในระดับมากถึงร้อยละ 73.3 ประหยัดทรัพย์สินของตนเองในระดับมากถึงร้อยละ 70.6 ชอบทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในระดับมากถึงร้อยละ 70.0 เป็นคนตัดสินใจรวดเร็วในระดับมากถึงร้อยละ 65.3 คิดเร็ว (ไม่ย่ำคิดย่ำทำ) ในระดับมากถึงร้อยละ 63.3 ชอบทำงานเดี่ยวในระดับมากถึงร้อยละ 58.0 ต้องการเป็นผู้นำในกิจการนิสิตในระดับมากถึงร้อยละ 54.0 เป็นคนคิดเพื่อนในระดับมากถึงร้อยละ 53.3 ชอบตอบคำถามที่อาจารย์ถามในระดับมากถึงร้อยละ 51.3 ชอบแสดงความคิดเห็น และชอบเป็นผู้นำในกลุ่มในระดับมากถึงร้อยละ 50.6 และชอบอาจารย์สั่งงานมากเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร้อยละ 48.6

ผลการดำเนินการจัดทำกิจกรรมธรรมนำรู้สำหรับครูวัยใส ปีการศึกษา 2549 นิสิตคิดว่าสามารถนำหลักธรรมที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ในระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 85.6 ความเหมาะสมของโครงการในภาพรวมในระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 81.3 นิสิตได้รับข้อคิดที่ดีจากการปฏิบัติตลอดทั้งโครงการในระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 80.6 นิสิตตระหนักถึงคุณค่าของการฟังธรรมในระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 79.8 ความเหมาะสมของโครงการที่จะจัดในครั้งต่อไปในระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 79.2 เหมาะสมของสถานที่จัดโครงการในระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 63.3 และความเหมาะสมของรูปแบบของโครงการในระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 66.2 และ จากผลดำเนินการจัดกิจกรรมธรรมนำรู้สำหรับครูวัยใส อธิปราชญ์ได้ดังนี้

1. ต้นทุนทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มีค่าเกินกว่าร้อยละ 90 พบว่า นิสิตกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือ นิสิตต้องการทดแทนผู้มี

พระองค์ ภูมิใจในเรื่องแบบนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กล่าวคำขอโทษเมื่อผิดพลาด เป็นคนมีน้ำใจ สงสารผู้อื่นเมื่อเขาทุกข์ อยากเป็นคนเก่ง ชอบให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ไว้ใจอาจารย์ที่ปรึกษาหากมีปัญหา และซื่อสัตย์ในการสอบ อาจจะเป็นเพราะว่านิสิตกลุ่มนี้มีความตั้งใจสอบเข้ามาเรียนวิชาชีพที่จะไปเป็นครู และอาจจะมีค่าสำคัญต่อวิชาชีพที่ดี

2. ข้อมูลบางประเด็นค้านกันบ้าง เช่น นิสิตอยากเป็นคนเก่งในระดับมากร้อยละ 91.3 ชอบเรียน วิชาที่มีการปฏิบัติ ในระดับมากร้อยละ 76.0 ชอบทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในระดับมากร้อยละ 70.0 แต่นิสิตกลับชอบอาจารย์สั่งงานมากเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพียง 48.6 อาจจะเป็นเพราะว่าอาจารย์ต้อง จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชนที่มีรูปแบบหลากหลายกว่าการสั่งงาน

3. ประเด็นของเยาวชนไทยมากกว่าครึ่งเป็นคนคิดเพื่อน และชอบทำงานเดี่ยว ยังเป็นคุณลักษณะ คนไทยที่อาจจะต้องหาทางปรับเพื่อการสร้างระบบการทำงานเป็นทีมที่แข็งแกร่งต่อไป

4. ประเด็นของเยาวชนไทยเพียงประมาณครึ่งเดียวที่ต้องการเป็นผู้นำ ชอบตอบคำถามที่อาจารย์ ถาม และชอบแสดงความคิดเห็น อาจจะเป็นเพราะว่าเยาวชนไม่กล้าแสดงออก จึงมีความสำคัญที่อาจารย์ ผู้สอนต้องปรับกระบวนการทัศนการสอนให้สามารถพัฒนาการคิดและการแสดงออกเชิงความรู้และความคิด ให้มากขึ้นเพื่อลดการเก็บไว้หรือเก็บกดที่มีอยู่ในเยาวชน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวินัย ความรับผิดชอบ คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน มีความสำคัญช่วยส่งเสริมการคิด และความสำนึกที่ดีให้กับเยาวชน แต่กิจกรรมดังกล่าวนี้มีความยากที่ การจัดสรรเวลาของกิจกรรมให้ตรงกับเวลาที่นิสิตว่าง จากการศึกษา พบว่า หากให้เยาวชนเป็นผู้เลือกก็ อาจจะพลาดโอกาสและจะไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว เพราะเยาวชนมักจะให้ความสำคัญในการเข้า ร่วมกิจกรรมลักษณะนี้น้อย ดังนั้นการจัดทำกิจกรรมนี้ในลักษณะภาคบังคับให้เยาวชน ได้รับรู้และได้ เรียนรู้ ซึ่งพบว่า เมื่อเยาวชนได้เข้าร่วม โครงการ กลับยอมรับกิจกรรมดังกล่าวและเห็นความสำคัญที่ดีและมี ประโยชน์ในระดับสูง

ผลที่ได้เรียนรู้จากการทำวิจัย

กลุ่มเยาวชนเป้าหมายที่ทำการศึกษานิสิตศึกษาศาสตร์หลักสูตร 5 ปี ที่รู้และตั้งใจจะไป ประกอบวิชาชีพครูในอนาคต จึงอาจจะแสดงออกของการเป็นผู้มีจิตสำนึกที่ดีตามข้อมูลที่พบ

การจัดกิจกรรมเสริมให้เยาวชนมีวินัย ความรับผิดชอบ คุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับเยาวชน เพราะนอกจากจะช่วยส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับเยาวชนแล้ว ยังพบว่ามีส่วนช่วยกระตุ้น สร้างจิตสำนึกที่ดีต่อเยาวชนที่อาจจะส่งผลดีเพื่อลดความรุนแรงในสังคม และยังเป็น การสืบสาน วัฒนธรรมการเอื้อเพื่อเอื้ออาทร และกระตุ้นให้เยาวชนสำนึกคิดต่อการทดแทนบุญคุณคน

การจัดกิจกรรมลักษณะนี้ไม่ควรให้โอกาสเยาวชนในการเลือกเข้าร่วม เพราะพบว่า เยาวชนจะมี ข้ออ้างมากมาย แต่ควรจัดเป็นกิจกรรมสถาบันที่เยาวชนต้องเข้าร่วม และควรสร้างแรงเสริมและแรงจูงใจ ให้เป็นกิจกรรมที่ทุกคนอยากมีส่วนร่วม เพราะจากการศึกษาต่อเนื่อง 3 ปี พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการส่วน

ใหญ่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าเป็นโครงการที่ดี มีประโยชน์ ทำให้คิดดีและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาความตระหนักด้านคุณธรรม สู่การนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในเยาวชนไทย เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความเป็นชาติที่ดำรงวัฒนธรรมไว้ให้คงอยู่ ซึ่งกิจกรรมโครงการเพื่อการส่งเสริมวินัย ความรับผิดชอบ และการตระหนักถึงคุณธรรมและจริยธรรมในเยาวชน เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง และควรเป็นกิจกรรมที่สามารถดึงดูดความสนใจ และสามารถทำให้เยาวชนยอมรับการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ที่จะเรียนรู้ ทั้งนี้ กิจกรรมอาจจะจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคและการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยที่จะสร้างวินัย นิสัยที่ดี ความรับผิดชอบและความสำนึกต่อคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน จะเป็นสิ่งจรรโลงวัฒนธรรมที่ละเอียดอ่อนของชาติไทย ทั้งนี้ การศึกษาแบบย้อนรอยโดยศึกษาพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่พึงประสงค์ เพื่อให้ทราบตัวชี้วัดและกระบวนการพัฒนาระบบวิถีคิด และวิถีการปฏิบัติสั่งสมที่จะเป็นผู้นับถือคุณธรรมและจริยธรรม โดยการไม่โกงกิน การมีชีวิตอยู่ที่ดีที่สังคมครอบครัว สังคมชุมชนยอมรับ และเจ้าของชีวิตมีความสุขในการดำเนินชีวิตในทุกมิติ

2. ควรศึกษาวิจัยติดตามผลพฤติกรรมของนิสิตกลุ่มที่ได้เข้าร่วมโครงการในปีการศึกษา 2549 ที่เป็นปี 1 ในหลักสูตร 5 ปี เพื่อหาข้อยืนยันว่า การกำหนดหลักสูตร 5 ปีของการเรียนศึกษาศาสตร์ / ครุศาสตร์ ที่เยาวชนเป็นผู้เลือกเรียน อาจจะได้เยาวชนที่มีจิตสำนึกทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมสูงตามกรอบของวิชาชีพครู

ผลงานวิจัยทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้นำเสนอในรูปแบบแผ่นป้าย

ชื่อเรื่อง การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
โดยกระบวนการมีส่วนร่วม
**The Development of Internal Education Quality Assurance System
of School by Using Participation Process**

ชื่อผู้วิจัย สม โภชน์ หลักฐาน

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก (มาตรา 47) และให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินภายนอก (มาตรา 48)

สาระบัญญัติดังกล่าว ถือว่าเป็นกฎหมายที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องนำไปปฏิบัติเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการพัฒนา ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาเป็นสถานที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทุกด้านอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาตนเองของสถานศึกษาจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนและสถานศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน การดำเนินการพัฒนาควรดำเนินการตามแนวคิดของการมีส่วนร่วม โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จึงเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่า สถานศึกษาจะดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถทำให้เด็กไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เป็นประชากรที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน เสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคง มีความสามารถในการร่วมมือและแข่งขันกับประชากรของประเทศอื่นๆ ได้อย่างมีความสุข มีศักดิ์ศรีอยู่ในสังคมโลกได้ ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต มีความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาคู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ที่มีต่อการใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ก่อนและหลังการได้รับการนิเทศ และการใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

4. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ก่อนและหลังการได้รับการนิเทศ และการใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

5. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครูผู้สอน ก่อนและหลังการได้รับการนิเทศ และการใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

6. เพื่อเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจของครูผู้สอน ก่อนและหลังการได้รับการนิเทศ และการใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

7. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา หลังการได้รับการนิเทศ และการใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

8. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อการบริหารจัดการการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพนักเรียนของสถานศึกษา หลังการได้รับการนิเทศ และการใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

9. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ที่มีต่อโครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกระบวนการมีส่วนร่วม

สมมุติฐานการวิจัย

1. ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หลังการได้รับการนิเทศ และการใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สูงกว่าก่อนได้รับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ

2. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หลังการได้รับการนิเทศ และการใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สูงกว่าก่อนได้รับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ

3. พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครูผู้สอน หลังการได้รับการนิเทศ และการใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สูงกว่าก่อนได้รับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ

4. ขวัญและกำลังใจของครูผู้สอน หลังการได้รับการนิเทศ และการใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สูงกว่าก่อนได้รับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ

5. ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา หลังผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนได้รับการนิเทศและใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ไม่ต่ำกว่าระดับดี

6. ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพนักเรียนของสถานศึกษา ไม่ต่ำกว่าระดับมาก

7. ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน มีความพึงพอใจต่อโครงการการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกระบวนการมีส่วนร่วม ไม่ต่ำกว่าระดับมาก

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนทำการทดลองและหลังทำการทดลอง (One-group pretest-posttest design) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

1.1 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.3 ขวัญและกำลังใจของครูผู้สอน ในการดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.4 พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครูผู้สอน

ซึ่งเขียนเป็นภาพได้ คือ $O_1 \times O_2$

O_1 แทน คะแนนก่อนได้รับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ

X แทน การให้ความรู้โดยการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ

O_2 แทน คะแนนหลังได้รับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ

2. ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว มีการทดสอบหลังทำการทดลอง (One-shot case study) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

2.1 คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อการบริหารจัดการการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพนักเรียนของสถานศึกษา

2.3 ความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ที่มีต่อโครงการการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกระบวนการมีส่วนร่วม

ซึ่งเขียนเป็นภาพได้ คือ X O

X แทน การให้ความรู้โดยการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ

O แทน คະแนนหลังได้รับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำนวน 299 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2548

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ปีการศึกษา 2548 ที่ได้จากการสุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยผู้วิจัยได้ประกาศรับสมัครโรงเรียน และคัดเลือกโรงเรียนจากอำเภอทั้ง 7 อำเภอ อำเภอละ 1 โรงเรียน โดยพิจารณาจากขนาดโรงเรียน จำนวนครูผู้สอน และความมุ่งมั่นของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้โรงเรียน จำนวน 7 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านคอนกลาง โรงเรียนบ้านสร้างหว่า โรงเรียนบ้านกะเอิน โรงเรียนบ้านหนองถ่ม (คุรุราษฎร์อนุสรณ์) โรงเรียนบ้านกุดเมืองฮาม โรงเรียนบ้านหนองแสงระแงะ โรงเรียนบ้านหนองจิกเหล่า เขือก

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ใช้ในการนิเทศเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
2. ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
3. ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ที่มีต่อคุณภาพของคู่มือปฏิบัติการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
4. ขวัญและกำลังใจของครูผู้สอน ในการดำเนินงานพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
5. พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครูผู้สอน
6. คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

7. ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารจัดการการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพนักเรียนของสถานศึกษา

8. ความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ที่มีต่อโครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกระบวนการมีส่วนร่วม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. **คู่มือปฏิบัติการ** การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จำนวน 6 เล่ม 12 กิจกรรม ได้แก่

เล่มที่ 1 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

กิจกรรมที่ 1 ประเมินสภาพการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

เล่มที่ 2 สภาพที่เป็นจริงของสถานศึกษา

กิจกรรมที่ 2 สภาพที่เป็นจริงของสถานศึกษาที่ร่วมกันชื่นชม

กิจกรรมที่ 3 สภาพที่เป็นจริงของสถานศึกษาที่ร่วมกันปรับปรุง พัฒนา

เล่มที่ 3 มาตรฐานการศึกษา

กิจกรรมที่ 4 กำหนดสภาพที่มุ่งหวังในอนาคตและวิสัยทัศน์

กิจกรรมที่ 5 มาตรฐานสถานศึกษา

กิจกรรมที่ 6 วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของมาตรฐานสถานศึกษา

เล่มที่ 4 แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กิจกรรมที่ 7 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จตามสภาพที่ปรารถนา

กิจกรรมที่ 8 ครอบคลุมการประเมินงาน/โครงการ/กิจกรรม

เล่มที่ 5 วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

กิจกรรมที่ 9 วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (17 กิจกรรมย่อย)

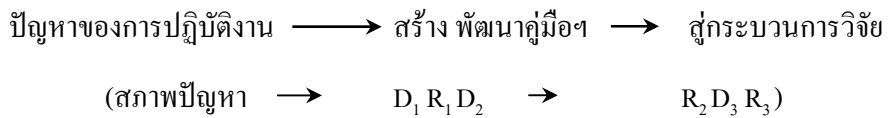
เล่มที่ 6 รายงานการจัดการศึกษาประจำปี

กิจกรรมที่ 10 การเชื่อมโยงงาน โครงการ กิจกรรม การจัดการเรียนการสอนกับระบบคุณภาพของสถานศึกษาและมาตรฐานสถานศึกษา

กิจกรรมที่ 11 วิเคราะห์ร่องรอยการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อจัดทำรายงาน

กิจกรรมที่ 12 การเขียนรายงานประจำปี หรือรายงานประเมินตนเอง

ในปีการศึกษา 2545 และ 2546 ได้ดำเนินการสร้างคู่มือปฏิบัติการดังกล่าว ทดลองใช้ ปรับปรุง และพัฒนาวิธีการ แนวคิด และนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ในปีการศึกษา 2547 ได้นำคู่มือปฏิบัติการที่ได้ปรับปรุง พัฒนามาใช้พัฒนาบุคลากรในโรงเรียน กลุ่มปฏิบัติงานที่ผู้วิจัยรับผิดชอบ และตรวจสอบคุณภาพของคู่มือปฏิบัติการ และนำมาใช้ในการวิจัยในปีการศึกษา 2548 อีกครั้งหนึ่ง คู่มือปฏิบัติการนี้ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการจัดการศึกษา และการวิจัยการศึกษา พิจารณาตรวจสอบ ให้ข้อเสนอแนะ และประเมิน ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องของคุณภาพคู่มือปฏิบัติการทั้ง 6 เล่ม มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.56 – 4.83 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่าง .14 ถึง .39 แสดงว่าคู่มือปฏิบัติการทั้ง 6 เล่มเป็นคู่มือที่มีคุณภาพ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว เขียนเป็นแผนภาพได้คือ

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 ข้อสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ หาประสิทธิภาพของข้อสอบ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องกันระหว่างข้อสอบ และข้อกระทงกับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence = IOC) โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีของ Hamphill and Wesite ซึ่งมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.60 - 1.00 มีค่าดัชนีอำนาจจำแนกของข้อสอบระหว่าง 0.21 - 0.39 ค่าดัชนีความง่ายของข้อสอบ ระหว่าง 0.33 – 0.74 ค่าประสิทธิภาพตัวลงแต่ละตัวเลือก ในแต่ละข้อไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 และค่าดัชนีความเที่ยงของข้อสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.786

2.2 แบบประเมินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) มีค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-observer reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมนแรงค์ (Spearman rank coordination coefficient) ระหว่าง ผู้ประเมิน 4 คน ได้แก่ ผู้วิจัย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา และครูผู้สอน ได้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผู้ประเมินเป็นรายคู่ระหว่าง 0.750 – 1.0

2.3 แบบประเมินพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ จำนวน 9 ด้าน รวม 45 ข้อ ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และมีค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบประเมิน ในแต่ละด้าน ระหว่าง 0.764 ถึง 0.876 และค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.966

2.4 แบบประเมินขวัญและกำลังใจของครูผู้สอน ในการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และมีค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบประเมินเท่ากับ 0.823

2.5 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อการบริหารจัดการการเรียนการสอน และคุณภาพนักเรียนของสถานศึกษา ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และมีค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบประเมินเท่ากับ 0.885

2.6 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ที่มีต่อโครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และมีค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบประเมิน เท่ากับ 0.835

2.7 แบบประเมินคู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ทั้ง 6 เล่ม ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชุมชี้แจงผู้บริหาร โรงเรียน ศึกษาานิเทศก์ที่รับผิดชอบโรงเรียน เพื่อทำความเข้าใจและร่วมวางแผนในการดำเนินงานตามโครงการวิจัย ดำเนินการพัฒนาโดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม และใช้เทคนิคการประชุมในการพัฒนาพลังสร้างสรรค์องค์กร (AIC)

ผู้เข้าร่วมอบรมประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนทุกคน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครอง ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 4 ครั้ง โดยบุคลากรทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าว ได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ต้องพัฒนาของโรงเรียน กำหนดเป้าหมายของการพัฒนา ร่วมจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ร่วมประเมินผล ให้ข้อเสนอแนะ และรับทราบผลการประเมินในการจัดการศึกษา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือที่โรงเรียนเป็นระยะๆ ตลอดปีการศึกษา มีการนำเสนอผลงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในที่ประชุม และการนำเสนอผลการจัดการศึกษาต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และดำเนินการเก็บข้อมูลก่อนการดำเนินการ ระหว่างการอบรม นิเทศที่โรงเรียน และหลังดำเนินการ ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัยตั้งแต่เดือนมีนาคม 2548 ถึง เดือนมีนาคม 2549

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบคุณภาพของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระหว่างก่อนกับหลังการรับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์คุณภาพตามเกณฑ์ระดับคุณภาพแต่ละตัวบ่งชี้ และเขียนบรรยายเชิงคุณภาพในการเปรียบเทียบผลการพัฒนาระหว่างก่อนและหลังการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความแตกต่างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ระหว่างก่อนกับหลังการรับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้ค่าสถิติ Match paired t-test

3. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความแตกต่างพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาของครูผู้สอน ระหว่างก่อนกับหลังการรับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้ค่าสถิติ Match paired t-test

4. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับขวัญและกำลังใจของครูผู้สอน ในการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระหว่างก่อนกับหลังการรับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้ค่าสถิติ Match paired t-test

5. วิเคราะห์ค่าคะแนนความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และคุณภาพนักเรียนของโรงเรียน โดยใช้คะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนที่มีต่อโครงการวิจัยพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7. วิเคราะห์ค่าคะแนนความคิดเห็นการประเมินคู่มือปฏิบัติการแต่ละเล่ม โดยหาคะแนนเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

8. แสดงระดับคุณภาพของผู้เรียน ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละสถานศึกษา ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ได้กำหนดให้สถานศึกษาในสังกัดทุกโรงเรียน สรุปรายงานผลการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 18 มาตรฐาน มีมาตรฐานด้านผู้เรียน จำนวน 8 มาตรฐาน

9. วิเคราะห์ค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-observer reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมนแรงค์ (Spearman rank coordination coefficient)

10. วิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของเครื่องมือประเมิน ดังต่อไปนี้

10.1 แบบประเมินพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครูผู้สอน

10.2 แบบสอบถามขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนในการดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

10.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ที่มีต่อโครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม

10.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อการบริหารจัดการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพนักเรียนของสถานศึกษา

11. วิเคราะห์ข้อสอบ โดยหาค่าดัชนีอำนาจจำแนก (r) ค่าดัชนีความง่าย (p) ค่าประสิทธิภาพตัวดวง และค่าดัชนีความเที่ยงของข้อสอบทั้งฉบับ

สรุปผลการวิจัย

1. คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นคู่มือที่มีคุณภาพทั้ง 6 เล่ม ได้ผ่านการตรวจแก้ไข ประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ
2. คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีความเหมาะสม มีคุณภาพ และมีประโยชน์ในระดับมากที่สุดจากการประเมินของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนที่นำไปใช้ ทั้ง 6 เล่ม ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 2) สภาพที่เป็นจริงของสถานศึกษา 3) มาตรฐานการศึกษา 4) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษา 5) วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน 6) รายงานการพัฒนาคู่มือปฏิบัติการประจำปี
3. ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน หลังการรับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สูงกว่าก่อนการรับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หลังการรับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สูงกว่าก่อนการรับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
5. พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครูผู้สอน หลังได้รับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติเป็นประจำ และสูงกว่าก่อนได้รับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวม และรายด้านทั้ง 9 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนฝึกคิด ปฏิบัติจริงและประเมินตนเอง 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเรียนรู้และทำงานร่วมกันโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม 4) ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยการเชื่อมโยงกับสภาพชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมและ

บรรยากาศการเรียนการสอนส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุขและประสบผลสำเร็จ 6) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาความรู้ความสามารถและความถนัดของนักเรียน 7) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่ออย่างหลากหลาย 8) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การประเมินผลที่เหมาะสม 9) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

6. ครูผู้สอนมีขวัญและกำลังใจ ในการดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หลังได้รับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยรวมในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และสูงกว่าก่อนได้รับการนิเทศ และใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. มาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียน ทั้ง 7 โรงเรียน หลังผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนได้รับการนิเทศและใช้คู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยสรุปอยู่ในคุณภาพระดับดี

8. ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพนักเรียนของสถานศึกษาที่ได้รับการนิเทศและคู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวม และรายด้านทั้ง 3 ด้าน

9. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อโครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยรวมในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาควรนำคู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ไปปรับใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน

2. สถานศึกษาควรดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษา และอยู่บนหลักการและแนวคิดของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่เป็นจุดเน้นของการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ต้องกำหนดเป็นนโยบายและจัดทำแผนในการดำเนินการนิเทศติดตามให้สถานศึกษา ดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้ความเข้าใจ ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นอย่างดี

4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ และจัดสรรงบประมาณ เฉพาะในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษา โดยใช้กระบวนการของการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การนำคู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ไปปรับใช้ ในการพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้เทคนิคการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) และใช้รูปแบบการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ที่เกิดจากระดมสมองในการพัฒนาองค์กร (AIC)

2. การสร้างและพัฒนาแนวการดำเนินงาน ระบบการประเมินผลภายในสถานศึกษา เพื่อใช้ในการประเมินผลการจัดกิจกรรม งาน โครงการต่างๆ ของโรงเรียน

3. การสร้างและพัฒนาแนวทางพัฒนามาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้ในการประเมินผลตามมาตรฐานการศึกษา

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. นำคู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ไปปรับใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

2. นำคู่มือปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ไปปรับใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้เทคนิคการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) และใช้เทคนิคการประชุมในการพัฒนาพลังสร้างสรรค์องค์กร (AIC)

เรื่อง รายงานผลการใช้นวัตกรรมแผนการสอน เรื่องฉลาดรู้ ฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ด้านการบริโภคศึกษา
Report on a result of impale mentoring a lesson plan's innovation regarding wise knowing, smart thinking and sufficiency economy for improving life skill on an aspect of consumption study.

ผู้วิจัย ศรัยวรรณ ชูรินทร์

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย เป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ อยู่ภายใต้บริบทท้องถิ่นที่มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวัฒนธรรม และวัตถุอย่างรวดเร็ว นักเรียนที่เข้ามาศึกษาเล่าเรียนมีหลายระดับฐานะ นักเรียนส่วนมากจะได้รับการตอบสนองจากผู้ปกครองในเรื่องการบริโภคอย่างเต็มความสามารถของผู้ปกครองจนเกินความจำเป็น หรืออาจจะเรียกได้ว่ามีความฟุ่มเฟือยอยู่มาก สังเกตได้จากการใช้อุปกรณ์การเรียน เช่น ปากกา ดินสอ สี ไม้บรรทัด จะเลือกใช้ของที่มียี่ห้อและราคาแพง อีกทั้งบางคนยังมีการพกพาสิ่งของส่วนตัวมาโรงเรียนด้วย เช่น กระเป๋าเงิน ตุ๊กตา พวงกุญแจ พัดลมเล็กขนาดมือถือ โทรศัพท์มือถือ พิจารณาดูแล้วเป็นสินค้าที่มีราคาแพง บางชิ้นบางอย่างเป็นสินค้ามาจากต่างประเทศ ก่อให้เกิดการเลียนแบบ การเลือกใช้สิ่งของที่มีราคาแพง หรือไม่จำเป็นในชีวิตการเรียนด้วย ผู้วิจัยมองเห็นว่าพฤติกรรมเหล่านี้ ถ้าปล่อยทิ้งไว้ ขาดการชี้แนะ ชี้นำ ขาดการปลูกฝังเรื่องการใช้จ่ายหรือการเลือกบริโภคสินค้าตามความพอเพียงแล้ว ทรัพยากรมนุษย์ของชาติอาจจะเกิดอันตรายในอนาคตได้

การศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยให้เด็กได้มีทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการคิดได้อย่างถูกต้องและมีความหมาย ประเทศใดก็ตามถ้าคนในประเทศรู้จักคิดได้อย่างถูกต้องและมีความหมาย ย่อมทำให้ประเทศนั้นมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545, หน้าคำชี้แจง) และตามมาตรฐานการศึกษาชาติ ปีพุทธศักราช 2547 มีความมุ่งหวังให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับถึงการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ฝึกให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง รักการเรียนรู้ ทันโลก รวมทั้งมีความสามารถในการใช้แหล่งความรู้และสิ่งต่างๆ เพื่อพัฒนาตนเอง และสังคม อีกทั้งเข้าใจและเคารพในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคม มีทักษะความสามารถที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข จากข้อกล่าวนี้ทำให้ข้าพเจ้าในฐานะครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย คิดว่าการจัดการเรียนการสอนปัจจุบัน ควรมีการสอนแทรกหรือนำพหุกิจกรรมชีวิตจริงให้นักเรียนได้ลงมือศึกษาด้วยตัวเอง ฝึกการวิเคราะห์ให้มองเห็นถึงผลดี ผลเสียในการดำรงชีวิต ทำให้เขามองเห็นทักษะชีวิตด้วยตนเอง เพื่อเขาจะได้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตที่เข้มแข็ง นำไปใช้ดำเนินชีวิตในอนาคตได้อย่างมีหลักการ มีเหตุผล

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษา แนวคิดทฤษฎีการสอนดังนี้ ศึกษาแนวคิดรูปแบบการเรียนการสอนทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ โดย สุมณ อมรวิวัฒน์ ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการสอนมาจากแนวคิดที่ว่า การศึกษาที่แท้จริงควรสัมพันธ์ สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ซึ่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งมีทั้งทุกข์ สุข สมหวัง และความผิดหวัง การศึกษาควรช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ เหล่านั้นได้โดยมีกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบคือ

ขั้นตอนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน
1. ขั้นนำ การสร้างศรัทธา	1) ผู้สอนจัดสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและเร้าใจผู้เรียนให้เห็นความสำคัญของบทเรียน 2) ผู้สอนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน แสดงความรัก ความเมตตา ใจจริงใจต่อผู้เรียน
2. ขั้นสอน	1) ผู้สอนหรือผู้เรียนนำเสนอปัญหา หรือกรณีตัวอย่าง มาฝึกทักษะการคิด และการปฏิบัติในกระบวนการเผชิญสถานการณ์ 2) ผู้เรียนฝึกทักษะการแสวงหาและรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงความรู้และหลักการต่างๆ ตรวจสอบข้อมูล 3) ผู้เรียนฝึกสรุปประเด็นสำคัญ ฝึกการประเมินค่า เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาว่าทางใดดีที่สุด โดยวิธีคิดหลายๆ วิธี 4) ผู้เรียนฝึกทักษะการเลือกและตัดสินใจโดยการฝึกการประเมินค่าตามเกณฑ์ ที่ถูกต้องดีงาม เหมาะสม ฝึกการวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย ที่จะเกิดขึ้นจากทางเลือกต่างๆ 5) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามทางเลือกที่ได้เลือกไว้ โดยผู้สอนให้คำปรึกษา
3. ขั้นสรุป	1) ผู้เรียนแสดงออกด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การพูด เขียน แสดง หรือกระทำในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถตามวัย 2) ผู้เรียนและผู้สอนสรุปบทเรียน 3) ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

จากการศึกษาสรุปประเด็นสำคัญ รูปแบบการสอนทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์โดย สุมณ อมรวิวัฒน์ ผู้วิจัยได้แนวการสอนดังนี้

- 1) เป็นกิจกรรมการสอนที่เร้าใจผู้เรียนด้วยการใช้ประสบการณ์ชีวิตจริง มาให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อการรู้จักการแก้ปัญหา
- 2) ฝึกผู้เรียนแสวงหา รวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูล
- 3) ฝึกผู้เรียนสรุปประเด็นสำคัญ และการประเมินค่าของข้อมูล
- 4) ฝึกผู้เรียนวิเคราะห์ หาผลดีและผลเสียของข้อมูล
- 5) ฝึกผู้เรียน รู้จักเลือกปฏิบัติในทางที่ดี

- 6) ฝึกผู้เรียน แสดงออกทางความคิด การพูด หรือการเขียน
- 7) ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลการสอน

จากประเด็นสำคัญของแนวการสอนของ สุมาน อมรวิวัฒน์ นี้ ผู้วิจัยเป็นผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ได้มองเห็นว่า รูปแบบการสอนนี้ได้นำเอาประสบการณ์ชีวิตจริงของนักเรียนเข้ามาบูรณาการในการสอนแล้ว อาจจะสามารถส่งผลให้นักเรียนเกิดทักษะด้านความรู้ (K) ทางคณิตศาสตร์ได้ เพราะนักเรียนจะได้รับการฝึกการรวบรวมข้อมูล แล้วศึกษาข้อมูล พร้อมทั้งมีการฝึกทักษะด้านคณิตศาสตร์ไปพร้อมๆ กันด้วย แนวการสอนนี้ จะยังส่งผลให้นักเรียนได้เกิดทักษะกระบวนการ (P) ในการดำเนินชีวิตด้วย เพราะมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการแสวงหาข้อมูล สรุปประเด็นสำคัญ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประเมินด้วยตัวของนักเรียนเอง อีกทั้งอาจส่งผลการพัฒนาไปยังด้านคุณลักษณะ (A) ด้วย เพราะนักเรียนได้มีโอกาสเลือกแนวทางในการปฏิบัติที่ดีงาม สามารถนำเสนอออกมาได้ทั้งทางความคิด การพูด หรือการเขียนได้ด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นแล้วว่า แนวการสอนนี้สามารถตอบสนองกับธรรมชาติของวิชาคณิตศาสตร์ได้ เพราะว่า คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบระเบียบ มีแบบแผน สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ ทำให้สามารถคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้ถูกต้อง และเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังช่วยพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอารมณ์ สามารถคิดเป็น ทำเป็น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 1) ซึ่งสอดคล้องกับ ยุพิน พิพิธกุล (2530, หน้า 3) ที่กล่าวไว้ว่า คณิตศาสตร์มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำรงชีวิต และก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ เพราะคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่สร้างสรรค์มนุษย์ให้มีกระบวนการคิด และเหตุผล ฝึกคิดอย่างมีระเบียบ และเป็นรากฐานของวิทยาการหลายสาขา จากข้อกล่าวข้างต้นนี้มีความสำคัญที่ควรค่าต่อการพัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยจึงได้คิดนวัตกรรม แผนการสอน ฉลาดรู้ ฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนานักเรียน ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนและกิจกรรมการสอนดังนี้

นวัตกรรมแผนการสอน ฉลาดรู้ ฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนการสอน	กิจกรรมการสอน
1. ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล	1) ผู้สอนและผู้เรียนนำสถานการณ์ในชีวิตจริงมาร่วมกันอภิปรายประเด็นปัญหาเพื่อกระตุ้นความสนใจ เร้าใจ ผู้เรียนให้เห็นความสำคัญ 2) นักเรียนศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากใบเสร็จรับเงิน
2. ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล	1). ฝึกนักเรียนจำแนกสินค้าที่จำเป็นและสินค้าที่ฟุ่มเฟือย พร้อมบอกเหตุผลที่ใช้ประเมิน

ขั้นตอนการสอน	กิจกรรมการสอน
	2) ฝึกทักษะด้านคณิตศาสตร์ ด้านการจำแนกราคาสินค้าที่จำเป็นและสินค้าที่ฟุ่มเฟือย พร้อมทั้งหาค่าร้อยละของสินค้า
3. ขั้นการสรุปข้อมูล	1) ฝึกนักเรียนสรุปข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ นำความรู้ทางด้านคณิตศาสตร์มาศึกษาผลกระทบจากข้อมูล 2) ฝึกการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของร้อยละของสินค้าที่ฟุ่มเฟือย การสูญเปล่าของเงินที่ใช้ไป และแนวทางในการปฏิบัติในการป้องกันการสูญเปล่าของเงิน
4. ขั้นการฝึกทักษะ	1) ฝึกทักษะด้านคณิตศาสตร์ หาค่าร้อยละของรายการสินค้า และค่าร้อยละของการใช้จ่ายเงิน โดยศึกษาจากแบบฝึกหัด โจทย์ปัญหารายการสินค้า
5. ขั้นการสังเคราะห์ความรู้	1) ฝึกนักเรียนออกแบบวางแผนการซื้อสินค้าที่จำเป็นด้วยตนเอง
6. ขั้นสะท้อนความรู้ลึก	1) ฝึกนักเรียนเขียนสะท้อนความรู้ลึก ที่ได้รับประโยชน์จากการเรียนทั้งทางด้านคณิตศาสตร์ คุณธรรม จริยธรรมและแนวทางในการนำไปใช้ใน ชีวิตจริง
7. ขั้นการประเมิน	1) ครูผู้สอนประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (K) ด้านทักษะกระบวนการ (P) และด้านคุณลักษณะ (A)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียน มาตรฐานการศึกษา ธรรมชาติวิชาคณิตศาสตร์ และทักษะชีวิตของผู้เรียน โดยมีความเชื่อว่า นวัตกรรม แผนการสอน ฉลาดรู้ ฉลาดคิด เสริมธุรกิจพอเพียง อาจจะเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาแผนการสอนที่สามารถเสริมสร้างทักษะการคิดด้านคณิตศาสตร์ อีกทั้งเสริมสร้างทักษะชีวิตให้ผู้เรียน เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงงาม คือ เป็นผู้ที่รู้จักการเลือกบริโภคสินค้า รู้จักคุณค่าของเงินทอง รู้จักการประหยัดอดออม ได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสามารถในด้านความรู้ (K) ด้านทักษะกระบวนการ (P) และพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ (A) ของผู้เรียน จากการเรียนด้วยนวัตกรรมแผนการสอน ฉลาดรู้ ฉลาดคิด เสริมธุรกิจพอเพียง

ระเบียบวิธีการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษา

1. กลุ่มเป้าหมาย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียน
ปรีณสร้อยแวลล์วิทยาลัย จำนวน 20 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

- ตัวแปรอิสระ นวัตกรรมแผนการสอน ฉลาดรู้ ฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียง
- ตัวแปรตาม ความสามารถด้านความรู้ (K) ด้านทักษะกระบวนการ (P) และด้าน
คุณลักษณะ(A)

3. เนื้อหา โจทย์ปัญหาหรือยล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีมาตรฐาน การสอนวิชาคณิตศาสตร์ เน้นทักษะการคิด และ
บูรณาการ การสอนเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเครื่องมือประกอบการเก็บข้อมูลคือ

- 1) แผนการสอน ฉลาดรู้ ฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียง
- 2) เกณฑ์การประเมินใบงาน
- 3) แบบฝึกหัด และแบบทดสอบหลังเรียน
- 4) แบบประเมินคุณลักษณะ

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแต่ละด้าน ได้ผล
ดังนี้

1. ผลการสอนด้านความรู้ (K) จากเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ให้นักเรียนสามารถทำคะแนน
แบบฝึกหัด และสอบผ่านหลังเรียน มีคะแนนร้อยละ 80 ของคะแนนเต็มนั้น ปรากฏว่ามีจำนวนนักเรียน
ผ่านเกณฑ์ของคะแนนแบบฝึกหัดถึงร้อยละ 95 และผ่านเกณฑ์การสอบหลังเรียนถึงร้อยละ 90 ซึ่งเป็นไป
ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อาจเป็นเพราะว่า แผนการสอน ฉลาดรู้ ฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียงนั้น ได้
ตอบสนองการเรียนการสอนด้านคณิตศาสตร์ได้ด้วยดังนี้คือ

1.1 ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนรวบรวมใบเสร็จรับเงินการใช้จ่ายของแต่ละ
คนมาจากที่บ้าน เพื่อนำมาฝึกการเก็บรวบรวมข้อมูล นักเรียนจึงได้ศึกษาในสิ่งที่นักเรียนและเพื่อนๆ ได้
นำมา จึงเป็นการกระตุ้นความสนใจ ใฝ่ใจในการเรียนได้เป็นอย่างดี เพราะธรรมชาติของวิชาคณิตศาสตร์
เป็นลักษณะนามธรรม ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนควรพยายามจัดวิธีการสอนให้เป็นรูปธรรมให้
มากที่สุด ในการปฏิบัติกิจกรรมในครั้งนี้ นักเรียนแต่ละคนได้มีการปรึกษาหารือกัน เพื่อนบางคน ข้อมูลมี
ไม่เพียงพอ หรือข้อมูลใช้ไม่ได้ นักเรียนก็ได้มีการช่วยเหลือแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน ทำให้ทุกคนมี

ความตั้งใจ มีความรับผิดชอบ ร่วมไม้ร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมได้เป็นอย่างดี จากเหตุผลที่กล่าวมานี้ อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้นักเรียนสนใจเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ได้มากขึ้น

1.2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นที่ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนศึกษาใบเสร็จรับเงิน ฝึกใช้เหตุผลของนักเรียนประเมินผลว่าสินค้าแต่ละรายการที่นักเรียนได้รวบรวมไว้นั้น เป็นสินค้าที่จำเป็นหรือเป็นสินค้าที่ฟุ่มเฟือยด้วยเหตุผลใด เป็นการจูงประกายให้นักเรียนได้เริ่มมองเห็นปัญหาที่มากระทบกับนักเรียนในชีวิตประจำวันซึ่งนักเรียนไม่เคยคาดคิดมาก่อน จากนั้นนักเรียนได้มีโอกาสวิเคราะห์ถึงราคาสินค้าทั้งสองชนิด เริ่มฝึกทักษะคณิตศาสตร์ โดยเริ่มตั้งแต่การรวมตัวเลขของรายการสินค้า การหาค่าร้อยละของสินค้าที่จำเป็นและฟุ่มเฟือย จากการสังเกตขณะปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนจะให้ความมั่นใจ ตั้งใจ ทำไปงานเป็น อย่างดี เพราะไปงานของแต่ละคนนั้น มีรายการสินค้า ผลลัพธ์ หรือคำตอบของแต่ละคนนั้นจะไม่ เหมือนกัน ทุกคนจึงต้องตั้งใจทำผลงานของตนเองออกมาให้ดี ในขณะที่เดียวกันบางคนเริ่มสังเกตเห็น ตัวเลข ค่าร้อยละของสินค้าที่จำเป็นและสินค้าฟุ่มเฟือยมีค่าใกล้เคียงกัน จึงทำให้นักเรียนเริ่มสนใจข้อมูล ของเพื่อนๆ บ้างว่าจะมีผลเหมือนของตนเองหรือไม่ ซึ่งจะแตกต่างจากการเรียนการสอนแบบเดิมของ ผู้วิจัย ที่เมื่อนักเรียนได้ทำแบบฝึกหัดในหนังสือแล้ว ได้คำตอบที่เหมือนกันกับเพื่อน นักเรียนก็พอใจ ไม่คิด ใจกับคำตอบที่พบเห็น แต่ในกิจกรรมครั้งนี้ นักเรียนยังสนใจกับผลลัพธ์ของตนเองและของเพื่อนๆ จึงทำ ให้สนใจกับการเรียนคณิตศาสตร์ต่อไปอีก

1.3 ขั้นการสรุปข้อมูล ผู้วิจัยได้ให้โอกาสนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงค่าร้อยละของสินค้าที่ จำเป็นและสินค้าที่ฟุ่มเฟือย จนนักเรียนสามารถมองเห็นว่า ค่าร้อยละของสินค้าทั้งสองรายการมีค่า ใกล้เคียงกัน อีกทั้งผู้วิจัยได้ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกรู้สึกกับการใช้จ่ายไปทุกวัน โดยไม่มีการวางแผนมาก่อน ทำให้เราต้องสูญเสียนเงินไปโดยเปล่าประโยชน์อย่างมหาศาล ทำให้นักเรียนมองเห็นว่า วิชาคณิตศาสตร์ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ผู้วิจัยจึงแนะนำไว้ว่า ก่อนนักเรียนจะซื้อสิ่งของต่างๆ ใ้ นักเรียนนำความรู้เกี่ยวกับค่าร้อยละไปใช้ในการประกอบการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าด้วย จะทำให้นักเรียนใช้เงินได้อย่างคุ้มค่าประโยชน์เพิ่มมากขึ้น

1.4 ขั้นการฝึกทักษะ เมื่อผู้วิจัยได้ชี้แนะชี้แจงนำความสำคัญของการใช้ความรู้เกี่ยวกับ คณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน แล้วครูยังชี้แนะอีกว่าเมื่อเราต้องการนำความรู้ไปใช้ให้ได้อย่าง คล่องแคล่วแล้วนั้นเราควรฝึกทักษะการคิดคำนวณ จนเกิดความชำนาญก่อนจึงจะทำให้เรานำความรู้ไป ใช้ได้ดี นักเรียนจึงให้ความสนใจและตั้งใจทำแบบฝึกหัดได้ผลเป็นอย่างดีเกือบทุกคน บางคนหา คำตอบไม่ได้ เพราะค่าการหาผลหารของทศนิยมมีมากแต่ก็ยังสนใจมีความพยายามมาซักถาม ผู้วิจัยให้อธิบายเพิ่มเติมอีกในเวลาพักจนทำไปงานได้สำเร็จ

1.5 ขั้นการสังเคราะห์ความรู้ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยต้องการให้นักเรียนได้ฝึกทักษะทาง คณิตศาสตร์ไปด้วย โดยให้นักเรียนได้ออกแบบเขียนรายการสินค้าที่จำเป็น สำหรับนักเรียนภายในเวลา 1 เดือน จึงทำให้นักเรียนทุกคนต้องศึกษาตนเองว่า ต้องการซื้อสินค้าใดบ้าง เป็นที่รายการ และแต่ละรายการ นั้นมีค่าใช้จ่ายเท่าไร จากนั้นทุกคนต้องรวมราคาสินค้าทั้งหมด จากการตรวจไปงานทำให้พบว่านักเรียน ได้ฝึกทักษะการรวมเลขที่เป็นทศนิยม ซึ่งบางคนมีจำนวนรายการที่ค่อนข้างมาก แต่ก็สามารถหาผลรวม

ได้อย่างถูกต้อง เมื่อเปรียบเทียบจากโจทย์ที่ผู้วิจัยเคยฝึกนักเรียนทำในเนื้อหาเรื่องทศนิยมนั้น ผู้วิจัยก็ยังไม่เคยให้นักเรียนหาผลรวมหลายจำนวนเท่ากับที่นักเรียนได้ทำด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่านักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในด้านคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้ครูผู้สอนเป็นผู้ไปบอกกำหนดโจทย์ให้ แต่นักเรียนสามารถกำหนดโจทย์ คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนนั้นเกิดความภาคภูมิใจ และมีใจรักคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้นได้

1.6 ขั้นสะท้อนความรู้สึก เป็นขั้นที่ผู้วิจัยต้องการให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึกสำนึกคิดได้ นักเรียนเองหลังจากการเรียนการสอนไปแล้ว ได้พบว่านักเรียนสามารถสรุปได้ว่าตนเองนั้นได้รับความรู้ ในด้านคณิตศาสตร์ คือ ได้รับรู้เรื่องการบวก จำนวนที่เป็นทศนิยม การคูณ การหาร การหาค่าร้อยละ และนักเรียนยังรู้สึกถึงผลประโยชน์ที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วย จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ นักเรียนเกิดทักษะคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น

1.7 ขั้นการประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้วิจัยต้องการทดสอบว่า จากกระบวนการทั้งหมดที่ได้ให้นักเรียนเรียนมานั้น นักเรียนเกิดตะกอนความรู้ในการคิดคำนวณคณิตศาสตร์มากน้อยเท่าไร และจากการตรวจผลการสอบหลังเรียน ปรากฏว่ามีจำนวนนักเรียนถึงร้อยละ 90 มีผลการสอบผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังคงมีความสามารถในการคิดคำนวณดีมาก

จากการดำเนินการมาทั้ง 7 ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการทักษะคณิตศาสตร์ลงไปในการกิจกรรมการสอน ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกทำ ฝึกแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ได้อย่างอิสระจากประสบการณ์จริงของนักเรียนจากตัวเลขที่นักเรียนเป็นผู้กำหนด ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน ตื่นเต้นในการคิด และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น มองเห็นคุณค่าความสำคัญของตัวเลขที่ต้องนำไปใช้ประกอบการดำเนินชีวิตจริงได้ จึงอาจเป็นเหตุผลทำให้นักเรียนได้รับคะแนนของแบบฝึกหัด และแบบทดสอบหลังเรียนดีตามไปด้วย

2. ผลการสอนด้านทักษะกระบวนการ (P) ในการดำเนินกิจกรรมของแผนการสอน ฉลาดรู้ฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียงนั้น ผู้วิจัยมีความพยายามที่ต้องการพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะกระบวนการในการเรียนรู้ตามไปด้วย เพื่อนักเรียนจะได้มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น ทำให้สามารถพัฒนาตนเองได้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สรุปผลได้ดังนี้

2.1 ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล มีนักเรียนถึงร้อยละ 75 มีความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ถึงระดับ 3 อาจเป็นเพราะปัจจัยที่ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้นักเรียนนำสื่ออุปกรณ์การเรียนคือใบเสร็จรับเงินมาศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสื่อที่เป็นรูปธรรม นักเรียนสามารถหยิบจับได้ด้วยตนเอง ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์หาเหตุผลด้วยตนเอง และผู้วิจัยได้พยายามแนะนำถึงความสำคัญของวิธีการจัดเก็บข้อมูล การศึกษาปริมาณ และแหล่งที่มาของข้อมูล ทำให้นักเรียนมองเห็นประโยชน์และความสำคัญต่อการนำ ข้อมูลไปใช้นักเรียนจึงให้ความร่วมมือกับการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ได้ดีมาก ส่งผลทำให้ การตรวจใบงานที่ 1 เป็นที่น่าพึงพอใจ

2.2 ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล มีจำนวนนักเรียนร้อยละ 75 มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลอยู่ในระดับ 3 เช่นเดียวกัน เพราะกิจกรรมในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้มีการอภิปราย ชักถามร่วมกับนักเรียนถึง

เหตุผลที่นักเรียนจะนำมาประเมินข้อมูลรายการสินค้า เมื่อนักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในการให้เหตุผล แล้ว นักเรียนจึงสามารถวิเคราะห์ข้อมูล โดยฝึกการจำแนกรายการสินค้า จากนั้นนักเรียนยังได้มีโอกาสจดรายละเอียดของราคาสินค้าที่จำเป็น และสินค้าที่ฟุ่มเฟือย ได้ฝึกหาผลรวม และหาค่าร้อยละของสินค้าทั้งสองชนิด จากกิจกรรมที่ผู้วิจัยพยายามฝึกนักเรียนนี้ ทำให้นักเรียนเข้าใจถึงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล จึงอาจส่งผลให้นักเรียน ทำกิจกรรมใบงานในขั้นนี้ ได้ผลดีตามไปด้วย

2.3 ทักษะการสรุปข้อมูล เป็นทักษะที่ผู้วิจัยพยายามฝึกให้นักเรียนได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล มาสรุปถึงผลดี ผลเสีย ของข้อมูลที่จะเกิดผลกระทบต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของข้อมูลที่ได้ศึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ดังเช่น จากผลการตรวจใบงาน เมื่อนักเรียนสามารถสรุปตอบคำถาม ค่าร้อยละของสินค้าที่จำเป็นและฟุ่มเฟือยได้แล้ว นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นถึงค่าร้อยละของสินค้าที่ฟุ่มเฟือย ซึ่งเป็นส่วนทำให้เราสูญเสียไป

จากผลการตรวจใบงาน ทำให้ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนสามารถมองเห็นค่าร้อยละของการใช้เงินไปกับสินค้าฟุ่มเฟือยนั้น บ้างก็ใช้ไปมาก บ้างก็ใช้ไปน้อย แต่จะมากจะน้อยก็ตามนักเรียนก็สรุปได้ว่า การใช้เงินไปกับสินค้าฟุ่มเฟือยทำให้เราสูญเสียเงินไปโดยเปล่าประโยชน์ ถ้าเขารู้จักการวางแผนการใช้เงิน ก็จะทำให้เงินสูญเสียได้น้อยลง และนักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ว่าควรจะนำเงินส่วนนี้ไปเก็บออมไว้จะดีกว่า เพราะถ้าเก็บออมไปทีละเล็กละน้อย ก็จะทำให้เป็นเงินก้อนโต นำไว้ใช้ในยามที่จำเป็นในอนาคตได้

2.4 ขั้นการสังเคราะห์ความรู้ ทักษะในขั้นนี้ผู้วิจัยต้องการฝึกให้นักเรียนสามารถนำเอาความรู้ที่ได้เรียน ไปเชื่อมโยงให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริง โดยฝึกให้นักเรียนได้ออกแบบเขียนรายการสินค้าที่จำเป็นสำหรับนักเรียนภายในเวลา 1 เดือน จากการตรวจใบงานขั้นนี้ มีนักเรียนร้อยละ 65 มีทักษะการสังเคราะห์ความรู้อยู่ในระดับ 3 และร้อยละ 35 อยู่ในระดับ 2 ถึงแม้ว่าค่าทางสถิติ ในระดับ 3 จะมีค่าไม่มากนัก เพราะเกณฑ์การตรวจใบงานในครั้งนี้ได้อาศัยการตรวจค่าร้อยละทางคณิตศาสตร์ จึงทำให้นักเรียนได้คะแนนในส่วนนี้ลดลงเป็นบางคนเพราะมีการคิดคำนวณผิดพลาดบ้าง แต่ข้อค้นพบที่ผู้วิจัยได้พบคือนักเรียนสามารถเลือกซื้อสินค้าที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตของนักเรียนได้ด้วยตนเองและเหมาะสม อีกทั้งนักเรียนยังได้สะท้อนความรู้ที่ศึกษาจากผลการที่นักเรียนได้ออกแบบวางแผน การซื้อสินค้าด้วยตนเอง

ผลการตรวจ การสะท้อนความรู้ที่ศึกษาของนักเรียน ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อคิดว่า แท้จริงนักเรียนก็เห็นคุณค่าของการใช้เงิน เพราะเขาสามารถเปรียบเทียบได้ว่าแต่ก่อนนั้นไม่เคยมีการวางแผนในการใช้จ่ายเงิน ทำให้ใช้จ่ายมากในแต่ละเดือน แต่เมื่อได้มีโอกาสวางแผนการใช้เงินด้วยตนเองแล้ว ทำให้นักเรียนใช้จ่ายเงินได้น้อยลง เพราะรู้จักหักห้ามใจไม่ให้ซื้อสิ่งของตามใจชอบหรือสินค้าที่แพงเกินไป และไม่จำเป็น จึงทำให้ผู้วิจัยคิดว่า ถ้าครูและผู้ปกครองได้ร่วมมือกันฝึกฝนให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกเช่นนี้ได้ ในอนาคตเราย่อมได้เยาวชนที่มีความฉลาดในการใช้ชีวิตที่ถูกต้อง

2.5 ขั้นการสะท้อนความรู้ที่ศึกษา เป็นทักษะที่ผู้วิจัยต้องการปลูกฝังในจิตสำนึกของการให้เห็นคุณค่าของการเรียนในแต่ละครั้ง มีวิธีการเรียนเป็นของตนเอง สามารถสรุปความรู้ที่ตนเองมีอยู่ มีนักเรียนร้อยละ 65 สามารถสะท้อนความรู้ที่ศึกษาได้อยู่ในระดับ 2 และร้อยละ 25 อยู่ในระดับ 3 ซึ่งเป็นทักษะที่มีค่าทางสถิติไม่

กว่าทุกทักษะที่ผู้วิจัยได้พัฒนา มา อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยเองเป็นครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ในการสอนที่ผ่านมานี้ไม่เคยเน้นย้ำกิจกรรมการสอนในขั้นนี้มาก่อน และเกณฑ์การประเมินของผู้วิจัยอาจจะตั้งความคาดหวังไว้สูงพอสมควร จึงทำให้ค่าทางสถิติ อาจจะไม่ดีมากนัก แต่ผู้วิจัยก็ยังมีความภาคภูมิใจกับการตรวจใบงาน เพราะนอกจากนักเรียนทุกคนจะมีความเข้าใจในทักษะทางคณิตศาสตร์แล้ว ยังมีความเข้าใจถึงทักษะชีวิตที่แท้จริงที่เขาจะต้องนำไปดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง คือ นักเรียนมีจิตสำนึกที่ต้องการปรับเปลี่ยนนิสัยของตนเอง ให้เป็นผู้รู้จักการวางแผนในการเลือกบริโภคสินค้า การเก็บออม การเลือกซื้อสินค้าที่มีประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งทักษะเหล่านี้ ควรมีการบูรณาการสอดแทรกเข้าไปในการสอนทุกสาระ คงไม่จำกัดสอนเฉพาะสาระใดสาระหนึ่งเท่านั้น

3. ผลการสอนด้านคุณลักษณะ (A)

จากการดำเนินกิจกรรมตามแผนการสอนฉลาดรู้ ฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรม การเรียนการสอนของนักเรียนพบว่า

3.1 ด้านความกระตือรือร้นในการเรียน มีจำนวนนักเรียนร้อยละ 80 มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีมาก อาจเป็นเพราะกิจกรรมที่ได้ออกแบบไว้นั้น เป็นกิจกรรมที่นักเรียนต้องได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่แปลกใหม่ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียน นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกทำ สรุปความรู้ ความเข้าใจจากใบงานด้วยตนเอง นักเรียนจึงให้ความสนใจ ร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมทุกขั้นตอนได้เป็นอย่างดี จากการสังเกตนักเรียนบางคน เช่น ค.ช.กษิณภูมิ และ ค.ช.วีรภัทร ในเวลาเรียนปกติ มักชอบพูดคุยในเวลาเรียนทำงานช้า แต่เมื่อได้ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ ในครั้งนี้ มีพฤติกรรมกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น พยายามติดตามงาน ทำงานให้ทันเพื่อนได้ครบทุกกิจกรรม

3.2 การแสดงความคิดเห็นที่มีความริเริ่มสร้างสรรค์ มีจำนวนนักเรียนร้อยละ 70 มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีมาก อาจจะเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมไว้เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่นักเรียนได้พบเห็น ไม่ได้เน้นโจทย์เนื้อหาตามตำราเรียนทั้งหมด โจทย์ตัวเลขที่นักเรียนได้ศึกษานั้น มาจากข้อมูลที่นักเรียนเป็นผู้รวบรวม จึงทำให้นักเรียนแต่ละคนได้ฝึกคิดฝึกทำอย่างอิสระ มีเหตุผลเป็นของตนเอง เหตุผลของแต่ละคนนั้นอาจจะแตกต่างกัน หรือมีส่วนเหมือนหรือคล้ายกันบ้าง แต่ละคนนั้นต้องการทราบเหตุผลของตนเองนั้นถูกหรือผิดจากเพื่อนไป ทำให้ทุกคนกล้าซัก กล้าถาม กล้าแสดงออก ในระหว่างกลุ่มที่เรียน และครูผู้สอนมากขึ้น ดังเช่น กรณี ค.ช.สิราอาภา ได้เสนอความคิดว่า กาแฟเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก เพราะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ มีสารคาเฟอีน ทำให้เรียนหนังสือไม่เก่ง แต่ ค.ช.วีรภัทร กล้าแสดงความคิดเห็นว่า เขาชอบดื่มกาแฟอยู่ที่บ้าน เพราะทำให้สดชื่นไม่ง่วงนอน แต่เมื่อเพื่อนๆ ได้ร่วมกันเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมอีก ค.ช.วีรภัทร ก็ยอมที่จะไม่ดื่มกาแฟอีก เพื่อรักษาสุขภาพของตนเอง และกรณีที่นักเรียนได้เห็นค่าร้อยละของการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มีค่าค่อนข้างมาก ทำให้เราต้องสูญเปลืองเงินในแต่ละปีนั้นนับเป็นลิบล้ำกว่าบาท นักเรียนทุกคนได้เสนอความคิด ควรเก็บเงินส่วนนั้นมาเก็บออมไว้ดีกว่า เป็นต้น

3.3 ด้านความรับผิดชอบ ในงานที่มอบหมาย มีจำนวนนักเรียนถึงร้อยละ 90 มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีมาก อาจเป็นเพราะว่ากิจกรรมในครั้งนี้สร้างตามขั้นตอนของผู้วิจัยที่ต้องการพัฒนาทักษะกระบวนการไปพร้อมๆ กับการพัฒนาด้านความรู้ จึงทำให้กิจกรรมที่ออกแบบไว้ทุกขั้นตอน มีความต่อเนื่องกับนักเรียน จะต้องทำการศึกษาใบงานตามที่คุณวิจัยออกแบบไว้ และทำใบงานในขั้นตอนแรกให้เสร็จสมบูรณ์ก่อน เพื่อนำเอาข้อมูลที่ได้ไปศึกษาต่อในใบงานต่อไป ทำให้นักเรียนไม่สามารถลัดขั้นตอนในการเรียนได้ จึงทำให้นักเรียนทุกคนต้องมีความรับผิดชอบ ทำงานให้เสร็จตามที่คุณวิจัยมอบหมายไว้เป็นอย่างดี

3.4 ด้านการทำงานอย่างมีความสุข นักเรียนทุกคนมีความสุขสนุกสนานไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะกิจกรรมนี้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกครั้ง เช่น นักเรียนได้นำใบเสร็จรับเงินมาจากบ้าน มาศึกษาร่วมกันกับเพื่อนๆ วิเคราะห์ข้อมูล มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนและครู ได้มีโอกาสในการทำงาน ได้มีโอกาสเสนอแนวคิดของตนเอง และรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยสังเกตเห็นนักเรียนทุกคนมีความตั้งใจ สนใจ เอาใจใส่กับกิจกรรมการทำงานของตนเอง และมีความสุข ความภาคภูมิใจในผลงาน ของตนเองในแต่ละขั้นตอนตามไปด้วย

3.5 ด้านการเลือกบริโภคและมีคุณธรรม จากผลการตรวจใบงาน การสะท้อนความรู้สึกรู้สึกของนักเรียน พบว่านักเรียนเริ่มให้ความสนใจเรื่องการวางแผนในการซื้อของ รู้จักการเลือกบริโภคสินค้าที่มีประโยชน์ต่อตนเองมากขึ้น รู้จักการประหยัดอดออมเงิน เห็นคุณค่าของการใช้จ่ายเงิน สังเกตได้จากการตั้งชื่อกิจกรรมในการเรียน

จากการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอนของนวัตกรรมแผนการสอน ฉลาดรู้ ฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียง ในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นผลการสอนที่เกิดผลกับผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (K) ด้านทักษะกระบวนการ (P) และด้านคุณลักษณะ (A) เป็นผลการสอนที่ผู้วิจัยมีความพึงพอใจเป็นอย่างมาก และผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า นักเรียนทุกคนให้ความสนใจกับกิจกรรมที่มาจากประสบการณ์จริง ได้ฝึกคิดกับตัวเลขที่แปลกใหม่ ไม่มีในตำราเรียน นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ มีโอกาสฝึกคิดวิเคราะห์ สรุปความรู้ สังเคราะห์ความรู้ใหม่ สามารถสื่อสาร นำเสนอความคิด ทั้งการเขียน การพูดได้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีความสุข รักที่จะเรียนในวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการตอบสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่กำหนดเป้าหมายให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ และการคิดวิเคราะห์ โดยเน้นการบูรณาการอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 9) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอ นวัตกรรมแผนการสอน ฉลาดรู้ ฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียง ไว้เป็นแนวทางให้ครูคณิตศาสตร์ทุกท่านที่สนใจได้นำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนอีกรูปแบบหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

1) ครูผู้สอน ควรศึกษาขั้นตอนการสอนของแผนการสอนนี้ให้เข้าใจถึงทักษะกระบวนการ ที่ต้องการพัฒนา และเลือกเนื้อหากิจกรรมการสอนที่สามารถบูรณาการทักษะชีวิตได้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน

2) จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นกิจกรรมการสอนที่เน้นห้ทั้งเนื้อหาในวิชาคณิตศาสตร์และบูรณาการทักษะชีวิตของผู้เรียน ทำให้ต้องใช้เวลาสอนที่ค่อนข้างมาก บางครั้งกิจกรรมต้องต่อเนื่องกัน ต้องทำให้เสร็จ ผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาด้วยการนัดพบนักเรียนเป็นรายกลุ่ม รายบุคคล ในช่วงเวลาพักกลางวัน จึงช่วยให้กิจกรรมดำเนินได้ดีขึ้น

3) จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นกิจกรรมการสอนที่ผู้วิจัยต้องการพัฒนาทักษะกระบวนการไปพร้อมกับด้านความรู้ และด้านคุณลักษณะที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ดังนั้นการทำใบงานทุกขั้นตอน เป็นผล การพัฒนาทุกด้าน เพื่อให้ให้นักเรียนทำผลงานออกมาได้ดีทุกขั้นตอน ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนได้ศึกษาเกณฑ์ในการประเมินใบงานด้วยทุกครั้ง นักเรียนจึงได้ทราบเป้าหมายที่เขาควรจะทำได้ดีที่สุด และนักเรียนทุกคนก็สามารถทำผลงานได้ดี เป็นที่น่าพึงพอใจสำหรับผู้วิจัย

ชื่อเรื่อง พลวัตวัฒนธรรมย่อยที่สัมพันธ์กับ เหล้า เซกซ์ พนันบอล
Dynamic of Subculture Related to Alcohol, sex and Soccer Gambling

ผู้วิจัย ยุทธศิลป์ ชุมฉวี

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ปัญหาอย่างหนึ่งซึ่งทำลายสุขภาพของเยาวชนที่จะเป็นอนาคตของชาติ นั้น ได้แก่ การติดสุราของวัยรุ่นในปัจจุบัน เป็นที่รู้กันว่าพิษของสุราก็ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อโรคต่างๆ สุราไม่เพียงแต่ทำลายสุขภาพของผู้ที่ดื่มเท่านั้น ผลของการดื่มสุรายังนำไปสู่การเกิดปัญหาต่างๆ อีกมากมาย เช่น การเกิดอุบัติเหตุทำให้ผู้อื่นเสียชีวิตหรือพิการ และการติดเชื้อเอดส์ซึ่งเกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยขาดการป้องกัน จากรายงานการวิจัยพบว่าการดื่มสุราตั้งแต่อายุยังน้อยจะทำให้ผู้ดื่มมีแนวโน้มสุขภาพลดลง โดยกลุ่มผู้เริ่มดื่มในช่วงอายุ 20 – 29 ปี ซึ่งอยู่ในวัยเรียนและเริ่มต้นการทำงาน เกิดปัญหาไอคิวลดลงมาก และจากการวิจัยของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าในปี 2544 มีคนไทยที่ดื่มสุราทุกวันจนเป็นนิสัย 1.6 ล้านคน ข้อมูลของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขพบว่า อายุเฉลี่ยของประชากรที่ดื่มสุรมีอายุประมาณ 20 ปี และยังมีรายงานว่า คนไทยติดสุราเป็นอันดับที่ 5 ของโลก และมีแนวโน้มที่จะขยับอันดับขึ้นไป คงเป็นสถิติที่คนไทยอย่างเราไม่น่าภูมิใจเท่าไร และคงปฏิเสธไม่ได้ว่าการติดสุราของวัยรุ่นไทย จะส่งผลกระทบต่อการศึกษาและคุณภาพชีวิตของเขา หากวิถีชีวิตของพวกเขาเหล่านั้นวนเวียนอยู่กับการดื่มสุรา โดยที่พวกเขาไม่ได้ตระหนักถึงโทษหรือพิษภัยของมันแม้แต่น้อย และเป็นที่ยูู้กันว่าปัญหาต่างๆ ล้วนมีต้นเหตุมาจากการดื่มสุราแทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการทะเลาะวิวาท การลักเล็กขโมยน้อยหรือแม้แต่การติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์เป็นต้น

วัยรุ่นเป็นวัยที่รื้อแรงมีทัศนคติเป็นของตัวเอง บวกกับทัศนคติแบบตะวันตก ทำให้เด็กยุคนี้มีการแสดงออกทางเพศอย่างเปิดเผย มั่นอกมั่นใจมากขึ้น การกอดจูบจูบไฉไลไปจนถึงการล้วงควักกันต่อหน้าต่อตาเพื่อนในห้องแม่แต่ครูอาจารย์ เป็นภาพที่ธรรมดาไปแล้ว (อรสม สุทธิสาคร, 2545) ปัจจุบันการมีเพศสัมพันธ์กันของวัยรุ่นมีขึ้นอย่างเปิดเผยและไม่ยั้งคิด และไม่ใช่ว่าสิ่งที่แปลกอีกต่อไป ความสัมพันธ์ฉันลึกลับซึ่งนี้แบ่งได้หลายประเภททั้งแบบผ่านมาผ่านไป ไร้ภาระผูกพันต่างคนต่างมีอิสระหรือการเป็นคู่รักที่จริงจังกว่าการคบแบบผิวเผิน แต่ไม่ได้มาใช้ชีวิตคู่ร่วมกันต่างคนต่างอยู่บ้านของตนและอีกประเภทใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกัน เข้าชั้นก็ไปเรียน เย็นค่ำลงมาก็อยู่บ้านเดียวกันไม่ต่างจากคู่หัวตัวเมียทั่วไป เมื่อเรียนจบแล้วส่วนมากจะแยกย้ายกันไปมีน้อยรายที่จะได้ครองคู่กัน นักศึกษาประเภทนี้มักเช่าหอพักหรือแฟลตอยู่ด้วยกัน ส่วนใหญ่จะใกล้ที่เรียนเพื่อความสะดวกสบายในการไปเรียน ซึ่งการอยู่ร่วมกันของนักศึกษานั้นส่วนหนึ่งนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และหากขาดการป้องกันก็จะส่งผลต่างๆ ตามมามากมาย จากข้อมูลการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีของประเทศไทย พบว่า วัยรุ่นมองว่าไม่ควรใช้ถุงยางอนามัยกับการมีเพศสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความรัก เพราะทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกันและขาดความใกล้ชิด (กรมสุขภาพจิต, 2547, หน้า 5) และปัญหาการทำแท้งโดยตนเองหรือการใช้สถานพยาบาลเถื่อน ปัญหาเช่นนี้มีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเด็กหาทางออกไม่ได้ จะบอกผู้ปกครองก็ไม่ได้ และเด็กมักบอกว่ารักผู้ชายมาก ขอมทำอะไรให้ได้ทุกอย่าง

การเล่นพนันบอลปัจจุบันเป็นปัญหาใหญ่ที่เกือบเทียบเท่ายาบ้าแล้ว และจะยิ่งรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ และถ้าถามว่ารุนแรงมากขึ้นถึงระดับใด ก็ตอบได้ว่ามีบริการส่งโปยบอลให้ถึงที่สะดวกรวดเร็วเรียกว่า ดิลิเวอรี่ล์ ยังแพ่ การเล่นพนันบอลในประเทศไทยเกิดขึ้นมาไม่นานนี้เอง โดยรับจากข่าวสารทางโทรทัศน์ หนังสือกีฬา ทำให้คนไทยรู้จักกับชื่อทีมต่างๆ ในฟุตบอลสโมสรอังกฤษและตัวผู้เล่น การเล่นเลยมาจนถึงการพนันขั้นต่อ ซึ่งเป็นธรรมดาที่ว่าความคิดเห็นไม่ตรงกันการพนันจึงเกิดขึ้น การพนันบอลในยุคที่ฟุตบอลเป็นกีฬาสุดฮอตของคนทั้งโลก การพนันบอลเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ซึ่งคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของคนไทยให้จมดิ่งลงสู่ทางอบายมุข หลายรายเป็นหนี้โ้โ้บอลเป็นแสนเป็นล้าน และถูกทวงหนี้ชีวิตแทนหนี้พนัน นักศึกษาวัยรุ่นหลายคนหมดสิ้นอนาคตเพราะต้องหาเงินใช้หนี้พนันบอลจำใจไปขโมยฉกชิงทรัพย์สินของคนอื่นมาเพราะกลัวถูกดำเนินชีวิต (อรสม สุทธิสาคร, 2545) ในห้องเรียนก็เช่นกันนักศึกษาหมกมุ่นกับการเล่นพนันบอลจนไม่ใส่ใจในการเรียน เอาเวลาส่วนใหญ่พูดคุยกันในเรื่องการแข่งขันแต่มีต่อรองของกลุ่มฟุตบอลที่จะลงเล่นในแต่ละวัน ลงขันกันพนันและหากความคิดเห็นไม่ตรงกันก็อาจจะมีการพนันกันเองเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ ในบางรายไม่มีเงินก็พยายามที่จะหาเงินโดยใช้เครื่องมือประจำตัวเช่นมิเตอร์ไฟฟ้า เครื่องคิดเลข มาจำนำกับเพื่อนที่พอจะมีเงิน เพื่อเอาเงินไปเล่นพนันบอลตามที่ตนต้องการจากการสอบถามพบว่า มีการใช้จ่ายเงินในการพนันบอลแต่ละครั้งราวๆ 1,200 บาท ต่อห้อง ต่อวัน และจะเพิ่มขึ้นถึง 3,000 บาท ต่อห้องต่อวัน เมื่อวันนั้นๆ มีการแข่งขันของกลุ่มที่เป็นที่รู้จักและมีอัตราต่อรองสูง อีกทั้งยังใช้เงินส่วนหนึ่งในการลงทุนซื้อตารางการแข่งขันของฟุตบอลในลีกต่างๆ มากกว่าการซื้ออุปกรณ์การเรียน (จากการพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูล, 26 มิถุนายน 2548)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้นักศึกษาในระดับอาชีวศึกษาก็อยู่ในช่วงวัยรุ่นเช่นกัน วิธีการดำเนินชีวิตไม่ต่างไปจากปัญหาที่กล่าวมามากเท่าไร คงจะกล่าวได้ว่านักศึกษาอาชีวศึกษาในปัจจุบันมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่อาจจะไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมหลักของสังคมและบรรทัดฐานที่ค้ำจุนของสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงแบบแผนพฤติกรรมและวิถีชีวิตของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวกับการดื่มเหล้า การมีเซ็กซ์ การเล่นพนันฟุตบอล และกระบวนการที่นำไปสู่การดื่มเหล้า การมีเซ็กซ์ การพนันฟุตบอลของนักศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งยังใช้เป็นแนวทางในการหาวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาถึงแบบแผนพฤติกรรมทางสังคม ของนักศึกษาอาชีวศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มเหล้า การมีเซ็กซ์ และ การพนันฟุตบอล
2. ศึกษาถึงกระบวนการที่นำไปสู่การมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับการดื่มเหล้า การมีเซ็กซ์ การพนันฟุตบอลของนักศึกษาอาชีวศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับกระบวนการที่ทำให้ให้นักศึกษามีพฤติกรรมกรรมการดื่มเหล้า การมีเซ็กซ์ การพนันฟุตบอล ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เนื่องจากเป็นวิธีการที่เน้นการมองปัญหาแบบองค์รวม (Holistic) โดยศึกษาถึงกระบวนการที่นำไปสู่การทำพฤติกรรมของนักศึกษาอาชีวศึกษา ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีวิถีชีวิต และกลุ่มสังคมที่ใกล้เคียงกับพฤติกรรมต่างๆ ดังกล่าว เพื่อให้ได้ความหมายและเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการข้อมูลที่รอบด้านและเป็นข้อมูลในเชิงลึก เน้นข้อมูลที่ได้ในหลายมิติ โดยมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายจำนวน 8 คนที่เป็นนักศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และอาจารย์ที่ปรึกษาของนักศึกษาห้องดังกล่าว อันจะแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาอาชีวะและกลุ่มอาจารย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การเตรียมตัวลงสนาม

ก่อนที่ผู้วิจัยจะลงสู่สนามนั้น ผู้วิจัยได้ทำการเตรียมตนเองโดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ที่จะใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยที่ผู้วิจัยได้ทำการขอประวัตินักศึกษา เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมต่างๆ ของนักศึกษาในห้อง อันเป็นการปูพื้นให้กับผู้วิจัยได้เข้าใจถึงความหมายและพฤติกรรมบางอย่างของนักศึกษาก่อน ผู้วิจัยจะนัดกับผู้เปิดประตูเพื่อซักถามพูดคุยถึงเรื่องราวและความเคลื่อนไหวต่างๆ ภายในห้องและเพื่อนๆ ของเขา จนได้ระยะเวลาช่วงหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าผู้เปิดประตุนั้นเข้าใจการมา

ศึกษาของผู้วิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ซักถามถึงการกำหนดตัวผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ในแต่ละด้านซึ่งเป็นการร่วมคิดระหว่างผู้เปิดประตูกับผู้วิจัย

ขั้นตอนลงนามและวิเคราะห์ผลการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยทราบตัวผู้ที่จะให้ข้อมูลในแต่ละด้านแล้วนั้น ผู้วิจัยก็เริ่มที่จะเข้าพื้นที่ โดยพื้นที่ที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษานั้นมีหลายพื้นที่ เช่น โรงเรียน หอพัก สถานบันเทิง โดยผู้วิจัยเริ่มเข้าพื้นที่โรงเรียนก่อนเพื่อทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยจะเข้าไปพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย โดยหาช่วงเวลาและโอกาสที่นักศึกษารวมตัวกันเฉพาะกลุ่มโดยไม่มีอาจารย์อยู่ใกล้ๆ ซึ่งจะทำให้กลุ่มเป้าหมายนั้นลำบากใจที่จะตอบหรือพูดคุย การลงนามในโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยได้ใช้การลงไปสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมาย ก่อนโดยใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เพื่อลงรหัส และแยกประเภทของข้อมูล โดยใช้วิธีการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological analysis) ซึ่งทำการจัดแยกประเภทข้อมูลต่างๆ ตามประเด็นที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำข้อมูลที่ได้ในแต่ละประเด็นมาเขียนเป็นแผนภาพความคิดรวบยอด (Mind mapping) ซึ่งผู้วิจัยนั้นมุ่งเน้นไปที่แบบแผนพฤติกรรมและกระบวนการในการเข้าสู่พฤติกรรมต่างๆ

สรุปผลการวิจัย

แบบแผนพฤติกรรมทางสังคมของนักศึกษาอาชีวศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มเหล้า การมีเซ็กซ์ การพนันฟุตบอล ผลการวิจัยพบว่า

ด้านเหล้า

การดื่มกินเหล้าในปัจจุบันสังคมมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ผู้คนในสังคมต่างให้ความยอมรับ นักศึกษาอาชีวศึกษาเป็นหนึ่งในกลุ่มคนในสังคมที่มีค่านิยมในการดื่มกินเหล้ากันมาตั้งแต่อดีต ในปัจจุบันนอกจากค่านิยมแล้วพวกเขากินเหล้ากันเพราะสาเหตุหลักๆ 4 ประการ คือ

1. ใช้ในการแก้ปัญหา ปัญหาของวัยรุ่นนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากความเครียด อันเกิดจากการเรียน ไม่ว่าจะเป็นการถูกดูค่าจากอาจารย์เรื่องการเรียน การทำข้อสอบไม่ได้ เรื่องความรักอกหักก็ใช้เหล้าเป็นเครื่องมือในการปลอบใจตนเอง ปัญหาส่วนหนึ่งของพวกเขานั้นเกิดขึ้นจากปัญหาครอบครัวที่แตกแยก พ่อแม่แยกทางกันอยู่ ขาดคนดูแลและให้ความสนใจ มีเพียงแต่เงินที่ใช้เลี้ยงพวกเขาเท่านั้น หรือบุคคลในครอบครัวมีเรื่องทะเลาะกันเป็นประจำ ก็จะทำให้เขานั้นเกิดความเครียด และใช้เหล้าเป็นตัวแก้ปัญหาในที่สุด

2. เข้าสังคม สมาคมระหว่างกลุ่ม สังคมของวัยรุ่นนั้นเป็นสังคมที่มุ่งเน้นความสนุกสนาน ชอบที่จะได้พบปะเพื่อนได้พูดคุยหยอกล้อกัน ได้หัวเราะ ซึ่งพวกเขาถือว่าเป็นการผ่อนคลายอีกรูปแบบหนึ่งของพวกเขา อีกทั้งพวกเขายังมีความเชื่อว่าการดื่มกินเหล้าจะเป็นสิ่งช่วยทำให้พวกเขานั้นเข้าสังคมได้

ง่ายไม่ว่าจะเป็นเพื่อนเก่าหรือเพื่อนใหม่ ทั้งนี้เพราะว่าจะได้มีความกล้าในการพูดคุยกันอย่างเปิดเผยและสนุกสนานมากขึ้น

3. ดื่มจนเป็นนิสัย การดื่มกินของนักศึกษาที่ดื่มกินกันจนเป็นนิสัยนั้น เกิดจากการที่พวกเขาที่มีกิจกรรมในการดื่มกินกันอย่างต่อเนื่องวันต่อวันเป็นระยะเวลาที่ยาวนานพอควร และเมื่อใดที่ไม่ได้ดื่มก็จะเกิดอาการอยากดื่มขึ้นมาและเมื่อได้ดื่มกินอีกก็จะเพิ่มปริมาณขึ้นไปด้วย ซึ่งจากเหตุการณ์นี้เองก็ทำให้พวกเขานั้นติดเหล้าไปในที่สุด

4. ใช้ในการฉลอง วัยรุ่นนั้นใช้เหล้าเป็นเครื่องมือในการเลี้ยงฉลองไม่ว่าจะเป็นงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานวันเกิด วันเปิดภาคเรียน วันปิดภาคเรียน วันที่สอบเสร็จ หรือแม้แต่วันที่ได้รับเงินกู้ วันที่เล่นพนันบอลได้ และวันต่างๆ นั้นที่พวกเขาจะใช้เป็นข้ออ้างในการดื่มกินในแทบทุกโอกาส

นอกจากนั้นในการดื่มกินเหล้าของพวกเขานั้นยังถือว่าการแสดงถึงฐานะและรสนิยม หากดื่มกินอยู่ในหอพักกับเพื่อนพวกเขาก็จะดื่มกินเหล้าให้ใครก็ได้ไม่ว่าจะเป็นเหล้าเถื่อน เหล้าขาว หรือตามร้านเหล้าคอง แต่ถ้าอยู่ภายนอกในร้านอาหารหรือในเขตก็จะต้องดื่มกินเหล้าที่มียี่ห้อ เช่นแบล็ค เรด หรืออย่างน้อยก็ต้องเป็นฮันเดรส อีกทั้งสถานที่ที่ใช้ในการดื่มกินเหล้านั้นก็ยังเป็นเครื่องแสดงถึงฐานะทางสังคมของพวกเขาอีกด้วย ถ้าใครมีเงินมีฐานะดีก็จะไปดื่มกินกันที่ร้านหรู เช่น เกลิมกรุง มันทาเลีย บอสซี และถ้าเป็นระดับธรรมดาาก็จะเป็นร้านเหล้าคอง หรือร้านอาหารธรรมดา เมื่อใดที่พวกเขาต้องการดื่มแต่ไม่มีเงินก็จะใช้วิธีการ “ลงขัน” คนละร้อยสองร้อยก็จะได้ดื่มกินกันแล้วโดยยึดหอพักเป็นสถานที่ดื่มกินหลัก และอีกวิธีหนึ่งที่พวกเขานั้นนิยมใช้กันในกลุ่มเพื่อน ได้แก่ การ “ลงขัน” กล่าวคือคนที่อยากดื่มจะลงทุนซื้อมาก่อนเพียงบางส่วน เช่น ซื้อเบียร์มาสักสองสามขวดแล้วชักชวนเพื่อนดื่มกินด้วยกันเมื่อกินกันไปแล้วก็จะติดลมและลงขันกันซื้อมาเพิ่มอีก โดยที่ไม่ต้องมีใครบอกและถ้าหากจะมองถึงวงเงินในการที่จะกินกันในแต่ละครั้งพวกเขาใช้เงินนับเป็นหลักร้อย หากแต่ว่าพวกเขานั้นไม่ได้ดื่มกินกันเพียงเดือนละครั้ง แต่มีการดื่มกินกันอย่างน้อยสัปดาห์ละสามถึงห้าวัน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนมากในแต่ละเดือนราวสองพันถึงสี่พันบาทต่อเดือน ซึ่งเงินส่วนหนึ่งก็ได้มาจากทางบ้านส่งให้เป็นรายสัปดาห์หรือรายเดือนและบางส่วนก็ใช้เงินที่ได้จาก “กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา” มาใช้ในการดื่มกินเหล้าในแต่ละครั้ง

ด้านเช็ทซ์

นักศึกษาอาชีวะนั้นมีพฤติกรรมทางด้านการมีเช็ทซ์ โดยส่วนหนึ่งเริ่มจากการคบหากันตามรูปแบบปกติ กล่าวคือ การจับกันตามประสาหนุ่มสาวที่เจอกันและก็หาโอกาสพูดคุยกันทำความรู้จักกันจนเลยไปถึงการมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการที่นักศึกษาอาชีวะนั้นได้ไปเที่ยวตามสถานบันเทิงต่างๆ ที่มีอยู่อย่างมากมายในปัจจุบันของเชียงใหม่ไม่ว่าจะเป็น ผับ หรือเชค ซึ่งมีย่านท่องเที่ยวที่เป็นสถานบันเทิงอยู่อย่างมากมาย เช่น ย่านกาเดเชิงคอยที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษาหรือกลุ่มคนที่มีรายได้สูง รสนิยมสูง ส่วนย่านหมู่บ้านจัดสรรเก่าแก่แถวช้างคลานนั้นจะเป็นกลุ่มนักศึกษานักเรียนที่มีอายุไม่ถึง (ต่ำกว่า 18 ปี บริบูรณ์) สามารถที่จะเข้า

ไปเที่ยวข้างในได้ จึงได้รับความนิยมจากกลุ่มวัยรุ่นเด็กๆ ยิ่งไปกว่านั้นสิ่งหนึ่งที่จะนำนักศึกษา อาชีวศึกษาไปสู่การมีเซ็กซ์ได้แก่เหล่านั้นเอง

เมื่อพวกเขาเต็มที่แล้วจะทำให้พวกเขามีความกล้ามากขึ้น สิ่งใดที่เคยอายก็ไม่อาย สิ่งใดที่ไม่เคยทำก็จะทำ และนั่นเองก็เป็นตัวจุดชนวนที่ทำให้เขามองหาเพื่อนต่างเพศที่มาเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว เช่นเดียวกันกับเขา โดยหลักๆแล้ววิธีการเข้าหาเพื่อนต่างเพศของพวกเขานั้นมี 2 วิธีการใหญ่ๆ คือ

1. ประสานสัมพันธ์ด้วยตนเอง โดยจะเริ่มจากการมองหาคนที่เขาคิดว่าถูกใจแล้ว ใช้วิธีการจ้องมอง เมื่อเพื่อนต่างเพศมองกลับมาก็จะชูแก้วขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าต้องการที่จะสื่อสารด้วย หากเพื่อนต่างเพศคนนั้นสนใจหรือเปิดโอกาสให้เขาด้วยก็จะชูแก้วตอบ แต่ถ้าไม่สนใจก็จะเมินเฉยไป และเมื่อมีการชนแก้วกันผ่านทางอากาศแล้วฝ่ายที่สนใจก็จะเดินเข้าไปหาเพื่อถามชื่อ (ซึ่งส่วนมากจะใช้ชื่อที่ตั้งขึ้นมาใช้เฉพาะตอนที่ไปเที่ยวเท่านั้น) ถามว่ามากับใคร มาบ่อยไหม และที่ขาดไม่ได้ก็จะเป็นคำถามที่ว่า **“แล้วจะกลับอย่างไรไปส่งได้ไหม”** และก็จะพูดคุยกันไปเรื่อยจนใกล้เวลาที่ร้านจะปิด ในระหว่างนั้นก็จะเริ่มพูดคุยกันแบบถึงเนื้อถึงตัวมากขึ้นและเลยไปจนถึงการโอบกอดและจูบกันที่สุดในที่สุด

2. การใช้เพื่อนที่มามีด้วยกันเป็นตัวประสานสัมพันธ์ กล่าวคือเขาจะบอกเพื่อนที่มีความกล้ามากที่สุดในกลุ่มว่าสนใจเพื่อนต่างเพศคนใดในสถานที่ท่องเที่ยววันนี้ แล้วเพื่อนคนนั้นก็เดินเข้าไปหาเป้าหมายพร้อมกับแนะนำว่ามีคนที่นั่งอยู่ตรงนั้นตรงนี้ต้องการที่จะรู้จัก เมื่อเพื่อนต่างเพศหันมาหา เขาก็จะชูแก้วขึ้นเพื่อเป็นการเปิดตัวแล้วก็คล้ายกันถ้าฝ่ายนี้เปิดโอกาสให้ก็จะชูแก้วตอบ แต่ถ้าไม่ตกลงก็จะเมินเฉยไปแล้วมองไปทางอื่น

เมื่อทั้งสองฝ่ายได้ทำความรู้จักพูดคุยกันพอสมควรแล้วนั้น ถ้าทั้งสองมีความคิดและความต้องการที่เหมือนกันก็จะออกไปด้วยกันโดยมีทั้งซิ่งรถไปด้วยกัน กับต่างคนต่างเอารถไป ซึ่งสถานที่ที่เขาทั้งสองใช้ในการมีความสัมพันธ์ทางเพศต่อระหว่างกันนั้นคือ หอเพื่อน โดยที่เพื่อนในกลุ่มจะรู้จักกันหรือไม่ก็เพื่อนที่อยู่หอที่กลับบ้าน และอีกที่หนึ่งก็คือหอของเพื่อนหญิงนั่นเอง โดยที่หญิงสาวนั้นอยู่หอคนเดียวหรืออยู่กับเพื่อนแต่เพื่อนรู้เห็นเป็นใจให้ ส่วนในเรื่องของระยะเวลาที่พวกเขาทั้งสองคบหากัน หลังจากมีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกันแล้ว ส่วนมากจะเป็นการที่มีสัมพันธ์กันเพียงคืนเดียว หรือคำที่พวกเขาู้กันที่ว่า **“หนึ่งวันพันแล้วทิ้ง”** โดยส่วนใหญ่แล้วพวกเขาจะใช้ระยะเวลาคบกับเพื่อนต่างเพศที่เจอกันและมีความสัมพันธ์กันจากสถานที่ท่องเที่ยวกลางคืนไม่นานเท่าไร เพราะเขาคิดว่าเพื่อนต่างเพศนั้นเป็นคนไม่ดีและตัวเขาเองก็อยากที่จะได้เจอคนใหม่ไปเรื่อยๆ ส่วนสาเหตุของการมีความสัมพันธ์ทางเพศของพวกเขาเนื่องมาจากการลงทุนน้อย ง่าย และไม่มีข้อผูกมัดระหว่างกัน อีกทั้งยังสามารถที่จะเปลี่ยนไปหาคนใหม่ได้อีกเรื่อยๆ

ด้านพนันบอล

การพนันถือว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถทำได้โดยง่ายเนื่องจากมีตัวเงินมาช่วย นักศึกษาอาชีวศึกษาในยุคนี้อีกเช่นกัน พวกเขามีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการพนัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพนันฟุตบอลที่ผู้คนในสังคมต่างให้ความสนใจในฐานะที่เป็นกีฬาระดับโลกและมีการเล่นที่น่าตื่นเต้นเร้าใจ ปัจจุบันการเล่น

พนันบอลได้เข้ามาแพร่หลายในกลุ่มเยาวชนของเชียงใหม่เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักศึกษา อาชีวะส่วนหนึ่ง เล่นจนคิดแต่ก็ยังคงคิดว่าตนเองนั้นไม่คิด โดยถ้าเล่นได้ก็จะตั้งใจและจะเล่นอีกในจำนวนเงินที่เพิ่มมากขึ้นและสิ่งที่เขาทำเมื่อเล่น ได้ก็คือ นำเงินที่ได้ไปกินเหล้าซื้อของใช้ที่ติดการและเที่ยวตามสถานบันเทิงกับเพื่อน แต่ถ้าเขาเสียก็จะมีความคิดที่ว่าน่าเสียดายที่ผิดไปนิดหน่อยครั้งต่อไปจะแก้มีมือใหม่ โดยจะเล่นให้มากขึ้น หรือจะลดจำนวนในการเล่นลง และมีส่วนน้อยที่คิดว่าจะเลิกเล่นไปเลย ปกติแล้วพวกเขาจะเล่นทีมที่มีโอกาสจะชนะหรือทีมที่มีอัตราต่อรองสูง ส่วนใหญ่พวกเขาจะไม่เล่นฟุตบอลสโมสรของอังกฤษ ซึ่งทีมในสโมสรของอังกฤษนั้นมีฝีมือที่เท่าเทียมกัน ทำให้การเล่นพนันนั้นมีโอกาสที่จะได้น้อยต่างกับทีมในรายการอื่นๆ ที่มีฝีมือต่างกันมากจึงทำให้เล่นได้ง่ายกว่าและ โอกาสได้ก็มีมากกว่า เช่น ในรายการของบุนเดสลีกาของเยอรมันหรือกัลโช่ของอิตาลี

สื่อก็ถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่พวกเขาใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการเล่นแต่ละครั้ง นั่นก็ ได้มาจากหนังสือพิมพ์กีฬาประจำวันที่มีอยู่มากมายหลายฉบับ เช่น สปอร์ตแมน สปอร์ตพูล โดยที่ รายละเอียดของเนื้อหาในหนังสือพิมพ์นั้นจะมีการวิเคราะห์ถึงฟอร์มการเล่นของแต่ละทีม สภาพของตัวผู้เล่นและอัตราต่อรองซึ่งพวกเขาก็ใช้เป็นข้อมูลในการเล่นพนันในแต่ละครั้ง นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังมีบทวิเคราะห์ของผู้รู้ในวงการบอลและมีการทำนายผลการแข่งขันล่วงหน้าอีกด้วย ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนั้นทำให้การติดตามผลมีหลากหลายวิธี ทั้งการรายงานผลการแข่งขันผ่านโทรศัพท์มือถือ การรายงานข่าวกีฬาของสถานีโทรทัศน์ หรือแม้แต่ว่าทางอินเทอร์เน็ต

ส่วนในเรื่องเงินที่พวกเขาใช้ในการเล่นพนันนั้น มีทั้งเงินที่เขาได้รับเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน โดยวิธีการกันเงินส่วนหนึ่งไว้เล่นซึ่งเริ่มที่ห้าสิบบาทหากในบางครั้งไม่มีเงินจริงๆ ก็จะใช้วิธีการรวมเงินกันกับเพื่อนเพื่อให้มีจำนวนเงินครบพอที่จะเล่นได้ ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วในการเล่นของนักศึกษานั้นจะตกครั้งละประมาณ 300 – 500 บาทต่อวัน และที่น่าตกใจคือการทำที่พวกเขาส่วนหนึ่งนั้นนำเงินที่ทางบ้านให้มาจ่ายค่าเล่าเรียนไปใช้เล่นพนันซึ่งเป็นเงินกว่าสองหมื่นบาท การเล่นของนักศึกษานั้นจะมีทั้งการเล่นด้วยตนเอง โดยการไปแทงที่โต๊ะบอลที่มีอยู่มากในย่านของตลาดแห่งหนึ่ง ย่านสันติธรรม นอกจากนั้นก็ยังมีฝากเพื่อนแทงอีกด้วย และหากใครที่เล่นจนเป็นที่คุ้นเคยแล้วก็สามารถที่จะโทรแทงได้

กระบวนการที่นำไปสู่การมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับการดื่มเหล้า การมีเซ็กซ์ การพนันฟุตบอลของนักศึกษาอาชีวศึกษา นั้นเพื่อเป็นการง่ายต่อการทำความเข้าใจ จึงขอเสนอเป็นด้านๆ ดังนี้

ด้านเหล้า

ผลการวิจัยพบว่าการดื่มกินเหล้าของพวกเขานั้นมีกระบวนการมาจาก

1. การปลูกฝังของบุคคลที่ใกล้ชิดของเขา เช่น พ่อ แม่ พี่ น้องหรือญาติ ที่เป็นทั้งคนส่งเสริมและยับยั้ง โดยที่ตั้งแต่เขาเริ่มที่จะรู้ความ เขาก็ได้พบเห็นการดื่มกินเหล้าของผู้ใหญ่แล้ว ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อเขาโตมาหน่อยพอจะหยิบจับอะไรได้ก็จะถูกใช้ให้ช่วยเหลืองานที่เกี่ยวข้องกับเหล้าอย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นการซื้อโชดา หรือเหล้า ส่วนหนึ่งเกิดจากการยุยงของพี่ๆ ที่มีอายุแก่กว่า สร้างค่านิยมที่ผิดๆ ให้กับพวกเขาว่าถ้าอยากโตต้องดื่มเหล้าและถ้าอยากเป็นชายที่มีความกล้าหาญก็ต้องดื่มเหล้าเช่นกัน และพบว่า

นักศึกษาอาชีวศึกษานั้น ส่วนใหญ่จะเริ่มได้รับการลื้มลองจากผู้ใหญ่ให้ชิมโดยพวกเขาเองก็ไม่ว่าผู้ใหญ่ นั้นมีเหตุผลใดที่ทำให้พวกเขาได้ชิมรสชาติของเหล้าตั้งแต่เด็ก พวกเขาคิดว่าผู้ใหญ่ นั้นอาจจะมองว่าถ้าเด็กได้ ลื้มรสแล้วจะไม่ดื่มกินเนื่องจากมีรสขม

2. ลังคมก็เป็นตัวสร้างกรอบคิดที่คิดให้กับพวกเขา พวกเขา นั้นได้เรียนรู้จากชุมชนแวดล้อมอยู่ ตลอดเวลานับแต่เดินออกจากบ้านก็จะพบเห็นร้านขายของชำปากซอยที่มีนักดื่มนั่งดื่มกินเหล้ากัน หรือ พบเจองานพิธีต่างๆ งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ หรือแม่แต่งงานศพ ก็ยังไม่พ้นที่จะมีเหล้าเข้าไปเป็นส่วนประกอบ นอกจากนั้นแล้วตัวเขาเองก็เริ่มที่จะอยากรู้อยากลองขึ้นมาบ้าง เพราะอยากรู่ว่ากินแล้วจะเป็นเช่นไร การเมาจะเป็นอย่างไร เมาแล้วสนุกหรือไม่ และเนื่องจากนักศึกษานั้นเองเป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วง ของวัยรุ่น จึงมีความต้องการกลุ่มต้องการเพื่อนและยึดถือความคิดของตนเองเป็นหลัก ต้องการเอาชนะ หากทางบ้านมีความเข้มงวดห้ามปราม ก็จะหาวิธีที่จะฝ่าทางกั้นนั้นออกไปโดยการทดลองจนนำไปสู่ การดื่มกินจนเป็นพฤติกรรมในที่สุด

ซึ่งถ้าจะกล่าวไปแล้ว กระบวนการที่พวกเขา นั้นจะก้าวสู่การเป็นนักดื่ม นั้นเกิดจาก

1. การสังเกตและเรียนรู้ของพวกเขาที่สังเกตและเรียนรู้จากทั้งคนใกล้ตัว ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนพี่ หรือ คนไกลตัวอย่างสังคมทั่วไปที่ต่างมีการดื่มกินกันอย่างเปิดเผยและเป็นธรรมชาติ
2. การฝึกฝน พวกเขาเมื่อได้ศึกษาเรียนรู้จากการสังเกตและรับรู้แล้วนั้น ก็จะมีความต้องการที่จะลื้มลองรับรู้รสชาติว่าเป็นอย่างไร จนในที่สุดก็นำไปสู่การปฏิบัติจริงของพวกเขา นั้นเอง
3. การเล็งผลลง ถือว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาของคนไทยเสียแล้วเมื่อใดที่มีการรวมตัวกันไม่ว่าจะเป็นการพบปะกันธรรมดาหรือการพบปะกันเมื่อมีงานเทศกาลก็มีการดื่มกินกันอย่างสนุกสนาน และการควบคุมในการดื่มกินก็ลดความเข้มที่น้อยลง
4. การได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองให้สามารถที่จะดื่มกินได้ เมื่อพวกเขา นั้นเริ่มที่จะดื่มกินให้ ผู้ปกครองเห็นหรือทราบแล้วว่าพวกนั้นเป็นคนที่ดื่มกินด้วย ผู้ปกครองก็จะอนุญาตให้ดื่มกินได้ในบางครั้ง และลดการว่ากล่าวตักเตือนลงไป ทำให้พวกเขา นั้นได้ดื่มกินอย่างอิสระมากขึ้น

ด้านเช็กซ์

ในด้านเช็กซ์นั้น พบว่านักศึกษาอาชีวจะมีกระบวนการในการมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเช็กซ์โดย การที่พวกเขา นั้นได้เรียนรู้จากสื่อ จากเพื่อน จากพี่ที่ใกล้ชิดกับพวกเขา นั้นเอง กระบวนการในการเรียนรู้ เรื่องเช็กซ์นั้นสำหรับผู้ชายแล้วเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเรียนรู้เรื่องการดื่มเหล้าเพราะว่าในการดื่มกินเหล้า กันเป็นวงนั้น เรื่องหนึ่งที่จะขาดไม่ได้ในการพูดคุยกันคือเรื่องเพศตรงข้าม ที่เป็นการบรรยายถึงรูปร่าง และจุดสำคัญในการมองหรือเลยไปจนถึงท่วงท่าในการมีเพศสัมพันธ์กันระหว่างชายกับหญิง จึงทำให้ พวกเขา นั้นเกิดการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดมาทางภาษาและต้องการที่จะได้สัมผัสด้วยตนเองหากมีโอกาส การ เรียนรู้เรื่องเพศหรือการมีเช็กซ์ของเขานั้น เมื่ออยู่ในสังคมบ้านหรือชนบท พวกเขา นั้นจะได้เพียงการ เรียนรู้ที่ผ่านสื่อต่างๆ เท่านั้น ไม่ได้ปฏิบัติเนื่องจากว่ามีการควบคุมจากสังคมอยู่ แต่เมื่อพวกเขา นั้นได้ย้าย

เข้ามาเรียนในเมืองที่ขาดการควบคุมจากสังคม ความเข้มข้นในการควบคุมทางสังคมลดน้อยลง จึงทำให้เขาได้มีโอกาสที่จะทดลองตามคำบอกเล่าต่างๆ ที่เขานั้นได้ฟังมา เมื่อเข้ามาอยู่ในสังคมเมืองการมีเซ็กซ์นั้นส่วนหนึ่งก็เกิดจากการเที่ยวในเวลากลางคืนในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เช่น ผับหรือเรค และเป็นธรรมดาที่ต้องมีการดื่มกินเหล้ากันเพื่อเป็นการเพิ่มความกล้าที่จะเข้าไปทักทายเพื่อนต่างเพศ เมื่อเข้าไปทักทายพูดคุยกันถูกคอแล้ว ก็จะเริ่มมีการ โอบกอด หรือการจูบกัน พวกเขาเป็นวัยที่มีความต้องการทางเพศเป็นทุนเดิมอยู่แล้วจึงทำให้เกิดความต้องการที่จะมีเพศสัมพันธ์มากกว่าการกอดจูบกันเพียงเท่านั้น

ส่วนในเพศหญิงนั้นพบว่า พวกเขาได้เรียนรู้การมีเซ็กซ์โดยการผ่านชายคนรักคนแรก ที่พวกเขาเรียกว่าแฟนมาก่อน ผู้หญิงนั้นจะยินยอมมอบร่างกายให้กับแฟนหรือคนรักที่เขาคิดว่าจริงใจให้กับเธอเพียงคนเดียว นอกจากนั้นพวกเขายังคิดอีกว่าการที่มอบร่างกายให้กับคนรักแล้วนั้นจะยังเป็นการผูกมัดทำให้คนรักของเธอนั้นรักเธอมากกว่าเดิม แต่เมื่อเธอยินยอมไปแล้วนั้นเพศชายกลับมองคุณค่าของเธอต่ำลง เธอจึงเสียใจอยู่ช่วงหนึ่ง และเริ่มมีแนวคิดที่จะไม่เสียดายและใส่ใจกับความบริสุทธิ์หรือความจริงใจกับใครแต่แสวงหาการมีเซ็กซ์เพื่อความสนุกสนานและพึงพอใจของตัวเองเท่านั้น

ด้านพนันบอล

การพนันบอลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการใช้กีฬามาเป็นเครื่องเล่น กีฬาฟุตบอลนั้นเป็นกีฬาที่ผู้ชายได้เล่นได้เรียนรู้มาตั้งแต่เด็กและยังมีการติดตามดู ติดตามชมกันมาอย่างต่อเนื่อง พวกเขาจะเริ่มดูบอลเป็นกันตั้งแต่เด็กๆ และมีนักเตะ ทีมที่ชื่นชอบในใจ และกระบวนการที่ทำให้เขานั้นได้เรียนรู้ก็เกิดจากเพื่อน เมื่อพวกเขาย้ายมาเรียนที่ตัวเมืองก็จะมาอยู่หอพัก และที่หอพักก็จะมีเพื่อนรุ่นพี่ที่เขาเล่นพนันบอลอยู่แล้วเป็นคนชักชวน โดยมีภรรยาหลายๆ ครั้งซึ่งคนชวนเองก็จะมีวิธีการต่างๆ มาหลอกล่อ เช่นเมื่อเล่นพนันได้ก็จะซื้อขนม อาหารมาเลี้ยงกันในหอและแนะนำว่าเป็นการลงทุนน้อย เวลาเล่นได้ก็จะได้เงินมาก จึงทำให้พวกเขานั้นเกิดความอยากลองเพราะว่าเห็นเพื่อนเล่นได้แล้วมาเลี้ยงเขาบ่อยๆ เขาจึงอยากที่จะเล่นได้แล้วนำเงินมาเลี้ยงตอบแทนเพื่อนบ้าง

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า พฤติกรรมหลังเลิกเรียนของนักศึกษาอาชีวศึกษาบางส่วนนั้นถูกใช้ไปอย่างไรประโยชน์และไม่ถูกต้องเท่าที่ควร ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรที่จะจัดให้มีโครงการสร้างงานหลังเลิกเรียนให้กับนักศึกษาอาชีวศึกษา ได้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพเสริมหลังเลิกเรียน อันจะเป็นการสร้างรายได้และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุดอีกด้วย
2. หน่วยงานภาครัฐควรที่จะมีการส่งเสริมและสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้กับเยาวชน อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างกิจกรรมต่างๆ หรือสื่อที่สามารถเข้าถึงตัวเยาวชนได้โดยง่าย
3. หน่วยงานภาคการศึกษาควรมีการจัดทำหลักสูตรอาชีวศึกษาที่สอดคล้องกับศักยภาพ ของนักศึกษาสายวิชาชีพที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาด้านอาชีพได้อย่างแท้จริงและเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรอาชีวศึกษาอีกด้วย

4. ควรมีการจัดตั้งสถานศึกษาในสาขาอาชีพให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อเป็นการลดการย้ายถิ่นเข้ามาเรียนในเมือง อันเป็นสาเหตุหนึ่งของการนำไปสู่การมีพฤติกรรมเสี่ยงในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนเมื่อย้ายถิ่นที่เรียน

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. ทราบถึงพฤติกรรมและวิถีชีวิตของนักศึกษาอาชีวศึกษาในการดื่มเหล้า การมีเซ็กซ์ การพนันฟุตบอล
2. ทราบถึงกระบวนการที่นำไปสู่การดื่มเหล้า การมีเซ็กซ์ การพนันฟุตบอล ของนักศึกษาอาชีวศึกษา
3. นำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและสร้างกิจกรรมต่างๆ เพื่อลดปัญหาในการดื่มสุราของวัยรุ่นและสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้กับวัยรุ่น
4. นำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและสร้างกิจกรรมต่างๆ เพื่อลดปัญหาในการมีเซ็กซ์ก่อนวัยอันควรหรือการป้องกันเมื่อมีเซ็กซ์ของวัยรุ่น และสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้กับวัยรุ่น เช่นการรักนวลสงวนตัว
5. นำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและสร้างกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจถึงโทษในการพนัน และสร้างค่านิยมที่ถูกต้องในการเล่นกีฬาให้กับวัยรุ่น

ชื่อเรื่อง รูปแบบพื้นฐานและแนวคิดสินค้าโอท็อปด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อการปรับและพัฒนางานในจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดใกล้เคียง
Basic Models and Concepts of Otop in Arts and Craft for Adaptation and Develop in Nakhonsawan and Nearest Province

ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์บุศราคำ เรืองโกสุม

ความสำคัญและความเป็นมาของงานวิจัย

นโยบายของรัฐในการพัฒนาสินค้าโอท็อปกลุ่มสินค้าประเภทศิลปะพื้นบ้าน ให้เป็นชิ้นงานที่มีคุณค่าและได้ราคาเป็นแนวทางที่สนองพระราชดำริของ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่ทรงริเริ่มดำเนินการถ่ายทอดความเป็นเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของรูปแบบของศิลปะ ที่บ่งชี้ถึงความเป็นชนชาติไทยดั้งเดิมด้วยศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและประโยชน์ในการใช้สอย จากแรงงานที่มีฝีมือที่ถูกฝึกฝนถ่ายทอดกันมาหลายชั่วอายุคนการจัดระบบการตลาดของรัฐที่วางการสนับสนุนจึงตอบสนองพระราชดำรินี้ในรูปแบบที่มีการผนึกพลังร่วมทั้งภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาให้เกิดพลังการพัฒนาด้านการตลาดของสินค้าประเภทศิลปะ จึงกระตุ้นการจุดประกายความคิดของคนในวงการ ด้วยการใช้ระบบการ

ประกวดสินค้าโอท็อป ซึ่งจัดระดับตามประเภทและตามหมวดหมู่ ทำให้เกิดพลังร่วมด้วยการเรียนรู้ร่วม สร้างประสบการณ์ร่วมที่เสริมสร้างความคิดและวิสัยทัศน์ใหม่ซึ่งกันและกัน ไม่ให้อยู่เฉพาะในกลุ่มดั้งเดิม ในจังหวัดต่างๆ ส่งผลตามมาอย่างต่อเนื่องในการลดการเคลื่อนย้ายประชากรเพราะชาวบ้านยังคงประกอบอาชีพดั้งเดิมอยู่กับท้องถิ่นได้ด้วยราคาที่เหมาะสมเพราะการขยายการตลาดสู่ตลาดโลก ทำให้ศิลปะดั้งเดิมของท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นหัตถกรรมผ้าทอ เครื่องจักสาน เครื่องโลหะ และวัสดุพื้นบ้าน สามารถประกอบเป็นอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคงและถาวรจนไม่ต้องกังวลว่าจะไม่มีผู้มาซื้อทอดการเรียนรู้ก็ต่อไป

ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการศึกษาเปรียบเทียบหารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนา เพื่อให้จังหวัด นครสวรรค์เป็นจังหวัดหนึ่ง ที่มีการพัฒนาอย่างสมดุลที่ตอบสนองการกระจายความเป็นธรรมอย่างต่อเนื่องด้วยการรักษาความมีวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของพื้นบ้าน หารทางพัฒนาอาชีพดั้งเดิม คือ หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา หัตถกรรมโลหะ การทอผ้า เครื่องจักสาน เครื่องถักสาน ให้มีวิวัฒนาการของวิสัยทัศน์และผลงานที่เกิดผลทั้งการสร้างสรรค และทั้งการสนองความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ให้เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากแรงงานที่ถูกฝึกฝนในพื้นที่ให้ทรงคุณค่าแก่การสืบทอดมรดกไทยทั้งส่งผลให้มีชีวิตที่มีรายได้ที่ดีจากการประกอบอาชีพดังกล่าว ในพื้นที่ด้วยความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและหยุดการเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน

จึงจำเป็นต้องศึกษาเพื่อก่อตั้งพื้นฐานทางความคิดที่จะนำไปสู่การตั้งตัวแบบบทบาท (Role model) เพื่อเป็นแนวทางพื้นฐานในการตอบสนองการค้นหาคำตอบในเรื่องนี้ที่เป็นรูปแบบและระบบที่เข้าใจได้ง่ายและเป็นขั้นตอนในการจัดการที่เป็นไปได้อย่างเหมาะสมในการสร้างการยอมรับนวัตกรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานของสินค้าโอท็อปด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ระดับ 3 - 5 ดาวของประเทศในปัจจุบัน
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาสินค้าพื้นฐานของประเทศกับสินค้าของจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดใกล้เคียงในศิลปหัตถกรรมพื้นฐานด้านศิลปะและพื้นฐานที่สำคัญบางเรื่อง (จังหวัดนครสวรรค์ และ 3 จังหวัดใกล้เคียงกับจังหวัดอื่นๆ)
3. เพื่อเปรียบเทียบแนวทางพัฒนาสินค้าโอท็อประดับประเทศในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดภาพรวมของการพัฒนาว่าสภาพโดยทั่วไปเป็นอย่างไร มีปัญหาความต้องการอะไรบ้าง ต้องการความสนับสนุนเรื่องใดที่จำเป็น
4. เพื่อหาแนวทางเป็นต้นแบบของการพัฒนาสินค้าศิลปหัตถกรรม ของจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดใกล้เคียงจากการเปรียบเทียบกับโอท็อปในจังหวัดอื่นๆ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การวิจัยนี้ มุ่งที่จะหาข้อมูลเพื่อจัดการให้มีคำตอบพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบบทบาท (Role model) ที่จะได้คำตอบว่าจะดำเนินการอย่างไรมีระบบอย่างไร ในการค้นหาคำตอบ รูปแบบของการวิจัย

จึงมีลักษณะเป็นการวิจัยและพัฒนาที่มีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) อย่างมีระบบทั้งการวิเคราะห์เชิงปริมาณผสมผสานกับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อให้ได้คำตอบที่เหมาะสมที่สุด มีการปรับใช้รูปแบบของข้อจำกัดของการเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้ (Limits of Acceptable Change Model : LAC) โดยเน้นให้คนในพื้นที่เป็นปัจจัยชี้ขาดในการตัดสินใจในการกำหนดปัญหาแนวทางเลือก เพื่อหาคำตอบในการแพร่กระจายนวัตกรรมที่เป็นศิลปะพื้นบ้าน โดยสังเคราะห์และวิเคราะห์อย่างมีระบบ เพื่อกำหนดทางเลือกในการถ่ายทอดนวัตกรรมเป็นกลยุทธ์พื้นฐานของการปฏิบัติในแต่ละทางเลือก มีการประเมินโดยใช้ผลการวิจัยเพื่อเลือกทางเลือกที่เหมาะสมในการเป็นแนวทางและแนวความคิดพื้นฐานในการนำแผนสู่การปฏิบัติและการประเมินผล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล 2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ 1 รวมทั้งสิ้น 120 คน จากประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มโอท็อประดับ 3-5 ดาว คือ 1) ผ้าทอ (ลวดลายผ้าทอ) 44 คน (39.2%) 2) เครื่องปั้นดินเผา 10 คน (8.3%) 3) ศิลปะงานโลหะ 17 คน (14.21%) 4) เครื่องจักสาน 28 คน (23.3%) 5) เครื่องถักสาน 18 คน (15.0%) มีการเก็บซ้ำในกลุ่มนี้แต่เน้นเป็นผู้นำหรือผู้ที่รู้เรื่องดีในเรื่องราวความเป็นมาของกลุ่มอีก 10 คนเพื่อวิเคราะห์เชิงคุณภาพในการเล่าประวัติความเป็นมาและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุด และมีการเก็บซ้ำในกลุ่มนี้เฉพาะจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มในการถ่ายทอดและแพร่กระจายเทคโนโลยีประกอบด้วยกลุ่ม 1) ผ้าทอ (ลวดลายผ้าทอ) 2) เครื่องปั้นดินเผา 3) ศิลปะงานโลหะ 4) เครื่องจักสาน 5) เครื่องถักสาน เพื่อหาคำตอบในการเป็นกลยุทธ์สำหรับการถ่ายทอดและแพร่กระจายเทคโนโลยีโดยสัมภาษณ์เพื่อหาคำตอบทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ 2 รวมทั้งสิ้น 88 ราย ใช้เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นระดับ 3-5 ดาว โดยใช้ Accidental sampling ประกอบ ทั้งนี้เน้นจากรายชื่อที่ชนะการประกวดและมาแสดงในงานที่เต็มใจจะให้ข้อมูล และมีการติดตามไปยังพื้นที่ (ในกรณี que เก็บข้อมูลในวันงานที่ มาแสดงไม่ได้)

3. แบบสอบถามในการวิจัย ใช้ทั้งแบบสอบถามที่เป็นเชิงปริมาณ ซึ่งมีการ pretest จากกลุ่มเป้าหมายรวม 15 คน เพื่อปรับแบบสอบถามจาก open-question ให้มากที่สุด เพื่อสะดวกในการระบุข้อมูลและประมวลผลด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ในการปรับลดคำถามที่ให้คำตอบเชิงศิลปะให้มากที่สุด ได้ถูกกระทำเพราะโครงสร้างของศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นแตกต่างกัน ด้วยการหาจุดร่วมทางด้านศิลปะให้มากที่สุด และมีการแสวงหาจุดต่างให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งเป็นการเน้นด้าน Content analysis จากการ pretest ให้มากที่สุดเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญที่ทำการประเมินจะมีข้อตัดสินใจในการปรับคำถามให้เป็นข้อตกลงร่วมให้มากที่สุดในการแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่างด้านคำถามของศิลปะ 5 ชนิดที่มีโครงสร้างที่แตกต่างกัน

4. แบบสอบถามมีการทดสอบซ้ำแบบ Test-retest แต่ละครั้งเว้นระยะ 15 วัน เพื่อปรับปรุงข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ต่ำให้เข้าเป้า

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

- การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในการกำหนดคะแนนพื้นฐานด้วยการให้ลำดับความสำคัญ 1, 2, 3, 4, 5 เป็นคะแนน 5, 4, 3, 2, 1 และกำหนดเป็นระดับคะแนนเพื่อการประเมิน 1-10 คะแนนในบางข้อ การวิเคราะห์ความแตกต่างใช้ F-test และ ทดสอบซ้ำด้วย t หรือ บางข้อใช้ t-test อย่างเดียว กรณีวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ใช้ Pearson correlations

- การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ มีขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง คือ การลดทอนข้อมูลให้ได้ข้อมูลที่ น่าเชื่อถือถูกต้องและรัดกุม โดยมีขั้นตอนที่สำคัญดังต่อไปนี้ 1) การทำข้อมูลเกิดความเข้าใจง่าย โดยเลือก เป็นข้อมูลเฉพาะ 2) การสรุปย่ออย่างมีสาระ 3) การสังเคราะห์ข้อมูลรวมกันเป็นกลุ่มของแนวคิด เพื่อการ ทดสอบแนวคิดให้เกิดเป็นข้อตกลงร่วมให้มากที่สุด 4) นำมาสรุปชั่วคราวโดยมีการจัดหมวดหมู่ 5) ปรับ ลดข้อมูลหากจำเป็นเพื่อให้ได้ผลสรุปชั่วคราวที่มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้องและรัดกุมมากยิ่งขึ้น

- ทั้งการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ มีการตรวจสอบข้อมูลเพื่อ ความสมบูรณ์โดยดูจากความเชื่อมโยงของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

6. ช่วงเวลาการทำการวิจัย ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2548 - 30 กันยายน 2549

สรุปผลการวิจัย

จากการแยกตามรายชื่อของวัตถุประสงค์ซึ่งมีทั้งการยอมรับและปฏิเสธสมมุติฐานทั้ง 5 ข้อ โดยมี สาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะพื้นฐานของสินค้าโอท็อปด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ของกลุ่มตัวอย่างระดับ 3-5 ดาว คือ

(1.1) ระดับดาวของผู้ประกอบการทั้ง 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างที่ 1 และ 2 (N1=120 N2=88) มีกลุ่มผ้าทอ (N1=47 N2=21) กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา (N1=10 N2=18) กลุ่มศิลปปะงานโลหะ (N1=17 N2=16) กลุ่มเครื่องจักสาน (N1=28 N2=21) และกลุ่มเครื่องถักสาน (N1=18 N2=12) โดยแยกเป็น ระดับ 5 ดาว ระดับ 4 ดาวและระดับ 3 ดาว

(1.2) คนที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเข้าโอท็อป (ก) ตัดสินใจด้วยตนเองคือ N1=46.7% N2=30.7% เจ้าหน้าที่รัฐกระตุ้น N1=39.2% N2= 62.5% เพื่อนบ้านที่เป็นสมาชิกโอท็อปเดิม N1=14.2% N2= 6.8% ผลที่แตกต่างกันอาจเป็นเพราะว่าผู้ประกอบการในกลุ่มตัวอย่างที่ 2 นั้นมีการทำระบบการ พึ่งพาตนเองอยู่แล้ว มียี่ห้อของตนเองตั้งอยู่แล้วก่อนมาเข้าโอท็อปมากกว่า กลุ่มตัวอย่าง 1

(1.3) คนที่มีบทบาทต่อการพัฒนาจุดเด่นของสินค้าโอท็อป ในความคิดเห็นของผู้ประกอบการ จากการให้ความสำคัญลำดับ 1-5 และให้คะแนน 5, 4, 3, 2, 1 ตามลำดับมีผลการวิจัยคือ 1) ในกลุ่มรวม ผลลัพธ์ทั้ง 5 (N = 208) เรียงตามลำดับคือ 1) ตนเองและบรรพบุรุษ และจากการเลียนแบบ เมื่อจำแนก ตามรายกลุ่มอาชีพมีความแตกต่างกันบ้างในกลุ่มผ้าทอ (ลดหลายผ้าทอ) (N = 68) คือ บรรพบุรุษ ตัดสินใจ ด้วยตนเอง และจากการไปอบรม/เรียนมา และกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา (N = 28) คือ ตัดสินใจด้วยตนเอง บรรพบุรุษ และการไปอบรม/เรียนมา กลุ่มเครื่องจักสาน (N = 49) เรียงจากตัดสินใจด้วยตนเอง ไปอบรม/

เรียนมา และเลียนแบบ ผลของความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการพัฒนาเริ่มมีจุดเปลี่ยนจากบรรพบุรุษและตัดสินใจด้วยตนเองมาเป็นการไปอบรม/เรียนมาและการเลียนแบบเพิ่มมากขึ้น และการทำตามลูกค้ำสั่งนั้นเป็นความสำคัญอันดับสุดท้าย อาจจะเป็นเพราะว่ารูปแบบการพัฒนานั้น มีลักษณะดั้งเดิมเป็นตัวของตัวเองสั่งสมมากขึ้น กลายเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและของพื้นที่

(1.4) หน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติจริงต่อสินค้าโอท็อป เมื่อจำแนกตามกลุ่มรายได้น้อยกว่า 50,000 บาทและมากกว่าต่อราย/ปี และแจกแจงย่อยตามรายผลิตภัณฑ์ทั้ง 5 และยังแยกย่อยเป็นกลุ่มตัวอย่าง (นครสวรรค์และ 3 จังหวัด) และ 2 (จังหวัดอื่นๆ) อาจสรุปสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (1) การส่งสินค้าไปต่างประเทศมีเฉพาะกลุ่ม รายได้มากกว่า 50,000 บาท/ราย/ปี (N = 79) เท่านั้นที่รับการสนับสนุน เมื่อแจกแจงตามกลุ่มตัวอย่าง 1 (นครสวรรค์และ 3 จังหวัด) มีเพียง 2 หน่วยงาน คือ ภาคธุรกิจเอกชน และ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ส่วนกลุ่มตัวอย่าง 2 (จังหวัดอื่นๆ) (N = 78) มีเรียงจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ 1) ภาคธุรกิจเอกชน 2) กรมส่งเสริมการส่งออก 3) สำนักงานพาณิชย์จังหวัด (2) ด้านการปรับปรุงคุณภาพนั้น ทั้ง 2 กลุ่มรายได้น้อยกว่าและมากกว่า 50,000 บาท เห็นพ้องต้องกัน คือ หน่วยงาน 3 หน่วยงานแรกสนับสนุนมากที่สุดเรียงตามลำดับคือ 1) กรมการพัฒนาชุมชน 2) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 3) สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ส่วนที่แตกต่างมีบ้างคือ กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 50,000 บาท/ราย/ปี มีเพียงกรมการพัฒนาชุมชนที่สนับสนุนกลุ่มตัวอย่าง 1 (นครสวรรค์และ 3 จังหวัด) ส่วนกลุ่มศิลปะงานโลหะนั้น กลุ่มที่มีน้อยกว่า 50,000 บาท/ราย/ปี สนับสนุนกลุ่มตัวอย่าง 1 (นครสวรรค์และ 3 จังหวัด) เรียงตามความสำคัญคือ 1) ภาคธุรกิจเอกชน 2) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 3) กรมการพัฒนาชุมชน (3) ด้านการปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ทั้งกลุ่มรวมรายได้ (N = 208) ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันในหน่วยงาน 5 อันดับแรกที่สนับสนุนการปฏิบัติจริงคือ 1) กรมการพัฒนาชุมชน 2) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 3) สำนักงานพาณิชย์จังหวัด 4) ภาคธุรกิจเอกชน 5) สำนักงานเกษตรสหกรณ์จังหวัด แต่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 50,000 บาท/ราย/ปี, (N = 51) ระบุต่างบ้างคือ 3 อันดับแรก คือ 1) ภาคธุรกิจเอกชน 2) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 3) กรมการพัฒนาชุมชน (5) การปรับปรุงรูปแบบบรรจุภัณฑ์นั้น โดยรวมทั้งหมด (N = 208) เมื่อแจกแจงตามรายได้น้อยกว่าและมากกว่า 50,000 บาท/ราย/ปี และแยกย่อยตามกลุ่มตัวอย่าง 1 (นครสวรรค์และ 3 จังหวัด) และ 2 (จังหวัดอื่นๆ) ส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันใน 3 อันดับแรก คือ 1) กรมการพัฒนาชุมชน 2) กรมส่งเสริมการส่งออก 3) ภาคธุรกิจเอกชน

2. การเปรียบเทียบการพัฒนาพื้นฐานสินค้าโอท็อปของผู้ประกอบการ หลังการเข้าโอท็อปของกลุ่มตัวอย่างหลักทั้งสอง มีสาระสำคัญได้แก่

(2.1) การได้รับประโยชน์จากแหล่งเงินทุนต่างๆของผู้ประกอบการ “ก่อน” เข้าโอท็อป และ “หลัง” เข้าโอท็อป นั้นมีการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งแหล่งเงินทุนของตนเองไปเป็นแหล่งจากธนาคารของรัฐมากขึ้น แต่อาจจะจำแนกประเด็นสำคัญได้แก่ (ก) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือการพึ่งพาตลาดของแหล่งเงินทุนจากตนเอง ลดลงเพราะได้รับจากแหล่งอื่นมากขึ้นของกลุ่มรวม 5 ผลิตภัณฑ์ และแยกย่อยในกลุ่มรวมเครื่องปั้นดินเผา และกลุ่มรวมของเครื่องจักสาน แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า t-test) ในกลุ่มรวมผ้าทอ กลุ่มรวมศิลปะงานโลหะ กลุ่มรวมเครื่องจักสาน น่าจะ

เป็นเพราะทั้งกลุ่มนี้ยังอยู่ในสภาพที่ไม่เปลี่ยนแปลงด้านการขยายกิจการให้ใหญ่ขึ้นมากนัก (ข) ในแหล่งเงินทุนจากการกู้ยืมในระบบ โดยรวมแล้วมีน้อยมากทั้ง “ก่อน” และ “หลัง” เข้าโอทอป (ไม่ถึง 1%) และมีเพียงกลุ่มผ้าทอ (ลวดลายผ้าทอ) และศิลปะงานโลหะเท่านั้นที่กู้แต่ไม่เกินร้อยละ 1 ของการพึ่งพา เมื่อทดสอบไม่พบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค) แหล่งเงินทุนจากธนาคารเอกชนก็ไม่ต่างจากแหล่งเงินทุนในระบบ คือมีไม่ถึงร้อยละ 1 ของการพึ่งพาและกลุ่มที่ไม่มีการกู้ยืมเลยคือ ผ้าทอ (ลวดลายผ้าทอ) ศิลปะงานโลหะ และเครื่องถักสาน ที่เหลืออีก 2 กลุ่มพบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ง) แหล่งเงินทุนจากธนาคารของรัฐ มีกลุ่มที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ กลุ่มรวมผลิตภัณฑ์ทั้ง 5 กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา รวม กลุ่มเครื่องจักสานรวม แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มของ 1) กลุ่มรวมผ้าทอ (ลวดลายผ้าทอ) กลุ่มรวมศิลปะงานโลหะ และ กลุ่มรวมเครื่องถักสาน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผ้าทอ กลุ่มศิลปะงานโลหะ และเครื่องถักสานยังไม่มีการขยายกิจการเพิ่มขึ้น จึงยังคงใช้แหล่งเงินทุนจากธนาคารรัฐไม่แตกต่างกัน นอกนั้นคงเริ่มขยายกิจการแล้ว

(2.2) แหล่งของการขายสินค้าโอทอปของผู้ประกอบการ เมื่อเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ 1 (N=120) และ 2 (N=88) สรุปว่า (1) ช่องทางการจำหน่ายเองในประเทศ พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มรวม 5 ผลิตภัณฑ์ และ 3 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มผ้าทอ (ลวดลายผ้าทอ) กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา และเครื่องถักสาน ยกเว้นกลุ่มศิลปะงานโลหะ เครื่องจักสาน (2) ช่องทางจำหน่ายผ่านตัวแทนขายทั้งในและนอกประเทศจะสลับกันกับข้อที่ผ่านมา พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 2 จะมากกว่าและมากกว่าแบบสลับกันกับกลุ่ม 1 คือกลุ่มตัวอย่าง 2 น่าจะมีแนวโน้มพัฒนาการด้านการตลาดกว้างกว่า ช่องทางการจำหน่ายเองทั้งในและต่างประเทศเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

(2.3) รายได้เฉลี่ย (บาทต่อราย) ในปี 2548 ของกลุ่มผลิตภัณฑ์และแจกแจงเป็นร้อยละจากต่างประเทศและในประเทศพบว่า กลุ่มตัวอย่าง 1 (N=120 ค่าเฉลี่ยรายได้ 1.17 %) มีความแตกต่างของร้อยละในการขายต่างประเทศ กับกลุ่มตัวอย่าง 2 (N=88 ค่าเฉลี่ยรายได้= 5.25%) น้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

(2.4) แหล่งที่ส่งไปขายต่างประเทศ อาจสรุปดังนี้ (1) กลุ่มผลิตภัณฑ์โดยรวม (N=208) มีส่งไปขายกลุ่มสหภาพยุโรปเพียง 15 ราย (0.07%) สหรัฐอเมริกา 15 ราย (0.07%) และญี่ปุ่น 15 ราย (0.07%) (2) หากจำแนกเป็นรายกลุ่ม กลุ่มผ้าทอ (ลวดลายผ้าทอ) มีเพียง 1 ราย (N = 21, ในกลุ่มตัวอย่าง 2) ที่ส่งไปขายในกลุ่มสหภาพยุโรปและญี่ปุ่น ในเครื่องปั้นดินเผา (N = 10) กลุ่มตัวอย่าง 1 (นครสวรรค์และ 3 จังหวัด) มีส่งไปขายเองที่ต่างประเทศเพียง 1 ราย (10%) ที่ญี่ปุ่นและสหภาพยุโรป ส่วนกลุ่มศิลปะงานโลหะ (กลุ่มตัวอย่าง 1, N = 17) มีเพียง 2 ราย ที่ส่งไปขายสหภาพยุโรป แต่กลุ่มตัวอย่าง 2 (N = 16) มี 6 ราย (37.5%) ที่ส่งไปขายเรียงจากมากคือ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ส่วนเครื่องจักสานนั้นมีเพียงกลุ่มตัวอย่าง 2 (N = 12) รวม 2 ราย (16.7%) ส่งไปจากมากหาน้อยคือ สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป

(2.5) ความคิดเห็นต่อประโยชน์ในการเข้าเป็นสมาชิกโอทอป

(2.5.1) วิธีประเมินคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของตนเองเปรียบเทียบ “ก่อน”และ “หลัง”การเข้าเป็นสมาชิกโอท็อปว่ามีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงขึ้นหรือไม่ ตามประเด็นต่างๆสาระสำคัญได้แก่ (1) ศิลปะและเอกลักษณ์ความเป็นไทยในท้องถิ่น (2) สะดุดตาผู้บริโภค (3) การสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจแก่ลูกค้า (4) มีตรา (Brand) สินค้าเป็นของตนเอง (5) การดูแลรักษาง่ายขึ้นและเหมาะสมกับสภาพใช้งาน (6) ความแข็งแรงสวยงามและทันสมัย (7) มีมาตรฐานสากลเป็นที่ยอมรับ (8) มีคุณภาพละเอียด ประณีต

(2.5.2) ประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 8 ประเด็นที่ประเมินเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างรวมของ 5 ผลิตภัณฑ์แจกแจง “ก่อน”และ“หลัง” การเข้าโอท็อปว่าแตกต่างจากเดิมหรือไม่ อาจจะสรุปผลในประเด็นที่สำคัญได้แก่ (1) มีศิลปะและเอกลักษณ์ความเป็นไทย สีสันสะดุดตา งานละเอียดประณีต (2) รูปแบบปรับปรุงทันสมัยสวยงาม (3) เพิ่มมูลค่าด้วยรูปแบบบรรจุภัณฑ์ (4) พัฒนาสินค้าต่อเนื่องโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเป็นศิลปะไทย (5) พัฒนารูปแบบลวดลายองค์ประกอบ ขนาดส่วนประกอบตามความต้องการของลูกค้า (6) ปลอดภัยต่อผู้ใช้ (7) แข็งแรงทนทานรักษาง่ายสีไม่ตก และ(8) ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพละเอียดประณีต

(2.5.3) รูปทรงผลิตภัณฑ์ “ก่อน”และ“หลัง”การเข้าโอท็อปซึ่งแยกเป็น 7 ประเด็น พบสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ (1) แข็งแรง ขนาดเหมาะแก่การใช้งาน (2) รูปทรงสี่เหลี่ยม สีไม่ติดมือ (3) วัสดุตกแต่งงทน ประณีตกลมกลืน (4) ผิวเรียบเสมอไม่กรอบแตกหักง่ายขึ้น (5) มีรูปทรงสมบูรณ์ไม่มีตำหนิ (เช่น กด งอ เบี้ยว) การทดสอบพบทำนองเดียวกับข้อที่ผ่านมา (ข้อ4) (6) รูปทรงที่แปลกใหม่และพัฒนาอยู่เสมอ (7) มีรูปทรงลักษณะเป็นลวดลายเฉพาะของท้องถิ่นพบทั้งกลุ่มรวม (N=208)

(2.5.4) รูปแบบบรรจุภัณฑ์ อาจจะสรุปประเด็นสำคัญดังนี้ ต่อไปนี้ (1)รูปแบบกะทัดรัดสะดุดตาผู้ใช้ (2) แข็งแรงเบาขนย้ายสะดวก (3) มองเห็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ชัดเจน (4) รูปทรงบรรจุภัณฑ์มีต้นทุนต่ำ (5) มีข้อมูลบอกวิธีการใช้ผลิตภัณฑ์ (6) บรรจุภัณฑ์มีรูปแบบสากลเชิงการค้า (7) รูปแบบ บรรจุภัณฑ์สามารถนำไปใช้ได้ทันที

3. เปรียบเทียบแนวทางพัฒนาสินค้าโอท็อประดับประเทศในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดภาพรวมของการพัฒนาว่าสภาพโดยทั่วไปเป็นอย่างไร มีปัญหาความต้องการอะไรบ้าง ต้องการความสนับสนุนเรื่องใดที่จำเป็น สภาพปัญหาพื้นฐานที่ต้องการให้มีการสนับสนุนจากรัฐในประเด็นทางด้านศิลปะ จึงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มรายได้ที่น้อยกว่า (N1=51) และมากกว่า 50,000 บาทต่อรายต่อปี (N2=157) มีผลสรุปที่เป็นสาระสำคัญดังต่อไปนี้ คือ (1) ปัญหาด้านคุณภาพที่ต้องการแก้ไข พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มรายได้ มีความเห็นสอดคล้องกัน พบว่าสภาพปัญหามีลำดับจากมากไปน้อยในการต้องการรับการสนับสนุน คือ 1.1) งานที่ผลิตด้วยมือแต่ละชิ้นคุณภาพไม่เท่ากัน 1.2) ต้องการผู้รู้ที่มีประสบการณ์มาแนะนำด้านคุณภาพ 1.3) เทคนิคกระบวนการผลิตไม่ดีพอ 1.4) คุณภาพวัตถุดิบยังไม่ดีพอ 1.5) ยังไม่มีตราสินค้าที่เป็นที่ยอมรับ(มีหลายรายที่มีอยู่แล้ว) นอกนั้นมีปัญหาไม่มากนักคือ 1.6) ขาดแหล่งวัตถุดิบของตนเอง 1.7) วัตถุดิบหาซื้อยาก 1.8) ความคงทนของสินค้า 1.9) ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค (2) ปัญหาด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ต้องการการสนับสนุน มีสาระสำคัญสรุปได้คือ ทั้งกลุ่มรายได้ที่น้อยกว่าและมากกว่า 50,000 บาท/ราย/ปี มีความเห็นสอดคล้องกันในประเด็นปัญหาจากมากไปน้อยดังนี้ 2.1) ขาดความรู้ด้านการ

ออกแบบ 2.2) ต้องใช้เวลานานในการฝึกฝีมือแรงงาน 2.3) มีการพัฒนารูปแบบแต่ไม่สม่ำเสมอ 2.4) วัสดุการผลิตต้องหามาจากที่อื่นและราคาแพง 2.5) วัสดุในท้องถิ่นหามาทดแทนไม่ทัน (3) ปัญหาด้านรูปแบบบรรจุภัณฑ์ ที่ต้องการการสนับสนุน ทั้งกลุ่มรายได้น้อยกว่าและมากกว่า 50,000 บาท/ราย/ปี มีความเห็นสอดคล้องกันใน 5 ประเด็นแรกเรียงตามลำดับความสำคัญคือ 3.1) ขาดความรู้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ 3.2) ถ้าออกแบบสวยต้นทุนสูง 3.3) หาแหล่งผลิตบรรจุภัณฑ์ราคายุติธรรมไม่ได้ 3.4) รูปแบบยังไม่เป็นมาตรฐานสากล 3.5) บรรจุภัณฑ์ที่มียังป้องกันความเสียหายของผลิตภัณฑ์ไม่ได้ (4) ปัญหาทั่วไปที่ต้องการรับการสนับสนุน พบว่าทั้งกลุ่มรายได้น้อยกว่า 50,000 บาท/ราย/ปี และมากกว่า 50,000 บาท/ราย/ปี มีความเหมือนกันของปัญหา 5 อันดับแรก เรียงจากมากไปน้อยคือ 4.1) งานศิลปะและความเป็นเอกลักษณ์ไทยต้องใช้เวลานาน 4.2) การสั่งซื้อไม่สม่ำเสมอ 4.3) ขาดการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมแรงงานมีฝีมือ 4.4) แรงงานมีฝีมือไม่พอเพียง 4.5) ขาดการพัฒนาแนวคิดของกลุ่มร่วมกัน อาจสรุปได้ว่าในกลุ่มที่มีรายได้ไม่น้อยควรเน้นการสนับสนุนการแก้ปัญหาในเรื่องของ (ก) งานที่ผลิตด้วยมือแต่ละชิ้นมีคุณภาพไม่เท่ากัน (ข) ขาดความรู้การออกแบบด้านบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ 5) แนวคิดความต้องการในการปรับปรุงด้านคุณภาพและการปรับระบบงาน อาจสรุปสาระสำคัญในเรื่องความต้องการการสนับสนุนได้แก่ (5.1) การแนะนำแหล่ง ข้อมูลเพื่อการติดต่อ (5.2) การดูงานอย่างมีระบบในกลุ่มตัวอย่างที่มีความสำเร็จ (5.3) การอบรมเพื่อยกระดับขีดความสามารถในเรื่องต่อไปนี้ มาตรฐานการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการลูกค้า การเลือกและคัดสรรวัตถุดิบ(ทั้งในท้องถิ่นและแหล่งอื่น) เพื่อใช้กับเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อลดต้นทุนการผลิต วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในกลุ่มผลิตภัณฑ์เดียวกันทางอินเทอร์เน็ต (5.4) มีศูนย์บริการด้านการตลาดที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด และมีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายเช่นอินเทอร์เน็ต หรือสิ่งพิมพ์เช่นทำ “โบชัวร์” สินค้าหรืออื่นๆเพื่อแนะนำหรือสนับสนุนด้านการขายตลอดจนการหาตลาดเพิ่มช่องทางขึ้นอีก (5.5) ความเป็นไปได้ในการถ่ายทอดนวัตกรรมด้านศิลปหัตถกรรมในกลุ่มตัวอย่างของนครสวรรค์ เมื่อมีการนำเงินงานให้แก่แต่ละกลุ่มอาชีพดู

4. หาแนวทางเพื่อเป็นต้นแบบของการพัฒนาสินค้าศิลปหัตถกรรมของจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดใกล้เคียงจากการเปรียบเทียบกับโอท็อปในจังหวัดอื่นๆ ในเรื่องนี้ผลการวิจัยมีข้อสรุปด้วยการใช้ตัวแบบบทบาท (Role model) เป็นแนวทางสรุปสาระสำคัญ คือ ระบบที่ควรจะเป็นในการสนับสนุนให้รูปแบบของแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าศิลปหัตถกรรมทั้ง 5 อย่างของจังหวัดนครสวรรค์เกิดสภาพของ

(4.1) การเรียนรู้ด้วยตนเองในการมีประสบการณ์ในการคิด การสังเกตของกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่จะยอมรับนวัตกรรม ควรเน้นการให้ข้อมูลผ่านช่องทางต่างๆ เช่นการดูงานด้วยการใช้ระบบ TCDV (Technical Cooperation among Developing Village) การร่วมมือกันในกลุ่มหมู่บ้าน (เครือข่าย) ที่กำลังพัฒนา เพื่อกระตุ้นการรับรู้ในการเรียนรู้ด้วยตนเองให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้

(4.2) การโค้ชและการชี้ทาง (coaching & mentoring) รูปแบบที่เหมาะสมกับการยอมรับนวัตกรรมนั้นควรเน้นการสร้างเครือข่าย (network) ในแต่ละกลุ่มศิลปหัตถกรรมทั้ง 5 และขยายเป็นกลุ่ม

รวมพลัง (cluster) ในที่สุดเพื่อประโยชน์ในการฝึกอบรมการสร้างระบบเครือข่ายในชุมชนในกลุ่มอาชีพเดียวกัน เพื่อดึงศักยภาพของประชาชนในระดับรากแก้วให้สามารถผลิตสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนให้เป็นเครือข่ายที่สนับสนุนกันและกัน (การร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเขตตลาดจังหวัดกาฬสินธุ์) ในการแปรรูปผ้าที่มีศูนย์กลางที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองตอกแป้น มีเครือข่ายในพื้นที่ 6 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า 50-60 คน มีการออกแบบลวดลายผ้าจิต แล้วจ้างบริษัททอฯ ที่กรุงเทพฯ แล้วเอาผ้าทอนั้นมาทำผลิตภัณฑ์ประเภทปลอกหมอน หมอนสามเหลี่ยม ที่นอน ผ้าปู ฯลฯ โดยคนตัดเย็บจะมีรายได้วันละ 150-200 บาท และระบบนี้กระจายไปที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยวัง อำเภอเขตตลาด จะเป็นเครือข่ายในการผลิตรวม 14 หมู่บ้านของ 14 ตำบล (1,000 ครัวเรือน) แปรรูปเหมือนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองตอกแป้นและทำให้มีรายได้ประมาณ 5,000 – 10,000 บาทต่อเดือนต่อครอบครัว ทั้งควรมีสถาบันการศึกษาเข้าร่วมสนับสนุนหรือเป็นแหล่งกลางที่จัดระบบที่มีวิทยากรหลักคือผู้สำเร็จในชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านรูปแบบและวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่วนวิทยากรเสริมคือนักวิชาการจะเน้นในเรื่องการสร้างมาตรฐานการผลิต การเลียนแบบตัวแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นความต้องการของตลาด

(4.3) การรับรู้ผลการตอบสนอง (feedback) จากกลุ่มเป้าหมายเน้นวิธีการป้อนข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ในการคัดสรรกลุ่มเป้าหมายที่เริ่มต้นจากกลุ่มงานที่มีความต้องการอย่างจริงจังเท่านั้น(เสมือนเอาแต่ใจเขินอาย) ไม่ใช่ไปกระตุ้นผิดกลุ่ม คือกลุ่มที่ยังไม่มีความต้องการการเปลี่ยนแปลง(เสมือนเอาแต่ใจเขินอาย) แต่ที่ขาดใจตาย) ทั้งยังต้องมีผู้นำกลุ่มที่มีความพร้อมในเรื่องของวิสัยทัศน์ มีความปรารถนาแรงกล้าที่จะทำให้อุปกรณ์พัฒนา มีทัศนคติบวกมีความเชื่อว่าเป็นไปได้ ไม่เป็นน้ำชาล้นถ้วย ทั้งกลุ่มมีกิจกรรมพื้นฐานของกลุ่มอยู่แล้วและได้กระทำงานพื้นฐานสำเร็จมาแล้วระดับหนึ่ง (แต่ยังทำไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้องจึงไม่สำเร็จ)

(4.4) การจัดการความรู้ (knowledge management) ด้วยการทำงานสนับสนุนแบบผสมผสาน (Integrated development) ด้วยกลยุทธ์ การดำเนินการที่แตกต่างกันไปตามรูปแบบของกลุ่มของระดับรายได้ ระดับการพัฒนา ควรมีการแบ่งปัน (sharing) ในรูปแบบการถ่ายวิดีโอของ “ช่างงาน” ให้มากขึ้น เพื่อเป็นกรณีตัวอย่าง ซึ่งเป็นทั้งการเก็บข้อมูลอย่างธรรมดา (simple collection) ของความรู้จากภายนอก (explicit) และภายใน (implicit) ชุมชน]

(4.5) การติดต่อสื่อสารภายในที่จะก่อให้เกิดระบบที่ดีในการยอมรับนวัตกรรมที่จะทำให้เกิดผลในการรับข้อมูลและเกิดการปฏิบัติที่น่าจะเกิดผล โดยเฉพาะในเรื่องการสนับสนุนการตลาดและช่องทางผู้การตลาดที่เน้นการเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด แหล่งสนับสนุนทางการเงินของ SME และธนาคารรัฐที่มีทั้งการติดต่อสื่อสาร ควรแบ่งเป็นสองกลุ่มหลักที่มีกลยุทธ์ที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มที่มีความพร้อมและพัฒนารองเท้าตนเองได้แล้ว (พวก 3 - 5 ดาว) ก็เน้นระบบการตลาดมาตรฐานและผลิตภัณฑ์ที่ขายได้กว้างขวางในตลาดโลก ส่วนกลุ่มล้าหลังพึ่งตนเองยังไม่ได้เน้นการสนับสนุนให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ก่อน ด้วยการจัดตั้งเครือข่ายที่เน้นความต้องการร่วม ความสนใจร่วม ปัญหาพร้อมแล้วมีการแบ่งงานกันพัฒนาตามความถนัดด้วยการแบ่งปันผลประโยชน์ของกลุ่ม กลยุทธ์ที่จะก่อให้เกิดพลังร่วม (synergy) ควร

มีขั้นตอนสำคัญ คือการแสวงจตุร่วม สงวนจุดต่าง การกำหนดตารางการทำงานล่วงหน้า การระดมพลังสมอง การมีกิจกรรมร่วมที่เสริมประโยชน์ การมีผู้ประสานงานมือดี การมีเป้าหมายร่วมในการได้รับผลประโยชน์

(4.6) การประเมินตนเองของกลุ่มหรือเครือข่ายเป้าหมายในชุมชนและประเมินทีมในการที่โค้ชจะไปช่วยสนับสนุน ตัวแทนการเปลี่ยนแปลง (change agents) ควรจะยึดหยุ่นปรับตัวต้องมีเกณฑ์ (criteria) วัตถุประสงค์ที่แยกย่อยออกเป็นตัวชี้วัด (indicators) เพื่อกำหนดเป้าหมายล่วงหน้าในรูปของดัชนี (index) เพื่อนำไปสู่การประเมิน (appraisal) ปัจจัยนำเข้าและประเมินกระบวนการ (process evaluation) และประเมินผลได้ (output & impact evaluation) ซึ่งไม่ใช่แค่เพียงยกระดับรายได้ขึ้น แต่ต้องคำนึงความครบถ้วนในเรื่องของจิตวิญญาณในการพัฒนาการพึ่งพาตนเอง และความเป็นผู้ประกอบการที่มีความเป็นเอกลักษณ์ไทยในศิลปหัตถกรรมแม่แปลงรูปตามความต้องการตลาดโลกก็ตาม

ชื่อเรื่อง **การพัฒนาเยาวชนวิถีด้วยกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน**
Development of Youth Philosopher by Future Search Conference

ผู้วิจัย บรรรชกร กล้าหาญ
 รุ่งทิพย์ กล้าหาญ

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2550

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

ปรัชญาการศึกษาของประเทศที่มุ่งเน้นกระบวนการคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น เพื่อการสร้างให้เยาวชนเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข โดยความพยายามในการปฏิรูปการศึกษา เฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ หากแต่ขณะเดียวกันสิ่งที่ปรากฏเกี่ยวกับการสร้างคน คือ นโยบายและแผนการพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญเศรษฐกิจและวัตถุ ด้วยความพยายามสร้างทุกสิ่งเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายได้ จนก่อเกิดความเสื่อมถอยของระบบคุณค่า ระบบวัฒนธรรม และระบบคุณธรรมจริยธรรมของสังคม นำไปสู่ปัญหาสังคมในหลายด้านและส่งผลกระทบต่อคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่กำลังรับรู้เรียนรู้เพื่อแสวงหาแบบอย่างในการพัฒนาอัตลักษณ์ของตน ซึ่งเริ่มสับสนในระบบคุณค่าที่ปรากฏในสังคม

ท่ามกลางสภาวะการณ์ดังกล่าว ก่อให้เกิดคำถามที่ทำทนายองค์กรทางสังคมถึงแนวทางการพัฒนาเยาวชนเพื่อให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจโดยใช้วิจารณญาณมีคุณธรรมจริยธรรมกำกับในการดำเนินชีวิต มีการผสมผสานในปรัชญาการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับวัย และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสรรพสิ่งในสังคมอย่างเกื้อกูล ทั้งยังมีความปรารถนาจะเป็นผู้ที่ยกระดับปัญญาของตนอยู่เนืองนิจ อันเป็นลักษณะที่เรียกว่า “**ยุวประชาเมธี**”

ด้วยความคาดหวังจากสังคมต่อองค์การศึกษาในการพัฒนาเยาวชน ให้มีคุณลักษณะที่ต้องการ ผ่านการใช้กลไกการศึกษาระบบต่างๆ ทั้งในระบบ นอกกระบวนและตามอัธยาศัย เพื่อการแสวงหา ตรวจสอบ และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาภายใต้กรอบคิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องประสานกับแนวคิดกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกันที่เชื่อว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลในการคิดคำนึงวิเคราะห์หาคิด เชื่อมโยงปัจจุบันและคาดหวังถึงอนาคต ด้วยการสร้างวิสัยทัศน์ ความรับผิดชอบ วางแผนงาน ปฏิบัติงานและสรุปประเมินผลร่วมกัน จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนา กิจกรรมของกลุ่ม ดังนั้นจึงนำสู่ความสนใจในการปรับใช้กระบวนการสร้างอนาคตร่วมกันเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะยุวประชาเมธี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเทคนิคการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะยุวประชาเมธี ด้วยกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะยุวประชาเมธี ด้วยกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิควิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ประชากร

นักเรียน - นักศึกษา ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ ระดับ ปวช. และ ปวส. จำนวนทั้งสิ้น 1,350 คน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียน - นักศึกษาแกนนำยุวประชาเมธีของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ จำนวน 27 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบกำหนดคุณลักษณะ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมตามกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน ประเด็นการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ กิจกรรมสมุดบันทึกความดี แบบสะท้อนความคิดต่อการร่วมกิจกรรม เทปบันทึกเสียง การถ่ายภาพ บันทึกภาคสนาม และวัสดุต่างๆ เพื่อใช้สำหรับกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีรายละเอียดโดยสังเขปคือ

1. แผนการจัดกิจกรรมตามกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน ประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างมุมมองต่อปัญหาสังคมวัฒนธรรม ผลกระทบต่อเยาวชน การสร้างวิสัยทัศน์และพันธกิจต่อการป้องกันแก้ไขปัญหาสังคมโดยบทบาทของเยาวชน การจัดทำแผนงานและโครงการเพื่อการ

แก้ไขปัญหาสังคมวัฒนธรรม การนำโครงการสู่การปฏิบัติเพื่อขยายผลในสถานศึกษา การจัดเวทีสรุบบทเรียนและการจัดมหกรรมการศึกษา

2. สมุดบันทึกความดี ซึ่งมอบหมายให้นักเรียน/นักศึกษาทำการบันทึกการทำความดีในชีวิตประจำวันเป็นระยะเวลา 2 เดือน พร้อมให้นำส่งคณะกรรมการองค์การเกษตรกรในอนาคต (อกท.) ให้ทำหน้าที่ตรวจสอบทุก 2 สัปดาห์
3. แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วม โครงการ
4. แบบบันทึกภาคสนาม เป็นการบันทึกปรากฏการณ์ที่ได้จากการศึกษาและการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้บันทึกเป็นประจำทุกครั้งที่ในการทำกิจกรรม พร้อมทั้งจดบันทึกวันเวลากำกับทุกครั้งเพื่อประโยชน์ในการจำแนกข้อมูลเพื่อการตรวจสอบและวิเคราะห์
5. แบบสะท้อนความคิดต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
6. ประเด็นการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง
7. เทปบันทึกเสียง เพื่อการบันทึกข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล

สำหรับเทคนิควิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยจะใช้เทคนิควิธีการดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ภายใต้อาณาเขตที่เป็นธรรมชาติ ปราศจากความรู้สึกลดดัน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการตั้งประเด็นปัญหาไว้ก่อนล่วงหน้าและเป็นประเด็นปัญหากว้างๆ โดยสัมภาษณ์นักศึกษาที่เข้าร่วมในโครงการ และกลุ่มเพื่อนของนักศึกษา
2. การสนทนากลุ่ม เป็นการจัดการสนทนาเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนนักศึกษา ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ทศนะและวิเคราะห์ในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องร่วมกัน โดยการจัดกลุ่มสนทนาแบบคละกลุ่ม
3. การสังเกต คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการทั้งแบบมีส่วนร่วมและสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการที่คณะผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษา จึงทำให้มีการปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอจากการพูดคุยในห้องเรียนและในยามว่างต่างๆ กับนักศึกษากลุ่มต่างๆ ทั้งนักศึกษาที่เป็นวิทยากรอาสาแกนนำและนักศึกษารุ่นขยายผล จึงทำให้สามารถสังเกตพฤติกรรมทางสังคมที่นักศึกษาแสดงออกได้
4. การจัดเวทีสรุบบทเรียน จำนวน 1 ครั้ง ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนนักศึกษาได้นำเสนอผลงานและสะท้อนคิดต่อการพัฒนาตนเองของเยาวชน
5. การจัดเวทีมหกรรมการศึกษา จำนวน 1 ครั้ง และการบันทึกเทปโทรทัศน์รายการช่อง 11 จำนวน 1 ครั้ง
6. การใช้แบบสะท้อนความคิดต่อการร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นการรวบรวมความคิดเห็นของนักเรียน / นักศึกษาต่อกิจกรรมที่ดำเนินการแต่ละครั้งและการนำปรับประยุกต์ใช้

7. การตรวจสอบบันทึกความดี ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนนักศึกษาได้เกิดการวิเคราะห์พฤติกรรมในชีวิตประจำวันของตนเองว่าได้สร้างคุณค่าแก่ตนเอง คนอื่นและสังคมอย่างไรรวมทั้งวาดหวังในการปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่ตนและสังคมในอนาคตเช่นไร

8. แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนนักศึกษา ซึ่งประกอบด้วยระดับชั้น ผลการศึกษา แนวคิดต่อบทบาทเยาวชน ประสบการณ์ทางสังคมและความคาดหวังต่อการร่วมกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการรวบรวมข้อมูลได้เริ่มจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนนักศึกษา ที่เข้าร่วมในโครงการ การวิเคราะห์จากสมุดบันทึกความดี การสนทนากลุ่มและการสังเกตพฤติกรรม โดยเก็บรวบรวมตรวจสอบข้อมูลทุกระยะของการศึกษาวิจัย ทั้งยังได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลอยู่เสมอเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) จากนั้นจึงนำเอาข้อมูลที่ได้รับมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา และตรวจวิเคราะห์กับแนวคิดทฤษฎีและกรอบความคิดที่กำหนดไว้ทุกระยะ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการศึกษา จากนั้นได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของการบรรยาย และสรุปเชิงวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

กระบวนการสร้างอนาคตร่วมกันที่นำมาปรับใช้ เพื่อพัฒนาให้นักเรียนนักศึกษามีลักษณะเป็นยุวประชาชาติ คือ มีทักษะการคิด การปฏิบัติ และมีความสุขเป็นคนดีของสังคมนั้น ต้องยึดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการและการมีส่วนร่วมสูงสุดในการคิด วิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติการและประเมินเพื่อพัฒนา ด้วยการใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อปลูกฝังด้วยความสำนึกรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ และการทำงานโดยความช่วยเหลือยอมรับกันและกัน ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของวัยรุ่น ที่ต้องการการยอมรับ และการแสดงออก

การดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน ต้องมีการกระตุ้นให้นักเรียนนักศึกษาตระหนักถึงสถานการณ์ของสังคม การเปรียบเทียบอดีตปัจจุบันและสร้างคามใฝ่ฝันต่ออนาคต การตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะส่วนหนึ่งของสังคม พร้อมร่วมสร้างวิสัยทัศน์ต่อการพัฒนาสังคมในอนาคต บนพื้นฐานความเป็นจริง การกำหนดแผนงาน และการปฏิบัติจริง รวมทั้งการสรุปผลการปฏิบัติเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นจึงเน้นวิธีการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์ อย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสรรค์ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อยุคข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน ที่จำเป็นต้องมีการค้นคว้าวิเคราะห์ที่เลือกเฟ้นข้อมูลข่าวสาร ด้วยการคิดเป็นหรือคิดอย่างฉลาด เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้สามารถรู้จักจำแนกเลือกฟังหรืออ่านในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญญารอบรู้ว่าสิ่งใดคือคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม สามารถนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริง ซึ่งเมื่อกระทำบ่อยครั้งก็จะเกิดความรอบรู้จากการทำหรือรู้ทำ

ขณะเดียวกันยังพบว่า กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะยุวประชาชาติที่ดีจำเป็นต้องมีการสร้างเงื่อนไขขงใจเพื่อเสริมแรงให้นักศึกษาเกิดความกระตือรือร้น และพร้อมจะแสดงตนแก่ผู้อื่นด้วยความภาคภูมิใจในฐานะยุวประชาชาติ ดังนั้นจึงมีการบูรณาการแนวคิดการปลูกฝังคุณธรรมด้วยการปรับ

พฤติกรรมและการปลูกฝังคุณธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคม ด้วยการมอบเกียรติบัตรให้นักเรียน นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการฯ การแสดงความชื่นชมผลงาน การประชาสัมพันธ์ผลงานโดยสื่อสิ่งพิมพ์ ท้องถิ่นและสื่อสิ่งพิมพ์ของสถานศึกษา รวมทั้งการสร้างเงื่อนไขด้วยการกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของ กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งกำหนดคนละ 6 ชั่วโมงต่อภาคเรียน และการส่งเอกสารบันทึกความดี คนละ 8 สัปดาห์ โดยมีการเซ็นรับทราบการทำความคิดจากเพื่อน ครูที่ปรึกษา และคณะกรรมการองค์การ เกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย หรือการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการดำเนินงานตามโครงการที่ นักศึกษานำเสนอ การจัดเวทีสรุปทบทวนเพื่อให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ในสถานศึกษาอื่น การติดตามนิเทศผลการดำเนินงานตามโครงการฯ และการจัดมหกรรมการศึกษาเพื่อ นำเสนอผลงานสู่สาธารณชน พร้อมทั้งมอบเกียรติบัตรและเข็มประดับที่แสดงสถานภาพการเป็น ยูวประชาเมธี การมอบโล่เกียรตินิยม และการบันทึกเทปโทรทัศน์เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชน

นอกจากนี้ยังมีการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่คิด ใฝ่ รู้ มีการปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การจัดบอร์ดนิทรรศการเสริมสร้าง ความดี เพื่อบอกเล่าเรื่องราวกิจกรรมของกลุ่มยูวประชาเมธี การจัดรายการเสียงตามสายประชาสัมพันธ์ กิจกรรมเพื่อเป็นการเชิญชวนให้นักเรียนนักศึกษา ได้ช่วยกันทำความดีและประพฤติตนในทางที่เหมาะสม กับสถานะของตนเอง การตั้งชมรมฝึกพูดและกิจกรรมสืบสานภูมิปัญญาล้ำนา ที่เปิดสอนดนตรี และงาน หัตถศิลป์ล้ำนาแก่กลุ่มเพื่อนในสถานศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ซึ่งทำให้นักศึกษาได้พัฒนาบทบาทการ เป็นผู้นำให้แก่ตนเอง และมีความกล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม รวมทั้งยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์ อย่างไรก็ตามแม้ว่าการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ จะเป็นเพียงพื้นฐาน เป็นการสืบผล ไม่ใช่การ สถานเหตุทั้งหมด หากแต่เป็นรูปแบบการใช้วัฒนธรรมย่อยของสถานศึกษาให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนา คน โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลให้นักเรียนนักศึกษาสามารถพัฒนาตนเองให้ก้าวไปในคุณความดี ตามวิถีแห่งไตรสิกขาที่สถานศึกษาได้พยายามจัดวางระบบวัฒนธรรม ที่เอื้อต่อการก้าวไปสู่การเป็นยูวประชาเมธี

สำหรับขั้นตอนและกิจกรรมการพัฒนายูวประชาเมธี ตามกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน ประกอบด้วย 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 : การสร้างเมล็ดพันธุ์ ซึ่งมุ่งเน้นการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริม กระบวนการมีส่วนร่วม และพัฒนาทักษะการคิดให้นักศึกษามีความสามารถคิดวิเคราะห์วิจารณ์ คิด บูรณาการสร้างสรรค์และการพัฒนาทักษะการตัดสินใจ รวมทั้งเกิดความซึ่มซັบในคุณค่าศีลธรรม วัฒนธรรมและวิถีไทย ประกอบด้วยกิจกรรม คือ การวาดหวังต่อเยาวชนในฝัน การร่วมรำลึกอดีตและ ทุกข์ของเยาวชน การเรียงลำดับปัญหา ต้นไม้ปัญหา และสร้างพันธะสัญญาพัฒนายูวประชาเมธี ระยะที่ 2 : เมล็ดพันธุ์แตกหน่อ เป็นการพัฒนานักเรียนนักศึกษาในลักษณะพหุภาคี ผ่านการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน และสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตย โดยการดำเนินโครงการต้นกล้าสู่วันใหม่ ที่มุ่งสร้างทีมงานและ ขยายผลเพิ่มจำนวนวิทยากรอาสาแกนนำยูวประชาเมธีในสถานศึกษา รุ่นที่ 2 และการสร้างเครือข่ายการ เรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมกลุ่มย่อย (Peer Group) ในลักษณะของกลุ่มเพื่อนรักและห่วงใยเพื่อน หรือ พี่พบน้อง เพื่อแบ่งปันความห่วงใยและหวังดีให้แก่เพื่อนพ้องในสถานศึกษา ให้เป็นการชวนกันเก่งและดี กล้า

แสดงออกในทางที่เหมาะสม โดยการขยายผลสู่กลุ่มเพื่อน 1 ต่อ 5 คน และมีการเชื่อมโยงกับกิจกรรมเดิมก่อนเกิดเป็นกิจกรรมการพัฒนา เช่น การพัฒนาสาธารณชน การออกคำอาสา หรือกิจกรรมการฝึกพูดในที่สาธารณะ ฯลฯ ทั้งนี้โดยเน้นกิจกรรมที่ใช้งบประมาณน้อยที่สุด หรือไม่ใช้งบประมาณ หากแต่เป็นการฝึกฝนให้นักศึกษาเรียนรู้การเสียดสีเพื่อส่วนรวม และระยะที่ 3 : การต่อกันไปให้เห็นผล เป็นช่วงเวลาของการขยายผลการดำเนินกิจกรรมพัฒนายุวประชาเมธี โดยการส่งเสริมบทบาทของนักเรียน นักศึกษากลุ่มวิทยากรแกนนำอาสา ให้ดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพนักเรียนนักศึกษา เช่น กิจกรรมการปฏิบัติและบันทึกความดี กิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน พี่ช่วยน้อง กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมการเผยแพร่สู่วิทยุชุมชน และกิจกรรมชมรมสืบสานภูมิปัญญาล้านนา และชมรมฝึกพูด

ผลของกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกันสามารถพัฒนาให้นักเรียนนักศึกษา ที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการพัฒนาตนเองให้มีลักษณะของการเป็นยุวประชาเมธี คือ การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น การบำเพ็ญตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมที่เกิดจากได้รับการจุดประกายถึงคุณค่า ความสามารถและพลังที่ตนเองมีอยู่ การพัฒนาจิตและเกิดสมาธิในการเรียนดีขึ้น การพัฒนาบุคลิกลักษณะที่จำเป็นของความเป็นผู้นำและกล้าแสดงออกในสิ่งที่เหมาะสม รวมทั้งยังมีการขยายผลสร้างเครือข่ายวิทยากรแกนนำอาสาในระดับต่างๆ

จึงสรุปได้ว่า กระบวนการสร้างอนาคตร่วมกันสามารถพัฒนาให้นักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเกิดการพัฒนาคูณลักษณะการเป็นยุวประชาเมธี

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการศึกษาวิจัย

1. เนื่องจากการพัฒนาคุณลักษณะด้านนี้จำเป็นต้องใช้เวลาในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการซึมซับลักษณะที่ต้องการ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเป็นช่วงๆ
2. ควรมีการวิจัยทดลองเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะเฉพาะเช่น การคิด การเรียน การจัดการ เป็นต้น

2. ด้านการนำไปใช้

1. ผลการวิจัยนี้พบว่ากระบวนการสร้างอนาคตร่วมกันสามารถพัฒนาคูณลักษณะยุวประชาเมธีหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนได้ดี โดยชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้จะต้องเน้นการมีส่วนร่วมแท้จริงของผู้เรียน พร้อมทั้งการบูรณาการสอดแทรกการพัฒนาคุณลักษณะนี้ในกิจกรรมต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามผลงานวิจัยยังมีจุดด้อย เรื่องการวัดประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้นหากมีการวัดประเมินผลก่อน เชื่อว่าจะทำให้รู้จุดเด่นจุดด้อยในศักยภาพแต่ละด้าน จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาตามศักยภาพบุคคล

2. ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ โดยการสอดแทรกในทุกรายวิชาการ ซึ่งหากครูผู้สอนทุกคนตระหนักและดำเนินการจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องจริงจังและเป็นระบบยิ่งขึ้น

3. สถานศึกษาและผู้บริหาร ควรได้มีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ด้วยการนิเทศ แนะนำ ให้ขวัญกำลังใจ และจัดงบประมาณสนับสนุน รวมทั้งการจัดกิจกรรมหรือโครงการอื่นๆ ที่ร่วมเสริมสร้างศักยภาพของนักเรียนอีกทางหนึ่ง

4. การประเมินผลการพัฒนาพฤติกรรมยุวประชาเมธีของนักเรียนนักศึกษา แม้ว่าได้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเน้นการมีส่วนร่วมโดยการให้นักเรียนนักศึกษาได้ประเมินตนเอง หรือกลุ่มเพื่อน และให้นักเรียนนักศึกษาได้เรียนรู้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนาตนเองผ่านกิจกรรมสมุดบันทึกความคิด รวมทั้งการสังเกตบันทึกพฤติกรรม และการสนทนากลุ่ม แต่ก็มีข้อสังเกตว่าอาจได้ข้อมูลที่ไม่ลุ่มลึกพอ อาจจำเป็นต้องพัฒนาการออกแบบการประเมินผลการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนนักศึกษา ให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น

5. หน่วยงานต้นสังกัดด้านอาชีวศึกษา ควรได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนนักศึกษา โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทสังคม ไม่เน้นเพียงเนื้อหา แต่บูรณาการเชื่อมโยงให้ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งอาจทำได้โดยการจัดทำเอกสารแนวทางการสอดแทรกพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน การจัดอบรมครูผู้สอน ให้เรียนรู้และตระหนักถึงความจำเป็นและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

6. ผลการวิจัยพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมย่อยของสถานศึกษามีความสำคัญต่อการเกื้อกูลให้นักเรียนนักศึกษาสามารถพัฒนาตนเอง ให้ก้าวไปในคุณความดีตามวิถีแห่งไตรสิกขาเพื่อเป็นยุวประชาเมธี ดังนั้นสถานศึกษาต่างๆ ควรต้องทบทวนและนำเอาทุนทางวัฒนธรรมหรือสภาพแวดล้อมที่มีอยู่มาปรับใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นลักษณะของการวิจัยและพัฒนา ที่มุ่งหมายจะพัฒนาให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดี ทำดี มีความสุขอย่างแท้จริงในสังคมและมีลักษณะของการเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ดังนั้นผลที่ได้จากการวิจัยนอกจากจะเกิด โดยตรงกับผู้เรียนที่เข้าร่วม โครงการฯ ยังจะก่อให้เกิดการขยายผลในลักษณะทวีคูณเพื่อสร้างสังคมที่ดีของเยาวชนในสถานศึกษาและสังคมส่วนรวมต่อไป

2. เป็นการสนับสนุนกิจกรรมด้านการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาเป็นพลเมืองที่ดี

3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองปรับประยุกต์ใช้แนวคิดจิตวิทยาสังคมคือ กระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน ดังนั้นผลที่ได้จากการวิจัยจึงก่อให้เกิดนวัตกรรมในการพัฒนาผู้เรียนที่สามารถขยายผลทางวิชาการและการปฏิบัติต่อไป

4. ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไม่ใช่เพียงขั้นการศึกษาของบุคคล หากแต่เป็นความพยายามในการช่วยเหลือสังคมทั้งหมด เพื่อให้เยาวชนหรือสังคมก้าวสู่วิถีแห่งไตรสิกขา

ชื่อเรื่อง ผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ห้องเรียนสีเขียวกับการอนุรักษ์พลังงาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง
The Result of using integrated planning Mathematics and how to save energy of one - six grade students in Anubanwatangthong school.

ผู้วิจัย สุวรรณ จ้อยทอง

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ ปีการศึกษา 2547

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทองเป็นโรงเรียนที่เปิดสอน ตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2547 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 1,860 คน และในปีการศึกษา 2545 โรงเรียนได้รับมอบห้องเรียนสีเขียว จากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยได้รับมอบห้องเรียนสีเขียวเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนในเรื่องการประหยัดพลังงาน และตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 - ปีการศึกษา 2546 จากการสำรวจการใช้ห้องเรียนสีเขียวเป็นแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเป็นวิชาวิทยาศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 90 และจากการสำรวจการใช้ไฟฟ้าของโรงเรียนในแต่ละเดือนมีแนวโน้มค่าไฟฟ้าสูงขึ้น และจากการสำรวจการปิดไฟฟ้าปิดพัดลมในห้องเรียนและห้องปฏิบัติงาน พบว่า มีหลายห้องที่นักเรียนออกจากห้องเรียนแล้วลืมปิดไฟฟ้า และพัดลมเป็นประจำ ทางโรงเรียนเห็นความสำคัญของการประหยัดพลังงาน ตามนโยบายของรัฐที่มีเป้าหมายให้ประชาชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการประหยัดพลังงาน ทางโรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทองจึงมีแนวความคิดมาปฏิบัติอย่างจริงจังในปีการศึกษา 2547 โดยมอบให้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เป็นหลักในการทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการประหยัดพลังงาน โดยเน้นให้นักเรียนมีพฤติกรรมลด...ละ...เลิก...การใช้ไฟฟ้าแบบสิ้นเปลือง ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน นอกจากนี้ยังเน้นให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - ปีที่ 6 จัดทำโครงการเกี่ยวกับการประหยัดพลังงาน โดยดูใบเสร็จค่าไฟฟ้าของบ้านนักเรียนเป็นหลักว่ามีผลการใช้ไฟฟ้าแบบประหยัดหรือไม่ และดูว่าในแต่ละครอบครัวมีแนวโน้มการใช้ไฟฟ้าลดลงหรือไม่ ได้รับส่วนลดจากโครงการประหยัดไฟ ก้าว 2 ต่อของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและการไฟฟ้านครหลวงหรือไม่

ทางโรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทองเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงให้ศึกษาผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ห้องเรียนสีเขียวกับการอนุรักษ์พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน

อนุบาลวัดอ่างทอง พบว่า สามารถใช้สอนนักเรียนได้เป็นอย่างดีและแผนการสอนคณิตศาสตร์ เรื่อง ห้องเรียนสีเขียวกับการอนุรักษ์พลังงาน ประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2547 และนำมาพัฒนาการสอน ในปีการศึกษา 2548

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ห้องเรียนสีเขียวกับการอนุรักษ์พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง
2. เพื่อให้ให้นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 มีพฤติกรรม ลด... ละ..เลิก....การใช้ไฟฟ้า แบบสิ้นเปลือง ทั้งที่โรงเรียน และที่บ้าน
3. เพื่อให้ให้นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ปีที่ 3 - ปีที่ 6 จัดทำโครงการเกี่ยวกับการประหยัด พลังงานได้
4. เพื่อให้ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 มีทักษะการคิดคำนวณการบวก ลบ คูณ หาร และแก้โจทย์ปัญหา
5. เพื่อให้ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีทักษะการคิดคำนวณการบวก ลบ คูณ หารและแก้ โจทย์ปัญหาร้อยละได้

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ห้องเรียนสีเขียวกับการอนุรักษ์พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง มี พฤติกรรม ลด... ละ..เลิก....การใช้ไฟฟ้าแบบสิ้นเปลือง ทั้งที่โรงเรียน และที่บ้าน
2. นักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ห้องเรียนสีเขียวกับการอนุรักษ์พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง มีส่วน ทำให้ค่าไฟฟ้าทั้งที่โรงเรียนและที่บ้านมีแนวโน้มลดลง
3. นักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ห้องเรียนสีเขียวกับการอนุรักษ์พลังงาน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาล วัดอ่างทอง มีทักษะการคิดคำนวณการบวก ลบ คูณ หารและแก้โจทย์ปัญหา
4. นักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ห้องเรียนสีเขียวกับการอนุรักษ์พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - ปีที่ 6 จัดทำโครงการเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานได้
5. นักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ห้องเรียนสีเขียวกับการอนุรักษ์พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีทักษะการคิดคำนวณการบวก ลบ คูณ หารและแก้โจทย์ปัญหาร้อยละได้

ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One - Group Pretest – Posttest Design โดย

1. ใช้แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน
2. สังเกตพฤติกรรมการใช้ไฟฟ้า ก่อนทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ห้องเรียนสีเขียว กับการอนุรักษ์พลังงาน และหลังการทดลองใช้
3. ตรวจสอบค่าไฟฟ้าในใบเสร็จของโรงเรียน และบ้านนักเรียนในกลุ่มทดลองก่อนทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ห้องเรียนสีเขียว กับการอนุรักษ์พลังงาน และหลังการทดลองใช้

ประชากร

นักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง จำนวนทั้งหมด 1,860 คน ปีการศึกษา 2547 ในแต่ละสายชั้นเรียนมีจำนวน 6 ห้องเรียน รวม 36 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 45 – 50 คน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – ปีที่ 6 โดยสุ่มตัวอย่างแบบง่าย สายชั้นเรียนละ 1 ห้องเรียน รวม 6 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 45 – 50 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

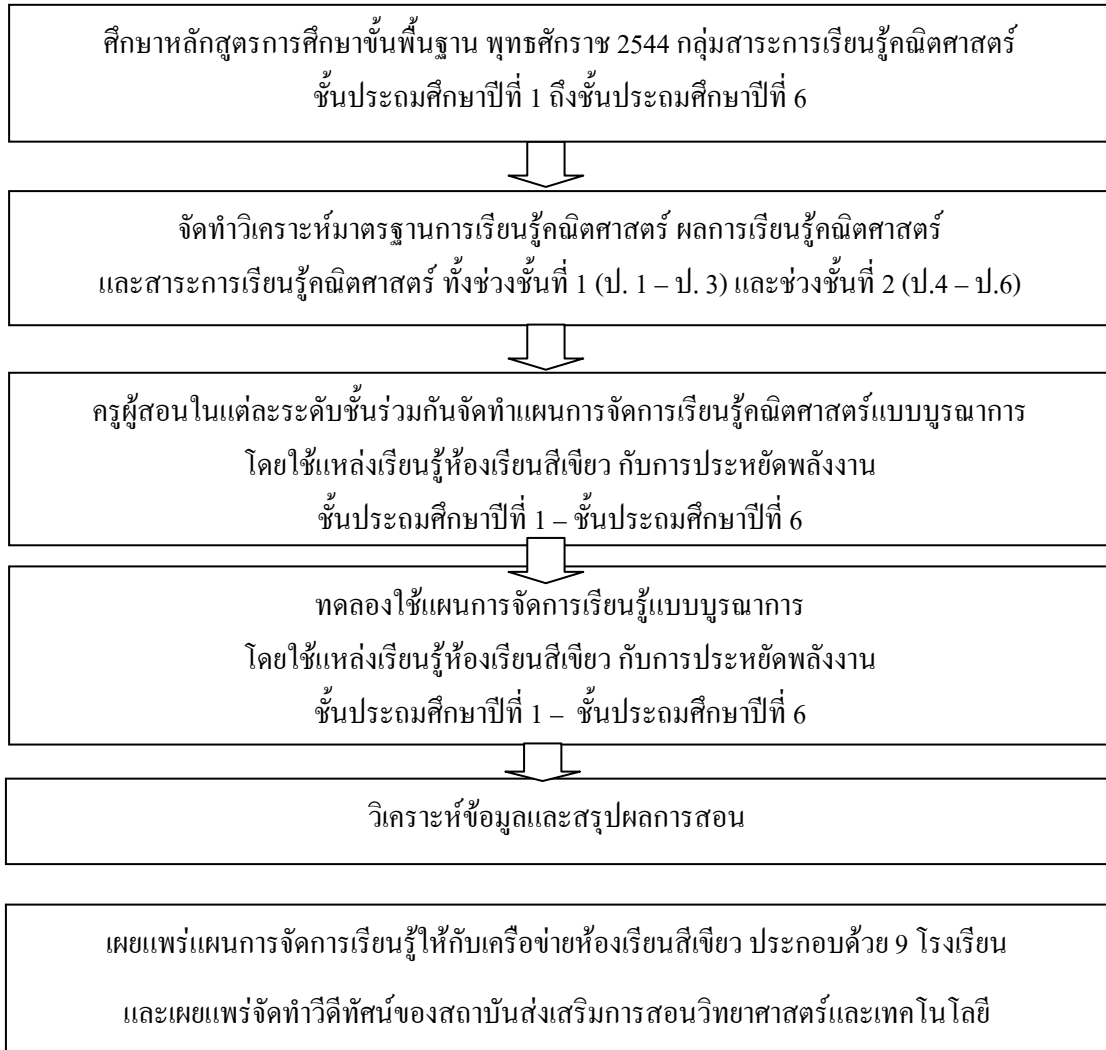
ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ห้องเรียนสีเขียว กับการประหยัดพลังงานชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – ปีที่ 6

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการคิดคำนวณการบวก ลบ คูณ หารและแก้โจทย์ปัญหา

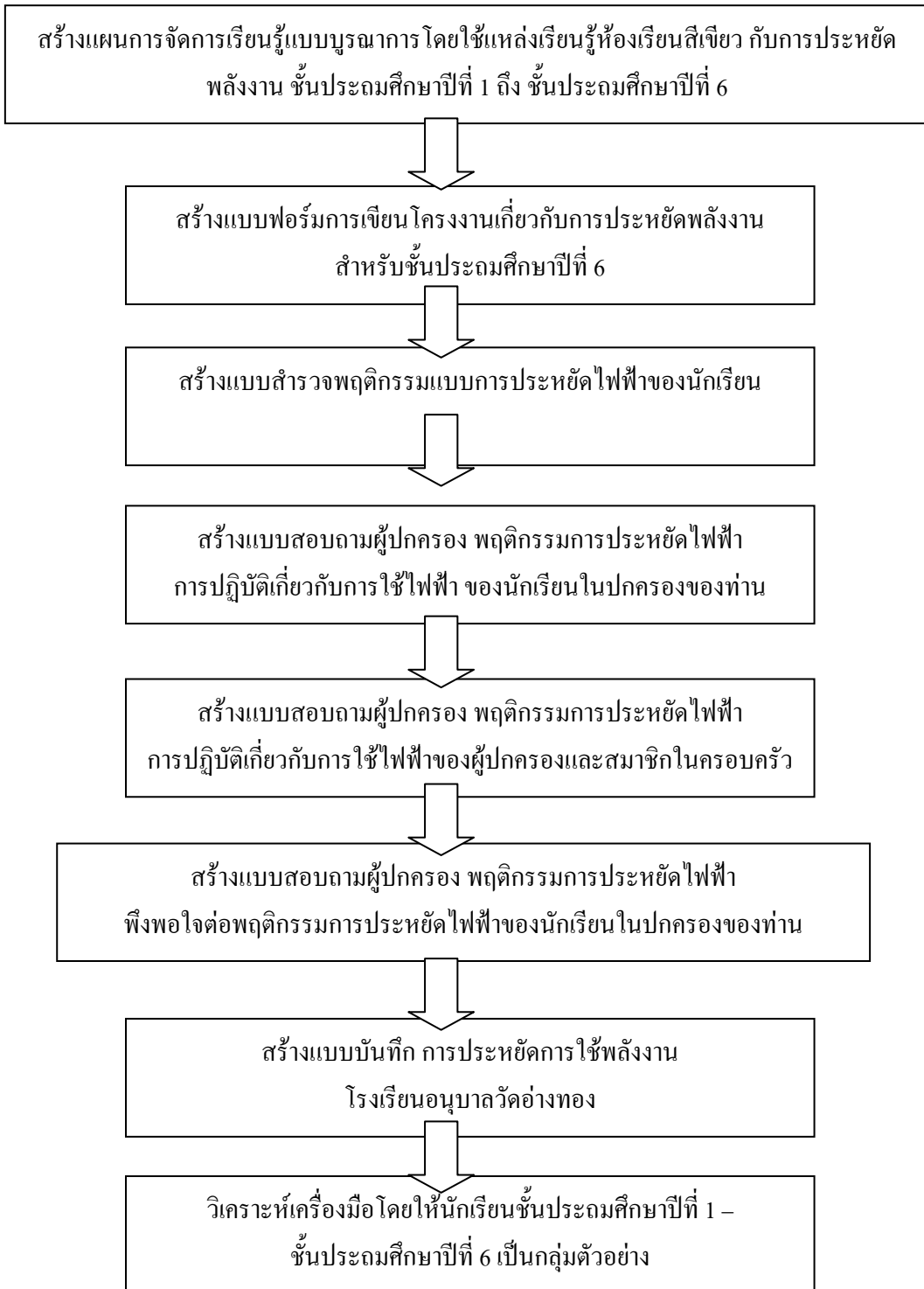
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ห้องเรียนสีเขียว กับการประหยัดพลังงาน

แผนภาพประกอบที่ 1 แสดงแบบแผนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์
แบบบูรณาการกับการประหยัดพลังงาน

แผนภาพประกอบที่ 2 แสดงลำดับขั้นการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2. แบบสำรวจพฤติกรรมการประหยัดไฟฟ้าของนักเรียน

3. แบบประเมินโครงงาน (ใช้แบบประเมินของ สสวท.) แบบสอบถามพฤติกรรมการประหยัดไฟฟ้า การปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ไฟฟ้าของนักเรียนในปกครองของท่าน

4. แบบสอบถามพฤติกรรมการประหยัดไฟฟ้า การปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ไฟฟ้าของท่านและสมาชิกในครอบครัว

5. แบบบันทึก การประหยัดการใช้พลังงาน โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง

การรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาปัญหาทำไมค่าไฟฟ้าในโรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทองจึงสูงขึ้นทุกเดือน แล้วนำมาร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา สรุปปัญหาที่เกิดขึ้น

2. ร่วมกันวางแผนการใช้ไฟฟ้าในห้องเรียน จำนวน 49 ห้องเรียน

3. ผู้บริหารมอบให้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ แบบบูรณาการกับการประหยัดพลังงาน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 ห้องเรียน

4. คณะกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทั้งช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) และช่วงชั้นปีที่ 2 (ป.4-ป.6)

5. ให้ครูผู้สอนในแต่ละระดับชั้น ร่วมกันจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ แบบบูรณาการกับการประหยัดพลังงาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการประหยัดไฟ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ห้องเรียนสีเขียว

6. ทดลองใช้ในแต่ละระดับชั้น โดยครูผู้สอนคณิตศาสตร์ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2547

7. ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะใช้สื่อโฆษณา และหนังสือเกี่ยวกับการประหยัดพลังงาน ตามโครงการประหยัดไฟ กำไร 2 ต่อ ศึกษาพฤติกรรม ลด ละ เลิก การใช้ไฟฟ้าแบบสิ้นเปลือง ศึกษาเพิ่มเติมจากห้องเรียนสีเขียวและนำไปทดลองใช้ที่บ้าน ในแต่ละครอบครัว เป็นเวลา 6 เดือน เพื่อสรุปเป็นโครงการของนักเรียนแต่ละกลุ่ม เกี่ยวกับการประหยัดพลังงาน

8. ประเมินผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ปี 2547 โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการประหยัดไฟฟ้าของนักเรียน ผู้ปกครอง และแบบสอบถามพฤติกรรมการประหยัดไฟฟ้า ความพึงพอใจต่อพฤติกรรมการประหยัดไฟฟ้าของนักเรียนในปกครอง แบบบันทึกการประหยัดการใช้พลังงาน โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการทดลองในการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการประหยัดพลังงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ห้องเรียนสีเขียว กับการประหยัดพลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง พบว่า สามารถใช้สอนนักเรียนได้เป็นอย่างดี และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 มีพฤติกรรมการใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัดและก่อนออกจากห้องเรียนปิดไฟฟ้า พัดลม คิดเป็นร้อยละ 94.33
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม ลด ละ เลิก การใช้ไฟฟ้าแบบสิ้นเปลืองไปเผยแพร่ให้กับที่บ้านและชุมชนได้เป็นอย่างดี ทำให้ค่าไฟฟ้าของบ้านนักเรียนมีแนวโน้มลดลง
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง มีทักษะการคิดคำนวณ การบวก ลบ คูณ หารและแก้โจทย์ปัญหาได้
4. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - ปีที่ 6 มีความสามารถจัดทำโครงการเกี่ยวกับการประหยัดพลังงาน และโครงการนักเรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับดี - ดีมาก

ชื่อเรื่อง

ผลการใช้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีต่อการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 ปีการศึกษา 2549

The Effect of Online Group Counseling on Interaction with Opposite Sex of the Third Level

ผู้วิจัย

พวงทิพย์ ศิริเจริญ

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ

พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

นักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 อยู่ในวัยรุ่นตอนต้น เริ่มสนใจเพศตรงข้าม ทำให้เกิดการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศไม่เหมาะสมอยู่เสมอ เช่น การไปเที่ยวด้วยกันล่ามั่ง หรือไปในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม หรือไปในยามวิกาล หรือการดื่มสุราหรือสิ่งมีนเมา ทำให้ขาดความยับยั้งชั่งใจ หรือถูกลวนลามทางเพศจากเพื่อนนักเรียนชาย ดังข่าวที่เกิดขึ้นในหนังสือพิมพ์อยู่เสมอ ก่อให้เกิดความสะเทือนใจแก่ทุกฝ่าย ทั้งพ่อแม่ ครูอาจารย์ ตลอดจนสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจความสนใจเรื่องเพศศึกษาที่นักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 จากโรงเรียนรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานครในปีการศึกษา 2549 จำนวน 3 โรงเรียน โดยการสุ่มนักเรียน จำนวนร้อยละ 10 ได้

จำนวน 372 คน พบว่าเรื่องที่นักเรียนสนใจมากเป็นอันดับ 1 คือ การปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ อันดับ 2 คือ การแก้ปัญหาภัยทางเพศ และอันดับ 3 คือ การปฏิเสธเพื่อนต่างเพศในสถานการณ์ที่จะเกิดปัญหาทางเพศ และจากการสำรวจความสนใจนี้ทำให้ทราบว่านักเรียนสนใจประเด็นเรื่องการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศมากที่สุด จึงมีความจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศได้ถูกต้องและเหมาะสม เพราะการปฏิบัติตนดังกล่าวเปรียบเหมือนนักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมดี รักษาวัฒนธรรมไทยและความเป็นไทยด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่มีต่อการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา ที่มีต่อการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
3. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียน ที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกับนักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. การปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียนภายหลังการได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่ม ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตดีกว่าก่อนการได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
2. การปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียนภายหลังการได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่ม ในห้องรับคำปรึกษาดีกว่าก่อนการได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา
3. นักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศดีกว่านักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control Group Pretest – Posttest Design ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง	ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
R E1	T1 E1	X1	T2 E1
R E2	T1 E2	X2	T2 E2

ประชากร

ประชากรที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2549 จำนวน 736 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ปีการศึกษา 2549 จำนวน 16 คน โดยนำนักเรียนที่มีคะแนนการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศที่ต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา นำคะแนนที่จับคู่กันมาสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากออกมาจำนวน 8 คู่ และจับฉลากอีกครั้งให้คนหนึ่งอยู่กลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 8 คน และอีกคนหนึ่งอยู่กลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 8 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ วิธีการให้คำปรึกษา แบ่งเป็น

1. การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
2. การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา

ตัวแปรตาม คือ การปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบหรือวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบหรือประเมิน

1. กิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
2. กิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา

กิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ในห้องรับคำปรึกษา ได้จัดทำขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเอกสารการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม โปรแกรมที่ใช้การสนทนาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา
2. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา
3. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเอกสารของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม และทฤษฎีผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง
4. ศึกษาตัวอย่างกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม และทฤษฎีผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง
5. สร้างกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา ตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและทฤษฎีผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่ใช้แก้ปัญหาค่านำไปใช้ และให้ผู้เชี่ยวชาญ คือ ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ

เกิดพิทักษ์ คณะจิตวิทยาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรม

6. แก้ไขและปรับปรุงกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษาตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและทฤษฎีผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลางตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษาตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม และทฤษฎีผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง มาทำการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 6 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 ครั้ง และสอบถามความคิดเห็นต่อการร่วมกิจกรรมของนักเรียนเมื่อใช้กิจกรรมทั้ง 2

7. นำข้อคิดเห็นของนักเรียนมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ปีการศึกษา 2549 ที่มีคะแนนการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ ต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา

หมายเหตุ กิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา เป็นกิจกรรมที่ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและทฤษฎีผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง โดยจัดกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา (face-to-face Group Counseling) และกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Online Group Counseling) เป็นการสื่อสารถึงกันด้วยข้อความผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จำนวน 10 ครั้งเหมือนกัน คือ ครั้งที่ 1 เรื่องแนะนำหลักการร่วมกลุ่ม ครั้งที่ 2 เรื่องสุภาพบุรุษและสุภาพสตรีในสังคมไทย ครั้งที่ 3 - 4 เรื่องการอยู่ร่วมกับเพื่อนต่างเพศ ครั้งที่ 5 เรื่องภัยทางเพศ ครั้งที่ 6 เรื่องการคบเพื่อนต่างเพศที่ให้ผู้ใหญ่ยอมรับ ครั้งที่ 7 - 8 เรื่องการรักษานวลสงวนตัว ครั้งที่ 9 เรื่องปัญหาจากการปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม และ ครั้งที่ 10 เรื่องความประทับใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบหรือประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบหรือประเมิน คือแบบสอบถามการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ เป็นแบบสอบถามที่ใช้เปรียบเทียบการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศก่อนและหลังการร่วมกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา และผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท มี 5 ระดับ คือ จริงที่สุด จริงจริงบ้าง จริงน้อย และจริงน้อยที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ
2. ศึกษากิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษาและผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียน เรื่องการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ ที่จัดทำขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. สร้างแบบสอบถามการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ โดยอาศัยความรู้ใน 2 ข้อข้างต้น
4. นำแบบสอบถามการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ ไปให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 5 คน (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) โดยมีนักเรียนเก่ง 2 คน นักเรียนเรียนปานกลาง 1 คน

และนักเรียนเรียนอ่อน 2 คน ทดลองอ่านเพื่อสอบถามความเข้าใจของแบบสอบถามการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศแต่ละข้อว่าเข้าใจความหมายตรงกันหรือไม่

5. ปรับปรุงแบบสอบถามการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ และนำไปหาคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

5.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) เพื่อตรวจสอบและคัดเลือกข้อคำถามจากแบบสอบถามการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณี อ่อนสวัสดิ์ หัวหน้าภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ และสอนวิชาสถิติวิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก และรองศาสตราจารย์เกษม สาหร่ายทิพย์ อาจารย์ภาควิชาสถิติวิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก เพื่อพิจารณาว่าข้อคำถามที่นำมาจากแบบสอบถามสอดคล้องกับการตอบหรือไม่

5.2 นำแบบสอบถามการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน แล้วนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยการทดสอบแบบที (t-test) และใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำคะแนนที่ตรวจแล้วมาจัดเรียงลำดับจากสูงสุดมายังต่ำสุด และคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติไม่เกิน .05 จำนวน 20 ข้อ

5.3 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha' Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.886

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบคะแนนการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียน ก่อนและหลังการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อทดสอบสมมุติฐานของการวิจัยข้อที่ 1
2. เปรียบเทียบคะแนนการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียน ก่อนและหลังการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา เพื่อทดสอบสมมุติฐานของการวิจัยข้อที่ 2
3. เปรียบเทียบคะแนนการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ ของนักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกับนักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา หลังสิ้นสุดการทดลอง เพื่อทดสอบสมมุติฐานของการวิจัยข้อที่ 3

สรุปผลการวิจัย

ในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ ด้วยวิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียนภายหลังการได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่ม ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเนตติคว่าก่อนการได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีผลให้การปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียนดีขึ้น ดังเช่นผลงานวิจัยของ โรเชียน (Rochien, 2004 , pp. 95-111) ได้ศึกษาเจตคติในการเรียน โดยใช้วิธีการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Online Counseling) ผลการศึกษาพบว่า การให้คำปรึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Online Counseling) ทำให้เจตคติในการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

2. การปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียน ภายหลังการได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษาคิดว่าก่อนการได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษามีผลให้การปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียนดีขึ้น ดังเช่นผลงานวิจัยของสุนันท์ บุญอ่ำ (2537) พบว่านักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมทำให้อึดทนในทัศนคติทางด้านร่างกายดีขึ้นและน้ำหนักลดลง ทั้งนี้เนื่องจากการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมทำให้สมาชิกในกลุ่มได้มีโอกาสฝึกหัด โดยเฉพาะการได้รับแรงเสริม เช่น กำลังใจหรือคำชมเชยจากกลุ่มเพื่อนและผู้ให้คำปรึกษา และสอดคล้องกับคำกล่าวของเจียรนีย์ ทรงชัยกุล (2533) ที่ว่าการเสริมแรงในการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม คือพฤติกรรมที่บุคคลกระทำแล้วส่งผลให้เขาได้รับความพอใจบุคคลมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก ด้วยเหตุนี้การให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมจึงช่วยส่งเสริมให้ผู้รับคำปรึกษามีกำลังใจและความมั่นใจเพิ่มมากขึ้นที่จะกระทำซ้ำอีก โดยเฉพาะการให้การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) แก่ผู้รับคำปรึกษาในทันทีหรือเร็วที่สุดเมื่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นจะทำให้ให้นักเรียนพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว และสอดคล้องกับงานวิจัยของประภาพรณนาคจำพันธ์ (2537) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษิตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมก่อนกวนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีประจันต์ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษารายบุคคลตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม มีพฤติกรรมก่อนกวนในชั้นเรียนน้อยลง และบัวตัน เขียรอรณมภ์ (2540 , บทคัดย่อ) ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง เพื่อลดความท้อแท้ในการดำเนินชีวิตของหญิงมีครรภ์ที่ติดเชื้อโรคเอดส์พบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อโรคเอดส์ที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง มีความท้อแท้ในการดำเนินชีวิตลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. หลังสิ้นสุดการทดลองนักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษามีการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยข้อที่ 3 ว่าหลังสิ้นสุดการทดลองนักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษามีการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศแตกต่างกัน เนื่องจากยังไม่พบงานวิจัยที่น่าจะรวบรวมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้ และยังไม่พบผลงานวิจัยที่สนับสนุนสมมุติฐานของการวิจัยข้อที่ 3 แต่

พบว่ามีการนำเอากระบวนการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลมาใช้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผลการใช้พบว่ากระบวนการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีผลการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เหมือนกัน ดังผลงานวิจัยของ ลิน (Lin. 2005, p.1283) ได้ศึกษาความแตกต่างของวิธีการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Online Counseling) และวิธีการให้คำปรึกษาในห้องรับคำปรึกษา (face-to-face Counseling) ในงานการค้าและธุรกิจด้านความเห็นอกเห็นใจ ผลการศึกษาพบว่าความเห็นอกเห็นใจในงานด้านการค้าและธุรกิจของวิธีการให้คำปรึกษาในห้องรับคำปรึกษา (Face to Face Counseling) สูงกว่าวิธีการการให้คำปรึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Online ounseling) และ ผลงานวิจัยของโรเชียน (Rochien.2004 , pp. 95-111) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเจตคติในการเรียนของการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Online Counseling) และการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลในห้องรับคำปรึกษา (Fface to Face Counseling) ผลการศึกษาพบว่าวิธีการให้คำปรึกษาในห้องรับคำปรึกษา Face to Face Counseling) มีผลให้เจตคติในการเรียนของนักเรียนสูงกว่าการให้คำปรึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Online Counseling) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. อาจารย์แนะแนวควรนำวิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา ไปใช้ในการช่วยนักเรียนที่มีปัญหาด้านการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ
2. อาจารย์แนะแนวหรือครูอาจารย์ทั่วไป ควรศึกษาวิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมด้านอื่นๆ ของนักเรียน

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

ประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านวิชาการ

1. ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ
2. ผลของการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาที่จะได้นำกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษาไปแก้ปัญหาให้นักเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศให้เหมาะสม
3. ได้แนวทางในการสร้างกิจกรรมการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศให้นักเรียนกลุ่มอื่นๆต่อไป

ประโยชน์ต่อนักเรียน

นักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มในห้องรับคำปรึกษามีการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศดีขึ้น และการที่นักเรียนปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศได้ถูกต้องและเหมาะสมเปรียบเหมือนนักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมดี รักษาวัฒนธรรมไทยและความเป็นไทยด้วย

ชื่อเรื่อง **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาโดยการจัดทำ
โครงการวิทยาศาสตร์
The Development of Students' Virtue Morality
by Doing Science Project.**

ผู้วิจัย พูลทรัพย์ สุภา

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ พ.ศ. 2549

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้ผู้เรียนมีความรู้ มีคุณธรรม และจริยธรรม โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ จากกิจกรรม จากประสบการณ์ และจากการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันที่ได้พระราชทานไว้ว่า...งานด้านการศึกษาเป็นงานที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ เพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาของชาติเป็นข้อใหญ่ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้ว ระเบียบนี้บ้านเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามลงไปในทางความประพฤติและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตก ถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไปเราจะเอาตัวไม่รอด การสอนให้นักศึกษามีแต่ความรู้ โดยขาดคุณธรรม จริยธรรม จะเป็นสิ่งอันตรายมากเพราะอาจจะนำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิดได้ เพราะจริยธรรม หมายถึงคุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติและเป็นเครื่องบำรุงส่งเสริมทางด้านจิตใจที่สำคัญมาก ถ้าจิตใจไม่สมบูรณ์ ร่างกายก็จะสมบูรณ์ได้ยากยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและลักษณะอันพึงประสงค์ 10 ประการ ของนักศึกษาระดับชั้น ปวส. สาขางานการเลขานุการทุกคน ได้แก่ การมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเชื่อมั่นในตนเอง การประหยัด ความสนใจใฝ่รู้ ความรักสามัคคี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความอดทน ให้ผ่านเกณฑ์การประเมินขั้นต่ำนระดับปานกลาง จากการทำโครงการวิทยาศาสตร์

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับชั้น ปวส. 1 และ ปวส. 2 สาขาวิชาการเลขานุการ วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก ทั้งหมด จำนวน 47 คน ซึ่งลงทะเบียนเรียนวิชาโครงการวิทยาศาสตร์ (3000-1428) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2546 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงการวิทยาศาสตร์

ตัวแปรตาม ลักษณะคุณธรรมจริยธรรม 10 ประการ ของนักศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการโดย ศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา และมาตรฐานรายวิชาโครงการวิทยาศาสตร์ แล้วจัดทำเครื่องมือวิจัยซึ่งประกอบด้วย

- แผนการสอนวิชาโครงการวิทยาศาสตร์ (3000-1428) ประกอบด้วย 10 แผนการสอน ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการวิทยาศาสตร์ ประเภทโครงการวิทยาศาสตร์ ขั้นตอนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ การเสนอชื่อเรื่องและการจัดทำเค้าโครงย่อ การดำเนินการจัดทำโครงการวิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลและการเขียนรายงาน การจัดแสดงนิทรรศการ การนำเสนอผลงานโครงการวิทยาศาสตร์ และการประเมินผลโครงการวิทยาศาสตร์

- แบบบันทึกการเข้าชั้นเรียน
- แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ขณะดำเนินกิจกรรมรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
- แบบบันทึกการส่งงาน และประเมินผลการปฏิบัติงาน
- แบบประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และลักษณะอันพึงประสงค์ 10 ประการ ได้แก่ ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเชื่อมั่นในตนเอง การประหยัด ความสนใจใฝ่รู้ ความรักสามัคคี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความอดกลั้น

2. การตรวจสอบเครื่องมือ มีการทดลองใช้แผนการสอนวิชาโครงการวิทยาศาสตร์ และแบบประเมินผลชนิดต่างๆ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 โดยมีการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขเรื่อยมาโดยตลอด เพื่อให้เหมาะต่อการประเมินผลด้านเจตคติ คุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ครูและนักศึกษาร่วมกันประเมินคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาแต่ละคนก่อนเรียน
2. ครูบันทึกการเข้าชั้นเรียนของนักศึกษา
3. ครูสังเกตแล้วบันทึกพฤติกรรมของนักศึกษาเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม ขณะเรียนรู้และปฏิบัติงานตามใบงาน และใบมอบหมายงานในแต่ละแผนการสอน
4. ครูประเมินผลความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน การส่งงาน และผลสัมฤทธิ์ของงานตามใบงาน และใบมอบหมายงานในแต่ละแผนการสอน
5. ครูประเมินคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาหลังทำโครงการงานวิทยาศาสตร์
6. นักศึกษาทุกคนประเมินคุณธรรมจริยธรรมของสมาชิกในแต่ละกลุ่มหลังทำโครงการงานวิทยาศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรม 10 ประการ ของครูและของนักศึกษา ที่ประเมินก่อนเรียนมาหาผลรวมค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นลักษณะคุณธรรมจริยธรรมก่อนเรียน
2. นำข้อมูลที่ครูวัดผลประเมินผลนักศึกษาจากเครื่องมือต่างๆ มาสรุปผลเป็นลักษณะคุณธรรมจริยธรรม 10 ประการ ของนักศึกษาแต่ละคนหลังเรียน
3. นำข้อมูลที่นักศึกษาทุกคนประเมินคุณธรรมจริยธรรมของเพื่อนสมาชิกในแต่ละกลุ่มในแต่ละกิจกรรม มาหาผลรวม และค่าเฉลี่ย
4. นำลักษณะคุณธรรมจริยธรรมที่ครูและนักศึกษาประเมินในข้อ 2 และ 3 มาหาผลรวมค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นลักษณะคุณธรรมจริยธรรมหลังเรียน
5. นำผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรม 10 ประการ ของครู และนักศึกษา หลังจากการทำโครงการงานวิทยาศาสตร์ มาหาค่าเฉลี่ย แล้วเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมกับเกณฑ์คะแนน ดังต่อไปนี้

เกณฑ์การประเมินคุณธรรมจริยธรรม (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

ระดับดีมาก 9-10 คะแนน

ระดับดี 7-8 คะแนน

ระดับปานกลาง 5-6 คะแนน

ระดับปรับปรุง < 5 คะแนน

6. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมก่อนเรียน กับค่าเฉลี่ยผลรวมการประเมินคุณธรรมจริยธรรมหลังเรียน โดยการทดสอบด้วยค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

จากการประเมินคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา จำนวน 47 คน ก่อนการเรียนโดยครูผู้สอนและนักศึกษาทุกคน พบว่านักศึกษามีค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 5.19) และหลังจากที่มีการจัดการเรียนโดยการจัดทำโครงการงานวิทยาศาสตร์ ได้มีการประเมินหลังการสอนจากครูผู้สอนและสมาชิกของแต่ละกลุ่ม พบว่า ค่าเฉลี่ยของผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย 9.12) ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ คือระดับปานกลาง (ตารางที่ 1)

และจากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมก่อนเรียน และหลังเรียนด้วย ค่าที (t-test) พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซ็นต์) ดังแสดงในตาราง

ตาราง แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมก่อนเรียนและหลังเรียน (คะแนนเต็ม 10)

วิธีการประเมิน	จำนวนนักศึกษา	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t-test
การประเมินก่อนเรียน	47	5.19	0.19	3.60**
การประเมินหลังเรียน	47	9.12	0.52	

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

จากการประเมินคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา จำนวน 47 คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาโครงการงานวิทยาศาสตร์(3000-1428) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2546 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ก่อนการเรียนโดยครูผู้สอนและนักศึกษาทุกคน พบว่านักศึกษามีค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 5.19) เพราะถึงแม้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่จะมีมนุษยสัมพันธ์ และความรักสามัคคี และความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในเกณฑ์ดี แต่ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง การประหยัด ความสนใจใฝ่รู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความอดทนยังอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับที่ต้องปรับปรุง เพราะจากการสังเกตให้นักศึกษาตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น และอภิปรายก่อนเรียน พบว่านักศึกษายังไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดวินัย ไม่ค่อยสนใจเรียน เข้าเรียนสาย ขาดเรียน และมักพูดคุ้ยระหว่างเรียน

หลังจากที่ได้จัดการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษาจัดทำโครงการงานวิทยาศาสตร์ ตามแผนการสอน วิชาโครงการงานวิทยาศาสตร์ จำนวน 10 แผนการสอน ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการงานวิทยาศาสตร์ ประเภทโครงการงานวิทยาศาสตร์ ขั้นตอนการทำโครงการงานวิทยาศาสตร์ การเสนอชื่อเรื่องและการจัดทำ

เค้าโครงย่อ การดำเนินการจัดทำโครงงานวิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลและการเขียนรายงาน การจัดแสดงนิทรรศการ การนำเสนอผลงานโครงงานวิทยาศาสตร์ และการประเมินผลโครงงานวิทยาศาสตร์ ได้ทำการประเมินคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาแต่ละคนหลังเรียนตั้งแต่แผนการสอนที่ 4-10 โดยครูผู้สอน และสมาชิกของแต่ละกลุ่ม ผลการประเมินพบว่านักศึกษาทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ย 9.12) จากการเรียนการสอนตามแผนการสอนวิชาโครงงานวิทยาศาสตร์ตั้งแต่แผนที่ 4 -10 ซึ่งเป็นการให้นักศึกษาเลือกกลุ่มอย่างเสรี แล้วมอบหมายให้ทำโครงงานวิทยาศาสตร์กลุ่มละ 1 เรื่อง โดยมีขั้นตอนตั้งแต่ จัดทำเค้าโครงย่อ ดำเนินการจัดทำ วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและเขียนรายงาน จัดแสดงนิทรรศการ นำเสนอผลงาน และประเมินผล ซึ่งในแต่ละขั้นตอนเป็นการฝึกทักษะให้นักศึกษาแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกให้นักศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเลือกเรื่องโครงงาน สนใจใฝ่รู้ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การแบ่งกลุ่มในการทำโครงงานช่วยให้นักศึกษามีความสามัคคี มีความเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจในการทำงานเป็นกลุ่ม นอกจากนี้การลงมือปฏิบัติจริงช่วยให้นักศึกษามีความอดทน อดกลั้น ฝึกให้นักศึกษามีวินัย มีความรับผิดชอบต่องานที่มอบหมาย การดำเนินโครงงานวิทยาศาสตร์จะเน้นเรื่องการใช้วัสดุที่เหลือใช้ หรือนำกลับมาใช้ได้อีก รวมทั้งวัสดุที่มีราคาถูก เป็นการฝึกความประหยัด นอกจากนี้ยังฝึกให้นักศึกษาเป็นนักวิจัยที่ดีมีความซื่อสัตย์ในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สอดคล้องกับรายงานของ สุวิทย์และอรทัย (2545) และหน่วยศึกษานิเทศก์ฯ (2542) ซึ่งกล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้สัมผัสจากสภาพความเป็นจริง ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนกับสภาพความเป็นจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศของกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนตื่นตัว สนใจ สนุกสนานกับการเรียนรู้ ช่วยฝึกทักษะต่างๆ และส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านต่างๆ

จากการเปรียบเทียบผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรม 10 ประการ ได้แก่ ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเชื่อมั่นในตนเอง การประหยัด ความสนใจใฝ่รู้ ความรักสามัคคี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความอดกลั้น ก่อนเรียน และหลังเรียนจากการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยนักศึกษามีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจากระดับปานกลางเป็นระดับดีมาก

ข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนการสอนโดยการมอบหมายให้นักศึกษาทำโครงงานวิทยาศาสตร์ให้ได้ผลในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้น นักศึกษาต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามกระบวนการวิทยาศาสตร์ โดยมีครูผู้สอนเป็นเพียงที่ปรึกษาเท่านั้น ซึ่งนอกจากจะฝึกให้นักศึกษาเป็นนักวิจัยที่ดีแล้ว ยังช่วยพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 10 ประการตามที่ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ครูผู้สอนต้องนิเทศและติดตามให้คำปรึกษานักศึกษาอย่างใกล้ชิดในทุกขั้นตอนของการทำโครงงานวิทยาศาสตร์

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

การจัดการเรียนการสอนโดยการมอบหมายให้นักศึกษาทำโครงการวิทยาศาสตร์ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนครูผู้สอนเป็นเพียงที่ปรึกษาให้คำแนะนำเท่านั้น จึงเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากการลงมือปฏิบัติ ทดลอง ตามกระบวนการวิทยาศาสตร์ เป็นการผลิตและพัฒนาแรงงานระดับผู้ชำนาญการที่มีความรู้ ความชำนาญ นอกจากจะมีประสบการณ์ในสาขาอาชีพ ยังมีคุณธรรมจริยธรรม วินัย เจตคติ บุคลิกภาพ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการจัดการ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการพัฒนาแรงงานให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น และระดับชาติ

ภาคผนวก

โครงการประชุมทางวิชาการ

การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 12 : การศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้

The 12th National Symposium on Educational Research : Educational Reform Based on Morality-oriented Knowledge

1. หลักการและเหตุผล

สืบเนื่องจากที่รัฐบาลได้แถลงนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ มุ่งมั่นที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึง โดยคำนึงถึงพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ เสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาคอนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถาบันการศึกษา การจัดการศึกษา จะเน้นการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาคเอกชน เพื่อให้การศึกษาสร้างคนและสร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรม คุณภาพ สมรรถภาพ และประสิทธิภาพ ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้กำหนดหลักการในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคอนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จากสาระสำคัญข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ เพื่อตอบสนองและรองรับนโยบายของรัฐบาล โดยกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนของกระทรวง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานในการยกระดับการศึกษาของประเทศ มีจุดเน้นสำคัญที่มุ่งจัดการศึกษาและส่งเสริมการศึกษาให้ประชาชนมีคุณธรรมนำความรู้ มีภูมิคุ้มกัน มีคุณภาพ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างสังคมคุณธรรม พัฒนาสังคมฐานความรู้ และยื่นหยัดในเวทีโลกบนพื้นฐานของความเป็นไทย ดังนั้นการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายของการยกระดับคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ที่สามารถนำไปพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา ให้สามารถจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคอน สังคมและประเทศให้เจริญก้าวหน้าโดยมีคุณธรรมนำความรู้ และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งรัฐให้ความสำคัญกับการวิจัย เพราะการวิจัยเป็นกระบวนการสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน อาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และทำให้เกิดความรู้ นวัตกรรม หรือ สิ่งประดิษฐ์ คิดค้นใหม่ๆ ที่เชื่อถือได้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคอนให้มีคุณธรรมนำความรู้ ดังนั้น การวิจัยทางการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา พัฒนาสังคมและทรัพยากรบุคคลของประเทศ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะที่เป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีหน้าที่วิจัย และประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษา มีพันธกิจด้านพัฒนาระบบวิจัยทางการศึกษา

ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อเป้าหมายความสำเร็จตามนโยบายและยุทธศาสตร์หลักของกระทรวงศึกษาธิการ จึงจัดประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12 ขึ้น เพื่อเป็นเวทีทางวิชาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานวิจัยและนำผลวิจัยที่เป็นความรู้และนวัตกรรมการศึกษาใหม่ๆ ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมนำความรู้ สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปลูกจิตสำนึก ค่านิยม คุณธรรม วัฒนธรรม ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล โดยเชื่อมโยงความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม สังคมฐานความรู้ รวมทั้งเพื่อเผยแพร่และนำเสนอผลงานวิจัยทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งของการส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยและนักวิจัยที่มีคุณภาพ เป็นการระดมสรรพกำลังนักวิจัยทางการศึกษา สร้างเครือข่ายประชาคมการวิจัยทางการศึกษาให้มีความเข้มแข็ง อันเป็นก้าวสำคัญของการพัฒนาระบบวิจัยทางการศึกษา

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเป็นเวทีทางวิชาการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นการวิจัยทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มุ่งปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐ
- 2) เพื่อนำเสนอผลงานวิจัยทางการศึกษาที่มีคุณค่าทางวิชาการและมีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ และสร้างสังคมคุณธรรม สังคมฐานความรู้
- 3) เพื่อยกย่องและส่งเสริมขวัญกำลังใจให้แก่นักวิจัยทางการศึกษาในการสร้างผลงานวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาที่มีคุณค่าต่อไปในอนาคต
- 4) เพื่อให้ให้นักวิจัย ผู้สนับสนุนทุนวิจัย และผู้ใช้ผลงานวิจัย ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนา งานวิจัยให้มีคุณค่าในการนำไปใช้ในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ และสร้างสังคมคุณธรรมให้มากยิ่งขึ้น
- 5) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายประชาคมการวิจัยทางการศึกษาและที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

3. เป้าหมาย

- 1) จัดเวทีทางวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นการวิจัย “การศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้” และเพื่อนำผลวิจัยไปพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ ตามนโยบายและยุทธศาสตร์หลักของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ งานวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

3.1 การเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย

- กระบวนการทัศน์ใหม่ในการเสริมสร้างสันติวิธี ในสถานศึกษา
- รูปแบบและแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
- ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน

- แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงของครอบครัวและสังคม ที่มีผลต่อเด็กและเยาวชน

1.2 การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาทุกระดับ ผู้พัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้

- การพัฒนาหลักสูตร สื่อการเรียน กระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้
- การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมคุณธรรมวัฒนธรรม ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล
- รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง/บูรณาการ คุณธรรมนำความรู้
- นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ ที่บูรณาการคุณธรรมนำความรู้
- การวัดและประเมินผลผู้เรียน ด้านคุณธรรม
- มาตรฐานและตัวชี้วัดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในเด็กและเยาวชน

1.3 การสร้างโอกาสทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างสังคมคุณธรรม

- การส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การอุดมศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งคุณธรรมนำความรู้

1.4 การผลิตและพัฒนาศักยภาพ ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม

1.5 การผลิตและพัฒนากำลังคน ยึดคุณธรรมนำความรู้ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.6 การกระจายอำนาจทางการศึกษา มุ่งปฏิรูปการศึกษาสู่การใช้คุณธรรมนำความรู้

- การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
- การจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชน สถาบัน/สังคม และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

1.7 การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมคุณธรรม สังคมฐานความรู้

- สังคมแห่งความรู้
- นวัตกรรมและการจัดการความรู้

1.8 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นคุณธรรมนำความรู้

2) นักวิจัยนำเสนอผลงานวิจัยที่มีคุณค่าทางวิชาการ และมีประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ และสร้างสังคมคุณธรรม สังคมความรู้ จำนวนประมาณ 50 เรื่อง

3) นักวิจัย ผู้ใช้ผลงานวิจัย ผู้สนับสนุนเงินทุนวิจัย และผู้สนใจ เข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การวิจัย รวมประมาณ 1,500 คน /วัน

4. การดำเนินงาน

- 1) จัดทำโครงการ งบประมาณ และขออนุมัติ
- 2) แต่งตั้งคณะกรรมการจัดประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12 ประกอบด้วยคณะบุคคล 2 คณะ ได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการจัดประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12 และคณะกรรมการพิจารณาผลงานวิจัยทางการศึกษา
- 3) คณะกรรมการอำนวยการฯ กำหนดแนวทางและทิศทางการดำเนินการจัดประชุมทางวิชาการฯ ขอบเขตและประเด็นการวิจัยที่นำเสนอในการประชุมตามนโยบายและยุทธศาสตร์หลักของรัฐและกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงแผนประชาสัมพันธ์การนำเสนอผลงานวิจัย และคณะกรรมการพิจารณาผลงานวิจัย กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลงานวิจัยทางการศึกษา การสรรหางานวิจัย คุณภาพของงานวิจัย และรูปแบบการนำเสนอ
- 4) ประชุมคณะกรรมการอำนวยการฯ และคณะกรรมการพิจารณาผลงานวิจัยฯ เพื่อดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย
- 5) ประชาสัมพันธ์ในหนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ แผ่นพับ และขอความร่วมมือจากหน่วยงาน/องค์กรวิจัย สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนให้เสนอผลงานวิจัยทางการศึกษาตามขอบเขตและประเด็นการวิจัยที่กำหนด เพื่อรับการคัดเลือกให้นำเสนอในการประชุมทางวิชาการฯ
- 6) จัดประชุมคณะกรรมการพิจารณาผลงานวิจัยทางการศึกษา เพื่อคัดเลือกผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและเหมาะสมต่อการนำเสนอในการประชุมทางวิชาการฯ
- 7) ประชุมคณะกรรมการอำนวยการฯ และคณะกรรมการพิจารณาผลงานวิจัยฯ เพื่อรายงานผลความก้าวหน้าของการดำเนินงานและให้ความเห็นชอบ
- 8) จัดทำเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการฯ และเตรียมการจัดประชุม
- 9) จัดการประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 12
- 10) สรุปผลการประชุมทางวิชาการฯ

5. วิธีจัดประชุมและกิจกรรม

การประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 12 จำนวน 2 วัน (วันที่ 15-16 พฤศจิกายน 2550) ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ดังต่อไปนี้

- 1) การประชุมรวม ประกอบด้วยพิธีเปิด พิธีปิด ปาฐกถาพิเศษ และการบรรยายพิเศษ
- 2) การอภิปราย

3) การประชุมกลุ่มย่อยในลักษณะสัมมนาโต๊ะกลม และการนำเสนอรูปแบบแผ่นป้าย ประกอบด้วยการนำเสนอผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตามประเด็นการวิจัยทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา มุ่งปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ใช้คุณธรรมความรู้เป็นฐานในการดำรงชีวิต และการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ มีคุณภาพ สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยม คุณธรรม วิถีวัฒนธรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล มุ่งสร้างสังคมคุณธรรม สังคมฐานความรู้ (ประมาณ 50 เรื่อง)

4) การเผยแพร่เอกสารสรุปผลงานวิจัยที่นำเสนอในการประชุมทางวิชาการฯ

6. ระยะเวลาดำเนินการตามโครงการ

เมษายน 2550 – มกราคม 2551 (กำหนดการประชุมวันที่ วันที่ 15-16 พฤศจิกายน 2550)

7. งบประมาณ

งบประมาณประจำปี 2550 งบอุดหนุน แผนงานพัฒนาระบบและส่งเสริมการวิจัยทางการศึกษา

8. ผู้รับผิดชอบโครงการ

สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1) ได้งานวิจัยทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งผู้ใช้งานวิจัยสามารถเลือกสรรงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา พัฒนาคอนให้มีคุณธรรมนำความรู้ และสร้างสังคมคุณธรรมได้มากขึ้น

2) ได้แนวคิดสำหรับหน่วยงานการศึกษาในการพัฒนาระบบวิจัยให้มีความเข้มแข็ง

3) ผู้วิจัยจะมีพลังและกำลังใจในการพัฒนางานวิจัยที่มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

4) เครือข่ายการวิจัยทางการศึกษาจะเข้มแข็งและสร้างสรรค์ผลงานวิจัยที่มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

กำหนดการ

ประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 12: การศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้

(The 12th National Symposium on Educational Research: Educational Reform Based on Morality-oriented Knowledge)

วันที่ 15-16 พฤศจิกายน 2550 ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ สุขุมวิท 11 กรุงเทพฯ

จัดโดย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

วันพฤหัสบดีที่ 15 พฤศจิกายน 2550	
08.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 – 10.15 น.	พิธีเปิดการประชุม ประธานเปิด: รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (รองศาสตราจารย์ ดร. วรากรณ์ สามโกเศศ) ผู้กล่าวรายงาน: ดร.ศิริพร บุญญานันต์ รองเลขาธิการสภาการศึกษา
	ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “วิทยาการวิจัยทางการศึกษาที่ขับเคลื่อนคุณธรรมนำความรู้สู่สังคมไทย” โดย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (รองศาสตราจารย์ ดร. วรากรณ์ สามโกเศศ) ณ ห้องคอนเวนชันฮอลล์ ABCD
10.15 – 10.30 น.	อาหารว่างและเครื่องดื่ม
10.30 – 11.30 น.	การบรรยายพิเศษ เรื่อง “คุณธรรมกับการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน” โดย พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี) ณ ห้องคอนเวนชันฮอลล์ ABCD
11.30 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 16.00 น.	นำเสนอผลงานวิจัยและอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหัวข้อการวิจัยทางการศึกษาที่ส่งเสริม คุณธรรมนำความรู้
12.30 – 16.00 น.	นำเสนอผลงานวิจัยในรูปแบบแผ่นป้าย บริเวณหน้าห้องคอนเวนชันฮอลล์ ABCD

<p>สัมมนาโต๊ะกลม : นำเสนอผลงานวิจัยและอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การวิจัยที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ (มี 7 ห้องย่อย)</p>		
<p>13.00 – 16.00 น. ห้องคอนเวนชัน A ชั้น 1</p>	<p>***การวิจัยที่มุ่งสร้างคุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ของคนไทย***</p> <p>ผู้ดำเนินรายการ: ศาสตราจารย์ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ</p>	
	<p>1. โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย</p>	<p>ศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช</p>
	<p>2. รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์</p>	<p>มาราศรี มีโชค</p>
	<p>3. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน</p>	<p>ดร.พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์</p>
	<p>4. การศึกษาการตระหนักรู้ทางสังคมและการสร้างโมเดลการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทย</p>	<p>พัชรารัตน์ ศรีสวัสดิ์</p>
	<p>5. การศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา 1</p>	<p>นาคน้อย บุตรประเสริฐ</p>
<p>13.00 – 16.00 น. ห้องคอนเวนชัน B ชั้น 1</p>	<p>***การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม***</p> <p>ผู้ดำเนินรายการ: รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษณี คำชาย รองศาสตราจารย์ ดร. ไพบุลย์ เกียรติโกมล</p>	
	<p>1. คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่างๆ</p>	<p>ดร.เจื้อจันท์ จงสถิตอยู่ ดร.รุ่งเรือง สุขาภิรมย์</p>
	<p>2. กระบวนการขัดเกลาจริยธรรมให้แก่นักเรียนโดยใช้กิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนา</p>	<p>สมจิตร เสาร์ศรีจันทร์</p>
	<p>3. รูปแบบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน</p>	<p>สุดา เนตรสว่าง</p>
	<p>4. การพัฒนาคุณธรรมด้านความกตัญญูของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ด้วยกิจกรรม "รักแม่ที่สุดในโลก"</p>	<p>คณูชา ปนคำ</p>

<p>13.00 – 16.00 น. ห้องคอนเวนชัน C ชั้น 1</p>	<p>**นวัตกรรมจัดการกระบวนการเรียนรู้สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ** ผู้ดำเนินรายการ : รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชีพสมน รังสยาธร</p>	
	<p>1. การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม</p>	<p>รองศาสตราจารย์สมจิต สวชนไพบูลย์ และคณะ</p>
	<p>2. การพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำโดยใช้กระบวนการ 5 ชั้น</p>	<p>ปิยะพร ศรีพลวงษ์</p>
	<p>3. การพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์</p>	<p>กุสุมา ชำนาญศรี</p>
	<p>4. การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมา</p>	<p>ปพร ชนินทร์เศรษฐ์</p>
	<p>5. การพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่อง การปลูกผักไร้สารพิษตามแนวคิดวิถีพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดชุมชนชาวอโศก</p>	<p>ใจกลั่น นาวาบุญนิยม</p>
<p>13.00 – 16.00 น. ห้องคอนเวนชัน D ชั้น 1</p>	<p>***นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม*** ผู้ดำเนินรายการ: รองศาสตราจารย์ ดร.วชิราพร อัจฉริยโกศล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพ นิตราภรณ์</p>	
	<p>1. ผลของการนำกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของแกนนำนักเรียนหญิงในการแก้ไขปัญหาเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น</p>	<p>ดร.ปิ่นฉัตร ชัชวรัตน์</p>
	<p>2. การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ โดยใช้กิจกรรมที่มีการประเมินผลตามสภาพจริงกับกิจกรรมที่มีการประเมินผลปรกติ</p>	<p>รณชัย บุญลือ</p>
	<p>3. ผลการใช้โครงการธนาคารคุณธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในตัวผู้เรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ</p>	<p>ศูนย์วิจัยและพัฒนา โรงเรียนพณิชยการราชดำเนิน ธนบุรี</p>

<p>13.00 – 16.00 น. ห้องคอนเวนชัน D ชั้น 1</p>	<p>***นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม*** (ต่อ) ผู้ดำเนินรายการ: รองศาสตราจารย์ ดร.วชิราพร อัจฉริย โภทศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพ นัทรารณณ์</p>	
	<p>4. ผลการฝึกความสามารถด้านการรู้คิดและความสามารถ ด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีต่อทัศนคติต่อพฤติกรรม จริยธรรมของนักศึกษา</p>	<p>ศุจดใจ บุญอารีย์</p>
	<p>5 รูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการเรียนรู้</p>	<p>รองศาสตราจารย์ ดร.รสสุคนธ์ มกรมณี</p>
<p>13.00 – 16.00 น. ห้อง การ์เด็น 1 ชั้น 2</p>	<p>**การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม * ผู้ดำเนินรายการ : รองศาสตราจารย์ ดร.กานดา พูนลาภทวี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา รัชชกุล</p>	
	<p>1. ผลลัพธ์ของการปรับทัศนคติและมุมมองของผู้เรียนใน โครงการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสุขภาวะชุมชนของ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข</p>	<p>สุริยะ วงศ์คงคาเทพ</p>
	<p>2. รูปแบบการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ: กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำแม่ลาว อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย</p>	<p>มาลี ไพรสน</p>
	<p>3. รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียน วิถีพุทธ: การศึกษาการปฏิบัติดีแบบข้ามกรณี ในจังหวัดอ่างทอง</p>	<p>วรินทรา ปั้นงาม</p>
	<p>4. ผลการพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนกันทรวิชัยสามัคคี อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ</p>	<p>มนัส ชาติประมง</p>
<p>13.00 – 16.00 น. ห้องการ์เด็น 2 ชั้น 2</p>	<p>**การวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นคุณธรรมนำความรู้** ผู้ดำเนินรายการ : รองศาสตราจารย์ นิโบล นิ่มกิ่งรัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมา ยอดคัมภีร์-แอ็ดติภักดิ์</p>	
	<p>1. แนวโน้มการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ.2548 – 2558</p>	<p>สะการิยา แวโซะ</p>

<p>13.00 – 16.00 น. ห้องการ์เด็น 2 ชั้น 2</p>	<p>**การวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นคุณธรรมนำความรู้** (ต่อ) ผู้ดำเนินรายการ : รองศาสตราจารย์ นีโลบล นิมกักรัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจา ยอดคัมภีร์-เอ็ดดิกซ์</p>	
	<p>2. การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา: มุ่งมั่นพัฒนาหุปัญญา และเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนว พระราชดำริทฤษฎีใหม่</p>	<p>จิรภรณ์ มั่นเศรษฐวิทย์</p>
	<p>3. การวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และความสมานฉันท์ของโรงเรียน ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย โดยใช้ เพลงพื้นบ้านคีเอร์สูดู</p>	<p>อุไรรัตน์ ยามาเรียง</p>
	<p>4. การพัฒนากิจกรรมแนะแนวที่ส่งผลการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมเชิงบวกด้านจริยธรรมรักไทยรักถิ่น สำหรับ เยาวชนในจังหวัดยะลา</p>	<p>นิศยา เรืองเป็น</p>
	<p>5. รายงานการวิจัย เรื่อง ประเมินผลรูปแบบการ บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้</p>	<p>สรินญา บุติ</p>
<p>13.00 – 16.00 น. ห้องห้องเต้ AB ชั้น 2</p>	<p>***การพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของเด็กปฐมวัย *** ผู้ดำเนินรายการ: รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา เวงรัมย์ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเรียง ขจรศิลป์</p>	
	<p>1. โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม เด็กปฐมวัย</p>	<p>เรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป</p>
	<p>2. ผลการจัดประสบการณ์เยี่ยมนิทานพระมหาชนก ที่มีผลต่อความรับผิดชอบเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาล โกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์</p>	<p>ศุภาพร ไชยแก้วเมธ</p>
	<p>3. การพัฒนาการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ส่งเสริมพฤติกรรม จริยธรรมด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย</p>	<p>ศรีออน เนียมนาค</p>
	<p>4. ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความมีน้ำใจ ของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์</p>	<p>รัชนก แสงจำ</p>

12.30 – 16.00 น.	นำเสนอผลงานวิจัยที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ในรูปแบบแผ่นป้าย (บริเวณหน้าห้องคอนเวนชันฮอลล์ ABCD)	
	1. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยกระบวนการมีส่วนร่วม	สมโภชน์ หลักฐาน
	2. รายงานผลการใช้นวัตกรรมแผนการสอน เรื่อง ฉลาดรู้ฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านการบริโภคศึกษา	ศรียรรณ ชูรินทร์
	3. พลวัตวัฒนธรรมย่อยที่สัมพันธ์กับเหล่า เซ็กซ์ พนันบอล	ยุทธศิลป์ ชูมณี
	4. รูปแบบพื้นฐานและแนวคิดสินค้าโอท็อปด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเพื่อการปรับและพัฒนางานในจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดใกล้เคียง	รองศาสตราจารย์บุศราคำ เรืองโกสุม
	5. การพัฒนาเยาวชนวิถีด้วยกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน	บรรชกร กล้าหาญ
	6. ผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ห้องเรียนสีเขียวกับการอนุรักษ์พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง	สุวรรณา จุ้ยทอง
	7. ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีต่อการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศของนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 ปีการศึกษา 2549	พวงทิพย์ ศิริเจริญ
	8. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา โดยการจัดทำโครงการวิทยาศาสตร์	พูลทรัพย์ สุภา
<p>วันศุกร์ที่ 16 พฤศจิกายน 2550</p> <p>08.00 น. ลงทะเบียน</p> <p>09.00 – 12.00 น. นำเสนอผลงานวิจัยที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ในรูปแบบแผ่นป้าย (หน้าห้องคอนเวนชันฮอลล์ ABCD)</p> <p>09.00 – 12.00 น. นำเสนอผลงานวิจัยและอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหัวข้อการวิจัยทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้</p> <p>สัมมนาโต๊ะกลม : นำเสนอผลงานวิจัยและอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การวิจัยที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ (มี 7 ห้องย่อย)</p>		

<p>09.00 – 12.00 น. ห้องคอนเวนชัน A ชั้น 1</p>	<p>**การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในระบบการศึกษาไทย** ผู้ดำเนินรายการ: <i>ดร.เช้น แก้วยศ</i> <i>รองศาสตราจารย์ ดร.เบญญา ยอดคำเนิน-เอ็ดดิกซ์</i></p>	
	<p>1. รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>	<p>รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี</p>
	<p>2. การพัฒนารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทย</p>	<p>รองศาสตราจารย์ ดร.เขาวพา เดชะคุปต์</p>
	<p>3. การคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียนที่เรียนด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดของทรัพยากรมนุษย์</p>	<p>รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชัยเจริญ</p>
	<p>4. พัฒนาระบบการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดตาก โดยกำหนด Benchmark และ Strand Map</p>	<p>ณัฐวดี สืบอ่ำ</p>
	<p>5. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน: แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต</p>	<p>เสนจิต กิตดินานนท์</p>
<p>09.00 – 12.00 น. ห้องคอนเวนชัน B ชั้น 1</p>	<p>**การส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย*** ผู้ดำเนินรายการ: <i>รองศาสตราจารย์นิโบล นิมกักรัตน์</i> <i>รองศาสตราจารย์ ดร.กานดา พูนลาภทวี</i></p>	
	<p>1. การจัดการศึกษาเทียบเท่าเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย</p>	<p>รองศาสตราจารย์ ดร.สนอง โลหิตวิเศษ</p>
	<p>2. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต</p>	<p>อัมพร พงษ์กัสนานนท์</p>
	<p>3. การพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง ตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยกระบวนการวิจัยเชิงบูรณาการ</p>	<p>ว่าที่ร้อยตรีจิรัชย์ บุรณะฤทธิ์ทวี</p>
	<p>4. รูปแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายของศูนย์การเรียนชุมชนเฉลิมพระเกียรติ วัดโพธิ์การาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด</p>	<p>ร่วมมิตร คำผา</p>
	<p>5. รูปแบบการดำเนินงานด้านการทำบารุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา</p>	<p>ดร.ทิพย์อนงค์ เลื่อนพุกวัฒน์</p>

<p>09.00 – 12.00 น. ห้องคอนเวนชัน C ชั้น 1</p>	<p>**การพัฒนาคุณภาพครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม** ผู้ดำเนินรายการ : รองศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณดี แสงประทีปทอง</p>	
	<p>1. จิตสำนึกครูภาค 1: องค์ประกอบใหม่ของจิตสำนึกครู ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี</p>	<p>ดร.นิภา พงศ์วิรัตน์</p>
	<p>2. การศึกษาบทบาทของครูในการถ่ายทอดค่านิยมและ จริยธรรมให้แก่แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน ยุคโลกาภิวัตน์: กรณีศึกษาใน 3 โรงเรียน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา</p>	<p>ดร.วาสนา กังวาลเลิศ</p>
	<p>3. รูปแบบการนิเทศที่ใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาการสอน ของครู โรงเรียนชอยแอนเนกซ์ (กาญจนานิกเขต 2)</p>	<p>นภัสวรรณ ทัศนัญชลี</p>
	<p>4. แม่แบบพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์ ในทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตน โกสินทร์ วิทยาเขตเพาะช่าง</p>	<p>กัลยา นามสงวน</p>
	<p>5. การพัฒนาบุคลากรอาจารย์สาขานิเทศศาสตร์ ในประเทศไทยเพื่อเสริมสร้างมาตรฐานและจริยธรรม ทางวิชาชีพ: วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการ พัฒนาระดับบุคคล</p>	<p>สุชาดา แสงดวงดี</p>
<p>09.00 – 12.00 น. ห้องคอนเวนชัน D ชั้น 1</p>	<p>**การวัดและประเมินผลผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม * ผู้ดำเนินรายการ: รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญ โยอนันตพงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิศมัย ศรีอำไพ</p>	
	<p>1. การพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน</p>	<p>ผู้ช่วยศาสตราจารย์นรา บุรณรัช</p>
	<p>2. การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และ พลเมืองดีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา</p>	<p>จิราพร พรายมณี</p>
	<p>3. การประเมินจริยธรรมทางคลินิกโดยวิธีการสอบ OSCE สำหรับนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6</p>	<p>นายแพทย์วิเชียร เทียนจารูวัฒนา</p>
	<p>4. การประเมินผลการรับบุคคลเข้าศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษา</p>	<p>ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนาณรงค์</p>

<p>09.00 – 12.00 น. ห้อง การ์เด็น 1 ชั้น 2</p>	<p>**การพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และเสริมสร้างความเข้มแข็งของการบริหารสถานศึกษา** ผู้ดำเนินรายการ: รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ฤทธิจัญญ</p>	
	<p>1. จิตวิญญาณของผู้บริหารในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษา ต้นแบบ</p>	<p>ดร.อำนาจ อยู่คำ</p>
	<p>2. การพัฒนารูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11</p>	<p>ศักดิ์จิต มาศจิตต์</p>
	<p>3. ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>	<p>รองศาสตราจารย์ ดร.หุมศักดิ์ อินทร์รักษ์</p>
	<p>4. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็ง ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต</p>	<p>พิเชษฐ จับจิตต์</p>
<p>09.00 – 12.00 น. ห้อง การ์เด็น 2 ชั้น 2</p>	<p>**การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน** ผู้ดำเนินรายการ: รองศาสตราจารย์ พฤณีพงษ์ เล็กศิริรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ไทพูรย์พงษ์</p>	
	<p>1. เทคนิคการสอนคุณธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p>	<p>รองศาสตราจารย์ณภาพร ณ เชียงใหม่</p>
	<p>2. วิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น</p>	<p>ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณภา มิลินทวิสมัย</p>
	<p>3. การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง จริยธรรมสำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาน</p>	<p>ณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์</p>
	<p>4. การศึกษาการใช้รูปแบบการเรียนแบบแก้ปัญหา ของพิชชินี ในรายวิชาฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน 2 (พบ.487 ข.)</p>	<p>ประชดา แสงอาสาวิริยะ</p>
<p>09.00 – 12.00 น. ห้องอู่เต้ AB ชั้น 2</p>	<p>**การผลิตและพัฒนากำลังคนยึดคุณธรรมนำความรู้** ผู้ดำเนินรายการ : รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญณี แนนรอก</p>	
	<p>1. ผลของการปฏิบัติธรรมสายวิชชาธรรมกายที่มีต่อความ ฉลาดทางอารมณ์และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน</p>	<p>มนัส โกมลทา</p>

<p>09.00 – 12.00 น. ห้องห้องเต้ AB ชั้น 2</p>	<p>**การผลิตและพัฒนากำลังคนยึดคุณธรรมนำความรู้** (ต่อ) ผู้ดำเนินรายการ : รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบริกรมพิทักษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญณี แนนรท</p>	
	<p>2. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคกับความรับผิดชอบในงานของนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์</p>	<p>พรสุภา วสุนธรา</p>
	<p>3. การนำเสนอรูปแบบการพัฒนามาตรฐานสมรรถนะรายวิชาเทคโนโลยีระบบไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์ โดยบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี</p>	<p>วีระยุทธ สุดสมบูรณ์</p>
	<p>4. แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ชุมชน ในวิชาการศึกษาทั่วไปของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจร.)</p>	<p>ดร.จรีพร กาญจนการุณ</p>
	<p>5. การพัฒนาความตระหนักด้านคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์</p>	<p>ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัชชัย จิ๋วเจริญสกุล</p>
<p>12.00 – 13.00 น.</p>	<p>รับประทานอาหารกลางวัน</p>	
<p>13.00 – 14.30 น.</p>	<p>การอภิปราย เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรม โดย ศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ ผู้ดำเนินการอภิปราย: รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบริกรมพิทักษ์ ณ ห้องคอนเวนชันฮอลล์ ABCD</p>	
<p>14.30 – 1500 น.</p>	<p>นำเสนอผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่นำเสนอในการประชุมฯ เรื่อง “องค์ความรู้และนวัตกรรมการศึกษาใหม่ๆ ในการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้” โดย ดร. สุวัฒน์ เงินกล้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ฤทธิจรูญ คณะกรรมการจัดประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 12 ณ ห้องคอนเวนชันฮอลล์ ABCD</p>	
<p>15.00 – 16.00 น.</p>	<p>ปัจฉิมวิพากษ์ และปิดการประชุม โดย ดร.ศิริพร บุญญานันต์ รองเลขาธิการสภาการศึกษา ณ ห้องคอนเวนชันฮอลล์ ABCD *****</p>	

ทำเนียบนักวิจัย

กัลยา นามสงวน	แม่แบบพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์ในทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตเพาะช่าง
สถานที่ติดต่อ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตเพาะช่าง บ้าน 335/207 ซอยเพชรเกษม 4 แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ
โทรศัพท์	086-662-1357
กฤษณา ชำนาญศรี	การพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนสตรีชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000 บ้าน 52/151 ถนนหฤทัย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 36000
โทรศัพท์	0-4481-1162 ต่อ 205 ,081-760-2502
จิรัชย์ บุรณะฤทธิ์ทวี	การพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง ตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยกระบวนการวิจัยเชิงบูรณาการ
สถานที่ติดต่อ	191 หมู่2 ตำบลคอยฮาง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57000
โทรศัพท์	0-5376-3248 ,089-191-5775
จิรภรณ์ มั่นเศรษฐวิทย์	การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครยะลา : มุ่งมั่นพัฒนาพหุปัญญาและเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่
สถานที่ติดต่อ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ถนนเทศบาล 6 ตำบลสะเตง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา 95000
โทรศัพท์	0-7322-7147 ,089-734-6095
จิราพร พรายมณี	การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และพลเมืองดีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
สถานที่ติดต่อ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทรศัพท์	0-2243-2246 ต่อ 213, 089-692-6900
จูรีพร กาญจนการุณ	แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ชุมชนในวิชาการศึกษาทั่วไปของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
สถานที่ติดต่อ	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี 126 ถนนประชาอุทิศ แขวงบางมด เขตทุ่งครุ กรุงเทพฯ 10140
โทรศัพท์	0-2470-8739, 081-648-3461
เจ้อจันท์ จงสถิตอยู่	รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะ และกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่าง ๆ
สถานที่ติดต่อ	71/21 ซอยเสนานิคม 1 ถนนพหลโยธิน แขวงจระเข้บัว เขตลาดพร้าว กรุงเทพฯ 10230
โทรศัพท์	-
จิตณรงค์ เอี่ยมสำอางค์	ผลการใช้โครงการธนาคารคุณธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในตัวผู้เรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (THE MORAL CONSTITUTION PROJECT)
สถานที่ติดต่อ	ศูนย์วิจัยและพัฒนา โรงเรียนพลิชยการราชดำเนิน-ธนบุรี 378 ซอยอิสรภาพ 42 ถนนอิสรภาพ แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ 10600
โทรศัพท์	0-2891-1610-9 , 081-253-3131
ใจกลั่น นาวาบุญนิยม	การพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่อง การปลูกผักไร้สารพิษตามแนวคิดวิถีพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดชุมชนชาวอโศก
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมอโศก 66/65 หมู่ 5 บ้านหนองอาเสี่ย ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
โทรศัพท์	0-3425-8470-1, 085-191-6948
ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์	ประสิทธิผลการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สถานที่ติดต่อ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี บ้าน 2/18 ถนนหนองจิก ซอย 2 ตำบลสะบารัง อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

โทรศัพท์	0-7333-7384, 089-293-4590
ณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์	การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ
สถานที่ติดต่อ	บ้าน 86/316 ซอยอินทามระ 25 ถนนสุทธิสารวินิจฉัย แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์	089-663-9999
ณัฐวดี สืบอ่ำ	พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดตาก โดยการกำหนด Benchmark และ Strand Map
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนตากพิทยาคม 12 ถนนท่าเรือ ตำบลระแหง อำเภอเมือง จังหวัดตาก 63000
โทรศัพท์	0-5554-0248, 089-958-4639
ดรุษา ปนคำ	การพัฒนาคุณธรรมด้านความกตัญญูของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาด้วยกิจกรรม "รักแม่ที่สุดในโลก"
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บ้าน 98/115 ซอยท่าอิฐ ถนนรัตนธิเบศร์ ตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์	0-2985-8891, 089-481-3885
ทิพย์อนงค์ เลื่อนพุกวัฒน์	รูปแบบการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 99/20 ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์	0-2668-7123, 089-168-0065
นภัสวรรณ ทศนาญชลี	รูปแบบการนิเทศที่ใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาการสอนของครู โรงเรียนชอยแอนเนกซ์ (กาญจนภิเษก 2)
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนชอยแอนเนกซ์ (กาญจนภิเษก 2)

	745 หมู่ 6 ซอยพหลโยธิน 58 แขวงสายไหม เขตสายไหม กรุงเทพฯ 10220
โทรศัพท์	0-2523-8976 ,081-848-7946
นภาพร ณ เชียงใหม่	เทคนิคการสอนคุณธรรมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่
สถานที่ติดต่อ	ภาควิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์	-
นรา บุรณรัช	การพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
สถานที่ติดต่อ	ภาควิชาการประเมินผลและวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000
โทรศัพท์	0-7444-3982, 084-720-1072
นาคน้อย บุตรประเสริฐ	การศึกษการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 ที่เรียนวิชา พระพุทธศาสนา 1
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี 71000
โทรศัพท์	0-3454-1044, 087-026-6632
นิตยา เรืองเป็น	การพัฒนากิจกรรมแนะแนวที่ส่งผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวกด้านจริยธรรม รักไทยรักถิ่น สำหรับเยาวชนในจังหวัดยะลา
สถานที่ติดต่อ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000
โทรศัพท์	0-7322-7147, 081-679-7301
นิภา พงศ์วิรัตน์	จิตสำนึกครูภาค 1 : องค์ประกอบใหม่ของจิตสำนึกครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
สถานที่ติดต่อ	172 ถนนอิสรภาพ แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600
โทรศัพท์	0-2890-1801-9 ต่อ 1023, 081-336-5684

สถานที่ติดต่อ	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา ตำบลต๋อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000
โทรศัพท์	0-54431779 ต่อ 131, 081-595-0091
ปิยะพร ศรีพลาวงษ์	การพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำโดยใช้กระบวนการ 5 ชั้น
สถานที่ติดต่อ	39 หมู่ 3 ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี 76110
โทรศัพท์	0-3473-3028 , 089-257-5035
พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์	รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนลำปางเทคโนโลยี (แลมป์-เทค) 443 ถนนวชิราวุธดำเนิน ตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100
โทรศัพท์	0-5426-5112-3, 086-621-6084
พรสุภา วสุนธรา	ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคกับความ รับผิดชอบในงานของนักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์
สถานที่ติดต่อ	135/1 ม.6 ตำบลโสธร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา 24000
โทรศัพท์	086-329-3290
พวงทิพย์ ศิริเจริญ	ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีผลต่อการปฏิบัติตนต่อเพื่อน ต่างเพศของนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 ปีการศึกษา 2549
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ 499 ถนนพัฒนาการ เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250
โทรศัพท์	0-2722-7970, 085-845-8480
พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์	การศึกษาการตระหนักรู้ทางสังคมและการสร้างโมเดลการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อ พัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทย
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู 39000
โทรศัพท์	0-4231-2049-50 ต่อ 116 , 0-4231-1322, 081-820-7971

พิชญ์ จัปจิตต์	การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาความเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
สถานที่ติดต่อ	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน บ้าน 11/1 หมู่ 1 ตำบลสวนพริกไทย อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000
โทรศัพท์	0-2288-5738, 089-989-4935
พูลทรัพย์ สุภา	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา โดยการจัดทำโครงการวิทยาศาสตร์
สถานที่ติดต่อ	วิทยาลัยพัฒนชยการบึงพระพิบูลย์โลก 410 ถนนพิบูลย์โลก-บึงพระ ตำบลบึงพระ อำเภอเมือง จังหวัดพิบูลย์โลก 65000
โทรศัพท์	0-553-3751, 089-960-5810
มนัส โกมลทา	ผลของการปฏิบัติธรรมสายวิชาธรรมกายที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
สถานที่ติดต่อ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
โทรศัพท์	0-4426-6896, 086-052-1709
มนัส ขาตีประมง	ผลการพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนก้นกงบ้านลีสามัคคี อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
สถานที่ติดต่อ	385/29 หมู่ 9 บ้านจี้เหล็กใหญ่ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000
โทรศัพท์	0-4481-3296, 081-265-7319
มาราตรี มีโชค	รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประจำ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เพชรบูรณ์ 99/9 ตำบลน้ำซุน อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ 67110
โทรศัพท์	0-5682-4544, 084-048-2948
มาลี ไพรสน	รูปแบบการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ:กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำแม่ลาว

	อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
สถานที่ติดต่อ	2/56 หมู่ 3 ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50000
โทรศัพท์	0-5324-1255 ต่อ 473, 0-5330-8356, 081-883-7515
ยุทธศิลป์ ชุมณี	พลวัตวัฒนธรรมย่อยที่สัมพันธ์กับ เหล้า เซ็กซ์ พนันบอล
สถานที่ติดต่อ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย บ้าน 80 ม.9 ตำบลบ้านกู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100
โทรศัพท์	0-5377-6104, 087-172-6788
เยาวพา เดชะคุปต์	การพัฒนารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไทยใน บริบทของสังคมไทย
สถานที่ติดต่อ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 144 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์	0-2664-1000 ต่อ 5193
รณชัย บุญลือ	การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ โดยใช้กิจกรรมที่มีการ ประเมินผลตามสภาพจริงกับกิจกรรมที่มีการประเมินผลปรกติ
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา ซอย 69 ถนนพระราม 2 แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ 10150
โทรศัพท์	0-2415-2136, 087-108-1819
ร่วมมิตร คำผา	รูปแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติ วัด โพธิ์การาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด
สถานที่ติดต่อ	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000
โทรศัพท์	0-4531-1511, 089-630-9947
รศสุคนธ์ มกรมณี	รูปแบบการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้
สถานที่ติดต่อ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

	ถนนอุทอง เขตคูสิต กทม. 10300
โทรศัพท์	0-2243-2246, 081-586-5670
เรื่อง สุขาภิรมย์	รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะ และกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ของประเทศต่าง ๆ
สถานที่ติดต่อ	125/89 หมู่ 5 ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
โทรศัพท์	-
รัชชก แสงขำ	ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัย โรงเรียน อนุบาลโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียน อนุบาลโกรกพระ ม.4 ตำบลโกรกพระ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์
โทรศัพท์	0-5629-1241, 083-484-4969
เรื่องศักดิ์ ปิ่นประทีป	โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม เด็ก ปฐมวัย
สถานที่ติดต่อ	มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก 23/26 ถนนเพชรเกษม 60/2 แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160
โทรศัพท์	0-2805-0202
วรินทร์า ปั่นงาม	รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ: การศึกษาการปฏิบัติ แบบข้ามกรณีในจังหวัดอ่างทอง
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนสามโก้วิทยา จังหวัดอ่างทอง บ้าน 167/1 หมู่ 3 ตำบลห้วยคันแหลน อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง 14110
โทรศัพท์	0-3569-7606 ,081-493-8355
วาสนา กังวาลเลิศ	การศึกษายาทบาทของครูในการถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมให้แก่แก่นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6ในยุคโลกาภิวัตน์ : กรณีศึกษาใน 3 โรงเรียน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่ติดต่อ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

	ถนนสุรนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
โทรศัพท์	0-4425-9063 , 086-243-8330
วิเชียร เทียนจารุวัฒนา	การประเมินจริยธรรมทางคลินิกโดยวิธีการสอบ OSCE สำหรับนักศึกษาแพทย์ ชั้นปีที่ 6
สถานที่ติดต่อ	กลุ่มงานศัลยกรรม โรงพยาบาลขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์	0-4333-6789 ต่อ 1220 , 081-873-1220
วีระยุทธ สุดสมบุรณ์	การนำเสนอรูปแบบการพัฒนามาตรฐานสมรรถนะ รายวิชาเทคโนโลยีระบบไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์โดยบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์เพื่อพัฒนา ศักยภาพผู้เรียน ของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระเจ้าเก้านรินทร์
สถานที่ติดต่อ	ภาควิชาครุศาสตร์เครื่องกล คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี 126 ถนนประชาอุทิศ แขวงบางมด เขตทุ่งครุ กรุงเทพฯ 10140
โทรศัพท์	0-2470-8526 , 089-477-6487
ศรียรรณ ชูรินทร์	รายงานผลการใช้นวัตกรรมแผนการสอน เรื่องฉลาดรู้ฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านการบริโภคศึกษา
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส์วิทยาลัย 117 ถนนแก้วนารัฐ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50130
โทรศัพท์	0-5324-2038 , 081-386-4318
ศรีอ่อน เนียมนาค	การพัฒนาการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือ และแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย
สถานที่ติดต่อ	69/11 หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000
โทรศัพท์	0-5570-6507, 081-711-7809
ศักดิ์จิต มาจิดิต์	การพัฒนาแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

	ในเขตตรวจราชการที่ 11
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนบ้านเสม็ดจวน หมู่ที่ 2 ตำบลดินอุดม อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ 81120
โทรศัพท์	0-7564-3230 , 081-273-1965
ศักดิ์ชัย นิรัญทวี	รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สถานที่ติดต่อ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์	0-2664-1000 ต่อ 5521
สนอง โลहितวิเศษ	การจัดการศึกษาเทียบเท่าเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย
สถานที่ติดต่อ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์	0-2664-1000 ต่อ 5572 , 5574, 089-313-5036
สมจิตร เสาร์ศรีจันทร์	กระบวนการจัดเวลาจริยธรรมให้แก่นักเรียนโดยใช้กิจกรรมใส่บาตรแบบล้านนา
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ถนนราชมรรคา ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์	0-5327-8427 , 0-5383-8719, 089-560-4491
สมจิตร สวชนไพบุลย์	การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมชุดการเรียนรู้ด้านการใช้วิทยาศาสตร์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม
สถานที่ติดต่อ	ศูนย์วิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์	0-2204-2528
สมโภชน์ หลักฐาน	การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกระบวนการมีส่วนร่วม

สถานที่ติดต่อ	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ถนนรัตนวงษา ตำบลหนองครก อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ 33000
โทรศัพท์	0-4561-2 366 , 089-847-7884
สรินญา บุติ	รายงานการวิจัยเรื่องประเมินผลรูปแบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดที่สอดคล้องกับ วิถีวัฒนธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนใต้
สถานที่ติดต่อ	ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
โทรศัพท์	0-7333-8070-5
สะการिया แวโซะ	แนวโน้มการบริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ. 2548-2558
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนเทศบาล 2 (บ้านบาและฮิล) อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส บ้าน 17 ซอยอารมย์ ตำบลบางนาก อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส 96000
โทรศัพท์	0-73 51-1504 , 086- 967-1942
สุhada แสงดวงดี	การพัฒนาบุคลากรอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยเพื่อเสริมสร้างมาตรฐาน และจริยธรรมทางวิชาชีพ : วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาระดับ บุคคล
สถานที่ติดต่อ	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ถนนมาลัยแมน ตำบลนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
โทรศัพท์	0-3426-1919 , 081-791-4342
สุดใจ บุญอารีย์	ผลการฝึกความสามารถด้านการรู้คิดและความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ที่มีต่อทัศนคติต่อพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา
สถานที่ติดต่อ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000
โทรศัพท์	0-4535-2000-1200 , 081- 600-2981
สุดา เนตรสว่าง	รูปแบบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่

	พึงประสงค์ของนักเรียน
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนปงแสนทองวิทยา 126/52 หมู่6 ตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52000
โทรศัพท์	0-5435-2889 , 081- 531-9667
สุภาพร ไชยแก้วเมธ	ผลการจัดประสบการณ์เยี่ยมนิทานพระมหากษัตริย์ที่มีผลต่อความรับผิดชอบเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนอนุบาลโกรกพระ ม.4 ตำบลโกรกพระ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์
โทรศัพท์	0-5625-6982 , 0-5629-1241, 084-822-3309
สุมาลี ชัยเจริญ	การคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียนที่เรียนด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมศักยภาพด้าน การคิดของทรัพยากรมนุษย์
สถานที่ติดต่อ	สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002
โทรศัพท์	0-4334-3453
สุรัชย์ จิวเจริญสกุล	การพัฒนาความตระหนักด้านคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถานที่ติดต่อ	ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กทม 10900
โทรศัพท์	0-2579-7143, 087-050-8040
สุริยะ วงศ์คงคาเทพ	ผลลัพธ์ของการปรับทัศนคติและมุมมองของผู้เรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษาเพื่อ สุขภาวะชุมชนของสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข
สถานที่ติดต่อ	สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์	0-2590-1828 , 081- 844-3310

สุวรรณฯ จุ้ยทอง	ผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ห้องเรียนสีเขียวกับการอนุรักษ์พลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- ปีที่ 6
	โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง
	16/30 ตำบลลาดหลวง อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
โทรศัพท์	0-35 61-2145, 087 -121-0843
สุวิมล ว่องวานิช	โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย
สถานที่ติดต่อ	ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์	0-2218-2581
เสนาจิต กิตตินานนท์	การจัดการเรียนรู้โดยใช้สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน : แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
สถานที่ติดต่อ	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด 45170
โทรศัพท์	0-4356-9117-8 , 085- 011-3277
อัจฉรา วัฒนาณรงค์	การประเมินผลการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา
สถานที่ติดต่อ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์	0-2664-1000 ต่อ 5264 , 5439 , 089-451-4789
อัมพร พงษ์กั้งสนานนท์	การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 99/20 ถนนสุขุมวิท กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์	0-2668-7123 ต่อ 1116 ,081-327-5734
อำนาจ อยู่คำ	จิตวิญญาณของผู้บริหารในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาดั้งแบบ

สถานที่ติดต่อ 1223 ถนนสีปศิริ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

โทรศัพท์ 0-4435-4258 , 0-4420-5250, 089-849-8497

อุไรรัตน์ ยามาเรียง การวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและความ
สมานฉันท์ของโรงเรียนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย โดยใช้เพลง
พื้นบ้านดีเกิร์ฮูดู

สถานที่ติดต่อ 126/11 หมู่ 10 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000

โทรศัพท์ 0-7322-7147 , 081-959-5681

คำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ที่ 58/2550

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12

.....

ตามที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ดำเนินการจัดประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีทางวิชาการในการนำเสนอผลงานวิจัยทางการศึกษา เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย และยกย่องส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่นักวิจัยทางการศึกษาในการสร้างผลงานที่มีคุณค่า รวมทั้งเป็นการสร้างประชาคมการวิจัยทางการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้นักวิจัย ผู้สนับสนุนทุนวิจัย และผู้ใช้ผลงานวิจัยได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาประเทศ

เพื่อให้การดำเนินการจัดประชุมทางวิชาการครั้งนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพสูง บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12 ดังนี้

คณะที่ 1 คณะกรรมการอำนวยการจัดประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12 ประกอบด้วย

1. ศาสตราจารย์พจน์ สะเพียรชัย	ที่ปรึกษา
2. นายพนม พงษ์ไพบูลย์	ที่ปรึกษา
3. ศาสตราจารย์วรเดช จันทรศร	ที่ปรึกษา
4. นายชิงชัย หาญเจนลักษณ์	ที่ปรึกษา
5. เลขาธิการสภาการศึกษา	ที่ปรึกษา
6. รองเลขาธิการสภาการศึกษา (นางสิริพร บุญญานันต์)	ประธานกรรมการ
7. นายชินภัทร ภูมิรัตน	กรรมการ
8. นายสุเมธ เข้มมนุ่น	กรรมการ
9. นายทรงสวัสดิ์ ทิพย์คงคา	กรรมการ
10. นายสมเกียรติ ชอบผล	กรรมการ

11. นายชอบวิทย์ ลับไพรี	กรรมการ
12. รองเลขาธิการสภาการศึกษา(นายนพพร สุวรรณรุจิ)	กรรมการ
13. นายสมศักดิ์ คลประสิทธิ์	กรรมการ
14. นายสุวัฒน์ เงินจำ	กรรมการ
15. รองศาสตราจารย์เมธี ปิณฑานานนท์	กรรมการ
16. รองศาสตราจารย์सनานจิตร สุคนธ์ทรัพย์	กรรมการ
17. รองศาสตราจารย์เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดคิกซ์	กรรมการ
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลขา ปิยะอัจฉริยะ	กรรมการ
19. นางสาวสุทธาสินี วัชรบูล	กรรมการ
20. นางสุรางค์ โพธิ์พุกทวงศ์	กรรมการ
21. นางนิรมล กิตติวิบูลย์	กรรมการ
22. นางสาวจิรพรรณ ปุณเกษม	กรรมการ
23. นางสาวสุทธศรี วงษ์สมาน	กรรมการ
24. นายก้องเกียรติ สหวรรณางกูร	กรรมการ
25. นายกิตติรัตน์ มังคละคีรี	กรรมการ
26. นางสาววัฒนา อาทิตย์เที่ยง	กรรมการและเลขานุการ
27. นางฟ้ามุ่ย เรืองเลิศบุญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
28. นางสาวอุษา ชูชาติ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
29. นางรุจิรา สุนทรรัตน์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
30. นายสมศักดิ์ จัตตุพรพงษ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

1. กำหนดแนวทางและทิศทางการดำเนินการจัดประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12
2. กำหนดขอบเขตและประเด็นการวิจัยที่นำเสนอในการประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12 วางแผนการดำเนินงาน และแผนการประชาสัมพันธ์
3. ปฏิบัติภารกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12

คณะที่ 2 คณะกรรมการพิจารณาผลงานวิจัยทางการศึกษา ประกอบด้วย

1. นายอำรุง จันทวานิช	ที่ปรึกษา
2. นางสิริพร บุญญานันต์	ที่ปรึกษา
3. นายสุวัฒน์ เงินล้ำ	ประธานกรรมการ
4. รองศาสตราจารย์พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์	รองประธานกรรมการ
5. ศาสตราจารย์ปทีป เมธาคณวุฒิ	กรรมการ
6. ศาสตราจารย์สุวิมล ว่องวานิช	กรรมการ
7. รองศาสตราจารย์บุญเรียง ขจรศิลป์	กรรมการ
8. รองศาสตราจารย์เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติกัจ	กรรมการ
9. รองศาสตราจารย์ผ่องพรรณ ตริยมงคลกุล	กรรมการ
10. รองศาสตราจารย์พฤติพงษ์ เล็กศิริรัตน์	กรรมการ
11. รองศาสตราจารย์เพ็ญนิ แนรุธ	กรรมการ
12. รองศาสตราจารย์ไพบุลย์ เกียรติโกมล	กรรมการ
13. รองศาสตราจารย์วีรพร อัจฉริยโกศล	กรรมการ
14. รองศาสตราจารย์วรรณดี แสงประทีปทอง	กรรมการ
15. รองศาสตราจารย์กาญจนา เจริญมี	กรรมการ
16. รองศาสตราจารย์กานดา พูนลาภทวี	กรรมการ
17. รองศาสตราจารย์กาญจวีร์ คำชาย	กรรมการ
18. รองศาสตราจารย์นิโลบล นิมกั้งรัตน์	กรรมการ
19. รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์	กรรมการ
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาพ ฉัตรภรณ์	กรรมการ
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชีพสุมน รัชสยาธร	กรรมการ
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทัศนีย์ ไพฑูรย์พงษ์	กรรมการ
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ฤทธิจรูญ	กรรมการ
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิศมัย ศรีอำไพ	กรรมการ
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาดา รัชชกุล	กรรมการ
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อวยพร เรืองตระกูล	กรรมการ

27. นายเซ็น แก้วศ	กรรมการ
28. นายสงบ ลักษณ์ะ	กรรมการ
29. นายสวัสดิ์ ดีชื่น	กรรมการ
30. นางสาววัฒนา อาทิตย์เที่ยง	กรรมการ
31. นางสิริวรรณ สวัสดิ์วัฒน์ ฌ อยุธา	กรรมการ
32. นางฟ้ามุ่ย เรืองเลิศบุญ	กรรมการ
33. นางสาวอุษา ชูชาติ	กรรมการ
34. นางสาวยุพา วิริภิมย์กุล	กรรมการ
35. นางรุจิรา สุนทรรัตน์	กรรมการและเลขานุการ
36. นางผานิต วิมลรัตน์ปัญญา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
37. นางกมลทิพย์ เมฆมุก	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
38. นางสาวกุลวิภา ชิพรับสุข	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
39. นางสาวฉัฐจรรย์ กาญจนรจิต	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

1. กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลงานวิจัยทางการศึกษา คุณภาพของงานวิจัย และรูปแบบการนำเสนอผลงานวิจัยทางการศึกษา
2. พิจารณาและคัดเลือกผลงานวิจัยทางการศึกษาที่มีคุณภาพสูงและเหมาะสมให้นำเสนอในการประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12
3. สรุปลองค์ความรู้จากงานวิจัยที่ได้รับการคัดเลือกให้นำเสนอในการประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12 เพื่อใช้ประกอบการกำหนดทิศทางการวิจัยทางการศึกษาในอนาคต
4. ปฏิบัติภารกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาผลงานวิจัยทางการศึกษา

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2550

(นายอรุณ จันทวานิช)

เลขาธิการสภาการศึกษา

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร. อารุง จันทวานิช

ดร. สิริพร บุญญานันต์

นางสาววัฒนา อาทิตย์เที่ยง

เลขาธิการสภาการศึกษา

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา

คณะกรรมการเตรียมการจัดประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 12

นางสาววัฒนา อาทิตย์เที่ยง

นางสิริวรรณ สวัสดิวัตน์ ณ อยุธยา

นางฟ้าม่วย เรืองเลิศบุญ

นางสาวยุพา วิริภิมย์กุล

นางสาวอุษา ชูชาติ

นางสุชาดา ไชยรัตน์

นางผานิต วิมลรัตน์ปัญญา

นางกมลทิพย์ เมฆมุก

นายสมศักดิ์ จัตตุพรพงษ์

นางแพทชาย บุญมี

นางสาวจิรา วงศ์เหลือง

นางรุจิรา สุนทรรัตน์

นางสาวกุลวิภา ชีพรับสุข

นางสาวฉัฐจรรย์ กาญจนรจิต

นายจิรวิทย์ ไทภูวไพบูลย์

ประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการและเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

พิจารณาเนื้อหาและจำแนกประเด็นงานวิจัย

นางสาววัฒนา อาทิตย์เที่ยง

นางสิริวรรณ สวัสดิวัตน์ ณ อยุธยา

นางสุชาดา ไชยรัตน์

ดร. ฟ้าม่วย เรืองเลิศบุญ

นางสาวยุพา วิริภิมย์กุล

นางสาวอุษา ชูชาติ

นางผานิต วิมลรัตน์ปัญญา

นางกมลทิพย์ เมฆมุก

นางรุจิรา สุนทรรัตน์

ดร. สมศักดิ์ จัตตุพรพงษ์

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา

นักวิชาการศึกษา 8

นักวิชาการศึกษา 8 ว.

นักวิชาการศึกษา 8 ว.

นักวิชาการศึกษา 8 ว.

นักวิชาการศึกษา 8 ว.

นักวิชาการศึกษา 7 ว.

นักวิชาการศึกษา 7 ว.

นักวิชาการศึกษา 7

นักวิชาการศึกษา 7 ว.

จัดทำระบบฐานข้อมูลผลงานวิจัย

นางแพทชาย บุญมี

นางสาวกุลวิภา ชีพรับสุข

นักวิชาการศึกษา 6 ว.

เจ้าพนักงานสถิติ 5

บรรณาธิการและจัดทำเอกสาร

นางสาวอุษา ชูชาติ

นางรุจิรา สุนทรรัตน์

นางสาวฉัฐจรรย์ กาญจนรจิต

นักวิชาการศึกษา 8 ว.

นักวิชาการศึกษา 7

นักวิชาการศึกษา 5